ఋగ్వేద సంహిత

మొదటి భాగం

అక్షర వాచస్పతి డాక్టర్ దాశరథి రంగాచార్య

తొలి కిరణం

ఓం నమోవేద పురుషాయ

హృదయం దక్షిణంచాక్షి మండలంచాధిరుహ్యాయః |

చేష్టతే తమహం నౌమి ఋగ్యజుస్సామ విగ్రహం ||

కేవలం భగవదనుగ్రహం వలన శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత రచన పూర్తి చేయగలిగాను.

భగవదనుగ్రహం లేక ఏకార్యమూ ప్రారంభమూకాదు - పూర్తికాదు. ఎందుచేతననగా సర్వకర్మలు కార్యాలు భగవదధీనములు.

ఈ సమస్త భువనమండలం నిరాధారంగా నిలిచి ఉన్నదంటే అందుకు భగవదాజ్ఞయే కారణం. భూమి, సూర్యచంద్రాదులు సమస్త చరాచర ప్రకృతి భగవదాజ్ఞవల్లనే ప్రవర్తిల్లుతున్నాయి. భగవంతుడు నియమించినరీతిగా తమ విధులను నిర్వర్తిస్తున్నాయి.

పురుష ఏ వేదం సర్వంయ ద్భూతం యచ్చభవ్యం

ఉతామృతత్వ స్యేశానోయదన్నే నాతి రోహతి. ఋగ్వేదం 10-4-90-2

వేదం హిమవదున్నతం. ఆకాశమంతటి విశాలం. సముద్రమంతటి గంభీరం వాయువువలె సర్వవ్యాప్తం.

వేదం అంతటిది. నేను ఇంతటివాణ్ణి! నేనేమిటి వేదాన్ని గురించి ఆలోచించడం ఏమిటి? వేదం పఠించడం ఏమిటి? వేదం వ్రాయడం ఏమిటి?

ఇది కేవలం భగవదనుగ్రహం కాకుంటే మరేమిటి?

ప్రతిప్రాణికీ అంతో ఇంతో శక్తి ఉంటుంది. అదీ భగవంతుడు ప్రసాదించిందే! ఆ శక్తివరకు పనులు చేసుకుంటే ఆ ప్రాణిశక్తి అనుకుంటే అనుకోవచ్చు. చెప్పుకున్నా చెప్పుకోవచ్చు.

కాని శక్తినిమించిన పనిచేసిందంటే? చీమకొండను కదిలించిందంటే! ఉడుత సముద్రం పీల్చేసిందంటే? గరుడుడు సూర్యుణ్ణి మింగేశాడంటే?

ఇవన్నీ కేవలం భగవదనుగ్రహంవల్ల జరిగాయని అనుకోక తప్పదు.

అలాంటి పనే నేను వేదం అధ్యయనం చేయడం, అనువదించడం!

అసలు సంకల్పమే ఆశ్చర్యకరం! వెయ్యేళ్లపైబడిన ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రలో ఎంతమంది మహామనీయులు లేరు! వారికి కలుగకపోవడం ఏమిటి? ఏ అర్హతలూలేని నాకు కలగడం ఏమిటి?

సంకల్పం సహితం భగవంతుడే కలిగించాడు!

నా బాల్యంలో మాతండ్రిగారు వేదంలోనిదని ఒక మంత్రం చదివేవారు :-

"దంతాన్ ధావయేత్ప్రాతః పలాశవటపిప్పలైః"

ఉదయమే పళ్లు తోముకోవాలి. మోదుగు, మట్టి దానితో అని అర్థం.

మానవుని దంతధావనం నుంచి సమస్తం వేదం నేర్పిందని చెప్పడం వారి ఉద్దేశం.

అన్ని వివరించిన వేదం ఎలా ఉంటుందో అనే ఆసక్తి ఆనాడు ఏర్పడింది. నాకు.

వేదం అనేది మా ఇంట్లో కనిపించలేదు.

అది రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలం. నేనింకా పిల్లవాన్ని. స్కూల్లో ఉన్నాను.

అప్పుడు మేము ఖమ్మంలో ఉన్నాం. నలుగురు పెద్దలు కలిసినపుడు "మన వేదాలు ఎత్తుకెళ్లి హిట్లర్ బాంబులు వగైరా చేస్తున్నాడు, అనుకునేవారు. మరోమాటా అనుకునేవారు హిట్లర్ మనవాడు. ఆర్యుడు. అతడే గెలవాలి. మళ్లీ మనకు వేదాలొస్తాయి" అని.

అది నాకు వేదాలు మీద మరింత ఆసక్తి కలిగించింది.

హిట్లర్ పతాకంలో స్వస్తిక్ ఉండేది. ఆర్యులకు తప్ప పాలించే హక్కు లేదనేది అతని వాదం "కృణ్వంతో విశ్వమార్యం" అనేది అతని నినాదం.

కొద్దికాలం తరువాత యుద్ధం, ప్రపంచ పరిస్థితులూ అర్థం చేసుకున్నాక హిట్లర్ నినాదం ఎంత ప్రమాదకరం అయిందో అర్థం అయింది. హిట్లర్ ఓడితీరాలి అనుకున్నాను. ఫాసిజం ఓడింది.

ఆ రోజుల్లోనే అంటే 1940 ప్రాంతంలో నైజాంకు వ్యతిరేకంగా ఖమ్మం హైస్కూల్లో సమ్మె చేయించాను! అప్పుడు నాకు పన్నెండేళ్లు! నిజాంకు వ్యతిరేకంగా సమ్మే!! అది అత్యంత ఆశ్చర్యకరం!!!

నన్ను స్కూల్లోంచి తీసేశారు. నైజాంలో ఎక్కడా చేర్చుకోరాదని ఫర్మాను చేశారు. రాజద్రోహినని మా నాయనగారు ఇంటినుంచి గెంటేశారు.

కుటుంబంలో కలతలు. కుటుంబం విచ్ఛిన్నం కావడం. మేము ఖమ్మం నుంచి గార్లజాగీరుకు మారడం, ఆంధ్ర మహాసభ పోరాట రాజకీయాలతో ప్రభావితులమై మా అన్నయ్య దాశరథి కృష్ణమాచార్య, నేను నైజాం వ్యతిరేక పోరాటంలో పాల్గొనడం, నైజాం మీద పోలీసు చర్య జరగడం ఒకదానివెంట ఒకటి జరిగిపోయాయి.

ఇదంతా ఎందుకు చెప్పాల్సి వచ్చిందంటే, పోరాట వెల్లువలో వేదాల సహితంగా భారతీయ సాహిత్య అధ్యయనానికి దూరం అయినాం.

వచ్చిన స్వాతంత్ర్యం మాకు ఏవిధంగానూ ఉపకరించలేదు. నిన్నటిదాకా నైజాంను సేవించినవారే ఖద్దరు కట్టి ప్రభుత్వం వశపరచుకున్నారు!

ఈ వ్యవస్థలో త్యాగానికి స్థానం లేదని తేల్చుకున్న నేను స్వయంకృషితో రెండు డిగ్రీలూ, రెండు డిప్లొమాలు సాధించి ఉద్యోగంలోచేరి 1988వ సంవత్సరంలో పదవీ విరమణ చేశాను.

ఇంతటి సొంతరొద ఎందుకంటే నాకు పాఠశాల విద్యలేదు. గురువుల వద్ద చదవలేదు. ఆలాంటపుడు నా జ్ఞానం ఎంత? నేనెంత?

నేను వేదం అనువదించడానికి పూనుకోవడం ఏమిటి? పూర్తి చేయుట ఏమిటి!! దీన్నేమందాం? ఇది కేవలం భగవదనుగ్రహం కాదా!

ఉద్యోగం చేస్తూనే వాల్మీకి రామాయణాన్ని అధ్యయనం చేశాను. వచన రూపంలో రచించాను. 1962లో శ్రీరామా బుక్ డిపోవారు ప్రచురించారు. కవి సామ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ. రాళ్లపల్లి అనంత కృష్ణ శర్మ, దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రి. దివాకర్ల వెంకటావధాని వంటి మహా మనీషులు నేను రచించిన రామాయణాన్ని ప్రశంసించారు. అది మరిన్ని ముద్రణలు జరిగి ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉంది.

1966లో వ్యాస భాగవతము, పోతన భాగవతాలననుసరించి వచన భాగవతం రచించాను. దానిని కూడా శ్రీరామా బుక్ డిపో శ్రీ పబ్బా శంకరయ్యగారు ప్రచురించారు.

తరువాత కొన్ని నవలలు, కథలు, వ్యాసాలు, అనువాదాలు ప్రచురించారు.

1962లో ప్రారంభించిన భారత రచన అనేక ఇబ్బందులు, ఆటంకాలు, అవరోధాలూ, కలహాలు, కల్లోలాలను అధిగమించి శ్రీముఖ జ్యేష్ఠ ఏకాదశి 31-5-1993న పూర్తి చేయగలిగాను. 2000 పేజీలపైన శ్రీ మహాభారతాన్ని శ్రీరామ పబ్లిషర్స్ వారు ప్రచురించారు. భవనామ సంవత్సర ఉగాది 11-4-1994న కనువిందైన ఉత్సవంలో "శ్రీమహా భారతమును" స్వామి పరమార్థానంద ఆవిష్కరించి ఆశీర్వదించారు.

భారత జాతికి అమృత ప్రాయములైన రామాయణ, భారత, భాగవతాలను రచించిన అతికొద్ది మందిలో నేనొకణ్ణి కావడం కేవలం భగవదనుగ్రహమే! ఇంతటి మహత్తమ కార్యము నావంటి సామాన్యునికి సాధ్యం కావడం అబ్బురం కాదా!

మహర్షి పోతనామాత్యుడు అన్నట్లు

పలికెడిది భాగవతమట
పలికించు విభుండు రామభద్రుండుటనే
బలికిన భవహరమగునట
పలికెద వేరొండు గాథ బలుకగనేలా!

వేదాలమీద చిన్నతనం నుంచి ఉన్న ఆసక్తికి పట్టిన గ్రహణం జ్ఞానోదయంతో విడిపోయింది. విచిత్రం ఏమంటే నాకు ఎవరూ జ్ఞానబోధ చేయలేదు. నేను ఎవరినీ ఆశ్రయించలేదు ఇందుకు రెండు కారణాలు కావచ్చు.

నామీద భగవంతునికి నిర్హేతుక జాయమాన కటాక్షం కలిగి ఉండాలి.

నేను పూర్వజన్మలో యోగభ్రష్టుణ్ణి అయ్యుండాలి. 'శుచీనాం శ్రీమతాంగేహేయోగ భ్రష్టోపిజాయతే' అన్నాడు

శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతలో.

వేదాన్ని గురించి వేదంలోని వేరు వేరు విషయాలను గురించి ఆంగ్ల గ్రంథాలను 1960 నుంచి అధ్యయనం చేస్తున్నాను. కాని తృప్తిలేదు. మనసు నిండలేదు. 1994లో వేదం వచనంలో రచించాలనే ఆసక్తి ఏర్పడింది. భగవానుడే సంకల్పం కలిగించాడు.

: గ్రంథ పంచయనం :

వేదం అనువదించాలని నాకు సంకల్పం కలిగినపుడు నా దగ్గర వేదానికి సంబంధించినవి తప్ప వేదం లేదు. వేదం కదా, దొరక్కపోతుందా అనే ధీమాతో ఉపక్రమించాను.

గ్రంథ సంపాదనమే ఒక యజ్ఞం అయింది. ఎంతో వెదికాను. గ్రంథాలయాలు అన్వేషించాను. విశ్వవిద్యాలయాలు గాలించాను. గ్రంథాలు కనిపించలేదనికాదు. అవి పూర్తిగా లేవు. ఉన్నవి ఉపకరించేవి కావు!

ఇది ఆదిలోనే హంసపాదుకదా!
నిరుత్సాహ పరుచును కదా!!
వదులుకొనవచ్చును కదా!!!

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణ్ణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః|| 3 - 4 - 56 -1

అన్వేషించగా, అన్వేషించగా వేదప్రతిష్ఠాన్ కొత్తఢిల్లీవారి ఋగ్వేద సంహిత ఆంగ్లానువాదం లభించింది. ఈ సంస్థ నాలుగు వేదాలను ఆంగ్లంలోకి అనువదించ సంకల్పించింది. మూలమంత్రము, రోమనులిపి అనగా ఆంగ్లము లిపిలో మంత్రము ఆ మంత్రపు ఆంగ్లానువాదం స్వామి సత్యప్రకాశ సరస్వతి, సత్యకామ విద్యాలంకార్ కలిసి చేశారు. ఇదొక మహత్తర కార్యం. కాని ఇప్పటికి అయిదు మండలాలవరకే ప్రచురించబడినాయి.

ఇది ఒక మహత్తర ప్రయత్నం. బహుశా భారతీయ దృక్పథంతో వేదాన్ని ఆంగ్లములో చెప్పే తొలి ప్రయత్నం కావచ్చు!

ఈ గ్రంథం చదివినపుడు నా ఆనందానికి అవధులు లేవు. అనువాదకులు ఎంతో శ్రమకోర్చి వివరణలు కూడా ఇచ్చారు.

లభించినవి అయిదు మండలాలే అయినా తరువాత భగవంతుడున్నాడు అని అనువాదం ప్రారంభించాను.

వందసూక్తాలపైన అనువదించాను. అప్పుడు నాకు అర్థం అయిందేమంటే ఈ అనువాదానికి ఆధారమైన వ్యాఖ్య విదితం కాలేదని, ఇది స్వతంత్రం అయిన అనువాదం అనిపించింది. అనేక చోట్ల సాంప్రదాయానికి అనుగుణంగా కనిపించలేదు. పైగా దేవత పేర్లు విశేషణాలుగా వాడబడినాయి.

ఇది చదువుకోవడానికి బాగుంటుంది. కాని అనువదించి అందించడానికి ఉపకరించదు అనిపించింది. ఎంత ఉత్సాహంగా ప్రారంభించానో అంతనీరుకారి నిలిపివేశాను. గత్యంతరం లేకపోయింది.

: మళ్లీ అన్వేషణ :

అప్పుడు వినయాశ్రమం వారి "ఆంధ్రవేదములు - ఋగ్వేదము" లభించింది. దీని ప్రచురణ ఒక పవిత్ర కథ.

పురాణ వాచస్పతి బంకుపల్లె మల్లయ్య శాస్త్రిగారు మూలమంత్రమును, దండాన్వయమును ఆంధ్రమున కూర్చినారు. తొలి సంపుటిలో ద్వితీయాష్టకంలోని తృతీయాధ్యాయం వరకు మాత్రమే ఉంది. తరువాత సంపుటాలు ప్రచురించబడలేదని తెలిసింది.

నేను వినయాశ్రమానికి వ్రాశాను. వారి దగ్గర నాకు లభించిన ప్రతికూడ లేదని జవాబు వచ్చింది.

: మళ్లీ అన్వేషణ :

భువన వాణి ట్రస్టు లక్నో వారు వేదాలను హిందీలోనికి అనువదింప చేయడానికి ఒక బృంహత్ ప్రణాళిక రచించారు. మంత్రం, మంత్రానికి ప్రతిపదార్థం, హిందీ పద్యానువాదం, తాత్పర్యం ఇలా ఉండానికి నిర్ణయించారు. ఇదొక మహా ప్రయత్నం.

ఈ ప్రయత్నంలోని భాగంగా ఋగ్వేద సంహితకు పద్యానువాదం ఆచార్య మున్షీరాం శర్మసోమ్ రచించగా శబ్దార్ధ తాత్పర్యాలు జనార్దన్ గంగాధర్ రటాటే మరియు సుధాకర్ మాలవీయ సమకూర్చారు.

ఇంతవరకు ఇందులో ప్రథమాష్టకం మాత్రమే ప్రచురించబడింది.

: మళ్లీ అన్వేషణ :

సంస్కృత ప్రచురణ కర్తల కేటలాగులు వెదికాను. అప్పుడు నాకు 'చౌఖంబా విద్యాభవన్' వారి ఋగ్వేద సంహిత గోచరం అయింది. అది నా అవసరానికి సుమారు తగినట్లుగా ఉంది.

ఇది సంపూర్ణ ఋగ్వేద సంహిత, ఎనిమిది అష్టకాలూ పదిమండలాలూ ఉన్నాయి.

మంత్రం స్వరయుక్తంగా ఉంది.

పాద పాఠములున్నాయి.

సాయణాచార్యుల భాష్యం ఉంది.

పండిత రామగోవింద త్రిపాఠీ వచన హిందీ అనువాదం ఉంది.

సాయణుని సంప్రదాయ వ్యాఖ్య కావాలనుకున్నాను. అది లభించింది.

నాకు సంజీవని లభించినట్లయింది! అమృతం చేతికందినట్లయింది!! చందమామ దోసిట నిలిచినట్లయింది!!! పుస్తక ప్రియులకు తెలుసుకోవలసిన పుస్తకం లభించడం, వలచిన వనిత లభించడం లాంటిదని!

ఇది లభించడమూ భగవదనుగ్రహమే! మరి ఇంత ఎందుకు ఏడిపిస్తాడయా అంటే వీడి ఆసక్తి వీడి సంకల్పం వీడి కృషి ఎంత బలమైనవో పరీక్షిస్తాడు!!

బిడ్డ ఏడుపు వినగానే పని వదిలిరాదు తల్లి. బిడ్డ గట్టిగా ఏడవాలి. అప్పుడు పరిగెత్తుకొని వస్తుంది. ఎత్తుకుంటుంది. ముద్దాడుతుంది. పాలిస్తుంది.

భగవంతునిది మాతృ స్వరూపం!

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వాళ్లు మూల సహిత పద్యానువాద ఋగ్వేదం ప్రచురించారు. అది గాలివలె ఉన్నది అని తెలిసింది. కంటికి కనిపించలేదు.

అది ఉన్న అనేక మంది వద్దకు నేనూ - మిత్రులూ వెళ్లాం. వారు సత్యవాదులు! లేదనలేదు!! ఇవ్వనూలేదు!!!

సాక్షాత్తు దేవస్థానం ప్రచురణ విభాగం వారిని అర్థించాను. వారు పరబ్రహ్మ స్వరూపులు! ఆకార రహితులు! అగుపించలేదు!!!

అయ్యా! ఇది సొంతం స్వయంకృషియే! ఇందు సహకరించని మేఘాడంబరులు ఎక్కువ. చిరుజల్లు కురిపించినవారు బహుకొద్ది.

ఇది ప్రకృతి నియమం - మనం కావాలనుకున్నది దూరం కావడం!

: రచన :

ఋగ్వేద వచన రచన నాతోనే చేయించదలచినట్లున్నాడు పరాత్పరుడు. అందువలననే నిరాశ చెందిన నాకు అవసరమైన గ్రంథం లభించింది. నేను అనుకున్న సాయణ భాష్యం లభించింది. భగవదారాధనచేసి భవసంవత్సర పుష్యపూర్ణిమ 16-1-1995 మళ్లీ తొలిసూక్తం నుంచి ఆంధ్రానువాదం ప్రారంభించాను.

వేదం పవిత్రం అయింది. అయితే అన్యమత గ్రంథాలవలె పేరుకు ముందు వెనుక "పవిత్ర" పదంలేదు. మంత్రానికి మాన్యత ఉంది. అయినా ఇది మాన్యత గలది అని వాచ్యంగా చెప్పడం జరుగలేదు.

అగ్ని జ్వాలను, సూర్యచంద్రాదులను పరిచయం చేయపనిలేదు. పేరు తెలియకున్నా ప్రభావం చూపకమానరు?

అనువాదం అసలు రచన కన్న కష్టం. ఈ విషయం రెండు భాషల్లో రచనలు చేసేవారికి తెలుసు. స్వీయరచనలో స్వేచ్ఛ ఉంది. భావాలు, భాష తనది. అది తాను కన్న బిడ్డ. అది ఎలా ఉన్నా బాధ్యత తనదే!

అనువాదం అలాకాదు. భావాలు మరొకరివి. భాష అనువాదకుడు కూర్చాలి. పరిధి సంకుచితం అవుతుంది. రచయిత గీసింది లక్ష్మణరేఖ. అనువాదకుడు అదిదాటలేడు. అది మరొకరు కన్నబిడ్డ. ముద్దూముచ్చట అనువాడకుడు తీర్చాలి! అతనిని కొడితే అనువాదకుడు ఏడవాలి!!

నాకు హిందీ, ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు, సంస్కృత భాషల నుంచి అనువదించిన పూర్వానుభవం ఉంది. పరభాషకు ఆంధ్రభాషారూపం కల్పించడంలో విజయవంతుడనైనానని చాలామంది అన్నారు.

నేను ఇప్పుడు అనువదిస్తున్నది మానవ మాత్రులు రచించిన రచనను కాదు. అపౌరుషేయములైన పవిత్ర మంత్రాలను.

సంస్కృతం ఒకే భాషా అయినా దానికి విభిన్న రూపాలున్నాయి. వైద్య సంస్కృతం, జ్యోతిష సంస్కృతం, కావ్య సంస్కృతం ఇలా అనేక ముఖాలు గలది సంస్కృతం. మిగత సంస్కృతాలు తెలిసిన వారికి వేద సంస్కృతం అంత సులభంగా అర్థంకాదు. దానికి ప్రత్యేక పరిశ్రమ, కృషి అవసరం.

అన్ని భాషల్లోను ఒక్కొక్క పదానికి ఒకటికి మించిన అర్థాలుంటాయి. అర్థం అంటే తెలియపరచడం. అర్థం అంటే కారణం. అర్థం అంటే ధనం. అర్థం అంటే ప్రయోజనం. ఇది మనకు తెలిసిన సాధారణ పదం.

అనాది కాలాన ఏర్పడిన ఋగ్వేద మంత్రాల పదాల అర్థాలు అనేకాలు ఉంటాయి. ఏ పదానికైనా సమయ సందర్భాలనుబట్టే అర్థం ఉంటుంది.

ఈ సమయ సందర్భపు అర్థం చెప్పేవాడు భాష్యకారుడు! మనముందే ఒక వస్తువు ఉంటుంది. అది మనకు అర్థంకాదు. తన కరదీపికతో ఆ వస్తువును, దాని ఉపయోగాన్ని మనకు తెలియపరచేవాడు వ్యాఖ్యాత. భాష్యకారుడు. అతని వెలుగు లేకుంటే పదాలన్నీ మనకు తిమిరగోళాలవుతాయి!

ఇది అన్ని కాలాల సాహిత్యాలకూ వర్తిస్తుంది. మల్లినాథసూరి వ్యాఖ్యలేనిది కాళిదాసు అంత అందంగా అర్థం కాదు. ఈ సూత్రం ఆధునిక సాహిత్యానికీ వర్తిస్తుంది.

ఆలాంటపుడు వేదంలో మంత్రాలను భాష్యకారుని వ్యాఖ్యాన నేత్రం నుంచి చూచి అర్థం చేసికోవాలి. ఋగ్వేదంలో 1017 సూత్రాలు, 10,580 ఋక్కులు లేక మంత్రాలు, 1,53,826 శబ్దాలు, 4,32,000 అక్షరాలు ఉన్నాయి.

నేను ప్రతి మంత్రాన్నీ పూర్తిగా అర్థంచేసుకోవాలి. అనుమానాలను నివృత్తి చేసుకోవాలి. మంత్రం తన సంపూర్ణ జ్యోతితో నాకు దర్శనం ఇవ్వాలి.

నాకు అర్థం కానిది నేను చెప్పలేను. అర్థం అయిన తరువాత దాన్ని తెలుగులో నేను అనువదించాలి. తేట తెలుగు అందరికి అర్థమయ్యే తెలుగులో చెప్పాలి.

అందుకు నేనొక తపస్సు చేశాను. రోజుకు పదిగంటలపైన పరిశ్రమ చేశాను. ఇరవై నాలుగు గంటలు నిద్రలో సహితం మంత్రాల మననం ! అర్థం వెదకడానికి పలవరింపులూ సహజం అయిపోయాయి!!

వేదంముందు పెట్టుకుని కూర్చున్నపుడు మహారణ్యంలో అగమ్యగోచరంగా అడుగు పెడుతున్నట్టుండేది. ఈ అరణ్యంలో అడుగు పెట్టగలమా అని భయం! కాని అలా కాగితం మీద కలం పెట్టగానే అరణ్యం ఉద్యానంగా మారుతుంది. రాచబాటలు- పూలపొదలు-వృక్షచ్ఛాయలు. తామర కొలనులు అంతా మనోహరంగా కనిపిస్తుంది.

రచన అనాయాసంగా సాగుతుంది.

ఏదో ఒక మహత్తమ శక్తి నాతో వ్రాయిస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది. వెనక్కు చూస్తాను. అదృశ్యం! ఏమీ ఉండదు!!

వ్రాస్తున్నంతసేపు ఏదో చల్లని వెలుగు నన్ను నడిపిస్తుంది! కలం సాగుతుంది!! మనసు పొంగుతుంది!!! అదే భగవచ్ఛక్తి. ఆ భగవానుడే వ్రాయించి ఉండాలి. కాకుంటే నావంటి సామాన్యునికి ఇంతటి మహాకార్యం సాధ్యం

అగునా?

ఎన్ని విచిత్ర, వింత, విశిష్ట సంఘటనలు!

ఒక్కొక్కసారి వాక్యం ప్రారంభిస్తాను. తరువాత ఏం వ్రాయాలో తెలియదు. అయోమయం. లిప్తలో కలం వెంట వెలుగు పాయ! వాక్యం పూర్తి అవుతుంది!! నాకే ముద్దొచ్చేంత అందంగా ఉంటుంది!!!

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతంలోని సిరికింజెప్పుడు.... పద్యం స్వయంగా శ్రీరామచంద్రమూర్తి పూరించాడంటారు. అలాంటివి నాకు ప్రత్యక్ష అనుభవాలు! భగవానుడు దర్శనం ఇచ్చాడని అబద్ధం చెప్పలేను. కాని అతడే వ్రాయించిన అద్భుత ఆశ్చర్యకర అనిర్వచనీయ అనుభూతులు ఈ రచనలో అనేకానేకం! అది అక్షరానికి చాలదు!!

నేను ఈ అనువాదానికి కర్తనుకాను ద్రష్టను మాత్రమే అనిపిస్తుంది! కాదు అదే సత్యం!! అదే నిజం!!! ఒక్కొక్కసారి మంత్రం నన్ను ముప్పు తిప్పలు పెడ్తుంది. సాయణుని వ్యాఖ్య, త్రిపాఠీ అనువాదం వగైరాలు కరదీపికలు కాలేవు. సతమతం అవుతాను. ఒక కొండ నెత్తిన కూలినట్లవుతుంది. ఇహ అనువాదం సాగదు అనిపిస్తుంది. గుండె గుబులు పుడుతుంది.

ఆలాంటప్పుడు కళ్లు మూసుకుంటాను. నిశ్శబ్దంగా ధ్యానంలోకి జారిపోతాను. అది యోగధ్యానం కాదు. అది నాకు రాదు. మరేధ్యాసలేని ధ్యానంలోకి జారిపోతాను. పరిసరాలధ్యాస ఉండదు. అలా కొన్ని క్షణాలు గడుస్తాయి. ఒక వెలుగు రేఖ మొదలవుతుంది. అలా అది ఒక బింబం అవుతుంది!

అప్పుడు కళ్లు తెరుస్తాను.

మంత్రం అర్థం అవుతుంది!

వివరణ విదితం అవుతుంది!!

అనువాదం సాగిపోతుంది.!!!

భగవానుడు అంతటి కృపాకటాక్షం కురిపించకుంటే ఇంతటి మహత్కార్యం ఇంత కొద్ది వ్యవధిలో అసాధ్యం! అనితర సాధ్యం!! దుస్సాధ్యం!!!

1. నేను అరవై ఎనిమిదేళ్ల వృద్ధుణ్ణి.

2. మధుమేహ వ్యాధి గ్రస్తుణ్ణి.

3. మరీ అంత ఆరోగ్యవంతుణ్ణికాను.

4. బలం కలవాణ్ణి అసలే కాను.

అలాంటివాణ్ణి ఋగ్వేదంలోని 10,580 మంత్రాలను అనువదించడం భవ పుష్య పౌర్ణమి 16-1-95 నాడు ప్రారంభించి యువ మార్గశిర అమావాస్య 22-12-95 నాడు పూర్తి చేయగలిగానంటే అది కేవలం భగవదనుగ్రహమే ! పౌర్ణమినాడు, ప్రారంభించడం! అమావాస్యనాడు ముగించడం!!

ఈ పదకొండు నెలల్లో వైశాఖంలో యమునోత్రి, గంగ్రోత్రి, కేదారనాథ్, బదరీనాథ్ యాత్రకు సకుటుంబంగా వెళ్లివచ్చాం. నేను రచించిన శ్రీ మహాభారతాన్ని బదరీ స్వామికి అంకితం సమర్పించి వచ్చాం.

ఒకనెల అలా గడిచిపోయింది!

అనారోగ్య కారణంగా ఒక నెల రచన నిలిచిపోయింది!!

మిగిలిన తొమ్మిది నెలలలో సుమారు ఆరువేల పేజీలు అధ్యయనం చేసి 1853 వ్రాత పేజీలు రచన చేశాను! ఇది నా వంటి సామాన్యునకు సాధ్యమూకాదు! సాధారణమూకాదు!! అసాధారణములన్నీ భగవత్ప్రేరితములే అనేది నా విశ్వాసం మాత్రం కాదు. ఇది ఋతం. ఇది సత్యం. ఇది తథ్యం!!!

ఈ కార్యంలో నాకు ఏ ఒక్కరూ సాయపడలేదు.

కనీసం అడిగిన పుస్తకం అందించలేదు!!

పుస్తకం వెదికి కావలసినది చూసినవాడు లేదు!!!

ఒక్క అక్షరం మరొకడు వ్రాయలేదు. !

ఇంత మహాగ్రంథం నేనొక్కణ్ణే వ్రాశాను!!

నాకు వ్రాయసగాడు లేడు!!!

ఇదంతా మానవ మాత్రునికి సాధ్యం అంటారా? ఇది కేవలం భగవదను గ్రహమే! మరొకటి కానే కాదు!! అగుటకు వీలులేదు!!! "నమో భగవతే వాసుదేవాయ".

శ్రీమద్రామాయణ, శ్రీ మహాభారత, శ్రీమద్భాగవతం సహితంగా నవలలు, కథలు, వ్యాసాలూ, అనువాదాలు కలిసి పదేవేల పేజీలపైన నా రచనలు ఇప్పటికి అచ్చయినాయి.

వాటిలో వేటినీ తొలిప్రతే తప్ప మలిప్రతి శుద్ధప్రతి వ్రాయలేదు. వ్రాసింది వెనుదిరిగి చూడలేదు. సవరణలుగాని, తిరిగి వ్రాయటంగాని చేయలేదు!! వింతకాదా?

పిల్లలమర్రి పినవీరభద్రునివలె "వాణినారాణి" అనలేను కాని పోతనామాత్యునివలె "పలికెడిది భాగవతమట పలికించు విభుండు రామభద్రుండుట" అనగలను.

వేదమంటే?

1. "వేదం" ఏకవచనము. ఇది పవిత్ర విద్య అని అథర్వ వేదం. శతపథ బ్రాహ్మణం, తైత్తరీయ బ్రాహ్మణంలో చెప్పబడింది.

"ప్రాజాపత్యోవేదః అని తైత్తరీయం"

2. "వేదాః" బహువచనము.

"చత్వారోవా ఇమే వేదా ఋగ్వేదో యజుర్వేదో సామవేదో బ్రహ్మవేద ఇతి" అని గోపథ పూర్వము వేదాలు నాలుగు. అవి ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేద, బ్రహ్మవేదములు అని. బ్రహ్మవేదమే అథర్వ వేదము.

3. ఏవమిమే సర్వేవేదా నిర్మితాః సంకల్పాః, సరహస్యాః, సబ్రాహ్మణాః, సోపనిషత్కాః, సేతిపసాః, సాన్వాఖ్యానాః, సపురాణాః, సస్వరాః, ససంస్కారాః, సనిరుక్తాః, సామశాసనాః సానుమార్పునాః సవాకోవాక్యాః అని గోపథ పూర్వము.

వేదములన్నీ సంకల్పము, రహస్యము, బ్రాహ్మణములు, ఉపనిషత్తులు, ఇతి హాసములు, వ్యాఖ్యానములు, పురాణములు, స్వరములు, సంస్కారములు, నిరుక్తములు, అనుశాసనములు, అను మార్జనములు, వాక్కు యొక్క వాక్యముల సహితముగా నిర్మించబడినవి.

4. "అనన్తావై వేదాః" అని తైత్తరీయము. వేదములు అనంతములైనవి.

ప్రాజాపత్యో వేదాః

వేదములు ప్రాజాపత్యములు అన్నాడు. ప్రజాపతి అనగా నేమి?

1. "ప్రజాః సృష్ట్వాపాలయస్వేతి తస్మాత్ప్రజాప్తి రభవత్" అని గోపథ పూర్వము. ప్రజలను సృష్టించి పాలించుట వలన ప్రజాపతి అయినాడు. వేదములును అట్లే అయినవి.

2. ప్రజాపతిరగ్నిః 3. ప్రజాపతిర్వైమనః 4. ప్రజాపతిర్వైవాచస్పతిః 5. సంవత్సరోవై ప్రజాపతిః 6. యజ్ఞ ప్రజాపతిః 7. ప్రజాపతిర్వై సవితా 8. ప్రాణాహి ప్రజాపతిః 9. అన్నంవై ప్రజాపతిః 10. పతద్వై ప్రజాపతిః 11. ప్రజాపతిర్వై భూతః 12. ప్రజాపతిర్భన్ధుః 13. ప్రజాపతిర్వై హిరణ్యగర్భః 14. ప్రజాపతిర్వై చంద్రమాః 15. ప్రజాపతిర్వై మహాన్దేవాః 16. ప్రజాపతిర్వై మనుః 17. ప్రజాపతిర్వై విశ్వకర్మా 18. ప్రజాపతిర్వై సుపర్ణోగరుత్మాన్ 19. ప్రజాపతిర్వై మూర్ధా 20. ప్రజాప్రతిర్వా ఓదనః 21. ప్రజాపతిః సర్వః 22. సర్వాణి చంధాంసి ప్రజాపతిః 23. ప్రజాపత్యోవా ఆశ్వః 24. ప్రజాపతిః సదస్యః 25. ప్రజాపతిః ఉద్గాతా 26. ప్రజాపతిరుద్గీతః 27. అధర్వావై ప్రజాపతిః 28. సత్యంహి ప్రజాపతిః 29. ఘృతంచ మధుర ప్రజాపతి రాసీత్ 30. ఆత్మాహ్యాయం ప్రజాపతిః 31. పురుషోహి ప్రజాపతిః 32. పితరః ప్రజాపతిః 33. ప్రజాపతిర్ధాతా 34. ప్రజాపతిర్వై జమదగ్నిః 35. ప్రజాపతిర్వై ద్రోణ కలశః 36. ఇమేలోకాః ప్రజాపతిః 37. ప్రజాపతిః సర్వే దేవతాః 38. ప్రజాపతిర్వా అమృతః 39. ప్రజాపతిర్హి స్వరాజ్యమ్.

అపరిమితోహి ప్రజాపతిః

ప్రజాపతి అపరిమితుడు. కావున వేదము అపరిమితము. "అనన్తావై వేదాః" అన్నదానికి సరిపోయింది.

వేద సంహిత :

మానవునికి జ్ఞానం కలిగించింది వేదం. వేదం మనిషికి ఎరుక పరిచింది. ఈ జ్ఞానం సాపేక్షం. మానవునికి తెలియనిదాన్ని తెలియపరచడం జ్ఞానం.

మనిషికి అన్నం తెలియనినాడు అది తెలియపరుస్తే జ్ఞానం అవుతుంది. అది తెలిసిన తరువాత అన్నం జ్ఞానం కాదు.

బట్ట తెలియనపుడు బట్టను గురించి తెలియపరచడం జ్ఞానం. అది తెలిసిన తరువాత వస్త్రం జ్ఞానం కాదు.

అలాగే కుటుంబం ఏర్పడడం, వ్యవసాయం, వ్యాపారం, బంధుత్వం ఇలాంటివి ఇంకెన్నో!

అయితే సత్యం, సత్యస్వరూపుడైన భగవానుడు మానవునికి ఎన్నటికీ అందరు. కాబట్టి అది ఎల్లకాలం జ్ఞానం అవుతుంది.

కాని సత్యం, సత్యస్వరూపుడగు భగవానుడు మానవునికి ఎన్నటికీ గోచరించడు. అందువల్ల అందుకు సంబంధించిన సమస్త సాహిత్య సంపదా జ్ఞానమే అవుతుంది.

మానవునికి లౌకిక, పారలౌకిక, ఆధ్యాత్మిక విషయాలన్నింటినీ వేదమే ప్రవచించింది.

ఎంతటి మహాత్ములు, మహామహులైనా పరాత్పరుని అంశామాత్రంగానే దర్శించారు. పరమాత్ముని పరిపూర్ణ స్వరూపం మానవునికి గోచరం కాలేదు - కాదు - కాబోదు.

మానవుని మంచివాణ్ణి చేయడానికీ, మంచి మార్గమున నడిపించడానికీ, మనిషిని చేయడానికి అనాది నుంచి అనేక సంస్థలు, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు ఏర్పడుతూనే ఉన్నాయి. నిరంతర యత్నం వలన మహర్షులు మహాత్ములు వాటిని ఏర్పరుస్తున్నారు. ప్రచారం చేస్తున్నారు. స్థిరపరుస్తున్నారు.

ఆ మహర్షులు, మహాత్ములు నిస్వార్థులు. నిష్కల్మషులు. తేజోమూర్తులు. దివ్వెవలె తమ జీవితాలను మానవ కళ్యాణానికి అర్పించినవారు అంకితం చేసినవారు. వారు సూర్యచంద్రాదులవంటివారు. పర్వతములు, నదులు వృక్షములవంటివారు.

ప్రకృతి ప్రాణులకు తన సర్వస్వం అర్పిస్తుంది. అంతే తాను వాటినుండి ఏదీ ఆశించదు.

తనను కొట్టిన గొడ్డలికే పరిమళం ప్రసాదిస్తుంది చందన వృక్షం అంటాడొక కవి.

అయితే చెట్టు ఉన్నపుడు చీడపురుగు వలె సమాజంలోని అన్నింటినీ తమ స్వార్థం కోసం మాత్రమే వాడుకునే స్వప్రయోజన పరులుంటారు. వీరు సమస్తాన్నీ తమ కొరకే వాడుకుంటారు! తామే నిస్వార్థులం అనే వేషం వేస్తారు! జనాన్ని నమ్మిస్తారు!!!

మహర్షులు, మహాత్ములు సృష్టించిన సంస్థలు, ఆచారాలు సంప్రదాయాల స్వరూప స్వభావాలను దిగమింగి వీరు కనీసం త్రేన్చరు. వాటి స్థానంలో ఆత్మ కోల్పోయిన రూపాలను ప్రతిష్టించి దాన్నే సత్యం అని నమ్మిస్తారు. వీరికి చేతనయింది నమ్మించడం. జనం నమ్ముతారు!! రూపాలను విడిచి ప్రతిరూపాలవెంట పడ్తారు!!!

ఈ స్వప్రయోజన నరులు స్వచ్ఛ గంగా జలాన్ని సహితం విషపూరితం చేయగలరు! కలుషితమే గంగాజలం అని నమ్మించగల అసాధ్యులు వీరు!

అయితే అనాదిగా వీరు సమాజాన్ని వశపరచుకుంటున్నారు. వాస్తవ సంప్రదాయలకు అపార్థాలు కలిగిస్తున్నారు.

మనకు తెలిసిన కొలదిమాత్రపు చరిత్రలో నాటి బౌద్ధం నుంచి నేటి గాంధీవాదం వరకు ఇదే జరిగింది. వివరణ అక్కరలేదు. నిజం చేదు. మొన్నటి మార్క్సిజానికీ అదే గతి పట్టింది!

ఇది మనకు తెలిసిన కథ. మూల సిద్ధాంతాలను పదిలపరచడానికి అనేక సదుపాయాలున్నాయనుకుంటున్న కాలం ఇది.

వేదం ఏనాటిదో తెలియదు. ఎన్నడు మొదలయిందో తెలియదు. అది అనాగరిక మానవుని నుంచి నిర్మలంగా నిష్కల్మషంగా ప్రవహించింది. మనిషి మనసు మలినాన్ని దూరం చేసింది. మానవుని దైవత్వపు అంచులకు కొనిపోయింది.

స్వప్రయోజనపరులకు వేదం ఒక్క లెక్కకాదు! వారు వేదాన్ని సహితం వేలం వేయగలరు!! వేటినో చూపి వీటినే వేదం అనిపించగలరు. అసలు వేదాన్ని అడుగున వేసి తాము చెప్పిందే వేదం అనిపించగలరు. అందుకే 'విస్సన్న చెప్పిందే వేదం' అన్న మాట జనులనోట సామెత అయింది.

ఈ విస్సన్నలు అసలు వేదాన్ని తలదన్నిన వేదాలను కల్పించి ఉంటారు!

అలాంటి సమయంలో వేదవ్యాస మహర్షి అవతరించి నిజమైన వేదాన్ని ఉద్ధరించారు.

వ్యాసభగవానుడు త్రికాలజ్ఞుడు. అతడు రానున్న తరాలవారు కేవలం భౌతికవాదులు. జీవులు అవుతారని గ్రహించాడు.

ఏవం చకార భగవాన్ వ్యాసః కృపణ వత్సలః ||
వ్యవధాత్యజ్ఞసంత్యై వేదమేకం చతుర్విధం ||

కృపావాత్సల్యాలు గల వ్యాసభగవానుడు ఒకే వేదాన్ని నాలుగు విధాలుగా చేసినాడని భాగవతంలో చెప్పబడింది.

"చకార వేదమేకం చతుర్విధం" అని ఒక్క వాక్యంలో చెప్పాడు. కాని మానవ కళ్యాణమే ధ్యేయంగా తన జీవితాన్నంతటినీ కప్పురంలా అర్పించిన వ్యాసుడు ఎంత శ్రమించిందీ చెప్పలేదు!

పాఠ్యాంతరాలు గల కావ్యాలను పరిష్కరించడానికి పండితులు పడిన శ్రమ ఇంతంత కాదు. అనేక పాఠాలను

చూచి నిర్ణయించడానికి అనేకమంది సాయము కావలసి వచ్చింది. కొన్నింటిని పరిష్కరించడానికి విశ్వవిద్యాలయాలు పండిత పరిషత్తులు పూనుకున్నాయి.

"అనంతావైవేదాః" అనంతములైన వేదాలను పరిష్కరించి నాలుగుగా నిర్ణయించడం మానవ మాత్రులకు సాధ్యమయ్యేదికాదు.

వ్యాస భగవానుడు మధ్యాహ్న సూర్యుడు ఆసీనుడై నక్షత్ర మండలం వంటి శిష్యమండలి పరివేష్టించి ఉండగా ఒక్కొక్క మంత్రము, సూక్తమును ఇందరు చదువుతూ నిర్ణయించి ఉండవచ్చు! మనోఫలకం మీద వెలసిన ఆ దృశ్యమే అద్భుతం! ఆశ్చర్యకరం!! ఆనందకరం!!!

వ్యాస భగవానుడు ఎన్ని రాత్రులు, ఎన్ని పగళ్లు, ఎన్ని మాసములు, ఎన్ని సంవత్సరములు నిరంతరం కృషిచేసి వేదములను నాలుగుగా నిర్ణయించినాడో! ఇవి మాత్రమే వేదములని చెప్పగలిగినాడో! ఇవే వేదములు అన్యములు కావు అని ఒప్పించడానికి వ్యాసుడు, అతని శిష్యగణము ఎంత శ్రమించినారో! దాన్ని గురించి కనీసం అంచనావేయగల శక్తి స్తోమతలు మనకు లేవు. మనది అల్పబుద్ధి! మనము అల్పాయుష్కులము!!

వ్యాస భగవానుడు మానవజాతికి చేసిన సేవను గురించి చెప్పుకునే శక్తిలేదు ఈనాటి 'దౌర్భాగ్య', 'కృతఘ్న' మానవాళికి!

వ్యాసుడు భరతవంశము అంతరించకుండ రక్షించినాడు! పంచమ వేదమగు శ్రీమహాభారతం రచించారు. మానవజాతికి అమృత తుల్యమైన శ్రీమద్భగవద్గీతను శ్రీకృష్ణపరమాత్మచే ప్రవచింపచేశాడు! మానవజాతికి శాంతిప్రదమగు భక్తిని శ్రీమద్భాగవతమున ప్రతిపాదించాడు! అనేక పురాణాలు రచించాడు!

అతడు సంఘ సంస్కర్త అయినాడు!

భిషస్వరుడు అయినాడు!

రాజకీయవేత్త అయినాడు!

అతడు కానిది ఏది?

అతడు సర్వస్వమైనాడు!

వ్యాస భగవానుడు మానవజాతికి ఎన్నటికీ తరగని మహోపకారం చేసియూ తనకోసం ఏమి చేసికోలేదు. ఏ

చెట్టుకిందనో పర్ణశాలలోనో ఉండి పిడికెడు మెతుకులు తిని ఇంతటి ఘనకార్యములు సాధించినాడు! కనీసం సాధించానని చెప్పుకొనలేదు.!!

దివ్వెవలె తనను వెలిగించుకొని మానవజాతికి వెలుగు ప్రసాదించినాడు!

అతడు సూర్యునివంటి తరగని వెలుగును మానవాళికి ప్రసాదించియు తాను దివ్వెవలెనే నిలిచినాడు!

మనం అల్పులం మనం అంతటి మహోన్నత మనిషికి భగవానునికి ఏమి ఇవ్వగలం?

వ్యాసం వశిష్ఠ నప్తారం శక్తేఃపుత్రమ కల్మషం |
పారశరాత్మజం వన్దే శుకతాతం తపోనిధం ||

వ్యాస భగవానుడు దర్శనం ఇస్తే అతని పాదారవిందములు చుంబించాలని ఉంటుంది! నాకు గల అసాధ్యములైన ఆశల్లో అది ఒకటి!

సంహిత

"సంహితం భవతి హ్యక్షిరణి ధనం ప్రతిష్ఠాయై" అని తాండ్యము

సంహిత వర్గ సంయోగము, వేదమునందు కొంత భాగము, శాస్త్రము, సంధించబడినది అని శబ్దరత్నాకరము.

సంహితమ్ కూడుకొనునది అని సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటు.

ఒకదాన్ని ప్రతిష్ఠించడానికి, స్థాపించడానికి చేసే కూర్పు సంహిత అవుతుంది. దీన్ని మనం ఈనాడు సంకలనం అంటున్నాం.

వేదవ్యాసుడు వేదములను సంకలనం చేసినాడు. అందుకే అవి వేద సంహితలు 1. ఋగ్వేద సంహిత 2. యజుర్వేద సంహిత 3. సామవేద సంహిత 4. అథర్వవేద సంహిత.

వేదాల్లోని సూక్తాలను వివిధ ఋషులు, వివిధ సమయాల్లో దర్శించారు. దర్శించింది అక్షర బద్ధం అయింది. అలా ఎంతకాలం ఎన్నివేల సంవత్సరాలు జరిగిందో చెప్పటం కష్టం. ఎంచేతంటే పాశ్చాత్యులకువలె మన చరిత్ర మూణ్ణాళ్లదికాదు! మనకు కాలం బ్రహ్మవలె అనంతం!!

అలా పెరుగుతూపోయిన వాస్తవ సూక్తాలూ విస్సన్నలు చెప్పినవీ ఎన్ని కోట్లు అయినాయో! అందుకే "అనంతావైవేదాః"

అంతటి అనంత రత్న, శిలారాసుల నుండి వన్మెకెక్కినరత్నాలను వెలికి తీసినాడు వ్యాస భగవానుడు. అలా రత్న రాసులను కూర్చి వాటి ద్రష్టలు స్మర్తలగు ఋషులను నిర్ణయించినాడు. ఆ సూక్తాలన్నిటినీ కూర్చాడు. అలా కూర్చి నాలుగు వేదాలను ఏర్పరచినాడు.

ఇది ఎంత కష్టసాధ్యమో విద్యానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమా! నవంధ్యాని జానాతీం ప్రసవవేదానా గుర్వీం, విద్వాంసునకు మాత్రమే విద్వాంసుని శ్రమ అర్థం అవుతుంది.

గొడ్రాలికి ఏం తెలుస్తాయి పురిటి నొప్పులు.

ఇలా నాలుగు విధాలుగా వేదాన్ని విభజించడాన్ని "వేదచతుష్టయ" అని అంటారు. వేద చతుష్టయి వేదాల విషయ నిర్ణయం చేస్తుంది.

1. ఋగ్వేదం దేవతల గుణగణములను స్తుతిస్తుంది.

2. యజుర్వేదం వివిధ యజ్ఞములను నిర్దేశిస్తుంది.

3. సామవేదం దేవతలను ప్రసన్నులను చేయుగాన విధిని వివరిస్తుంది.

4. అథర్వవేదం బ్రహ్మజ్ఞానం సహితంగా అనేకానేక లౌకిక విషయాలను వివరిస్తుంది.

వేద చతుష్టయ కాక మరొక విభజనను వేదత్రయ, అనికూడా అంటారు. ఇది పద్య, గద్య, గేయ విభజన, వేదాలు పద్యాల్లో దర్శించినవీ, గద్యంలో దర్శించినవీ, గేయంలో దర్శించినవీ ఉన్నాయి. అలాంటి విభజనను 'వేదత్రయ' అంటారు.

కొంచెపు బుద్ధిగల పాశ్చాత్య విద్వాంసులు "వేదత్రయ"ని మూడు ఋగ్యజుస్సామ వేదాలను అర్థం చెప్పారు. అవకాశం దొరికిందని అథర్వవేదం తరువాత వచ్చిందని చెప్పారు.

"ఏవమేవం సర్వేవేదా నిర్మితాః సకల్పాః సరహస్యాః సబ్రహ్మణాః సోపనిషత్కాః సేతిహాసాః సాన్వ్యాఖ్యానాః సపురాణాః సస్వరాః ససంస్కారాః సనిరుక్తాః సోమశాసనాః సానుమార్జనాః సనాకోవాక్యాః" అంటుంది గోపథిపూర్వం.

ఇన్నింటితో కూడింది వేదం. ఇన్నింటిని అధ్యయనంచేసి వేదాన్ని అర్థం చేసికోవాలి. శరీరం మాత్రమే తెలిసిన పాశ్చాత్యులకు ఆత్మజ్ఞానంతో కూడిన వేదం అర్థం కావడం కూపస్థమండూకానికి మహాసాగరం వంటిది!

"వేదా బ్రహ్మాత్మ విషయాస్త్రికాండ విషయా ఇమే

పరోక్షవాదా ఋషయః పరోక్షం మమచ ప్రియం" అన్నాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భాగవతంలో.

వేదం మూడింటిని ప్రతిపాదిస్తుంది. 1.బ్రహ్మ 2.ఆత్మ 3.ఆత్మ బ్రహ్మల ఏకత్వం. ఋషులు పరోక్షవాదులు. నాకూ పరోక్షం అంటేనే ప్రియం.

"పరోక్షం" అంటే ప్రత్యక్షంగా కనిపించే దానికంటే వెనుకదాగి ఉండేది.

కంటికి కనిపించని దానిని కనుగొనడమే కదా జ్ఞానం! ఋషులు పరోక్షవాదులు!! ప్రత్యక్షంగా దర్శించటం కష్టం!!!

పాశ్చాత్యులు కంటికి కనిపించిన దానినే కానలేరు! భూమి గుండ్రంగా ఉందన్న వానిని శిక్షించారు!

వేదాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మన మహర్షులు ఒక నిర్ణీత పద్ధతిన ఆరు వేదాంగాలను మూడు ఉపవేదములను ఏర్పాటు చేశారు.

1.శిక్ష 2. వ్యాకరణము 3.నిఘంటు 4. ఛందస్సు 5. జ్యోతిష్యము 6.కల్పము. ఇవి వేదాంగములు.

1. గాంధర్వవేదము 2. ఆయుర్వేదము 3. ధనుర్వేదము 4. అర్థవేదము ఇవి ఉపవేదములు.

వేదార్థాన్ని గ్రహించడానికి 1. ఉపనిషత్తులు 2. కణాదుని వైశేషికము 3. గౌతముని న్యాయము 4. కపిలుని సాంఖ్యము 5. పతంజలి యోగము 6. జైమిని పూర్వమీమాంస 7. బాదరాయణుని ఉత్తర మీమాంస ఉపకరిస్తాయి.

వేదము శృతి. శృతి శాస్త్రము కాదు. శాస్త్రానికి శృతిమూల భూతము. శృతి శాస్త్ర యోని "శాస్త్రయోనిత్వాత్"

శాస్త్రమున శృతి అని భ్రమించరాదు. శృతి అపౌరుషేయము. శాస్త్రము మానవ నిర్మితము. వృక్షము శృతి. కర్రతో చేసిన వస్తువులు శాస్త్రము అనవచ్చు.

ఇవన్నీ గ్రహించకనో, గ్రహించీ మనసు కొంచెపు వారిని చేయడానికో "వేదత్రయ"కి తప్పు వ్యాఖ్యానం చెప్పి

మనను వేదాలు మూడే అని నమ్మేట్లు చేశారు తెల్లతోలువారు!

నమ్మించేట్లు చేసేవాడు వంచకుడు!

వంచకుడు చెప్పింది నమ్మేవాడు బానిస!!

భాగవతంలో "వేదమేకం చతుర్విధం" అని చెప్పబడింది.

"చత్వారోవా ఇవే వేదా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః

సామవేదో బ్రహ్మావేద ఇది" అని గోపథ పూర్వము.

కావున మనవారు చెప్పిందే సత్యం. వేదాలు నాలుగు. అవి ఋగ్యజుస్సామ అథర్వవేదాలు. ఇందులో సంశయం ఉండడానికి ఆస్కారం లేదు. ఇది సత్యం! ఇది తథ్యం!!

మనిషిని చూడగానే మనం అర్థం చేసుకోలేం. అతని మనసును, విజ్ఞానాన్ని, సంస్కారం మొదలైన వాటిని అన్నింటిని చూచినా ఎదుటి మనిషి మనకూ పూర్తిగా అర్థంకాదు. అంటే ప్రత్యక్షంగా మనకు కనిపించేదానికన్న పరోక్షం అధికం కదా!

అట్లాగే వేదవాక్యాన్ని అర్థం చేసికోవడానికి కొన్ని దశలు ఉన్నాయి. 1. అన్నమయము. ఇది భౌతికము కంటికి కనిపించేది. 2. ప్రాణమయము. ఇది దృష్టిగోచరం. 3. మనోమయం. ఇది మనసును గ్రహించటం. 4. విజ్ఞానమయం. ఇది బుద్ధిని గ్రహించడం. 5. అత్యంత విశిష్ఠమైన ఆనందమయం. ఇది అనుభూతికి సంబంధించింది. సర్వోత్తమం "ఆనందోబ్రహ్మ" ఇది అందుకొనవలసిన లక్ష్యం.

ఒక్క అగ్ని అనే పదానికి దీనిని అన్వయించి చూతాం.

1. కంటికి కనిపించే అగ్ని అన్నమయము.

2. ఈ అగ్నికి ప్రాణభూతుడగు సూర్యశక్తి ప్రాణమయము

3. విశ్వస్థితికి కారణభూతమగు తేజస్సు మనోమయము.

4. బుద్ధి వికాసమునకు కారణమగు తేజోశక్తి విజ్ఞానమయము.

5. సకల విశ్వాంతరాళాలను వెలిగించు బ్రహ్మ జ్యోతి ఆనందమయము.

అందువల్ల పదానికి గల బాహ్య అర్థంలో మాత్రమే వేదాన్ని అర్థం చేసికోవడం పరిమితి జ్ఞానంతో పరిశీలించడం సమంజసం కాదు.

వేదకాలం

"అప్రాచ్యుడు"

తిట్టాల్సి వచ్చినపుడు మా తండ్రిగారు వాడిన పదం అది! ప్రాచ్య దేశాలకు చెందనివాడు అప్రాచ్యుడు. అంటే మనం నేడు అతినాగరకులు అనుకుంటున్న ప్రాశ్చాత్యులు అప్రాచ్యులు. వారు ఆటవికులు, అనాగరకులుగా ఉన్నప్పుడు ప్రాచ్యదేశమైన భారతదేశం ఇతర దేశాలకు నాగరకత, సభ్యత, సంస్కృతి అందించింది. నాటి సుసంపన్న భారతదేశానికి కొందరు యాత్రికులుగా కొందరు దండయాత్రికులుగా వచ్చారు. కొందరు సాంస్కృతిక సంపదను, కొందరు రత్నరాసులను కొల్లగొట్టారు.

కాని భారతదేశానికి అసలు సంపదలైన వేదములు, ఉపనిషత్తులు, రామాయణ, భారత, భాగవతాలు అనంత సాహిత్య శిల్ప సంపదను దోచుకొని పోలేకపోయారు! అది భారతదేశపు వాస్తవ సంపద! అక్షయసంపద! అమృత సంపద! అనంత సంపద!

"యునాన్ - బ-మిస్రోరూమా సబ్ మిట్ గయే జహాఁసె
అబ్ తక్ మగర్ హై బాకీ నామెనిశాఁ హమారా" అంటాడు ఇక్బాల్ కవి.

గ్రీకు, ఈజిప్టు రోమన్ నాగరకతలన్నా లోకంలో లేకుండా చెరిగిపోయాయి. అయినా ఇప్పటికీ మా ఊరూ పేరూ నిలిచి ఉన్నీయంటాడు.

అంతటి విశిష్ఠ, సభ్య నాగరక సమాజానికి పునాది వేసింది వేదం. మన విశ్వాసం ప్రకారం కాలం అనంతం. వేదం అనంతం. మనం వేదాన్ని పరిరక్షించుకున్నాం. దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు గురించి ఆలోచించలేదు.

ఒక మందానిలం వీచింది. ఒక వెన్నెల కాచింది. ఒక పరిమళము వ్యాపించింది. వాటిని పుట్టుపూర్వోత్తరాల కోసం గాలించటం పాశ్చాత్యులనుమతం. ఆనందించలేరు!

పాశ్చాత్యుల చరిత్ర సొంతం వందల, వేల సంవత్సరాలదే. అమెరికా, కెనడా, ఆస్ట్రేలియాల చరిత్ర వందల ఏళ్లదే!

అసలు హిస్టరీ, అనే పదం పుట్టి ఇంకా అయిదు వందల ఏళ్లుకాలేదు. ఈ కొలతలతో వేద కాలాన్ని కొలవడం గజం బద్దతో ఆకాశాన్నీ, బకెట్టుతో సముద్ర జలాన్నీ కొలవడం వంటిది!

మనం ఇంకా బానిసలం కాబట్టి మన మహత్తును ఎరుగలేకున్నాం. వారి కొలతలనే నమ్ముతున్నాం. ఆత్మవిశ్వాసం లేని జాతికి అభ్యుదయం అంత సులభం కాదు!

కాలం కొలతలు మనకు తెలిసినంతగా మరొకరికి తెలియవు. సృష్టి మొదలై ఇప్పటికి 195, 58, 85, 696 సంవత్సరాలయిందని ప్రతి సంవత్సరం పంచాంగం మీద గుణించి వేస్తున్నాం.

వేదం ఒకనాడు పుట్టి ఒకనాటికి పూర్తి అయిన కావ్యం లాంటిది కాదు. ఇది ఒక స్రవంతి. ఒక నిర్ఘరి. ఒక నది. ఒక ప్రవాహం. దర్శించిన ఋషి చెపుతూ పోయాడు. దానిని అక్షర బద్ధం చేస్తూపోయారు. ఈ ప్రవాహం వ్యాసుడు సంహితలు చేసేవరకు సాగింది. తదుపరి సకల నదులు కూడిన తటాకంవలె మానవాళికి ఉపకరిస్తున్నది.

పాశ్చాత్య విద్వాంసులు, మక్డొనెత్, కీత్ ప్రకారం వేదం క్రీస్తు పూర్వం 1200 సంవత్సరాల నాటిది. అంటే 3200 సంవత్సరాలకు పూర్వపుది. అంతకు పూర్వపు కాలాన్ని గురించి వారు ఆలోచించలేరు. క్రీస్తు పుట్టి ఇంకా రెండువేల సంవత్సరాలు కాలేదు!

కలియుగం ప్రారంభం అయి 5096 సంవత్సరాలయిందని మన పంచాంగపు లెక్క ద్వాపరం ముగుస్తున్న సమయంలో భారత రచన జరిగింది. ఆ తరువాత రచించబడిన భాగవతంలో వేద విభజన జరిగిందని చెప్పబడింది. అంటే వేద సంహితం 6000 ఏళ్లనాటిదని చెప్పవచ్చు. కాని వేదం ఎప్పుడు ఆరంభం అయిందీ చెప్పడం దుస్తరం.

ఇంతకాలంగా ఒక నాగరకత, సభ్యత, సంస్కారం నిరంతరం కొనసాగడం ప్రపంచపు వింతల్లో ఒక్కటి! అయితే మనం చెప్పుకోలేం!!

పడమటి నాగరకతకు, మతానికి ఇంకా రెండువేల పసిప్రాయమే!

వేదభాష

వేదకాలపు సమాజము, కుటుంబము, రాజ్యము మున్నగునవి సర్వ సంపూర్ణములు. ఒక పరిపుష్టమైన సంస్కృతము వంటి భాషకు జన్మనిచ్చిన మహోన్నత సంస్కారం గల సమాజం అది!

'సంస్కృతం' అనే పదంలోనే ఎంతో సంస్కారం ఉంది! సంస్కారంతో ప్రారంభం అయిన భాష మరొకటి లేదు. ఈ వర్గానికి చెందిన 1. ఇరానిక్ 2. హెల్లెనిక్ 3. ఇటలిక్ 4. సెల్లెటిక్ 5. ట్యుటనిక్ 6. లెటొస్లెవిక్ భాషలు పేరుకు మాత్రం

మిగిలి ఉన్నాయి !

సంస్కృతాన్ని మాతృభాష అనే బదులు, మృతభాష అని పాశ్చాత్యులు అవమానించారు. సంస్కృతం వేదకాలం నుంచి ఈనాటి యంత్రయుగందాకా నిండువయసున్న సుందరివలె నాజూకుగా ఉంది. సమాజంలోని అన్ని రంగాలకు ఉపయోగపడేంత సమర్థవంతంగా ఉంది!

ఈనాటి రాజకీయాలు మాట్లాడ్డం రంకు లాంటిది. కాని ఒక్కొక్కసారి రంకు తప్పదు! భారతదేశానికి స్వతంత్ర్యం అనేది వచ్చిన తరువాత భాషను రాజకీయ రంకు చేయకుండా ఉంటే సంస్కృతం జాతీయభాష కావలసింది. అట్లా జరిగి ఉంటే ప్రాంతీయ భాషా రాజకీయం రాక్షసం ఉండేది కాదు!

తెలుగు భాష ఉచ్ఛారణ, పదాల అర్థాలు వగైరా గత పావు శతాబ్దంలో ఊహించనంతగా మారాయి. ఉదాహరణలు కొల్లలు. కాని ఉదాహరించడం అప్రస్తుతం.

అయినా ఇన్నివేల సంవత్సరాలుగా సంస్కృత పదాలు, భాష హిమవదున్నతములై నిశ్చలంగా, సజీవంగా నిలిచి ఉన్నాయి! ఇది ఎంతటి మహత్తర విషయమో మనం గ్రహించవలసి ఉంది! ఇది మనకు గర్వకారణం కావలసి ఉంది!!!

ఒక వింత ఏమంటే సంస్కృతం జాతీయభాష కాకున్నా మన జాతీయగీతాలు సంస్కృతంలోనే ఉన్నాయి!!

ఆంగ్లభాష అపర్యాప్తమని ఈ మధ్య గతించిన జార్జి బెర్నాండ్ షా విలపించడం మనం ఎరుగుదుము!

సంస్కృతం సొంతం ఒకే భాష కాదు. మూలభాష సంస్కృతం. ఇందులో కావ్యభాష, వైద్యభాష, తర్కభాష, జ్యోతిష్య భాష ఇలా అనేక శాఖలున్నాయి. ఒక్కొక్క భాషకు వేరువేరు సాంకేతిక పదాలుంటాయి సంస్కృత విద్వాంసునికి అన్ని శాఖలూ తెలియాల్సిన పనిలేదు. తెలియవు.

కావున సంస్కృతం తెలిసిన వానికి వేద సంస్కృతం తెలియకపోవచ్చును. వేద సంస్కృత పదాలకు వేరు నిఘంటు, వేద సంస్కృతానికి వేరు వ్యాకరణం ఉంటాయి! నా వరకు నాకు వేద సంస్కృతం అత్యంత సహజమైంది. సులభమైంది అనిపిస్తుంది. అది వెన్నెలవలె మందానిలంవలె ఉంటుంది. కృతకత తక్కువ. సహజత్వం కొట్టవచ్చినట్లుగా కనిపిస్తుంది.

వేదమే సూర్యునివంటిది, చంద్రునివంటిది, భూమివంటిది, గాలివంటిది.

సంస్కృతంలో ఉన్న రామాయణం, భారతాలు మరే జాతికీ, భాషకూ లేవు. ఇది సహజోక్తి! అతిశయోక్తి కాదు!!

వేదభాష - లిపి :

పాశ్చాత్యులు తమ స్వప్రయోజనం కోసం మనను తప్పుదారి పట్టించడంలో నూటికి వేయిపాళ్లు విజయవంతులైనారు. రాజ్యం వారిది. 'రాజానుమతో ధర్మం' మన నీతి. మనం ప్రత్యక్షాన్ని అంగీకరించాం. పరోక్షాన్ని కానలేకపోయాం.

నేను సామాన్యుల విషయం చెప్పడం లేదు. ఇందు విషయంలో అసాధారణులు, మహామహులుకూడా తప్పటడుగు వేశారు! "స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః" మరచారు.

వేదానికి 'శృతి' అనే పేరు కూడా ఉంది. శృతి అంటే విన్నది అని అర్థం. విన్నది కాబట్టి వేదం తొలుత అక్షర బద్ధం కాలేదనీ అప్పటికీ అక్షరం లేదని పాశ్చాత్యుల అభిప్రాయం, వాదం. నినాదం.

వేదం అపౌరుషేయం. ఋషి ద్రష్ట. స్మర్త అగును. ఋషి తాను తొలుత విన్నాడు. విన్నది వ్రాసినాడు. అందువలన అది "శృతి" అయింది. అంతేగాని లిపిలేక కాదు.

సంస్కృతానికి లిపి దేవనాగరి, ఈ లిపియొక్క అక్షరమాల సుమారు పరిపూర్ణము. పరిపూర్ణత సృష్టిలో దేనికీలేదు. ఒక్క భగవంతునికి తప్ప. భారతీయ భాషలన్నీ సుమారుగా ఈ అక్షరమాలనే అవలంబించాయి. మరీ విశేషమైన ఉచ్చారణలు తప్ప నాగర లిపిలో అన్ని భాషలు వ్రాయవచ్చు.

లిపిలేనిది వాటిని వ్రాయనిది అనంతములైన వేదాలను భద్రపరచడం అసాధ్యం!

ప్రపంచ చరిత్రలో ఇంతకాలం నుంచి భద్రపరచిన గ్రంథం ఒక్క వేదం మాత్రమే! మరే భాషకూ, జాతికీ ఇంతగర్వంగా చెప్పుకొనగల గ్రంథం లేదు. అందుకు మనం గర్వించాలి.

ఒక ఛందశ్శాస్త్రము, వ్యాకరణము ఏర్పడి లెక్కలేనన్ని వేదములు వెలువడిన భాషకు లిపి లేదనుట వంచించుట మాత్రమే!

నేడు నాగరకములు అనిపించుకుంటున్న అనేక జాతులకు లిపి లేదని తెలుసుకుంటే ఆశ్చర్యం కలుగవచ్చు. వాస్తవాలు సహితం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి.

నేడు ప్రపంచాన్ని ఆర్థికంగా శాసిస్తున్నామని భ్రమపడుతున్న అమెరికాకు డాలర్లున్నాయి! కాని స్వంత భాషలేదు - లిపి లేదు.

నేడు భారతదేశానికి జాతీయ భాషాయైన హిందీకి, లిపి లేదు. దేవనాగరియే దాని లిపి.

స్వంత లిపి గల భాషల్లో తెలుగు సహితంగా మరిన్ని భారతీయ భాషలున్నాయి.

వేదం తొలినుంచే అక్షరబద్ధమై వ్రాయబడింది అనేది నిర్వివాదాంశం. వేదం నూటికి నూరుపాళ్లు అక్షర బద్ధమైన రచన. ఇందు సంశయానికి ఇసుమంత తావులేదు.

వేదం - స్వరం

వేదం శృతి. వినదగింది. వినసొంపుగా ఉండడానికి వేదానికి స్వరం ఉంది. స్వరయుక్తంగా చదివిన వేదం శ్రావ్యంగా ఉంటుంది. అది శక్తిమంతం సాధించగలదు.

వేదం చదివే పద్ధతులకు సహితం శాస్త్రం ఉంది. ఒక శబ్దాన్ని మరలమరల ఉచ్చరించడం ఆ విధానం. అందువలన వేదం కంఠోపాఠంగావడం సులభం అవుతుంది. ఇవి పదపాఠ, క్రమపాఠ, జట మున్నగు పద్ధతులు.

స్వర, పాదపద్ధతిన వేదాన్ని ఇంతకాలం నిలిపి ఉంచడానికి కొన్ని కుటుంబాలు, వంశాలూ అంకితం అయినాయి. ఇన్ని వేల, లక్షల సంవత్సరాలు ఎలా భద్రపరచారండీ?

ఇంతకాలం నిరంతరంగా జీవించి ఉన్న గ్రంథం మరొకటి లోకంలో లేదు.

మా తండ్రిగారు మహా విద్వాంసులు. వారి ద్రావిడ "తిరువాయ్ మొళిని" తెనిగించారు. అనేక గ్రంథాలు రచించారు. వారు 1979లో పరమపదించారు. ఆనాటికి వారి గ్రంథం ఒక్కటి కూడా మాకు లభించలేదు.

మా అన్నయ్య దాశరథి కృష్ణమాచార్యులవారు మహాకవి. అంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థానకవి. వారు 1987లో పరమపదించారు. వారి పుస్తకాలు అన్నీ ప్రస్తుతం లభ్యం కావడం లేదు.

నా పుస్తకాలు లభించక పరిశోధన చేసేవారు మా ఇంటికి వచ్చి అధ్యయనం చేస్తున్నారు.

ఇది గత అర్ధ శతాబ్దం కథ. అచ్చు యంత్రాలు, ప్రచురణ సంస్థలు, గ్రంథాలయాలు ఏర్పడిన కాలం.

తాళపత్రాలు, భూర్జర పత్రాలమీద సరియైన పాఠాలు వ్రాసుకుని వల్లించి, తరతరాలుగా వాటిని రక్షించడం ప్రపంచపు వింతల్లో ప్రథమం కావాలి.

పిరమిడ్లు - చైనా మహాకుడ్యం - ఎల్లోరా, అజంతా శిల్పాలు తాజ్ మహల్ వంటి మహానిర్మాణాలు కాలదోషం పట్టి అరిగిపోవడమో పోతుండడమో జరుగుతున్నది. కాని వేదం కాలపు జరాజీర్ణాలకు అతీతంగా నిత్యనూతనంగా నిలిచివున్నది. ఇది ప్రపంచంలో తొలివింతకాక మరేమిటి?

అయితే మనం సాంస్కృతిక బానిసలం! మనం ఈ విషయం చెప్పుకోం? ఏలినవారు ఈ విషయం అంగీకరింపనొల్లరు. బానిసల నాగరకత దొరల నాగరకతను మించరాదు.

వేదం శృతి అన్నాం. వినడం ఏమిటి చదువుకొనరాదా? అనవచ్చు.

మనసుకు పట్టడానికీ మనసును కదిలించడానికీ వినడం అవసరం.

నేడు మహామహా పాఠ్యగ్రంథాలున్నాయి. అయినా ఉపాధ్యాయులు బోధిస్తుంటారు.

విన్నది మనసుకు పడ్తుంది. అర్ధ శతాబ్దం క్రితం దాకా ఈ దేశంలో జనం పురాణాలు, హరికథలు, బుర్రకథలు, జముకుల కథల ద్వారానే విద్యావంతులైనారు.

పుస్తకాల వ్యాపారం మొదలైన తరువాత ఈ వినడం వినిపించడం నిలిచిపోయాయి. జనానికి అక్షరాలు వచ్చాయి. విద్య కరవైంది.

శబ్దానికి నాదం ఉంది. అర్థం ఉంది. రెండూ ఉపకరిస్తాయి. అర్థంలేని నాదం ఏమి? అని అడగవచ్చు. అడగడం తేలికగదా! దానికి ఆలోచన అక్కరలేదు.

త్యాగరాయ కృతులు తెలుగులో ఉన్నాయి. త్యాగరాజును తమిళులే ఎక్కువ ఆరాధిస్తారు. వారికి అర్థం తెలియదు. కృతులు వ్రాసుకోవడానికి పర్యాప్తం అయిన లిపి సహితం వారికిలేదు. తమిళులు ఆరాధించేది శబ్దనాదాన్ని. నాదం మనసును కదిలిస్తుంది, కరిగిస్తుంది.

ఈ మధ్య భాష తెలియకున్నా జనం ఇతర భాషల సినిమాలను చూచి ఆనందిస్తున్నారు.

అలాగే స్వరబద్ధమైన వేదనాదం మనసును కదిలిస్తుంది. మంచి కలిగిస్తుంది. శాంతిని ప్రసాదిస్తుంది.

వేదపు అర్థం తెలిసికొనాలనే నేను అనువదించింది. కాని వేదస్వర నాదపు అమృతధారలను సహితం ఆస్వాదించడం ఇహపర సాధకం అవుతుంది.

వేదం శృతి.

దాన్ని వినిపించడంలో ఆనందం ఉంది.

వినడంలో అమృతం అందుతుంది.

వేదం ఆంగ్లేయులు

మనది ఆర్యావర్తము. కర్మభూమి. పుణ్యభూమి. మనం శాంతికాముకులం. 'సర్వేపిసుఖనస్సంతు; మన ధ్యేయం.

మనం శాంతులం. దాంతులం. క్షాంతులం. అంతేకాదు సంపన్నులం.

సంపద పరులను ఓర్చనీయదు. దాన్ని హస్తగతం చేసికోవడానికి అనేకులు ఎగబడ్తారు. దాడి చేస్తారు. కాజేస్తారు.

మన దేశానికి అదే జరిగింది. పొరుగు వారు మనమీద దండెత్తారు. వారు సింధుమీదుగా మనదేశానికి వచ్చారు. వారికి 'స' ను 'హ'గా పలుకుతారు. సింధు నదిని 'హిందు'నది అన్నారు. హిందునది ఉన్న స్థానము కావున హిందుస్థాన్ అన్నారు.

అప్పటినుంచి మనదేశం పేరు హిందుస్థాన్ అయింది. 'హిందు' పదానికి ఏమతం, ధర్మం, శాస్త్రంతో సంబంధంలేదు. హిందు అనే పదం మన మతగ్రంథాలలో కనిపించదు.

"హిందీహైహమ్, వతన్ హై హిందూస్తాన్ హమారా" అన్నాడు ఇక్బాల్ కవి. మేం హిందువులం. మా దేశం హిందుస్తాన్ అంటాడు.

మహమ్మదీయులు హిందూస్తానాన్ని వేయి సంవత్సరాలకు పైగా పరిపాలించారు. వారు మతం మార్చడమే ధ్యేయంగా మనదేశానికి వచ్చారు. కాని ఈ దేశాన్ని చూచి మైమరచారు. స్వర్గం అనేది ఎక్కడ ఉంది? అంటే ఇక్కడే ఉంది. ఇక్కడే ఉంది. ఇక్కడే ఉంది అన్నారు.

మహమ్మదీయ పాలకులు భారతీయులయినారు. ఈ దేశంలో ఉన్నారు. ఈ దేశాన్ని పాలించారు. సంగీత సాహిత్యాలలో మనను ప్రభావితులను చేశారు. వారు ప్రభావితులైనారు. ఒక మిశ్రమ సంస్కృతి అవతరించింది.

వారు మతాన్ని మార్చలేదని కాదు. మన మతానికి అడ్డురాలేదు.

ఆదిశంకరుని అద్వైతం - రామానుజుని విశిష్టాద్వైతం ద్వైతం - చైతన్య ప్రభువు, జయదేవుడు, మీరావంటి వారి మధుర భక్తి తులసి రామాయణము, కబీర్, సూర్ దాస్ తెలుగు భారత, భాగవత రచనలు ఈ విధమైన మహత్తరం అయిన తాత్త్విక చింతన మహమ్మదీయుల కాలంలోనే వర్ధిల్లింది.

భారతీయ తాత్విక చింతనతో ప్రభావితులైన ముస్లిం సూఫీ కవులున్నారు. ఉపనిషత్తులు అనువదించిన వారున్నారు.

ఆదిశంకరుని అద్వైత ఆవిర్భావానికి ఇస్లాం మతప్రభావమే కారణమని నా ఉద్దేశం. మనం నేటికీ బహుదేవతారాధకులమే! అందుకు మనం సిగ్గుపడాల్సిన అవసరం లేదు. అది మా చరిత్ర, అది మా సంస్కృతి. ఎవరినో మెప్పించడానికి ఏకేశ్వర సంథాను అవలంబించలేం.

చివరి మొగల్ చక్రవర్తి కవిగా కొన్ని ఆలయాలను కూల్చిన మాట వాస్తవం. కాని అది మాత్రమే వేయేళ్ల ముస్లిం పాలనకు ప్రతీక కాదు.

రాజకీయాలకు కంపు పనికి వచ్చినంతగా పరిమళం పనికిరాదు.

ఆంగ్లేయులు వర్తకం కోసం వచ్చి మనదేశాన్ని కొల్లగొట్టడానికే పాలకులయినారు. భారతదేశ చరిత్రలో ఇతర దేశం నుండి పాలించినవారు ఆంగ్లేయులు మాత్రమే!

ఆంగ్లేయులు మన నాగరకతతో ప్రభావితులుకాలేదు. అంతటితో వారు ఆగలేదు. మనజాతిని నాగరికతను సభ్యతను సంప్రదాయాన్నీ భాషను సంస్కృతిని హేళన చేశారు. మహామహులైన రాజారామమోహనరాయ్ వంటి వారితో మన సంస్కృతిని హేళన చేయించారు. వారు అంతటితో ఆగలేదు. మనను చరిత్రహీనులు అన్నారు. మన కోసం వారు చరిత్ర రచించారు. అది మనదే అని మనతో నమ్మింప చేశారు.

వారు మనను చవటలు అన్నారు.

అవును మహాప్రభూ! మేము చవటలమే అన్నాం ఇంకా అంటూనే ఉన్నాం.

మనదేశాన్ని పాలిస్తూ మన సంస్కృతిని రూపుమాపడానికి మన వేదాలను అధ్యయనం చేసిన ఘనత అంగ్రేజు ముష్కరులకు మాత్రమే దక్కుతుంది.

ఆంగ్లేయులు వేదాలను ఈ దృక్పథంతో అనువదింప చేశారు. అధ్యయనం చేయించారు.

పేరు చెప్పను. అతడు గొప్ప విద్వాంసుడు. వేదం అనువదిస్తూ ఇది పూర్తి అవుతే భారతీయులు ఆటవికులని తేలిపోతుంది. అంతా క్రైస్తవులతారు. అని ఒకరికి వ్రాశాడు.

వివరాలకు ఇది తావుకాదు. నాకు అన్యమత ద్వేషం ఇసుమంత లేదు. వేదాలని గురించి ఆంగ్లేయులు చేసిన వక్రభాష్యాలనూ, అవి మన బుర్రల్లో చెరగని ముద్రలుగా ఉండడాన్ని గురించి ఆలోచించుదాం.

ఆంగ్లేయులు వేదం విషయంలో చేసిన అబద్ధపు ఆరోపణలు :-

I) 1. వేదం ఆర్యుల అనాగరక ఆటవిక జీవితానికి వర్తిస్తుంది అనేది ఒక బూటకం ఆరోపణ.

ఈ వ్యాఖ్యకు ప్రధాన కారణం పాలితులు పాలకులకన్న సంస్కారవంతులుకారాదు అనే సామ్రాజ్యవాద కుటిల సూత్రం.

వేదమంత్రం, వేదభాష, వేదజీవితం ఏర్పడడానికి ఎంతో నాగరకం కావాలి. వేదం మొత్తంలో ఆటవిక లక్షణం కనిపించదు. వేదం చదివి ప్రభావితులు కాకపోవడానికి కారణం అక్కసు అహంకారం తప్ప అన్యంకాదు.

2. ఆర్యులు మధ్య ఆసియా దేశాలనుండి దండెత్తి వచ్చారు అనే ఆరోపణ "స్వభావోదురతి క్రమః" అవుతుంది.

"జైసా ఆద్మీ వైసాఖయాల్" మనిషి ఎలాంటి వాడైతే ఆలోచన అలాగే ఉంటుంది అని అర్థం.

ఆంగ్లేయులు సరిగ్గా భారతదేశంలో ఆ పనే చేశారు. కాబట్టి దానిని ఆర్యులకు ఆపాదించారు.

భారత సరిహద్దులు ఆంగ్లేయులు నిర్ణయించినవికావు. ఆర్యులనాడు భారతదేశానికి ఆ హద్దులే ఉన్నాయనుకోవడం వారి తెలివితక్కువదనం.

మేం చదువుకునేప్పుడు భారతదేశపటంలో బర్మా, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, శ్రీలంక ఉండేది. ఇప్పుడు అవి వేరు వేరు దేశాలు. పాకిస్తాన్, బంగ్లాదేశ్ కూడా విడిపోయాయి. ఇది అర్ధ శతాబ్దంలో జరిగింది.

ఆర్యులనాటి భారతదేశ హద్దులు ఈనాడు నిర్ణయించడం కష్టం. కాని 'రాహుల్ సాంకృత్యాయన్' ప్రస్తుతపు రష్యాలోని ఓల్గానుండి గంగానది వరకు ఒకటే సంస్కృతి అని చెప్పినారు. కాబట్టి ఆర్యులు తమ భూమి మీదనే ఒక చోటునుంచి ఒక చోటుకు వచ్చారు. అది దండయాత్ర ఎలా అవుతుంది? దండెత్తడం, దుంపనాశనం చేయడం ఆంగ్లేయుల నీతి.

జీవిక కోసం మనం ఎన్నెన్ని ప్రాంతాలకో వెళ్తున్నాం. ఆర్యులు రావడాన్ని దండయాత్ర అనిగాని వలస అనిగాని అనడానికి ఏమాత్రం వీలులేదు. వారు తమభూమి మీదనే ఒకచోట నుండి మరొకచోటుకు తరలి వచ్చారు.

II) హరప్ప, మొహంజదారో లో వెలువడిన శిథిలాల ఆధారంగా ఆర్యులకు ముందే దస్యుల ద్రావిడుల నాగరకత ఉండేదనీ, దాన్ని ఆర్యులు నాశనం చేశారనీ ఆరోపణ.

నాగరకతలు ఎప్పుడూ ఎదుగుతూనే ఉంటాయనేది అజ్ఞానపువాదం. మార్పు ప్రకృతి ధర్మం. పరివర్తనంలో పెరగనూవచ్చు తరగనూవచ్చు. అలా ఎన్ని నాగరకతలు కాలగర్భంలో కలసిపోయాయో! ఎదగడం ఎప్పటికీ ఒకే నాగరకత ఎదగడం వాస్తవమైతే భారత, చైనా, గ్రీకు రోమను నాగరికతలే ఉండాలి. ఆంగ్ల నాగరకత ఉండడానికి వీల్లేదు.

నాగరకతలను నాశనం చేయడం ఆంగ్లేయులకు వెన్నతో పెట్టిన విద్య. రెడిండియన్లను, నీగ్రోలనూ మరెంతో మందిని పశువులకన్న హీనంగ హతమార్చి వారి జాతులను సంస్కృతులనూ ధ్వంసం చేసిన ఘనత వారిది! వారి ఆలోచనా విధానం అలాగే ఉంటుంది.

ఆర్యులు శాంతిప్రియులు. వారు దండెత్తిన జాడలుగాని ఒక నాగరకతను ధ్వంసం చేసిన జాడగాని కనిపించదు. "కృణ్వంతో విశ్వమార్యం" ఆర్యనాగరకత ప్రపంచ వ్యాప్తంగా కావాలని.

III) ఆర్యులు దస్యులను నాశనం చేశారనేది మరొక ఆరోపణ.

ఆర్యులు ఒక జీవిత విధానాన్ని ఏర్పరచారు. యజ్ఞయాగాది క్రతువులు చేసినారు. ఈ విధానం అవలంభించనివారూ ఉంటారు. ఎదిరించినవారు ఉంటారు. మరొక విధానంలో జీవితం గడిపినవారూ ఉంటారు. అలాంటి విభిన్న జీవన విధానాల మధ్య ఘర్షణ తప్పదు.

రెండు రాజకీయపక్షాల మధ్య, ఒకే పక్షంలోని వివిధ గ్రూపుల మధ్య ఉన్నటువంటి ఘర్షణయే ఆర్య, అనార్యుల మధ్య ఉండింది.

సహజీవనం భారతీయ జీవిత విధానం.

ఆర్యులు, అనార్యులు కలిసి జీవించారు. అప్పుడప్పుడూ ఘర్షణలు తప్పవు. అలాంటి చెదురుమదురు సంఘటనలు కొండంతలను చేసి తమకున్న జాతివైషమ్యాన్ని ఆర్యులకు అంటగట్టినారు. ఇది వారి దుష్ట నాగరకతకు సంకేతం!

IV) ఒక అగ్రజాతి బ్రాహ్మణులు వేదాలను తమ స్వార్థంకోసం సృష్టించుకొని రాజ్యాలు హస్తగతం చేసుకున్నారు అనేది మరొక ఆరోపణ.

ఇది విభజించి పాలించు సూత్రం ప్రకారం చేసిన ఆరోపణ.

క్రైస్తవ మతాచార్యులు రాజులమీద పెత్తనంచేసి ఖరీదుకు స్వర్గాన్ని అమ్ముకున్న ఉదంతాలు చారిత్రకాలు. విజ్ఞాన వికాసానికి విరోధులై నిలిచిన మతాచార్యులను క్రైస్తవులలోని ఒక వర్గం ఎదిరించి రాజకీయాన్ని మతం నుండి వేరుచేసింది. ప్రొటెస్ట్ చేసినందున వారుక ప్రొటెస్టెంటులయినారు.

భారత చరిత్రలో బ్రాహ్మణులు ఒక కులంగా రాజ్యాధికారం చేసిన ఉదంతాలు లేవు. విదేశ రాచరికానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేయించిన చాణక్యుడు రాజ్యం చంద్రగుప్తునికి అప్పగించి తాను సన్యాసి అయినాడు. విద్యారణ్యుడు హరిహర బుక్కరాయలకు రాజ్యం అప్పగించాడు. తాను రాజ్యం చేయలేదు.

బ్రాహ్మణులు ఒక జాతిగా వేదాన్ని, భారత సంస్కృతిని రక్షించడానికి ఎన్నో త్యాగాలు చేశారు.

అయితే భారతదేశాన్ని సుమారు పన్నెండు వందల సంవత్సరాలు అన్యదేశీయులు, అన్యమతస్తులూ పాలించారు. వేయేండ్లకుపైగా నిలిచిపోయిన సమాజంలో దురాచారాలు, దుష్టచింతనలు చోటుచేసుకోవడం తథ్యం. అలా అనేక లోపాలు జరిగి ఉండవచ్చు. అందుకు పాలకులది తప్ప ఏ ఒక్క వర్గానిదీ దోషంకాదు.

మానవుని దౌర్భల్యం ఏమంటే తనకు చేసిన మేలుకన్న కీడును ఎక్కువచేసి చూపుతాడు! అందువల్ల ప్రయోజనం ఉంటే మరింత! అది రాజకీయం అవుతే అవధులుండవు.

V) లోకంలో ఏ ఒక్క వ్యక్తి, సంస్థ, వ్యవస్థ పూర్తి కీడుకాని పూర్తి మేలుకాని చేయజాలవు. ఎక్కువ కీడు చేసినపుడు కీడు చేశారనీ ఎక్కువ మేలు చేసినపుడు మేలు చేశారనీ అంటాం. ఆంగ్లేయులు భారత సంస్కృతికి - భారత జాతికి భారతదేశానికీ భారత ప్రజలకు ఎంతో కీడు చేశారు. కీడు చేసింది ఆంగ్ల ప్రభుత్వం. వ్యక్తులుగా, ఆంగ్లేయులు భారత సంస్కృతికి ప్రభావితులై ఎంతో మేలు చేశారు. తెలుగు జాతికి సంబంధించినంతవరకు సర్ ఆర్థర్ కాటన్, చార్లెస్ ఫిలిప్ బ్రౌన్ సేవలను తెలుగు జాతి మరువజాలదు.

ఆంగ్లభాష, ఆంగ్లేయుల ప్రజాస్వామ్య విలువలు - వివేకానందుకు, గాంధీ, తిలక్, నెహ్రూ, ఠాగూర్, రాధాకృష్ణ వంటి మహామహుల మహావ్యక్తిత్వాలను తీర్చిదిద్దాయి. వీరు భారతజాతి సాంస్కృతిక విలువలను పాశ్చాత్య దేశాల్లో ప్రచారం చేయగలిగారు.

భారత సంస్కృతి సూర్యునిలాంటిది. దానికి గ్రహణం పడుతుంటుంది. ఇది తాత్కాలికమే ! గ్రహణాన్ని వదిలించే

మహామహులు అవతరిస్తుంటారు.

యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత |
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మనం సృజామ్యహం ||

భారతీ ! ధర్మానికి గ్లాని జరిగినప్పుడూ, అధర్మం తలయెత్తినపుడు నేను అవతరిస్తాను అన్నాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ శ్రీమద్భగవద్గీత 4 -7లో.

ఋగ్వేద సంహిత

విశ్వమూలాయ విశ్వాత్మ సనాతన శరీరణే |
నమో వైదిక ధర్మాయ లోక కళ్యాణ హే తవే ||

వేదాలు నాలుగు. వాటిలో ఋగ్వేదానిది ప్రథమ స్థానము. ఉపనిషదాదులు ఋగ్వేదపు ఉల్లేఖనములు అధ్యయనము, పారాయణము మున్నగువానితో ప్రారంభం అవుతాయి.

"ఋగ్రూపోవేదః ఋగ్వేదః"

ఋక్కులు గలది కావున ఋగ్వేదం. ఋగ్వేదపు మంత్రాలను ఋక్కులు అంటారు.

"తేషామ్ ఋగ్యత్రార్థ వశేన పాదవ్యవస్థా"

వాక్యార్థం ఆధారంగా పాదం ఏర్పడిందాన్ని "ఋక్" అంటారు.

"ఋచ్యన్తే స్తూయన్తే దేవా అనయా ఇతి ఋచ్"

దేవతలను కీర్తించేదీ, స్తుతించేది ఋక్.

యజుర్వేద, సామవేద ఆలోచనా విధానం పూర్తిగా ఋగ్వేదంమీద ఆధారపడింది. యజుర్వేదం కార్మానుష్ఠానమును వివరిస్తుంది. ఋక్కుల గేయరూపమే సామవేదం అనవచ్చు.

ఉపనిషత్తులు, బ్రాహ్మణములు అరణ్యకములు ఋగ్వేదం మీదనే ఆధారపడినాయని చెప్పవచ్చు.

ఋగ్వేద శాఖలు

ఋగ్వేద శాఖల్లో 1. శాకల 2. బాష్కల 3. అశ్వలయన 4. శాంఖ్యాయన 5. మాండూక్యాయన ప్రసిద్ధములు.

1. ముద్గల 2. గాలవ 3. శాలీయ 4. వాత్స్య 5. శైశరీయ 6. బౌధ్య 7. అగ్నిమాదర 8. పరాశర
9. జాతూకార్ణ్య 10. ఆశ్వలాయన 11. శాంఖాయన 12. కౌహేతకి 13. మహాకౌహేతకి 14. శాంబవ్య 15. మాంభాక్య
16. బహువృచ 17. పైంగ్య 18. ఉద్దాలక 19. శతబలాక్ష 20. గజమహైతరేయ 21. బాష్కల 22. ఐతరేయ 23. వసిష్ఠ 24. సులభ 25. శౌనకములు.

వీనిలో శాకల సంహిత అందుబాటులో ఉంది.. అచ్చవుతున్నది. ప్రచారంలో ఉంది. మనకు ప్రస్తుతం కనిపించే ఋగ్వేద సంహిత శాకలమే.

'శాకల' ఒక వ్యక్తి పేరు కాదు. ఒక వ్యక్తి యొక్క శిష్య సమూహాన్ని సూచిస్తుంది. వైదిక సంప్రదాయంలో శాకల సంహితకే ఆధారం ఉంది.

ఋగ్వేద విభజన

ఋగ్వేదము 1. అష్టకము 2. మండలము 3. అధ్యాయము 4. అనువాకము 5. సూక్తము 6. మంత్రములుగా విభజించబడింది.

1. అష్టకము :- అష్టకంలో ఎనిమిది అధ్యాయాలు ఉంటాయి ఋగ్వేదంలో ఎనిమిది అష్టకాలున్నాయి. అంటే మొత్తం 8x8-64 అధ్యాయాలున్నాయి. మనకు కళలు అరవై నాలుగు.

అష్టకంలో మండలం ముగియదు. ఒక్కొక్కసారి అష్టకం తరువాత కూడా మండలం కొనసాగుతుంది. ఒక్కొక్కసారి అష్టకంలోనే ఒక మండలం ముగిసి మరొకటి మొదలవుతుంది.

2. మండలం :- మండలంలో అధ్యాయాలుంటాయి. మండలానికి ఇన్ని అధ్యాయాలు ఉండాలని లేదు. కొన్నింటికి ఎక్కువ. కొన్నింటికి తక్కువ ఉంటాయి. మండలం అధ్యాయంతో ముగియాలని లేదు. ఒక్కొక్కసారి మండలం అయిపోయినా అధ్యాయం కొనసాగుతుంది.

ఋగ్వేదంలో పది మండలాలున్నాయి. అందువలన దానిని 'దశతమీ' అనికూడా అంటారు.

3. అధ్యాయం :- అధ్యాయం కొన్ని అనువాకములు గలదు. అధ్యాయాలుకాగానే అష్టకంతో ముగుస్తుంది.

4. అనువాకం :- అనువాకం కొన్ని సూక్తాల మాలిక. అనువాకం అధ్యాయంతో ముగియాల్సిన అవసరంలేదు. అధ్యాయం తరువాత కూడా కొనసాగుతుంది. అధ్యాయానికీ, మండలానికి ముడిలేనట్లే అనువాకానికి అష్టకానికీ ముడిలేదు.

అనువాకం మండలంతో మొదలవుతుంది. అనువాక సంఖ్య మండలంతో ముగుస్తుంది. ప్రతి మండలం ఒకటవ అనువాకంతో మొదలవుతుంది.

5. సూక్తం :- సూక్తం కొన్ని మంత్రాల మాలిక. ఇందులో ఇన్ని మంత్రాలు ఉండాలనే నియమంలేదు. కొద్ది మంత్రాలవీ ఎక్కువ మంత్రాలవీ ఉంటాయి. ఇది అనువాకంవలె మండలంతో మొదలై మండలంతో ముగుస్తుంది.

మంత్రంతో ప్రారంభిస్తే 1. కొన్ని మంత్రాల సూక్తం 2. కొన్ని సూక్తాలు అనువాకం 3. కొన్ని అనువాకాలు అధ్యాయం 4. కొన్ని అధ్యాయాలు మండలం 5. ఎనిమిది అధ్యాయాలది అష్టకం అవుతుంది.

ప్రతి సూక్తానికి 1. ఋషి 2. దేవత 3. ఛందస్సు 4. వినియోగం ఉంటాయి. వాటిని గురించి తెలుసుకుందాం.

6. మంత్రం దీన్నే 'ఋక్' అంటారు. ఇదే వేదానికి మూలం. మంత్ర సంఖ్య సూక్తంతో మొదలవుతుంది. సూక్తంతో ముగుస్తుంది. దీనికి సంఖ్యానియమం లేదు.

ఇవికాక వర్గం అనే మరొక విభజన ఉంది. వర్గంలో నాలుగైదు ఒక్కొక్కసారి అంతకుమించి మంత్రాలు లేక ఋక్కులు ఉంటాయి. నేను వర్గం పాటించలేదు. చూపలేదు.

ఋషి

సూక్తం ఋషి - దేవత -ఛందస్సు వినియోగం సూచిస్తుందని చెప్పాం. ఆ క్రమంలో ఋషిని గురించి తెలిసికొందాం.

ఋషిని సాయణుడు అతీంద్రియదర్శి అన్నాడు. మనకున్న చక్షురాదా ఇంద్రియాలకు అతీతంగా ఇతరులు చూడని దానిని దర్శించువాడని అర్థం.

'నావృష్టిః కురుతే కావ్యం' అన్నదాన్ని ఆవిధంగా అర్థం చేసుకుంటే కవిలేక రచయిత దృగ్గోచరం కాని

విషయాలను దర్శించువాడు కావాలని అర్థం.

వేదం అపౌరుషేయం. అంటే మానవ ప్రోక్తం కాదు. ఋషులు వేదద్రష్టలు. స్మర్తలు. వారు అపౌరుషేయమైన వేదాన్ని దర్శించి మనకు అందించారు.

వృష్ణే శర్ధాయ సుమఖాయ వేధసే నోధః సువృక్తిం ప్రభరామదుర్భ్యః"

అని 1. మండలం 64 సూక్తపు తొలి మంత్రంలో 'నోధస్సు' అనే ఋషిని మరుత్తులను స్తుతించే మంత్రం వ్రాయమని కోరడం కనిపిస్తుంది.

"యశోనపక్వం మధుగోష్వన్తరా భూతాంశో అశ్వినోః కామమప్రాః"

అని భూతాంశుడను నేను ఈ స్తోత్రము రచించి అశ్వినుల మనోరథము పూరించానని 10వ మండలం 9వ అధ్యాయం 107వ సూక్తపు 11వ ఋక్కున చెప్పబడింది.

ఇంకా చాలచోట్ల ఋషులు తామే సూక్తాలు రచించినట్లు చెప్పారు. కొన్నిచోట్ల సంపన్నులను నుతించి ధనం పొందినట్లు కూడా ఉంది.

అంతమాత్రాన వేదం మానవప్రోక్తం అందామా ! కాదు అలా అనడానికి వీల్లేదు.

ఈ సమస్త చరాచర సృష్టి ఈశ్వరీయం. ఇది సొంతం భగవంతుడు సృష్టించింది. ప్రకృతి సూత్రములు పరాత్పరుడు చేసినవి. మానవుడు పుట్టిననాటినుంచి నేటి వరకు ఇకముందు కూడా ప్రకృతి శాస్త్రాన్ని మార్చజాలడు. మనం ఈనాడు చూస్తున్న మహా మహా ఆవిష్కరణలన్నీ భగవంతుని శాసనానికి అనుగుణంగానే జరిగాయి జరుగుతాయి. ఈ మహామహా ఆవిష్కర్తల్లో ఎవరూ సృష్టించింది ఏమీలేదు. వారు ద్రష్టలు మాత్రమే. వారు దర్శించి మనకు అందించారు.

అలాగే ఋషులు సహితం కర్తలుకారు. తాము ద్రష్టలం అని చెప్పుకున్నారు.

ఎంతటి మహా సైంటిస్టైనా ఉన్నదానిని కనుగొనవలసిందే గడ్డిపరకను సృష్టించలేడు! కావున అందరూ ద్రష్టలే!! స్రష్టలు కాలేరు!!!

ఒక్క పరాత్పరుడే సృష్టికర్త. అందువలన శ్రూయతే దృశ్యతేపివా వినిపించేది, కనిపించేదీ సకలం అపౌరుషేయమే! వేద ద్రష్టలను ఋషుల పేర్లు పురాణ ఋషుల పేర్లు కనిపించినా వీరు వారూ ఒకటికారు. నామ సారూప్యమే. వేదాలూ

పురాణాలమధ్య కాలవ్యత్యాసం చాలా ఉంది. అందువలన పేరు ఒకటైనంత మాత్రాన ఋషి ఒకడే అనుకోవడానికి వీల్లేదు.

వేద విశ్వామిత్రునికీ - రామాయణ విశ్వామిత్రునికీ - పురాణ విశ్వామిత్రునికీ పేరులో తప్ప సామ్యం కనిపించదు.

ఋగ్వేదంలోని ఋషులకు కోప, తాప, శాపాలు కనిపించవు. పురాణ ఋషులకు ఈ మూడూ ఉంటాయి. అసలు కోపమే ప్రధానంగా గల పురాణ ఋషులున్నారు.

వేద, పురాణ ఋషులకు నామసామ్యం తప్ప మరేదీలేదు. వేద ఋషులను పురాణ ఋషులని భ్రమించరాదు.

దేవత

యాస్కుడు మున్నగు వేదవేత్తలు ప్రతి మంత్రానికి సూక్తానికి దేవత ఉండాలన్నారు. కాత్యాయనుని ఋక్స ర్వానుక్రమణిని అనుసరించి సాయణాచార్యులు దేవతలను ఏర్పరచినాడు.

1. దివావైనో భూదితి తద్ దేవానాం దేవత్వం 2. యథావైమనుష్యా ఏవందేవా అగ్ర ఆసన్ 3. ప్రాచీన ప్రజననావై దేవాః ప్రాచీన ప్రజననా మనుష్యాః 4. ప్రాణా దేవాః 5. చక్షు దేవాః 6. మనోదేవః 7. వాగేవ దేవః 8. పరోక్షంవై దేవాః 9. జాగ్రతి దేవాః 10. నవై దేవాః స్వపన్తి 11. సత్యసంహితావై దేవాః 12. సత్యమేవ దేవాః అనృతం మనుష్యాః 13. దయోవై సర్వేషాం దేవానా మాయతనం 14. పృథీవీవై సర్వేషాం దేవామాయతనం 15. దేవగృహావై నక్షత్రాణి 16. నదోవై దేవానాం గ్రామః

దేవతలను వివిధ రీతులుగా చెప్పడం జరిగింది. అయితే ముఖ్యంగా "దేవా మహిమానః" దేవతలు మహిమలు గలవారు. "అమృతా దేవాః" దేవతలు అమృతులు అని చెప్పుకోవచ్చు.

"త్రయవై దేవాః వసదో రుద్రా ఆదిత్యాః" దేవతలు మూడు విధములు. 1. వసువులు 2. రుద్రులు 3. ఆదిత్యులు. ఈ లెక్కలను అష్టావసవః + ఏకాదశరుద్రా + ద్వాదశాదిత్యాః 8+11+12=31 అవుతుంది.

దేవతావావ త్రియంస్త్రిణోశోష్టావసవః + ఏకాదశరుద్రాః + ద్వాదశాదిత్యాః + ఇమే ఏవద్యావా + పృథివీ ఈ విధంగా దేవతలు ముప్పది ముగ్గురు. 8 మంది వసువులు + 11 మంది రుద్రులు + 12 మంది ఆదిత్యులు + 1ద్యావా + 1పృథ్వి = 33

మరొక పద్ధతిన దేవతావ త్రయస్త్రింశోష్టా వసవ + ఏకాదశ రుద్రా + ద్వాదశాదిత్యాః + ప్రజాపతిశ్చ + వషట్కారః" దేవతలు ముప్పది ముగ్గురు. 8 మంది వసువులు + 11 మంది రుద్రులు + 12 మంది ఆదిత్యులు + 1 ప్రజాపతి + 1

వషట్కారము = 33. "ప్రాణోవై వషట్కారః" అని శతపథము.

దేవతల సంఖ్యను ముప్పది మూడుగా నిశ్చయించారు. వారిలో

11 మంది భూమి మీది వారు. వీరు అగ్ని మున్నగువారు.

11 మంది అంతరిక్ష వాసులు. వాయువు ఇంద్రాదులు

11 మంది ద్యులోకవాసులు సూర్యచంద్రాదులు.

అయితే దేవతలు ఈ సంఖ్యవద్ద ఆగినట్లు కనిపించదు. రోలు, మండుకము, సోమము, ఋభువులు, రాజులు పెక్కురు దేవతలున్నారు. మొత్తం మీద ఈ సంఖ్య 40 దాటవచ్చు.

"యస్యవాక్యం స ఋషిః య.ఆతేనోచ్యతేసః దేవతా" అన్నాడు కాత్యాయనుడు. ఋక్సర్వాసుక్రమణిలో, చెప్పినవాడు ఋషి, చెప్పబడినవాడు దేవత అని దేవతల సంఖ్యను పరిమితము లేనట్లున్నది.

దేవతలు ఎవరు?

మానవులకు, మానవ సమాజానికి హితవు చేకూర్చిన వారు దేవతలు అనవచ్చు. ప్రకృతి శక్తులయిన సూర్య, చంద్ర, అగ్ని, వాయువులు మున్నగువానివలననే మానవుడు జీవిస్తున్నాడు. కావున పృథివి, నీరు, తేజస్సు, వాయువు, ఆకాశము. స్థూలముగా దేవతలు. అవికాక వృక్ష లతా గుల్మాదులు, పర్వతాదులు దేవతలే.

ఇంద్రుడు. అశ్వినులు, ఋభువులు తమకర్మల వలన దేవతలయినారు. వారికి సూర్యచంద్రాదులవలె స్వయంశక్తిలేదు. వారు స్వశక్తితో పనులు సాధించి దేవతలయినారు.

ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించడం జలమును ప్రవహింపచేయడం ఇలాంటి వాటివలన మానవ సమాజానికి మహోపకారం చేశాడు. ఇంద్రుడు సాధించిన విజయ పరంపరను గురించి ఋగ్వేదంలో అనేకచోట్ల చెప్పడం జరిగింది. అలాగే ఇతర దేవతలను గురించి కూడా చెప్పబడింది.

భారతదేశం కర్మభూమి, 'కర్మ' అనే పదాన్ని 'ఖర్మ'గా వికృతం చేశారు. ఈ పదానికి "అదృష్టం" అనో "పూర్వజన్మ ఫలితం' అనో అనర్థం కల్పించారు.

మేలిమి బంగారంకన్న నకిలీ బంగారం ఎక్కువ మెరుస్తుంది! కంచు మ్రోగినట్లు కనకంబు మ్రోగునా! అన్నాడు

వేమన.

'కర్మ' అసలు అర్థం కన్న అనర్థపు అర్థానికే ప్రాచుర్యం ఏర్పడింది. అసలు అర్థం చెపితే తప్పుగా భావించే రోజులు వచ్చాయి.

వాల్మీకి తన రామాయణంలో అహల్యను రాతిగా చూడలేదు. లక్ష్మణరేఖలు, రావణుడు సీతను భూమి సహితంగా పెకిలించుకుపోవడం చెప్పలేదు. అయితే వాల్మీకి చెప్పనివాటికే అధిక ప్రాచుర్యం వచ్చింది.

కర్మ, పదం కూడా అలాంటిదే. కర్మ అంటే పని. కార్మికుడు, అంటే పని చేసేవాడు. కర్మ వలన దేనినైనా సాధించవచ్చునన్న దేశం కాబట్టి మనది కర్మభూమి అయింది.

కాని కర్మ, అంతా అదృష్టం మీద ఆధారపడిందని చెప్పే పలాయనవాదం కాని సోమరివాదం కాదు మనది. మనది కర్మవాదం అయ్యుంటే మనకు వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, బౌద్ధజైనాదులు, రామాయణ, భారత భాగవతాలు, పురాణాలు, కావ్యాలు ప్రపంచాన్ని ఆకర్షించిన అర్థ, పరమార్థ సంపదలు అజంతా ఎల్లోరావంటి శిల్ప సంపదలు. బేలూరు, కంచి, మధుర, రామేశ్వరం వంటి నిరుపమాన దేవాలయాలు, నృతాది కళలు కలిగేవీకావు.

వేయ్యేండ్లు పైబడిన పరాయి పాలనలో, పాలకులో, పాలకుల భజనపరులగు స్వప్రయోజనపరులో జనానికి ఖర్మ, అనే మత్తుమందు ఎక్కించి నిర్వీర్యులను చేశారు. ఈ మత్తునుంచి మనం ఇంకా బయట పడలేకున్నాం. ఇప్పుడు మరిన్ని మత్తుల్లో కూరుకుపోతున్నాం. పరాయి మెరుగులను చూచి మురుస్తున్నాం. మనకున్న సూర్యప్రకాశాన్ని గమనించలేకున్నాం.

కర్మను గురించి ఇంత వివరించింది ఎందుకంటే ఇంద్రాదులు తమ స్వయంకృషితో దేవతలయినారు! ఋభువులు తమవైపు పుణ్యంతో దేవతలయినారు.

కర్మ అంటే పని, కృషి నైపుణ్యం వలన మానవుడు దేవత కాగలడని నిరూపించింది మన విధానం. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అనిపించింది మన తాత్వికచింతన.

ప్రకృతి శక్తులు, తమ స్వయంకృషితో దేవతలైనవారు కాక మానవ సమాజ వికాసానికి తోడ్పడిన పనిముట్లు దైవతలైనారు. ఒకచోట మండుకాన్ని దేవతనుచేసి స్తుతించడం జరిగింది. అపహాస్యం చేయడం మన జీవిత విధానం అయింది. కాని కప్పలు అరుస్తే వాన వస్తుందని సూచన! బొద్దింకల వింత ప్రవర్తన భూకంపం రావడాన్ని సూచిస్తుందని చైనాలో కనుగొన్నారు.

ఈవేళ సైన్సు ఒక మూఢనమ్మకం అయింది. పెరుగన్నం మంచిదనడానికీ, తల్లిపాలు పనికివస్తాయి అనడానికీ, వేప,

తులసి మహిమలు తెలుసుకోవడానికి పరిశోధనలు చేయడం సైన్సువంతు అయింది.

ఈనాటి సైన్సు పారిశ్రామిక సంపన్నుల చేతి కీలుబొమ్మ అయింది. వారు సైన్సును తమ బొక్కసాలు నింపుకోవడానికి వాడుకుంటున్నారు. ఇది ఖర్మను మించిన నల్లమందు. ఇది మానవాళిని అంతం చేయకమానదు.

ఒక మండలం సాంతం సోమమును కీర్తించడానికి అంకితం అయింది. వాస్తవంగా సోమానికి అంత శక్తి ఉండిందేమో! అదే ఇంద్రాదులకు శక్తి కలిగించి ఉండవచ్చు. అంత శక్తివంత సోమము తరువాత కాలంలో అంతరించి ఉండవచ్చు.

అవతరించుట - అంతరించుట ప్రకృతి ధర్మం.

అవతరించటం - అంతరించటం దేవతలకూ వర్తిస్తుంది. ఋగ్వేద దేవతలకు ఈనాడు ఆరాధనలేదు. దేవతలు కూడా కొత్తవాళ్లు అవతరిస్తారు. రామకృష్ణాద్యవతారాలు వారికి ఆలయాల్లో ఆరాధనలు మనకు తెలిసిన విషయం. బుద్ధుడు, జైన తీర్థం కరులకూ ఆలయాలూ ఆరాధనా ఉన్నాయి. ఆదిశక్తి పరాశక్తికి జానపద దేవతలు, ముత్యాలమ్మ, మదిడమ్మ, పోశమ్మ మున్నగువారికీ ఆరాధనలున్నాయి.

ఈ మధ్య కూడ కొత్త దేవతలు అవతరించారు. సాయి- సత్యసాయి- సంతోషిమాత- రాఘవేంద్రస్వామి వంటివారు.

ఋగ్వేదంలో దేవతలు ఎక్కువగా నిరాకారులుగానే పూజించబడ్డారు. ఆరాధన ఎక్కువగా యజ్ఞముల ద్వారానే జరిగింది. ప్రతి దేవతను కామ్యంగానే ఆరాధించడం జరిగింది.

ఆరాధనలన్నీ కోర్కెలు తీర్చుకోవడానికే! ఇవన్నీ కామ్యకర్మలే!

కామ్యకర్మలు సాధారణంగా యజమానులు స్వయంగా చేయరు. పురోహితులచే చేయిస్తారు.

కామ్యకర్మలు సాధారణంగా కాయికములు అవుతాయి. మనసుతో అంతగా పని ఉండదు.

ఈ విధానమే నేటికీ అన్ని మతాల ఆరాధనలో అగుపిస్తుంది.

హెచ్చు, తగ్గుగా ప్రపంచమంతటా సాకార, నిరాకార ఆరాధన వేదంలో వలెనే జరిగింది. క్రైస్తవం వచ్చిం తరువాత, క్రైస్తవం అవలంబించిన ప్రాంతాల్లో ఆరాధనలో మార్పు వచ్చింది. ఇస్లాం సాకార ఆరాధనను నిషేధించింది.

అంటే కలకాలం ప్రపంచమంతటా భారతీయ దేవతల ఆరాధనా విధానమే వేరు పేర్లతో కొనసాగింది.

సాగుతున్నది. భగవంతుడు వేరు.

ఈ దేవతలు వేరువేరు గాని అందరు కలిసిగాని పరాత్పరుడు ఈశ్వరుడు సర్వేశ్వరుడు పరమేశ్వరులుకారు.

పరమాత్మ సత్యస్వరూపుడు. సత్యస్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని కొఱకు మానవజాతి సాంతము దేశకాల వ్యత్యాసము లేక అన్వేషిస్తున్నది. సృష్టికర్త అగు ఆ పరమేశ్వరుడు అగమ్యగోచరుడు. అనిర్వచనీయుడు, అందడు. అందని వానికి మానవుడు అనేక రూపములు కల్పించుకున్నాడు.

పరమాత్మ సాకారమా? నిరాకారమా? దీనిని గురించి చర్చలు, సిద్ధాంతాలు, తాత్విక చింతనలు జరుగుతున్నాయి. కాని నిర్ణయం జరగలేదు.

అతడు అందినకదా - కనిపించినకదా - దర్శనమిచ్చినకదా అతనిని గురించి తెలియునది. ఆ పరాశక్తి గుణగణములు మానవునకు ఎట్లు తెలియును? అతడు మనిషికి అందని మహోన్నతుడు.

మానవుని జ్ఞానము పరాత్పరుని ఎరుగుటకు అత్యంత అపర్యాప్తము.

ఆ శక్తియే - ఆ పరాత్పరుడే ఈ సమస్తమును సృష్టించినాడు. ఆధారములేకనే భూమిని, సూర్యచంద్రాదులను నిలిపి ఉంచినాడు.

భూమి, సూర్య, చంద్ర గ్రహ, నక్షత్రాదులకు ఆధారము పరమేశ్వరుడు.

ఆ పరమేశ్వరుడే ఈ సమస్త చరాచర ప్రపంచంలో కంటికి కనిపించేదీ, చెవికి వినిపించే వాటిని అన్నింటినీ ప్రకృతిలో దేనికీ సత్యస్వరూపుడు. శాశ్వతుడు. ప్రకృతిలో దేనికీ సత్యస్వరూపము, శాశ్వతములు లేవు.

భగవానుడు కల్పించిన ఈ ప్రకృతినే మానవుడు ఇంతవరకు తెలిసికొనలేక పోయినాడు. ఒక వ్యక్తి తన సమస్త జ్ఞానమున తన మనస్తత్వమును తెలియలేకున్నాడు - గెలుచుట చేతకాని పని !

"లోకములన్నియున్ గడియలోన జయించినవాడ వింద్రియా

నీకము జిత్తమున్ గెలువనేరవు" అన్నాడు భాగవతంలో ప్రహ్లాదుడు.

ప్రకృతిని - తన ప్రకృతిని - ఎరుగలేని దుర్బలాతి దుర్బలుడు మానవుడు. అయినా తనకు అన్నీ తెలుసునని బీరాలు పలుకుతాడు.

మానవుని వద్ద ఒక మహత్తున్నది. అది ఆలోచన. అన్వేషణ. అతడు పుట్టిన్నాటినుంచి అన్వేషిస్తున్నాడు. మానవుని భగవదన్వేషణ ఆగలేదు - ఆగదు. అతనికి భగవంతుడు లభించడు. ఏలనన కూటిలో రాయితీయలేనివాడు ఏటిలోనిరాయి తీయలేడు.

తననే ఎరగనివాడు సకల చరాచర సృష్టికర్తను ఎరుగుట దుర్లభము. కాని అన్వేషణ ఆగదు. ఆ అన్వేషణ యందలి భాగమే ఈ దేవతలు, ఈ మహాత్ములు, ఈ ప్రవక్తలు.

వీరిలో ఎవరూ పరాత్పరులుకారు. ఎవరూ సర్వేశ్వరుని సొంతంగా దర్శించలేదు. మహామహులు యోగులు ఋషులు ఆచార్యులు ప్రవక్తలు అందరూ భగవదంశాన్ని మాత్రమే దర్శించగలిగారు.

ఈ అంశం తెలియజేయడానికీ తిరువనంతపురపు అనంత పద్మనాభస్వామిని దర్శించడానికి మూడు వాకిళ్లు ఏర్పరచినారు.

అయితే మహాత్ములు చూపిన దేవతలను ఆరాధించడం దోషంకాదు. అతడు అందనివాడు. వారు అందినవారిని మనకు చూపినారు. ఆరాధించడమే మన పని. పరాత్పరుడు సత్యము. దేవతలు విశ్వాసము.

సత్యము కనిపించనపుడు విశ్వాసమే మహత్తము.

సముద్రం చూడనివాడు కూపాన్నే సముద్రం అనుకోవాలి.

దేశంలో ప్రభుత్వం అంతటా ఉంటుంది. గ్రామస్తునికి గ్రామాధికారియే ప్రభుత్వం. ఏ శాఖ వానికి ఆ శాఖ ప్రభుత్వం అవుతుంది. అందువల్ల అవి మాత్రమే ప్రభుత్వం కాదు. ప్రభుత్వం వేరే ఉంది. అది సర్వబలోపేత.

గ్రామస్తునికి గ్రామాధికారి వంటి వారే అనేక దేవతలు.

యేప్యన్న దేవతా భక్తా యజన్తే శ్రద్ధయాన్వితాః |
తేపిమా మేమ కౌన్తేయ యజన్త్యని విధిపూర్వకమ్ ||

అన్నాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భగవద్గీతలో 9-23లో

ఇతర దేవతల భక్తులు ఆ దేవతలను భక్తి శ్రద్ధలతో పూజించాలి. అలాంటివారు నన్నే పూజించినట్లవుతుంది. అయితే అవిధి పూర్వకంగా.

పన్ను వసూలు చేసే వానికి ఇచ్చిన పన్ను ప్రభుత్వానికే చెందుతుంది కదా !

"ఏకం సద్విప్రాబహుధావదంతి" అంటుంది వేదం. ఒకే సత్యాన్ని పండితులు అనేక విధాలుగా చెపుతారు అని.

సత్య స్వరూపం అగోచరం. అలాంటపుడు పండితులు దాన్ని అనేక విధాలుగా చెప్పే అవకాశం ఏది? కాబట్టి పండితులు చెపుతున్నది సత్యపు ఏదో ఒక అంశాన్ని మాత్రమే.

ఏకం సద్విప్రాబహుధా వదంతి, అంటే సూర్యచంద్రాది దేవతలందరు పరమాత్మ స్వరూపులని అర్థంకాదు.

సూర్య చంద్ర, గ్రహ, నక్షత్రాది సమస్త సృష్టికర్త భగవానుడు.

భగవానుడు కర్త. సూర్యచంద్రాదులు సృష్టిమాత్రమే. వారు అశాశ్వతులు. వారికి అంతం ఉంది.

తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి దియో యోనః ప్రచోదయాత్

3-4-62-1 ఈ మంత్రద్రష్ట విశ్వామిత్రుడు. "ఏ సవిత మా బుద్ధికి ప్రేరణ కలిగించునో ఎవడు సమస్త శ్రుతులందు ప్రసిద్ధుడో అట్టి ద్యోతమాన లోకస్రష్ట యొక్క పరబ్రహ్మాత్మక తేజమును మేము ఉపాసింతుము"

ఆ పరింజ్యోతి ఏది? ఏదైనను దానినే ఉపాసింతుము.

ఇదే మనం ప్రస్తుతం ఉపాసిస్తున్న గాయత్రి మంత్రం.

ఋగ్వేదం 10వ మండలం 7వ అధ్యాయం 121వ సూక్తం 1-10 మంత్రాల్లో పరాత్పరుని గుణగణాలను వర్ణిస్తూ "కస్మైదేవాయ హనిషా విధేమ?" అనే ప్రశ్న కనిపిస్తుంది.

మానో హింపీజ్జనితాయః పృథివ్యాయోవాదివ సత్యధర్మాజజాన

యశ్చాపశ్చన్ద్రా బ్రహతీర్జనాన కస్మైదేవాయ హవిషావిధేమ

ఎవడు భూమిని సృష్టించినాడో ఎవని బలము సత్యమగునో ఎవడు ఆకసమును సృష్టించినాడో ఎవడు ఆనంద వర్ధకమగు విస్తీర్ణ జలరాశిని సృష్టించినాడో అట్టి ఏ దేవతకు హవిస్సులు అర్పించవలెను?

ఇంతేకాక అనేక చోట్ల సమాధానములేని ప్రశ్నలు ఉన్నవి. ఆలోచనము అన్వేషణము ప్రశ్నలమయము. అన్ని ప్రశ్నలకు సమాధానములు ఉండవు.

"ఎవ్వనిచే జనించు జగమెవ్వనిలో పలనుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందు పరమేశ్వరుడెవ్వడు మూలకారణం
బెవ్వడనాది మధ్యలయుడెవ్వడు సర్వముదానెయైన వా
డెవ్వడు వానినాత్మభపు నీశ్వరు నేశరణంబువేడేదన్" అన్నాడు పోతనామాత్యుడు.

ఒక విషయం సృష్టం. ఒక్కొక్క మతానికి ఒక్కొక్క భగవంతుడు. పరాత్పరుడు పరమాత్మ ఉండడు. ఉన్నది ఒకే సర్వేశ్వరుడు సృష్టి స్థితిలయ కర్త. భగవానుడు ఒక్కడే. ప్రవర్తకులు అనేకులు.

భూగోళం ఒక్కటే. దేశాలు అనేకం. ఆకాశం ఒక్కటే. గ్రహ నక్షత్రాదులు అనేకం. సముద్రం ఒక్కటే నదులు అనేకం.

ఏకోవైబ్రహ్మానాద్వితీయం

ఋగ్వేదంలోని దేవతలు ప్రత్యక్షంకారు. మాయంకారు. వరాలివ్వరు. ఈనాటి నవలలు, కథల్లో ఉన్నలాంటి అవాస్తవాలు అద్భుతాలూ ఉండవు.

ఉపమానాలు సహితం అతిసాధారణములు. గ్రామ జీవితానికి సంబంధించినవి. ఎంతో సుందరములు వాస్తవములు.

ఛందస్సు

ఛందస్సు ఋగ్వేదంలో ప్రశంసించుట భజించుట అనే అర్థం వస్తుంది. క్రియగా ఛందస్సుకు అర్థం ప్రసన్నులను చేయడం. దీనిని దేవతలను వశపరచుకొనునది అని కూడా వాడబడింది.

1. రసోవై ఛందాంసి 2. ప్రాణావై ఛందాంసి 3. ఛందాంసి దేవ్యః 4. ఛందోభిర్వై దేవా ఆదిత్యా స్వర్గలోకమాహరన్ 5. ఛందోభిర్హ్వి స్వర్గలోకం గచ్ఛంతి.

ఛందస్సు అక్షర సంఖ్యా నియమం గల పద్యం. ఋగ్వేదంలో ప్రధానంగా ఏడు ఛందస్సులు ఉన్నాయి. అవి అక్షర సంఖ్య సహితంగా ఇలా ఉన్నాయి.

1. గాయత్రి 24, 2. ఉష్ణిక్ 28, 3. అనుష్టుప్ 32, 4. బృహతి 36, 5. పంక్తి 40, 6. త్రిష్టుప్ 44,

7. జగతి 48.

పింగళ వేదాంగం వీటికి ఏడు స్వరాలు సూచించింది.

1. గాయత్రి షడ్జమం 2. ఉష్ణిక్ ఋషభం 3. అనుష్టుప్ గాంధర్వం 4. బృహతి మధ్యమం. 5. పంక్తి పంచమం. 6. త్రిష్టుప్ ధైవతం 7. జగతి నిషాదం.

వినియోగం

ఆచార్య శాయణుడు ప్రతి సూక్తానికీ వినియోగం సూచించాడు. అది ఆ సూక్తం వాడవలసిన విధం.

యజ్ఞ యాగాది క్రతువులకు మంత్రాలను వాడవలసిన విధం, వేళలు మున్నగువాటిని వినియోగం నిర్దేసిస్తుంది.

ఈ వినియోగం మూలంగానే మన ఏలికలైన ఆంగ్లేయులు మనను అనాగరికులుగా అర్థం చేసుకున్నారని ఆంగ్లేయుల పాలనలోని వేదవ్యాఖ్యాతల అభిప్రాయం. అందువల్ల వారు వినియోగం వదిలేశారు.

నేను వినియోగం చేర్చకపోవడానికి కారణం మంత్రం లేకపోవడం. అనువాదం అర్థంచేసుకోవడానికి గాని దానికి మంత్రప్రభావం లేదు.

ఆలోచనామృతం

అక్కడక్కడ ఆయా సూక్తాలను గురించి అభిప్రాయాలను ఆలోచనామృతంగా వ్రాశాను. ఈ పద్ధతి 1960లో శ్రీ మద్రామాయణంలో ప్రారంభించాను. చదువరులు దాన్ని ప్రశంసించారు. శ్రీమద్భాగవతంలో కూడా ఆ పద్ధతిని అనుసరించాను. 1993లో ముగించిన శ్రీ మహాభారతంలో "ఆలోచనామృతం" అనే శీర్షిక కింద నా భావాలను వ్యక్తపరచాను.

ఋగ్వేద సంహితలో సహితం 'ఆలోచనామృతం' శీర్షికన నా భావాలను వ్యక్తం చేశాను. ఇది సహితం భగవానుడు వ్యక్తం చేయించినవే అని నా విశ్వాసం. అయినా ఇవి నాకు గల కొద్ది పరిజ్ఞానంతో చేసినవి. చదువరులు నా అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించాల్సిన అక్కర ఏ మాత్రం లేదు. ఆలోచన కలిగించడమే నా ఉద్దేశ్యం. ఆలోచనామృతం చదివి మరోరకంగా ఆలోచించి వివరిస్తే నేను సఫలీకృతుణ్ణి అయినట్లు భావిస్తాను.

వేదార్థము - వ్యాఖ్య

కౌత్స ఋషి వేదానికి అర్థం ఉండదనీ, తెలుసుకోరాదనీ అన్నాడు.

క్రీస్తుకు వేయి సంవత్సరాల పూర్వపు యాస్కుడు "నైవస్థాణోపరరాధః యదేనం ఆంధోవపశ్యతి. పురుషాపరాధః సభవతి" కనిపించే స్తంభాన్ని చూడకపోవడం స్తంభపు తప్పుకాదు. చూచేవాని తప్పు అన్నాడు.

"స్థాణురయం భాదవాహః కిలాభూత్ అధీత్యవేదాన్ నవిజానాతియోర్థమ్
యోర్థజ్ఞ ఇత్ సకలం భద్రమశ్నుతే నాకమేతి జ్ఞాన విధూతపాప్మా"

వేదం చదివి అర్థం తెలిసికొనని వాడు బరువు మోయు స్థాణువు వంటివాడు. వేదం చదివి అర్థం తెలుసుకున్నవాడు జ్ఞానియై, పాపరహితుడై స్వర్గానికి చేరుకొంటాడు అన్న యాస్కుడు రచించిన నిరుక్తమే నేటికీ వేదార్థమునకు ఆధారం.

తరువాత 1. స్కందస్వామి 2. ఉద్గీత 3. వేంకటమాధవులు వేదానికి వ్యాఖ్యానం రచించారు. స్కందస్వామి వల్లబి నివాసి. ఖమ్మం జిల్లాలో వల్లభి అనే గ్రామం ఉంది. అతడి పేరు బట్టి వేంకట మాధవుడు తెలుగువాళ్లేననిపిస్తున్నారు. అట్లని మనం గర్వించవచ్చు. మనం చెప్పుకుంటామా?

వేదాలకు అధికార పూర్వక వ్యాఖ్య చేసినవాడు సాయణాచార్యులు. అతడు 1315లో జన్మించి తన డెబ్బై రెండో ఏట 1387లో పరమపదించారు.

ఆచార్య శాయణుడు రాజనీతి విశారదుడు. అతడు మండలాధీశుడైన కంపనికి మంత్రిగాను బుక్కరాయ హరిహరరాయలకు మంత్రిగానూ పనిచేశాడు.

దక్కన్ - దక్షిణా పథంలో అన్యమతస్తుల రాజ్యాలు స్థిరపడి విస్తరిస్తున్నప్పుడు విద్యారణ్యుడు హరిహర బుక్కరాయలచేత విజయనగర సామ్రాజ్యం స్థాపింపచేశాడు. బుక్కరాయలు వేదధర్మాన్ని ఉద్ధరించదలచి సాయణాచార్యులను వేదములకు వ్యాఖ్య చేయవలసిందని అర్థించారు. శాయణుడు ఋగ్వేదపు తొలి అష్టకపు ఆశ్వా సాంతగద్యంలో

"ఇతి శ్రీమద్ రాజాధిరాజ పరమేశ్వర వైదిక మార్గ ప్రవర్తక వీర బుక్క భూపాల సామ్రాజ్యదురంధరేణ సాయణాచార్యేణ విరచితే" అని చెప్పుకున్నాడు.

సాయణాచార్యుడు ఆంధ్ర బ్రాహ్మణుడు.

అతనిది భరద్వాజ గోత్రము. బోధాయన సూత్రము. మాయన-శ్రీమతి అతని తలిదండ్రులు.

సాయణునికి ఒక రాజు యొక్క రాజకీయ, ఆర్థిక బలం లభించింది. మహా విద్వాంసుడు వేదాలను వ్యాఖ్యానించడానికి సమర్థుడు, తృష్టగలవాడు కావడానికి అనేక మంది పండిత ప్రకాండులను కూర్చుకొని వేదవ్యాఖ్య ప్రారంభించాడు.

వ్యాఖ్య మధ్యలోనే బుక్కరాయలు అస్తమించాడు. రెండవ హరిహరరాయలు కూడా తన తండ్రివలెనే సాయణుని వేదవ్యాఖ్య బృహత్కార్యాన్ని సకల విధాల పోషించాడు. అతని పాలనలోనే సాయణుడు అథర్వవేద వ్యాఖ్య పూర్తిచేశాడు.

"అభూద్ హరిహరోరాజా క్షీరాబ్దేరివచన్ద్రమాః
తన్మూలభూతం ఆలోచ్య వేదమాధర్వణామిధమ్
ఆదిశత్ సాయణాచార్య తదర్థస్య ప్రకాశనే"

అని శాయణుడు అథర్వవేద వ్యాఖ్యలో చెప్పాడు.

శాయణాచార్యులు వేద సంహితలనేకాక 1. తైత్తరీయ బ్రాహ్మణము 2. తైత్తరీయ అరణ్యకము 3. ఐతరేయ బ్రాహ్మణము 4. ఐతరేయ అరణ్యకము 5. శతపథ బ్రాహ్మణము 6. తాండ్య బ్రాహ్మణము 7. సద్వింస బ్రాహ్మణము 8. సమవిధాన బ్రాహ్మణము 9. ఆర్షేయ బ్రాహ్మణము 10. దేవతాధ్యాయ బ్రాహ్మణము 11. ఉపనిషద్ బ్రాహ్మణము 12. సంహితోపనిషద్ బ్రాహ్మణము 13. వంశ బ్రాహ్మణములను వ్యాఖ్యానించాడు.

ఆధునిక వ్యాఖ్యాతలు

వేదాన్ని అధ్యయనం చేసిన పాశ్చాత్య విద్వాంసులు మాక్సుముల్లర్, కీత్, గ్రిఫిత్, పిశల్, గ్లేడ్నర్, త్సిరర్, వేవర్, ఓల్డన్ బర్గ్, బ్లూమ్ ఫీల్డ్ మున్నగువారు సాయణుని వాఖ్య ఆధారంగానే వేదాలను అర్థం చేసుకున్నారు. కాని కొంచెపు పాశ్చాత్య దృక్పథంవల్లనూ విశాల భారతీయ తాత్త్విక చింతన అర్థంకాకపోవడం వల్లనూసాయణుని వ్యాఖ్య అర్థంకానప్పుడూ తమకు అనుకూలం కానపుడు సాయణున్ని తప్పుపట్టారు. దూషించారు.

అన్నీ తమకు అనుకూలంగా ఉండాలనేది తెల్లదొంగల దురహంకారం.

ఆధునికం భారతీయ వేదవ్యాఖ్యాతల్లో మహర్షి దయానంద సరస్వతి అగ్రగణ్యులు. వారు ఋగ్వేద వ్యాఖ్య పూర్తి చేయకుండానే పరమపదించారు. మహర్షి వేదాన్ని వ్యాఖ్యానించడమే కాదు. అంతకుముందు ఎరుగనంతటి వేద ప్రచారం చేశారు. దయానందుడు గొప్ప సంఘ సంస్కర్త. అతడు వర్ణ వర్గవ్యత్యాసం లేకుండా అందరికీ వేదం ఉపదేశించాడు. ఆర్య సమాజం, స్థాపించి ఆసేతు హిమాచల పర్యంతం అందరినీ ద్విజులను చేశారు. ఆర్య సమాజం

మునుపటి నిజాం రాజ్యంలో విజయవంతంగా మతాంతరీకరణమును ఎదుర్కొంది. ఇప్పటికీ ఆర్య సమాజ మందిరాలు, అనుయాయులు తెలంగాణంలో ఎక్కువగా ఉన్నాయి, ఉన్నారు.

దురదృష్టం ఏమంటే అన్ని మతాలు, కులాల వలెనే ఆర్య సమాజం ఒక శాఖగా నిలిచిపోయింది. మహర్షి ఆశించిన స్ఫూర్తి, శక్తి లోపించాయి.

మహర్షి వేదాన్ని ఏకేశ్వరోపాసనగా వ్యాఖ్యానించడానికి ప్రయత్నించారు. ఒకే ఈశ్వరుడు భిన్నరూపాలలో దేవతలయినారు అంటారు. వేదంలోని యజ్ఞం వంటి పదాలకు విస్తృత వ్యాఖ్యలు చెప్పి వాటికి ఇహ పదార్థాలు వివరించారు.

దయానందుడు వేదాన్ని కర్మమార్గంగా అంగీకరించడు. వేదం జ్ఞానమనీ ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యమనీ వ్యాఖ్యానించారు.

మహర్షిమీద క్రైస్తవ ప్రభావం ఉందని నా అభిప్రాయము. భారత జాతికి క్రైస్తవంవలె ఒకే గ్రంథం ఒకే ఈశ్వరుడు ఉండాలనుకున్నారు. అందుకు అనుగుణంగా వేదం భారతీయుల ఒకే గ్రంథమనీ భారతీయులకు పరమేశ్వరుడు ఒకడేనని ప్రతిపాదించారు.

భారతజాతి స్వభావం ఒక్కదానికి మాత్రమే పరిమితం కాకపోవడం. భారతజాతి జ్ఞానం, తాత్వికచింతన, వేదాంతం అన్నీ ఏకములుకావు. అనేకములు.

ఒక్కటి, భారతజాతి తత్వంకాదు. పెక్కులు భారతజాతి తత్వం.

భిన్నత్వంలో ఏకత్వం మన సంస్కృతి.

వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, బ్రాహ్మణములు, పురాణాలూ, కావ్యాలు అన్నీ విభిన్న తాత్వికచింతనగలవైనా సహజీవనం చేస్తాయి. భారతీయుడు ఇవన్నీ నావే ననుకుంటాడు.

వేదాలకు భిన్నములైన జైన భౌద్ధమతాలతో మనం సహజీవనం చేశాం.

ఎల్లరు మతప్రవక్తలు తమకన్నముందేమీలేదని తామే ప్రారంభిస్తున్నామన్నారు. అంతకుముందటి దానిని సహించలేదు. ఉండనీయలేదు. ఊడ్చి వేసినారు.

అలాకాక భారతదేశంలో అనేక తాత్వికచింతనలు, సిద్ధాంతాలు, శాఖలు, ఉపశాఖలూ వచ్చాయి. మన

స్వప్రయోజనపరులు కొన్నింటిని నిర్మూలించ ప్రయత్నించినమాట వాస్తవం. కాని పవిత్ర గంగా ప్రవాహం వంటి ఆలోచనా ధోరణి అనాదిగా నిరంతరం ప్రవహిస్తున్నది. ప్రవహిస్తుంటుంది.

భారతీయులంగా మనం బహుదేవతల ఆరాధకులం. ఇది నా మతం. నా జాతి స్వభావం. నా నాగరకత. నా సంస్కృతి.

నేను బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులతో పాటు పోచమ్మ, యల్లమ్మ, మల్లమ్మ, ముత్యాలమ్మ, మరిడమ్మలను పూజిస్తూ భారతీయుణ్ణిగా గర్విస్తాను.

ఒకజాతి సమైఖ్యతకు ఒకే ఆరాధనా విధానం ఉండాలన్నది నియంతృత్వ మతాలు, సిద్ధాంతాల పూనకం. భారతీయులంగా మేము ప్రజాస్వామ్యులం. ఎవరి ఇచ్ఛవచ్చిన దేవుణ్ణి వాళ్లు ఆరాధిస్తారు. అయినా మాది ఒకే భారతజాతి.

మేము భారతీయులంగా నాటి ఇంద్రుని నుంచి నేటి సాయిబాబా వరకు, రానున్న వారిని సహితం ఆరాధిస్తాం. అందుకు మేం సిగ్గుపడం. ఎవడిని అనుకరించడానికో మేము ఒకే గ్రంథాన్ని, ఒకే దేవుణ్ణి మాత్రమే ఆరాధించం.

శంకర భగవత్పాదులు తమ అద్వైతం ద్వారా ఒకే ఈశ్వరుని ప్రతిపాదించారు. అయినా వేరు వేరు దేవతలను స్థాపించారు. ఉపాసించారు.

ఒకజాతి స్వభావానికి భిన్నంగా సిద్ధాంతాలను ప్రవచించడం అసాధ్యం.

శ్రీమద్రామానుజయ విశిష్టాద్వైతం ద్వారా ఏకోనారాయణుని ప్రతిపాదించ ప్రయత్నించారు. వారు చేసిన సేవ అపారం. అయినా భారతదేశంలో శ్రీమన్నారాయణునితో పాటు అనేక దేవతలను ఉపాసించడం జరుగుతున్నది.

మనం బహు దేవతారాధకులుగానే ప్రారంభం అయినాం. బహుదేవతారాధకులంగా ఉన్నాం. బహుదేవతారాధకులుగా ఉంటాం.

వేదాన్ని వ్యాఖ్యానించిన మరొక మహర్షి అరవిందుడు. వారు వేదాన్ని నవ్య దృక్పథంతో వ్యాఖ్యానించారు.

వీరిరువురూ ఆంగ్లేయులకు వంటపట్టని వారికి నచ్చని కర్మ పరమైన సాయణుని వ్యాఖ్యను పూర్తిగా ఆమోదించలేదు. సాయణుని వినియోగాన్ని నిరసించారు. తమవ్యాఖ్యల్లో చేర్చలేదు.

ఋగ్వేద సమాజం

ఋగ్వేదం ఒక పరిపూర్ణ, శాంతియుత, స్వయం సమృద్ధ సమాజాన్ని సృష్టించింది. అయోమయంలో ఉండి, అడుగంటనున్న నేటి ప్రపంచ మానవ సమాజానికి ఆదర్శప్రాయం ఋగ్వేద సమాజం.

ఈనాటి రాక్షస ఉత్పత్తి విధానం డబ్బును తప్ప మనిషని బతకనీయదు. మనిషి విసిగిపోయి ఈ రాక్షస యంత్రాలమీద దాడిచేసి ధ్వంసం చేసేరోజు ఎంతో దూరంలేదు.

అప్పుడే విసిగి వేసారిన మానవజాతి అభివృద్ధి చెందామని భ్రమలో ఉన్న దేశాల ప్రజలు మనశ్శాంతి కోసం మత్తుమందులు మింగడమో ఆత్మహత్యలకు పాల్పడడమో చేస్తున్నారు.

వారికి ఋగ్వేదంలో వంటి గ్రామం ఏర్పరచి ఇవ్వండి. వారు మందులు మ్రింగరు ఆత్మహత్యలు చేసికోరు స్వరంలోవలె ఆనంద తరంగాలలో ఓలలాడ్తారు.

ఋగ్వేద సమాజంలో ఒక స్థిరమైన రాజకీయ వ్యవస్థ ఉంది. మానవ సంబంధాలు స్థిరపడ్డాయి. ఉమ్మడి కుటుంబాలు, ప్రేమాభిమానాలు. అనుబంధాలు అమృతప్రాయములైనాయి.

గ్రామాల్లో శాంతి సహకారం సద్భావం అవతరించాయి.

కృషి, గోరక్ష, వాణిజ్యం ఆరోగ్య వాతావరణంలో అభివృద్ధి చెందాయి. ధనం వివిధములు అని చెప్పాడు. అది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు పరిశీలించవలసిన విషయం. సంతానం, పశువులు, గృహములు ఇత్యాదిని సంపదలుగా పేర్కొన్నాడు.

స్త్రీలకు ఆస్తిహక్కు, కుటుంబ యాజమాన్యం కలిగించారు. సూక్తులు రచించిన ఋషికలు ఋగ్వేదంలో ఉన్నారు.

ఋగ్వేద సమాజాన్ని గురించి మరింత వ్రాయాలని ఉన్నది. కాని ఇక్కడ అప్రస్తుతం.

ఋగ్వేద జీవన విధానమే ప్రపంచమంతటా కొనసాగింది. క్రైస్తవం, ఇస్లాం విశ్వాసాలను మార్చాయి తప్ప జీవనం మార్చలేదు. పారిశ్రామిక విప్లవం ఈ జీవన విధానాన్ని ఛిన్నాభిన్నం చేసిందని అనేకమంది ఆంగ్లకవుల ఆవేదన కవితలుగా నవలలుగా వెలువడింది.

నా చిన్నతనంలో మా ఊళ్లో వేదకాలంనాటి వెతలెరుగని జీవన విధానాన్ని అనుభవించాను. అది సాంద్రచ్ఛాయవంటిది.

ఇన్ని వేల సంవత్సరాలు నిరంతరాయంగా కొనసాగిన జీవన విధానాన్ని మానవజాతికి అందించిన ఋగ్వేదాన్ని

నమోవేదమాత అనడంకన్న మనం ఏం చేయగలం?

తెలుగులో ఋగ్వేదం

నన్నయ భట్టు భారతాన్ని ఆంధ్రీకరించడానికే వెనుకాడాడు. తిక్కన సోమయాజి భారతంలో భీష్మపర్వం వ్రాస్తూ భగవద్గీతను అంటీ అంటక వదిలారు.

వావిళ్ల వారు సమస్త గ్రంథలను ప్రచురించారు. కాని వేదం కనీసం తెలుగు లిపిలో ప్రచురించలేదు. అనువదింప చేయడానికి ప్రయత్నం కూడా చేయలేదు.

నేమాని వేంకట నరసింహశాస్త్రిగారు 1920-30 మధ్యకాలంలో ఋగ్వేద సంహిత అసంపూర్ణంగా పద్యానువాదం చేశారు. ప్రచురించడానికి ధనలోపంవల్ల వ్రాత ప్రతిని రాజమహేంద్రవరంలోని గౌతమీ గ్రంథాలయంలో భద్రపరచారు. వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్యగారు దానిని సేకరించారు. మిగిలిన భాగం పూర్తి చేశారు. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారు 1981లో గ్రంథాన్ని మూలమంత్రాల సహితంగా ప్రచురించారు.

బ్రహ్మణ బ్రహ్మణేతర అసమానత్వమును తొలగించుటకు వేదవేదాంగములను ఆంధ్రీకరించి ఆంధ్రులకెల్లరకు హస్తగత మొనర్చుట భావ్యమని రాంబొట్లపాలెం గుంటూరు జిల్లాలో గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి గారు వినయాశ్రమము స్థాపించారు. ఆ ఆశ్రమాన్ని మహాత్మగాంధీ 23. 12. 1933న ప్రారంభించారు.

వినయాశ్రమం వారు బంకుపల్లె మల్లయ్య శాస్త్రిగారు ఋగ్వేద ఆంధ్రవచనానువాదాన్ని మూలమంత్రసహితంగా ఒక సంపుటిలో ద్వితీయాష్టకంలోని తృతీయాధ్యాయం వరకు ప్రచురించారు. తరువాత ప్రచురణ నిలిచిపోయింది.

ఈ గ్రంథం 1940లో వెలువడింది. దీనివలె రెండు రూపాయిలన్నర. ఇందులో 481 పేజీలున్నాయి.

శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత

మానవ జాతికి అమూల్య సంపద వేదం. ఇది భారత భూమి మీద అవతరించింది నిజం. కాని సూర్యునివలె సకల ప్రపంచానికి వెలుగు ప్రసాదించింది.

జ్ఞానం గాలి వంటిది. నది వంటిది. వెలుగు వంటిది. ఇది సర్వజనులకు అందాలి. దాన్ని ఎంతటివాడూ ఆపలేడు. ఆపరాదు.

కొందరు వేదం చదువరాదని స్వప్రయోజనం పరులు నిషేధం విధించారు. ఈ మధ్యనే 'ఒక శంకరాచార్యులు' స్త్రీలు

వేదం చదువరాదు అని మహిళల వ్యతిరేకతను చవిచూచారు.

స్త్రీలు వేదంలోని సూక్తాలూ రచించారు. అలాంటప్పుడు వారు వేదం చదువరాదనడం అజ్ఞానం, అహంకారం.

మేము వేదద్వారాలు తెరిచాం.

రండి అందరు వేదం చదవండి

నేను ఋగ్వేదాన్ని పూర్తిగా అనువదించాను. అందులోని ఏ మంత్రాన్ని వదల్లేదు. ఇది సంపూర్ణ ఋగ్వేదం. ఇది మంత్రానువాదం. ఇందుకు నేనే ఆద్యుణ్ణి.

అనువదించేప్పుడు తేట తెలుగు తేలిక తెలుగు వాడడానికి ప్రయత్నించాను. వేదం ఎల్లరకూ అర్థం కావాలనేది నా తపన. ఏ మాత్రం తెలుగు తెలిసిన వాడికైనా అర్థం అయ్యేట్లు అనువదించాను.

మూల మంత్రాలు అచ్చువేయడం చదవడంలోగల కొన్ని ఇబ్బందులవల్ల చేర్చలేదు. అంతేకాని మంత్రాలను దూరంగా ఉంచాలనే దురభిప్రాయంకాదని మనవి. ఈ విషయంలో మమ్ము అపార్థం చేసికోరాదని విన్నపం. అవసరం అనుకున్నచోట అక్కడక్కడా మంత్రాలు చేర్చాను.

ఈ అనువాద మహా యజ్ఞంలో పరమాత్ముడు పరాత్పరుడు పరమేశ్వరుడు అహర్నిశలు నాయందుండి నాతో ఈ మహత్కార్యం చేయించాడు.

"నకశ్చిన్నాపరాధ్యతి" తప్పుచేయనివాడెవడు? అని వాల్మీకి ప్రశ్నించాడు. నేను మానవ మాత్రుణ్ణి ప్రేమాదోధీమతామపి, ధీమంతులు కూడా పొరపాట్లు చేస్తారని ఆర్యోక్తి.

మహత్తరమైన ఈ అనువాద కార్యంలో తెలియక నేనూ తప్పులు చేసి ఉండవచ్చు. ఇందులోని మహత్తుకు పరమేశ్వరుడు కారణం. తప్పులుంటే అవినావేనని సవినయంగా మనవి చేస్తున్నాను.

మనకు పితరులు సహితము దేవతలే! వారి వలననే మనకు ఈ తనువు, గుణగణములు జ్ఞానము వచ్చాయి. మన గుణాలు, ఆరోగ్యం, వ్యాధులు, రూపం, ధ్వని మున్నగునవి అన్నీ పూర్వపు ఏడు తరాలనుంచి సంక్రమిస్తాయంటారు. అందుకే ఏడేడు జన్మలబంధం అనే నానుడి.

మా పితామహులు దాశరథి లక్ష్మణాచార్యుల వారు భద్రాచలంలో జన్మించి 85 సంవత్సరాల వయసులో యువనామ సం|| 1935-36 వైశాఖ అమావాస్యనాడు ఖమ్మంలో పరమపదించారు. వారు మహావైద్యులు-

విద్వాంసులు చెన్నపట్నంలో వైద్యంచేసి, మా నాయనగారిని మద్రాసు విశ్వ విద్యాలయంలో విద్వాన్ చదివించారు. మా నాయనమ్మ బుచ్చమ్మగారు వరంగల్ జిల్లా మానుకోట తాలూకా చిన్నగూడూరు గ్రామంలో జన్మించి ఖమ్మంలో ప్రమాదినామ సంవత్సర 1939-40 శ్రావణ శుక్ల సప్తమినాడు పరమపదించారు.

వారి వారసత్వంగానే నాకు ఈ మాత్రం జ్ఞానం కలిగిందని నా విశ్వాసం. అందుకు కృతజ్ఞతగా శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహితను వారికి భక్తి పురస్సరంగా అంకితం సమర్పిస్తున్నాను.

అరవై అయిదు సంవత్సరాల క్రితపు వారి ఛాయచిత్రం భద్రపరచి ఇందులో చేర్చగలగడం మా మాతామహుల పూర్వపుణ్య విశేషంగా భావిస్తున్నాను.

సర్వేపి సుఖినస్సుంతు - అందరూ సుఖంగా ఉండాలి.

సర్వేసంతు నిరామయాః - అందరూ నిరామయులు కావాలి.

సర్వేభద్రాణి పశ్యంతు - అందరూ శుభములనే చూడాలి.

మా కశ్చిదఃకభాగ్భవేత్ - ఏ ఒక్కడూ దుఃఖితుడు కారాదు.

విపులాచపృథ్వీ

అసమాన్య వేదాలను వెన్నెల వచనంలో సామాన్యులకు అందించాలని తపస్సు చేశాను. స్వామి కరుణించాడు. నాలుగు వేదాల అనుసృష్టి చేయగలిగాను.

వేదాలను అందంగా సముచిత మూల్యంలో అందించడానికి విశాలాంధ్ర రాజేశ్వర రావు గారు ఎంతో కృషి చేశారు. వారికి, వారి కుటుంబానికి శుభమస్తు.

సమస్య సన్మంగళాని భవంతు!

తథాస్తు!!

15-1-2008 ఇట్లు,

సంక్రాంతి బుధజన విధేయుడు

దాశరథి రంగాచార్య.

మొదటి అష్టకము

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం |

ప్రసన్న వదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ||

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |

నరోదసీ అద్రుహ వేద్యాభిర్న పర్వతాని సమేత స్థివాంసః ||

మొదటి మండలము - మొదటి అధ్యాయము - మొదటి అనువాకము

మొదటి సూక్తము - ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు,

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. అగ్ని మీ''ళే పురోహి'తమ్ యజ్ఞస్య' దేవ మృత్విజ''మ్ | హోతా''రం రత్నధాతమమ్ ||

అగ్ని యజ్ఞమునకు పురోహితుడు. అగ్ని దేవతల ఋత్విజుడు. అగ్ని హోత అగును. అగ్ని సమస్త సంపదల ప్రదాత. అటువంటి అగ్నిని అర్చింతుము.

2. అగ్ని శాశ్వతుడు. అగ్నిని పూర్వఋషులు పూజించినారు. ప్రస్తుత ఋషులు పూజించుకున్నారు. అగ్ని దేవతలను యజ్ఞములకు తోడ్కొని వచ్చును.

3. అగ్ని వలన ధనము, విజ్ఞానము, సంపద, శక్తి, సమృద్ధి సంపద కలుగుచున్నవి. అగ్ని వలన యశస్సు, సంతానము కలుగుచున్నవి.

4. అగ్నియే యజ్ఞములను కాపాడుచున్నవి. ఆ యజ్ఞములు దేవతలకు అందుచున్నవి.

5. అగ్ని హోమద్రవ్యముల కారకుడు అగును. అగ్ని విశేష విజ్ఞానవంతుడు అగును. అగ్ని సత్యము అగును. అగ్ని సకల యశస్వి. అగ్ని దేవతల సహితుడయివచ్చును.

6. అగ్నీ ! నిన్ను యజించువారలకు నీవు శుభములను సమకూర్తువు. ఆ శుభములు మరల నీకే అందుచున్నవి.

7. అగ్నీ ! మేము నిన్ను దివారాత్రములు స్తుతించుచున్నాము. నీవు మా దోషములను దూరము చేయుచున్నావు. మేము నీదరికి చేరుదుము. నీకు నమస్కరింతుము.

8. అగ్ని ప్రకాశవంతుడు. అగ్ని యజ్ఞముల రక్షకుడు. అగ్ని ఫలప్రదాత. అగ్ని గృహములందు నిత్యనివాసి. అట్టి అగ్నికి నమస్కరింతుము.

9. తండ్రి తన సంతానమునకు సకల శుభములు కలిగించును. అగ్నీ ! నీవు మాకు తండ్రివలె సమస్తము సమకూర్చుము.

ఆలోచనామృతము :

1. నిరంతర అన్వేషణయే జీవితము. వ్యక్తి, కుటుంబ, సమాజ, దేశ, లోక జీవితములందు అన్వేషణమే గోచరించుచున్నది.

అన్వేషణము లేనిదాని కొఱకు కాదు, ఉన్నదానికి కొఱకే. ప్రకృతి తనలో అనంతములయిన రహస్యములను దాచుకున్నది. వాటి కొఱకు అన్వేషణ సాగినది, సాగుచున్నది, సాగనున్నది.

ఒక వస్తువు ఎదుటనే ఉండును. కనిపించదు. వెదుకుచుందుము. ఇది జీవితానుభావము. బాల్యమున బొమ్మలకొఱకు - యవ్వనముల తోడుకొఱకు, సంతానము కొఱకు - వార్థక్యమున శాంతికొఱకు అన్వేషణయే జీవితము. జీవితము ముగియును. అన్వేషణ ముగియదు.

అన్వేషణమే వేదము. ఈ సమస్త చరాచర ప్రకృతికి మూలము ఏది ? ఏది దీనిని కాపాడుచున్నది ? ఏది దీనిని అంతమొందించుచున్నది. వీటిని కనుగొను అన్వేషణమే వేదము. సత్యమును కనుగొనువరకు అన్వేషణ ఆగదు. సత్యము దృగ్గోచరమగుట మానవునకు సాధ్యము కాదు. అయినను అన్వేషణ ఆగదు.

అగ్నియే సమస్తము అనుచున్నాడు.

సృష్టి సమస్తము వెలుగు-వేడి-శక్తి మీద ఆధారపడి ఉన్నది. ఈ మూడును అగ్నివలననే కలుగుచున్నవి. అగ్ని కర్రల మంట మాత్రముకాదు. సూర్యుడు, విద్యుత్తు మున్నగు వెలుగు-వేడి-శక్తిని ఇచ్చునవి అన్నియు అగ్నియే.

సూర్యుని వలన రాత్రి, పగలు కలుగుచున్నవి. మేఘములు వర్షమునకు కారణము అగుచున్నవి. వర్షము వలన సమస్తము ఫలించుచున్నవి. జీవితము నిలుచున్నది. కావున అగ్నియే జీవిత కారకము.

సమస్త పరిశ్రమలు - సాంతము పారిశ్రామిక నాగరికత విద్యుత్తు మీద ఆధారపడి ఉన్నది. విద్యుత్తు అగ్ని అగును. అగ్నియే పరిశ్రమలకు ఆధారమగును.

మనిషి బ్రతుకు వేడియే యగును. వేడి లేనిది మృత్యువు అగును. జీవము లేని దేహమును ఇంట ఉంచరాదు. అందుకే శవము తలవద్ద దివ్వె ! శవయాత్రలో అగ్గి పట్టినవాడు ముందు నడుచును. అగ్ని అగ్రమున ఉన్నది. కావున

జీవము ఉన్నట్లు. దేహ దహనము సహితము అగ్నియే చేయుచున్నది.

మనిషి పుట్టినది మొదలు గిట్టు అగ్నియే ఆధారమయి ఉన్నది.

3. మానవుడు బయటికి కనిపించేవాడు మాత్రంకాడు. అతనికి అంతరము ఉన్నది. అదియే వాస్తవ మానవుడు.

వేదమునకు సహితము బాహిరము - అంతరము ఉన్నవి. బాహిరర్థములు వేరు. అంతరార్థములు వేరు. రెంటిని తెలుసుకొనవలసి ఉన్నది. గ్రహించవలసిన స్థూల పద్ధతి :- (i) అగ్నిమయము. కనిపించునది. ఈ అర్థమున అగ్ని కంటికి కనిపించు మంట - శక్తి అగును. (ii) మనోమయము. కంటికి కనిపించదు. కాని వంటిలో ఉండును. జఠరాగ్నివంటిది. దీనిని ఎరుగుట. (iii) జ్ఞానమయము. బయట - లోన ఉన్న అగ్ని యొక్క స్వరూప స్వభావ పరిజ్ఞానము. (iv) ఆనందమయము. తనలోని జ్యోతిని ఎరిగి జ్యోతి కరాకమయిన పరాత్పరుని ఎరుగుట.

వేదమును ఇట్లు అర్థము చేసికొనవలెను.

4. సమస్త సృష్టి, స్థితి, లయములకు పంచభూతములు (భూమి, నీరు, వెలుగు, వాయువు, ఆకాశము) ఆధారములు. మన మహర్షులు భూతములు ప్రాణముగలవని భావించినారు. మానవులకు వలెనే భూతములకు ఆవేశకావేషములు, అనురాగ అనుగ్రహములు ఉన్నవని గ్రహించినారు. వాస్తవముగా వానికి క్రోధము ఉన్నదని తుఫానులు, భూకంపములవంటివి వచ్చినపుడు గ్రహించవచ్చును. మంచి మనసునకు భూతములు పులకించును అను విషయము విజ్ఞానము ఇప్పటికి గ్రహించలేదు. ముందు గ్రహించవలసి వచ్చును.

భూతములను మనము సంతోషపరచిన అవి మనసు సంతోషపరచును.

ప్రస్తుత కాలమున మానవుడు పంచ భూతములకు దుఃఖము కలిగించుచున్నాడు. దుఃఖమును అనుభవించుచున్నాడు.

5. నరునకుగల మానవతా లక్షణములలో కృతజ్ఞత ప్రధానమయినది. మనకు ఉపకారము చేయు వానిని తలచుకొనుట, ప్రత్యుపకారముచేయుట కృతజ్ఞత అగును. ఉపకారిని తలచకుండుట, ప్రత్యుపకారము చేయకుండుట కృతఘ్నత.

రామాయణమున రాముడు వాలిని వధించి సుగ్రీవునకు ఉపకారము చేసినాడు. సుగ్రీవుడు రాజ్యమును, రమణులను పొందినాడు. ఉపకారము మరచినాడు. రాముడు సుగ్రీవునకు గుర్తుచేయదలచినాడు. లక్ష్మణుని పంపినాడు. లక్ష్మణుడు సుగ్రీవునకు కృతఘ్నతను ఎరుకపరచినాడు.

బ్రహ్మఘ్నేచ సురాపేచ చోరే భగ్నవ్రతే తథా |
నిష్కృతిర్విహితా సద్భిః కృతఘ్నేనాస్తి నిష్కృతిః ||

బ్రహ్మహత్యకు, సురాపానమునకు, దొంగతనమునకు, వ్రతభంగమునకు పెద్దలు ప్రాయశ్చిత్తము విధించినారు. కృతఘ్నతకు నిష్కృతిలేదు.

శ్రీమహా భారతమున 'కృతఘ్నుని మాంసము కుక్కలు సహితము తినవు' అను ఒక కథ ఉన్నది. కావున మనిషి అయినవాడు ఉపకారమును తలచుకొనవలసి ఉన్నది.

పంచభూతములు మనకు అనంతములయిన ఉపకారము చేయుచున్నవి. పంచభూతములకు కృతజ్ఞత తెలియపరచుట మానవుని కనీస కర్తవ్యము. కృతజ్ఞత సంకేతము మాత్రమే. పరమాత్ముడు మనకు ప్రసాదించినదే మనము స్వామికి అర్పింతుము. పత్రం, పుష్పం, ఫలం, తోయం చాలును అన్నాడు భగవానుడు.

వేదము యజ్ఞమును విధించినది. యజ్ఞముచేసి కృతజ్ఞత తెలియపరచమన్నది.

6. పురోహితుడు అనగా పూర్వము ఉండినవాడు. సృష్టికి పూర్వము ఉన్నవాడు. పరాత్పరుడు. ఈశ్వరుడు.

పురోహితుడు యజ్ఞమునకు అవసరము అయిన పదార్థములను సేకరించువాడు.

పురోహితుడు ముందు జరగవలసిన హితమును ఎరుగువాడు. ఎరుకచెప్పువాడు. హిత కార్యములు చేయించువాడు. పురోహితము ఒక సంస్థ అయినది. ఒక వ్యవస్థగా ఏర్పడినది. ఇది సమాజమునకు ఉపకరించుటకు ఏర్పడిన వ్యవస్థ.

పురోహితుడు సామాజిక శాస్త్రజ్ఞుడు. ఒక వ్యక్తి, ఒక సంఘపు సుఖ దుఃఖములను వినువాడు. సుఖ జీవనమునకు అవసరమగు సలహాలు ఇచ్చువాడు. అతడు ఆచార్యునివలె, వైద్యునివలె, మిత్రునివలె ఉపకరించువాడు.

ఈనాడు వాస్తవ పురోహితుని అవసరము సమాజమునకు ఎంతయిన ఉన్నది. ఇంగ్లండులో పారిశ్రామిక విప్లవమున పురోహిత వ్యవస్థ అంతమైనది. అందుకు గోల్డ్ స్మిత్ మహాకవి విలపించినాడు. పాశ్చాత్య నాగరికత ప్రభావమున మనము పురోహిత వ్యవస్థను రూపుమాపినాము.

పారిశ్రామిక నాగరకత ప్రకృతిలోని, మానవునిలోని మంచి విలువలను లుప్తము చేసినది. ఆధునిక మానవుడు అంతరించిన విలువల కొఱకు అన్వేషణ ప్రారంభించినాడు. మానసిక వ్యధలను భరించలేకున్న మనిషి, తిరిగి పురోహిత వ్యవస్థను గుర్తించు దిశలో పయనించుచున్నాడు.

సృష్టి సాంతము వలయము వంటిది. కావున బయలుదేరిన చోటికి చేరుట అనివార్యము. వేదము చూపిన పురోహితము, మరల ఊపిరి పోసికొన వచ్చును.

7. హోత - యజ్ఞమును చేయించువాడు.

8. ఋషి - ఈ విశ్వము - విశ్వాంతరాళము - గ్రహములు - నక్షత్రములు మున్నగు సమస్తము సర్వేశ్వరుని సృష్టియే ! మానవుడు ఇంతవరకు దేనినీ కొత్తగా సృష్టించలేదు. సృష్టించలేడు. మానవుడు ఉన్నదానినే కనుగొన్నాడు. అతడు కనుగొన్నది భగవంతుని సృష్టిలో ఆవగింజంత. అంతకే తృళ్లిపడుచున్నాడు. తనను తాను ధ్వంసము చేసికొనుచున్నాడు.

వేదము మానవ నిర్మితము కాదు. వేదము అపౌరుషేయము. వేదము శ్రుతి. విన్నది మాత్రమే. వేదమునందలి మంత్రములను, సూక్తములను ఋషులు కనుగొన్నారు. వారు ద్రష్టలు-చూచినవారు; స్మర్తలు- గుర్తుంచుకున్నవారు మాత్రమే.

వేదములందరి ఋషులపేర్లు అనంతర కాలమున పురాణములకు ప్రాకినవి. వేదములకు ఆదిలేదు. పురాణములు ఈ మధ్యవి. వేదములందలి ఋషులు, పురాణములవారని భ్రమించరాదు. వేదములందలి ఋషుల పేర్లను పురాణములందు వాడుకున్నాము.

అమ్మ మనకు అన్నము తినుట నేర్పినది. మనకు తినుట వచ్చినది. నిత్యము తినుచున్నాము. అమ్మ మనకు తినుట నేర్పినదని గుర్తించుచున్నామా ! అట్లనిన అమ్మలేదనియా ! ఉన్నది. మనము మరచినాము. అమ్మవలె మానవునకు సమస్తము వేదమే నేర్పినది. మానవుడు సమస్తము వేదమునుండి నేర్చినాడు. వేదమును తల్లివలె మరచినాడు. స్తుతోమయా వేదమాతా అంటున్నది వేదము.

9. పితేవ సూనవే తండ్రి తనయుని చూచినట్లు తనను చూడమని అగ్నిని ప్రార్థించుచున్నాడు!

తండ్రి తనయునకు సమకూర్చనిది లోకమునందున్నదా! జీవితము సహితము సమస్తము తండ్రి సమకూర్చినదే కదా ! తనయుని కొఱకు ప్రాణములు అర్పించిన తండ్రులు ఉన్నారు.

పుత్రులు చెడ్డవారు ఉందురు.
తండ్రులు చెడ్డవారు ఉండరు.

రెండవ సూక్తము - ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు, దేవతలు - 1-3 వాయువు,

4-6 ఇంద్రవాయువులు, 7-8 మిత్రావరుణులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. వాయువా! నీవు దర్శనీయుడవు. నీ కొఱకు సోమములు సిద్ధముచేసి ఉంచినాము. నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. సోమమును స్వీకరించుము.

2. ఋత్విజులు యజ్ఞవేత్తలు. మంత్రయుక్తముగ సోమమును సిద్ధము చేసినారు. వాయువా! నిన్ను స్తుతించుచున్నారు.

3. వాయువా ! నీవాక్కు శ్రవణపేయము. నీవాక్కు సోమమును వర్ణించును. నీవాక్కు సోమపానమునకు సాగును.

4. ఇంద్రవాయువులారా ! మీ కొఱకు సోమమును సిద్ధపరచినాము. సోమములు మీ కొఱకు నిరీక్షించుచున్నవి. మాకు ఆహారములు ప్రసాదించుటకు విచ్చేయుడు. సోమమును పరిగ్రహింపుడు.

5. ఇంద్రవాయువులారా ! మా కొఱకు ఆహారములను గొనిరండు. మీ కొఱకు సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. త్వరితగతిని విచ్చేయుడు.

6. ఇంద్రవాయువులారా ! మీ కొఱకు సోమమును సంస్కరించినాము, సిద్ధపరచినాము. మీరు ఉభయులు మానవ రూపములు దాల్చి విచ్చేయుడు. మీ యజ్ఞము సంపూర్ణము అగును.

7. పవిత్రమగు బలము కలవాడు మిత్రుడు. శత్రువును హింసించగలవాడు వరుణుడు. ఉభయులు వర్షము కురిపించగలవారు. మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాను.

8. మిత్రావరుణులారా ! మీరు జలధరులు, నీటిని ధరించువారు, వర్షమును కురిపించువారు. మీరు ఉభయులు ఈ మహాయజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. క్రతుం బృంహంత మాశాథే.

9. మిత్రావరుణులారా ! మీరు మేధావంతులు. ఉపకార స్వభావము కలవారు. మంచి నివాసములు గలవారు. మీరు మా బలమును, యత్నములను వృద్ధిచేయుడు.

ఆలోచనామృతము :

1. అన్వేషణము అనంతము, నిరంతరము. నవీనములను ఎరుగుటయే అన్వేషణము. అగ్నియే సమస్తము అని అగ్నిని ఉపాసించినాడు. వాయువు, వర్షము సహితము జీవమునకు ఆధారములు అగును. వాయువు, జలము శక్తి ఉత్పత్తికి కారణములు అగును. ఏ ఒక్కటీ సమస్త జీవమునకు ఆధారముకాదు. ఒక్కొక్కదానిని వివరించుచున్నాడు.

2. వాయువులు, మరుత్తులు జీవహేతువులు. మరుత్తులకు మెరిసిపోవు ఆయుధములు-- మెరుపులు; వేగవంతములయిన రథములు- ఉరుములు; విలువయిన ఆభరణము-ఇంద్ర ధనుస్సులు ఉన్నవి. వాయువులు వర్షకారకములు.

3. ఇంద్రుడు : ఇంద్రజ్యేష్ఠో మరుద్గణః ఇంద్రుడు మరుత్తులకు అన్న అగును.

య ఇందతి పరమైశ్వర్యాన్ భవతి స ఇంద్రః సకల ఐశ్వర్యములు కలవాడు. అతనిని మించిన ఐశ్వర్యవంతుడు లేడు. ఇంద్రుడు జ్ఞానవంతుడు, బలవంతుడు.

ఇంద్రశ్చత్రూణాం దారయితావా ద్రావయితావా ఇంద్రుడు శత్రువులను నాశనము చేయువాడు. పారద్రోలువాడు. ఈ శత్రువులు బాహిరములు కావచ్చును. ఆంతరికములు కావచ్చును.

ఇంద్రుడు "శతక్రతు" నూరు క్రతువులు చేసినవాడు. కర్మ ఫలాపేక్షగలది క్రతువు. ఫలాపేక్ష రహితమైనది, నూటికి నూరుపాళ్ళు ఫలాపేక్షలేనిది క్రతువు.

ఇంద్రుడు వర్షాధిదేవత, జ్ఞానాధిదేవత, ఆనందాధిదేవత.

4. మిత్రుడు : "పూతదక్షం" పవిత్రమైన బలము కలవాడు. మంచి పనులకు మాత్రము ఉపయోగపడునట్టి బలము కలవాడు. మేదయతి, స్నిహయతి, స్నేహయతే నా సమిత్రః ప్రేమించువాడు, స్నేహించువాడు, స్నేహము కనబరచువాడు మిత్రుడు.

5. వరుణుడు : 'వర్ణే' ఎన్నుకొనువాడు. శిష్టైర్ముముక్షుభిర్వ్రియతే వా స వరుణః శిష్టులు తమ యజ్ఞములకు ఆరాధనలకు ఎన్నుకున్నవాడు వరుణుడు. ఎన్నుకున్నవారిని మాత్రమే, శిష్టులను మాత్రమే అనుగ్రహించువాడు వరుణుడు. వరుణుడు సకల సంపదలు కలవాడు. పూజనీయుడు. అతడు వరుణరాజు.

6. సోమము : సోమము సూర్యుడు అగును. చంద్రుడు అగును. ప్రకాశమునకు సూర్యుడు, సౌందర్యమునకు చంద్రుడు అగును. ఇది సకల దాహములకు, బాధలకు వ్యాధులకు నివారకమగు జ్ఞాన విజ్ఞానామృతము. ఈ అమృతమును ఎరిగినవారు ఆనందమయులు.

సోమము ఒక ఓషధి. అది మాదకము, పుష్టివర్ధకము. ఈ ఓషధి ఆకులు చంద్రుని పెరుగుటను బట్టి పెరుగును. తరుగుటను బట్టి తరుగును. ఈ ఓషధిని రాతిమీద నూరి చేయు పానీయము సోమరసము. సోమరసము దేవతలకు ప్రియమయిన పానీయము. యజ్ఞములందు సోమము సిద్ధముచేసి దేవతలకు అర్పింతురు.

అతిథికి ప్రియమయినది ఎరిగి అర్పించుట యజమాని ధర్మము. కర్తవ్యము.

7. మిత్రుడు ఎటువంటివాడు కావలెనో ఉపదేశించినాడు. మిత్రుడు బలము గలవాడు, శత్రువును దూరము చేయగలవాడు, హర్షము కలిగించువాడు కావలెను.

అటువంటి మిత్రులు ఉన్న జీవితము సుఖప్రదము అగును. జీవితమును సుఖప్రదము చేయుటయే వేదము యొక్క ప్రధాన లక్ష్యము.

మూడవ సూక్తము - ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు,

దేవతలు 1-3 అశ్వినీదేవతలు, 4-6 ఇంద్రుడు, 7-9 విశ్వేదేవతలు,

10-12 సరస్వతి, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. అశ్వినులారా ! మీవి దీర్ఘబాహువులు. హవిస్సులు అందుకొనుటకు మీ చేతులు ఆరాటపడుచున్నవి. మీరు శుభస్పతీ - శుభకర్మములను కాపాడువారు. హవిస్సులు ఆరగించుటకు విచ్చేయుడు.

2. అశ్వినులారా ! మీరు బహు కర్మలు గలవారు. నాయకులు. మేధావులు. ఆదరబుద్ధితో మాస్తుతులను స్వీకరించుడు.

3. అశ్వినులారా! మీరు సత్యవంతులు. వీరవంతులు. మీ కొఱకు స్వచ్ఛమయిన సోమరసము సిద్ధపరచినాము. రండు. సోమమును స్వీకరించుడు.

4. ఇంద్రా ! నీవు చిత్రభానువు. వింతకాంతులు గలవాడవు. నీకు ఇష్టమగు సోమమును చక్కగా సిద్ధపరచినాము. ఆయా హి రమ్ము.

5. ఇంద్రా ! బుద్ధిమంతులగు ఋత్విజుల ప్రేరణమున మంచి సోమము ఏర్పరచినాము. విప్రులు వేదమంత్రముల నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. ఆయా హి రమ్ము.

6. ఇంద్రా ! నీవు అశ్వములు గలవాడవు. త్వరగా రమ్ము. యజ్ఞములందు అభిషవించిన సోమము ఉన్నది. దధిష్వ స్వీకరించుము.

7. విశ్వేదేవతలారా ! మీరు మాకు రక్షకులు, పోషకులు, ఫలప్రదాతలు. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. రండు. స్వీకరింపుడు.

8. విశ్వేదేవతలారా ! సూర్యరశ్మి వెలుగులు పరచినంత త్వరగా, గోవులు గోష్ఠములకు తరలునంత త్వరగా సోమమును స్వీకరించుటకు రారండు.

9. విశ్వేదేవతలు క్షయరహితులు. సర్వవ్యాపకులు. ద్రోహచింతలేనివారు. సర్వము వహించునారు. వారు మా హవిస్సులను అందుకొనరావలెను.

10. సరస్వతి పవిత్రత కలిగించును. అన్నమయ కర్మల చేయించును. కర్మలను అనుసరించి ధనమును ప్రసాదించును. అట్టి సరస్వతి మేము అందించు హవిస్సులను అందుకొని మా యజ్ఞములను ఫలప్రదము చేయవలెను.

11. ప్రియ వాక్యములు పలుకునట్లు, శుభకర్మములు చేయునట్లు మమ్ము ప్రోత్సహించునట్టి సరస్వతి మా యజ్ఞమును ధరించవలెను. యజ్ఞం దధే సరస్వతీ.

12. సరస్వతి కర్మరూప ప్రవాహమగు మహార్ణవమును జ్ఞానరూపమున ప్రకాశింపజేయును. ధియో విశ్వా విరాజతి సకల ప్రజ్ఞలను వికసింపచేయును.

(ప్రథమ మండలమున మొదటి అనువాకము సమాప్తము.)

ఆలోచనామృతము :

1. భౌతిక జీవితమునకు అవసరములయిన అగ్ని వర్షాదులను స్తుతించి, వైద్యమును విద్యను స్తుతించుచున్నాడు. ఇది క్రమ పరిణామము. సక్రమ ప్రగతి, అభ్యుదయము.

2. అశ్వినులు కవలలు, సూర్యుని పుత్రులు, ఆరోగ్యదేవతలు, వైద్యులు, వీరు జంట దేవతలు. ఒంటరిగా ఉండరు. వైద్యము శారీరకము, మానసికము కలిసి జరుగవలసి ఉన్నది. ఈ సత్యమును వేదము వెల్లడించినది. ఆధునిక వైద్యము ఇంకను ఎరుగవలసి ఉన్నది. అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయములను మన వైద్యము గుర్తించవలసి ఉన్నది. అస్తిపంజరమును కాదు, మనసుగల మనిషిని అధ్యయనము చేయవలసి ఉన్నది.

అశ్వినులు రోగులకు ఆరోగ్యమును, వృద్ధులకు శక్తిని, అవిటివారికి అవయవములను ఇచ్చువారు. శారీరక బలమును, మనోబలమును, ఆత్మ బలమును అందించువారు.

అశ్వినుల రథములు అతివేగవంతములు. మనోజవా అశ్వినా వాతరంహ అని మనోవేగము, అశ్వవేగము, వాయువేగము కలవి. వారు తమ రథమున మానవునకు ఆరోగ్యదములు, ఆయుష్యదములు, ఆనందకరములు తెచ్చెదరు. ఆధునిక అంబులెన్సులు వేగవంతములు అగును.

3. విశ్వేదేవతలు : అశ్వినులది ద్వివచనము. విశ్వేదేవతలది బహువచనము. ప్రకృతి శక్తులు అనంతములు. వాటిని కనుగొనుట, లెక్కించుట అసాధ్యము. అగ్ని, వాయువు, అంతరిక్షము మున్నగునవి కనిపించునవి, ప్రధానములు. కనిపించనివి అనేకములు, వారే విశ్వేదేవతలు. విశ్వమునందు అంతటను ఉన్నదేవతలు అని అర్థము.

4. సరస్వతి వాగ్దేవి. చదువుల తల్లి. సరస్వతి అని ఒకనది కూడ ఉండెను. వేదకాలమున యజ్ఞయాగాదులు సరస్వతీ తీరముననే ఎక్కువగా జరిగినవి. గంగా యమునా సరస్వతీ సంగమముగల ప్రయాగ పవిత్ర క్షేత్రము. నేడు గంగ, యమునలు కనిపించుచున్నవి. సరస్వతి అంతర్థానమైనది. నేడు సరస్వతిని అంతర్వాహినిగా పేర్కొనుచున్నారు.

నదులు పుట్టుట, అంతరించుట సహజ పరిణామము. సరస్వతీనది పూర్వము ప్రవహించిన జాడలు ఉన్నట్లు శాస్త్రవేత్తలు కనుగొన్నారు.

5. విద్య నదివలె ఉండవలెనని వేదము వచించుచున్నది. అది ఎంతటి సత్యము.

విద్య ఒకచోట ఉండరాదు. ప్రవాహించవలెను. విద్య నదివలె సమస్త జనులకు ఉపయోగపడవలెను. నది సాగరమున కలియునను జ్ఞానము ప్రసాదించునది విద్యయగును. విశ్వాః ధియా విరాజతి లోకమునందలి సమస్త ప్రజ్ఞలను ప్రకాశింప జేయునది విద్య. సరస్వతి.

రెండవ అనువాకము-నాలుగవ సూక్తము-ఋషి-వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. పాలు ఇచ్చునట్టి మంచి గోవును పాలుపితుకువాడు పిలుచును. గోవు వెంటనే అతనివద్దకు చేరును. ఇంద్రుడు మంచి రూపము గలవాడు. సత్కర్మలను ఆచరించువాడు. ఇంద్రుని మేము ప్రతి నిత్యము ఆహ్వానించుచున్నాము. మమ్ము రక్షించుమని ప్రార్థించుచున్నాము.

2. ఇంద్రా ! నీవు సోమరస ప్రియుడవు. నీవు మా యజ్ఞములకు రమ్ము. సోమపానము చేయుము. నీవు ఆనందించిన మాకు గోసంపద కలుగును.

3. ఇంద్రా ! నీవు సోమపానము చేయుము. అప్పుడు మేము నీవద్ద మంచి బుద్ధులు నేర్చుకొందుము. నీవు మాకు

దూరము కాకుము. ఆగహి రారమ్ము.

4. ఇంద్రుడు విద్వాంసుడు. మేధావి. హింసారహితుడు. నీవు ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్లుము. మా హోత నిన్ను సక్రమముగా స్తుతించినాడా? లేదా? అని ఇంద్రుని అడుగుము.

(యజ్ఞము చేయించు హోత కార్యము యజమాని ఎరుగడు. అందువలన తన పనిని గురించి అడుగవలసినదని హోత యజమానిని ఇంద్రుని వద్దకు పంపుచున్నాడు.)

5. ఇంద్రుని విషయమున భక్తి శ్రద్ధలు కలవారు ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. ఇంద్రుని నిందించువారు ఇంద్రుని నిందించువారు ఇట నిలువరాదు. అన్యస్థలములకు చేరవలెను.

6. ఇంద్రా ! నీవు శత్రువులను పరిహరించువాడవు. నీ దయవలన మా శత్రువులు సహితము మమ్ము సంపన్నులముగా స్తుతింతురు. మేము ఇంద్రుడు ప్రసాదించిన సుఖసంపదలు కలిగి ఉందుము.

7. సోమము సవనత్రయమున వ్యాపించినది. యజ్ఞసంపద్రూపమయినది. హర్షము కలిగించునది. కర్మలు చేయించునది. యజమానీ! ఇట్టి సోమమును ఇంద్రునకు ఇమ్ము.

8. ఇంద్రా ! ఈ సోమమును పానము చేయుము. వృత్రులను, శత్రువులను వధింపుము. యుద్ధముందున్న మమ్ము రక్షింపుము.

9. ఇంద్రా ! నీవు యుద్ధ వీరుడవు. నీకు హవిస్సులు అందించుచున్నాము. నీవు మాకు సంపదలు ప్రసాదించుము.

10. ఇంద్రుడు సంపదల రక్షకుడు, గుణాధికుడు, సత్కర్మలు చేయువాడు, యజమానులందు స్నేహభావము కలవాడు. ఇంద్రాయ గాయతః అట్టి ఇంద్రుని స్తుతింతుము.

ఆలోచనామృతము :

1. మూడవ సూక్తము వరకు దేవతలను స్తుతించినారు. ప్రతి ఫలము యాచించలేదు. ఈ సూక్తమున ప్రతి ఫలాపేక్ష స్పష్టము.

ఇంద్రుడు శత్రు సంహారకుడు. ఫలప్రదాత. అందువలన అతనిని యాచించుట జరిగినది.

2. సూత్రములు ఎంతో అందముగా ఉన్నవి. గోపాలుడు పిలువగనే ఆవు వచ్చి పాలిచ్చుట బొమ్మ కట్టి చూపుచున్నది.

ఇంద్రుడు పాడియావు. యజ్ఞములు చేయువారు గోపాలురు.

3. ఇంద్రుని నిందించువారు కూడ ఉన్నట్లు విదితము అయినది.

4. శత్రువును గెలుచుటకు, యుద్ధములందు విజయములకు, సంపదలకొఱకు ఇంద్రుని ప్రార్థించుచున్నాము.

5. యజమానికి హోతమీద నమ్మకము సన్నగిల్లినట్లున్నది. హోత ఇంద్రుని ధ్రువపత్రము కొఱకు యజమానిని పంపుచున్నాడు.

అయిదవ సూక్తము, ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు,
దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. స్తోత్రగానములు చేయు మిత్రులారా ! ఋత్విజులారా ! త్వరగా రండు. కార్యము సాగింపుడు. కూర్చొనుడు. ఇంద్రుని స్తుతింపుడు.

2. ఇంద్రుడు శత్రుమర్దనుడు. వరదుడు. అతని కొఱకు సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. గానముల ఇంద్రుని స్తుతింపుడు.

3. ఇంద్రుడు పురుషార్థములు సాధించుగాత. ధనమును ఆర్జించునుగాత. బుద్ధిని సంపాదించునుగాత, ఇంద్రుడు అన్నిటితో మా వద్దకు వచ్చునుగాత.

4. యుద్ధములందు ఇంద్రుని రథము దరిచేరుటకు శత్రువులు వెరతురు. తస్మా ఇంద్రాయ గాయతః అటువంటి ఇంద్రుని స్తుతింపుడు.

5. సోమములు పవిత్రముగా అభిషవించబడినవి. పెరుగుపోసి శోధించబడినవి. ఈ సోమములు సోమపాయుల కొఱకు సిద్ధముగా ఉన్నవి.

6. ఇంద్రా ! నీవు శుభకార్యములు చేయువాడవు. నీవు దేవతలలో ఉన్నతుడవు అగుము. అందుకు ఈ సోమమును పానము చేయుము. ఆనందమున తేలియాడుము.

7. ఇంద్రా ! నీవు స్తుతి ప్రియుడవు. జ్ఞానవంతుడవు. సోమములు సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నవి. అవి నీకు సుఖప్రదములు కావలెను.

8. ఇంద్రా ! మేము చేయు సామవేదస్తుతులు, ఋగ్వేదస్తుతులు నిన్ను ఉప్పొంగించును. మా స్తోత్రములు నీకు

హర్షము కలిగించును.

9. సోమమున సమస్త పౌరుషములు కలవు. అది యజ్ఞమున బహు సంఖ్యాకముగ ప్రవర్తించును. అట్టి సోమరూపమగు ఆహారమును ఇంద్రుడు రక్షించునుగాత.

10. ఇంద్రా ! నీవు స్తవనీయుడవు. మా శత్రువును తొలగించ సమర్థుడవు. వారు మాకు ఎట్టి హాని కలుగజేయకుండునట్లు కాపాడుము.

ఆరవ సూక్తము-ఋషి-వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు,
దేవతలు 1,2,3,10 ఇంద్రుడు, 4,6,8,9 మరుత్తులు
5,7 మరుత్తులు - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రుడు సూర్యరూపమున ఉన్నాడు. అగ్నిరూపమున ఉన్నాడు. వాయురూపమున ఉన్నాడు. అట్టి ఇంద్రుని సమస్తప్రాణులు సమస్తకార్యములకు స్తుతించుచున్నారు. రోచన్తేరోచనాదివి ఇంద్రుడే ఆకాశమున నక్షత్ర రూపము దాల్చినాడు.

2. ఇంద్రుని రథపు అశ్వములు ఎర్రనివి. శత్రువును జయించునవి. నరులను వహించునవి. హరి అనుపేర్లుగలవి. వానిని ఇంద్రుని రథమునకు కట్టుదురు.

3. ఇంద్రునిది ఆదిత్యరూపము. అతడు వేడికిరణములతో ఉదయించును. అతడు జ్ఞానహీనులకు జ్ఞానమును, రూప హీనులకు రూపమును ప్రసాదించును.

4. మరుత్తులు ఇంద్ర రూపులు. వారిది యజ్ఞార్హ్యమగు నామము. వర్షకాలము గడచిపోవును. అప్పుడు వారు మరల జలమును గర్భమున పునః పరిరే మరల దాల్తురు.

5. మరుత్తులు దృడము, దుర్గమములయిన వానిని సహితము భేదించగలరు. వహించగలరు. అట్టి మరుత్తుల యుక్తుడయి ఇంద్రుడు గోవులను విడిపించినాడు.

6. ఋత్విజులు దేవత్వము కోరుచు ఇంద్రుని స్తుతింతురు. మరుత్తులు ధనవంతులు. విఖ్యాతులు. ప్రౌఢులు. ఋత్విజులు మరుత్తులను ఇంద్రుని వలెనే స్తుతింతురు.

7. భయరహితుడగు ఇంద్రునితో మరుత్తులు కూడును. అప్పుడు ఉభయులు సమానకాంతి గలిగి నిత్య సంతోషమున ప్రకాశింతురు. ప్రత్యక్షమగుదురు.

8. మరుత్తులు ఆకాశమున వ్యాపించి ఉన్నారు. వారిని అర్థించవచ్చును. వారు ఇంద్ర సహితులయి బలవంతులు కావలెను. అదికోరి దోషరహితమయిన యజ్ఞము చేయుచున్నాము.

9. మరుత్తులు సర్వత్ర సంచరించుచున్నారు. ఈ యజ్ఞమున ఋత్విజులు మరుత్తులను స్తుతించుచున్నారు. మీరు దివి నుండి గాని, ఆదిత్య లోకము నుండిగాని ఆగాహి విచ్చేయుడు.

10. ఇంద్రుడు కంటికి కనిపించు భూలోకమునుండిగాని, దివోలోకమునుండిగాని, రజోలో- కమునుండిగాని రావచ్చును. అట్టి ఇంద్రుని ధనము ప్రసాదించమని వేడుకొనుచున్నాము. ఇంద్రం పాతిం అధి ఈమహే

ఆలోచనామృతము :

1. ఇంతకుముందు ప్రకృతిశక్తులను దేవతారూపమున వేరువేరుగా భావించుట, స్తుతించుట, అర్థించుట జరిగినది. ఇచ్చట అన్వేషణము ఒక ప్రధాన మలుపు తిరిగినది.

ఒకే ఇంద్రుని సూర్య, అగ్ని, వాయు రూపముగల వానిగా వచించినాడు. ఒక కేంద్ర ఆధిపత్య కల్పనకు ఇది ఒక ప్రయత్నము. ఇంద్రుని సూర్యునిగా వచించినాడు. కాని మరుత్తులను స్వతంత్రులుగా చెప్పినాడు. గోవులను సాధించుటకు ఇంద్రుడు మరుత్తుల సాయము తీసుకున్నాడు. ఇంద్రుని, మరుత్తులను సమాన తేజస్సుగలవారిగా వచించినాడు.

2. మరుత్తులు: వీరు ఒక్కరుకారు. పలువురు. వీరిది బహువచనము.

మరుత్తులు రుద్రుని పుత్రులు. స్ఫురద్రూపులు. బలవంతులు, పాపరహితులు, శత్రుంజయులు, పావకులు, వీరు ఆభరణములు దాల్తురు. ఆయుధము-గదాయుధము భుజముపై ధరింతురు. వీరు నిర్భయముగా, నిరాటంకముగ ఆకసమున విహరింతురు.

మరుత్తులు యుద్ధవీరులు, మానవులయెడ ఉదారులు, ధనవంతులు, ధనదులు. వీరు మేఘముల వాహనములపై పయనింతురు. ప్రాణప్రదమయిన వర్షమును నేలకు తెత్తురు.

మరుత్తులు ఇంద్రునకు ప్రధాన మిత్రులు. వారు ఇంద్రుని విడువరు. విడిచి ఉండరు. సమస్త దేవతలు ఇంద్రుని విడిచినారు. కాని మరుత్తులు అతని పక్షముననే నిలిచినారు.

3. మేఘము మరుద్రూపమని వేదము కనుగొన్నది. 4వ మంత్రమున వర్షము గడిచిన వెనుక మరుత్తులు

పునర్గర్భత్వమేరిరే మరల గర్భము దాల్చినవి అని చెప్పబడినది. అనగా మరల నీటిని ధరించినవి. ఎండకాలమున నీటిని ధరించిన మేఘములు వర్షకాలమున వర్షించుట నిత్య సత్యము.

4. 5వ మంత్రమును గురించి కొంత వివరణ అవసరమయి ఉన్నది. ఇది పునరావృతమగు- చుండును. ఇంద్రుని గురించి శాయనాచార్యులు ఒక వృత్తాంతము చెప్పినాడు.

దస్యులు, దొంగలు. దేవతల గోవులను దొంగిలించినారు. వాటిని దుర్గమమగు గుహలో ఉంచినారు. వాటిని విడిపించుటకు ఇంద్రుడు ఎంతో ప్రయత్నము చేసినాడు. సాధ్యపడలేదు.

ఇంద్రుడు అప్పుడు మరుత్తులను వెంట తీసుకున్నాడు. మరుత్తుల సాయమున గోవులను విడిపించినాడు.

గోవులను సూర్యకిరణముగా సహితము చెప్పవచ్చును. సూర్యరూపముగల ఇంద్రునకు మేఘములు అడ్డము వచ్చినవి. మరుత్తుల సాయమున ఇంద్రుడు మేఘములను పారద్రోలినాడు. కాంతులు పరచినాడు.

ఆత్మకు మాయ కమ్మినది. జ్ఞాన కిరణములచే మాయ విడిపోయినది. ఆత్మ వెలిగినది. ఇది కూడ కావచ్చును.

ఏడవ సూక్తము - ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు, దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రుని గాయకులగు ఉద్గాతలు సామ మంత్రముల స్తుతించినారు. హోతలు ఋగ్వేద మంత్రముల స్తుతించినారు. అధ్వర్యులు యజుర్వేద మంత్రముల స్తుతించినారు.

2. ఇంద్రుడు వజ్రవంతుడు. స్వర్ణవంతుడు. కాంతివంతుడు. ఇంద్రుని మాటమాత్రమున అతని హర్యశ్వములు రథమున పూనును. (ఇంద్రుని అశ్వములు అంతటి సుశిక్షితములు)

3. ఇంద్రుడే దర్శనీయుడయిన సూర్యుని ఆకసమున నిలిపినాడు. సూర్యకిరణములతో పర్వతము మున్నగు సమస్త వస్తువులను ప్రకాశింపచేసినాడు.

4. ఇంద్రా ! నీవు ఉగ్రుడవు. నీ రక్షణ భద్రమయినది. మమ్ములను సాధారణ యుద్ధములందును, అసామాన్య యుద్ధములందురు రక్షింపుము.

5. ఇంద్రుడు వజ్రము ధరించును. యుద్ధమందు నీకు సాయము చేయును. అందువల్ల అల్పధనము కొఱకును అనల్పధనము కొఱకును ఇంద్రుని ఆహ్వానింతుము.

6. ఇంద్రుడు మా అభీష్టములను తీర్చును. మాకు వర్షము ప్రసాదించును. అట్టి ఇంద్రా ! మేఘములను పారద్రోలుము. (వెలుగును ప్రసాదించుము)

7. అన్యదేవతలను స్తుతించుటకు స్తవములు ఉన్నవి. అవి ఇంద్రునకు చాలవు. అతడు వజ్రధరుడు.

8. గంభీరముగా నడుచు ఆబోతు ఆలమందను చేరును. సమర్థుడు, వరదుడు, ఇంద్రుడు. అతడు వర్ష సహితుడయి మానవులను చేరును.

9. ఇంద్రుడు ఒక్కడే నరులకు, ధనములకు అధిపతి. అయిదు లోకములకు ఇంద్రుడే అధిపతి. ఇంద్రః పంచక్షితీనామ్

10. ఋత్విజులు ఇంద్రుని విశ్వమంతటి కొఱకు ప్రార్థింతురు. కాని ఇంద్రుడు మాకు మాత్రమే చెందవలెను. అస్మాకమస్తు కేవలః

(ప్రథమ మండలమున రెండవ అనువాకము సమాప్తము.)

మూడవ అనువాకము - ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ధనము వలన శత్రువులను సహించవచ్చును. జయించవచ్చును. ఇంద్రా ! అట్టి ధర్మధనమును మా రక్షణ కొఱకు గొనిరమ్ము.

2. ఇంద్రా ! నీవు మాకు రక్షకుడవు. యుద్ధమున పదాతుల పిడికిటిపోట్లనుండి, అశ్వములబారినుండి రక్షించుకొనుటకు తగిన ధనమును ప్రసాదించుము.

3. ఇంద్రా ! నీవు మాకు రక్షకుడవు. నీ వజ్రము ఘనమైనది. దానిని మేము తీసుకొనుచున్నాము. వజ్రమున యుద్ధములందు శత్రువులను జయింతుము.

4. శూరులు, ఆయుధపాణులు అయిన భటులు మాతో ఉందురు. నీవు సహితము మాతో కూడుము. అప్పుడు మేము సేవా సహితులయిన శత్రువులను ఓడించగలము.

5. ఇంద్రుడు గొప్పదేహము కలవాడు. గొప్పగుణవంతుడు. వజ్రసహితుడయిన ఇంద్రుడు మరింత మహిమాన్వితుడు అగును. అతని బలము ఆకసమంత విస్తరించును.

6. కొందరు ఇంద్రుని యుద్ధములందు సాయము అర్థింతురు. కొందరు సంతానము కోరుదురు. విప్రులు జ్ఞానము కొఱకు ప్రార్థింతురు. విప్రాసోవాధియాయవః

7. సముద్రము వంటి ముఖమున దవడల మధ్య ఉన్న నాలుకతో సోమపానము చేయుటవలన ఉదరము ఉబ్బినది.

8. ఇంద్రుని వాక్కు యుద్ధములందు హెచ్చరించును. గోవులను ఇచ్చును. మహత్తుకలది. సత్యప్రియమైనది అగును. అట్టి ఇంద్రవాక్కు యజమానికి ఫలములు నిండిన కొమ్మవంటిది అగును. పక్వాశాఖానదాశుషే

9. ఇంద్రా ! నీకు ఉన్న అయిశ్వర్యములు, సంపదలు హవిస్సులు అందించువారికీ రక్షాకవచములు అగుచున్నవి.

10. ఇంద్రుని స్తుతించు ఋగ్వేద, సామవేద మంత్రములు ఇంద్రుని సోమపానమునకే అయి ఉన్నవి. ఇంద్రాయ సోమపీతయే

ఆలోచనామృతము :

1. ఒక్కొక్క వస్తువును చేర్చుటకు పదిచోట్ల తిరుగుట కష్టము. అన్నియు ఒకేచోట లభించిన సులభము అగును.

ఒక్కొక్కదానికి ఒక్కొక్క దేవతను వేరువేరుగ పూజించుట, ప్రార్థించుట కష్టము. అన్నింటికి ఒకే దేవతను అర్చించుట సులభము.

ఆ సూత్రమును అనుసరించియే ఇంద్రుని ప్రభువును చేయుట జరుగుచున్నది. ఏడవ- సూక్తమున ఇంద్రుని మరింత బలవంతుని చేసినారు. వేదములు మూడును ఇంద్రునే స్తుతించుచున్నవి అని, అన్యదేవతల స్తుతులు ఇంద్రునకు చాలవు న్నాడు. ఇంద్రుని వజ్రధరునిగా, సంపన్నునిగా, బలవంతునిగ అర్పించినాడు.

ఆబోతు ఆవులను చేరుట, ఇంద్రుడు వర్షసహితుడయి నరులను చేరుట సుందర భావన. ఆబోతువలననే గోవులకు సంతాన సంపద, దుగ్ధసంపద కలుగుచున్నది. వర్ష సహితుడయిన ఇంద్రుడే నరులకు సకల సంపదలు కలిగించుచున్నాడు.

2. ఎనిమిదవ సూక్తమున "ధనము" వచ్చి చేరినది. యుద్ధము సహితము అవతరించినది. ధనము వలన యుద్ధములందు గెలువవచ్చును. అను నమ్మకము ఏర్పడినది.

మానవ ప్రయత్నమునకు ప్రాధాన్యత వచ్చినది. మా ప్రయత్నములకు నీవు సాయపడుము అని ఇంద్రుని ప్రార్థించినారు.

3. ముఖము సముద్రము. దవడలు కొండలు. దవడల మధ్య నాలుక మేఘము. త్రాగినది నీరు. ఉబ్బినది ఉదరము ! అందమయిన అభిభాషణ ! 7వ మంత్రము.

ఇంద్రుడు యజమానికి ఫలములు నిండిన కొమ్మ వంటివాడు ! ఎంత సుందరముగా వచించినాడు !

4. రెండు సూత్రముల మధ్యకాలము ఎంతయో ఎరుగము ! ఎన్ని శోధనలు, ఎన్ని తపస్సులు, ఎందరి త్యాగముల తరువాత ఒక సూత్రము అవతరించినదో? దానిని గమనించిన ఆశ్చర్యము కలుగును.

తొమ్మిదవ సూక్తము-ఋషి - వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు,
దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. సోమరస యుక్తములు అన్నములు సిద్ధముగా ఉన్నవి. ఇంద్రా ! రమ్ము. ఆరగింపుము. బలవంతుడవు గుము. శత్రువులను జయించుము.

2. అభిషవించిన సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. ఆ సోమము బలమును, గర్వమును కలిగించును. సమస్తకార్యములు నిర్వహించగల సామర్థ్యము కలిగించును. అధ్వర్యులారా ! ఋత్విజులారా ! ఆ సోమమును చమస పాత్రలతో నింపుడు. మరొకసారి ఇంద్రునకు అందించుడు.

3. ఇంద్రా ! నీవు అందగాడవు. స్తవనీయుడవు. మాయజ్ఞములందలి సోమమును సేవించుటకు అన్య దేవతల సహితుడవయి విచ్చేయుము.

4. ఇంద్రుడు తన ఇష్ట ప్రకారము వర్షములు వర్షించును. అతడు యజమానుల కోర్కెలు తీర్చును. ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేయుటకు నేను ఈ స్తుతులను రచించినాను. అవి శతక్రతువును సేవించుచున్నవి.

5. ఇంద్రా ! నీవు వరేణ్యుడవు. విభుడవు. ప్రభువవు. నీవద్ద సమస్త ధనములున్నవి. మాకు నానారూప ధనములను ప్రసాదించుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు సంపన్నుడవు. మేము ధనము, యశస్సుకొఱకు యత్నించుచున్నాము. మాకు ప్రేరణ కలుగజేయుము.

7. ఇంద్రా ! నీవు సంపన్నుడవు. మాకు అవినాశ్యము అగు గోధనమును, సద్గుణధనమును, సంపూర్ణ ఆయుష్య ధనమును ప్రసాదించుము. విశ్వాయుర్ధేహ్య క్షితమ్

8. ఇంద్రుడు ధనపతి. ఋక్కులు తెలిసినవాడు. యజ్ఞములను ఎరుగువాడు. అట్టి ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నాము. ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు మా ధనములను రక్షించవలెను.

9. ఇంద్రుడు బలవంతుడు. స్వస్థానమున ఉండును. యజమానులు ఇంద్రుని కొఱకు అభిషవించిన సోమము సమర్పింతురు. అతని బలమును కీర్తింతురు.

పదవ సూక్తము

ఋషి-వైశ్వామిత్ర మధుచ్ఛందుడు, దేవత- ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. శతక్రతువగు ఇంద్రా ! ఉద్గాతలు నిన్ను సామమంత్రముల గానము చేయుదురు. అర్చకులు అర్చనీయుడవగు నిన్ను అర్చింతురు. ఋత్విజులలో ఒకడగు బ్రహ్మ వెదురుగడ అంతటి ఉన్నతుడవు అని శ్లాఘించును.

2. యజమాని సోమయాగము సంకల్పించును. సోమలతకై కొండలు కోనలు గాలించును. అప్పుడు ఇంద్రుడు యజమాని స్థిర సంకల్పమును గ్రహించును. మరుద్గణ సహితుడయి వర్షించుటకు వెడలును.

3. సోమపాయి ఇంద్రా ! హరి యనునవి నీ అశ్వములు, వానికి మూపురమున వెంట్రుకలు ఉన్నవి. నడుమునకు పటకాలున్నవి. వాటిది వర్షించు స్వభావము. వానిని నీ రథమునకు పూన్చుము. మా స్తోత్రములు వినుటకు సాగుము. ఉపశ్రుతించర

4. ఇంద్రా ! నీవు నివాసములకు కారణభూతుడవు. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. మా స్తుతులను మెచ్చుము. పొగడుము. మమ్ము ప్రోత్సహించుము. మా యజ్ఞములను వర్ధిల్లచేయుము. యజ్ఞంచవర్ధయ

5. ఇంద్రుడు మాకు పుత్రులను, మిత్రులను ప్రసాదించుచున్నాడు. ఇంద్రుడు శత్రుసంహారకుడు. అతనిని మేము సంతోషింప చేయదలచినాము. ఉక్థమ శస్త్రమంత్రములచే ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నాము.

6. స్నేహమునకు ఇంద్రునే ఆశ్రయింతుము. ధనమునకు ఇంద్రునే ఆశ్రయింతుము. ఇంద్రుడు మాకు ధనములను ఇచ్చును. శకదింద్రో వసుదయమానః

7. ఇంద్రా ! నీవు కొండలను కూల్చగలవు. నీవు ప్రసాదించిన ధనములే సహజములు. వర్ధమానములు. నీవు మా కొఱకు గోగణములను విడువుము. ధనము దానము చేయుము.

8. శత్రుంజయా ! ఇంద్రా ! నిన్ను భూమి, ఆకాశము భరింపజాలవు. ఆకసమునందలి జలమును విడువుము.

గోవులను ప్రసాదించుము.

9. ఇంద్రా ! నీ కర్ణములు అంతటిని ఆకర్ణించగలవు. జాగుచేయక మా పిలుపు వినుము. నీవు మిత్రుల మధ్య ఉన్నను, వారినికాదు మాస్తుతుల మన్నింపుము. (మమ్ము మిత్రులను మించి ఆదరింపుము)

10. ఇంద్రా ! నీవు చక్కగా వర్షించువాడవు. యుద్ధములందు మా పిలుపులను వినగలవాడవు. అది మాకు తెలియును. నీవు మాకు వేల విధముల ధనమును ప్రసాదించినావు. వానిని రక్షించు సిద్ధవృష్టి వర్షింపుము. రారమ్ము.

11. కౌశిక ఇంద్రా ! ఆలస్యము చేయకుము. త్వరగా రమ్ము. చక్కగా సిద్ధము చేయబడిన సోమరసము ఉన్నది. సేవింపుము. పూర్తి ఆయువును ప్రసాదింపుము. నన్ను వేల ప్రయోజనములుగల ఋషిని చేయుము. సహస్రసామృషీమ్

12. ఇంద్రా ! స్తవనీయుడవు. మేము చేయుస్తుతులు నీవలె అధిక ఆయువుగలవి. విస్తార యశస్సు గలవి. అట్టి స్తుతులు నిన్ను సర్వత్ర సేవించవలెను. నిన్ను మా విషయమున ప్రసన్నుని చేయవలెను.

ఆలోచనామృతము :

1. 9వ సూక్తము 7వ మంత్రమున ధనములను వివరించినాడు. ధనము అవినాశ్యము కావలెను అన్నాడు. అట్లనిన మరల మరల కలుగు సహజ ధనము అని అర్థము వడిసిపోవు ధనమును అర్థించరాదు.

మరొకచోట సంపదలు అనేకములు అన్నాడు. సహస్రసా వేల విధములు అన్నాడు.

2. సంకల్ప బలము ఉన్న వర్షము సాధ్యమగును. అంతేకాదు సకలము సాధ్యమగును. 10-2.

10వ సూత్రము 11వ మంత్రమున ఇంద్రుని 'కౌశికుడు' అన్నాడు. అందును గురించిన వివరణ :- (i) కుశిక పుత్రుడు విశ్వామిత్రుడు. కౌశికుడు. ఇతడు పురాణముల ఋషి. రామాయణమున బాలకాండలో ప్రధాన పాత్రవహించినాడు. ఆ కాండమున అతని కథ ఉన్నది. వేదములకు పురాణములకు మధ్య అనంతమగు కాలపు అగాధమున్నది.

(ii) శాయనాచార్యులు ఒక వృత్తాంతము చెప్పినారు. కుశికుడు ఇంద్రుని వంటి పుత్రునికోరి, బ్రహ్మచర్యమున, వేల సంవత్సరములు తపము చేసినాడు. ఇంద్రుడు కుశికునకు అడిగిన వరము ఇచ్చినాడు. అనంతర కాలమున కుశికునకు విశ్వామిత్రుడు జన్మించినాడు. విశ్వామిత్రుడు ఇంద్రసముడు. కావున ఇంద్రుని 'కౌశికుడు' అన్నారు.

(iii) కుశములతో కట్టిన చన్నును పితికినవాడు కాన కౌశికుడు, అని స్కంద స్వామి వ్యాఖ్యానించినారు.

పృశ్నికి నాలుగు చన్నులు. ఒకదానికి కుశలుకప్పి ఉన్నందున దేవతలు మూడు చన్నులు పిండుకున్నారు. కుశిక బద్ధమయిన నాలుగవ చన్నును ఇంద్రుడు కనుగొన్నాడు. పితికిషివాడు. అందువలన కౌశికుడు అయినాడు.

(iv) నాకు తోచినది :- కుశికుడు బ్రహ్మ చర్యమున తపము చేసినాడు. ఇంద్రుడు తననే పుత్రుని చేసుకొమ్మని కుశికునకు వరము ఇచ్చినాడు. అట్లు ఇంద్రుడు కౌశికుడు అయినాడు.

పదకొండవ సూక్తము

ఋషి-మధుచ్ఛంద పుత్రుడు జేత, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు సముద్రమంతటి విశాలుడు. రథికులకు రథికుడు, ఆహారములకు ఈశ్వరుడు. సత్పురుషులకు బాలకుడు. అందువల్ల మేము ఇంద్రుని గురించి చేసిన స్తపములు వర్ధిల్లుచున్నవి.

2. ఇంద్రా ! నీవు బలములకు ప్రభువవు. నీ సఖ్యమువలన మేము సమృద్ధులమయినాము. భయములేనివారము అయినాము. నీకు యుద్ధములందు పరాజయములేదు. నీవు జయంతుడవు. నిన్ను మేము ఎంతో నుతింతుము.

3. ఇంద్రుడు అనాదిగా దానము చేయుచున్నాడు. అయినను అతని సంపదలు తరుగవు. యజమాని యజ్ఞ సమయమందు ఋత్విజులకు ఇచ్చిన గోధనాదులు వలన ఇంద్రుడు ప్రసాదించిన సంపద ఇసుమంతయు తరుగదు.

4. ఇంద్రుడు అసురుల నగరములను భేదించగలవాడు. యువకుడు. మేధావి. అధికబలవంతుడు. సర్వకర్మలను పోషించువాడు. వజ్రాయుధధారి. బహువిధ స్తుతులకు అర్హుడు అగును.

5. వజ్రధారీ ! ఇంద్రా ! బలాసురుడు గోవులను గుహలో దాచినాడు. నీవు వానిని విడిపించినావు. అప్పుడు దేవతలు నిర్భయులు అయినారు. నిన్ను కొలిచినారు.

6. ఇంద్రుడు శూరుడు. అతడు నానావిధ దానములు చేసినాడు. నేను సోమమును వర్ణించినాను. ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్లినాను. ఇంద్రుడు స్తుతిప్రియుడు. ఋత్విక్కులు కూడ అతనిని చేరినారు.

7. శుష్ణాసురుడు మాయావంతుడు. ఇంద్రా ! మాయలతోనే వానిని హింసించినావు. ఇంద్రుని ఈ ఘనకార్యమును మేధావులు ఎరుగుదురు. ఇంద్రుడు వారి ఆహారములను వృద్ధి చేయును.

ఇంద్రుడు వేలకు వేలు దానములు చేసినాడు. అందువలన ఋత్వికులు ఇంద్రుని సర్వత్రా స్తుతించుచున్నారు.

(ప్రథమ మండలమున మూడవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఆలోచనామృతము :

1. ఇంద్రుడు గోవులను విడిపించు వృత్తాంతము ఆరవ సూక్తమున వివరించబడినది.

2. మాయల వానిని మాయలతోనే ఇంద్రుడు జయించినాడు. వజ్రం వజ్రేవ భిద్యతే. వజ్రాన్ని కోయడానికి వజ్రమే కావలెను.

3. అసురుల సంగతి ఇచటనే ప్రస్తావించబడినది.

నాలుగవ అనువాకము - పన్నెండవ సూక్తము

ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. అగ్ని దేవతల దూత అగును. అతడు సకల ధనములు కలవాడు. ఈ యజ్ఞమును చక్కగా నడిపించువాడు. అటువంటి అగ్నిని సేవించుచున్నాము.

2. అగ్ని ప్రజలను పాలించును. దేవతలకు హవిస్సులు అందించును. అతడు విశ్వప్రియుడు అట్టి అగ్నిని మంత్రముల ఆహ్వానించుచున్నాము.

3. అరణుల నుండి పుట్టిన అగ్నీ ! నీవు మాకు హోతవు. దర్భలు పరచియున్నవి. ప్రశంసనీయులయిన దేవతలను పిలుచుకొని రమ్ము.

4. అగ్నీ ! నీవు దేవదూతవు. దేవతలను తీసికొని రమ్ము. వారితో పాటు నీవును కర్మలయందు ఆసీనుడవు అగుము. ఆపి హోతాన ఈడ్యః

5. అగ్నీ ! హవనములందు నీవు ఘృతములచే ప్రజ్వలితుడవు అగుదువు. క్రూరకర్మములు చేయు రాక్షసులను దహించుము.

6. అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యతే అగ్ని నుండి అగ్ని జనించుచున్నది. జ్వలించుచున్నది. అది ఆహవ అగ్ని అగును. అతడు మేధావి అగును. గృహపాలకుడు అగును. నిత్యయవ్వనుడు అగును. హవ్యవాహనుడు అగును. జుహూముఖుడును అగును.

(హోమ ద్రవ్యములను అగ్నిలో అర్పించుటకు వాడబడు కర్ర గంటెవంటి సాధనము జుహువు)

7. అగ్ని పండితుడు. సత్యధర్ముడు. రోచమానుడు. రోగనాశకుడు. అందువలన అగ్నిని స్తుతించుడు.

8. అగ్నిదేవా ! నిన్ను దేవదూతగా సేవించు యజమానికి రక్షకుడవు అగుము. తప్యస్మ పావితాభవ

9. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించుటకు అగ్నిని సేవించు యజమానిని సుఖపెట్టుము. తస్మైపావకమృళయ

10. జ్వలించు అగ్నీ ! పావకా ! యజ్ఞమునకు దేవతలను కొనిరమ్ము. మా హవిస్సులను దేవతలకు అందించుము.

11. అగ్నీ ! ఈ సూక్తము నవీనము. గాయత్రీ ఛందస్సుగలది. ఈ సూక్తమున నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. మాకు ధనమును, శూర సంతానమును ప్రసాదించుము. రయిం వీరవతీమీషమ్.

12. అగ్నీ ! నీవు ధవళకాంతితో ప్రకాశింపుము. దేవతలను స్తుతించు స్తవములతో నిన్ను సుతించుచున్నాము. స్తోత్రములను పరిగ్రహింపుము.

పదమూడవ సూక్తము - ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి,

దేవతలు-ఋక్కులకు వేరువేరు దేవతలు, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. సమిద్ధ నామక అగ్నీ ! దేవతలను యజమాని ముందుకు తెమ్ము. నీవు శుద్ధిచేయగలవాడవు. హోమము జరిపించువాడవు. యాగమును నిర్వహింపుము.

2. అగ్నీ ! కవీ ! నీవు మధుమంతములగు ఆహారములు కలవాడవు. రసవంతమగు అన్నము అందించుచున్నాము. దీనిని దేవతలకు అందించుము.

3. మధుజిహ్వం హవిష్కృతమ్ నరాశంస అగ్ని తీయని పలుకులవాడు. హవిస్సు కలిగించువాడు. అట్టి అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాము.

4. ఇడ అను అగ్నీ ! నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. సుఖకరములయిన రథములమీద దేవతలను తీసుకొనిరమ్ము. మంత్రములచే నిలిపిన దేవతలను కూడ నీవే పిలువవలసిన వాడవు.

5. ఋత్విజులారా ! దర్భలను నేతికుండలకింద పరచుడు. అందువలన వానికి అమృతత్వము కలుగును. యత్రామృతప్యచ క్షణమ్

6. యజ్ఞమున సత్యము వృద్ధిపొందును. ప్రకాశించును. అంతగా జన సమ్మర్దము ఉండని యజ్ఞద్వారములను నేడో రేపో తెరువవలసి ఉన్నది.

7. రాత్రింబవళ్లను అగ్నులను యజ్ఞమునందలి దర్భవేదికల మీదకు ఆహ్వానించుచున్నాము. ఇదం వో బర్హి రాపదే.

8. నక్త ఉషస, రాత్రింబవళ్ల అగ్నులు, శోభన జిహ్వలు కలవి. హోమము జరిపించునవి. దేవతా సంబంధమయినవి. మేధావులు ఆ రెండు అగ్నులు యజ్ఞమును ప్రవర్తింప చేయవలెను.

9. ఇళ, సరస్వతి, మహి అను ముగ్గురు దేవతలు సుఖప్రదులు, నాశ రహితులు. వారు దర్భలమీద ఆసీనులు కావలెను. బర్హిః సీదం త్వస్రిదః

10. త్వష్ట అను అగ్ని శ్రేష్ఠుడు అగును. బహురూపుడు అగును. అతనిని ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు మాకు మాత్రమే కావలెను. అస్మాకమస్తు కేవలం

11. వనస్పతి అగ్నీ ! హవిస్సులను దేవతలకు, విజ్ఞానమును యజమానులకు అందించుము.

యాజకులారా ! స్వాహానామక అగ్నిగల యాగమును ఇంద్రునకు అర్పించుడు. దేవతలను ఆహ్వానింతము.

ఆలోచనామృతము :

1. మానవునకు విశ్వాసము కలిగించుట అతి కష్ట కార్యము. మధుచ్ఛందుడు, అతని పుత్రుడు జేతుడు ఇంద్రుని సర్వశక్తిమంతుని, అధిష్ఠాన దేవతను చేయుటకు ప్రయత్నించినారు. ప్రజలకు అగ్నిమీది విశ్వాసము సడలినట్లు కనిపించదు.

మేధాతిథి మరల అగ్నిని ప్రతిష్ఠించుటకు ఇక్కడ ప్రయత్నించినాడు. అగ్నికి గల నానా రూపములను, నామములను, అగ్ని ప్రభావమును పేర్కొన్నాడు.

2. ఇళ, సరస్వతి, మహి తిస్రోదేవీ ముగ్గురు దేవేరులు.

ఇళ కీర్తనీయ. మాతృభూమి.

సరస్వతి జ్ఞానదేవత. మాతృ సంస్కృతి.

మహిని భారతి అని కూడ అందురు. మహి భూమి అగును.

సూర్యుడు భరతుడు. అతని వెలుగు భారతి. మహి మాతృభాష అగును.

వీరు ముగ్గురు వెలుగును ఇచ్చువారు. అందువలన అగ్నులు.

పదునాలుగవ సూక్తము

ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి, దేవత - అగ్నీ, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! నేను స్తుతించుచున్నాను. దేవతలందరిని కూడి సోమపానమునకు విచ్చేయుము. యజ్ఞము గావింపుము.

2. మేధావివగు అగ్నీ ! నిన్ను యాజకులు ఆహ్వానించుచున్నారు. నీవు చేయు కార్యమును వివరించుచున్నారు. దేవతలతో కూడి విచ్చేయుము. దేవే భిరగ్న ఆగహి

3. అగ్నీ ! ఇంద్రవాయువులను, మిత్రుని, పూషదేవుని, భగుని, ఆదిత్యులను మరుత్తులను యజించుము.

4. ఇంద్రాది దేవతల కొరకు పాత్రలలో సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. అది తృప్తికరము, హర్షదము, బిందురూపమున మధురమై ఉన్నది.

5. ఋత్విజులు మేధావంతులు. వారు దర్భలను పరచినారు. హవిస్సులను అలంకరించినారు. హవిష్మంతో అరంకృతః

6. అగ్ని నేతిరంగు వీపుగలవాడు. అతని తలంపు మాత్రమున రథము, అశ్వములు సిద్ధమగును. ఆ అగ్ని దేవతలను సోమపానమునకు తోడ్కొని రావలెను.

7. అగ్నీ ! నీకు చక్కని నాలుకలు ఉన్నవి. పత్నుల సహితులగు దేవతలను యజ్ఞమునకు తీసికొని రమ్ము. మధుర సోమములను త్రావింపుము. మధ్వః సుజిహ్వాపాయమ్

8. మేము దేవతలను స్తుతించుచున్నాము. యజించుచున్నాము. మేము 'వషట్' అందుము. అప్పుడు ఆ దేవతలు నీ నాలుకలతో మధురమగు సోమమును సేవించవలెను.

9. అగ్నిమేధావి అగును. హోమము కలిగించువాడు అగును. సూర్యుడు వెలుగులు పరచును. అప్పుడు దేవతలు మేల్కొందురు. మేల్కొన్న దేవతలను అగ్ని ఆ లోకము నుండి ఈ లోకమునకు తెచ్చును.

10. విశ్వేదేవతలతోను, ఇంద్రునితోను, వాయువుతోను, సూర్యకిరణములతోను కలిసి అగ్ని సోమరస మాధుర్యమును గ్రోలును. పిబామిత్రస్యదామభిః

11. అగ్నీ ! నీవు హోతలు చేయు యజ్ఞములందును, సామాన్యులు చేయు యజ్ఞములందును ఆసీనుడవు అగుదువు. నీవు మా యజ్ఞమును గావింపుము. సేమం వో అధ్వరం యజః

12. అగ్నీ ! నీ అశ్వములకు రోహితములు అని పేరు. అవి వేగవంతములు. రథారూఢులను వహించగలవి. వానిని నీ రథమునకు పూన్చుము. దేవతలను, ఆ రథముమీద ఇచటికి తీసుకొని రమ్ము.

పదిహేనవ సూక్తము - ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి

దేవతలు - వేరువేరు దేవతలు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! ఋతువుల సహితుడవయి సోమపానము చేయుము. ఆయా ఋతువులందలి సోమములు నీకు తృప్తికలిగించ గలవు. నిన్ను చెందగలవు.

2. మరుత్తులారా ! మీరు మంచిదాతలు. మంచి మిత్రులు, 'పోత' అని పేరుగల యాజకుని పాత్రలోని సోమమును ఋతువుల శితులయి పానము చేయుడు. యజ్ఞమును పానము చేయుడు.

3. భార్యాసహితుడవయిన త్వష్టా ! ఋతువుల సహితుడవయి సోమపానము చేయుము. నీవు రత్నములను ఇచ్చువాడవు. త్వంహాయ్ రత్నధా ఆసి

4. అగ్నీ ! దేవతలనుగొని రమ్ము. ఉదయము, పగలు, సాయంత్రము జరుగునట్టి కర్మములందు వారిని ఆసీనులను చేయుము. వారిని అలంకరింపుము. ఋతువుల సహితుడవయి సోమపానము చేయుము.

5. ఇంద్రా ! ఋతువులతో నీ స్నేహము అవిచ్ఛిన్నము. 'బ్రహ్మణాచ్ఛంసి' అను యాజకుని పాత్రలో సోమము ఉన్నది. ఋతువులు సోమపానము చేయుదురు. అనంతరము నీవు సోమమును త్రావుము.

6. ధృతవ్రతులయిన మిత్రావరుణులారా ! ఋతువుల సహితులయి మా యజ్ఞమున సంచరింపుడు. ఋతువాయజ్ఞ మాశాథే

7. ఋత్విజులు ధనము కోరువారు. వారు సోమరసము తీయుటకు రాతిని చేత ధరింతురు. అగ్నిని యజ్ఞములందు నుతింతురు. అగ్ని ధనములను ఇచ్చువాడు. ద్రవిణోదా

8. ఆయా దేవతలు వివిధ ధనములను ఇవ్వగలవారని విన్నాము. వారు ఆయా ధనములను మాకు ఇవ్వవలెను. దేవతల నిమిత్తమే ఆ ధనములను మేము కోరుచున్నాము. దేవేషు తావనామహే

9. అగ్ని ధనములను ఇచ్చువాడు. ఋతువుల సహితుడయి 'నేష్ట' అను పాత్రలో సోమము త్రావగోరును. యాజకులరా ! హోమ స్థలము చేరుడు. హోమము చేయుడు. సాగుడు.

10. ధనములను ఇచ్చు అగ్నీ ! నీవు ఋతువులలో నాల్గవ వాడవు. నిన్ను యజించుచున్నాము. మాకు ధనముల నొసగుము.

11. అశ్వినులారా ! మీరు జ్వలించు అగ్నిసములు. పవిత్ర కర్ములు. ఋతువుల సహితులయి యజ్ఞమున మధువును సేవింపుడు. ఋతువా యజ్ఞవాహసా

12. పలప్రదాతవగు అగ్నీ ! నీవు గార్హపత్య రూపమున యజ్ఞమును నిర్వహించుచున్నావు. యజమాని కొఱకు దేవతలను యజింపుము.

ఆలోచనామృతము :

1. ఋతువులను మహర్షులు తొలిసారిగా దర్శించి ఉండవచ్చును. ఆ విషయమయిన ఉత్సాహము ఈ మంత్రములందు కనిపించును. ఋతువులకు దేవతలతో సమాన స్థాయి కల్పించినారు. ఇంద్రునకు ఋతువులతో సఖ్యము అవిచ్ఛిన్నము అన్నారు. తవేద్ధి సఖ్యమస్పృతమ్. అగ్నిని యత్వా తురీయం ఋతుభిః.ఋతువులతో నాల్గవ వాధవు అన్నారు. ఋతువులను అగ్నిసములను చేసినారు.

2. అగ్నులు మూడు. దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యాగ్ని, ఆహవనీయాగ్ని.

పదునారవ సూక్తము

ఋషి-కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! నీవు వర్షప్రదాతవు. హర్యాశ్వములు నిన్ను వహించి తేగలవు. ఋత్విజుల మంత్రములు నిన్ను సూర్యునివలె ప్రకాశింప చేయగలవు.

2. నేతితో కూడి పేలాలుగల వేదిక సిద్ధముగా ఉన్నది. హర్యశ్వములు ఇంద్రుని సుఖతమ రథమున తీసుకొని రావలెను. ఇంద్రం సుఖతమే రథే

3. ఇంద్రుని ఉదయమున ఆహ్వానించుచున్నాము. మధ్యాహ్నము ఆహ్వానించుచున్నాము. సోమపానమునకు సాయంత్రము ఆహ్వానించుచున్నాము.

4. ఇంద్రా ! కేశములుగల నీ అశ్వములమీద మా యజ్ఞమునకు రమ్ము. అభిషవించిన సోమముల నిమిత్తము మాత్రమే నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. సుతే హిత్వాహ మావహే

5. ఇంద్రా ! నిన్ను మేము నుతించుచున్నాము. రారమ్ము. దేవ యాజనమందు సోమము అభిషవించి ఉన్నది. కర్మ జరుగుచున్నది. దప్పిగొన్న గోవువలె సోమమును త్రాగుము. గౌరోన తృషితః పిబ

(దప్పిగొన్న ఆవువలె. ఆవురావురుమని త్రాగమనుట ఎంతో సొగసుగా ఉన్నది.)

6. ఇంద్రా ! రసవంతములగు సోమములు దర్భల మీద ఉన్నవి. అవి బలమును ఇచ్చును. వానిని సేవింపుము. తా ఇంద్ర సహసే పిబ

7. ఈ స్తవము శ్రేష్ఠము. నీ మనసునకు నచ్చునది. సుఖతమము. ఈ స్తోత్రము వినుము. సోమము సేవింపుము. అథా సోమం సుతం పిబ

8. ఇంద్రుడు శత్రుసంహారకుడు. అతడు అన్ని సవనముల సోమమును సేవించుచున్నాడు. అది ఇంద్రునకు బలమును ఇచ్చును.

9. శతక్రతువవయిన ఇంద్రా ! నిన్ను మేము మనస్పూర్తిగా స్తుతించుచున్నాము. మాకు గోవులను అశ్వములను ప్రసాదింపుము.

పదిహేడవ సూక్తము - ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి,

దేవతలు - ఇంద్రుడు, వరుణుడు; ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రావరుణులు రాజ్యములు గలవారు. నేను వారి రక్షణ కోరుచున్నాను. వారు ఇటువంటివి ప్రసాదింతురు. నాకు సుఖములను ఇత్తురు. తానో మృళాత ఈదృశే

2. ఇంద్రావరుణులారా ! మేము యాజకులము. యజమాని క్షేమము కోరి మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. మీరు మానవుల యోగక్షేమములు వహించుడు.

3. ఇంద్రావరుణులారా ! మిమ్ము మావద్దకు ఆహ్వానించుచున్నాము. మా కోరికలను మన్నించుడు. ధనమును తృప్తిగా ప్రసాదించుడు.

4. కర్మసంబంధములయిన సోమములను అన్నింటిని మీకే అర్పించినాము. పండితులు స్తోత్రములను అన్నింటిని మీ కొరకే పాడినారు. మమ్ము కరుణించుడు. మమ్ము దాతలలో ప్రఖ్యాతులను చేయుడు.

(దాతలలో ప్రఖ్యాతులగుదురట ! ఎంత మంచి కోరిక !!)

5. వేలకొలది దాతలలో ఇంద్రుడు శ్రేష్ఠుడు. స్తవనీయులలో వరుణుడు శ్రేష్ఠుడు.

6. ఇంద్రావరుణుల రక్షణలోనే మాకు సకలము లభించుచున్నది. మేము వాడుకొనగా మిగిలిన దానిని ఇంద్రావరుణులు మరింత వృద్ధిపరచవలెను.

7. ఇంద్రావరుణులారా ! నానావిధ సంపదలు కోరి మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. మీరు మాకు సర్వజయములు ప్రసాదించవలెను.

8. ఇంద్రావరుణులారా ! మా మనసులు సర్వదా మిమ్ము సేవింపవలెను. మాకు సర్వత్ర సుఖమును ప్రసాదించుడు.

9. ఇంద్రావరుణులను ఆహ్వానించుచున్నాము. స్తుతించుచున్నాము. అవి వారికి అందవలెను. వారికి ఆనందమున ముంచవలెను.

(ప్రథమ మండలమున నాలుగవ అనువాకము సమాప్తము.)

అయిదవ అనువాకము-పద్దెనిమిదవ సూక్తము-ఋషి-కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి

దేవతలు 1-5 బ్రహ్మణస్పతి, 6-9 సదసస్పతి, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. బ్రహ్మణస్పతిదేవతా ! నీ కొఱకు సోమము సిద్ధము చేసినాను. నన్ను ఉశిజ పుత్రుడు కక్షీవంతునివలె దేవతలలో ప్రసిద్ధుని చేయుము.

2. బ్రహ్మణస్పతి ధనవంతుడు. రోగములను హరించువాడు. ధనములను ఇచ్చువాడు. పుష్టిని పెంచువాడు.

ఆలసింపక వచ్చువాడు. అట్టి బ్రహ్మణస్పతి మమ్ము రక్షించవలెను.

3. బ్రహ్మణస్పతీ ! మమ్ము హింసించుటకు వచ్చు జనుల పరుషవాక్కుల నుండి మమ్ము కాపాడుము.

4. బ్రహ్మణస్పతి, ఇంద్రుడు, సోముడు అనుగ్రహించినవాడు, వృద్ధిపొందించినవాడు మాత్రమే వీరుడు. అతడు నశించడు.

5. బ్రహ్మణస్పతి, ఇంద్రుడు, సోముడు, దక్షిణాదేవి మానవులను పాపములనుండి కాపాడవలెను.

6. సదసస్పతి అద్భుతుడు. ఇంద్రునకు ప్రియుడు. సుందరుడు. అతనిని మేధనుకోరి అర్థించుచున్నాము. మేధామయాసిషమ్

7. సదసస్పతి వినా యజమానికి యజ్ఞఫలము సిద్ధింపదు. అట్టి సదసస్పతి మాకు బుద్ధిని ప్రేరేపించవలెను.

8. అనంతరము హవిస్సులు ఆర్జించిన యజమానికి అభ్యుదయము కలుగును. సదసస్పతి యజ్ఞమును నిర్విఘ్నముగా పూర్తి చేయించును. స్తోత్రములు దేవతలను చేరును. హోత్రా దేవేషు గచ్ఛతి

9. సదసస్పతి మిక్కిలి బలవంతుడు. అతి ప్రసిద్ధుడు. దేవలోకమువంటి తేజస్సుగలవాడు. స్తవనీయుడు. అట్టి సదసస్పతిని నేను దర్శించినాను.

ఆలోచనామృతము :

1. బ్రహ్మణస్పతి వేదములను ప్రసాదించినవాడు. జ్ఞానజ్యోతులకు ప్రభువు. స్తవముల స్వామి. ఇది వేదమును ప్రార్థించుట అవి నా అభిప్రాయము. ఇప్పటికి వేదమును కూడ ఒకశక్తిగా, దేవతగా గుర్తించుట జరిగినది.

2. సదసస్పతి: సదస్యులకు దేవతస్థానము ఇచ్చినాడు. సదస్యుల సహకారములేనిది యజ్ఞము కొనసాగదు.

3. ఉశిజ పుత్రుడు కక్షీవంతునకు బ్రహ్మణస్పతి దేవతలతో సమానమయిన స్థానము కల్పించినాడు. కక్షన అనిన అవ్రేళ్లు. వేళ్లతో పనిచేయువాడు, చేతివృత్తులవాడు, కక్షీవంతుడగును. ఇది చేతి వృత్తుల ప్రాముఖ్యత గుర్తించుట కావచ్చును.

4. దేవతలలో మరికొందరిని చేర్చు ఆచారము ఉన్నట్లున్నది. రామాయణమునను, పురాణములందును విశ్వామిత్ర మహర్షి త్రిశంకుని దేవతలలో చేర్చు ప్రయత్నము చేసినాడు. విఫలుడు అయినాడు. అప్పటికి దేవతలలో చేర్చు

ఆచారము అంతరించినట్లున్నది.

5. బ్రహ్మణ, సదస్య, రోగము, హింసించువాడు, పరుషవాక్కు, పాపము ను పదములు తొలిసారి వినిపించినవి.

పందొమ్మిదవ సూక్తము - ఋషి - కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి,

దేవతలు - అగ్నీ - మరుత్తులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. యజ్ఞము ప్రీతికరము. ప్రసిద్ధము అయినది. అగ్నీ ! యజ్ఞమునందు సోమపానము చేయుటకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. మరుత్తులతో కూడి రమ్ము. మరుద్భిరగ్న ఆగహి

2. నీ క్రతువును మించిన మానవుడుగాని, దేవతగాని లేదు. అగ్నీ ! నీవు మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

3. మరుత్తులు ప్రకాశవంతులు. ద్రోహము చేయనివారు. వర్షము కురిపించగలవారు. అగ్నీ ! నీవు అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

4. మరుత్తులు తీవ్రతరులు. ఉదకమును ఆర్జించువారు. బలవంతులు. ఇతరులకు లొంగరు. అగ్నీ ! నీవు అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

5. మరుత్తులు శోభాయమానులు. ఉగ్రులు. ధనవంతులు. శత్రుంజయులు. అగ్నీ ! నీవు అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

6. మరుత్తులు స్వర్గలోకపు ప్రకాశము గలవారు. ద్యులోకమందు ఉన్నారు. అగ్నీ ! నీవు అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

7. మరుత్తులు కొండలను కదిలింతురు. ఉదక సముద్రమును తిరస్కరింతురు. అగ్నీ ! అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

8. మరుత్తులు సూర్యకిరణ సహితులయి ఆకసమున వ్యాపింతురు. తమ బలదర్పమున సముద్రమును తిరస్కరింతురు. అగ్నీ ! నీవు అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

9. మధురమగు సోమరసమును నీ కొఱకు సిద్ధపరచినాము. అగ్నీ ! అట్టి మరుత్తులతో కూడి రమ్ము.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొదటి అష్టకము ప్ర. మండలమున మొ.అధ్యాయము సమాప్తము.)

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

రెండవ అధ్యాయము - ఇరువదవ సూక్తము

ఋషి-కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి, దేవత-ఋభువులు, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. ఋభువుల కొఱకు విప్రుల ఈ స్తవమును రచించినారు. ఇది అపార ధనము కలిగించును. అకారి రత్నధాతమః

2. ఇంద్రుని రథము హర్యశ్వములు, తలచినంతనే రథమునకు పూనుకొనుము. అట్టి గుఱ్ఱములను సిద్ధము చేసినవారు ఋభువులు. వారు యజ్ఞకార్యములందు వ్యాపించి ఉందురు.

3. అశ్వినుల రథము సర్వగమనము కలది. సుఖాసనము కలది. ఆ రథమును ఋభువులు సిద్ధము చేసినారు. పాలిచ్చి ఆవును సహితము వారే సిద్ధము చేసినారు.

4. ఋభువులు సత్య మంత్ర సామర్థ్యము గలవారు. నిష్కపటులు. సర్వకార్యసిద్ధులు, వారు తలిదండ్రులను మరల యవ్వనులను చేసినారు.

5. ఋభువులకు హర్షము కలిగించు సోమము మరుత్తులకు, ఇంద్రునకు, ఆదిత్యునకు కూడ చెందును.

త్వష్ట దేవతలకు దారుశిల్పి. అతడు సిద్ధము చేసినది చమసము అనుపాత్ర ఋభువులు ఆ ఒక్క చమసమును నాలుగుగా చేసినారు.

6. ఋభువులారా ! మా స్తవములను పరిగ్రహింపుడు. ఒక్కొక్క మంత్రమునకు ఇరువది ఒక్కరెట్లుగా మాకు ప్రసాదించుము.

7. ఋభువులు తాము చేసిన సుకృతముల వలన దేవతలు అయినారు. యజ్ఞమున దేవతలతో సమానముగా భాగము పొందినారు.

ఆలోచనామృతము :

1. సుధన్వుడు అంగిరసుని సంతతివాడు. అతని పుత్రులు ఋభు-విభు-వాజ. ఈ ముగ్గురిని వేదమున ఋభువులు

అనడమైనది.

ఋభువులు మానవులు. వారు భూమార్గ- జలమార్గ-వాయుమార్గములు నిర్మించు వస్తు శిల్పులు. వారు దేవశిల్పి త్వష్టను మించిన ఘనకార్యములు చేసినారు. తమ ప్రజ్ఞాపాటవములతో దేవత్వము సాధించినారు.

పూర్వపు సూక్తమున కక్షీవంతుడు అటులనే దేవతలందు చేరినాడు.

మానవుడు ఆత్మవిశ్వాసమున దేవతకావచ్చునని వేదము వచించుచున్నది.

ఇరువది యొకటవ సూక్తము -ఋషి -కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి

దేవతలు - ఇంద్రాగ్నులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఈ యజ్ఞమునకు ఇంద్రాగ్నులను ఆహ్వానించుచున్నాను. వారి కొరకే సోమము సిద్ధము చేసినాను. వారు సోమము పానము చేయవలెను.

2. ఋత్విజులారా ! యజ్ఞములందు ఇంద్రాగ్నులను స్తుతింపుడు. అలంకరించుడు. గాయత్రి ఛందస్సులో ఉన్న సామ మంత్రములు గానము చేయుడు. వారిని స్తుతించుడు.

3. మిత్రుడయిన యజమాని క్షేమము కోరి ఇంద్రాగ్నులను ఆహ్వానించుచున్నాము. సోమపానము చేయవలసినదని వారిని పిలుచుచున్నాము.

4. ఇంద్రాగ్నులు శత్రువును వధించుటకు సమర్థులు. వారి కొఱకు సోమము సిద్ధపరచినాము. ఆహ్వానించుచున్నాము. వారు ఇచటికి రావలెను. ఇంద్రాగ్నీ ఏ హిగచ్ఛతామ్

5. ఇంద్రాగ్నులు ఘనులు, సభాపాలకులు. వారు రాక్షసుల తామసమును హరించవలెను. రాక్షసులు సంతానములేనివారు కావలెను. అప్రజాః సంత్వత్రిణః

6. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు ప్రకాశ స్థానమున ఉన్నారు. సత్యమును జాగృతము చేతురు. మాకు ధనములను ప్రసాదించుడు.

ఇరువది రెండవ సూక్తము-ఋషి-కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి, దేవతలు1-4 అశ్వినులు,

5-8 సూర్యుడు, 9-10 అగ్ని, 11 దేవతలు, 12 ఇంద్రాణి, వరుణాని, అగ్నాయీ,

13-14 భూమ్యంతరిక్షములు, 16-21 విష్ణువు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ప్రాతస్సవనమునకు విచ్చేయుటకుగాను అశ్వినీదేవతలను మేల్కొలుపుచున్నాము. వారు సోమపానమునకు విచ్చేయవలెను. గచ్ఛతామ్ అస్య సోమస్య పీతయే

2. అశ్వినులు సురథులు, ద్యులోకమున నివసించువారు. ఉజ్వలముగా ప్రకాశించువారు. వారిని ఆహ్వానించుచున్నాము. అశ్వినా తాహవామహే

3. అశ్వినుల చేతి కశము, కొరడా సత్యమయినది. తడిసి ఉండునది. వారు అట్టి కశమున యజ్ఞము నిర్వహించవలెను. తయా యజ్ఞం మిమిక్షితమ్

4. అశ్వినులారా ! సోమయాగము చేయు యజమాని గృహము దూరముకాదు. అతని ఇంటికి మీరు రథముపై చేరగలరు. గచ్ఛథః అశ్వినా సోమినోగృహమ్

5. యజమానిని రక్షించుటకు హిరణ్యపాణి అయిన సూర్యదేవుని ఆహ్వానించుచున్నాము. సూర్యుడు యజమానికి అతని స్థానమును తెలుపగలడు. పచేత్తా దేవతాపదమ్

6. సూర్యుడు నీటిని ఇగిరించును. అతనిని రక్షణకుగాను నుతింపుము. సూర్యవ్రతములను ఆచరించుము.

7. సూర్యుడు నివాసమునకు కావలసిన ధనమును ఇచ్చును. సవితారం నృచక్షుషం నరులను వెలిగింపచేయు సూర్యుని ఆహ్వానించుచున్నాము.

8. మిత్రులారా ! ఋత్విజులారా ! రండు. ఆసీనులు కండు. సూర్యుడు స్తవనేయుడు. ధనప్రదాత. అతడు వెలుగులు పరచుచు విచ్చేయుచున్నాడు.

(ఉదయ సంధ్య అందములను ఆస్వాదించుటకు ఆహ్వానించుచున్నాడు.)

9. అగ్నీ ! దేవతల పత్నులను తీసికొని రమ్ము. త్వష్టను కూడ సోమపానమునకు తీసికొనిరమ్ము.

10. అగ్నీ ! మమ్ము రక్షించుటకు దేవపత్నులను, నీపత్ని భారతిని, పూజ్యురాలు సరస్వతిని తీసికొని రమ్ము.

11. నరులను పాలించువారు, అక్షయ సంపదలుగల దేవపత్నులు మాకు సుఖమును, భద్రతను ప్రసాదించవలెను.

12. మా యజ్ఞములకు శుభములు కలిగించుటకు ఇంద్రపత్నిని, వరుణపత్నిని, అగ్నిపత్నిని సోమపానమునకు

ఆహ్వానించుచున్నాము.

13. మహద్యౌలోకము, పృథివి తమ దయారసమున ఈ యజ్ఞమును తడుపవలెను. మమ్ములను వారు పోషించవలెను.

14. భూమి, అంతరిక్షము, స్థిరముగా ఉన్నవి. గంధర్వ స్థానమున ఉన్నవి. అవి ప్రసాదించు ఉదకములు ఘృతమువంటివి. విప్రులు ఆఘృతములనే ఆస్వాదింతురు.

15. పృథివీ ! విస్తారమవు అగుము. నిష్కంటకమవు అగుము. అవినాశ్యమవు అగుము. విశాలగుణపతివి కమ్ము. సుఖములను ప్రసాదించుము యచ్ఛావః శర్మ సప్రథాః

16. విష్ణువు గాయత్ర్యాది సప్త ఛందములతో పృథ్విపై పదవిన్యాసము చేసినాడు. ఆ పృథ్విమీద మానవులు ఉన్నారు. వారిని సకల దేవతలు రక్షించవలెను.

17. విష్ణువు ఈ జగమున సంచరించినాడు. త్రేధా నిదధే పదమ్ మూడు విధములుగా అడుగిడినాడు. విష్ణువు పాదధూళితో సమస్తవిశ్వము నిండి ఉన్నది.

18. విష్ణువు అజేయుడు, సకల విశ్వమును పాలించువాడు అగును. అతడు ధర్మరక్షణకుగాను మూడు లోకములందు మూడు అడుగులిడినాడు.

19. విష్ణని కర్మలను చూడుడు. అతడు ఇంద్రునకు సఖుడు. విష్ణని గూర్చి కర్మలు చేయుచున్నాము.

20. ఆససమున నిలిచి సమస్తము చూడవచ్చును. ఆవిధముగనే విద్వాంసులు విష్ణని మహత్తును సదా చూడగలరు. సదా పశ్యంతి సూరయః

21. లోపరహితులు, జాగరూకులు అయిన స్తుతి కర్తలగు విప్రులు విష్ణని పరమపదమును ప్రకాశింపచేతురు. సమింధతే విష్ణోర్యత్పరమం పదమ్

ఆలోచనామృతము :

1. కక్షీవంతుడు చేతిపనులవాడు, హస్తకళాకారుడు కావచ్చును. అతడు తన స్వయం ప్రతిభ వలన దేవతల స్థానమునకు చేరినాడు.

ఋభువులు ఒక రకముగా హస్తకళలవారు, నిర్మాతలు. వారు తమ స్వశక్తితో దేవతలలో చేరినారు.

ఇప్పుడు దేవతల పత్నులకు దేవతలతో సరి సమానస్థానము లభించినది. ఇంతకుముందు దేవతలను పత్నుల సమేతముగా ఆహ్వానించినాడు. ఇప్పుడు పత్నులకు, స్త్రీలకు, స్వయంప్రతిపత్తి కలిగినది. పత్నులను మాత్రమే సోమపానమునకు ఆహ్వానించినాడు. ఇది స్త్రీకి పురుషునితో సమానత్వ చిహ్నము. స్త్రీ స్వేచ్ఛకు, స్త్రీకి సమానస్థాయికి గుర్తింపు.

భార్యలుగా మాత్రము కాక ఇళ-మహి-భారతి స్వతంత్ర దేవేరులు అయి ఉన్నారు.

ఈ స్త్రీ సమానత్వము వేనవేల సంవత్సరములకు పూర్వము ఋగ్వేదమునాడు ఉన్నది.

అత్యంత నాగరకములు అని చాటుకొనుచున్న కొన్ని యూరొపు సమాజములలో నేటికిని స్త్రీకి సమానత్వము లేదు. స్విట్జర్లాండులో స్త్రీకి ఓటుహక్కు లేదు.

2. భరతుడు అగ్ని అగును. అతని భార్య భారతి.

3. విష్ణువు తొలిసారిగా సర్వశక్తిమంతునిగా దర్శనము ఇచ్చినాడు.

విష్ణువు సప్తధాముడు.పృథ్వి, జలము, ఆకాశము, తేజస్సు, వాయువు, తన్మాత్రలు ఏడు విష్ణుని నెలవులు.

పృథ్వి అంతరిక్షము, ద్యులోకముల విష్ణువు తన పాదము ఉంచినాడు. పురాణ కథలందు వామనుడు తన మూడు అడుగులువేసి మూడులోకములు కొలచినాడు.

4. పరమం పదమ్ అను పదము తొలిసారిగా దర్శనమిచ్చినది. విష్ణునిది అన్నిపదములకన్న పరమైన పదము, పరమ పదము.

ఇరువది మూడవ సూక్తము-ఋషి-కణ్వపుత్రుడు మేధాతిథి,

దేవతలు 1వాయువు, 2-3 ఇంద్రవాయువులు, 4-6 మిత్రావరుణులు,

7-9 మరుద్గణ వశిష్టుడు, ఇంద్రుడు, 10-12 విశ్వేదేవతలు,

13-15 పొష్టుడు, 16-22 ఉదక దేవత, 24 అగ్ని, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. సోమము అభిషవించబడినది. ఇది తీవ్రమయినది. తృప్తికలిగించును. ఆశీర్వంతమయినది. పాలు, పెరుగు మున్నగు వానితో చేయబడినది. ఉత్తరవేదిక సిద్ధముగ ఉన్నది. వాయువా ! ఆ సోమమును పానము చేయుము.

2. ద్యులోకమందున్న ఇంద్రవాయువులను సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

3. ఇంద్రవాయువులు మనోవేగము గలవారు. వేయి కన్నులవారు. బుద్ధికి అధిపతులు. ఋత్విజులారా ! అట్టి ఇంద్రవాయువులను మా రక్షణకుగాను ఆహ్వానించుడు.

4. మిత్రావరుణులు పవిత్ర బలము గలవారు. యజ్ఞమునకు అవతరించువారు. వారిని సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. మిత్రావరుణులు సత్యప్రకాశకులు. ప్రశస్త తేజోవంతులు. వారిని ఆహ్వానించుచున్నాము.

6. వరుణుడు రక్షకుడు. మిత్రుడు సర్వరక్షకుడు. వారు ధనములను ప్రసాదించవలెను.

7. మరుత్తులతో కూడిన ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. వారు సోమపానము చేయవలెను. సంతృప్తులు కావలెను.

8. ఇంద్రుడు ముఖ్యముగా గలవారు, ధనములను ప్రసాదించువారు పూష దేవతలు. ఇంద్ర, పూష సమన్వితులయిన మరుద్గణములను ఆహ్వానించుచున్నాము.

9. మరుత్తులు భూరిదాతలు. ఇంద్ర సహితులయి శత్రునాశనము చేయగలరు. మరుద్గణములు మమ్ము దుష్టుడయిన వృత్తుని బారినుండి రక్షించవలెను.

10. మరుత్తులు ఉగ్రులు. పృథ్విపుత్రులు, వారిని సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

11. మరుత్తుల ధ్వని శూరులవలె గంభీరముగా ఉండును. వారు నాయకులు. వారిని సదా శుభకరమయిన దేవయజన స్థానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

12. మరుత్తులు కాంతిమంతులు. ప్రకాశమానులు. దివి నుండి దిగివత్తురు. అట్టి మరుత్తులు మాకు సుఖమును ప్రసాదించవలెను. మరుతో మృళయంతునః

13. కాంతి కలిగి గమనశీలుడవయిన పూషా ! తప్పిపోయిన పశువును పట్టి తెచ్చినట్లు, విచిత్రదర్భలు కలిగి యాగమును పోషించునట్టి సోమమును అంతరిక్షము నుండి తెమ్ము.

14. సోమము గుహలో ఉన్నది. గూఢమయినది. విచిత్ర దర్భలు కలది. అట్టిసోమమును కాంతివంతుడయి పూష - సూర్యుడు సంపాదించినాడు.

15. మేము ప్రతి సంవత్సరము ధాన్యము పండించుటకు ఎద్దులతో పొలము దున్నుదుము. అట్లే పూష ఆరు ఋతువులందును మా కొఱకు సోమము తెచ్చును.

16. మేము యజ్ఞము చేయగోరినాము. కావున జలములు, తల్లిపాలవలె మధురములు, హితకరములు అయి దేవ, యజన స్థానముల ప్రవహించవలెను.

17. జలములందు సూర్యుడు, సూర్యునియందు జలము ఉన్నది. అట్టి జలము మా యజ్ఞమును తృప్తి పరచవలెను.

18. మా గోవులు త్రావు ఉదక దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాము. ప్రవహించు స్వభావముగల అట్టి జలములతో హవిస్సులు సిద్ధము చేయవలసి ఉన్నది.

19. జలముల మధ్య అమృతము ఉన్నది. జలముల మధ్య ఔషధములు ఉన్నవి. ఋత్విజులారా! జలము ప్రాశస్త్యము చాటుడు.

20. జలములందు సమస్త ఔషధములు ఉన్నవి. జలములందు లోకములకు సుఖము కలిగించు అగ్ని ఉన్నదని సోముడు చెప్పినాడు. ఉదకములు విశ్వభేషజములు అగును. ఆపశ్చవిశ్వభేషజీః

21. జలములు మా శరీరములందలి రోగములను నివారించు ఔషధములు కావలెను. చిరకాలము మేము సూర్యుని దర్శించునట్లు చేయవలెను.

22. నేను పాపము చేసి ఉండవచ్చును. ఇతరులను తిట్టి ఉండవచ్చును. అసత్యము పలికి ఉండవచ్చును. జలములారా ! అట్టిపాపములను మీరు కడిగివేయుడు.

23. నేడు నేను స్నానము చేసినాము. జలములందలి రసములు నాలోనిండినవి. గ్నీ ! నీవు జలములతో కలిసిరమ్ము. నాకు తేజస్సును ఇమ్ము.

24. అగ్నీ ! నాకు వర్చస్సును యిమ్ము. స్థానమును యిమ్ము. ఆయువును యిమ్ము. ఈ నా కోరికను సకల దేవతలు ఎరుగవలెను. ఋషులు సహితముగ ఇంద్రుడు ఎరుగవలెను.

(ప్రథమ మండలమున అయిదవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఆలోచనామృతము :

1. ఈ సూత్రమునందలి సోమమునకు ప్రత్యేకత, విశిష్టత ఉన్నట్లున్నది. ఇది పశువును పట్టి తెచ్చినట్లు అంతరిక్షమునుండి తేవలసినది. గుహ్యప్రదేశమునుండి తేవలసినది. సంవత్సరమునందలి ఆరు ఋతువులందు లభించవలసినది.

2. జలములను గురించిన వివరములు అద్భుతము, ఆశ్చర్యకరములుగ ఉన్నది. జలములందు అమృతము, ఔషధము, అగ్ని ఉన్నదని చెప్పి ఆపశ్చవిశ్వభేషజీః అన్నాడు.

జలములను గొప్పగా వర్ణీకరించినాడు.

ఈ మధ్య (WATER THERAPY) జలచికిత్సను కనుగొన్నట్లు ఎంతో ప్రచారము జరిగినది. అది ఋగ్వేదమునందే ఉన్నది. వైద్యశాస్త్రము ఋగ్వేద జలచికిత్సను గురించి అధ్యయనము చేయవలసి ఉన్నది. పరిశోధించవలసి ఉన్నది.

3. 15వ సూక్తమున ఋతువులు మూడుగా పేర్కొనబడినది. ఇక్కడ "షడ్యుక్తా" ఆరు ఋతువులను పేర్కొన్నాడు. ఈలోగా ఇప్పటికి తెలిసిన ఆరు ఋతువుల ఆవిష్కరణ జరిగినట్లున్నది.

ఆరవ అనువాకము - ఇరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి- అజీగర్తపుత్రుడు శునశ్శేపుడు, దేవతలు-1 ప్రజాపతి, 2 అగ్ని,
3-5 సవిత, 6-15 వరుణుడు, ఛందస్సు 1-2, 6-15 త్రిష్టుప్, 3-5 గాయత్రి.

1. యూపస్తంభమునకు కట్టబడినాడు శునశ్శేపుడు. అన్నాడు: "ఏ దేవతల మధ్య ఉండవలెను? ఏ దేవుని శోభస్కారకముగా నామమును ఉచ్చరింతును? మరల నన్ను మహా పృథ్వికి ఇవ్వగలవాడు ఎవ్వడు? అట్లయిన నా తలిదండ్రులను చూడగలను".

2. దేవతలందు అగ్రుడు అగ్ని. అగ్ని యొక్క శోభస్కరమగు నామమును ఉచ్చరింతును. అతడు మరల నన్ను మహా పృథ్వికి ఇచ్చును. తలిదండ్రులను చూడగలను.

3. సవితృదేవుడు సర్వులకు రక్షకుడు అగును. సవితృదేవా ! నీవు కోరికలు అన్నింటికి ప్రభువును. నిన్ను ధనము ప్రసాదించవలసినదని వేడుకొనుచున్నాను.

4. మేము కోరదగినది నీవద్ద ఉన్నది. పూజ్యము. అనింద్యము. అద్వేష్యము అయిన ధనమును కోరుచున్నాము.

(అటువంటి ధనమే శాంతిని, సుఖమును కలిగించును. అట్లు కానిది అశాంతి కారకము అగును).

5. సవితా ! మేము నీవారము. నీవు మాకు ధనమును ప్రసాదించినావు. రక్షణ కల్పించినావు. ట్టి ధనమును వృద్ధి చేయుటకు ప్రయత్నించుచున్నాము.

6. వరుణా ! నీవు సభామున పరాక్రమవంతుడవు. రెక్కలు ఉన్న పక్షులు సహితము నిన్ను చేరలేవు. నిన్ను సహించజాలవు. నిరంతరము ప్రవహించు జలములు సహితము నిన్ను అతిక్రమింపజాలవు.

7. వరుణరాజు బలములకు ప్రభువు. అతడు ఆధారములేని అంతరిక్షమున ఉన్నాడు. అక్కడి తేజోరాశివి ధరించి ఉన్నాడు. అతని కిరణము పైనుంచి క్రిందకు ప్రసరించుచున్నవి. ఆ కిరణములకు మూలము అంతరిక్షమున ఉన్నది. అందువలననే ప్రాణములు నిలిచి ఉన్నవి.

8. రవి ఉదయించవలె. అస్తమించవలె. వరుణరాజు అందుకు అనుగుణముగా ఆకసమున సూర్యునికొఅకు విశాల మార్గమును ఏర్పరచినాడు. ఆధారములేని సభమున కదలుటకు అవకాశము కల్పించినాడు. అట్టి వరుణుడు మా శత్రువును దూరము చేయవలెను.

9. వరుణరాజా ! నీవద్ద నూర్లవేల ఔషధములు ఉన్నవి. నీకు గల బుద్ధి అతిగంభీరము అయినది. మాచే పాపములు చేయించు దేవతలను దూరముగా తీసుకొని వెళ్ళుము. అచట పరిమార్చుము. మేము చేయు పాపములను తొలగించుము.

10. నక్షత్రములు రాత్రిపూట ఆకసమున వెలుగుచున్నవి. చంద్రుడు రాత్రులందు ప్రకాశించుచున్నాడు. వీరు పగలు కనిపించరు. ఇదంతయు వరుణరాజు మహిమ !

11. వరుణా ! నిన్ను స్తుతించుచున్నాను. ఆయువు కోరుచున్నాను. హవిస్సులు అర్పించువారు సహితము ఆయువునే కోరుచున్నారు. నేను హవిస్సులు అర్పించలేదని నన్ను అనాదరణ చేయుకుము. మా ఆయువును తగ్గించకుము.

12. రాత్రియందు వరుణస్తవము గానము చేతురు. దినమందు సహితము వరుణస్తవమే పాడుదురు. ఈ స్తవము నా మనసున నిలిచి ఉన్నది. ఈ స్తవముననే శునశ్శేపుడు వరుణుని ప్రార్థించినాడు. ఆస్తవమునకు ప్రసన్నుడయి వరుణుడు మమ్ము విముక్తులను చేయవలెను.

13. శునశ్శేపుడు మూడు బండ కొయ్యలతో కట్టబడినాడు. అతడు అదితి పుత్రుడు అగు వరుణుని స్తుతించినాడు. వరుణ రాజు శునశ్శేపుని విడిపించవలెను. తెలివిగలవాడును, ఇతరులకు లొంగనివాడును అయిన వరుణుడు శునశ్శేపుని కట్టుత్రాళ్ళు విడిపించవలెను.

14. వరుణరాజు ఆగ్రహమును నమస్సులు, యజ్ఞములు హవిస్సులచే ఉపశమింపచేయుచున్నాము. వరుణుడు ఆపదలు హరించువాడు. ప్రజ్ఞగలవాడు. అట్టి వరుణుడు మావద్ద వసింపవలెను. మా పాపములను పోగొట్టవలెను.

15. వరుణరాజా ! కట్టిన పాశమును, పాదముల పాశమును, నాభివద్దగల పాశమును తొలగించుము. అప్పుడు మేము దండ విముక్తులము అగుదుము. నిన్ను స్తుతింతుము.

ఆలోచనామృతము :

1. రామాయణమున, బాలకాండలో శునశ్శేపుని వృత్తాంతము ఉన్నది. అంబరీషుడు అయోధ్యరాజు. అతడు తన యజ్ఞమునకుగాను ఒక నరుని కొనదలచినాడు. ఋచీకుడు తన మధ్యమపుత్రుని, శునశ్శేపుని అంబరీషునకు అమ్మినాడు. మార్గమధ్యమున పుష్కరమున విశ్వామిత్రుడు శునశ్శేపునకు మంత్రములు ఉపదేశించినాడు. శునశ్శేపుడు యజ్ఞమునందు ఆ మంత్రములు పఠించినాడు. విముక్తుడు అయినాడు.

ఆయితరేయ బ్రాహ్మణమున మరొక కథ ఉన్నది. హరిశ్చంద్రుడు అను రాజునకు సంతానము లేదు. అతడు వరుణుని గూర్చి తపస్సు చేసినాడు. వరము పొందినాడు. తన తొలి సంతానమును వరుణునకు బలి ఇత్తును అన్నాడు. హరిశ్చంద్రునకు రోహితుడు అను పుత్రుడు కలిగినాడు. కాని హరిశ్చంద్రుడు బలి ఇవ్వలేదు. రోహితుడు పెద్దవాడు అయినాడు. విషయము తెలుసుకున్నాడు. అడవులకు పోయినాడు. అక్కడ రోహితునకు అజీగర్తముని కనిపించినాడు. అతడు వందగోవుల వెలకు తనపుత్రుడు శునశ్శేపుని బలి ఇచ్చుటకు రంగము సిద్ధము అయినది. అప్పుడు విశ్వామిత్రుని ప్రేరణతో ఒక ఋత్విజుడు దేవతలను ప్రార్థించినాడు. శునశ్శేపుని విముక్తిని చేయించినాడు.

కథ ఎక్కడిది అయినను మానవజాతి ప్రగతి చరిత్రలో ఇది అత్యంత ప్రధాన ఘట్టము.

(i) నరమేధము నరులను బలి ఇచ్చుటకు నిలిచినది ఇట్టి వృత్తాంతము. అబ్రహామునకు సంబంధించినది బైబిలునందును, ఖురానునందును కలదు. అక్కడ భగవానుడు నరునకు బదులు గొర్రెలు బలి ఇప్పించినాడు. (ii) యజ్ఞముచేసి హవిస్సులు ఇచ్చిననే దేవతలు ప్రసన్నులు అగుదురు అను నమ్మకమునకు తెరపడినది. 11వ మంత్రమున స్తుతులు, హవిస్సులు సమానములు అని ప్రతిపాదించినాడు.

పై రెండును మహత్తమములు అయిన మలుపులు.

2. 7వ మంత్రమును పరిశీలించిన ఒక గొప్ప ప్రకృతి రహస్యము గోచరము అగును.

నీచీనాస్థు రుపరి బుధ్న ఏషా మస్మే అంతర్నిహితాః కేతవః స్యుః

కిరణములు కిందికి ప్రసరించుచున్నను మూలముపైన ఉన్నది. అందువలననే మన ప్రాణములు నిలిచి ఉన్నవి.

అంతరిక్ష మూలములయిన కిరణము భూమికి చేరువరకు మధ్యన పరిశుద్ధములు అగుచున్నవి. అట్లుకాకున్న పృథ్వి మీద ప్రాణి జాలము బ్రతుకజాలదు.

ఆ మధ్యన ఉన్నదానిని ఆధునికులు 'ఓజోన్' అనుచున్నారు. రాక్షస పారిశ్రామీకారణము- వలన 'ఓజోన్' అంతరించుచున్నది. ప్రకృతిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఆధునిక నరుడు తననాశనమును తానేవరించుచున్నాడు.

'ఓజోన్' విషయము ఋగ్వేదమున విదితము అయినది. ఈ విషయము శాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధించవలెను.

ఇరువది అయిదవ సూక్తము - ఋషి - శునశ్శేపుడు, దేవత - వరుణుడు,

ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. వరుణా ! నీ వ్రతమున సామాన్యులు పొరపడుదురు. అటులే మేము సహితము పొరపడుదుము.

2. వరుణా ! నిన్ను అవమానించిన వానిని నీవు వధింతువు. మమ్ము అటుల చేయకుము. నీ కోపములనుండి మమ్ము కాపాడుము.

3. అలసిన అశ్వములను రథికుడు సేద తీర్చును. వరుణా ! అట్లే నిన్ను ప్రసన్నుని చేయుటకును. మాకు సుఖములు కలుగుటకును నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. గీర్భిర్వరుణ సీమహి

4. నాబుద్ధి క్రోధరహితమై ఉన్నది. అది పునరావృత్తి లేనిదై పక్షులు గూళ్లకువలె చేరుకున్నది.

5. వరుణుడు బహుజనులను చూచువాడు. అధిక బలవంతుడు. అట్టి వరుణుని మాసుఖముకోరి ఎప్పుడు యజింతుమో కదా !

6. యజమాని సమర్పించు హవిస్సులను మిత్రావరుణులు సమానముగా సేవింతురు. సమానమాశాతే

7. ఆకసమున ఎగురు పక్షుల పాదములను ఎరుగువాడును, సముద్రమందు నావల గమనము ఎరిగినవాడును

మమ్ము బంధవిముక్తులను చేయవలెను.

8. వ్రతమునందున్న వరుణుడు ప్రజావంతమయిన పన్నెండు మాసములను ఉపజాతమయిన అధికమాసమును ఎరిగినాడు.

(ఇది అధికమాసమును ఆవిష్కరించుట కావచ్చును)

9. వరుణుడు విశాలదృష్టి గలవాడు. అధిక గుణవంతుడు. అతడు వాయుమార్గమును దానిపై ఉన్న దేవమార్గమును తెలియును. అట్టి వరుణుడు మమ్ము బంధ విముక్తులను చేయవలెను.

10. వ్రతము ధరించిన వరుణుడు ప్రజల సామ్రాజ్యమును సుకృతము చేయును. ప్రజలయందు నివసించును.

11. వరుణుడు ప్రజ్ఞావంతుడు. విశ్వమందు పూర్వము జరిగినవానిని, జరుగనున్నవానిని తెలియగలడు.

12. వరుణుడు అదితి పుత్రుడు. శోభన ప్రజ్ఞ కలవాడు. మమ్ములను సర్వదా సన్మార్గమున నడుపవలెను. మా ఆయువును పెంచవలెను.

13. వరుణుని శరీరము పుష్టిగలది. అతడు బంగారు కవచము ధరించినాడు. కాంతులు విరజిమ్ముచున్నాడు.

14. హింసించ తలపెట్టిన శత్రువులు సహితము వరుణుని హింసింపజాలరు. ద్రోహముచేయ తలపెట్టినవారు ద్రోహము చేయలేరు. అతనిని పాపములు అంటలేవు.

15. వరుణుడు మానవులకు అన్నము కల్పించినాడు. వారికి కడుపునిండుగా అన్నము పెట్టినాడు.

16. వరుణుడు బహు దర్శనీయుడు. నా మనసు అతనికొఱకు గోవులు మందలకు చేరునట్లు వెనుదిరుగక సాగుచున్నది.

17. నాకు ప్రాణరక్షణ కలిగినది. నీకొఱకు మధుర హవిస్సులను సంపాదించినాను. ఆరగింపుము. ఆ తరువాత ప్రాణము లభించిన నేను, హవిస్సు లభించిన నీవు మాట్లాడుకుందుము.

18. దర్శనీయుడగు వరుణుడు ఆవిర్భవించినాడు! నేను అతనిని దర్శించినాను! భూమి మీద వరుణుని దర్శించు భాగ్యము కలిగినది! వరుణుడు నేను చేయు స్తుతులను ఆలకించినాడు!

19. మా శిరమున, నడుమున పాదములందు ఉన్న పాశములను విడిపించుము. జీవితము ప్రసాదించుము.

ఇరువది ఆరవ సూక్తము, ఋషి-శునశ్శేపుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞములకు, అన్నములకు ప్రభుడవు. తేజస్సులను ధరించిన వాడవు. మా యజ్ఞమును రక్షింపుము.

2. అగ్నీ ! నీవు తరుణుడవు. వరేణ్యుడవు. నీతేజస్సు చేతనే హోమమును వెలిగింపచేతువు. దివ్యమగు ఈ యజ్ఞమునకు రమ్ము. అసీనుడవుకమ్ము.

3. అగ్నీ ! నీవు శ్రేష్ఠుడవు. తండ్రి కొడుకునకువలె, బంధువు బంధువునకువలె, మిత్రుడు మిత్రునకువలె నా కోరికలు తీర్పుము.

4. అగ్నీ ! వరుణుని యజ్ఞమునకువలె, ఆర్యముని యజ్ఞమునకువలె, నరులు ప్రజాపతి యజ్ఞమునకువలె, నీవు మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఆసీనుడవుకమ్ము.

(వరుణుడు, ఆర్యముడు అగ్నికి బంధువులు. తనను బంధువుగా భావించమని యజమాని ప్రార్థన)

5. అగ్నీ ! నీవే హోమములు కలిగించువాడవు. మా యజ్ఞములకు సంతసింపుము. మా స్తుతులకు ప్రసన్నుడవు అగుము.

6. హవిస్సులు నిత్యములు, విస్తారములు. వానితో అన్యదేవతలను పూజించుచున్నాను. అయినను ఆ హవిస్సులు అన్నియు నీకే చెందుచున్నవి. త్వే ఇద్ధూయతే హవిః

7. అగ్ని ప్రజాపాలకుడు, హోమ కారకుడు, శ్రేష్ఠుడు. అతడు ఆనందించవలెను. మాకు హితుడు కావలెను. మేము ప్రియమయిన అగ్నివంతులము కావలెను. ప్రియాః స్వగ్నమోవయం

8. అగ్నీ ! నీవు వెలుగులవాడవు. ఋత్విజులు అర్పించు హవిస్సులు ధరించినవాడవు. మేము పవిత్రాగ్నివంతులము అయినాము. నిన్ను యాచించుచున్నాము.

9. అమృతాగ్నీ ! మేము మర్త్యులము. నీకు హవిస్సులు అందింతుము. హోమము ముగిసిన వెనుక ఉభయులము మంచిగ మాట్లాడుకుందము. మిథః పస్తు ప్రశస్తయః

10. బలములకు పుత్రుడవగు అగ్నీ ! ఆహవనీయ, గార్హపత్య, దక్షిణాగ్నులు కలవాడవయి మా యజ్ఞమునకు

రావలసినది. మా స్తుతులను సేవించుము. మాకు ఆహారము ప్రసాదించుము.

ఇరువది ఏడవ సూక్తము, ఋషి - శునశ్శేపుడు,

దేవతలు 1 -12 అగ్ని, 13 విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు 1-12 గాయత్రి, 13 త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞములకు రాజువు. గుఱ్ఱము తోకతో ఈగలను తోలుకొనును. నీ సాయమున మేము శత్రువులను తోలుచున్నాము. నీవు నమస్కరించుచున్నాము.

2. అగ్ని బలములకు పుత్రుడు. వేగవంతుడు. సుఖప్రదాత. మా కోర్కెలను తీర్చుటకు వర్షించవలెను.

3. అగ్నీ ! నీవు సర్వగమనుడవు. మమ్ము దూరము నుండి రక్షింపుము. దగ్గర నుండి రక్షింపుము. నరులు ఎక్కువ నష్టము కలిగించువారు. వారినుండి రక్షింపుము.

4. అగ్నీ ! ఈ ఎదుట జరుగుచున్న హవిర్దానమును గాయత్రీఛందో బద్ధమయిన ఈ స్తుతిని దేవతలకు ఎరిగింపుము.

5. అగ్నీ ! ద్యులోకమునందలి ఆహారమును, అంతరిక్షమునందలి ఆహారమును భూలోకము నందలి సంపదలను మాకు ప్రసాదించుము.

6. వింతకాంతులవాడా ! నదులు తమ తరంగములచే కాలువలను సంపన్నము చేసినట్లు, నీవు మా కోర్కెలను తీర్చుము. (నదులకు కాలువలు తీయు పద్ధతి ఆనాటికి తెలిసినట్లున్నది.)

7. అగ్నీ ! నీవు యుద్ధములకు ప్రేరేపించిన నరుడు, నీవు యుద్ధమున గెలిపించిన నరుడు శాశ్వత యశస్సుగలవాడు అగుచున్నాడు. పయంతా శశ్వతీరిషః

8. అగ్నీ ! నీవు శత్రుజయుడవు. నీభక్తుడు అగు యజమానిని గెలువగలవారు లేరు. తని శౌర్యమును అనేకులు వినగలరు.

9. విశ్వహితుడవగు అగ్నీ ! ఆశ్వయుద్ధముల తరింపచేయుము. విద్వాంసుల స్తుతులకు సంతుష్టుడవగుము. ఫలప్రదాతవు అగుము.

10. స్తోత్రప్రియుడవగు అగ్నీ ! యజమానులను అనుగ్రహింపుము. వారి దేవయజన స్థానముల ప్రవేశింపుము.

వారు ఉగ్రుడవు అగు నిన్ను ఉత్తమముగ స్తుతింతురు.

11. అగ్ని అప్రమేయుడు. ధూమధ్వజుడు. కాంతులు విరజిమ్మువాడు. అతడు మా బుద్ధి బలమును వృద్ధిచేయవలెను. ధియే వాజాయ హిన్వతు

12. నరనాధుడు, దేవసంబంధి, దేవదూత, కిరణ్మయుడు అగు గ్ని ధనపతివలె మాస్తుతులను వినవలెను.

13. బలవంతులకు నమస్సులు. దుర్బలులకు నమస్సులు. యువకులకు నమస్సులు. వృద్ధులకు నమస్సులు. మేము సమర్థులము కావలెను. దేవతలను పూజించవలెను. శ్రేష్ఠులను ప్రశంసించుటలో లోపము రానీయము.

ఇరువది ఎనిమిదవ సూక్తము, ఋషి - శునశ్శేపుడు

దేవతలు - వేరు వేరు, ఛందస్సు 1-6 అనుష్టుప్, 7-9 గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! ఇది రోలు, రోకలిని ఉపయోగించి పిండి తీసిన సోమరసము. దరికిచేరుము సేవింపుము.

2. ఇంద్రా ! రెండు పిరుదులవంటి రాతి పలకలతో పిండి సోమరసమును తీసినాము. దరికిచేరుము. సేవింపుము.

3. యజమాని పత్ని యజ్ఞశాలయందు ప్రవేశించి, నిర్గమించినపుడు రోటిలో దంపిచేసిన సోమరసపు దరికి చేరుము సేవింపుము.

4. గుఱ్ఱము కళ్లెమువలె కవ్వమునకు త్రాడుచుట్టి త్రిప్పి రోటిలో దంపిన సోమరసపు దరికి చేరుము. సేవింపుము.

5. ఉలూఖమా - రోలా ! ధాన్యము దంచుటకు ప్రతి ఇంట ఉందువు. అయినను వైదిక కర్మలందు జయశీలురదుందుభివలె గంభీర స్వనము చేతువు.

6. రోలురూపపు వనస్పతీ ! నీ ఎదుటనే గాలి వీచుచున్నది. నీవు ఇంద్రుని కొఱకు సోమము పిండుము.

(రోకలి దంచునప్పటి లయను వర్ణించినాడు)

7. రోలు - రోకలి రూపమున ఉన్న వృక్షములారా ! మీరు సోమరసము పిండుదురు. అందువలన దర్శనీయులు.

8. రోలు రోకలి రూపమున ఉన్న వృక్షములారా ! మీరు సోమరసము పిండుదురు. అందువలన దర్శనీయులు.

ఇంద్రుని కొఱకు సోమము తీయుడు. ఇంద్రాయ మధుమత్సుతమ్

9. రోటిలోని సోమ రసమును జల్లెడలో పోయుము. జల్లించిన సోమమును తోలు తిత్తిలో నింపుము.

ఆలోచనామృతము :

1. ఇది మానవ నాగరకతలో మహత్తర ఘట్టముగా కనిపించుచున్నది. ఇది రోలు రోకలి కనుగొన్న శుభవేళ ! లేనివాడుగాని ఉన్ననాటి విలువతెలియదు. రోలులేనినాడు కొత్తగా కనుగొన్న ఆనందము పురివిప్పి ఆడుచున్నది.

రోలు, రోకలి కనుగొన్న తొలిగడియలోని ఆశ్చర్యము, ఆతురత, అనుభవము, అలలమీద ఆడుచున్నది. ఇంటింట రోలు, రోకటి లయను గొప్పగా వర్ణించినాడు !

రోలు, రోకలి కర్రవి. అంతకు ముందు రాతివి ఉండెనో? తొలిసారి కర్రవే అనుగొనిరో !

పనిముట్లమీద నాగరకత ఆధారపడుతున్న పాశ్చాత్యుల సూత్రము భ్రమగా కనిపించుచున్నది. రోలు సైతము లేనివాడు ఎంత ఉన్నతముగా ఆలోచించినారు ! ఎంతటి సదాశయములను వెలువరించినారు !

పనిముట్ల ప్రగతితో మానవుడు సంకుచితుడు అగుచున్నాడు !!!

రోలురోకలి, రుబ్బురాయి, కవ్వము, తిత్తి ఇచట కనిపించినవి.

ప్రాణము లేనివి అయినను అవి సమాజమునకు పనికి వచ్చినవి. పనికి వచ్చినందుకు వాటిని దేవతలవలె పూజించినారు ! ఎంతటి కృతజ్ఞత !!

నేటికిని మనము ఉపకరణములను శుభకార్యములందు, ప్రత్యేక దినములందు పూజించుచున్నాము.

ఇరువది తొమ్మిదవ సూక్తము, ఋషి-శునశ్శేఫుడు, దేవత-ఇంద్రుడు,

ఛందస్సు - పంక్తి.

1. ఇంద్రా ! నీవు సోమపాయివి. సత్యవాదివి. మేము ప్రశస్తులముకాము. అయినను మాకు వేనవేల గోవులను, అశ్వములను శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు శక్తిమంతుడవు. అందగాడవు. కార్యశూరుడవు. మాకు వేనవేల గోవులను, అశ్వములను, ఇతర శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

3. మాకు కలుగు దుర్గతులకు తెలివి తప్పింపుడు. మరల తెలివిరాకుండ చూడుము. మాకు వేనవేల గోవులను, అశ్వములను, ఇతర శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

4. మా శత్రువులు స్పృహ లేకుండవలెను. మిత్రులు స్పృహ కలిగి ఉండవలెను. మాకు గోవులను, అశ్వములను ఇతర శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

5. ఇంద్రా ! తమ పాప వచనములతో మాకు అపకీర్తి కలిగించు గార్దభములవంటి శత్రువులను సంహరింపుము. మాక్కు వేలవేల గోవులను, అశ్వములను, శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

6. వంకరనడకల విపరీత వాయువులు మమ్ము విడిచి దూరముగా అడవులు దాటి పోవునట్లు చేయుము. మాకు వేనవేలగోసులను, అశ్వములను, శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

7. ఇంద్రా ! మా మీద పగబట్టిన వారిని వధింపుము. మమ్ము హింసింపదలచినవారిని వధింపుము. మాకు వేనవేలగోవులను, అశ్వములను, శుభప్రదములను ఇమ్ము. మమ్ము ప్రశస్తులను చేయుము.

ఆలోచనామృతము :

ధనమును ఆర్జించుట సులభము. రక్షించుట దుర్లభము. ధనరక్షణకు అడ్డువచ్చు వానిని వివరించినాడు. వాటిని దూరము చేయుటకు ప్రార్థించవలెను. ప్రయత్నించవలెను.

ముప్పదవ సూక్తము-ఋషి-శునశ్శేపుడు, దేవతలు 1-16 ఇంద్రుడు, 17-19 అశ్వినులు, 20-22 ఉషస్సులు, ఛందస్సు - 16 త్రిష్టుప్, తక్కినవి గాయత్రి.

1. ఇంద్రుడు ఘనుడు, శతక్రతువు. మేము అతని నుంచి ఆహారములు ఆశించుచున్నాము. గుంతను నీటితో నింపినట్లు - ఇంద్రుని సోమరసమున అభిషేకింతుము.

2. పాలు మరిగించి సోమముతో చేసిన దానిని "అశిరము" అందురు. వందల వేల కొలది అశిరములు నీరు పల్లమును చేరునట్లు ఇంద్రుని చేరుచున్నవి.

3. అశిరముల వందల వేల ధారలు సముద్రమునకు నదులు చేరునట్లు ఇంద్రుని ఉదరమున చేరుచున్నవి. అవి

ఇంద్రుని బలమును పెంపొందించును.

4. గర్భధారణ యోగ్యతగల ఆడ పావురమును మగ పావురము వేగవంతముగ చేరును. ఆవిధముగనే ఈ సోమములు, మా స్తవములు ఇంద్రుని చేరును.

5. ఇంద్రుడు ధనములకు అధిపతి. శూరుడు. ఈ స్తోత్రములు, సంపద, సత్యము ఇంద్రునకు ప్రియములు కావలెను.

6. శతక్రతువా ! ఈ యుద్ధమున మా రక్షణ కొఱకు ఉత్సాహవంతుడవయి ఉండుము. ఇతర కార్యముల విషయమునను చక్కగా యోచింపుము.

7. పనికి పనికి ముందు, యుద్ధము యుద్ధమునకుముందు, మిత్రునివలె ఇంద్రుని ఆహ్వానింతుము సఖాయ ఇంద్రమూతయే

8. ఇంద్రుడు మా పిలుపులను వినును. వెంటనే వేలకొలది రక్షణలతోను, ద్రవ్యములతోను మాదరికి చేరును.

9. ఇంద్రుని - పూర్వము మాతండ్రి పిలిచి ఉన్నాడు. ఆ స్థానమునుండియే యజమానికొఱకు విచ్చేయవలసినదని ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము.

10. ఇంద్రా ! నిన్ను ఎల్లరు కోరుదురు. ఎల్లరు పిలచెదరు. ఎల్లరు నిన్ను మిత్రుని చేసికొందురు. అటువంటి నిన్ను స్తుతించవలసినదని స్తుతికర్తలను ప్రార్థించుచున్నాము.

11. ఇంద్రా ! నీవు సోమపాయివి. సఖుడవు. వజ్రివి. మా సోమములను రక్షించుము. మాకు దీర్ఘనాసికలయిన గోవులను ప్రసాదించుము.

12. ఇంద్రా ! నీవు సోమపాయివి. సఖుడవు. వజ్రిని. మా కోరికలు నీ ఇష్టప్రకారము తీరును. మా అభీష్టములు నీ అనుగ్రహమును బట్టి నెరవేరును.

13. మేము అన్నవంతులము. గోవులతో ఆనందించుచున్నాము. ఇంద్రుడు సహితము అట్లే మాగోవులతో ఆనందించవలెను. అప్పుడు ఆగోవులు మాకు సంపన్నములు అగును.

14. ఇంద్రా ! నీవంటి దేవుడు ప్రార్థించగనే ప్రసన్నుడు అగును. రథచక్రములకు ఇరుసువలె, నిన్ను స్తుతించు వారికి అమర్చెదవు.

15. ఇంద్రా ! నిన్ను స్తుతించినవారి కోరికలను బండికి ఇరుసువలె కూర్చెదవు.

16. "ఫ్రూ" అని ధ్వనించునవి, సకిలించునవి, బుసలు కొట్టునవి అగు అశ్వములతో ఇంద్రుడు సర్వధనములను జయించినాడు. దాతయగు ఆ ఇంద్రుడు మాకు బంగారు రథమును ఇచ్చినాడు.

17. అశ్వినులారా ! అనేక గుఱ్ఱములు అమర్చిన రథములలో సమృద్ధ ద్రవ్యములను కొనిరండు. మా ఇంటిని గోవులతోను, బంగారముతోను నింపుడు.

18. అశ్వినులారా ! మీ ఉభయుల రథమునకు అడ్డులేదు. అది సర్వగమనము కలది. అది సాగరమందు కూడ సంచరించగలదు.

19. అశ్వినులారా ! మీ రథము ఒక చక్రమును నష్టపరచరాని పర్వత శిఖరమునను రెండవ చక్రమును ద్యులోకమునను నియమించినారు.

20. అంతము ఎరుగని ఉషస్సా ! నీవు స్తుతిప్రియవు. నీ అందమును ఆనందించు నరుడు ఉన్నాడా? తేజోమయీ ! నీ కాంతిని అందుకొను వాడు ఉన్నాడా ?

21. ఉషోదేవీ ! నీవి చిత్రవిచిత్రములయిన రంగులు. అవి వ్యాపించు రీతి అద్భుతము. నిన్ను దరిచేరిగాని, దూరముగా గాని ఆస్వాదించుట అసాధ్యము.

22. ఉషోదేవీ ! నీవు ద్యులోకమునకు కూతురవు. మాకు పదార్థములను, ద్రవ్యములను ప్రసాదించుము.

(ప్రథమ మండలములోని ఆరవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఏడవ అనువాకము - ముప్పది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు హిరణ్య స్తూపుడు, దేవత - అగ్ని

ఛందస్సు - 8,16,18 త్రిష్టుప్, తక్కినవి జగతి.

1. అగ్నీ ! నీవు తొలుత అంగిరస ఋషిని అయినావు. దేవతవు అయినావు. దేవతల సఖుడవు అయినావు. మరుత్తులు మేధావులు. జ్ఞానులు. తళతళలాడు ఆయుధపాణులు. వారు నీ నుండియే అవతరించినారు.

2. అగ్నీ ! నీవు అంగిరసులలో ప్రధానుడవు. మేధావిని. అన్యదేవతల యజనములను ప్రకాశింప చేతువు. భూ,

ద్యులోకములు-ఉభయ అరణులు, ఇద్దరు తల్లులు గలవాడవు. మానవులకు బహురీతుల ప్రకటమగుదువు.

3. అగ్నీ ! నీవు వాయువుకన్న ముందు ఆవిర్భవించినావు. నీ బలదర్పములకు భూమ్యాకాశములు గడగడలాడుచున్నవి. యజ్ఞములందు హోతలలో శ్రేష్ఠుని కార్యభారము వహించినావు. పూజ్యులయిన దేవతల కొఱకు యాగములు చేసినావు. దేవతలను యజించినావు. సత్కర్మలు చేయు యజమాని కొఱకు నీవు ఆవిర్భవింపుము.

4. అగ్నీ ! నీవు మనువునకు ద్యులోకమును తెలియపరచినావు. పురూరవుడు సత్కర్మచేసినాడు. అతనికి శుభఫలమును ప్రసాదించినావు. అరణులను మథింపగా అవతరించినావు. వేదికి తూర్పున ఆహవనీయవు అయినావు. పడమట గార్హ్వపత్యమవు అయినావు.

5. అగ్నీ ! నీవు మా కోరికలను తీర్చువాడవు. మాకు పుష్టివర్ధనుడవు. పదార్థములు అన్నియు నీయందే ఉన్నవి. యజమాని నీకు మంత్రములు, హవిస్సులు సమర్పించుచున్నాడు. అతనికి సంతానము ప్రసాదించుము.

6. అగ్నీ ! నీవు విశిష్టజ్ఞానివి. పాపకర్ములను యోగ్యులను చేతువు. ధనమునకుగాను, శూరులు యుద్ధములు చేతురు. అ యుద్ధములందు నీవు శత్రువును వధింతువు.

7. అగ్నీ ! నీవు రోజు రోజు నరునకు అన్నము అందింతువు. మరణము దూరము చేతువు. ద్విపాద, చతుష్పాత్తులనుకోరు యజమానికి అన్నము, సుఖము సమకూర్చుచున్నావు.

8. అగ్నీ ! నిన్ను స్తుతించుటకు, మాకు ధనమును కీర్తిని కలుగచేసి, కర్మలను ఆచరించు పుత్రుని ప్రసాదించుము. పుత్రునితోకూడ యాగములు చేతుము. భూమి, అంతరిక్షములు మమ్ము రక్షించవలెను. ద్యావాపృథివీ ప్రావతం నః

9. అగ్నీ ! నీవు దోషరహితుడవు. దేవతలందు అగ్రుడవు. జ్ఞానివి. ద్యావా పృథ్వులు నీకు తలిదండ్రులు. వారికి దగ్గరగా ఉండుము. మాకు సంతానము ప్రసాదించుము. సత్కర్మ చేయువారిని అనుగ్రహింపుము. సంపదలు గుమ్మరించుము.

10. అగ్నీ ! నీవు బుద్ధిమంతుడవు. మాకు పాలకుడవు. నీకు నూర్లకొలది ధనములు, వేల కొలది సంపదలు సంప్రాప్తములు అగును.

11. అగ్నీ ! తొలుత నీవు మా తండ్రి అంగిరసుని పుత్రుడవు అయినావు. తదుపరి దేవతలు నిన్ను సహుషునకు సేవాపతిని చేసినారు. మనువు పుత్రిక ఇళను ధర్మోపదేశము చేయుటకు నియమించినారు.

12. అగ్నీ ! నీవు స్తవనీయుడవు. నీ రక్షణమున మాకు ధనము లభించినది. మమ్ము పాలింపుము. మా పుత్రులను రక్షింపుము. మా మనుమల యజ్ఞములను, గోవులను రక్షింపుము.

13. అగ్నీ ! యజ్ఞపాలకుడవు. నాలుగు దిశలందు ప్రజ్వరిల్లుచు యజమానిని రక్కసులనుండి రక్షింతువు. అహింస హవిస్సులు అర్పించు యజమానులు నిన్ను స్తుతింతురు. అట్టివారి స్తోత్రములచే నీవు మనసా స్వీకరింతువు.

14. అగ్నీ ! నీవు స్తవనీయుడవు. యజమాని కోరిన ఉత్తమ ధనమును ప్రసాదింతువు. నీవు దర్బలుడగు యజమానిని విషయమున కూడ ప్రసన్నుడవు అగుదువు. శిశు యజమానిని సహితము నీవు అనుగ్రహింతువు. అట్లే దిశలను ప్రకటముగా చూపింతువు.

15. అగ్నీ ! దక్షిణలు ఇచ్చిన యజమానిని నీవు కవచమువై రక్షించుచున్నావు. తన ఇంట అతిథులకు రుచికరమయిన భోజనము పెట్టి సుఖింప చేయుచు జీవ యజ్ఞము నిర్వహించు యజమాని స్వర్గతుల్యుడు.

16. అగ్నీ ! మా వ్రత లోపమును మన్నింపుము. నీకు దూరమయి దోషము చేసినాము. దానిని కూడ క్షమింపుము. సోమార్పులయిన నరులు ఆశ్రయింపదగిన తండ్రివి. బుద్ధిమంతుడవు. నీవు వారలకు దర్శనీయుడవు.

17. అగ్నీ ! నీవు శుచివి, సర్వము గమనించగలవు. నీవు పూర్వము అంగిరసుడు, మనువు, యయాతి సభలకు విచ్చేసినావు. ఆవిధముగానే మేము చేయు దేవసదనములకును విచ్చేయుము. దేవతలను తీసుకొని రమ్ము. వారిని దర్భలమీద కూర్చుండ పెట్టుము. వారికి ఇష్టములగు హవిస్సులను అందించుము.

18. మేము మా సామర్ధ్యము, జ్ఞానమును అనుసరించి మంత్రమును చేసినాము. అగ్నీ ! దీనిని గ్రహించుము. నీవు వర్ధిల్లుము. మాకు సంపదను, జ్ఞానమును ప్రసాదించుము. వః సృజసుమత్యా వాజవత్

ముప్పది రెండవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు హిరణ్యస్తూపుడు,

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు వజ్రము కలవాడు. పూర్వము అతడు మహత్కార్యములు చేసినాడు. మేఘములను కొట్టినాడు. జలములను చీల్చినాడు. కొండల నుండి నదులను బహిర్గతము చేసినాడు.

2. కొండమీద ఉన్న మబ్బులను కొట్టినాడు. త్వష్ట ఇంద్రునకు వజ్రాయుధము నిర్మించి ఇచ్చినాడు. ఇంద్రుడు కొట్టిన మబ్బులు కురిసినవి. నదులయినవి. దూడల కొఱకు గోవులు పరుగులు తీయును. అట్లే నదులు సముద్రములకు సాగినవి.

3. ఇంద్రుడు ఆబోతువలె ఠీవిగా నడచినాడు. వజ్రాయుధమును సాధించినాడు. తొలుతపుట్టిన 'అహి' అను మేఘమును కొట్టినాడు. (నడచుట, ఎన్నుకొనుట, త్రావుట, సాధించుట, కొట్టుట ఒక క్రమము కనిపించుచున్నది.)

4. ఇంద్రుడు తొలుత పుట్టిన అహి అను మేఘమును కొట్టినాడు. అసురుల మాయలను అంతము చేసినాడు. పగవానిని అగపడకుండ చేసినాడు. అప్పుడు ఆకాశమును, ఉషస్సును, సూర్యుని కల్పించినాడు.

5. వృత్రుడు సర్వమును ఆవరించినవాడు. ఇంద్రుడు గొడ్డలివంటి వజ్రాయుధము అందుకున్నాడు. చెట్టును నరికినట్లు వృత్రుని భుజములు నరికినాడు. వృత్రుడు నరికిన చెట్టువలె నేల కూలినాడు. శయత ఉపస్పృకే పృథివ్యాః

6. వృత్రుడు పొగరుబోతు, తనతో తలపడువారు లేరనుకున్నాడు. వీరుడు, శత్రుంజయుడగు ఇంద్రుని పోరునకు పిలచినాడు. ఇంద్రుని దెబ్బలకు వృత్రుడు తాళలేక పోయినాడు. కూలిన వాడు నదుల దరులను పిండి కొట్టినాడు.

7. వృత్రుడు కాళ్లు, చేతులు లేనివాడు అయినాడు. అయినను నపుంసకుడు మగతనము కొఱకువలె, ఇంద్రునిపైకి యుద్ధమునకు ఉరికినాడు. కొండ కొనవంటి వృత్రుని రొమ్ముమీద ఇంద్రుడు వజ్రముతో బాదినాడు. వృత్రుని అవయవములు అన్నియు చెదిరి పడినవి. వృత్రో అశయ ద్వ్యస్తః

8. పూర్వము వృత్రుడు తన బలదర్పములతో నదులను నాలుగు దిశల నుంచి బంధించి ఉంచినాడు. ఇప్పుడు కూలిన వృత్రుడు పాయలు పాయలయిన నదివలె పడి ఉన్నాడు. అతడు కట్టిపెట్టిన నదులే వృత్రుని పాదాక్రాంతుని చేసి పారుచున్నట్లున్నవి.

9. వృత్రుని తల్లి బిడ్డ అవయములపై బడినది. బిడ్డను కప్పి కరచి పట్టినది. ఇంద్రుడు తల్లికింద బిడ్డమీద వజ్రము విసిరినాడు. దూడమీద పడిన ఆవువలె తల్లి చచ్చి కూలినది.

10. నిలకడలేని నీరు వృత్రుని దేహమును ముంచి, దాటి పారినవి. వృత్రుడు నీటి మధ్య దీర్ఘ నిద్ర పోయినాడు. దీర్ఘం తమ ఆశయదిన్ద్ర శత్రుః

11. పూర్వము అసురులు గోవులను గుహలో బంధించినారు. వృత్రుడే నాథుడు, రక్షకుడు అయిన నదులు గోవుల వలెనే బంధింపబడి ఉండెను. వృత్ర హంతకి ఇంద్రుడు గుహ ద్వారమును, ప్రవాహ ద్వారమును తెరచినాడు.

12. వృత్రుడు అద్వితీయమగు వజ్రమునకు అడ్డు పడినాడు. గుఱ్ఱము తన తోకతో ఈగలను తోలును. ఇంద్రుడు అంత అవలీలగా వృత్రుని కొట్టినాడు. ఇంద్రుడు గోవులను నదులను విడిపించినాడు. సోమమును తెచ్చినాడు. సప్త సింధులను సృష్టించినాడు సృజః సర్తవే సప్త సింధూవ్

13. వృత్రుడు విసరిన విద్యుత్తు ఇంద్రునిపై పారలేదు. అది ఇంద్రుని గర్జనను, వర్షమును, అడ్డలేక పోయినది. ఇంద్రుడు వృత్రుని ఇతర మాయలను కూడ జయించినాడు.

14. వజ్రబాహువు అయినవాడు ఇంద్రుడు. అతడు చలనము ఉన్న, చలనములేని, కొమ్ములు ఉన్న, కొమ్ములులేని సకల ప్రాణి జాలములకు ప్రభువు. బండి చక్రమును ఆవరించిన కమ్మివలె ఇంద్రుడు సకల స్థావర జంగమ ప్రాణులను ఆవరించి ఉన్నాడు.

ఆలోచనామృతము :

1. ఈ సూక్తము అద్భుతము. ఆశ్చర్యకరమయిన జలముక్తి మహాకార్యమును వివరించుచున్నది. కొండలందు దాగిన నదుల అడ్డంకులను తొలగించి ప్రవహింపచేయు మహత్కార్యమును వర్ణించుచున్నది.

ఇది నేడు నదులకు ఆనకట్టలు కట్టు యంత్రముల అట్టహాస కార్యమును తలపించుచున్నది. నేటిది కట్టుట, నాటిది విప్పుట.

ఇది ఒక గొప్ప ఇంజనీరింగ్ ప్రక్రియ. ఇంజనీర్లే దీనిని వివరించగలరు.

వృత్రుడు దస్యుడు. అసురుడు. రాక్షసుడు. మహావీరుడు. ఇంద్రశత్రువు. ఈ సూత్రమున నీటికి అడ్డు పడిన కొండవలెనో, మేఘమునకు అడ్డుపడిన మరుతమువలెనో ఉన్నాడు.

వృత్రుని వధించిన విధము కన్నులకు కట్టినట్లుగా చెప్పబడినది.

9వ ఋక్కున వృత్రుని తల్లి బిడ్డను కాపాడుకొనుటకు కరచిపెట్టిన విధము మాతృప్రేమకు సజీవ నిదర్శనము.

శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము మొ.మండలము రెండవ అధ్యాయము సమాప్తము.

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

మూడవ అధ్యాయము - ముప్పదిమూడవ సూక్తము

ఋషి-అంగిరస పుత్రుడు హిరణ్య స్తూపుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. దేవతలారా ! గోవులను తెచ్చుటకు ఇంద్రునివద్దకు పోవుదుము రండు. ఇంద్రుడు శత్రువులేని వాడయినాడు. అతడు మన మనసుల మురిపెమును పెంచును. అతడు మనకు సంపదల - గోవుల పరిజ్ఞానము కలుగచేయును.

2. యుద్ధములందు స్తుతికర్తలు ఇంద్రుని ఉపాసింతురు. ఇంద్రుడు అజేయుడు. ధనదుడు. అట్టి ఇంద్రుని నిరుపమాన స్తుతుల పూజింతును. డేగ తన పూర్వనివాసమునకు చేరినట్లు నేను ఇంద్రుని చేరుదును.

3. ఇంద్రుడు తూణీరములు ధరించి సమస్త సేనతో సిద్ధముగా ఉండును. గోవులను విడిపించమనిన వారి గోవులను విడిపించును. గోధనములను ఇచ్చునట్టి ఇంద్రుడు మా విషయమున విపణి కారాదు. మాపణిర్భూ రస్మదధిప్రవృద్ధ (గోరక్షణను వర్తకము చేయరాదు అనుచున్నాడు.)

4. ఇంద్రా ! మరుత్తులతో కూడి ఒక్కడవే నీ కఠినమైన వజ్రమున ధనవంతుడయిన దస్యుని, వృత్రుని వధించినావు. వృత్రుని అనుచరులు సనకులు నీ ధనుస్సును ఆక్రమించినారు. యజ్ఞమును నిలిపినారు. అట్టి సనకులు కూడ అంతరించినారు.

5. వృత్రుని అనుచరులు సనకులు. వారు యజ్ఞవిరోధులు. యజ్ఞముచేయు వారిని నిరోధింతురు. అటువంటి అసురులు తలలువంచుకొని పారిపోయినారు. హర్యశ్వములు గల ఇంద్రా ! భూమ్యాకాశముల నుండి సనకులను ఊదివేసినావు.

6. ఇంద్రుడు దోషరహితుడు. అతని సేనతో సనకులు యుద్ధము చేయదలచినారు. మాననీయులయిన మానవులు మంత్రములు పఠించి ఇంద్రుని ఉత్సాహవంతుని చేసినారు. శూరవీరుడు నపుంసకుని ఓడించినట్లు ఇంద్రుడు సనకులను ఓడించినాడు. సనకులు ప్రాణములు దక్కిననేచాలును అనుకున్నారు. ఇంద్రునకు దూరముగా పారిపోయినారు.

7. ఇంద్రా ! వృత్రుని ద్యులోకము నుండి లాగినావు. వానిని దహించినావు. వృత్రుని అనుచరులు నిన్ను తినుటకు వచ్చినారు. వారిని ఏడిపించినావు. వారిని ఆకసమునకు ఆవల వధించినారు. వారిని ఏడిపించినావు. వారిని ఆకసమునకు ఆవల వధించినావు. తదుపరి నీకు సోమమును సమర్పించి అర్చించిన యజమానిని రక్షించినావు.

8. వృత్రుని కుటుంబము ధరిత్రిని అంతను ఆక్రమించినారు. బంగారము, రత్నములతో ప్రకాశించినారు. వృద్ధిపొందినారు. అయినను ఇంద్రుని గెలువలేక పోయినారు. అపుడు ఇంద్రుడు వారిని సూర్యుని ఆవలికి తోలినాడు.

9. ఇంద్రా ! నీవు భూమిని, అంతరిక్షమును ఆక్రమించినావు. అనుభవించుచున్నావు. మంత్రపు అర్థము ఎరుగనివారయినను యజమానులను అభిమానించినావు. వారి మంత్ర ప్రభావమున వృత్రుని పరిమార్చినావు.

10. జలములు అన్నియు ద్యులోకమునందే ఉండెను. భూమికి రాలేకపోయెను. భూమిని సస్యశ్యామలము చేయలేకపోయెను. అప్పుడు ఇంద్రుడు వజ్రము ధరించినాడు. వెలుగుచున్న వజ్రమున చీకటివంటి మబ్బులను కొట్టినాడు. జలమును నిశ్శేషముగ రాల్చినాడు.

11. ఇంద్రుని వలన జలములు భూమికి దిగినవి. ఓడలు దాట దగిన జలములందు వృత్రుడు వృద్ధి చెందినాడు. తనతో సమమయిన వృత్రుని ఇంద్రుడు కొన్ని దినములు కనిపెట్టినాడు. తదుపరి వజ్రాయుధమున వృత్రుని వధించినాడు.

12. వృత్రుడు గుహలో శయనించినాడు. జలములను నిరోధించినాడు. జగములను శోషింపచేసినాడు. అట్టి వృత్రుని ఇంద్రుడు శృంగభంగము చేసినాడు. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. బలవంతుడవు. వేగవంతుడవు. యుద్ధము కోరిన శత్రువును వజ్రమున సంహరించినావు.

13. ఇంద్రుని వజ్రము శత్రువులమీద కూలినది. వజ్రము వాడియైనది. శ్రేష్ఠ మయినది. అది శత్రువుల నగరములను చిందర వందర చేసినది. అప్పుడు ఇంద్రుడు తెలివిగా వజ్రమును వృత్రుని మీదకు విసరినాడు.

14. ఇంద్రా ! నీవు కుత్సు మహర్షి స్తుతిని కోరినావు. ఆ మహర్షిని రక్షించినావు. నీవు యుద్ధమున ఉన్నావు. నీ గుఱ్ఱముల గిట్టల ధూళి ఆకసమును అంటినది. ఆ సమయమందును దశదిశల ప్రకాశించు ద్యుమంత ఋషిని రక్షించినావు. శిత్రాపుత్ర మహర్షిని నీదయవలన జలముల నుండి బయటికి తీసినావు.

15. ఇంద్రా ! నీవు సంపన్నుడవు. భూమి కొఱకు యుద్ధములు చేసినావు. అప్పుడు కూడ శాంతుడు, గుణశ్రేష్ఠుడు అయిన శిత్రాపుత్రుడు శ్విత్రియుని నీటి నుండి రక్షించినావు. యుద్ధములందు మాపై పగబట్టిన వారిని దుఃఖములపాలు చేసినావు.

ముప్పది నాలుగవ సూక్తము, ఋషి - అంగీరస పుత్రుడు హిరణ్య స్తూపుడు.

దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - 9, 12 త్రిష్టుప్, తక్కినవి జగతి.

1. అశ్వినులారా ! మీరు మేధావులు. మీ రథము సర్వత్ర సంచరించును. మీ దానము సర్వవ్యాప్తము. మీ ఉభయులది అన్యోన్య సంబంధము. అది వెలుగుగల పగటికి మంచుగల రాత్రికి ఉన్న సంబంధము వంటిది. మీరు మా ఉదయము, పగలు, సాయంత్రములందుచేయు సవన త్రయములకు విచ్చేయుడు. ఋత్విజులవద్ద నిలుచుడు.

2. చంద్రునకు వేనకు వివాహము. ఇది దేవతలకు అందరకు తెలియును. అశ్వినులు మధుర పదార్థములను

రథముమీద తీసుకొని పోవుచున్నారు. ఆ రథమునకు మూడు చక్రములు ఉన్నవి. అవి వజ్రమంతటి గట్టివి. రథము అతివేగవంతము. అందువలన పట్టుకొనుటకు మూడు స్తంభములు ఉన్నవి. అశ్వినులారా ! మీరు పగలు మూడు మారులు రాత్రి మూడు మారులు రావలెను. త్రిర్నక్తం యాథస్త్రిరశ్వినాదివా

3. అశ్వినులారా ! మా కర్మములందలి దోషములను రోజుకు మూడుసార్లు పరిహరించుడు. మా యజ్ఞములందు మూడుసార్లు మధువును చల్లుడు. రాత్రిందివములందు మాకు బలము కలిగించు ఆహారమును ప్రసాదించుడు.

4. అశ్వినులారా ! మా ఇంటికి మూడుసార్లు రండు. మా మిత్రుని ఇంటికి మూడుసార్లు రండు. మాకు మూడు విధముల కర్మలను బోధించుడు. ఆనందకరమగు కర్మఫలమును మూడుసార్లు ప్రసాదించుడు. మేఘము వర్షమును ఇచ్చినట్లు మూడుసార్లు అన్నము అందించుము.

5. మూడు చక్రముల రథము మీద సూర్యపుత్రిక ఆసీనురాలయి ఉన్నది. అశ్వినులారా ! మీరు మాకు మూడుసార్లు ధనము ఇవ్వవలెను. దేవ కర్మలకు ముమ్మారు విచ్చేయవలెను. మా బుద్ధులను ముమ్మారు రక్షింపవలెను. మా బుద్ధులను ముమ్మారు రక్షింపవలెను. సౌభాగ్యమును ముమ్మారు ఇవ్వవలెను. ముమ్మారు అన్నమును ఈయవలెను.

6. అశ్వినులారా ! ద్యులోకమునందలి ఓషధులు భూలోకమున మూడుసార్లు ఉద్భవించినవి. మూడుసార్లు ఆకాశమున పుట్టినవి. వాటిని మాకు మూడుమారులు ఇండు. మీరు బృహస్పతి పుత్రుడు శంయునకు సుఖములను ఇచ్చినారు. మా సంతానమునకు అటువంటి సుఖమును ప్రసాదించుడు. వాత, పిత్త, కఫ ధాతువులకు సుఖము శాంతి కలిగించుడు.

7. అశ్వినులారా ! మీరు పూజ్యులు. మా వేదికమీద మూడు వరుసల దర్భలు పరచినాము. వానిపై శయనింపుడు. ప్రాణవాయువులు అవయవములను చేరునట్లు అయిష్టిక, పాశుక, సౌమిక అను త్రివేదులకు విచ్చేయగలరు.

8. సప్త సింధు నదీ జలముతో మూడు ఆహవములలో ద్రోణ, ఆధవనీయ, పూత భృత్తులను మూడు పాత్రలందు, మూడు విధముల హవిస్సులు సిద్ధముగా ఉన్నవి. అశ్వినులారా ! మీరు మూడు లోకముల సంచరింతురు. ద్యులోకమందు ఉన్నవాడును, రాత్రింబవళ్ళు కలిగించువాడును అయిన సూర్యుని రక్షించుచున్నారు.

9. అశ్వినులారా ! మీరు మీరథమున మా యజ్ఞమునకు వచ్చుచున్నారు. ఆ రథపు మూడు చక్రములు తెలియకున్నది. ముక్కోణపు నొగలు తెలియకున్నది. కూర్చుండు మూడు తావులందలి పట్టుకొను దండెలు తెలియకున్నవి. మీ రథమునకు గాడిదలు పూన్చినది తెలియదు. అట్లు మాకు తెలియని రథమున మీరు మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయ వలసినదని ప్రార్థన.

(రథము వేగవంతమని అర్థము కావచ్చును.)

10. అశ్వినులారా ! మేము యజ్ఞమునకు పిలుచుచున్నాము. రారండు. నేతిని పూసిన మీ రథమును సూర్యుడు ఉషస్సునకు ముందే మా యజ్ఞమునకు పంపవలెను. మీనోళ్లు మధుర పదార్థములకు తగినవి. మధుర హవిస్సులను స్వీకరింపుడు.

11. అశ్వినులారా ! ముప్పది ముగ్గురు దేవతలతోను మా యజ్ఞమునకు రాగలరు. మధుర సోమపానము చేయగలరు. మా ఆయువులను పెంచగలరు. మా పాపములను నిర్మూలించగలరు. మమ్ము ద్వేషించువానిని నాశము చేయగలరు. మీరు దయచేసి మా వద్ద ఉండగలరు. ఇది మా ప్రార్థన.

12. అశ్వినులారా ! మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. త్రివృతారథేవ ముప్పేటల నొగలుగల రథమున మాకు అభిముఖులయి విచ్చేయుడు. మాకు వీరవరులయిన పుత్రులను, భృత్యులను ప్రసాదించుడు. మా స్తుతులను స్వీకరించుడు. యుద్ధములందు మాకు జయములు కలిగించుడు.

ఆలోచనామృతము :

1. మానవ జీవితయాత్ర అనంతము. అద్భుతము. ఆశ్చర్యకరము అయినది. భగవంతుని సృష్టి సమస్తమున మానవునకు మాత్రమే ఆలోచన ప్రసాదించినాడు. ఆలోచన మానవుని ప్రగతికి, వినాశమునకు కారణభూతము అగుచున్నది.

ఈ సూత్రమున మూడవ సంఖ్యకు తొలిసారిగా ప్రాధాన్యత ఈయబడినది. నేటికీ ఇది ప్రధానమయి ఉన్నది. త్రిలోకములు, త్రిమూర్తులు, త్రికాలములు, త్రయీవిద్యలు ఇట్లు ఎన్నియో !

2. బండికి మూడవ చక్రము అమర్చబడినది. బరువులాగు జంతువులకు ఇది ఎంతో ఉపయుక్తమగును. కాని వేగమునకు పనికిరాదు. అందుకే అదికొనసాగలేదు.

బండికి గాడిదలు కట్టినట్లు చెప్పబడినది.

3. మూడు పూటల అన్నము తినుట విధించినారు. ఇది నేటికిని ఆచారముగ ఉన్నది.

4. త్రిర్నక్తం యూథ స్త్రి రశ్వినాదివా రాత్రి మూడుసార్లు, పగలు మూడుసార్లు తిరుగుట రోజుకు ఆరుజాములు అని చెప్పుట. నాలుగు గంటలు లేక పది గడియలకు ఒక జాము. రోజుకు ఆరువది గడియలు లేక ఇరువది నాలుగు గంటలు. ఇందులో నేటికీ మార్పులేదు.

రోజును జాములో ఇంత నిర్దిష్టముగ ఆనాడు నిర్ణయించుట సామాన్యముకాదు.

ముప్పది అయిదవ సూక్తము, ఋషి - అంగీరస పుత్రుడు హిరణ్యస్తూపుడు,

దేవత - సవితృడు, ఛందస్సు - 1,9 జగతి, మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. మా క్షేమమునకు తొలుత అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాము. రక్షణకొఱకు మిత్రావరుణులను ఆహ్వానించుచున్నాము. జంగమములను స్వస్థానమున నిలుపు రాత్రిని ఆహ్వానించుచున్నాము. మమ్ము కాపాడుటకు సవితృని, సూర్యుని ఆహ్వానించుచున్నాము.

(రాత్రీం జగతో నివేశనీం జగత్తుని నిలిపి ఉంచు రాత్రి అనునది ఎంత సత్యవచనము !)

2. సూర్యుడు నల్లని లోకమునుండి వచ్చును. దేవతలను, మానవులను వారివారి స్థానములందు ఉంచుచు వచ్చును. సర్వ లోకములను చూచుచు వచ్చును. బంగారు రథముమీద వచ్చును. దేవో యాతి భువనాని పశ్యన్

3. వెలుగులు పరుచు భానుడు ఆకసము నుండి దిగుచున్నాడు. ఎక్కు చున్నాడు. తెల్లని రెండు గుఱ్ఱముల రథమున దేవయజన స్థానములకు వచ్చుచున్నాడు. దూరదేశము నుండి వచ్చుచున్నాడు. సకల పాపములను హరింప చేయుటకు వచ్చుచున్నాడు.

4. సూర్యుని రథము సర్వత్ర సంచరించుచున్నది. సువర్ణమయమయినది. బంగారు స్తంభములు కలది. సూర్యుడు అట్టి రథమును ఆరోహిం'చినాడు. బయలుదేరినాడు. చీకట్లను పారద్రోలినాడు. చిత్ర కిరణములతో బంగారు వెలుగులు పరచినాడు.

5. సూర్యుని అశ్వములు, శ్యాయవములు అనుపేరు గలవి. వాటి పాదములు తెల్లనివి. దేవతలతో కూడి ఉండునవి. సూర్యుని బంగారు నొగల రథమును లాగునవి. అవి సూర్య సహితములయి దశదిశల కాంతులు చిమ్ముచున్నవి.

6. లోకములు మూడు. వాటిలో రెండు సూర్యుని సమీపమున, ఒకటి దూరమున ఉన్నవి. రథ చక్రము మేకుమీద ఆధారపడినట్లు, చంద్ర నక్షత్రాదులు సూర్యునిమీద ఆధారపడి ఉన్నవి. సూర్యరూపము తెలిసినవాడు ఈ విషయము తెలిసిన వాడగును.

7. సుపర్ణ అను సూర్యరశ్మి యోగ ప్రసారము గలది. గంభీరమయినది. సకల ప్రాణప్రదాత. మార్గదర్శి. లోకములందు వ్యాపించునది. రాత్రి అయినది. ఆ వెలుగులు ఏవి ? అవి ఎచట దాగినవి ? ఎవడు ఎరుగును ?

8. సూర్యుడు దశదిశలను నింపినాడు. ప్రాణులను వారి స్థానముల నిలిపినాడు. మూడు లోకములను, సప్త సింధులను ప్రకాశింప చేసినాడు. అతడు "హిరణ్యాక్షః" బంగారు కన్నులవాడు. యజమాని కొఱకు రత్నములు తెచ్చును.

9. "హిరణ్యపాణిః" సవితా, బంగారు కిరణములుగల సవితృడు బహువిధ దర్శనములవాడు. సమస్తము చూచుచున్నవాడు. ద్యావా పృథ్వుల మధ్య సంచరించుచున్నాడు. అతడు రోగములను శమింప చేయును. సవితృడు సూర్యుని చేరును. అంధమయ జగమును దాటును. అంతరిక్షమును ప్రకాశింపచేయును.

(సవితా - సూర్యుని వేరువేరుగా పేర్కొన్నాడు. బహుశః గుణభేదము కావచ్చును. సూర్యశాస్త్రజ్ఞులు తెలియగలరు.)

10. హిరణ్యహస్తుడు జగములకు ప్రాణదాత అగును. ప్రాణములు నిలుపువాడు అగును. ధనవంతుడు అగును. అతనిని ప్రతిరాత్రి స్తుతింతుము. అతడు అసురులను యాతుధానులను నిరాకరించును. యజనమునకు అభిముఖుడయి విచ్చేయును.

(రాక్షస గుణముగలవారు రాక్షసులు. యాతుధానులు మాయావులు)

11. సవితా ! నీ మార్గములు పూర్వ సిద్ధములు. వాటిమీద దుమ్మలేదు. అవి సుఖప్రయాణమునకు తగినవి. నీవు అట్టి చక్కని మార్గముల మీద రావలసినది. మమ్ము రక్షించవలసినది. మా గురించి దేవతలకు తెలియచెప్పవలసినది. ఇది మా ప్రార్థన.

(ప్రథమ మండలమున ఏడవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఎనిమిదవ అనువాకము - ముప్పది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - ఘోరపుత్రుడు కణ్వుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - బృహతి.

1. అగ్నిని నలుదిశల నుండి అనేకులు నుతింతురు. ఋత్విక్కులారా ! యజమానులారా ! బహుసంఖ్యాకులయిన మీ ప్రజల కొఱకు "మహ్యమ్ అగ్నిం" మహిమాన్వితమయిన అగ్నిని స్తుతులతోను, మంత్రములతోను పూజింపుడు. సూక్తైభిః వచోభి రీమహే

2. జనాసో అగ్నిం దధిరే జనులారా ! అగ్నిని నిర్వహించుడు. అగ్నీ ! మేము హవిస్సులతో కూడి నిన్ను యజింతుము. నీవు అన్నదాతవు. మా విషయమున మంచిమనసు కలవాడవు అగుము. మమ్ము రక్షించుము.

3. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. విశ్వవేదివి. దేవదూతవు. నీ కిరణములు ద్యులోకమును అంటుచున్నవి. నిన్ను గొంతెత్తి ప్రార్థించుచున్నాము. నీ వెలుగులతో లోకములు నింపుము.

4. అగ్నీ ! వరుణుడు, మిత్రుడు, అర్యముడు దేవదూతవగు నిన్ను ప్రకాశింప చేయుచున్నారు. నీకు హవిస్సులు ఇచ్చు యజమానికి నీ సాయము లభించును. సంపదలు కలుగును.

5. అగ్నీ ! నీవు హర్షకారణమవు దేవదూతవు. యజమానులకు ప్రభువవు. సకల కర్మలు నీయందే ఉన్నవి. దేవకర్మలన్నియు నీయందున్నవి.

6. అగ్నీ ! నీవు యవ్వనవంతుడవు. భాగ్యవంతుడవు. సకల హవిస్సులు నీహోమమునకే అగుచున్నవి. నీవు మాకు సుమనస్కుడవు కమ్ము. వీరులయిన దేవతలను యజింపుము.

7. అగ్నీ ! నీవు స్వప్రకాశకుడవు. యజమానులు నీకు నమస్కరించుచున్నారు. ఉపాసించుచున్నారు. శత్రువులను జయించుటకు ఏడుగురు హోతలచే నిన్ను జ్వలింప చేయుచున్నారు.

8. అగ్నీ ! నీవు ధనవంతుడవు. హోమవంతుడవు. కణ్వ మహర్షి కోర్కెలను తీర్చినావు. దేవతలు శత్రువులను పారదోలినారు. శత్రువులను జయించినారు. గోవిషయమయిన యుద్ధములందు గుఱ్ఱముల ధ్వనివలె మాకు సంపదలు ప్రసాదించుము.

9. అగ్నీ ! నీవు గుణాధికుడవు. దర్భలమీద ఆసీనుడవగుము. దేవతలకొఱకు ప్రజ్వరిల్లుము. మహాత్మా ! ధూమములేని వాడవయి ప్రశస్త దర్శకుడవు అగుము. "ప్రశస్త దర్శతమ్".

10. అగ్నీ ! నీవు హవ్య వాహనుడవు. దేవతలు మనువును అనుగ్రహించినారు. నిన్ను మనువు యజ్ఞమున నిలిపినాడు. మేధావులయిన అతిథుల కూడినవాడు కణ్వుడు. అతడు ధనదాతవగు నిన్ను, వర్షదాతవగు ఇంద్రుని తన యజ్ఞమున నిలిపినాడు. ఇతర యజమానులు కూడ నిన్ను యజ్ఞములందు నిలిపినారు. స్తుతించినారు.

11. మేధాతిథియగు కణ్వుడు సూర్యుని నుండి తెచ్చి అగ్నిని వెలిగించినాడు. ఆ అగ్ని అనేక కిరణములతో ప్రకాశించుచున్నది. అది మా ఋక్కులను, మమ్ము అభివృద్ధి చేయుచున్నది.

12. అగ్నీ ! నీవు అన్నవంతుడవు. గుణవంతుడవు. దేవతల స్నేహము కలవాడవు. మాకు సుఖములను ప్రసాదించుము.

13. యూప స్తంభమా? సూర్యునంతటి ఎత్తుగలదానవు అగుము. మాకు అన్నములు ప్రసాదించుము. నీకు నేయి

పూయుచున్న ఋత్వికులు సహితముగా నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

14. యూపస్తంభమా ! ఉన్నతమైన దానవు అగుము. మాకు జ్ఞానము ప్రసాదించుము. పాపముల నుండి రక్షింపుము. "సమత్రిణందహ" రాక్షసులను దహింపుము. లోకమున సంచరించుటకు జీవించుటకు మమ్ము సమున్నతులను చేయుము. హవీ రూపధనమును దేవతలకు అందించుము.

15. అగ్నీ ! నీవు పడుచువాడవు. "బృహద్భానో" గొప్పకిరణములు కలవాడవు. మాకు ఇవ్వవలసిన ధనము ఇవ్వక బాధించువారి నుండియు, రాక్షసులనుండియు, క్రూరజంతువులనుండియు, శత్రువులనుండియు మమ్ముకాపాడుము.

16. అగ్నీ ! నీవు తపింపచేయు కిరణములు కలవాడవు. రాలతోను, కర్రలతోను కుండలను బద్దలు కొట్టుదురు. అట్లే మాకు ఇవ్వవలసిన ధనము ఇవ్వక బాధించువారిని కొట్టుము. ఆయుధములతో మామీదికి వచ్చు శత్రువులను బలమున మమ్ముమించకుండ చేయుము.

17. అగ్ని వీర్యవంతుడు. అతడు మా మిత్రులను రక్షించినాడు. మేధావులు అతిథులుగాగల కణ్వునకు మంచి భాగ్యములు ప్రసాదించినాడు. అగ్నిని స్తుతించు యజమానులను అనుగ్రహించినాడు.

18. తుర్వశుని, యదువును, ఉగ్రదేవునితో కూడిన అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాము. శత్రుంజయుడయిన అగ్ని వాస్త్వుని, బృహద్రథుని, తుర్వీతుని ఇచటికి తీసికొని రావలెను.

19. అగ్నీ ! నిన్ను జనుల కొఱకుగాను మనువు స్థాపించినాడు. నీవు యజ్ఞమున పుట్టినావు. కణ్వుడు నిన్ను హవిస్సులతో ప్రకాశింపచేసినాడు. మానవులు నీకు "నమస్యంతి" నమస్కరింతురు.

20. అగ్ని జ్వాలలు జ్వలించుచున్నవి. భయంకరముగా ఉన్నవి. అశక్యముగా ఉన్నవి. అగ్నీ ! నీవు బలవంతులగు అసురులను భస్మము చేయుము. మమ్ము బాధించు శత్రువులను రూపుమాపుము.

ముప్పది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - ఘోరపుత్రుడు కణ్వుడు. దేవత - మరుత్తు. ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. కణ్వవంశీయులారా ! మరుత్తులు సంచార స్వభావము గలది. శత్రువులు లేనివి. రథమున ప్రకాశించునవి. మీకు బలములు ప్రసాదించుటకు మరుద్గణములను స్తుతించుడు.

2. మరుత్తులు చుక్కల దుప్పుల వాహనములవారు. స్వయం ప్రకాశులు. గర్జనలు ఆయుధములుగా గలవారు. అనేక అలంకారములు గలవారు. వారు అట్లు అవతరించినారు. "అజాయంత స్వభానవః"

3. మరుత్తుల చేతులలో కొరడాలున్నవి. అవి చేయు ధ్వని ఇచటి నుండియే వినవచ్చుచున్నది. ఈ ధ్వని యుద్ధమునందలి నానా ప్రకారముల ధ్వనులవలె ఉన్నది.

4. ఋత్విజులారా ! మరుత్తులు మీ సంబంధీకులు. వారు నవ్వుల స్వభావపు వారు, శత్రుంజయులు, బలవంతులు. వారిని అన్నములకై అర్థింపుడు.

5. మరుత్తులు గోవులయందు ఉన్నట్టివారు. ఇతరులకు లొంగనివారు. విహార స్వభావులు. శత్రుంజయులు. ఋత్విజులారా ! మరుత్తుల సంబంధమైన తేజస్సును స్తుతించుడు. అందుకు సంబంధించిన రసము ఉదరమున వృద్ధిచెందుతున్నది. జంభే రసస్య వావృధే

6. వృక్షాగ్రమునువలె భూలోక ద్యులోకములను వడికించుచున్నారు కదా! కోవా వర్షిష్ఠ? మీలో అంత బలవంతులు ఎవరు?

7. మరుత్తులారా ! మీది నిరుపమాన వేగము. కొండలను కదలించగలది. అందువలన గృహస్థుడు స్తంభములను నిలుపుకున్నాడు.

8. యుద్ధమున ముసలి రాజు గడగడలాడును. అట్లే భూమి మరుత్తుల వేగమునకు గడగడలాడుచున్నది.

9. మరుత్తుల బలము భూమ్యాకాశములకు విభజించబడినది. ఆ రెండింట నిండి ఉన్నది. అందుకే మరుత్తుల జన్మస్థలమగు ఆకాశము స్థిరముగా ఉన్నది. వారి తల్లులగు పక్షులు ఆకసమున ఎగురుచున్నవి.

10. మరుత్తులు మాటలకు జన్మదాతలు. వారి ధ్వనికి జలములు అల్లకల్లోలము అగును. గోవులు అంబారావములు చేయుచు కాళ్లు ఎగురవేసి పరిగెత్తును.

11. మేఘములు విశాలములు. నీటిచుక్క నేలరాలకుండ ధరించునవి. లొంగనివి. కాని మరుత్తులు మేఘములను ఉరికించుచున్నారు !

12. మరుత్తులారా ! మీరు బలవంతులు. జనులను తమ తమ పనులకు పురికొల్పుడు. మేఘములను సహితము పురికొల్పుడు. "గిరీరచుచ్యవీతన"

13. వాయువు వీచునపుడు మార్గములు ధ్వనించును. ఆ ధ్వనిని ఏ ఒక్కరో వినగలరు !

14. మరుత్తులారా ! రథములమీద త్వరత్వరగా బయలుదేరుడు ఋత్విజులు మీ కొఱకు వేచి ఉన్నారు. వారి సేవలను అందుకొనుడు. వారిని తృప్తినొందించుడు.

15. మరుత్తులారా ! మేము మీ సేవకులము. మేము హవిస్సులు సమర్పించినాము. తృప్తినొందుడు. మాకు పూర్ణ ఆయుష్యము ప్రసాదించుడు. "విశ్వంచిదాయుర్జీవసే"

ముప్పది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - ఘోర పుత్రుడు కణ్వుడు, దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. స్తుతి ప్రియులగు మరుత్తులారా ! దర్భలను పరచినాము. తండ్రి తనపుత్రుని ధరించినట్లు మీరు దర్భలను ధరించుడు.

2. మరుత్తులారా ! మీరు ఉన్నది ఎక్కడ ? ఎప్పుడు వత్తురని? భూలోకము నుండి కాక ద్యులోకము నుండి రండు. ఋత్విజులు మిమ్ములను గోవుల ధ్వనులను పోలినుతించుచున్నారు.

3. మరుత్తులారా ! సుమ్నములు, ప్రజా పశురూప ధనములు ఎచట ఉన్నవి? సంపాదించదగిన సువితలు, మణిమాణిక్యాదులు ఎచట ఉన్నవి? సమస్త సౌభాగ్యములు గజాశ్వాదులు ఎచట ఉన్నవి ? వాటిని అన్నింటిని తీసుకొని రండు.

4. మరుత్తులారా ! మీరు పృశ్నియను గోవునకు పుత్రులు, మర్త్యులు. అయినను మిమ్ము స్తుతించువాడు అమృతుడు అగును. అమృతః స్యాత్

5. గడ్డిని మృగము వదలలేదు. మరుత్తులారా ! అట్లే మిమ్ము స్తుతించువాడు మిమ్మువదలకుండవలెను. యముని బాటన పోకుండవలెను.

(గాలివదలకున్న యముడు పట్టలేడు.)

6. నిరృతి అను రాక్షసి గొప్పది. ఎవ్వరు ఎదిరింపజాలనిది. మరుత్తులారా ! ఆ రాక్షసి మమ్ము బాధించకుండ దానిని నాశనము చేయుము. అది మా తృష్ణతోనే చచ్చునుగాత.

(నిర్ఋతి మన ఆశ. ఆశ నశించినపుడే నిర్ఋతి పోవును)

7. మరుత్తులు ప్రకాశించువారు. బలవంతులు. రుద్రుని అధీనపువారు. మరుత్తులు ఎడారులలో గాలిలేని వాన కురిపించుచున్నారు. ఇది సత్యము. సత్యంత్వేషా

8. పాలునిండిన చన్నులు కలిగి అంబారావము చేయు గోవువలె విద్యుత్తు ధ్వనించుచున్నది. తల్లిదూడను తడిపినట్లు వాన తడుపుచున్నది. ఉరుములు, మెరుపులతో వానకురియుచున్నది.

9. మరుత్తులారా ! మబ్బులు నీరు మోయుచున్నవి. వాటిలో మీరు పగలే చీకటి చిమ్మించుచున్నారు. భూమిని తడుపుచున్నారు. పృథివీం వ్యున్దన్తి

10. మరుత్తుల గర్జనలకు భూమిమీద ఇండ్లన్నియు వడకును. మనుష్యులు కూడ వడకుదురు. అరేజన్త ప్రమానుషాః

11. మరుత్తులారా ! మీ చేతులకు మహిమలు ఉన్నవి. మీరు నదుల దరులను కదిలింతురు. మాదరికి చేరుదురు.

12. మరుత్తులారా ! మీ రథపునేమి భద్రముగా ఉండవలెను. అశ్వములు స్థిరములయి ఉండవలెను. కళ్ళెములు చక్కగా అమర్చబడవలెను.

13. ఋత్విజులారా ! మంచివాక్కులతో మరుద్గణములను, అగ్నిని, దర్శనీయుడగు మిత్రుని నుతింపుడు.

14. ఋత్విజులారా ! గాయత్రి ఛందస్సున స్తోత్రములు రచింపుడు. వానితో మేఘుడు వర్షముతోవలె మమ్ము ఆనందింప చేయుడు.

15. ఋత్విజులారా ! మరుద్గణము దీపించునది. స్తవనీయము. పూజనీయము. మరుద్గణములకు ప్రణమిల్లుడు. మా యజనములవలన మరుత్తులు మరింత వృద్ధిపొందవలెను. అస్మే వృద్ధా అసన్నివ

ముప్పది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - ఘోరపుత్రుడు కణ్వుడు, దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - బృహతి.

1. మరుత్తులారా ! మీరు సర్వమును కదలించువారు. మీ బలము అపారము. మీరు అంతరిక్షము నుండి ఎపుడు ఊడిపడుదురో ? ఏ యజమాని స్తవము విందురో ? ఏ యజమాని క్రతువున ఉందురో ? ఎవరికి ఎరుక ?

2. మరుత్తులారా ! శత్రుసంహారమునకు మీ ఆయుధములు స్థిరములు కావలెను. శత్రువులను ప్రతిబంధించుటకు మీరు దృఢచిత్తులు కావలెను. మీ బలములు కీర్తనీయములు కావలెను. మా యందు కపటము చూపిన వారి బలమును మీరు హరించవలెను.

3. మరుత్తులారా ! మీరు సకలమును వహించగలరు. చెట్లను కూల్చగలరు. కొండలను విసరగలరు. అట్లయినను చెట్లమధ్య నుండి, కొండల సందులనుండి సాగుదురు.

4. మరుత్తులారా ! మీరు శత్రు హింసకులు. ఏ లోకముననూ మీకు శత్రువులు ఉండరు. మీరు రుద్ర పుత్రులు. మీ ఐకమత్యము బలపడవలెను. మీ బలము విస్తరించవలెను. శత్రువులను అణచవలెను.

5. వృక్షసంతతిని ఊపివేయుచు, పర్వతములను కదిలించుచు మరుత్తులారా ! మదించిన మనిషివలె మీరు సర్వత్ర సంచరించుడు. సర్వయావిశ

6. మరుత్తుల రథమునకు రెండు ఆడ దుప్పులు, మధ్యన ఎర్రని మగదుప్పి అమర్చబడినది. అంతరిక్షమున సాగు మరుత్తుల రథము ధ్వనులు భూమి మీద వినిపించుచున్నవి. అది విని నరులు వడకుచున్నారు. ఇతరులను వడకించుచున్నారు. భీభయన్తమానుషాః

7. రుద్ర పుత్రులారా ! మా సంతానమును రక్షించవలసినదిగా వేడుకొనుచున్నాము. మీరు పూర్వము కణ్వుని రక్షించినారు. అట్లే యజమానిని రక్షించుడు.

8. మరుత్తులారా ! మీచేతనో, మరే మర్త్యులచేతనో ప్రేరేపించబడిన శత్రువు మా మీదకు వచ్చుచున్నాడు. అట్టి శత్రువునకు అన్నము, బలము, రక్షణ లేకుండ చేయుడు.

9. మరుత్తులారా ! మీరు పరిపూర్ణముగా యజింపతగినవారు. మెరుపులు వానకు ఎదురుగావచ్చును. అట్లే మమ్ము రక్షించుటకు మీరు ఎదురుగా రండు. యజమానిని పోషించుడు.

10. మరుత్తులారా ! మీరు చక్కని దాతలు. సమస్త బలవంతులు. సర్వమును కదిలించు శక్తిగలవారు. ఋషులను ద్వేషించువారిమీద, వారిని వధించు ఆయుధములు ప్రయోగించుడు.

నలుబదవ సూక్తము

ఋషి - ఘోరపుత్రుడు కణ్వుడు, దేవత - బ్రహ్మణస్పతి, ఛందస్సు - బృహతి.

1. బ్రహ్మణస్పతీ ! మేము దేవతలను ఆరాధించువారము. నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. లెమ్ము, ఉత్తిష్ఠ. దాతలగు మరుత్తులారా ! మా దరికి రండు. ఇంద్రా ! నీవు బ్రహ్మణస్పతితో సోమపానము చేయుము.

2. బ్రహ్మణస్పతీ ! శత్రువువద్ద ఉన్న ధనము తనకు వచ్చుటకుగాను నరులు నిన్నే స్తుతించుచున్నారు. మరుత్తులారా ! మిమ్ము అర్థించువారికి మంచి అశ్వసంపద, పరాక్రమ సంపద ప్రసాదించుడు.

3. బ్రహ్మణస్పతీ ! మా వద్దకు రావలెను. సత్యవతి అగు వాగ్దేవి మాలో ప్రవేశింపవలెను. యజ్ఞము నదులకు హితకరమయినది. సమృద్ధమగు పంక్తి భోజనము గలది. దేవతలు మమ్ము యజ్ఞములకు గొనిపోవలెను.

4. ఋత్విజునకు ఇవ్వవలసిన ధనము పూర్తిగా ఇచ్చు యజమానికి అక్షయమగు అన్నము కలుగును. శత్రువులను హింసించునది. ఇతరులకు లొంగనిది అగు మనువు కూతురు ఇళను యజమాని కొఱకు యజించుచున్నాము.

5. ఇంద్ర, వరుణ, మిత్ర, అర్యమ దేవతలు నివాసము ఉన్న సామవేద మంత్రమును హోతవాక్కున, బ్రహ్మణస్పతి ఉచ్ఛరించవలెను.

6. బ్రహ్మణస్పత్యాది దేవతలారా ! సుఖము కలిగించునది, నిర్దుష్టమగునది అగు ఆ మంత్రమును యజ్ఞములందు పఠింతుము. ఆ మంత్రము దేవతలందరికి చేరగలదు. విశ్వేద్వామానో అశ్నవత్

7. దేవతలను యజించుచున్న నరుని బ్రహ్మణస్పతి మాత్రమే పొందగలడు. దర్భలను కూర్చుకున్న యజమానిని బ్రహ్మణస్పతి మాత్రమే పొందగలడు. హవ్యములు ఇచ్చువాడు యజన స్థాపనముకు బయలుదేరినాడు. పుత్ర, పౌత్రాదులు, బహుధనముగల గృహమున ప్రవేశించినాడు.

8. బ్రహ్మణస్పతి తన బలమును పెంచుకొనుము. వరుణాది రాజుల సాయముగొని శత్రువును వధించును. భయమందు సహితము ధీరుడు అగును. వజ్రాద్యాయుధములు గల బ్రహ్మణస్పతిని యుద్ధములందు ఎదిరించువారులేరు. అతనిని నిలుపగలవారుగాని, ఉల్లంఘించగలవారుగాని లేరు.

నలువది ఒకటవ సూక్తము, ఋషి - ఘోరపుత్రుడు కణ్వుడు, దేవత 1-3,

7-9 వరుణ, అర్యమ, మిత్రులు, 4-6 ద్వాదశాదిత్యులు, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. వరుణ, మిత్ర, అర్యములు అధిక జ్ఞానవంతులు. వారి రక్షణపొందినవారు శత్రువును సులభముగా ఓడింతురు.

2. వరుణాదులు ఏ యజమానిని తమ బాహువులుగా భావింతురో, ఎవనికి సంపదలు ఇత్తురో, ఎవనిని

శత్రువులనుండి కాపాడుదురో ఆ యజమాని అన్యభయములేక వర్ధిల్లును.

3. వరుణాదులు కరుణించిన యజమాని యొక్క చొరరాని శత్రు స్థానములను నాశనము చేయుదురు. ఆ యజమాని శత్రువులను, పాపములను హరింతురు.

4. ఆదిత్యులారా ! మీ మార్గము సుగమము నిష్కంటకము అయినది. మీరు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. ఇచ్చట అయోగ్యమగు హవిస్సులేదు. వాత్రావఖాదో అస్తినః

5. ఆదిత్యులారా ! మీరు అధినాయకులు. మీరు నేతృత్వము వహించిన యజ్ఞము మీకు అనుభవ యజ్ఞము కాగలదు.

6. ఆదిత్యులారా ! మీరు నేతృత్వము వహించి పూర్తిచేయించిన యజ్ఞపు యజమాని ఎవరితోను బాధింపబడడు. సర్వసంపదలను, తనకు సాటివచ్చు సంతానమును పొందును.

7. ఋత్విజులను మిత్రులారా ! మిత్రుడు, వరుణుడు, ఆర్యముడు మహితాత్ములు. అంతటి వారికి తగిన స్తోత్రము సాధించగలమా ?

8. మిత్రాది దేవతలారా ! దేవతలను ఉపాసించు యజమాని తనను హింసించు వారిని గురించిగాని, దుర్భాషలాడు వారి గురించిగానినోరు విప్పడు. అతడు తన సంపదలతో మిమ్ము సేవించుచునే ఉండును.

(ఇది ఫలమును అభిలషించని యజ్ఞము)

9. దుష్ట వాక్యము కోరరాదు. దుష్టునకు భయపడవలెను. జూదరి పాచిక తనచేత ఉన్నంతవరకే పొంగును. పందెము పడెనా తేలిపోవును. దుష్టుని విషయమున భయము సహితము అంతమాత్రమే !

నలుబది రెండవ సూక్తము - ఋషి - ఘోరనామ ఋషిపుత్రుడు కణ్వుడు,

దేవత - పూష, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. పూషా ! నీవు జలద మేఘ పుత్రుడవు. మమ్ము గమ్యమునకు నడిపింపుము. మా పాపములను పారదోలుము. మాకు మార్గదర్శకుడవు అగుము. మా ముందు నడుపుము.

2. పూషా ! మా శత్రువు మమ్ము హింసించుచున్నాడు. మా ధనమును అపహరించుచున్నాడు. మమ్ముమించిన శక్తిగలవాడయినాడు. అతడు మా మార్గములను నిరోధించుచున్నాడు. మా శత్రువును మాదారి నుండి

తొలగింపుము.

3. మా శత్రువు మా మార్గమున అడ్డుతగులు దొంగ ! కుతంత్రము పన్నువాడు. పూషా ! మా శత్రువును మా మార్గము నుండి దూరముగా తొలగింపుము.

4. పూషా ! వాడు ఎవడో చెప్ప వీలుపడదు. తెలిసినట్లు తెలియనట్లు దొంగిలించును. అరిష్టములు కోరుచుండును. అట్టివానిని నీ కాలికింద తొక్కి పెట్టుము.

5. పూషా ! నీవు జ్ఞానివి. శత్రు సంహారకుడవు. మా పితరులను నడిపించువాడవు. అంతటను నీ రక్షణ కోరుచున్నాము.

6. పూషా ! నీవు సకల భాగ్యవంతుడవు. మా ప్రార్థన మన్నింపుము. ధనములను దానముగా ప్రసాదించుము. ధనాని సుషణాకృధి

7. మమ్ము బాధించు శత్రువులను దూరముగ తొలగించుము. మమ్ము సన్మార్గమున నడుపుము. మాకు రక్షణ కలుగచేయుము.

8. పూషా ! మమ్ము సస్యశ్యామల ప్రదేశమునకు తీసికొనిపొమ్ము. దారిలో చింతల లేకుండ చేయుము. మాకు రక్షణ కలుగచేయుము.

9. పూషా ! మమ్ము అనుగ్రహింపుము. మా ఇంటినిండుగ సంపదలు ఉండునట్లు చేయుము. మాకు కడుపునిండ అన్నము పెట్టుము. మాకు రక్షణ కలుగచేయుము.

10. పూషని నిందింపము. వేద సూక్తముల సుతింతుము. అతడు దర్శనీయుడు. అతనిని సంపదలు ప్రసాదించవలసినదిగా అర్థింతుము.

నలుబది మూడవ సూక్తము, ఋషి - ఘోరనామఋషి పుత్రుడు కణ్వుడు.

దేవత 1-2,4-6 రుద్రుడు, 3 మిత్రుడు, 7-9 సోముడు

ఛందస్సు - 9 అనుష్టుప్ - మిగిలినవి గాయత్రి.

1. రుద్రుడు జ్ఞానవంతుడు. వృద్ధిచెందినవాడు. వరమును ఇచ్చువాడు. ఆ రుద్రుని మేము సుందరములగు స్తోత్రముల ఎప్పుడు నుతించగలమో !

2. భూమి రుద్ర సంబంధమగు ఔషధములు కలిగి ఉండవలెను. మా సేవకులకు, పశువులకు, సంతానములకు రుద్రియమగు ఔషధములు లభించవలెను.

3. మిత్రుడు, వరుణుడు, రుద్రుడు, అనుగ్రహించు సకల దేవతలు మమ్ము కరుణించవలెను.

4. రుద్రుడు స్తుతులకు ప్రభువు. యజ్ఞములకు ప్రభువు. అతనివద్ద జలరూప ఔషధములు, "జలాహ భేషజమ్" ఉన్నవి. బృహస్పతి పుత్రుడు, 'శంయు'నకు లభించిన సుఖములు మాకు ప్రసాదించమని రుద్రుని ప్రార్థించుచున్నాము.

5. రుద్రుడు సూర్యునివలే ప్రకాశించువాడు. బంగారమువలె ప్రియమయినవాడు. "శ్రేష్ఠోదేవావాం" దేవతలలో శ్రేష్ఠుడు.

6. మా గుఱ్ఱములకు, మగ, ఆడ మేకలకు, నర నారీజనులకు, గోవులకు రుద్రుడు సులభ సుఖములు కలుగ చేయవలెను.

7. సోమదేవా ! వందమందికి సరిపడు సంపద ఇమ్ము. బలము కలిగించు ఆహారము ప్రసాదించుము.

8. సోమా ! యజ్ఞములను చెరచువారును, శత్రువులును మమ్ము బాధించకుండ చేయుము. మాకు కలిగిన అన్నమును, బలమును కాపాడుము.

9. సోమా ! నీవు అమరుడవు. ఉత్తమ స్థానమందు ఉన్నవాడవు. అట్టి నిన్ను నీ ప్రజను సర్వ సన్నద్ధమగు యజ్ఞ గృహమున ప్రధానుని చేసినాము. నిన్ను సర్వాభరణ శోభితుని చేయుచున్నాము.

(ప్రథమ మండలమున ఎనిమిదవ అనువాకము సమాప్తము)

ఆలోచనామృతము :

రుద్రదేవుడు ఈ సూత్రమున తొలిసారి దర్శనము ఇచ్చినాడు.

ఈ సూక్తపు తొలి మంత్రమున రుద్రస్తవములు రావలసి ఉన్నవి అని వచించినాడు.

రుద్రుని రుద్రియమగు ఔషధములకును, ఉదక ఔషధములకును దేవతగా స్తుతించినాడు.

తొమ్మిదవ అనువాకము - నలుబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - కణ్వపుత్రుడు ప్రస్కణ్వుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - బృహతి.

1. అగ్నీ ! నీవు అమరుడవు. సకల భూతములను తెలిసినవాడవు. గృహములను, ఇతర సంపదలను యజమానికి ప్రసాదించుము. ఉషః కాలముననే దేవతలను తీసికొనిరమ్ము.

2. అగ్నీ ! నీవు సేవార్హుడవు. దేవదూతవు. హవ్యవాహనుడవు. యజ్ఞమునకు రథము వంటివాడవు. అశ్వినులను, ఉషస్సును కూడుకొని రావలసినది. మాకు బలమును ఇచ్చు ఆహారమును ప్రసాదింపుము.

3. అగ్ని దూత, నివాసకారణుడు, బహుజనప్రియుడు, ధూమధ్వజుడు, ప్రశస్తకాంతివంతుడు. ఉషస్సుతో ఏతెంచి యజ్ఞమును సేవించువాడు. అట్టి అగ్నిని ఉపాసించుచున్నాను.

4. అగ్ని శ్రేష్ఠుడు. ప్రాయపువాడు. సదాసంచారి. యజ్ఞమునకు ఆధార భూతుడు. యజమాని ప్రియతముడు. సమస్త వస్తుజ్ఞానము కలవాడు. సకల దేవతలను ఉషః కాలమున ప్రసన్నులను చేయవలసినదని "జాతవేద సమగ్నిమీళే" సర్వము తెలిసిన అగ్నిని ప్రార్థించుచున్నాను.

5. అగ్ని అమరుడు. సర్వ భక్షకుడు. హవ్య వాహనుడు. పూజార్హుడు. జగద్రక్షకుడు. అట్టి అగ్నిని స్తుతించుచున్నాను.

6. అగ్నీ ! నీవు నిత్య యవ్వనుడవు. కీర్తనీయుడవు. హర్షదుడవు. తీపిమాటలవాడవు. నీకు అభిముఖులము అయినాము. హోమము చేయుచున్నాము. ప్రస్కణ్వునకు జీవమును, అధిక ఆయువును ప్రసాదించమని దేవతలను ప్రార్థింపుము.

7. అగ్నీ ! నీవు హోమకర్తవు. విశ్వవేదివి. నిన్ను ప్రజలు ప్రజ్వలింపచేతురు. ఆహ్వానింతురు. నీవు దేవతలు అందరిని ఈ యజ్ఞమునకు అభిముఖులను చేయుము. వారిని రప్పింపుము.

8. అగ్నీ ! నీవు శోభాయమానుడవు. ఆహవనీయుడవు. ఋత్విజులు హవ్యవాహనుడవు అయిన నిన్ను వెలిగించుచున్నారు. ఉషః కాలమున సవితను, ఉషస్సును, అశ్వినులను భగుని, రాత్రి దేవతలను తోడ్కొని రమ్ము.

9. అగ్నీ ! నీవు అధ్వరపతివి. దేవదూతవు. ఉషః కాలపు సూర్యునివలె దీపించు దేవతలను సోమపానమునకు, అభిముఖముగా తీసుకొని రమ్ము.

10. అగ్నీ ! నీవు అనంత కాంతివంతుడవు. ఉషస్సును సుందరముగా వెలిగించినావు. నీవు గ్రామరక్షకుడవు. వేదిక పూర్వభాగమున ఉండి మానవులకు శుభములు కూర్చుచున్నావు.

11. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞ సాధనమవు. హోతవు. ఋత్విజుడవు. జ్ఞానివి. అమరుడవు. శత్రుసంహారకుడవు. అట్టి దేవదూతవగు నిన్ను మున్ను మనువు నిలిపినాడు. నేడు మేము వేదికపై నిలుపుచున్నాము.

12. అగ్నీ ! నీవు మిత్రులను మన్నింతువు. వేదికి పూర్వభాగమున, యజన స్థానమునకు మధ్యన నిలుతువు. నీవు దేవతలకు దూతకార్యము నిర్వహించునపుడు, సూర్యకాంతికి వెలిగి, ధ్వనించుచున్న సముద్ర తరంగములవలె భాసింతువు.

13. అగ్నీ ! నీవు వినగలవాడవు. మా మాటలు వినుము. నీతో సమముగా మిత్ర, అర్యమ ఇతర దేవతలు ఉషః కాల యజనములకు విచ్చేయవలెను. అచట పరచిన దర్భాసనములపై ఆసీనులు కావలెను.

14. మరుత్తులు ఫలదాతలు. అగ్ని జిహ్వులు. నిప్పు నాలుకవారు. యజ్ఞవర్ధకులు. అట్టి మరుత్తులు మా స్తవములను ఆలకించవలెను. కర్మకారణుడు అగు వరుణుడు అశ్వినులు, ఉషస్సు సహితుడయి సోమపానము చేయవలెను.

ఆలోచనామృతము:

ఉషః కాలమునకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడినది. ఉషోదయపు అందచందములను ఆస్వాదించుట ఆనందహేతువు అని చెప్పుచున్నాడు.

ఉషః కాల యజ్ఞమును ప్రతిపాదించినట్లును, ప్రాధాన్యత ఇచ్చినట్లును అవగతము అగుచున్నది.

ఉషః కాలము అమృతమయమని తెలియుట నేటికిని ఎంతో ఎంతో ఆరోగ్యకరము. ఆనందకరము.

నలుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి-కణ్వపుత్రుడు ప్రస్కణ్వుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు వర్షకారకమవు. యజ్ఞమునందు మనువుచే ప్రతిష్ఠింపబడినవాడవు. నీవు వసువులను, రుద్రులను, ఆదిత్యులను, అన్యదేవతలను ఈ యజనమునకు తీసికొని రమ్ము. యజింపుము.

2. అగ్నీ ! నీ అశ్వములు రోహితములు. నీవు స్తుతిప్రియుడవు. విశేష విజ్ఞానవంతులయిన ముప్పది ముగ్గురు దేవతలను ఇచటికి తీసికొని రమ్ము.

3. అగ్నీ ! నీవు బహువిధ కర్మలు గలవాడవు. సర్వము తెలిసినవాడవు. నీవు పూర్వము మేధుడు, అత్రి, విరూపుడు, అంగిరసుడు ఆహ్వానించగా ఆలకించినావు. అట్లే కణ్వపుత్రుని ఆహ్వానమునుకూడ ఆలకింపుము.

4. ఋషులు ప్రౌఢ కర్ములు. యజ్ఞప్రియులు. వారు యజ్ఞమధ్యమున జ్వలించు అగ్నిని తమ రక్షణకుగాను ఆహ్వానించుచున్నారు.

5. అగ్నిని ఘృతము సమర్పించి ఆహ్వానింతుము. అగ్ని సత్యఫలదాత అగును. అగ్నీ ! కణ్వపుత్రులు నిన్ను స్తుతించి ఆహ్వానించుచున్నారు. వారి ఆహ్వానములను మన్నింపుము.

6. అగ్నీ ! నీవు అన్నవంతుడవు. బహుజన ప్రియుడవు. హవ్యవాహనుడవు. యజమానులు. ప్రకాశ కేశములుగల నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు.

7. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. ఋత్విజుడవు. సంపదలు కలుగజేయువాడవు. విన్నపములు వినగల చెవులు ఉన్నవాడవు. ప్రఖ్యాతుడవు. నిన్ను మేధావులు యాగములందు ప్రతిష్ఠించినారు.

8. అగ్నీ ! నీవు మహత్తు, ప్రకాశము కలవాడవు. ఋత్విజులు యజమాని యొక్క హవిస్సును, సోమమును నీకు సమర్పించుటకు వచ్చుచున్నారు.

9. అగ్నీ ! నీవు మథించగా పుట్టినవాడవు. నివాసకారకుడవు. దేవయజనమున సోమపానమునకు గాను ప్రాతః కాలమున వచ్చు దేవతలను, ఇతర దేవతలను పిలుచుకొని రమ్ము.

10. అగ్నీ ! ఆహ్వానించగా వచ్చు దేవతలను, ఇతర దేవతలను కూడ అభిముఖుడయి ఆహ్వానింపుము. దేవతలారా ! ఇదిగో సోమము. ఇది నిన్న అభిషవించి నేడు హోమము చేయబడిన "తిరో అహ్న్యము" స్వీకరించుడు.

నలుబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - కణ్వపుత్రుడు ప్రస్కణ్వుడు. దేవత - అశ్వినులు. ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఈ నాటి ఉష అపూర్వమయినది. ప్రియమయినది. కొత్తది. ద్యులోకము నుండి అవతరించినది. భూలోకపు చీకట్లను పోగొట్టినది. అశ్వినులారా ! మిమ్ము గొప్పగా స్తుతించుచున్నాము స్తుషేవామశ్వినా బృహత్

2. అశ్వినులు దర్శనీయులు. సాగరమున ఉద్భవించినవారు. మనస్ఫూర్తిగా సంపదలు ప్రసాదించువారు. యజ్ఞకర్తలకు గృహములు ఏర్పరచువారు. అట్టి అశ్వినులను గొప్పగా స్తుతించుచున్నాము.

3. అశ్వినులారా ! స్వర్గము సకల శాస్త్రములచే నుతింపబడినది. అశ్వములుగల మీ రథము స్వర్గమున నడిపించుడు. మేము మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము.

4. అశ్వినులారా ! సూర్యుడు నీటిని పీల్చువాడు. నీటిని ఇచ్చువాడు. సకల కర్మలను చూచువాడు. అతడు మా హవిస్సులతో దేవతలను తృప్తులను చేయును.

5. అశ్వినులారా ! మీరు స్తోత్రప్రియులు. మీ బుద్ధులను వృద్ధిచేయుడు. మాదక సోమమును పానము చేయుడు.

6. అశ్వినులారా ! చీకట్లు పోగొట్టునది. వెలుగులు ప్రసాదించునది. తృప్తి కలిగించు అన్నమును మాకు ప్రసాదించుము.

7. అశ్వినులారా ! మేము మిమ్ము వీనులవిందుగా స్తుతించుచున్నాము. మాస్తుతులు వినుటకు సముద్రము నుండి ఓడలలోను, నేలమీద రథములమీదను రండు.

8. అశ్వినులారా ! సముద్రతీరములందు మీకు గల నావలు ద్యులోకమునకన్న విస్తారమయినవి. నేలమీది మీ రథములును అంతటివే. విచ్చేయుడు. సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది.

9. సూర్యకిరణములు అంతరిక్షమున అవతరించినవి. వర్షము అంతరిక్షమున ఉద్భవించినది. మా జీవన హేతువగు ఉషస్సు అంతరిక్షముననే ప్రదీపించినది. అశ్వినులారా ! మిమ్ము ఈ మూడింట ఏ స్థానమున ప్రతిష్ఠించవలెను ?

10. ఉషఃకాల కిరణములకు సూర్యుని కాంతి కారణము అగును. సూర్యుడు బంగారమున పుట్టినాడు. బంగారు కాంతివాడు అయినాడు. అగ్ని తనకాంతితో సూర్యుని చేరినాడు. వెలవెల పోయినాడు.

11. ఉదయాద్రిని చేరుటకు భానుని మర్గము ప్రశస్తమయి ఉన్నది. సూర్యుడు వెలుగులు పరచుచు దర్శనము ఇచ్చుచున్నాడు.

12. అశ్వినులు అనేక రక్షణలు కలిగించినారు. వారు సోమపానము చేయునపుడు, స్తోత్రపాఠకులు ఒక్కొక్క రక్షణకు ఒక్కొక్క తీరుగా నుతించుచున్నారు.

13. అశ్వినులారా ! మీరు సుఖములను ఇచ్చువారు. పూర్వము మీరు మనువునందు నివసించినారు. అట్లే యజమాని యందు నివసింపుడు. మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. విచ్చేయుడు.

14. అశ్వినులారా ! మీరు సర్వంచరులు. రాత్రి హవిస్సు సిద్ధమయినది. ఉషస్సుతో కలిసిరండు. స్వీకరించుడు.

15. అశ్వినులారా ! మీరు ఉభయులు సోమపానము చేయుడు. మాకు రక్షణలు కల్పించుడు. సుఖములు ప్రసాదించుడు.

శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము-మొ.మండలమున మూడవ అధ్యాయము సమాప్తము.

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |

నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

నాలుగవ అధ్యాయము-తొమ్మిదవ అనువాకము-నలుబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - కణ్వపుత్రుడు ప్రస్కణ్వుడు, దేవత-అశ్వీనులు, ఛందస్సు-బృహతి.

1. అశ్వినులారా ! మీరు యజ్ఞములకు అభ్యుదయము కలిగించువారు. నిన్న అభిషవించి నేడు సిద్ధము చేసిన తిరోఅహ్న్యమను సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. స్వీకరించుడు. యజమానికి సంపదలు ప్రసాదించుడు.

2. అశ్వినులారా ! మీకు ముల్లోకములు తిరుగగల బంగారు రథము ఉన్నది. దానిలో మూడు ఎత్తుపల్లముల ఆసనములు ఉన్నవి. ఋత్విజులు మీ స్తుతిమంత్రములు పఠించుచున్నారు. ఆహ్వానించుచున్నారు. మీరు మా బంగారు రథమున విచ్చేయుడు.

3. అశ్వినులారా ! మీరు యజ్ఞవర్ధకులు. మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. విచ్చేయుడు. మధురాతిమధురమగు సోమము స్వీకరించుడు. ధనము నింపిన రథముతో యజమానిని అనుగ్రహించుడు.

4. అశ్వినులారా ! మీరు సర్వజ్ఞులు. కాంతిమంతులగు ఋత్విజులు మీ కొఱకు సోమము అభిషవించినారు. మిమ్ము పిలుచుచున్నారు. దర్భలు మూడు వరుసలుగా పరచి ఉన్నవి. అసీనులు కండు. మధుర రసమున యజ్ఞమును తడిపివేయుడు.

5. అశ్వినులారా ! మీరు శుభములకు ప్రభువులు. కణ్వుడు మిమ్ము స్తుతించినాడు. మీరు కణ్వుని రక్షించినారు. మేము ఆ స్తుతులతోనే మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాము. రండి, సోమపానము చేయుడు. యజ్ఞమును వృద్ధిపరచుడు. మమ్ము రక్షింపుడు.

6. అందముల అశ్వినులారా ! సుదాసు అనువానికి సంపన్నమగు రథము నిండుగా అన్నము తెచ్చి ఇచ్చినారు. దివినుండియో భువినుండియో తెచ్చి అనేకులకు సరిపడు ఆహారమును ప్రసాదించుడు.

7. అశ్వినులారా ! చక్కని మీ రథములో దూరమునుండి గాని, దగ్గరినుండిగాని, సూర్యకిరణముల సహితులయి మా వద్దకు విచ్చేయుడు.

8. అశ్వినులారా ! మేము యాగములు చేయుచున్నాము. మా మూడు సవనములకు మీరు అశ్వసహితులయి విచ్చేయుడు. దర్భలపై ఆసీనులు కండు. మా యజమానికి అన్నము అందించుడు.

9. సత్యవంతులారా ! మీకు హవిస్సులు ఇచ్చువారికి మీ రథముల నిండుగ ధనము తెచ్చి ఇత్తురు. ఆ రథముననే సూర్యకాంతులు ప్రసరించగా రండు. మధుర సోమము స్వీకరించుడు.

10. అశ్వినులారా ! మీరు మిక్కిలి ధనవంతులు. మిమ్ము స్తుతిమంత్రములతోను, పూజామంత్రములతోను, మాకు అభిముఖముగా ఆహ్వానించుచున్నాము. మీరు ఋత్విజులకు ప్రియమగు యజన స్థలమున ఉందురు. అచట సోమము సేవింతురు.

నలుబది ఎనిమిదవ సూక్తము - ఋషి - ప్రస్కణ్వుడు,

దేవత - ఉష, ఛందస్సు - బృహతి.

1. ఉషా ! నీవు ద్యుపుత్రికవు. ధనముతో ఉదయింపుము. అన్నముతో ఉదయింపుము. దానముతో ఉదయింపుము.

2. ఉషా ! నీవు అశ్వములను, గోవులను, ధనములను కలిగించగలదానవు. నా గృహము విశాలము చేయుము. నాకు హితము చెప్పుము. సంపదలు ప్రసాదించుము.

3. ధనము కోరువారు సంద్రమున నావలు నడుపుదురు. అట్లే ఉదయాకాశమున ఉషోదేవి రథము నడిపించును. ఆ దేవి పూర్వము ఆ రథమును నడిపినది. ఇప్పుడు నడుపుచున్నది.

4. ఉషా ! నీవు అవతరించినపుడు దాతల మనసులు ద్రవించును. వారు దానములు చేయుదురు. కణ్వుడు అట్టిదాతల పేర్లు ఉషఃకాలముననే ఉచ్ఛరించును.

5. గృహిణి గృహమును పాలించునట్లు, జగములను పాలించు ఉష అవతరించినది. ఆమె ప్రాణుల ఆయువు హరించునది. ఆ దేవి కదలికగల ప్రాణులను నడిపించును. పక్షులను ఎగిరించును.

6. అన్నవతి ఉష కదలిక కలవారిని మేల్కొల్పును. యాచకులను దాతల ఇండ్లకు పంపును. నేలను మంచుతో తడుపును. కలకాలముండదు. కదిలిపోవును.

7. ఉష సౌభాగ్యవతి. నూరు రథములు గలది. ఆమె రవి ఉదయించు స్థానమునుండి, నూరు రథములలో మానవులకు దర్శనమిచ్చును.

8. ఉష ద్యుదుహిత, ధనవతి. ఆమె జగములు కనిపింపచేయును. జనులను పనులకు పంపును. చీకట్లను చిమ్మివేయును. దొంగలను తరిమివేయును. అట్టి ఉషోదేవికి సకల జగములు నమస్కరించును.

9. ద్యుదుహితా ! ఉషా ! నీవు సూర్యచంద్రులతో కూడి ప్రకాశింపుము. మాకు దినమున సౌభాగ్యము ప్రసాదించుము.

10. ఉషా ! నీవు ప్రకాశవంతమగు ప్రభాతమును కలుగజేయుచున్నావు. సర్వప్రాణుల జీవము, చలనము నీవే అగుచున్నావు. నిన్ను మేము ఆహ్వానించుచున్నాము. నీవు రథముల మీద రమ్ము. మాకు సంపదలు ప్రసాదించుము.

11. ఉషస్సా ! నరులు సమర్పించు అన్నమును స్వీకరింపుము. యజమానులు నిన్ను నుతింతురు. యజ్ఞములు చేతురు. వారి అధ్వరములు నిర్వహింపుము.

12. ఉషోదేవీ ! అంతరిక్షము నుండి సకల దేవతలను సోమపానమునకు తీసికొనిరమ్ము. మాకు అశ్వములు, గోవులు, సాహసము, ఆహారము అను సంపదలను ప్రసాదించుము.

13. ఉషోదేవి వెలుగులు పరుచుచున్నది శత్రువులను పరిమార్చుచున్నది. కళ్యాణములు కలిగించుచున్నది. ఆమె మాకు సుందరములు, సులభములు అగు సంపదలు అందించవలెను.

14. ఉషోదేవీ ! నీవు పూజనీయవు. నిన్ను పూర్వ ఋషులు వారి రక్షణ కొఱకును, ఆహారము కొఱకును స్తుతించినారు. నీవు అట్టి ఆహారముతోను, కాంతులతోను వెలుగొందుము. మేము చేయు స్తుతులను గ్రహింపుము.

15. ఉషా ! నీవు నీ ఉదయకాంతులతో అంతరిక్ష ద్వారములను తెరచినావు. మాకు హింసా రహితము, విశాలము, తేజోవంతమయిన గృహమును అనుగ్రహింపుము. అనేకగోవులను, అన్నమును ప్రసాదించుము.

16. అన్నవతీ ! ఉషా ! మమ్ము సకల సంపదలలో ముంచుము. అన్నమును, గోవులను, శత్రువును గెలిచిన కీర్తిని ప్రసాదించుము.

నలుబది తొమ్మిదవ సూక్తము - ఋషి - ప్రస్కణ్వుడు,

దేవత - ఉషస్సు, ఛందస్సు - అనుష్టుప్.

1. ఉషోదేవీ ! శుభముగా రమ్ము. శోభన మార్గముల రమ్ము. అంతరిక్షము నుండి రమ్ము. యజమానివగు ఎర్రని గోవులు నీకు స్వాగతము పలుకును. దేవయజన గృహమునకు తోడ్కొనిపోవును.

2. ద్యుదుహితా ! ఉషా ! నీవు శోభన అవయవములుగల దానవు. సుఖప్రదమగు రథముగల దానవు. నీ రథము మీద రమ్ము. శోభన హవిస్సుగలవాని ఇంటికి చేరుము.

3. ధవళకాంతుల ఉషోదేవీ ! నేలమీది ద్విపాద చతుష్పాత్తులు, అంతరిక్షపు అంచులమీద పక్షులు నిన్ను అనుసరించి సాగుచున్నవి.

4. ఉషోరాణీ ! నీవు చీకట్లను తరుముదువు. లోకమున వెలుగులు నింపుదువు. సంపదలు కోరు ఋత్విజులు నిన్ను ఉపాసింతురు.

ఏబదియవ సూక్తము - ఋషి - కణ్వపుత్రుడు ప్రస్కణ్వుడు

దేవత - సూర్యుడు, ఛందస్సు - 1-9 గాయత్రి, 10-13 అనుష్టుప్.

1. సూర్యుని కిరణములు, అశ్వములు, జ్ఞానదాతయగు సూర్యుని వహించుచున్నవి. జగములు చూచుటకు తెచ్చుచున్నవి. దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్

2. సూర్యుడు విశ్వ ప్రకాశుడు. అతనిని చూచిన నక్షత్రములు, రాత్రిదొంగలవలె చూచుచున్నవి. సూర్యుని కేతనములు అనదగిన కిరణములు జ్వాలలవలె జనములను చూచుచున్నవి.

3. సూర్యుని కేతనములు అనదగిన కిరణములు జ్వాలలవలె జనములను చూచుచున్నవి.

4. సూర్యుడా ! నీవు తరింప చేయువాడవు. దర్శనీయుడవు. చంద్ర నక్షత్రాదులకు కాంతి ప్రసాదించువాడవు. భూమ్యాకాశములను ప్రకాశింప చేయుచున్నావు.

5. సూర్యుడా ! మరుత్తులకు, మనుష్యులకు, స్వర్గమునకు అభిముఖముగా ఉందువు.

6. సూర్యుడా ! నీవు సర్వమును పవిత్రము చేతువు. అనిష్టముల నివారింతువు. జగములను వెలిగింతువు. అట్టి నిన్ను నుతింతుము.

7. సూర్యుడా ! రాత్రులను కలుగచేయుచున్నావు. పగళ్లు కలుగచేయుచున్నావు. అంతరిక్షము నుండి అన్నింటిని అవలోకించుచున్నావు.

8. సూర్యుడా ! నీవు కాంతిమంతుడవు. కాంతులే కేశములుగా గలవాడవు. నిన్ను సప్తాశ్వములు, ఏడు కిరణములు నడిపించుచున్నవి.

9. ఏడు ఆడు గుఱ్ఱములు సూర్య రథమును పడిపోకుండ నిలిపినవి. ఆ గుఱ్ఱములు తమంత తామే రథమును పూన్చుకొనును. నడిపించును.

10. భానుడు తిమిరము తరువాత వచ్చు ప్రకాశము. అతడు దేవతలలో ఉత్తముడు. దానశీలుడు. మేము అతని తేజస్సును దర్శించుచున్నాము. ధరించుచున్నాము.

11. సూర్యుడా ! నీవు అందరికి సమాన తేజస్సును ప్రసాదింతువు. ఉదయించునపుడు అంతరిక్షమున ఎక్కుదువు. నీవు హృదయ రోగమును నివారించుము. పాండు, కామెరల వంటి ఇతర వ్యాధులను హరింపుము.

(గుండె జబ్బులు, కామెర్లు, పాండు రోగములకు సూర్యరశ్మి చికిత్స చెప్పినాడు)

12. నా దేహమునందలి ఆకుపచ్చరోగములను చిలుకల, పసుపు పచ్చవానిని సారికలకు ఇచ్చుచున్నాను. హరిమాణము అనువ్యాధిని హరిత వృక్షములకు ఇచ్చుచున్నాను.

13. నన్ను బాధించు వ్యాధులనుగాని, శత్రువులనుగాని నేను హింసించను. నా ఎదుట నిలిచిన భానుమూర్తి వాటిని, వారిని హింసించును.

(ప్రథమ మండలమున తొమ్మిదవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదవ అనువాకము-ఏబది ఒకటవ సూక్తము, ఋషి-అంగిరస పుత్రుడు సవ్యుడు,

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - 1-13 జగతి, 14-15 త్రిష్టుప్. -

1. ఇంద్రుడు శత్రుంజయుడు. ఆహోయమానుడు. స్తవనీయుడు. ధనప్రదాత. అతనిని ఋక్కులతో నుతింతుము. ఋత్విజులారా ! ఇంద్రుడు సూర్యకిరణములవలె జనులకు హితకరుడు, భోగి, బుద్ధిశాలి. ఇంద్రుని యజింపుడు.

2. ఇంద్రుడు అంతరిక్షమున ప్రకాశము కలిగించును. శక్తియుక్తులుగల శత్రువును ధ్వంసము చేయువాడు. అట్టి

ఇంద్రుని, జనులకు రక్షణ, అభ్యుదయము కలిగించు మరుత్తులు సర్వదిశల, సర్వవేళల సేవించినారు. ఇది సత్యము. ఇంద్రుడే వచించినాడు.

(వృత్రాసురునితో ఇంద్రుడు చేసిన యుద్ధమున దేవతలందరు ఇంద్రుని విడిచిపోయినారు. మరుత్తులు మాత్రము ఇంద్రుని వెంట నిలిచినారు)

3. ఇంద్రా ! నీవు అంగిరసుల కొఱకు మేఘములను వర్షింపచేసినావు. 'అత్రి' శతద్వార యంత్రమున పడి ఉండెను. అతనికి మార్గము చూసినావు. విమద ఋషికి ఆహారము ప్రసాదించినావు. యుద్ధములందు ఉన్నవారిని వజ్రమున రక్షించినావు.

4. ఇంద్రా ! మేఘములను కురిపించినావు. పర్వతములందు ఉన్న శత్రువుల ధనమును హరించినావు. అన్నింటిని ధ్వంసము చేసిన వృత్రుని సంహరించినావు. తరువాత సూర్యుని అంతరిక్షమున చేర్చినావు.

5. ఇంద్రా ! హవిస్సులను మాయలతో హరించి సేవించిన దస్యులను నీవు మాయలతోనే మర్దించినావు. 'పిప్రు'ని గుహను బద్దలు కొట్టినావు. ఋజిశ్వానుని యుద్ధమున రక్షించినావు.

6. ఇంద్రా ! 'శుష్ణ'ని యుద్ధమున 'కుత్స'ని కాపాడినావు. 'అతిధిగ్వ'ని కొఱకు శంబరుని నిరోధించినావు. గొప్ప 'అర్బుదు'ని కాలితో తొక్కి పెట్టినావు. నీవు దస్యులను వధించుటకే అవతరించినావు.

7. ఇంద్రా ! సర్వబలములు నీయందు ఉన్నవి. నీ బాహువులందు వజ్రము ఉన్నది. నీ మనస్సు సోమపానమునకు వ్యాకులపడుచున్నది. కావున నీవు శత్రువుల బలములను హరించినావు.

8. ఇంద్రా ! ఆర్యులు ఎవరో తెలిసికొనుము. దస్యులు ఎవరో గ్రహించుము. యజ్ఞ కర్మలు భగ్నము చేయువారిని శాసించుము. యజమానులను ఉత్సాహపరచుము. అన్ని పనులు చేసిన ఇంద్రుని కీర్తింతుము.

9. ఇంద్రుడు కర్మలు చేయువారి కొఱకు, చేయనివారిని లొంగదీయును. స్తుతించువారి కొఱకు, స్తుతించనివారిని బాధించును. ఇంద్రుడు వృద్ధిచెందినవాడే. అయినను అంతరిక్షమున మరింత వృద్ధిచెందుచున్నాడు. ఇంద్రుని నుతించుటకు 'వమ' ఋషి 'వల్మీకవప'ను తెచ్చినాడు.

10. ఇంద్రా ! శుక్రుడు తన బలమున నిన్ను బాధలపాలు చేసినాడు. అప్పుడు నీ బలము అప్రతిహతమయినది. భూమి, అంతరిక్షములను బాధించినది. నీ అశ్వములు వాయువులవంటివి. అవి నిన్ను హవిస్సులకొఱకు తెచ్చును.

11. శుక్రుడు ఇంద్రుని స్తుతించగోరినాడు. అప్పుడు రథమును వంకర నడకలతో దారి తప్పించినాడు. ఇంద్రుడు

ఉరుకుచున్న మబ్బులను పట్టినాడు. మహా వర్షము కురిపించినాడు. శుష్ణాసురుని నగరములను చెదర గొట్టినాడు.

12. ఇంద్రా ! నీవు సోమముల కొఱకు రథమును ఎక్కినావు. నీకు మిక్కిలి ఇష్టమయిన సోమమును 'శర్యాతి' సంపాదించినాడు. నీకు సోమమునందు మిక్కుటమగు ఇష్టము ఉన్నది. అంతటి స్తుతులను నీవు అంతరిక్షమున అందుకొనుచున్నావు.

13. ఇంద్రా ! కక్షీవంతుడు నిన్ను నుతించినాడు. యజ్ఞము చేయదలచినాడు. అతనికి 'వృచ' అను దానిని ఇచ్చినావు. 'వృషణశ్వసు'ని కూతురు 'మేన'ను నీవు కామించినావు. ఇవన్నియు యజ్ఞమున చెప్పదగినవి. తే సవనేషు ప్రవాచ్యా

14. యజమానులు తమలేమిని దూరము చేయుటకు ఇంద్రుని ఆశ్రయింతురు. అంగిరసులు స్తోత్ర ధనముల కొఱకు ఇంద్రుని ప్రార్థింతురు. ఇంద్రుడు సకలము ఇచ్చువాడు అగును. అయినను అశ్వములను, గోవులను కోరుచున్నాడు.

15. ఇంద్రుడు వర్షించువాడు. స్వయం ప్రకాశకుడు. సత్యబాలుడు. వర్ధమానుడు. ఇంద్రునకు నమస్కరించు మంత్రములను ఉచ్చరించుచున్నాము. వీరులతోను, విద్వాంసులతోగూడి, ఇంద్రుడు ప్రసాదించిన గృహమున సుఖముగా నివసించుచున్నాము.

ఆలోచనామృతము :

1. ఇంతకుముందు జలచికిత్స చెప్పబడింది. ఆపత్సు విశ్వ భేషజీః అన్నాడు.

50వ సూక్తమున సూర్య చికిత్స చెప్పబడినది. గుండె జబ్బు, పాండు, కామెర్లకు సూర్యచికిత్స సూచించినాడు.

51వ సూక్తమున కొన్ని ప్రధాన విషయములు కనిపించుచున్నవి. తొలిసారిగా 'ఆర్య' పదము కనిపించినది. ఆర్య - దస్యులకు విరోధము ఉన్నట్లు కూడ చెప్పబడినది.

ఆర్య వైదిక జీవనమును, వైదిక కర్మలను అనుసరించువారు ఆర్యులు. సంస్కారముగలవారు, భగవంతుని నమ్మువారు, పూజించువారు ఆర్యులు.

"ఆర్యఈశ్వరపుత్రః" అంటుంది నిరుక్తము. ఆర్యులు ఈశ్వర సంతానము.

స్వామి దయానందుడు ఆర్యులు ధార్మికులు, విజ్ఞులు, సర్వమానవులకు ఉపకారము చేయువారు అన్నారు.

దస్యులు ధర్మరహితులు, మూర్ఖులు, దుష్టులు అన్నారు దయానందులు. దస్యులు వైదిక ధర్మములను వ్యతిరేకించినవారు.

2. అంగిరసుడుః బ్రహ్మ మానస పుత్రులలో ఒకడు. ప్రజాపతి. అగ్ని అలిగినపుడు దేవతలు అంగిరసుని అగ్నిని చేసినారు. అగ్ని అలకతీరి, తిరిగి వచ్చిన తరువాత అంగిరసుడు అగ్నిని ప్రథమాగ్నిగా ప్రతిష్ఠించినాడు. అంగిరసుడు అగ్నికి మానవ పుత్రుడు అయినాడు. అంగారేష్వంగిరసాః

3. అత్రి బ్రహ్మ మానస పుత్రులలో ఒకడు. పురాణములందు అత్రి భార్య అనసూయ.

4. శుష్ణ, శంబర, అర్బుదులు రాక్షసులు. బలవంతులు.

5. 'పిప్రు' అనువాడు గోవులను దాచినాడు. ఇంద్రుడు వానిని విముక్తులను చేసినాడు. ఈ ఉదంతము ఇది వరకు వచ్చినది. మరల మరల వచ్చుచుండును.

6. శుక్రుడు దస్యులకు ప్రథముడు. పురోహితుడు.

7. శర్యాతి వైవస్వత మనువు పుత్రుడు.

8. కక్షీవంతుని వృత్తాంతము తొలుత 18వ సూక్తమున కనిపించినది. అతనిని గురించి ఒక కథ ఉన్నది.

'దీర్ఘతముడు' అనువాడు పిల్లలను కనుట తప్ప వేరుపని చేయువాడు కాడు. అతని భార్యాపుత్రులు అతనికి కట్టెలుకట్టి నదిలో పారవేసినారు. అంగరాజు అతనిని నది నుండి బయటకు తెచ్చినాడు. తన భార్యకు సంతానము కలిగించవలసినదని ప్రార్థించినాడు. అంగరాజు భార్య అందుకు ఒక దాసిని నియమించినది. ఆ దాసికి పుట్టినవాడు కక్షీవంతుడు.

కక్షీవంతుడు స్వయంప్రతిభతో దేవతల అంతస్తుకు ఎదిగినాడు. యజ్ఞము చేయుటకు భార్య కావలెను. అతనికి ఎవరును పిల్లను ఇచ్చినట్లులేరు.

అప్పుడు ఇంద్రుడు కక్షీవంతునకు 'వృచ'ను ఇచ్చినాడు.

9. ఆర్యులకు దస్యులకు ఘర్షణ ఏర్పడినట్లు కనిపించుచున్నది. ఇది బహుశః విశ్వాసముల ఘర్షణకావచ్చును. దస్యుల విశ్వాసము, వారి జీవన విధానము మనకు తెలియవు. ఆర్యుల జీవన విధానమును వ్యతిరేకించినవారుగా

మాత్రమే మనకు తెలియును.

ఏబది రెండవ సూక్తము, ఋషి - అంగీరస పుత్రుడు సవ్యుడు,

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - జగతి, 13,15 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు ఒక్కమారే నూరుగురితో స్తుతింపబడువాడు. నూరు అశ్వములవాడు. శత్రువుతో యుద్ధముచేయువాడు. స్వర్గమునందు ఉన్నవాడు. మమ్ము రక్షించుమని మంచిస్తవముల ఇంద్రుని నుతింతుము. యాగములకు ఇంద్రుని తీసికొనుపోవు ఇంద్రుని రథమును కూడ నుతింతుము.

2. ఇంద్రుడు హవిస్సులకు హర్షించును. నదులను బంధించిన వృత్రుని హతమార్చినాడు. ఇంద్రుడు జలముల మధ్య కొండవలె నిలిచినాడు. అప్పుడు అతని బలము ఎంతగానో పెరిగినది.

3. ఇంద్రుడు యుద్ధములో తనకు ఎదురు వచ్చిన వారిపై దాడిచేయును. నీరులేని ఆకసమున మబ్బులను నింపును. వర్షము కురిపించును. అతడు బలవంతుడు. ధనవంతుడు. అతడేకదా అందరికి ఆహారము ప్రసాదించువాడు! అట్టి ఇంద్రుని ఋత్విజుల సహితుడనయి ఆహ్వానించుచున్నాను.

4. నదులన్నియు సముద్రమున చేరును. సకల యజ్ఞములు సోమములు స్వర్గమందున్న ఇంద్రుని చేరును. మరుత్తులు శత్రువును శుష్కింప చేయువారు. ఎదురులేని వారు. నిష్కపటులు. వారు వృత్ర సంహారమున ఇంద్రుని అనుసరించి నిలిచినారు.

5. నీరు పల్లమునకు పారినట్లు, మరుత్తులు ఇంద్రునివెంట ఉండి వృత్రుని ఎదిరించినారు. వృత్రుడు ఉదకస్థానము. అయినను వానిని లెక్కచేయలేదు. 'త్రితుడు' పూర్వము మూడు పరిధులను ఛేదించినాడు. అట్లే ఇంద్రుడు 'బలడు' అను వానిని హతమార్చినాడు.

(రాక్షసులు త్రితుని బావిలోత్రోసి మూడు మూతలు పెట్టినారు. త్రితుడు ఆ మూడు పరిధులను భేదించి బయటపడినాడు.)

6. వృత్రుడు నీటిని పట్టి పెట్టినాడు. ఆకసమున ఆవరించినాడు. అదృశ్యుడు అయినాడు. ఎవరికంట పడలేదు. అట్టివానిని ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముతో దవడ పగులకొట్టినాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు విజయుడు అయినాడు. అతని బలము ప్రదీపించినది.

7. పిల్లకాలువను మడుగులు నింపును. అట్లే స్తుతులు అన్నియు ఇంద్రుని చేరుచున్నవి. అతని బలమును పెంచుచున్నవి. త్వష్ట వజ్రాయుధమునకు పదును పెట్టినాడు. ఇంద్రుని బలమును మరింత పెంచినాడు.

8. ఇంద్రుడు కర్మలకు ఆధారభూతుడు. మానవులకు మేలు తలపెట్టువాడు. అశ్వారూఢుడు అయినాడు. వృత్రుని వధించినాడు. వజ్రమాయసమ్ ఇనుముగల వజ్రమును రెండు చేతుల పట్టినాడు. వర్షము కురిపించినాడు. జగములు చూచునట్లు సూర్యుని ఆకసమున నిలిపినాడు.

9. జనులు వృత్రునికి భయపడినారు. యజమానులు హర్షము, బలమును ఇచ్చు బృహత్ మంత్రములను పఠించినారు. అవి స్వర్గమును చేరినవి. ఇంద్రుని బలపరచినవి. నరులకు ప్రాణప్రాయములు అయిన మరుత్తులు సహితము ఇంద్రుని బలమును పెంచినారు.

(వృత్రవధలో ఇంద్రునకు నరులు సహితము సాయపడినారు).

10. వృత్రుని భీకరధ్వనికి దృఢమయిన ద్యులోకము సహితము కంపించినది. ఇంద్రుడు సోమము త్రావినాడు. వజ్రాయుధము ధరించినాడు. భూమి, అంతరిక్షమును బాధించు వృత్రుని తల నరికినాడు.

11. అప్పుడు భూమి పదిరెట్లు అభివృద్ధి చెందినది. నరుల దినములు విస్తరించినవి. ఇంద్రుని బలము పెరిగినది. వృత్రుని వధవలన ఇంద్రుని కీర్తి పెల్లుబికినది.

12. ఇంద్రా ! నీవు శత్రువులను ధిక్కరించు మనోబలము కలవాడవు.బలవంతులకు బలవంతుడవు. అంతరిక్షమునకు ఆవల ఉన్నవాడవు. అంతరిక్షమును స్వాధీనపరచుకున్నవాడవు. నరులను నిలుపుటకు భూలోకమును నిర్మించినావు.

13. ఇంద్రా ! నీవు భూమి అంతటి విస్తారుడవు. దర్శనీయులగు వీరులకు తావయిన ద్యులోకమునకు అధిపతివి. నీవు మహిమాన్వితుడవు. అంతరిక్షమునందంతటము విస్తరించి ఉన్నావు. కావున నిన్ను మించినవాడులేడు. ఇది సత్యము. సత్యమద్ధా నకిరన్యస్త్వావాన్

14. ఇంద్రుని వ్యాప్తిని వహించుటకు భూమి, అంతరిక్షము చాలలేదు. ఇంద్రుని తేజమును దివియందలి ప్రవాహములు పర్యాప్తములు కాకున్నవి. యుద్ధమున వర్షమును బంధించిన వృత్రాదులు సహితము ఇంద్రునిముందు నిలువలేకపోయినారు. కావుననే నీవు ఒక్కడవే సకల లోకములను ఆక్రమించుకున్నావు. ఏకో అన్యచ్చకృషే విశ్వమానుషన్

15. ఇంద్రా ! యుద్ధములందు మరుత్తులు నిన్ను అర్చించినారు. సకల దేవతల యుద్ధమున నిన్ను అనుసరించినారు. బలములు పెంచుకున్నారు. అప్పుడు నీవు పదునైన వజ్రముతో వృత్రుని ముఖమును బాదినావు.

ఏబది మూడవ సూక్తము, ఋషి - సవ్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు.

ఛందస్సు - 1-9 జగతి, 10-11 త్రిష్టుప్.

1. నిదురలో ఉన్నవాని సంపదనువలె ఇంద్రుడు అసురుల సంపదను హరించును. కావున ఇంద్రుని సేవించు యజమాని ఇంట స్తుతులు వినిపించుచున్నవి. మేము సహితము ఇంద్రుని కీర్తింతుము. దాతలను చెడుగా స్తుతించరాదు దుష్టతి ర్ద్రావిణోదేషు శస్యతే

2. ఇంద్రా ! నీవు ధనాధిపతివి. అశ్వదాతవు. గోదాతవు. ధనదాతవు. పాలకుడవు. సనాతనుడవు. అడిగినది లేదననివాడవు. మిత్రులకు ప్రియుడవు. కావున ఈ వచనములచే నిన్ను స్తుతించుచున్నాము.

3. ఇంద్రా ! నీవు ప్రజ్ఞగలవాడవు. కార్యశూరుడవు. అంతటి సంపద నీవద్దనే ఉన్నది. నీ బలమున శత్రువును జయింపుము. శత్రువు ధనము గ్రహింపుము. అట్లు గ్రహించినది మాకు ప్రసాదింపుము. యజమాని నిన్ను ఆశ్రయించినాడు. అతను కోరినవాటిని తగ్గించకుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు ప్రకాశమానములు అయిన హవిస్సులను, సోమములను స్వీకరించుము. ఆనందించుము. మంచి మనసు కలవాడవు. అగుము. మాకు అశ్వములను, గోవులను, ధనమును ప్రసాదించుము. లేమిని పోగొట్టుము. ఇంద్రుడు శత్రువులను హింసించగా మేము అన్నము కలిగి సుఖింతుము.

5. ఇంద్రా ! నీ అనుగ్రహమున మాకు సంపదలు కలిగినవి. ఆనందము, దీప్తి కలిగించు అన్నము కలిగినది. గోవులను అశ్వములను కలిగి ఉన్నాము. సద్బుద్ధి కలిగి ఉందుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు మంచివారిని పోషించువాడవు. వృత్రుని వధించినపుడు మరుత్తులు నిన్ను బలపరచినారు. చరుపురోడాశాదులు నిన్ను బలపరిచినవి. సోమము నిన్ను బలపరచినది. నీవు యజమానికి పదివేల శత్రుబాధలు తొలగించినావు.

7. ఇంద్రా ! నీవు శత్రుంజయుడవు. నిరంతరము యుద్ధములు చేయువాడవు. అసురుల పురములను, శత్రువుల పురములను ధ్వంసము చేసినావు. నీవద్ద శత్రు సంహారకమగు వజ్రమున్నది. దానితో దూరదేశమున ఉండి మాయా శీలుడయిన 'నముచి'ని వధించినావు.

8. ఇంద్రా ! నీవు 'అతిథిగ్వ'ని రక్షించుటకొఅకు 'కరంజు'ని 'పర్ణయు'ని తేజోవంతమయిన 'వర్త'ని ఆయుధముచే వధించినావు. 'ఋజిశ్వి'ని ఓడించినావు. 'వంగ్రు'ని వందలకొలది పురములను భగ్నము చేసినావు.

9. ఇంద్రా ! నీవు 'సుశ్రవు'ని రక్షించదలచినావు. సుశ్రవుని ఎదరించిన ఇరువది మంది రాజులను 60,099 మంది

భటులను, రథికులను చక్రాయుధము ప్రయోగించి హతమార్చినావు.

10. ఇంద్రా ! నీవు సుశ్రవుని రక్షించినావు. నీ భటులు 'తుర్వయాణు'ని రక్షించినారు. 'కుత్సు'ని 'అతిథిగ్వు'ని ఆయువును నీ అధీనమున ఉంచుకున్నావు.

11. మేము యజ్ఞములు చేయుచున్నాము. దేవతలు మమ్ము పాలించుచున్నారు. ఇంద్రా! నీకు మిత్రులమయి ఉన్నాము. నీ అనుగ్రహమున మాకు శుభములు కలుగుచున్నవి. పుత్రవంతులము, ఆయుష్మంతులము అగుచున్నాము. సుఖముగా జీవించుచున్నాము.

ఏబది నాలుగవ సూక్తము, ఋషి - సవ్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు.

ఛందస్సు - 6,8,9,11 త్రిష్టుప్ - మిగిలినవి జగతి.

1. ఇంద్రా ! నీ బలమునకు అంతము లేదు. నీవు ధ్వనించుచు నదులను దాటుదువు. నదులను ధ్వనింపచేతువు. నీ భయమునకు ముల్లోకములు గడగడలాడుచున్నవి. మమ్ము పాపములందును, యుద్ధములందును పడనీయకుము.

2. ఇంద్రుడు శక్తిమంతుడు. ప్రజ్ఞావంతుడు. స్తోత్రప్రియుడు. శత్రువును ఓడించగల బలసంపన్నుడు. భూమ్యాకాశములకు అలంకారమయినవాడు. వర్షమును ఇచ్చుదేవర. ఋత్విజా ! ఇంద్రుని పూజింపుము. అభిముఖముగా స్తుతించుము. ఇంద్రుడు కోర్కెలు తీర్చగలవాడు.

3. ఇంద్రుడు గొప్పవాడు. దీప్తిమంతుడు. బలవంతుడు. కీర్తిమంతుడు. శత్రుంజయుడు. అశ్వసేవితుడు. కోరికలు తీర్చువాడు. యుద్ధమునందు కఠిన మనసుగలవాడు. ఋత్విజా! అట్టి ఇంద్రుని సుఖప్రదములగు వాక్కుల నుతింపుము.

4. రాక్షసులు, రాక్షస సేనలు మాయలు గలవి. ఇంద్రుడు దృఢ చిత్తమున వాడి అయిన వజ్రాయుధమును రాక్షస సేనలమీద విసరినాడు. అప్పుడు ద్యులోకము వడకిపోయినది. ఇంద్రుడు తనంతతానే శంబరుని సంహరించినాడు.

5. ఇంద్రా ! మేఘములను గర్జింపచేయు వాయువుకన్న పైనను, ఫలములను పండించి ఎండించు సూర్యునికన్న పైనను జలమును నిలుపుచున్నావు. అడ్డులేక తిరుగు శత్రువులను బాధించుచున్నావు. వర్షము కలుగచేయుచున్నావు కావున నిన్ను మించినవాడు లేడు.

6. ఇంద్రా ! నీవు 'నర్యుడు', 'తుర్వశుడు', 'యదువు' అను రాజులను రక్షించినావు. వయ్యకులమున పుట్టిన 'తుర్వీతుని', ధననిమిత్త యుద్ధముల 'రథుడు', 'ఏతశుడు' అను ఋషులను రక్షించినావు. శంబరుని తొంబది తొమ్మిది నగరములను నాశము చేసినావు.

7. ఇంద్రునకు హవిస్సులు అర్పించువాడు, ఇంద్రుని స్తుతించువాడు, ఉక్థలు పఠించువాడు, ఇంద్రునకు అభిముఖముగా అన్నమును సమర్పించువాడు సత్పురుషుల పోషించువాడు అగును. తనను అభివృద్ధి పరచుకున్నవాడు అగును. అట్టివాని కొఱకు ఇంద్రుడు మేఘములను వర్షింపచేయును.

8. ఇంద్రుని బలము అపారము. ఇంద్రుని బుద్ధి అపారము. ఈ సోమము త్రావువారు తమ కర్మలచేత అభివృద్ధి చెందవలెను. ఇంద్రునకు హవిస్సులను ఇచ్చువారు మహత్తును, బలమును, స్థిరపుంస్త్వమును పొందుదురు.

9. ఈ సోమము రాతితోనూరి, పిండి చమసపాత్రలందు నింపబడినది. ఇంద్రా ! ఇది నీ కొఱకు తెచ్చినాము. స్వీకరించుము. తృప్తి చెందుము. ధనములను ప్రసాదించుము.

10. వర్షము జలమును నిరోధించిన తమస్సు అగు వృత్రుని ఉదరమున మేఘము ఉన్నది. వృత్రుడు నీటిని కట్టిపెట్టినాడు. వరుసలు తీరిన సకల జలములను ఇంద్రుడు పల్లపు నేలకు పారించినాడు.

11. ఇంద్రుడు మాకు సుఖకరము, కీర్తిదము, శత్రుంజయము అగు బలమును ప్రసాదించవలెను. అతడు మమ్ము సంపన్నులనుచేసి పాలింపవలెను. విద్వాంసులను పాలింపవలెను. మాకు ధనము, అన్నము, సంతానము ప్రసాదించవలెను.

ఏబది అయిదవ సూక్తము, ఋషి-సవ్యుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-జగతి.

1. ఇంద్రుని ప్రాభవము ద్యులోకమును మించినది. అతని మహత్వము భూమిని మించినది. అతడు అరి భయంకరుడు. నరుల శత్రువులను తపింపచేయును. ఆబోతు తన కొమ్ములను వాడి పెట్టునట్లు ఇంద్రుడు తన వజ్రమును వాడి పెట్టుచున్నాడు.

2. సముద్రుడు నేలమీది జలములను గ్రహించును. ఇంద్రుడు అంతరిక్షమున ఉండి సముద్ర జలమును గ్రహించును. ఇంద్రుని సాహసమునకు కలకాలముగ పేరున్నది. అట్టి ఇంద్రుడు సోమపానమును ఉత్సహించుచున్నాడు.

3. ఇంద్రుడు తనకొఱకు మేఘములను సృష్టించలేదు. అతడు మహాధనవంతులను పాలించుచున్నాడు. అతని వీర్యము ప్రసిద్ధము. ఉగ్రుడయిన ఇంద్రుడు సర్వకార్యములకు అగ్రముడు అగుచున్నాడు.

4. అరణ్యమునందలి జమలు ఇంద్రునకు నమస్కరించుచున్నారు. నుతించుచున్నారు. ఇంద్రుడు తన బలదర్పములను జనులకు ప్రదర్శించుచున్నాడు. ఇంద్రుని రక్షణయందు ధనవంతులగు యజమానులు ఇంద్రునకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. అట్టి యజమానుల అభీష్టములను ఇంద్రుడు తీర్చుచున్నాడు.

5. ఇంద్రుడు యోధుడు, ప్రజలకొరకే వధ సాధనమయిన తన వజ్రమును ఆడించుచున్నాడు. సమస్త తేజములతో యుద్ధములు చేయుచున్నాడు. దీప్తిమంతుడు అగుచున్నాడు. అందువలననే జనులకు ఇంద్రునిమీద విశ్వాసము కలిగినది.

6. యశము కోరిన ఇంద్రుడు శత్రువుల కృత్రిమ పురములను ధ్వంసము చేసినాడు. భూమి సహితముగ పెరిగినాడు. సూర్య, చంద్ర నక్షత్రాదులను పరిధులు లేకుండ చేసినాడు. యాగములను, యాగకర్తలను రక్షించుటకు వర్షములు వర్షించినాడు.

7. ఇంద్రా ! సోమపాయీ ! స్తోత్రప్రియా ! మాకు ఇచ్చుటకు నీకు మనసు ఉండవలెను. నీ సారథులు ప్రమాదములు కాచుకోగల సమర్థులు. నీగుఱ్ఱములు మాకు అభిముఖముకానిమ్ము. ఇంద్రా ! నిన్ను ఏ శత్రువూ హింసింపలేడు.

8. ఇంద్రా ! నీవు ప్రసిద్ధుడవు. తరగని ధనమునుచేత పట్టినావు. శత్రువులకు లొంగని బలము కలిగినావు. నీరు తోడుకొనుటకు జనులు నూతిచుట్టు చేరుదురు. నీవు చేసిన మహత్కార్యములు నిన్ను చుట్టి ఉన్నవి.

ఏబది ఆరవ సూక్తము, ఋషి-సవ్యుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-జగతి.

1. యజమాని చమసములలో సోమరూపములగు అన్నములను ఉంచినాడు. మగ గుఱ్ఱము ఆడు గుఱ్ఱమును చేరదీసినట్లు ఇంద్రుడు ఆ సోమములను అందుకున్నాడు. బంగారు రథము నెక్కినాడు. సర్వకార్య సాధకము అగు సోమమును త్రావినాడు.

2. ధనము కోరిన వర్తకులు యానమునకు సంద్రమును ఆశ్రయింతురు. స్తోత్రము చేయు యాజకులు సర్వవ్యాపకుడయిన ఇంద్రుని ఆశ్రయింతురు. స్తోత్రా ! వృద్ధి కలిగించువాడును, యజ్ఞపతియు అయిన ఇంద్రుని స్తోత్రము చేయుడు. స్త్రీలు, పూలు, పండ్లకొఱకు పర్వతమును ఆశ్రయింతురు. అట్లే ఇంద్రుని స్తుతులతో ఆశ్రయింపుడు.

3. ఇంద్రుడు ఇనుప కవచము తొడిగినాడు. శాత్రవులను దూలించినాడు. సోమము త్రావినాడు. మత్తెక్కినాడు. తన బలమును సర్వమును శోషింప చేసినాడు. మాయావులను సంకెలలందు ఇరికించినాడు. ఇంద్రుని దోషరహితమయిన బలము యుద్ధములందు పర్వత శిఖరమువలె ప్రకాశించుచున్నది.

4. ఇంద్రుని బలమునకు ఎదురులేదు. అతడు తిమిర రూపుని వధించినాడు. యాజకులు ఇంద్రుని బలము వర్ధిల్లుటకు స్తోత్రపాఠములు చేసినారు. అవి సూర్యుడు ఉషస్సును చేరినట్లు ఇంద్రుని చేరినవి. అపుడు ఇంద్రుని శత్రువులు హింసలు అనుభవించినారు.

5. జలములు నాశరహితములు. ప్రాణాధారములు. వాటిని వృత్రుడు మూసిపెట్టినాడు. ఇంద్రుడు జలములను విడిపించినాడు. ద్యులోకమున నిలిపినాడు. ధనార్థమయిన యుద్ధమున హర్షోల్లాసమున ఇంద్రుడు వృత్రుని కొట్టినాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు మేఘములను అధోముఖముగ వర్షింపచేసినాడు.

6. ఇంద్రా ! జలము భూమికి ఆధారభూతము. ఆ జలమును నీవు ద్యులోకమున ఉండి ధరించుచున్నావు. నీవు సోమము సేవించినావు. మదమెక్కినావు. వృత్రుని శిలతోబద్దలు కొట్టినావు. వర్షము కలిగించుచున్నావు.

ఏబది ఏడవ సూక్తము, ఋషి-సవ్యుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-జగతి.

1. ఇంద్రుడు ఉత్తమదాత. మహాగుణవంతుడు. ధనపతి. సత్యబలశాలి. సుందరాకారుడు. అతని బలమును, పల్లమునకు పారునీటిని ఆపుట ఎవ్వరి తరముకాదు. సర్వత్ర వ్యాపించిన ధనపు వాకిళ్లను ఇంద్రుడు తెరచినాడు.

2. ఇంద్రుడు శత్రుసంహారము చేయదలచినాడు. బంగారు వజ్రము పట్టినాడు. వృత్రుని విషయమున జాగ్రత్తపడినాడు. అపుడే జగములన్నియు ఇంద్రుని శ్లాఘించినవి. సవనములన్నియు పల్లమునకు నీరువలె ఇంద్రుని చేరినవి.

3. ఇంద్రుడు శుభంకరుడు. స్తవనీయుడు. అరిభయంకరుడు. ఉషోదేవీ ! ఇంద్రునికై చేయు యాగములకు హవిస్సులను ఆర్జింపుము. ఇంద్రా ! నీ తేజస్సు ప్రాణాధారము. సారథి గుఱ్ఱమును అటునిటు నడిపించును. అట్లే నీ తేజస్సును సర్వత్ర వ్యాప్తి చేయుటకు నడుపుము.

4. అనంత ధనవంతా ! ఇంద్రా ! స్తోత్రప్రియా ! మేము నిన్నే ఆధారము చేసికొని జీవించుచున్నాము. మేము నీవారము. స్తుతించుటకు నిన్నుమించినవాడులేడు. భూమి ప్రాణులను కోరినట్లు నీవు మా స్తుతులను వాంఛింపుము.

5. ఇంద్రా ! నీ వీర్యము విస్తారము. దానిని ద్యులోకము సహితము కీర్తించుచున్నది. పృథ్వి సహితము నీ బలముముందు తలవాల్చినది. అట్టి నిన్ను నుతించుచున్నాము. మా కోరికలను తీర్పుము.

6. వజ్రధారీ ! ఇంద్రా ! మేఘము విశాలమయినది. పొడవయినది. ఆ మేఘమును కణుపుకు ఒక ముక్కగా కొట్టినావు. వర్షము కలిగించినావు. కావున లోకములందలి బలములను అన్నింటిని నీవే ధరించినావు. ఇది కేవలము సత్యము. పత్రా విశ్వం దధిషే కేవలం సహః

(ప్రథమ మండలమున పదవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదకొండవ అనువాకము - ఏబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - నోధస్సు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - 1-5 జగతి, 6-9 త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని అరణులు మథించగా పుట్టినవాడు. అమృతుడు. శీఘ్రముగ జ్వలించువాడు. అగ్ని యజమానికి హవ్యవాహనుడు అయినాడు. అతడు ఆమార్గముననే వెళ్లినాడు. అగ్ని అంతరిక్షమును నిర్మించినాడు. హవిస్సుతో దేవతలకు పరిచర్యచేసినాడు.

2. అగ్నికి ముదిమిలేదు. ఆరగించుదానిని తనలో చేర్చుకొనును. ఆరగించనున్నవానిలో చేరి ఉండును. గుఱ్ఱము అటు ఇటు ఉరికినట్లు అగ్నిజ్వాలలు అటు ఇటు తిరుగును. ప్రకాశించును. ఆ మంటలు ద్యులోకమును అంటును. ధ్వనులు కలుగచేయును.

3. అగ్ని హవ్యవాహనుడు. రుద్రులు, వసువులు అగ్నిని తమ ముందు ఉంచుకున్నాడు. అగ్ని దేవదూత, అమరుడు, తేజోవంతుడు. శత్రుధనమును హరించువాడు. యజమానులు అగ్నిని స్తుతింతురు. అగ్నివారికి ధనద్రవ్యములను ఇచ్చును.

4. అగ్నిని వాయువు ప్రేరేపించును. అప్పుడు అగ్ని మహాధ్వని చేయును. నాలుకలువాచి మండును. తన తేజమున అనాయాసముగ వృక్షాగ్రములను ఆరోహించును. జ్వాలల, కీలల అగ్ని అడవిని దహించునపుడు వృషభమువలె ఉండును. అగ్ని నడచినదారి నల్లనిదారి అగును.

5. అగ్నికి జ్వాలలు ఆయుధములు. వాయువు ప్రేరకుడు. అగ్ని మంటల మూకలతో సాగును. అడవిలోని పచ్చిపండు చెట్లను దహించును. అగ్ని ఎదురుగా సాగునపుడు ఎంతవానివయినను లక్ష్యము చేయడు. అందరిని తిరస్కరించును. వృషభమువలె గంతులువేయును. అందువలన అగ్నిని చూచి సకల చరాచరములు వడకుచున్నవి.

6. అగ్నీ ! నీవు యజమానికి దేవదూతవు. యజ్ఞస్థానమున నివసించువాడవు. వరేణ్యుడవు. మిత్రునివలె సుఖప్రదుడవు. భృగువులు తమకు దేవజన్మకోరినారు. మానవులకు శుభములు కలుగచేయు ధనమువంటి నిన్ను మానవులకు అర్పించినారు.

7. ఋత్విజులు హవించు సప్త యజ్ఞములందును, యజ్ఞకర్తలందును అగ్ని శ్రేష్ఠుడు. అగ్నిదేవతలను ఆహ్వానించువాడు. అట్టి అగ్నిని సేవించువారికి సమస్తము లభించును. అందువలన నేను అగ్నికి హవిస్సులు అర్పింతును. సర్వ కర్మ ఫలము పొందుదును.

8. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. అనుకూలకాంతులుగలవాడవు. నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. మాకు తరగని సుఖములను ప్రసాదించుము. ఇనుప కవచము వంటి రక్షణను అనుగ్రహింపుము. పాపముల నుండి కాపాడుము.

9. అగ్నీ ! నీవు విశేష ప్రకాశవంతుడవు. ధనవంతుడవు. నిన్ను స్తుతించువారికి గృహమును ఇమ్ము. సుఖప్రదుడవు అగుము. నీవు కర్మఫలప్రదాతవు. ప్రాతఃకాలమున విచ్చేయుము.

ఏబది తొమ్మిదవ సూక్తము, ఋషి-నోధస్సు, దేవత- అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! ఇతర అగ్నులు నీకు శాఖలే అగును. నీవు ఉన్నప్పుడే దేవతలు హర్షింతురు. నీవు సకల జీవుల జఠరాగ్నివి. జనుల నాభిస్థానమునందు స్థాపించబడినావు. గృహమునకు స్తంభమువలె ప్రజలకు ఆధారభూతుడవు.

2. అగ్ని ద్యులోకమునకు శిరస్సు, భూలోకమునకు నాభి వంటిది. అగ్ని భూమ్యాకాశములకు, అధిపతి. తేజోరూపుడు అయిన వైశ్వానర, జఠర అగ్నిని సర్వదేవతలు నరుల కొఱకు సృష్టించినారు.

3. సూర్యునకు నిశ్చలములయిన కిరణములున్నవి. అగ్నికి అనంత ధనములు ఉన్నవి. అందువలన పర్వతములందు, ఓషధులందు, జలములందు, నరులందు ఉన్న ధనములకు అగ్ని అధిపతి అయినాడు.

4. అగ్ని భూమి, అంతరిక్షములకు పుత్రుడు. పుత్రుని గుణగణములకు అవి ఉప్పొంగుచున్నవి. చెరసాలలో ఉన్నవాడు రాజును స్తుతించును. అట్లే హోత అగ్నిని బహువిధముల స్తుతించుచున్నాడు.

5. అగ్నీ ! నీవు వైశ్వానరుడవు. జాతవేదవు. ద్యులోకము గొప్పది. నీవు దానికన్న ఎదిగినావు. మానవులకు రాజువు అయినావు. అసురులు హరించిన సంపదను తెచ్చి దేవతలకు ఇచ్చినావు.

6. విద్యుదగ్ని వృత్రుని సంహరించినాడు. వర్షము కురిపించినావు. అందుకే నరులు అగ్నిని సేవించుచున్నారు. అట్టి వైశ్వానరాగ్ని ప్రభావము చెప్పుచున్నాను :-

వైశ్వానరాగ్ని దస్యుని దహించినది. శంబరుని చంపినది. వర్షమును నేలకు తెచ్చినది.

అరువదవ సూక్తము, ఋషి-నోధస్సు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని హవ్యవాహనుడు, యశస్వి, యజ్ఞప్రకాశకుడు, రక్షకుడు, దేవదూత. హవ్యమును వెంటనే దేవతలకు చేర్చును. 'ద్విజన్మానమ్' అనగా ద్యావా-పృథ్వులు లేక అరణులకు పుట్టినవాడు. ధనమువంటి ప్రఖ్యాతమగు అగ్నిని, వాయువు భృగువునకు మిత్రునిగా చేసినాడు.

2. అగ్ని శాసకుడు అగును. అగ్నిని హవ్యము కోరు దేవతలును, హవ్యములు ఇచ్చు యజమానులను స్తుతింతురు. ఏలననగా అగ్ని పూజ్యుడు. కోరదగినవాడు. ఫలదాత. ప్రజాపతి. సూర్యునికన్న ముందటివాడు.

3. ఋత్విజులు, నరులు, హవ్యాన్నముగల జనులు యుద్ధములందు అగ్నిని పుట్టించినారు. అగ్ని, ప్రాణము హృదయము నుండి పుట్టినది. అది జ్వాలలు కలది. మాదకము. అట్టి అగ్నిని నుతించు స్తోత్రములు కొంగ్రొత్తవయి పరివ్యాప్తముకావలెను.

4 అగ్ని ఆహుతులను కోరును. అతడు పావకుడు. ఆధారభూతుడు. కోరదగినవాడు. అతడు మానవులకొఱకు అవతరించినాడు. అగ్ని మానవ శత్రువులను హింసించును. గృహపాలకుడు అగును. యజ్ఞగృహమున నిలుచును. ధనమును ఇచ్చును.

5 అగ్ని అన్నమును భరించువాడు. ధనమును ధరించువాడు అగును. గోతమ గోత్రులమగు మేము గుఱ్ఱమును శుభ్రము చేసినట్లు మంచి స్తోత్రములచే అగ్నిని నుతింతుము. బుద్ధిచే ధనమును సంపాదించువాడవగు అగ్నీ ! నీవు తెల్లవారుతుండగా త్వరగా విచ్చేయుము.

ఆరువది ఒకటవ సూక్తము, ఋషి-నోధస్సు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1 ఇంద్రుడు సంపన్నుడు. శీఘ్రుడు. గుణాధికుడు. ఋక్కు లందలివాడు. నిరాటంకుడు. ఆకలిగొన్నవానికి అన్నము సిద్ధపరుతుము. అట్లే ఇంద్రునికొఱకు ఉత్తమ స్తుతులను పూర్వులు మెచ్చిన హవిస్సులను సిద్ధపరచినాము.

2 నరునకు అన్నమువలె ఇంద్రునకు స్తుతులు సమర్పించుచున్నాను. శత్రువును బాధించునవి, మనసును ఆకర్షించునవి అయిన స్తోత్ర ధ్వనులను సమకూర్చుచున్నాను.

3 ఇంద్రుడు ప్రసిద్ధుడు, ఆదర్శప్రాయుడు, దాత, విద్వాంసుడు. అతని వృద్ధికొఱకు నేను నోటితో ధ్వనిచేయుచున్నాను. అది అర్థవంతమయినది. మంచిమాటలుగలది. మధురమయినది అగును.

4 రథము నిర్మించువాడు రథమును యజమానివద్దకు పంపును. అట్లే ప్రశంసాత్మకమయిన స్తుతులను ఇంద్రునకు పంపుచున్నాను. శస్త్రములవంటి శుభంకర వచనములు సమర్పింతును. మేధావి ఇంద్రుని కొఱకు హవిస్సు అర్పింతును.

5 ఇంద్రుడు శత్రుంజయుడు. దాత. శత్రుపుర ధ్వంసకుడు. రథమునకు గుఱ్ఱమును పూన్చినట్లు ఇంద్రునికొఱకు వాక్కుతో స్తుతిమంత్రములు కూర్చుచున్నాను.

6. ఇంద్రుడు శత్రుహింసకుడు. ధనస్వామి. బలవంతుడు. అతడు వజ్రాయుదముచే వృత్రుని ఆయువుపట్టును నొప్పించినాడు. ఆ వజ్రాయుధములు శుభకర్మలు చేయును. శత్రువును పరిమార్చును. ఆ వజ్రాయుధమును విశ్వకర్మ ఇంద్రుని కొరకే పదును పెట్టినాడు.

7 వర్షము కలిగించు ఈ యజ్ఞ సవనములందు ఇంద్రుడు సోమపానము చేసినాడు. హవిస్సులను స్వీకరించినాడు. సర్వజగముల వ్యాపించినాడు. అసురధనమును హరించినాడు. శత్రుంజయమగు వజ్రాయుధముతో మేఘమును కొట్టినాడు.

8. ఇంద్రుడు వృత్రుని సంహరించినాడు. అప్పుడు దేవతలను పాలించువారును, ప్రాణప్రదులు అయిన ఛందస్సులు స్తోత్రములు రచించినారు. అట్టి బుక్కులు భూమి, అంతరిక్షమును అతిక్రమించినవి. కాని భూమి, అంతరిక్షము ఇంద్రుని మహిమను అతిక్రమింపలేకపోయినవి.

9. ఇంద్రుడు శత్రుమర్దనుడు. తేజో విరాజితుడు. సర్వసమర్థుడు. అపరిమితుడు. అతడు మేఘములమధ్య యుద్ధము కల్పించినాడు. ఇంద్రుని మహిమ ముల్లోకములను అతిక్రమించినది.

10. ఇంద్రుని బలపు వెదికి వృత్రుడు ఎండిపోయినాడు. దొంగలు ఆవులను నరికినట్లు ఇంద్రుడు వృత్రుని నరికినాడు. వృత్రుడు దాగతగిన ఉదాకములను విడగొట్టినాడు. హవిస్సులు అర్పించిన యజమానులకు ఇంద్రుడు ఎదురుగా వచ్చి ధనములను ఇచ్చినాడు.

11. ఇంద్రుడు వజ్రమున సముద్రమును ఏర్పరచినాడు. ఇంద్రుని ప్రకాశబలముననే సముద్రము విలసిల్లుచున్నది. ఇంద్రుడు తాను ఐశ్వర్యవంతుడు అయినాడు. యజమానులకు ధనములను ఇచ్చినాడు. శత్రువులను హింసించినాడు. 'తుర్వీతు'నకు నివాసము కల్పించినాడు.

12 ఇంద్రుడు త్వరితుడు. ఈశ్వరుడు. అమిత బలవంతుడు. అట్టి ఇంద్రుడు వృత్రునిమీద వజ్రము విసరవలె. మేఘములు నీటిని కోనుచున్నవి. ఆ నీరు ప్రవహించుటకు అడ్డు తగులుచున్నవి. అటువంటి మేఘములను ఇంద్రుడు పశువును చేదించినట్లు ఛేదించవలెను.

13. ఇంద్రుడు యుద్ధమునకు త్వరపడును. ఆయుధము విసరును. శత్రువును హింసించును. అట్టి ఇంద్రుడు అభిముఖముగా ఉన్నాడు. బుత్విజా ! అతని వీరకృత్యములను స్తుతింపుము.

14 ఇంద్రుని భయమున పర్వతములు నిశ్చలముగా ఉన్నవి. లోకములు కంపించుచున్నవి. ప్రకాశించు ఇంద్రుని రక్షణ కోరి 'నోధస్సు' ఇంద్రుని మాటి మాటికి స్తుతించినాడు. వీర్యవంతుడు అయినాడు.

15. సమర్థుడు, ధనస్వామి అయిన ఇంద్రుని కొరకే ఈ స్తోత్రములు రచింపబడినవి. ఇంద్రుడు 'సువశ్వ' పుత్రుడు అగు 'సూర్యుని' పై స్పర్థ వహించినాడు సోమములను అభిషవించిన 'ఏతశు'ని రక్షించినాడు.

(సువశ్వుడు తపము చేసి సూర్యాంశమున పుత్రుని బడసినాడు. అతనికి ఏతశునకు యుద్ధము జరిగినది. అందు ఇంద్రుడు ఏతశుని రక్షించినాడు)

16. అశ్వముల రథమువాడా ! ఇంద్రా ! గోరమువంశీయులు నిన్ను ప్రసన్నుని చేయుటకు స్తుతిమంత్రములు నిర్మించినారు. ఈ స్తుతి కర్తలకు బహువిధముల ధనమును ప్రసాదించుము. రేపుకూడ ప్రాతఃకాలమున విచ్చేయుము.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము ప్ర.మండలము-నాలుగవ అధ్యాయము సమాప్తము.)

ఓం నతా మినన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |

నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

అయిదవ అధ్యాయము - అరువది రెండవ సూక్తము

ఋషి - నోధస్సు - దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1 ఇంద్రుడు తన బలమున శత్రువును సంహరించువాడు. అతడు స్తుతించదగినవాడు. అంగిరసుడు ఇంద్రుని సుఖహేతువు అయిన స్తోత్రములచే స్తుతించినాడు. ఆ స్తోత్రములను మేము తెలిసికున్నాము. ఇంద్రుని ఋషులు తమ స్తోత్రములచే అర్చింతురు. ఆ ఇంద్రుడు ప్రసిద్ధుడు. అందరిని నడిపించగలవాడు. ఇంద్రుని గూర్చిన స్తుతులను ఉచ్చరింతుము.

2 మన పితరులు, పూర్వర్షులు, అంగిరసులు ఇంద్రుని మార్గమును ఎరిగినారు, అర్చించినారు. ఇంద్రుడు వారి గోవులను విడిపించినాడు. అతి బలుడు అయిన ఇంద్రుని కొఱకు ఋత్విజులారా ! గంభీరములు శ్రావ్యములు అయిన స్తోత్రములను సంపాదించుడు.

3. ఇంద్రునకై అంగిరసులు యాగము చేసినారు. ఆ సవనమున ఆడకుక్క తన కొడుకు కుక్కకు అన్నము ఆర్జించినది. తదుపరి దేవరాజు ఇంద్రుడు అసురుని భేదించినారు. గోవులను విడిపించినాడు. దేవతలు ఆ గోవులను తోలుకొని పోవుచు హర్షధ్వానములు చేసినారు.

('పణి' అనువాడు దేవతల గోవులను గుహలో దాచినాడు. దేవతలు గోవులను కనుగొనలేకపోయినారు. ఇంద్రుడు తనవద్ద ఉన్న ఆడకుక్కను గోవులను వెదకిరమ్మన్నాడు. ఆ కుక్క తనబిడ్డకు అన్నము పెట్టిన వెదుకుదును అన్నది. అన్నము పెట్టగా కుక్కపసికట్టి గోవులను కనుగొన్నది. ఇంద్రుడు గోవులను విడిపించినాడు.)

4. అంగిరసులు రెండు తెగలవారు. తొమ్మిది నెలలు యాగము చేసినవారు నవగ్వులు. పదినెలలు యాగము చేసినవారు దశగ్వులు. అట్టి ఏడుగురు అంగిరసులు ఇంద్రుని కొఱకు సుఖకరములు, సుస్వరములు అయిన స్తుతులను రచించినారు. అటువంటి ఇంద్రుడు, తన ధ్వనిచే నీరునిండిన మబ్బును భయపెట్టినాడు.

5. శత్రుమర్దనుడగు ఇంద్రుని అంగిరసులు స్తుతించినారు. ఇంద్రుడు ఉషస్సు, సూర్యుల కిరణములతో చీకట్లను పారద్రోలినాడు. భూమి ఉపరితలమును విశాలము చేసినాడు. అంతరిక్ష మూలమును బలపరచినాడు.

6. ఇంద్రుడు నేలమీద నాలుగు మధుర జల నదులను ప్రవహింప చేసినాడు. "కర్మదస్మస్యచారుతమ మస్తిదంసః" అతడు చేసిన ఈ పని అత్యంత పూజనీయము. శుభప్రదము అయినది.

7. ఇంద్రుడు దుర్లభుడు. అయినను స్తుతించువారికి సులభుడు. ఒకేచోట ఉండిన ద్యావాపృథ్వులను విడగొట్టినాడు. స్మరణీయుడు, శ్రేష్ఠుడు. అంతరిక్షమున ఉన్న సూర్యునివలె ఇంద్రుడు అనేక శుభకర్మలు చేసినాడు. ద్యావా పృథ్వులను ధరించినావు.

8. ఉషస్సు, రాత్రి రెండు వేరు వేరు రూపములుగలవారు. వారు ప్రతిదినము పుట్టుచున్నారు. యవ్వనవంతులు. చిరకాలముగా భూలోక, ద్యులోకములను మరల మరల చుట్టి వచ్చుచున్నారు. రాత్రి చీకట్లతోను, ఉషవెలుగుతోను ఒకదాని తరువాత ఒకటి వచ్చుచున్నవి.

9. ఇంద్రుడు కంటితో చూడ శక్యముకానివాడు. మంచి పనులు చేయువాడు. బలమునకు పుత్రుడు. శుభప్రదుడు. అతడు యజమానుల సఖ్యతను, చిరకాలముగ పోషించుచున్నాడు. అపక్వగోవులందు పక్వమయిన పాలను ఇచ్చుచున్నాడు. నల్లని, ఎర్రని గోవులకు కూడ తెల్లని పాలనే కల్పించినాడు.

10 ఇంద్రుని చేతివ్రేళ్లు సమాన నివాసములు గలవి. గమనములేనట్టివి. అవి తమ బలమున అనేకవేల కర్మలను నిర్వహించుచున్నవి. తమంత తాము ప్రసరించు వ్రేళ్లు, దేవ భార్యలవలె ఇంద్రుని సేవించుచున్నవి.

11. ఇంద్రుడు దర్శనీయులలో శ్రేష్ఠుడు. నమస్సులు, స్తుతిమంత్రములచే నుతింపబడుచున్నాడు. ధనమునుకోరు యజమానులు బహుప్రయాసలతో ఇంద్రుని ఆశ్రయించుచున్నారు. కాముకులయిన భార్యలు భర్తలను చేరినట్లు యజమానుల స్తుతులు ఇంద్రుని చేరుచున్నవి.

12. ఇంద్రా ! నీవు అందగాడవు. నీ బాహువులందు చిరకాలమునుండి ధనము నిలిచి ఉన్నది. నిన్ను స్తుతించువారికి ఇచ్చుచున్నావు. అయినను తరుగలేదు. నీవు బుద్ధిమంతుడవు. దీప్తిమంతుడవు అయినావు. కర్మ హేతువవు, కర్మవంతుడవగు నీ పనుల వలన మాకు ధనము కలిగించుము.

13. అగ్రగణ్యుడవు, బలవంతుడవు అగు ఇంద్రా ! నీవు అశ్వమును పూన్చి రథము నడిపింతువు. గోతమ పుత్రుడగు నోధస్సు నీ కొఱకు నవ్యములు, సూక్తరూపములయిన సోత్రములను రచించినాడు. అవి మాకొఱకును అగును. ఇంద్రా ! ఉదయమున వేగిరముగ విచ్చేయుము.

ఆరువది మూడవ సూక్తము, ఋషి - గోతమ పుత్రుడు నోధస్సు,

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు గణాధికుడవు. అసురులు పుట్టగానే నీవు పుట్టినావు. నీబలమున శత్రువును శోషింపచేసినావు. ద్యులోక, భూలోకములను ధరించుచున్నావు. ప్రపంచమునందలి భూతములు, పర్వతములు, ఇతర స్థావరములు దృఢమయినవి. అయినను నీ భయమున, సూర్యకిరణములవలె కంపించును.

2. ఇంద్రా ! నీవు తీరని పనులున్నవాడవు. నీవు రథమున గుఱ్ఱములను పూన్చెదవు. అప్పుడు స్తోత నిన్ను స్తుతించును. వెంటనే శత్రువును గమనించునపుడు అనేక అసుర పురములను ఛేదింపనున్నావు.

3. ఇంద్రా ! నీవు అందరికన్న మిన్నవు. ఋభువులకు అధిపతివి. నరులకు హితకారివి. శత్రుంజయుడవు. నిర్లక్ష్య స్వభావుడవు. హింసాకరమయిన యుద్ధమున దీప్తివంతుడు, పిన్నవాడయిన కుత్సునకు సాయము చేసినావు. 'శుష్ణ'ని వధించినావు.

4. ఇంద్రా ! నీవు 'కుత్సు'నకు సాయము చేసినావు. అతనికి ప్రసిద్ధ ధనము సమకూర్చినావు. నీవు వర్షము కురిపింతువు. వజ్రాయుధము ధరింతువు. దస్యులు వెన్నిచ్చి పారిపోవునట్లు చేతువు.

5. ఇంద్రా ! ఎంతటివారికయినను నీవు హింస కోరవు. నిన్ను మేము ప్రార్థించుచున్నాము. మా అశ్వములకు దారులు తెరువుము. పర్వతము వంటి నీ వజ్రాయుధమున శత్రువులను ధ్వంసము చేయుము.

6. యుద్ధములు లాభములకొఱకు, జలముల కొఱకు జరుగును. ఎట్టి యుద్ధమయినను యుద్దమందు ప్రసిద్ధుడవయిన ఇంద్రా ! నిన్నే సాయము కోరుదురు. యుద్ధమందు మా ముందుండి రక్షింపుము. మేము కోరినది నీ రక్షణయే.

7. వజ్రీ ! ఇంద్రా ! పురుకుత్సునికై యుద్ధము చేసినావు. ఏడు పురములను భేదించినావు. 'అంహు'ని ధనమును దర్భను కోసినంత అనాయాసముగ కోసి తెచ్చినావు. దానిని పురవంశపు సుదాసునకు ఇచ్చినావు.

8. ఇంద్రదేవా ! నానావిధములయిన అన్నములు సంపాదించదగినవి. వర్షమున నీటినివలె భూమిమీద అన్నమును

వృద్ధిపరచుము. నీరు అంతటా ప్రవహించుచున్నది. అట్లే ఎల్లెడల అన్నము లభించునట్లు చేయుము.

9. ఇంద్రా ! గోతమ వంశపు ఋషులు నీ స్తుతులు కూర్చినారు. హవిరూపమగు అన్నము అశ్వములతో కూడిన నీకు అభిముఖ మంత్రములు ఉచ్చరించుచున్నారు. తలచినంతలో ధనముగల ఇంద్రుడు ఉదయమున అరుదెంచవలెను.

ఆరువది నాలుగవ సూక్తము ఋషి - గోతమ పుత్రుడు నోధస్సు

దేవత - వాయువు, ఛందస్సు - 1-14 జగతి, 15 త్రిష్టుప్.

1. వాయువులు వర్షించునవి. శుభయజ్ఞము గలవి. ఫల పుష్పాదులు సృష్టిచేయునవి. నోధర్షీ ! అట్టి వాయువులను ఆకర్షించు స్తుతిని రచింపుము.

నోధర్షి పలికినతీరు :-

వాయువులారా ! నేను ధీరుడను. చేతులు జోడించినవాడను. యజ్ఞమునకు మేఘుడు వర్షించునట్లు మనస్పూర్తిగా స్తుతులను రచింతును.

2. వాతువులు దర్శనీయులు. యవ్వనులు. రుద్రపుత్రులు. శత్రుంజయులు. పాపరహితులు. పవిత్రులు. సూర్యునివంటి తేజోవంతులు. వర్షించువారు. భూత గణములవలె భయంకరులు. అట్టి మరుత్తులు అవతరించినవి.

3. మరుత్తులు పడుచువారు. ముదిమి ఎరుగనివారు. అసుర సంహారకులు. నిర్నిరోధులు. పర్వతము వంటి దృఢగాత్రులు. స్తుతించు వారి కోరికలు తీర్చుదురు. సమస్త భువనములను, ద్యులోక, భూలోకములందలి దృఢ వస్తువులను మరుత్తులు తమ బలమున కదిలింతురు.

4. మరుత్తులు నానావిధ భూషణములతో అలంకరించుకున్నారు. వక్షమున హారములు. వీపున ఆయుధములు ధరించినారు. మరుత్తులు అట్టి అలంకార, ఆయుధ సహితులయి, తమ బలమున అంతరిక్షమున అవతరించినారు.

5. మరుత్తులు తమను స్తుతించువారికి ధనములు ప్రసాదింతురు. సర్వమును చలింపచేతురు. సర్వత్రా గమనింతురు. వారు తమ బలమున గాలులను, మెరుపులను కలిగించుచున్నారు. అంతరిక్షమున ఉన్న పాదుగులవంటి మేఘములను పిదికి భువికి వర్షము కలిగించుచున్నారు.

6. మరుత్తులు ఉదారులు. ఋత్విజులు యజ్ఞమున ఘృతమునువలె, పాలవంటి రసవంతములయిన జలములను వర్షింతురు. అశ్వములనువలె వేగవంతములయిన మేఘములను లొంగదీసికొందురు. గర్జించు మేఘమును పిదుకుదురు. వర్షము కలుగచేయుదురు.

7. మరుత్తులు మహనీయులు జ్ఞానులు. కాంతిమంతులు. పర్వతములవంటి బలము కలవారు. ఎర్రని ఆడ గుఱ్ఱములు వాహనములు గలవారు. వేగవంతుడు. వారు ఏనుగులవలె వనములను విరుచుకొని తినుచున్నారు.

8. మరుత్తులు మంచి జ్ఞానవంతులు. సింహమువలె గర్జింతురు. మగలేడికి తెల్లని పొడలవలె వారి దేహములు కాంతులచే అలంకరించబడినవి. సర్వజ్ఞులు. స్తుతికర్తలను రక్షించువారు. ఎదిరించువారిని చంపువారు. అట్టి మరుత్తులు ఆయుధములు ధరించి, శత్రుబాధగల యజమానులను రక్షింతురు.

9. మరుత్తులు గణమై పరస్పరము ఆశ్రయించుకొనువారు. శూరులు. యజమానులు ఆశ్రితులుగా గలవారు. మరుత్తులారా ! బలమున చంపగలంతటి కోపమున ద్యులోకభూలోకముల గర్జించుడు. మీ రథములు స్వచ్ఛకాంతి గలవి. మెరుపులు గలవి. మెరుపులు గలవి. వాటిమీద ఆసీనులయిన మిమ్ము సర్వజనులు చూచుచున్నారు.

10. మరుత్తులు సర్వజ్ఞులు. నిధిపతులు. బలవంతులు. మహత్తులు. శత్రుంజయులు. అక్షయ బలవంతులు. సోమపాయులు. ప్రతిదానిని నడిపించువారు. అట్టి మరుత్తులు తమ బాహువులందు ధనుర్బాణములు ధరించినారు.

11. మరుత్తులు వర్షమును పెంచువారు. యజ్ఞవంతులు. యజ్ఞ స్థలములకు ఏగువారు. స్వయముగ శత్రువులను అణచువారు. అచలములను చలింపచేయువారు. ఇతరులు మోయశక్యముకాని వారు. దీపించు చూపులవారు. అట్టి మరుత్తులు చక్రములతో మేఘములను ఎగురగొట్టుచున్నారు.

12. మరుత్తులు శత్రుంజయులు. పావకులు. వర్షించువారు. రుద్రపుత్రులు. బలయుతులు. ఋత్విజులారా ! మరుత్తులను స్తుతిమంత్రములతో ఆహ్వానించుడు. ధనమునకై స్తుతింపుడు.

13. మరుత్తులారా ! మీ రక్షణ పొందిన నరుడు అందరికన్న బలవంతుడు అగును. అతడు అశ్వముల సాయమున అన్నము, నరుల సాయమున ధనమును ఆర్జించును. సత్క్రతువులను చేయును. సంపన్నుడయి వర్ధిల్లును.

14. మరుత్తులారా ! సర్వకర్మ కుశలుడు, అజేయుడు, కాంతిమంతుడు, శత్రుదమనుడు, సంపన్నుడు, కీర్తనీయుడు అయిన పుత్రుని, పౌత్రుని మేము నూరు హేమంతముల వరకు పోషించునట్లు చేయుము. పుష్యేమ తనయం శతః హిమాః

(పౌత్రునికి నూరేళ్లు వచ్చువరకు జీవించవలెనను ఆశయము. సంవత్సరము హిమవంతము నుండి ప్రారంభమయినట్లున్నది)

15. స్థిర సకల్పులు, వీర్యవంతులు, శత్రుజయులు అగు పుత్రులను నూర్లకొద్ది, వేలకొద్ది వర్ధించునట్లు మరుత్తులు

అనుగ్రహించవలెను. తెల్లవారుతుండగా త్వరగా మరుత్తులు దర్శనీయవలెను.

(ప్రథమ మండలమున పదకొండవ అనువాకము సమాప్తము.)

పన్నెండవ అనువాకము - అరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషి-శక్తిపుత్రుడు పరాశరుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-విరాట్టు.

1. అగ్నీ ! నీవు గుహలో ఉన్నవాడవు. అన్నమయుడవు. హవ్యవాహనుడవు. పశువులు దొంగలను అనుసరించినట్లు దేవతలు నీ అడుగుజాడలను అనుసరించుచున్నారు. యజింపదగిన దేవతలందరు నిన్ను చేరుచున్నారు.

2. అగ్ని పారిపోయినది. దేవతలు అగ్నిని అంతటను వెదకినారు. ఇంద్రాదులు భూలోకమున అన్వేషించినారు. అందువలన భూమి స్వర్గమయినది. స్తుతుల కారణముగా యజ్ఞముల అగ్ని ఎదిగినది. జలములు అగ్నిని దాచినవి.

(జలములు పెరిగినవి. అగ్నిని తమలో దాచుకున్నవి. జలములందు అగ్ని ఉన్నదని భావము. జలము నుండి విద్యుత్తు ఉత్పత్తి అగుచున్నది. అది జలములందలి అగ్ని అగును. ఇది జలమున దర్శించుట కావచ్చును)

3. అగ్ని రమణీయమయినది. పుష్టికరము. భూమివలె విస్తీర్ణమయినది. పర్వతమువలె ఫలములను ఇచ్చునది. ఉదకమువలె సుఖకరమయినది. యుద్ధమునందలి అశ్వమువలె అప్రమత్తమయినది. నీటివలె ప్రవహించునది. అటువంటి అగ్నిని నివారింప సమర్థుడు ఎవడు?

4. తోడబుట్టినవారివలె అగ్ని ఉదకములకు బంధువు. రాజు ధనవంతులను పీల్చినట్లు, అగ్నివనములను కాల్చును. వాయువును కలిసి వనములను చికాకు పరచినపుడు అగ్నియే పృథ్వి యొక్క రోమములను ఛేదించును.

5. అగ్ని దూరతీరములకు ప్రకాశించును. అగ్ని సర్వ వ్యాపకుడు. ఉదకములందు హంసవలె జలమున అగ్ని అణగి ఉన్నది. సోముడు ఔషధములను సృష్టించినట్లు అగ్ని సమస్త పదార్థములను సృజించును.

అరువది ఆరవ సూక్తము - ఋషి - శక్తిపుత్రుడు పరాశరుడు,

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - విరాట్టు.

1. అగ్ని ధనమువంటిది. సంపాదించదగినది. సూర్యునివలె సమస్తము చూపించునది. ఆయువువంటిది. జీవనాధారము. పుత్రునివలె నిత్యమయినది. అశ్వమువలె రక్షణను ఇచ్చునది. పాలవలెప్రియము అయినది. విశేష ప్రకాశముగలది. అడవులను అంటుకొనునది.

2. అగ్ని క్షేమకరము. ఇంటివలె ఆశ్రయమును ఇచ్చునది. ధాన్యమువలె పక్వము అగునది. శత్రుంజయము. ఋషివలె దేవతలను స్తుతించునది. యజమానులు స్తుతించునది. గుఱ్ఱమువలె హర్షమును ఇచ్చునది. అట్టి అగ్ని మాకు అన్నము ప్రసాదించవలెను.

3. అగ్ని అశక్య తేజోవంతుడు. యజ్ఞకర్తవలె నిత్యుడు. భార్యవలె అలంకారము. చిత్ర విచిత్ర దీప్తివంతుడు. సూర్యునివలె తెల్లని ప్రకాశముకలవాడు. రథమువలె బంగారుకాంతితో మెరయువాడు. యుద్ధములందు దీపించువాడు అగును.

4. ప్రభువు పంపిన సేనవలె, వాడి బాణమువలె అగ్ని ఎల్లరకు భయము కలిగించును. పుట్టినది అగ్నియే. పుట్టబోవునది అగ్నియే. కన్యలకు కన్యాత్వము పోగొట్టునది అగ్నియే. భార్యల రక్షించునది అగ్నియే.

5. చర, స్థిర భూతముల హవిస్సులచేత అగ్ని దీపించును. ఆవులు ఇంటికి చేరినట్లు అట్టి అగ్నిని మేము చేరుదుము. అగ్నిజ్వాలలు ప్రవహించు నీటివలె అటునిటు ఉరుకులు పెట్టును. స్వర్గమందలి అగ్ని సూర్యునిగా కిరణములు దాల్చినది.

ఆరువది ఏడవ సూక్తము-ఋషి-పరాశరుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు- విరాట్టు.

1. అగ్ని వనముల పుట్టును. మానవులకు ప్రియతముడు. హవిస్సులను అందించువాడు. రాజు దృఢగాత్రులను ఆదరించును. అట్లే అగ్ని యజమానుని ఆదరించును. అగ్ని శుభములు కలిగించును. దేవతలను పిలుచును. హవ్యములు అందించును.

2. హవిరూపము అగు అన్నముల తీసుకొని అగ్ని గుహయందు దాగినాడు. జలమున చేరినాడు. దేవతలను బెదిరించినాడు. జగత్తును నడిపించువారును, కర్మలను పోషించువారును అయిన దేవతలు అగ్నిని గ్రహించినారు. హృదయ పూర్వకముగ అగ్నిని స్తుతించుచున్నారు.

3. భూమి, అంతరిక్షములను సూర్యుడు ధరించినాడు. సూర్యునివలె అగ్నియు ధరించినాడు. ద్యులోకమును అగ్ని సత్యమంత్రములచే నిలిపినాడు. అగ్నీ ! నీవు సర్వభక్షకుడవు. పశువులకు ప్రియమయిన గడ్డిని, నీరును కాపాడుము. గోవులు సంచరించని అంతర్గుహలో నిలిచియుండుము.

4. గుహయందున్న అగ్నిని తెలియువాడు, యజ్ఞమును ధరించు అగ్నిగా ఉపాసించువాడు, యజ్ఞమును చేయువాడు, అగ్నిని శ్రావ్య స్తుతుల నుతించును. స్తుతి కర్తలకు అగ్ని ధనమును ప్రసాదించును.

5. అగ్ని గొప్ప గొప్ప చెట్లను ఆవరించును. ఆ చెట్ల ఫలములందుగల బీజములను సహితము మిగల్చడు. అగ్ని

కదలికకు కారణము అగును. అగ్ని జలములందు వసించును. అగ్ని గృహములందు సర్వభక్షకుడు అగును. అట్టి అగ్నిని పండితులు పూజింతురు.

అరువది ఎనిమిదవ సూక్తము - ఋషి - పరాశరుడు, దేవత - అగ్ని

ఛందస్సు - విరాట్టు.

1. అగ్ని హవిస్సును భరించును. హవిస్సులతో కలియును. హవిస్సులను ప్రాప్తించును. అగ్ని సర్వ దేవతలందు ప్రకాశించును. అగ్ని మాత్రమే చరాచరముల మహత్తుకు కారణము అగును. అట్టి అగ్నియే రాత్రులందు చరాచర జగత్తును ప్రకాశింపచేయును.

2. అగ్నీ ! నీవు ఎండు కర్ర నుంచి జ్వలించుచు అవతరించగనే యజమానులు నీకొఱకు క్రతువులు చేయుచున్నారు. నిన్ను స్తుతులచే సేవించుచున్నారు. దేవత్వము పొందుచున్నారు.

3. అగ్ని యజనమునకు వచ్చును. అప్పుడు అతనిని నుతించుచున్నారు. యాగములు చేయుచున్నారు. హవిస్సులు అందించినవారికి కర్మలు చేయగోరువారికి అగ్ని ధనములు ప్రసాదించును.

4. అగ్నీ ! నీవు దేవతలను పిలుచువాడవు. అయినను నరులను ఆశ్రయింతువు. నీవే ప్రజల ధనమును కాపాడుదువు. ఆ ప్రజలు రేతస్సు రూపమున నీవే వారిలో ఉన్నట్లు భావింతురు. వారు మూఢత్వము మాని సమర్థులయి తమ పుత్ర సహితులయి నిన్ను ఉపాసింతురు.

5. అగ్ని శాసనమును, తండ్రిశాసనమువలె సేవించు యజమానికి అగ్ని సర్వసంపదలు కలిగించును. యజ్ఞ గృహములందు మనసు ఉంచిన అగ్ని నక్షత్రములతో ద్యులోకమును ఏర్పరచినాడు.

అరువది తొమ్మిదవ సూక్తము - ఋషి - శక్తిపుత్రుడు పరాశరుడు,

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - విరాట్టు.

1. ఉషస్సును తొలగించి సూర్యుడు ప్రకాశించును. అట్లే శుభ్రవర్ణముగల అగ్ని సర్వప్రకాశకుడు అయినాడు. అగ్నియొక్క కాంతి సూర్యకాంతివలె ద్యులోక భూలోకముల నిండి ఉన్నది. అగ్ని తాను ఉద్భవించినాడు. జగత్తునందలి సర్వకర్మలందు వ్యాపించినాడు. ఋత్విజులకు పుత్రుడయి పోషించుచున్నాడు.

2. అగ్నీ ! నీవు సర్వకర్తవు. నిగర్వివి. సదసద్వివేకవంతుడవు. గోవు పొదుగువలె అన్నములకు రుచికలిగింతువు. గ్రామస్తులు ఉపకారిని ఆహ్వానింతురు. అట్లే నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. నీవు యజ్ఞగృహములందు నిలిచినావు. అందరి స్తుతులు అందుకొనుచున్నావు.

3. గృహమునందు పుత్రునివలె పుట్టిన అగ్ని ఆనందము కలిగించును. అగ్ని అశ్వమురీతి సాయముచేయును. నేను దేవతలను ఆహ్వానించినపుడు ఈ అగ్ని సర్వదేవతారూపుడు అగుచున్నాడు.

4. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞనిర్వాహకుడవు. జనులకు సుఖములను ప్రసాదించువాడవు. నీ కర్మలకు అడ్డువచ్చువారిని సహించవు. మరుత్తులతో కలిసి పారదోలుదువు. అందువలన నీకు సంబంధించిన కర్మలు నిరాటంకముగ నిర్వర్తించబడును.

5. ఉషస్సును తొలగించి ప్రకాశించు సూర్యునివలె అగ్ని విశేష ప్రకాశమున విరాజిల్లుచున్నాడు. అగ్నిదేవుని కిరణములు హవిస్సులను గ్రహించి అంతరిక్షమున సూర్యకిరణములయి వ్యాపించినవి.

డెబ్బదివ సూక్తము-ఋషి-పరాశరుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-విరాట్టు.

1. అగ్ని బుద్ధిగోచరుడు. కాంతిమంతుడు. దేవతల, నరుల కర్మలు తెలియువాడు. కర్మలన్నింట ఉన్నవాడు. అట్టి అగ్ని అన్నములను ప్రసాదించవలెను.

2. అగ్ని ఉదక గర్భములందు ఉన్నాడు. చరాచర జంతువుల గర్భములందు ఉన్నాడు. గృహములందు ఉన్నాడు. పర్వతములందు ఉన్నాడు. అట్టి అగ్నికి హవిస్సులు అర్పింతుము. రాజు ప్రజలకువలె అగ్ని అమృతుడు, శుభంకరుడు అగుచున్నాడు.

3. అగ్ని రాత్రులందు వెలుగును ఇచ్చును. యోగ్యములు అయిన స్తుతిమంత్రముల అగ్నిని ఆరాధించు యజమానికి ధనములు లభించును. చైతన్యము కలుగును. దేవతలను, నరులను తెలిసిన అగ్ని భూమండలమునందలి ప్రాణులను రక్షించవలెను.

4. ఉషస్సులు రాత్రులు, చరాచరములు ఉదకమునందున్న అగ్నిని వృద్ధి పొందించును. అటువంటి అగ్ని సత్య ఫలములు గల సర్వకర్మలను చేయును. సుఖప్రదమగు దేవయజన స్థానమందు ఉండును. అగ్ని ఆరాధింపబడును.

5. అగ్ని పశువులకు శుభములు కలిగించవలెను. జనులందరు మాకు కానుకలు తెచ్చి ఇచ్చునట్లు చేయవలెను. అగ్నిని జనులు నానా దేవయజన స్థానములందు పూజింతురు. వృద్ధుడయిన తండ్రి ధనమును పుత్రుడు గ్రహించును. అట్లే అగ్ని నుండి మానవులు ధనములను పొందుచున్నారు.

(అగ్ని తండ్రివంటివాడు. పూజించువారికిని, పూజించనివారికిని ధనములు ఇచ్చును.)

6. అగ్ని సాధకునివలె సాధ్యఫలమును గ్రహించును. అగ్ని బాణములు విడుచు శూరునివలె శత్రువులను కొట్టును. అగ్ని హింసకులకు భయంకరుడు అగును. అగ్ని యుద్ధములందు వెలుగులు కలిగించును.

డెబ్బది ఒకటవ సూక్తము - ఋషి - శక్తిపుత్రుడగు పరాశరుడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. భార్య తన భర్తను నిత్యము ప్రసన్నము చేయును. అట్లే వ్రేళ్లు హవిస్సులు అర్పించి అగ్నిని ప్రసన్నుని చేయును. ఉషను కిరణములు సేవించును. అట్లే వ్రేళ్లు అగ్నిని సేవించును.

2. మా పితరులు అంగిరసులు. వారు అగ్నిని మంత్రములచే స్తుతించినారు. అగ్నిని భజించినారు. గొప్పదియగు ద్యులోకమును తెలియపరచినారు. సుఖములు కలిగించు పగళ్లను తెలుసుకున్నారు. సూర్యుని కిరణములను తెలుసుకున్నారు.

3. అంగిరసులు అగ్నికి యజన స్థానము ఏర్పరచినారు. అగ్నియొక్క కర్మలను సాధించినారు. అప్పుడు అంగిరసులు ధనవంతులు అయినారు. అగ్నికి జ్వాలలు కల్పించినారు. అంగిరసులు ఆశలు వదిలినారు. కర్మలు చేసినారు. హవిస్సుల రూపమున ఉన్న అన్నమున దేవతలను, మానవులను వృద్ధిపొందించినారు. అంగిరసులు అగ్నిని ఆరాధించినారు.

4. వ్యానవాయువు ప్రాణ అపానాది అయిదు స్థానముల విభక్తమయి నిలిచి ఉన్నది. ప్రాణ అపానాదులను మధించుట వలన సమస్త యజ్ఞగృహమున అగ్ని ప్రకాశించును. వీరుడగు రాజువద్దకు మిత్రుడగు రాజు దూతను పంపును. అట్లే భృగువువంటి యజమానులు అగ్నిని దేవతలవద్దకు దూతనుగా పంపుదురు.

5. దేవతలు మహిమాన్వితులు. పాలకులు. యజమాని అట్టి దేవతలకు హవిస్సులు అందించును. అది చూచిన రక్కసులు మండుచున్న బాణములను ప్రయోగించును. ఉష అగ్నికి కూతురు అగును. తండ్రి కూతురుకు కాంతిని ఇచ్చినాడు.

6. అగ్నిని తమ యజ్ఞగృహములందు ప్రజ్వలింపచేతురు. అగ్నికి నిత్యము నమస్కరింతురు. అగ్నీ! రెండు స్థలముల వర్ధిల్లు నీవు రథముమీదవచ్చి ఎవనిని అనుగ్రహింతువో వాడు అదృష్టవంతుడు.

7. ఏడు నదులు సముద్రమును చేరినట్లు అన్నములు అన్నియు అగ్నిని చేరుచున్నవి. జ్ఞాతులతో కూడి భుజించుటకు మా అన్నము చాలుటలేదు. కావున అగ్నిదేవా ! దేవతల ధనము తెచ్చి మాకు అందించుము. దేవేషు ప్రతిమమ్ చికిత్వాన్ విదాః

8. విశుద్ధము, దీప్తివంతము అయిన జఠరాగ్ని యజమానిలో వ్యాపించవలెను. ఆ అగ్నియే వీర్యరూపము ధరించి పుత్రోదయము కావించవలెను. బలవంతుడు దోషరహితుడు వయస్కుడు అయిన పుత్రుని కర్మలందు ప్రేరేపించవలెను.

9. సూర్యుడు ఒక్కడు మాత్రమే మనోవేగమున సమస్త మార్గముల పయనించును. కావుననే సూర్యుడు ధనమును సొంతమును ఒక్కమారే గ్రహించును. ప్రకాశమానులు, శోభస్కర బాహువులుగల మిత్రావరుణులు గోవులను కాపాడవలెను. అమృతమువంటి పాలను కలిగించవలెను.

10. అగ్నీ ! నీవు విద్వాంసుడవు. సర్వము నీముందు ఉన్నది. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీవు నాకు తాతలనాటి స్నేహితుడవు. మన స్నేహము మరువకుము. అంతరిక్షమును సూర్యకిరణములు ఆవరించునట్లు వార్ధక్యము నన్ను ఆవరించినది. బాధలపాలు చేయుచున్నది. అగ్నీ ! బాధలపాలుచేయు ముదిమిని నీవు ముందే కనుగొనుము. జరిమా మినాతి పురాతస్యా అభిశస్తే రధీహి

ఆలోచనామృతము :

1. అనేక సూక్తములు ఒకరు, ఇద్దరు దేవతలను స్మరించునవిగను, స్తుతించునవిగను ఉన్నవి. జీవన హేతువులయిన వారిని ఎన్నితీరులు ఎన్నిమారులు నుతించినను తక్కువే అగును.

ఒక రాజు, వీరుడు వత్సరాజును గురించి అనేక కథలు, రచనలు ఉన్నవి. భారతదేశమును దాస్యవిముక్తము చేసిన మహాత్ముని గురించియు, నరులకు కరుణా వేదము ప్రవచించిన బుద్ధ భగవానుని గురించియు అనేక రచనలు, అనేక గాథలు ఉన్నవి.

మానవజాతిని ఒక అంతస్తుకు పెంచిన వారిని ఎంత పొగడినను తక్కువే అగును.

2. అగ్నిని ఇంద్రుని పలుసూక్తముల మంత్రముల స్తుతించుట, నుతించుట, ప్రార్థించుట, కీర్తించుట జరుగుచున్నది. అయినను ఒక్కొక్క మంత్రము నవ్యము, సుందరము, అంతరార్థ గర్భితము అయి ఉన్నది. మంత్రములన్నియు ఆశ్చర్యము, ప్రేరణ, స్ఫూర్తి, స్పందన కలిగించుచున్నవి. అయినను వివరించుటకు జ్ఞానము అవకాశము స్థలము కొరవడినవి.

3. అంగిరసులకు అగ్నికి అవినాభావ సంబంధము ఉన్నట్లున్నది. అంగిరసులు అగ్ని సంభవులని చెప్పి ఉన్నాము. అగ్నిని దాని ఉపయోగములను అగ్ని తీరులను తొలిసారిగా కనుగొన్నవారును మానవాళికి మహోపకారము చేసినవారును అంగిరసులు అయినట్లు విదితము అగుచున్నది. అందుకే వేదము అంగిరసులను మనకు పితరులను చేసినది. పితరోవ

4. ప్రాణములు అయిదు. ప్రాణము, అపానము, సమానము, ఉదానము, వ్యానము. ఇవి ఒకే ప్రాణమునకు అయిదు రూపములు. ఇవి అన్నియు అగ్నిరూపములే. వీటి కూడికవలననే జీవము నిలుచుచున్నది. అగ్నియే ప్రాణము అని ఎరుగుట వాటిని శాస్త్రీయముగా విభజించుట సామాన్య విషయముకాదు.

5. అగ్నియే జఠరాగ్ని అగుచున్నది. అది అన్నమును జీర్ణముచేసి రక్తమును, వీర్యమును కలిగించుచున్నది. వీర్యమే సంతాన కారకము అగుచున్నది. అందువలన అగ్నియే సృష్టికారకుడు అగుచున్నాడు. పుత్రుడు అనవద్యం యువానం స్వాధ్యం కావలెననుట కన్న నేటికి చెప్పలేకపోయినాము.

6. ముదిమిని గురించి ఎంత చక్కగా సూటిగా రమ్యముగా చెప్పినాడు ! ముదిమిని ముందే ఎరుగుమని అగ్నిని ప్రార్థించినది వేదము.

ముదిమిని దూరముచేయు యత్నము ఆనాటి నుంచి సాగుచున్నది.

7. ఉన్నవారి ధనము లేనివారికి ఇవ్వమన్నది వేదము.

డెబ్బది రెండవ సూక్తము - ఋషి - శక్తిపుత్రుడు పరాశరుడు
దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని నిత్యుడు. సర్వజ్ఞుడు. అతడు నరులకు కావలసిన ధనమును తనచేత ఉంచుకున్నాడు. బ్రహ్మ సంబంధమగు మంత్రములను గ్రహించినాడు. అటువంటి అగ్నిని అందరు ఆరాధింతురు. తనను ఆరాధించినవారికి అగ్ని బంగారమును ప్రసాదించును. అందువల్ల అగ్నిని మించిన ధనపతి లేడు.

2. అగ్ని మాకు పుత్రునివలె ప్రియమయినవాడు. అతడు సర్వవర్తి. అయినను దేవతలు అగ్నిని కనుగొనలేక పోయినారు. వెదికి వేసారినారు. అగ్నిజాడ తెలిసికొనుటకు కాలినడకన సాగినారు. సుందరము, ఉన్నతము అయిన అగ్ని స్థలమును చేరుకున్నారు.

3. పవిత్రులయిన మరుత్తులు మూడు సంవత్సరములు నేతితో అగ్నిని పూజించినారు. అగ్నీ ! అప్పుడు నీవు ఆవిర్భవించినావు. మరుత్తులు యజ్ఞార్హ్యములయిన నామములను కనుగొన్నారు. అప్పుడు మరుత్తులు మరల పుట్టినారు. స్వర్గమునకు చేరినారు.

4. ద్యావాపృథ్వులు విశాలములు. వాటియందు ఉన్న సమస్త దేవతలు రుద్రాగ్నిని స్తుతించినారు. మరుత్తులు ఇంద్రునితో కలిసి అగ్నిని కనుగొన్నారు.

5. అగ్నీ ! దేవతలు నిన్ను గ్రహించినారు. నిన్ను చేరుచున్నారు. వారు నిన్ను తమ ఎదుట దర్శించినారు. నీవు కాళ్లు ముడుచుకొని కూర్చున్నావు. దేవతలు భార్యాసహితులయి నీకు నమస్కరించినారు. పూజించినారు. నిన్ను మిత్రుని చేసికొన్నారు. నీవు వారిని కాపాడినావు. దేవతలు తమ శరీరములను శుష్కింపచేసికొని నిన్ను గురించిన యాగములు చేయుచున్నారు.

6. పాకయజ్ఞములు ఏడు + హవిర్యాగములు ఏడు + సోమయాగములు ఏడు మొత్తము ఇరువది ఒక్కటిని అగ్నిదేవా ! నీవే ధరించి ఉన్నావు. యజమానులు ఆ యాగములు చేయుచున్నారు. నిన్ను రక్షించుకొనుచున్నారు. నీవు వారి ఎడల సమానప్రీతి కనబరచుము. వారికిగల చరాచరములను రక్షింపుము.

7. అగ్నీ ! యజమానులు అర్పించిన హవిస్సులను వహించినావు. దేవదూతవు అయినావు. ద్యావాపృథ్వి మధ్యమున ఉన్న అన్ని మార్గములు తెలిసియు అలసట లేనివాడవు. జనముల జీవనములకు అవసరము అయిన అన్నములను వృద్ధిపరచుము.

8. సత్కార్యములు చేయు సప్తనదులు ద్యులోకము నుండి దిగినవి. భూలోకము ప్రవహించుచున్నవి. యజ్ఞమును తెలిసిన అంగిరసులు ధనము వచ్చు మార్గములను అగ్నీ ! నీవలననే ఎరిగినారు. మానవులు త్రావు గోవులపాలను నీవే ఇంద్రునకు అందించినావు.

9. ఆదిత్యులు అమృతత్వము కొఱకు విఘ్నములేని యజ్ఞము చేసినారు. ఆదిత్యుల తల్లి పృథ్వి. తన పుత్రుల యజ్ఞము వలన పృథ్వి సర్వజగములను భరించు సమర్థురాలయినది. అగ్నీ ! నీవు ఆదిత్యులు సమర్పించిన చరు పురోడాశములను స్వీకరించినావు.

10. ఈ యజ్ఞమునందు దర్భలు పరచుట మున్నగు సంపన్న యజ్ఞకార్యములను యజమానులు నిర్వహింతురు.అగ్నికి రెండు నేత్రములవంటి ఆజ్యాహుతులను అగ్నిలో వేసెదరు. అప్పుడు దేవతలు దిగివత్తురు. అగ్ని ప్రజ్వరిల్లును. అగ్ని జ్వాలలు నదులవలె దిశదిశల వ్యాపించును. అట్టి అగ్నిని దేవతలు తెలిసికొన్నారు.

డెబ్బది మూడవ సూక్తము - ఋషి - పరాశరుడు, దేవత - అగ్నీ,

ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని తండ్రి ధనమువలె అన్నమును ఇచ్చును. విద్వాంసునివలె సుఖకరమగు వెలుగును ఇచ్చును. అగ్ని అతిథివలె నిశ్చింతగా నిద్రించును. యజమాని గృహమును పురోహితునివలె వృద్ధిపొందించును.

2. అగ్ని సూర్యునివలె ప్రకాశించును. యదార్థము గుర్తెరుగును. ప్రజలను సకల సంగ్రామముల దాటించును.

ఎంతగానో స్తుతించబడిన అగ్నినిత్యుడు. అతడు ఆత్మవలె సుఖప్రదుడు, ధరింపదగినవాడు అగును.

3. అగ్ని సూర్యునివలె సర్వము ధరించును. హితకరులగు మిత్రులు ఉన్న రాజువలె ప్రీతిని కలిగించును. అగ్ని ఎదుట కూర్చున్న యజమాని, ఋత్విజుడు పితాపుత్రులవలె ఉన్నచో అక్కడి అగ్ని భర్త ఉన్న భార్యవలె పవిత్రుడయి ఉండును.

4. అగ్నీ ! నిన్ను యజమానులు గ్రామములందును, యజ్ఞగృహములందును ప్రజ్వరిల్లసేతురు. పూజింతురు. బహువిధముల హవిస్సులు అర్పింతురు. అగ్నీ ! నీవు అన్ని అన్నములు కలవాడవు అగుము. సర్వధనములను ధరింపుము.

5. అగ్నీ ! యజమానులకు అన్న సమృద్ధి కలిగించుము. నిన్ను స్తుతించి హవిస్సులు అర్పించు విద్వాంసులకు సంపూర్ణ ఆయువు కలిగింపుము. యుద్ధములందు మేము శత్రు సంపదను పొందునట్లు చేయుము. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించి మేము కీర్తిమంతులము కావలెను.

6. దేవయజన స్థానములను కోరునట్టి మంచిపొదుగు, తేజస్సుగల గోవులు పాలను ఇచ్చును. అట్లే కోరునట్టి నదులు దయా స్వభావము కలిగి పర్వతముల నుండి ప్రవహించును.

7. అగ్నీ ! యజ్ఞార్హులయిన దేవతలు అందరు నీ అనుగ్రహమును కోరుచున్నారు. ద్యులోకమునందు ఉన్న నీకు హవిస్సులు అందించుచున్నారు. దేవతలు రాత్రికి నలుపు రంగును, ఉషస్సుకు ఎరుపురంగును కల్పించినారు.

8. అగ్నీ ! మేము నరులము. నీవు మమ్ము ధనార్జనకు ప్రోత్సహించుచున్నావు. మేము ధనవంతులము కావలెను. నీవు ముల్లోకముల నిండి ఉన్నావు. కాపాడుచున్నావు.

9. అగ్నీ ! మాకు రక్షణ కల్పింపుము. మా అశ్వములతో శత్రు అశ్వములను, మా భటులచే శత్రుభటులను, మా వీరులచే శత్రువీరులను వధింతుము. మా కొడుకులు పైతృక ధనములను పొందవలెను. వారలు విద్యావంతులు కావలెను. నూరు హేమంతములు జీవించవలెను. శత హిమానో అశ్యుః

10. అగ్నీ ! నీవు మేధావంతుడవు. ఇపుడు మేము చేసిన స్తుతులు నీ మనసునకు హృదయమునకు ప్రియములు కావలెను. నీవు అందించిన హవిస్సులను దేవతలకు ఇచ్చుటకును, ధనమును సదుపయోగము చేయుటకు శక్తులము కావలెను.

(ప్రథమ మండలమున పన్నెండవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదమూడవ అనువాకము - డెబ్బది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. మేము హింసాదోషములేని అధ్వరమును నిర్వహించుచున్నాము. దూరమునుండి వినుచున్న అగ్ని కొఱకు మంత్రములు పఠించుచున్నాము.

2. యజమానికి శత్రువులు ఉన్నారు. వారు అతనిని చంపదలచినారు. కుట్రపన్నుచున్నారు. అయినను అగ్ని యజమానికి ధనము వర్షించుచున్నాడు. అట్టి అగ్నికొఱకు మంత్రములు పఠింతుము.

3. నీటిని పట్టి పెట్టిన వృత్రుని వధించినవాడును ప్రతి యుద్ధమునందును ధనము సంపాదించిన అగ్ని ఆవిర్భవించినాడు. తదుపరి పుట్టిన జంతువులన్నియు అగ్నిని స్తుతించుచున్నవి.

4. అగ్నీ ! నీవు యజమాని ఇంట దేవదూతవు అయినావు. హవ్యమును కొనిపోవు దేవదూతవు అయినావు. యజమాని అధ్వరమును చూడదగిన దానిని చేసినావు.

5. అగ్నీ ! నీవు బలమున జనించినావు. యజమానిని శోభన హవిస్సులు, శోభన దేవతలు, శోభన యజ్ఞములు కలవానిగా చేయుము.

6. అగ్నీ ! నీవు ఆహ్లాదకరుడవు. మేము స్తుతించుటకుగాను యజ్ఞస్థలమునకు దేవతలను కొనిరమ్ము. వారికి హవ్యములను అందించుము.

7. అగ్నీ ! నీవు దూత్యము జరిపిన నాటినుండి నీ రథపు వేగము పెరిగినది. అందువలన రథపు ధ్వని వినిపించుటలేదు.

8. అగ్నీ ! అంతకుముందు దిక్కులేనివాడు నిన్ను పూజించినాడు. నీవు అనుగ్రహించినావు. అతడు అన్నము కలిగి ప్రతిష్ఠావంతుడు అయినాడు.

9. అగ్నీ ! దేవతలకు హవిస్సు ఇచ్చువారికి ప్రశస్త బలము దీప్తవంతమయిన ధనమును ఇచ్చుచున్నావు.

డెబ్బది అయిదవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! మేము నీకు హవ్యములు అర్పించుచున్నాము. నీకు ప్రీతి కలిగించు స్తుతులు చేయుచున్నాము. వానిని నీవు స్వయముగా స్వీకరింపుము.

2. అగ్నీ ! నీవు ప్రకాశవంతుడవు. పండితుడవు. నీకు ప్రియములయిన స్తవములు పఠించుచున్నాము.

3. అగ్నీ ! జగమున నిన్ను మించిన బంధువు, నీ యాగమును మించిన యాగము, నిన్ను మించిన ఆశ్రయించదగిన వాడు లేడు.

4. అగ్నీ ! నీవు జనులకు బంధువుడవు, మిత్రుడవు, స్తోత్రవ్యుడవు, సఖుడవు అగుదువు.

5. అగ్నీ ! మా నిమిత్తము మిత్రావరుణులను యజింపుము. దేవతలను యజింపుము. యజ్ఞము నిర్వహింపుము. ఈ యజ్ఞగృహమున నివసింపుము.

డెబ్బది ఆరవ సూక్తము - ఋషి - రహూగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు- త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీ మనసును మావైపు మరలించుటకు మాకు శక్తిలేదు. నిన్ను సంతోష పెట్టునట్లు స్తుతించుటకు మాకు శక్తిలేదు. యజ్ఞములతో నిన్ను వృద్ధిపొందించుటకు మాకు శక్తిలేదు. బుద్ధితో నీకు హవిస్సులు ఇచ్చునంతటి శక్తి మాకులేదు.

2. అగ్నీ ! నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. కదలిరమ్ము. ఆసీనుడవు అగుము. దేవతలను పిలువుము. నీవు ఎట్టి వారికిని లొంగవు సర్వవ్యాపులగు ద్యావాపృథ్వులు నిన్ను రక్షించవలెను. దేవతలకు మా విషయమున సదభిప్రాయము కలిగించుటకు వారిని పూజింపుము.

3. అగ్నీ ! సర్వరాక్షసులను దహింపుము. మేము చేయు యాగములను ఉపద్రవములనుండి కాపాడుము. తదుపరి ఇంద్రుని రెండు గుఱ్ఱముల సహితముగా తీసుకొనిరమ్ము. అట్లు వచ్చిన ఇంద్రునకు అతిథిసత్కారము చేయుము.

4. అగ్నిని స్తుతిమంత్రములతో ఆహ్వానించుచున్నాము. అగ్ని సంతానమును ప్రసాదించువాడు. మంటలే నోరుగా గలవాడు. దేవతలకు హవిస్సులు అందించువాడు. అగ్నీ నీవు దేవతలతో కూడి కూర్చుండుము. హోత, పోత చేయు కర్మలను స్వీకరింపుము. అగ్నీ ! నీవే ధనములను ప్రసాదించుచున్నావు. సర్వమును అనుగ్రహించుచున్నావు. నీవు మాకు బోధించుము.

5. అగ్నీ ! నీవు కవివి. మేదావులగు ఋత్విజులతో కలిసి మేధావి 'మనువు' హవిస్సులతో దేవతలను యజించినావు. హోమకర్తవు, సత్యవంతుడవు అగు అగ్నీ ! అదేవిధముగా ఈ యజ్ఞమున జుహువుతో దేవతలను యజింపుము.

(జుహువు గరిటెవంటి హోమ సాధనము.)

డెబ్బది ఏడవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని మహామహుడు. మేము మర్త్యులము. అగ్ని తేజోవంతుడు. దేవతలు సేవింపదగినవాడు. అట్టి అగ్నికి మేము హవిస్సులు ఇవ్వగలమా ? మంత్రములు చదువగలమా ? మరణ రహితుడు, సత్యవంతుడు, దేవదూత, యజ్ఞకర్త అగు అగ్నియే మాయందు ఉండి దేవతలకు హవిస్సులు ఇవ్వవలెను.

2. అగ్ని యజ్ఞములందు సుఖము కలిగించువాడు. యదార్ధమును ఎరిగినవాడు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. ఋత్విజ యజమానులారా ! అట్టి అగ్నిని స్తుతించుడు. ప్రసన్నుని చేయుడు. అగ్ని యజమాని పక్షమున దేవతల వద్దకు పోవును. దేవతలకు బోధించును.

3. అగ్ని సర్వకర్మకారకుడు. సృష్టికర్త. సంహర్త. తనకు లేనప్పుడు మిత్రుడు ఇచ్చినట్లు ధనమును ఇచ్చువాడు. యాగములందు దేవతలు అగ్నినే కోరుదురు. ప్రజలు అగ్నినే దర్శింతురు. అగ్నినే ప్రధానుని చేతురు.

4. అగ్ని యజ్ఞ నిర్వాహకులలో శ్రేష్ఠుడు. శత్రువులను హరించువాడు. అతడు మా స్తుతులను, హవిస్సులను కర్మలను ఆశించవలెను. హవిస్సులు అర్పించి ధనికులు, బలవంతులు అయిన యజమానులు ఋత్విజులచే అగ్నిని స్తుతింప చేయుచున్నారు.

5. గోతమ ఋషులు విద్వాంసులు. వారు జాతవేది అయిన అగ్నిని స్తుతించినారు. అగ్ని గోతములవద్ద సోమపానము చేసినాడు. హవిస్సులను ఆరగించినాడు. పుష్టిని పొందినాడు. సపుష్టింయాతి

డెబ్బది ఎనిమిదవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. సర్వభక్షకా ! అగ్నీ ! గోతములు నిన్ను అభిముఖము అగునట్లు మంచి వాక్కులతో నుతించినారు. మేము సహితము నీ గుణము ప్రకటించుటకు స్తుతింతుము.

2. గోతముడు ధనముకోరి స్తుతివాక్కులతో అగ్నిని సేవించినాడు. మేము కూడ అట్లే సేవింతుము.

3. అంగిరసులు అన్నము కోరి అగ్నిని స్తుతించినారు. మేము కూడ అట్లే స్తుతింతుము.

4. అగ్నీ ! నీవు పాపహరుడవు. దైత్యాంతకుడవు. నిన్ను మంత్రములచే స్తుతింతుము.

5. మేము రహోగణుని పుత్రులము. అగ్ని కొఱకు మంచి మంచి స్తుతులు చదివినాము. అగ్నిని మాటిమాటికి కీర్తించుచున్నాము.

డెబ్బది తొమ్మిదవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు 1-3 త్రిష్టుప్, 4-6 ఉష్ణిక్ తక్కినవి గాయత్రి.

1. అగ్ని జ్వాలారూప కేశములవాడు. దగ్గర ఉన్నవానిని బాధించువాడు. మేఘములను చలింపచేయువాడు. వాయువువంటి వేగము కలవాడు. అగ్ని అందముగ మెరయుచు వర్షింపజేయగలవాడు. ఉష అన్నముకోరి యజించు ప్రజలవంటిది. ఉష వర్షించలేదు.

2. అగ్నీ ! నీవి ప్రసార గుణముగల కిరణములు గమన గుణముగల మరుత్తులను సహితము కొట్టగలవు. నీ తాకిడికి కారు మేఘము గర్జించును, కాంతులు వెలయించి మెరయును, సాగును, వర్షించును.

3. అగ్ని వర్షము కురిపించి పాలవంటి రసవంతములతో భూమిని తృప్తిపరచును. అపుడు ఆర్యముడు, మిత్రుడు, వరుణుడు మరుత్తులు ఉదకోత్పత్తి స్థానముల కప్పులు విప్పుదురు.

4. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. సంపదలకు స్వామివి. మమ్ము అనుగ్రహింపుము. ధనములు ప్రసాదించుము.

5. అగ్ని కాంతివంతుడు. నివాస హేతువు. బుద్ధిమంతుడు. స్తవనీయుడు. జ్వాలాముఖీ ! అగ్నీ ! మాకు అన్నరూపమగు సంపదను ప్రసాదించుము.

6. అగ్నీ ! దివారాత్రములందు రాక్షసులను సంహరింపుము. ఒక్క రక్కసిని కూడ విడువకుము. రక్కసులు అందరిని దహింపుము.

7. అగ్నీ ! నీవు సమస్త కర్మలందును స్తవనీయుడవు. నిన్ను గాయత్రీ ఛందముగల మంత్రముల కీర్తించుచున్నాము. నీవు మాకు రక్షణ కలిగింపుము.

8. అగ్నీ ! అమాంతముగా దారిద్ర్యమును దూరము చేయునదియు, అందరు కోరదగినదియు, యుద్ధములందు

శత్రువు హరించనట్టిదియు అగు ధనమును అనుగ్రహింపుము.

9. అగ్నీ ! ఆఖము కలిగించునదియు, జీవితాంతము పోషించునదియు, జ్ఞానసహితమును అయిన ధనమును జీవనము కొఱకు ప్రసాదించుము. దేహిజీవసే

10. గోతమర్షీ ! నీవు ధనము కోరినావు. అందుకుగాను తీవ్రజ్వాలలుగల అగ్నిని గూర్చి పవిత్ర వర్ణనలుగల స్తుతులను కూర్చుము.

11. గోతమర్షీ ! మమ్ము దగ్గరనుండి, దూరము నుండి బాధించు శత్రువు నశించవలెను.

12. అగ్నీ అనంత సంఖ్యాక జ్వాలానేత్రుడు. సమస్తము చూడగల వాడు. రాక్షసులను దూరము చేయువాడు. అట్టి అగ్నిని సామ మంత్రముల ఉపాసించుచున్నాము. అగ్నీ దేవతలను పిలుచును. స్తుతించును.

ఎనుబదవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - పంక్తి.

1. ఇంద్రా ! నీవు వజ్రహస్తుడవు. బలవంతుడవు. నీవు మాదక సోమము పానము చేసినావు. బ్రహ్మయు, ఋత్విజుడును నీకు వృద్ధి కలిగించు స్తుతులు చేసినారు. అందువలననే నీవు రాజ్యము ప్రకటించుచున్నావు. భూమి మీది వృత్రుని పూర్తిగా శాసించినావు.

2. సోమము మదమును కలిగించునది. చల్లదనమును ఇచ్చునది. డేగరూపమున గాయత్రిచేత ద్యులోకముండి తేబడినది. ఇంద్రా ! అట్టి సోమము నీకు బలము కలిగించినది. ఆ బలమున నీవు వృత్రుని సంహరించినావు.

3. ఇంద్రా ! శత్రువును గమనింపుము. అతనిని తిరస్కరింపుము. నీ వజ్రము శత్రువులకు అసాధ్యము. నీబలము ప్రజలను లొంగదీయగలదు. కావున మేఘమును ప్రహరింపుము. ఉదకముల గెలువుము. స్వరాజ్యము సాగింపుము. అపోఽర్చన్నాను స్వరాజ్యమ్

4. ఇంద్రా ! మేఘమును ద్యులోకము నుండి పంపినావు. భూమిమీద వర్షించునట్లు తాడించినావు. ప్రాణులందరి సంతసమునకుగాను గాలితో కూడిన వర్షము కురిపింపుము. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

5. ఇంద్రుడు కోపించినాడు. గడగడలాడించు వృత్రుని చెంపమీద బాదినాడు. జలమును ప్రవహింపచేసిన ఇంద్రా ! స్వరాజ్యము సాగింపుము.

6. ఇంద్రుని వజ్రము నూరు అంచులు కలది. దానితో వృత్రుని దవుడలమీద బాదినాడు. యజమానులకు, ఋత్విజులకు అన్నము కలుగ ఉపాయము చూపిన ఇంద్రా ! స్వరాజ్యము సాగింపుము.

7. మేఘవాహనా ! వజ్రధారీ ! ఇంద్రా ! నీ బలము శత్రువులకు లొంగునదికాదు. మృగరూపము బొందిన మాయావి అయిన వృత్రుని ఇంద్రా ! నీవు మాయతోనే వధించినావు. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

8. వృత్రుడు తొంబది తొమ్మిది నదులను పట్టి ఉంచినాడని ఇంద్రుడు గ్రహించినాడు. అతని వజ్రము నానా రూపములు దాల్చినది. వృత్రుని హతమార్చినది. ఇంద్రా ! నీ వీర్యము గొప్పది. నీ బాహువులందు బలము ఉన్నది. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

9. వేయిమంది కలిసి ఇంద్రుని పూజించినారు. ఇరువదిమంది నుతించినారు. నూరుగురు ఋషులు ప్రశంసించినారు. ఇంద్రుని కొరకు హవిస్సులతో కూడిన అన్నము ఎత్తిపట్టుకున్నారు. ఇంద్రా ! స్వరాజ్యము సాగింపుము.

10. ఇంద్రుడు వృత్రుని బలమును తన బలముతో పడగొట్టినాడు. ఆయుధమును ఆయుధముతో కొట్టినాడు. ఇంద్రుని బలము గొప్పది. కావుననే వృత్రుని కొట్టినాడు. ఇంద్రా ! స్వరాజ్యము సాగింపుము.

11. ఇంద్రా ! మరుత్తులతో కూడి స్వబలమున వృత్రుని అంతమొందించినావు. అప్పుడు భూలోక ద్యులోకములు నిన్నుచూచి గడగడలాడినవి. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

12. వృత్రుడు తన బలదర్పములతోను, గర్జనలతోను ఇంద్రుని భయ పెట్టలేకపోయినాడు. ఇంద్రా ! నీవు వేయి అంచుల వజ్రాయుధమున వృత్రుని సంహరించినావు. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

13. ఇంద్రా ! వృత్రుని వజ్రాయుధమును నీ వజ్రాయుధముతో కొట్టి చంపదలచినావు. అప్పుడు నీ బలము ద్యులోకమున వ్యాపించినది. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

14. వజ్రాయుధ ధారీ ! నీ సింహనాదమునకు చరాచరములు కంపించును. నీకు వజ్రాయుధము ఇచ్చిన త్వష్ట సహితము గడగడలాడినాడు. స్వరాజ్యము సాగింపుము.

15. ఇంద్రుడు సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నాడు. ఇంద్రుని మేము ఎరుగలేకున్నాము. నరులు ఎట్లు ఎరుగగలరు? ఆ ఇంద్రునిలో దేవతలు ధనమును, కర్మను, బలమును నిల్పినారు. ఇంద్రా ! స్వరాజ్యము సాగింపుము.

16. అథర్వ ఋషియు, దధ్యజ్ఞ ఋషియు, ప్రజలకు తండ్రి అగు మనువును చేసిన కర్మలందలి హవిస్సులు,

మంత్రము పూర్వయజ్ఞములందువలె ఇంద్రునకే చెందినవి.

ఆలోచనామృతము :

స్వరాజ్యమును గురించిన ఆలోచన ఆనాడే వచ్చినది. వేదములది అంతటి ప్రగతిశీల ఆలోచనా విధానము.

ఇంద్రుడు సంకేతము మాత్రము. స్వరాజ్యమున ప్రభుత్వము ఎట్లుండవలెనో వివరించినాడు.

ప్రభుత్వము తనను, దేశమును రక్షించు సామర్థ్యము కలిగి ఉండవలెను.

ప్రజలకు శాంతి సౌభాగ్యము కలిగించు ఉపాయము కలిగి వాటిని అమలు పరచవలెను.

ప్రజలకు శాంతి సౌభాగ్యము కలిగించు ఉపాయములు కలిగి వాటిని అమలు పరచవలెను.

ప్రజలకు సంతృప్తికరమగు జీవితము సాధ్యమగు ప్రయత్నము చేయవలెను.

ఈ లక్షణములు కలదే స్వరాజ్యము అగును.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము ప్ర. మండలము అయిదవ అధ్యాయము సమాప్తము.)

ఓం నతా మినన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతావి నమేత స్థివాంసః ||

ఆరవ అధ్యాయము - ఎనుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి-రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-పంక్తి.

1. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. ఇంద్రునకు బలము ఉత్సాహము కలుగుటకు ఋత్విజులు స్తుతించుచున్నారు. చిన్న, పెద్ద యుద్ధములందు ఇంద్రునే ఆహ్వానించుచున్నాము.

2. ఇంద్రా ! నీవు వీరుడవు. సేవ అంతటి బలవంతుడవు. శత్రువులను పరాభవింతువు. వారి ధనములు తెత్తువు. నిన్ను అర్చించినవాడు అల్పుడు అయినను వానిని అనల్పుని చేతువు. యాగముచేసిన వారికి, సోమము సమర్పించినవారికి ధనములు ఇత్తువు.

3. యుద్ధములందు జయించినవారికి ధనము లభించును. ఇంద్రా ! నీ రెండు గుఱ్ఱములు మదమును అణగించునవి. వానిని రథమునకు బూన్చుము. ఒకనిని చంపుము. ఆ ధనము మాకు ఇమ్ము.

4. ఇంద్రుడు కర్మలచేత గొప్పవాడయినాడు. అతడు భయంకరుడు. ఇంద్రుడు సోమపానము చేసినాడు. బలమును వృద్ధిపరచుకున్నాడు. అతడు గొప్ప దవుడలవాడు. దర్శనీయుడు. రెండు గుఱ్ఱములవాడు. ఇంద్రుడు సంపదకొఱకు ఇనుముతో కూడిన వజ్రమును ధరించినాడు.

5. ఇంద్రుడు భూమిని అంతరిక్షమును వ్యాపించినాడు. అంతరిక్షమున నక్షత్రాదులను నిలిపినాడు. అట్టి ఇంద్రుడు పూర్వము పుట్టలేదు. ముందు పుట్టబోడు. ఇంద్రుడు సర్వజగత్తును నిర్వహించగల సమర్థుడు.

6. ఇంద్రుడు పాలకుడు. అతడు అన్నమును హవిస్సులను అనుగ్రహించినాడు. ఇంద్రా ! నీవద్ద అనంత ధనము ఉన్నది. అందులోని కొంత భాగము మాకు ఇమ్ము. మేము అనుభవింతుము.

7. ఇంద్రుడు సోమపానము చేసినపుడెల్ల సత్కార్యములు చేయును. మాకు ఆలమందలను ఇచ్చును. రెండు చేతుల ఇవ్వగలిగినంత ధనము ఇంద్రునకు కలుగవలెను. అతడు మాకు ధనములు అందించవలెను.

8. శూరవీరా ! ఇంద్రా ! మాకు ధనము, బలము కలిగించుటకు తృప్తిగా సోమము సేవింపుము. నీవు అనంత ధనవంతుడవు. మా కోర్కెలు తీర్చుమని నిన్ను వేడుకొందుము. మాకు రక్షణ కల్పింపుము.

9. ఇంద్రా ! నిన్ను భజించు యజమానుల హవిస్సులను అభివృద్ధి పరచుచున్నావు. నీవు ధనస్వామివి. నిన్ను పూజించని వారి ధనమును హరింపుము. పూజించువారికి ప్రసాదించుము.

ఎనుబది రెండవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - 1-5 పంక్తి, 6 జగతి

1. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. మా దరికి రమ్ము. మా స్తుతిని వినుము. మావిషయమున నీవు పూర్వమువలె అనుగ్రహింపుము. నీవే మమ్ములను సత్యవచనులను చేయుచున్నావు. నీవే మమ్ములను నిన్ను యాచించునట్లు చేయుచున్నావు. ఇంద్రా ! రథమునకు గుఱ్ఱములు పూన్చుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు యజమానులకు అన్నములు అందించినావు. వారు అన్నములు తిన్నారు. దేహములు నిలుపుకున్నారు. దీప్తవంతులగు విద్వాంసులు నూతన మంత్రముల నిన్ను నుతించినారు. ఇంద్రా ! రథమునకు గుఱ్ఱములు పూన్చుము.

3. ఇంద్రా ! నీవు దర్శనీయుడవు. నిన్ను మేము కీర్తించుచున్నాము. నిన్ను పూజించువారి కొఱకు రథముతో బయలుదేరుము. ఇంద్రా ! రథమునకు గుఱ్ఱములు పూన్చుము.

4. ఇంద్రుడు హరి యోజనమను పేరుగలదియు సోమరసముతో నిండిన పాత్ర ఉన్నదియు అగు రథమును గుర్తు పెట్టుకున్నాడు. ఆ ఇంద్రుడు మాకు వర్షము, గోవులను ప్రసాదించుటకు రథమును అధిరోహించవలెను. ఇంద్రా ! రథమునకు గుఱ్ఱములు పూన్చుము.

5. శతక్రతూ ! ఇంద్రా ! నీ రథమునకు కుడి ఎడమల అశ్వములను ఉంచుము. ఆ రథమున రమ్ము. సోమపానము చేయుము. ఉన్మత్తుడవు అగుము. ప్రియమయిన నీ భార్యను చేరుము.

6. ఇంద్రా ! బొచ్చుగల రెండు గుఱ్ఱములను స్తుతి మంత్రములతో రథమునకు పూన్చినాము. నీవు సోమపానము చేసి ఉన్మత్తుడవయి ఉన్నావు. కళ్ళెమును పట్టుకొనుము. ఇల్లు చేరుము. నీ భార్యతో తృప్తినొందుము.

ఎనుబది మూడవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - జగతి.

1. ఇంద్రా ! నీవు మానవులను రక్షించుచున్నావు. వారు భద్రముగా ఉన్నారు. వారివద్ద అశ్వములు ఉన్నవి. గోవుల కొఱకు నిన్ను అర్థించుచున్నారు. అంతటి నీరు సంద్రమును నింపినట్లు మానవుని ధనము, జ్ఞానములతో నింపుము.

2. చమసము అను యజ్ఞపాత్రలో దీప్తమయిన జలము చేరును. చేరినంతనే అంతరిక్షమున ఉన్న దేవతల సూర్యకిరణములవంటి దృష్టి ఆ పాత్ర మీద పడును. ఒకే కన్యను అనేకులు వరించవత్తురు. అట్లే చమస పాత్ర కొఱకు దేవతలు చేరుదురు.

3. ఇంద్రా ! స్రుచములు సిద్ధపరచినాము. రెండు హవిర్ధానులు నిన్ను పూజించుచున్నవి. నీవు 'యుజేవాం' అను మంత్రమును వాటికి జోడించినావు. నీకు హవిస్సులు, సోమము సమర్పించు యజమాని శత్రువులను ఎదిరించుటకు యుద్ధమునకు పోడు. అయినను తుష్టి పుష్టి కలిగి శుభప్రదముగా ప్రకాశించును.

4. గోవులను కోల్పోయిన అంగిరసులు ముందు హవిస్సులను ధరించినారు. అగ్నిని ప్రజ్వరిల్ల చేసినారు. యాగములు చేసి ఇంద్రుని పూజించినారు. అప్పుడు వారు 'పణి' అపహరించిన గుఱ్ఱములను, గోవులను ఇతర పశు సంపదను పొందినారు.

5. పణి గోవులను అపహరించగా అథర్వర్షి ఇంద్రయాగము చేసినాడు. మార్గములను చక్కపరచినాడు. అథర్వుడు ఆ గోవులను అభిముఖముగా పొందినాడు. కవి పుత్రుడు అగు 'నుశనుడు' ఇంద్రునకు సాయపడినాడు. అప్పుడు

వ్రతముల పాలించు సూర్యుడు, రాక్షసులను జయించుటకు ఆవిర్భవించినాడు. అమృతుడగు ఇంద్రుని యజింతుము అమృతం. యజామహే.

6. విఘ్నములేని సుకర్మకొఱకు దర్భకోయబడినప్పుడు, హోత యజ్ఞమున స్తుతిమంత్రము పఠించునప్పుడు, ఉక్థను చేసిన స్తోత ధ్వనించునట్లు అభిషవ శిల ధ్వనించినప్పుడు ఇంద్రుడు సంతసించును.

ఎనుబది నాలుగవ సూక్తము-ఋషి-రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు,

దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు 1-6 అనుష్టుప్, 7-10 ఉష్ణిక్కు, 10-13 పంక్తి,

14,16 గాయత్రి, 15,18 త్రిష్టుప్, 19-20 బృహతి.

1. ఇంద్రా ! నీ కొఱకు సోమము అభిషవింపబడినది విచ్చేయుము. అంతరిక్షమున సూర్యుడు కిరణములచేత ప్రకాశించునట్లు నీవు సోమము సేవించి ప్రకాశించవలెను.

2. అప్రతిహత బలముగల ఇంద్రునే ఋషులు, మానవులు స్తుతించుచున్నారు. హరియను గుఱ్ఱములు ఇంద్రుని ఆ స్తుతి స్థలమునకే చేర్చును.

3. వృత్రుని వధించిన ఇంద్రా ! స్తుతిమంత్రములతో గుఱ్ఱములను నీ రథమునకు పూన్చినాము. రథమును ఎక్కుము. అభిషవశిల నీ మనసును అభిషవించినప్పటి ధ్వనితో విచ్చేయుము.

4. సోమము ప్రశస్తము. మాదకము. అమృతము. యజ్ఞగృహమునందు అట్టి సోమము నీ ఎదుట ధారలుగా ప్రవహించుచున్నది. దానిని సేవింపుము.

5. ఋత్విజులారా ! త్వరగా ఇంద్రుని యజింపుడు. ఉక్థలు పఠింపుడు. ఇంద్రుడు సోమము సేవించవలెను. ఉన్మత్తుడు కావలెను. ఇంద్రుడు బలవంతుడు. అతనికి నమస్కరింతము.

6. ఇంద్రా ! హరి అను పేరుగల రెండు గుఱ్ఱములను రథమున పూన్చినావు. కావున నిన్ను మించిన రథికుడులేడు. నీకు సాటివచ్చు బలవంతుడు లేడు. ఎంతమంచి గుఱ్ఱములు ఉన్నను మరొకడు నిన్ను సమీపించజాలడు.

7. హవిస్సులు సమర్పించు నరులకు ఇంద్రుడు ఒక్కడే ధనములు ఇవ్వగల సమర్థుడు. ఇంద్రునకు ఎదురులేదు. ఇంద్రుడే సర్వజగములకు ప్రభువు.

8. యజ్ఞము చేయని నరుని ఇంద్రుడు ఎపుడు అణచివేయునో ? ఇంద్రుడు మా స్తుతి మంత్రములను ఎపుడు గ్రహించునో ?

9. సోమము అభిషవించి యజించిన యజమానికి ఇంద్రుడు సకల బలములను ప్రసాదించును.

10. గోవులు, వర్షించువాడగు ఇంద్రునితో కూడి సంచరించుచున్నవి. యజ్ఞములందు ఇంద్రుడు సేవించగా మిగిలిన సోమరసము త్రావి మదించి ఉన్నవి. జీవనాధారమగు పాలను ఇచ్చు గోవులు ఇంద్రరాజ్యము తమదేనని భావించుచున్నవి.

11. నానా వర్ణముల గోవులు ఇంద్రుని స్పర్శను ఆశించుచున్నవి. తలపాలతో సోమరసమును కలుపుచున్నవి. గోవులు ఇంద్రునకు ప్రియతమములు. అవి శత్రువును వధించుటకు వజ్రము విసరుచున్నవి. జీవనాధారమగు పాలను ఇచ్చు గోవులు ఇంద్రరాజ్యము తమదేనని భావించుచున్నవి.

12. గోవులు ఉత్కృష్ట జ్ఞానము కలవి. అవి తమ పాలతో ఇంద్రుని బలమును పోషించుచున్నవి. ఇంద్రునకు నానావిధ కార్యములను తెలియపరచుచున్నవి. జీవనాధారమగు పాలను ఇచ్చు గోవులు ఇంద్రరాజ్యము తమదేనని భావించుచున్నవి.

13. ఇంద్రునకు ఎదురు చెప్పువారులేరు. అట్టి ఇంద్రుడు దధీచి ఎముకలతో ఎనిమిది వందల ఎనుబదిమంది వృత్రులను సంహరించినాడు.

14. పర్వతములందు దధీచికి సంబంధించిన అశ్వ శిరస్సు జారిపడినది. ఇంద్రుడు దానికొఱకు వెదకినాడు. ఆ గుఱ్ఱపుతల 'శర్యణావతి' నదిలో దొరికినది.

15. చంద్రమండలమున రాత్రిపూట సూర్యుని తేజస్సును కనుగొన్నారు.

16. ఇంద్రుని హరులను గుఱ్ఱములు వీర్యవంతములు. తేజోవంతములు. శత్రు దుస్సాధ్యములు. ఉగ్రములు. నోటిలో అమ్ములు గలవి. శత్రువు గుండెలమీద పాదము మోపునవి. వానిని రథమునకు ఎవడు పూన్చగలడు? అది అసాధ్యము. ఈ వాక్యమును పోషించువాడు జీవించవలెను.

17. ఇంద్రుడే అనుగ్రహింప వచ్చినపుడు శత్రువునకు భయపడి పారిపోనేల ? హింసింపబడనేల? భయపడనేల? ఇంద్రుని తెలుసుకొననేల? సంతానము, గజములు, ధనములు, ఆరోగ్యము, పరివారము కోరనేల? కోరకనే సర్వము లభించును.

18. ఇంద్రుని స్తుతించు శక్తి ఎవరికి ఉన్నది ? స్రుక్కులలో నేయిపోసి ఋతువులను యజించు శక్తి ఎవరికి ఉన్నది ? యజమానులకు హోమద్రవ్యములు సమకూర్చు శక్తి ఏ దేవతలకు ఉన్నది ? యజ్ఞమును ఆరంభించి శోభన

దేవతలను తెలిసికొను శక్తి ఏ యజమానికి ఉన్నది? ఎవరికీ లేదు. ఇంద్రునకు మాత్రమే ఉన్నది.

19. ఇంద్రా ! నీవు తేజోవంతుడవు. బలవంతుడవు. ధనవంతుడవు. నీవే మానవులకు సుఖములు ప్రసాదించగలవు. అన్యులకు సాధ్యపడదు. మేము నిన్నే స్తుతించుచున్నాము.

20. ఇంద్రా ! నీవు మాకు జీవన హేతువవు. నీవు ప్రసాదించు అన్నములు, రక్షణలే మమ్ము బాధలనుండి కాపాడును. మేము మంత్రద్రష్టలము. మాకు సమస్త ధనములు తెచ్చి ఇమ్ము.

(ప్రథమ మండలమున పదమూడవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఆలోచనామృతము :

1. 13,14 మంత్రములలో దధీచిని పేర్కొనుట జరిగినది. శాట్యాయనుడు అందును గురించి ఒక వృత్తాంతము వివరించినారు.

అధర్వరుషి పుత్రుడు దధీచి. అతడు భూలోకమున అసురులను నిర్మూలించినాడు. స్వర్గమునకు చేరినాడు. దధీచిలేనందున భూలోకమున అసురుల బాధ అధికమయినది. ఇంద్రుడు దధీచి కొఱకు వెదకుచు కురుక్షేత్రము చేరినాడు. 'శర్యణావతి' సరస్సువద్ద దధీచికి సంబంధించిన గుఱ్ఱపుతల లభించినది. ఇంద్రుడు దధీచి తలయొక్క ఎముకలతో శస్త్రము చేసినాడు. అసురులను వధించినాడు.

వృత్రుడు దిక్కునకు 88మంది వృత్రులను మాయా రూపమున నిలిపినాడు. పది దిక్కుల వారు 88x10=880 మంది అగుదురు. వారందరిని ఇంద్రుడు సంహరించినాడు.

శ్రీమద్భాగవతమున దధీచి వృత్తాంతము మరొక తీరుగా ఉన్నది.

అశ్వినులు దధీచిని తమకు బ్రహ్మ విద్య ఉపదేశించవలసినదని వేడినారు. దధీచి అంగీకరించినాడు. అశ్వినులు బ్రహ్మ విద్యావంతులు అగుట ఇంద్రునకు ఇష్టములేదు. అది ఎరిగిన అశ్వినులు దధీచి తలదాచి అతనికి గుఱ్ఱపు తల తగిలించినారు. దధీచి గుఱ్ఱపుతలతోనే అశ్వినులకు బ్రహ్మవిద్య ఉపదేశించినాడు. ఇంద్రుడు దధీచి గుఱ్ఱపుతలను నరికినాడు. అశ్వినులు దధీచి తలను అతనికి తగిలించినారు.

ఇది ఇట్లుండగా వృత్రుని సంహరించుటకు ఆయుధము కావలసి వచ్చినది. దధీచి ఎముకలతో చేసిన ఆయుధమున వృత్రుడు హతుడు అగునని నారాయణుడు చెప్పినాడు. ఇంద్రుడు దధీచిని అతని ఎముకలు ఇవ్వవలసినదని అర్థించినాడు. లోకోపకారకార్యముగాన దధీచి అందుకు అంగీకరించినాడు. యోగము అవలంబించినాడు.

ప్రాణములు విడిచినాడు. విశ్వకర్మ దధీచి ఎముకతో వజ్రాయుధము నిర్మించినాడు. ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముతో వృత్రుని వధించినాడు.

2. గోవులకు ఇంద్రునితో సమాన ప్రతిపత్తి కలిగించినాడు. పాలు జీవనాధారములు అని గుర్తించినారు. పాలు ప్రాణిజాలమునకు సంపూర్ణ ఆహారము అగును. నేటికిని ఇది నిత్య సత్యము.

3. సూర్యుని నుండియే చంద్రుడు వెలుగు పొందుచున్నాడు అని గ్రహించినారు.

పదునాలుగవ అనువాకము - ఎనుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు, దేవత - మరుత్తులు

ఛందస్సు - 5,12 త్రిష్టుప్, తక్కినవి జగతి.

1. మరుత్తులు వ్యాపించువారు. శుభప్రదులు. రుద్రపుత్రులు. ప్రయాణములకు స్త్రీలవలె చక్కగా అలంకరించుకొందురు. ద్యావా పృథ్వులను వారే వృద్ధి చేసినారు. వీరులను, శత్రువులను తిరస్కరించువారు. అట్టి మరుత్తులు యజ్ఞములందు సోమపానము చేతురు. మదింతురు.

2. మరుత్తులను దేవతలు అభిషేకించుచున్నారు. మహత్తుగల రుద్రుని పుత్రులు ద్యులోకమును నివాసము చేసికొన్నారు. పూజ్యులయినారు. ఇంద్రుని పూజింతురు. బలము పెంచుదురు. మరుత్తులు భూమి పుత్రులు. సంపన్నులయి వర్ధిల్లుచున్నారు.

3. భూమి గోరూపమయినది. ఆమె మరుత్తులకు మాతృమూర్తి మరుత్తులు ఆభరణములతో అలంకరించుకుందురు. అప్పుడు వారు ఎంతో శోభింతురు. వారు లోకములను బాధించు దుష్టులను శిక్షింతురు. మరుత్తులు పోవు మార్గమున నీరు ప్రవహించును.

4. మరుత్తులు యజ్ఞవంతులు. ఆయుధధారులు. ప్రకాశకులు. మనోవేగవంతులు. వర్షించువారు. వారు రథమునకు ఆడలేళ్లను పూన్చుదురు. ఆ రథము కదిలినప్పుడు అశక్యములను సహితము కదిలింతురు.

5. మరుత్తులు ఆడలేళ్లను కట్టిన రథమున సూర్యునివలె ప్రకాశింతురు. జనులకు అన్నము అందించుటకు మబ్బులను కురిపింతురు. ఆ వర్షధారలు, నీరు చర్మమును తడిపినట్లు భూమిని తడుపుచున్నవి.

6. మరుత్తులారా ! మీ కొఱకు వేగముగా ఎగిరిపోవు గుఱ్ఱములు కట్టిన రథము సిద్ధము చేసినాము. మీ దోసిళ్ల నిండ ధనములతో తరలిరండు. దర్భలు పరచి ఉంచినాము. ఆసీనులుకండు. సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. సేవించుడు. మదించుడు.

7. మరుత్తులు స్వంతబలమున వృద్ధిచెందినారు. మహిమలు ఆర్జించినారు. స్వర్గము చేరినారు. దానిని విస్తారము చేసినారు. విష్ణువు వర్షము కురిపించువాడు. మదము కలిగించువాడు. ఆ విష్ణువు ఈ మరుత్తులను రక్షించును. మరుత్తులు పక్షులవలె ఎగిరి వత్తురు. యజ్ఞములందు ఆసీనులు అగుదురు.

8. మరుత్తులు శూరులవలె, వీరులవలె శీఘ్రగమనులు. యుద్ధములందు అన్నార్తులవలె అటునిటు తిరుగుదురు. వారు రాజులువలె దీప్తదర్శనులు. కనుకనే సమస్త భూతములు వారిముందు గడగడలాడును.

9. త్వష్ట నిపుణుడయిన కార్యవంతుడు. అతడు ఇంద్రునకు వజ్రాయుధము నిర్మించి ఇచ్చినాడు. అది స్వర్ణమయము. వేయి అంచులు గలది. ఇంద్రుడు వజ్రాయుధమున వృత్రుని వధించినాడు. జలమును వర్షించినాడు.

10. మరుత్తులు తమ బలమున జలమును మీదికి ఎత్తినారు. పర్వతము అడ్డము వచ్చినది. దానిని బద్దలుకొట్టినారు. నూరు తీవల వీణ 'వాణము'ను వాయించినారు. సోమపానము చేసినారు. ఉన్మత్తులు అయినారు. స్తుతికర్తలకు ధనములను ప్రసాదించినారు.

11. మరుత్తులు బావిని ఎత్తుకొని వచ్చినారు. తమ కాంతులతో సర్వరక్షణలు కల్పించి బావిని గౌతముని వద్దకు తెచ్చినారు. దాహముతో ఉన్న గౌతమునకు నీరు పోసినారు. ఆ ఋషిని సంతృప్తుని చేసినారు.

12. మరుత్తులారా ! మీరు ముల్లోకములందు ఉన్నారు. వర్షించుచున్నారు. మేము మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. మాకు గృహములు, పుత్ర పౌత్ర ధనములను ప్రసాదించుడు.

ఆలోచనామృతము :

1. 10,11 మంత్రముల గౌతముని వృత్తాంతము వచ్చినది. గౌతమునకు దాహము అయినది. అతడు మరుత్తులను ప్రార్థించినాడు. మరుత్తులు ఒక బావిని ఎత్తుకొని వచ్చినారు. మార్గమధ్యమున పర్వతము అడ్డువచ్చినది. మరుత్తులు దానిని బద్దలుకొట్టినారు. బావిని గౌతముని వద్దకు చేర్చినారు. అతని దాహము తీర్చినారు.

ఇంతవరకు వర్షజలము, ప్రవాహ జలమును మాత్రమే పేర్కొనుట జరిగినది. ఇది భూగర్భజలములను బయటకి తెచ్చుట కావచ్చును. అడ్డువచ్చిన పర్వతము భూమిలోని రాయి కావచ్చును.

ఇది రాతిని బద్దలు కొట్టి భూగర్భజలమును బయటకి తెచ్చుట. ఇది అసామాన్య కార్యము.

ఎనుబది ఆరవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు,

దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. మరుత్తులు ద్యులోకము నుండి దిగివత్తురు. యజమాని ఇంట సోమపానము చేయుదురు. అట్టి యజమానికి రక్షణ కొదువ ఉండదు.

2. మరుత్తులారా ! మీరు యజ్ఞమును జరిపింతురు. యజమానులు, స్తుతికర్తలు మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నారు. ఆలకించుడు.

3. ఋత్విజులతో మరుత్తులను ఉత్సాహ పరిపించిన యజమానికి ఆలమందలు అనేకములు కలుగును.

4. మరుత్తులు వీరులు. వారికొఱకు యజ్ఞమున సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. స్తోత్రములు జరుగుచున్నవి. మరుత్తులు వానిని మెచ్చవలెను.

5. మరుద్గణములు శత్రువులను తిరస్కరింతురు. వారు యజమానుల స్తుతివాక్కులు వినవలెను. వారికి అన్నములు ప్రసాదించవలెను.

6. మరుద్గణములారా ! మీరు సర్వదర్శనులు. కలకాలముగా మాకు రక్షణ కల్పించుచున్నారు. మేము మీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము.

7. మరుత్తులారా ! మీరు హవిస్సులు స్వీకరించిన యజమాని ధనవంతుడు కావలెను.

8. మరుత్తులారా ! మీరు బలవంతులగు నాయకులు. స్తోత్రపాఠకులు మిమ్ము స్తుతించి అలసి చెమర్చినారు. వారి కోర్కెలను తీర్చుడు.

9. సత్యబలముగల మరుత్తులారా ! మీ మాహాత్మ్యమును ప్రకటించుడు. రాక్షసులను అణచుడు.

10. మరుత్తులారా ! గుహలోని చీకటిని దాచిపెట్టుడు. రాక్షసులను పారద్రోలుడు. మేము కోరిన తేజస్సును మాకు ప్రసాదించుడు.

ఎనుబది ఏడవ సూక్తము ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు,

దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. మరుత్తులు శత్రుంజయులు. బలయుతులు. ధ్వనివంతులు. ఇతరులకు లొంగనివారు. ఒకరిని ఒకరు

విడువనివారు. రసములను కూర్చువారు. స్తవనీయులు. మబ్బులను కదలించువారు. అట్టి మరుత్తులు అలంకరించుకున్నపుడు సూర్యునివలె ప్రకాశింతురు.

2. మరుత్తులారా ! ఆకాశ మార్గమున మీరు పక్షులవలె విహరింతురు. మీరు ఆకసమున మబ్బులను కూర్చుచున్నారు. అవి మీ రథములందు చిక్కుచున్నవి. వర్షము కలుగుజేయుచున్నవి. మిమ్ము పూజించు యజమానులకు తేనెవంటి నీటిని ప్రసాదించుడు.

3. వర్షము శుభంకరము. మరుత్తులు మేఘములను వర్షమునకు ఆయత్తపరుచుచున్నారు. మరుత్తులు మబ్బులను ఎగురుకొట్టునపుడు భూమి విధవవలె గడగడలాడుచున్నది. విహారశీలూరు, చలన స్వభావులు, కాంతిమంతములగు ఆయుధములవారు అయిన మరుత్తులు సర్వమును కదలించుచున్నారు. తమ మహిమను ప్రకటించుచున్నారు.

4. మరుత్తులు ప్రసార స్వభావులు. లేళ్లవాహనపువారు. నిత్యయవ్వనులు. ఎంతో బలవంతులు. జగములకు ఈశ్వరులు అగుచున్నారు. వారు సత్కర్మలకు అర్హులు. భక్తుల ఋణములు తీర్చువారు. అట్టి మరుత్తులు మా ఈ కర్మను రక్షించవలెను.

5. మరుత్తులు ఇంద్రుని వదలకున్నారు. ఇంద్రుని హెచ్చరించుచున్నారు. యజ్ఞార్హమగు నామములు ధరించినారు. ఇది మా తండ్రులు చెప్పగా తెలుసుకున్నాము. అట్టి మరుత్తులకు సోమము సమర్పించుచున్నాము. స్తుతించుచున్నాము.

6. మరుత్తులు ప్రకాశకులు. గమనశీలురు. స్తోత్రవ్యులు. వారు సూర్యకిరణములతో కూడి మేఘములను వహించుచున్నారు. ఋత్విక్కులతో కలిసి హవిస్సులు స్వీకరించుచున్నారు. భయరహితులయిన మరుత్తులు హర్షదమగు తమ స్థానమున నిలిచినారు.

ఎనుబది ఎనిమిదవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్ 1,6 ప్రస్తార పంక్తి 2 విరాట్టు.

1. మరుత్తులారా ! మీ రథములు కాంతివంతములు. వేగవంతములు. అశ్వవంతములు. ఆయుధవంతములు. వానిమీద పక్షులవలె ఎగిరి త్వరత్వరగా విచ్చేయుడు. అన్నములతో మా వద్దకు రండు.

2. మరుత్తుల రథపు గుట్టములు పసుపు, ఎరుపు రంగువి. వారు బంగారమువలె మెరయు వజ్రాయుధముగలవారు. మరుత్తులు తమ రథము మీద భూమిని నలుగగొట్టుచు వత్తురు. దేవతలను స్తుతించు యజమానులకు శుభములు కూర్చవత్తురు.

3. మరుత్తుల భుజములందు ఆయుధములు ఉన్నవి. వారు అడవులను పెంచినట్లు యజ్ఞములను వృద్ధిపరచుచున్నారు. ధనవంతులగు యజమానులు వారికొఱకు సోమము సిద్ధపరచినారు.

4. గౌతములు జలములకయి మరుత్తులను స్తుతించినారు. వారికి బావి లభించినది. ఇప్పుడు గౌతములకు మంచి రోజులు వచ్చినవి. వారు జలముతో చేయవలసిన కర్మలను చక్కగా నిర్వహించినారు.

5. మరుత్తులారా ! బంగారు రథమును ఎక్కి, ఇనుప చక్రధారలు కలిగి, బహుధా ఇటునటు తిరుగుచు శత్రువులను సంహరించి వర్షోదకము తెచ్చు మిమ్ము కీర్తించుచు గౌతముడు ఈ సూత్రమును ఉచ్చరించినాడు. ఇది ప్రశస్తమయిన సూత్రమని ఎల్లరు ఎరుగుదురు.

6. మరుత్తులారా ! మేము మీ గుణగణములను విశేషముగా నుతించుచున్నాము. ఋత్విక్కులు కూడ మిమ్ము ఈ ఋక్కులతో నుతించుదురు. మాకు అన్నములు ప్రసాదించుడు.

ఎనుబది తొమ్మిదవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - 1-5,7 జగతి, 6 విరాట్టు, 8-10 త్రిష్టుప్.

1. హింసింపబడనివి, నిరోధింపబడనివి, శత్రుసంహారకములు, కళ్యాణప్రదములు అయిన కర్మలు మమ్ము ఆశ్రయించవలెను. ఆశ్రయించిన వారిని విడువనట్టి, నిత్యము రక్షించునట్టి దేవతలందరు మా అభ్యుదయమును ఆశించవలెను.

2. శుభప్రదులగు యజమానులందు అనురాగముగల దేవతలెల్లరు మమ్ము అనుగ్రహించవలెను. దేవతలు మాకు సంపదలు ప్రసాదించవలెను. మేము దేవతల మైత్రిని పొందవలెను. దేవతలు మాకు ఆయువును ప్రసాదించవలెను. దేవాన ఆయుః ప్రతిరస్తు జీవసే

3. సనాతన కాలము నుంచి వచ్చుచున్న నిత్యమైన వేదవాక్కున భగుని, మిత్రుని, అదితిని, మరుత్తులను, అర్యముని, వరుణుని, సోముని, అశ్వినులను ఇంకను దేవతలను అందరిని ఆహ్వానించుచున్నాము. శోభన ధనములుగల సరస్వతి మాకు సుఖములు కలిగించవలెను. సరస్వతీనః సుభగామయస్కత్

4. ఔషధములు సుఖములు కలిగించునవి. వాయువు మాకు ఔషధములు తెచ్చి ఇవ్వవలెను. తల్లివంటి భూదేవి మాకు ఔషధములు తెచ్చి ఇవ్వవలెను. తండ్రివంటి ద్యులోకము మాకు ఔషధములు తెచ్చి ఇవ్వవలెను. సోమమును అభిషవించు శిలలు కూడ మాకు ఔషధములు తెచ్చి ఇవ్వవలెను. బుద్ధిమంతులగు అశ్వినులారా ! మీరును మాకు అట్టి ఔషధములను ప్రసాదించవలెను.

(భూమి, నీరు, వాయువు, శిలలు అన్నింటిలోను ఔషధములు ఉన్నవి అని అర్థము)

5. ధనపతి, జగత్పతి, కర్మప్రియుడు అయిన ఇంద్రుని మమ్ము రక్షించుమని ఆహ్వానించుచున్నాము. శత్రుపీడలేని పూషదేవత మమ్ము రక్షింపుచు ధనములను, సుఖములను ప్రసాదించవలెను.

6. అధిక స్తుతుల ఇంద్రుడు మాకు శుభములను ప్రసాదించవలెను. సర్వజ్ఞుడగు పూష మాకు శుభములను ప్రసాదించవలెను. అప్రతిహతుడు, ఆయుధవంతుడు గరుడుడు మాకు శుభములను ప్రసాదించవలెను. బృహస్పతి మాకు శుభములను ప్రసాదించవలెను. స్వస్తివో బృహస్పతిర్దధాతు

7. ఆడ లేళ్లు వాహనములుగా గలవారు. నానావిధ వర్ణముల గోవులు తల్లులుగలవారు, నాలుకయందు అగ్నికలవారు, సూర్యునివంటి ప్రకాశముగలవారు, సర్వజ్ఞులయి మరుత్తులను పేరుగల సర్వదేవతలును మమ్ము రక్షించవలెను. ఇచటికి ఏతెంచవలెను. విశ్వేనో దేవా అవసాగమ న్నిహ

8. మా చెవులు శుభములనే వినవలెను. మా కన్నులు శుభములనే చూడవలెను. దృఢమగు శరీరముతో దేవతలను స్తుతింపవలెను. దేవతలు ప్రసాదించిన ఆయువును పొందుదుము.

9. దేవతలారా ! మానవులకు నూరు శరత్తుల ఆయువు ప్రసాదించినారు. దేహమునకు వార్థక్యము ఎపుడు ఎంతయో తెలియదు. పుత్రులు తండ్రులయి ఎపుడు ఎంత సేవింతురో తెలియదు. దయచేసి ఆయువునకు ముందును మధ్యను మమ్ము బాధింపవలదు.

10. భూమియే స్వర్గము. భూమియే అంతరిక్షము. భూమియే తల్లి. భూమియే తండ్రి. భూమియే పుత్రుడు. భూమియే సర్వదేవతలు. భూమియే అయిదు విధముల జనులు. భూమియే పుట్టుక. భూమియే పుట్టిన వస్తువు.

ఆలోచనామృతము :

1. ఒకపని నిర్విఘ్నముగ జరుగుటకు అనేకుల అండదండలు, ఆశీస్సులు అవసరము అగును. ప్రకృతి శక్తులు, దేవతలు, మానవులు, పరిసరము ఇన్ని సహకరించివలసి ఉన్నది. అందరిని ప్రార్థించవలసి ఉన్నది. ఇది ఆ ప్రార్థనయే.

2. మానవుని మనుగడకు సమాజపు నిలకడకు సదాశయములు ఉన్నవి. భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయాను చెవులతో శుభములే వినవలెను.

3. 64వ సూక్తమున శతహి హిమాః నూరు హేమంతములు అన్నాడు. అప్పుడు హేమంతము నుండి సంవత్సరము ఆరంభము అయినట్లున్నది. ఇప్పుడు సహితము ఆంగ్ల సంవత్సరము హేమంతముననే ఆరంభము అగును. ఈ

సూత్రమున శతమిన్నుశరదో అన్నాడు.

సంవత్సరము శరత్కాలము నుండి ప్రారంభము అయినట్లున్నది. ప్రస్తుతము మన సంవత్సరము వసంతమున ప్రారంభమగును.

4. భూమియే సర్వము. భూమిని మించినది లేదు అన్నాడు.

తొంబదియవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు,

దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - 9 అనుష్టుప్, మిగిలినవి గాయత్రి.

1. పగటిదేవత మిత్రుడు, రాత్రిదేవత వరుణుడు మమ్ము మంచిదారిలో నడిపించవలెను. దేవతలందరకు సమాన ప్రియుడయి, ఆర్యముడు, సూర్యుడు మమ్ము మంచిదారిలో నడిపించవలెను.

2. ఆ మిత్రావరుణ ఆర్యములు సంపదలను పెంచువారు. వారు తమ వెలుగులతో మారాజులను, పసులను పాలించవలెను.

3. అమరులగు దేవతలు మర్త్యులము అయిన మాకు సుఖములు కలిగించవలెను. మా శత్రువులను బాధించవలెను.

4. అందరకు పూజ్యులు అయిన ఇంద్రుడు, మరుత్తులు, పూష, భగుడు మమ్ము మంచి గమ్యములవైపు నడుపవలెను.

5. పూషా ! విష్ణూ ! మరుత్తులారా ! మీరు మా సమస్త కర్మలను, ధనమును, పశువులను క్షేమముగా ఉంచవలెను.

6. వాయువులు మధురములయి వర్షించుచున్నవి. నదులు మధురములయి ప్రవహించుచున్నవి. ఓషధులు మధుర రసమును కలిగించవలెను.

7. రాత్రి సుఖకరము కావలెను. ఉషస్సులు సుఖకరములు కావలెను. భూమి సుఖకరము కావలెను. మాతండ్రి ద్యులోకము సుఖకరము కావలెను.

8. వృక్షములు మధుర ఫలములను ఈయవలెను. సూర్యుడు సత్ఫలములను ఇవ్వవలెను. గోవులు మధుర రసమును ఇవ్వవలెను.

9. మిత్రుడు సుఖకరుడు కావలెను. వరుణుడు సుఖకరుడు కావలెను. అర్యముడు సుఖకరుడు కావలెను. దేవతలను పాలించు ఇంద్రుడు సుఖకరుడు కావలెను. పెద్ద పెద్ద అడుగులు వేయు విష్ణువు సుఖకరుడు కావలెను.

తొంబది ఒకటవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు

దేవత - సోముడు, ఛందస్సు 5-16 గాయత్రి, 17 వృష్ణిక్కు, తక్కినవి త్రిష్టుప్.

1. సోముడా ! నిన్ను మా బుద్ధిచే బాగుగా తెలిసికున్నాము. మమ్ము చక్కని మార్గమున నడిపించుచున్నావు. నీవు మా పితరులను మంచి మార్గమున నడిపినావు. అందువలన వారు బుద్ధిమంతులు అయినారు. దేవతల ధనమును పొందినారు.

2. సోముడా ! నీవు క్రతువుల చేత సుక్రతుడవు. బలములచేత మంచి బలవంతుడవు. ధనములచేత మంచి ధనవంతుడవు. వర్షములు కలిగించు మంచి వర్షివి. నరులు అందించు హవిస్సులతో మంచి అన్నవంతుడవు అగుచున్నావు.

3. సోముడా ! వరుణ రాజు కర్మలు అన్నియు నీవియే అగును. నీ తేజస్సు విశాలమయినది. గంభీరమయినది. పగటిపూట సూర్యుడు సమస్తమును రక్షించును. వృద్ధిచేయును. అట్లే రాత్రులు నీ చల్లని కిరణములచే సమస్తమును రక్షింతువు. వృద్ధి చేయుదువు.

4. సోముడా ! నీకు ద్యులోకము, భూలోకమునందు పర్వతములందు, జలములందు, ఓషధులందు కాంతులు ఉన్నవి. ఆ కాంతులన్నింటితోనూ సహృదయముతో, కోపములేకుండ మా హవిస్సులు స్వీకరింపుము.

5. సోముడా ! నీవు సత్కర్మలు చేయువారికి అధిపతివి. ప్రకాశించువాడవు. వృత్రుని వధించినవాడవు. నీవు క్రతువులకు శుభప్రదుడవు. త్వం భద్రో అపిక్రతుః

6. సోముడా ! నీవు జీవనౌషధమవు. స్తోత్ర ప్రియుడవు. వనములకు అధిపతివి. నీవు అనుగ్రహించిన మరణము మా చెంతకు చేరదు.

7. సోముడా ! యజ్ఞకర్త వృద్ధుడు అయినను యువకుడు అయినను ధనము ప్రసాదించుచున్నావు.

8. సోముడా ! పాపాత్ములు మాకు తల పెట్టుచున్నారు. వారి బాధలనుండి మమ్ము కాపాడుము. నీ మిత్రుడు నశింపడు.

9. సోముడా ! యజమానికి సుఖములు కలిగించు నీ రక్షణలే మాకు ప్రసాదింపుము.

10. సోముడా ! మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము మా దరికి రమ్ము. సేవింపుము. మాకు వృద్ధి కలుగచేయుము.

11. సోముడా ! మాకు స్తుతివాక్కులు తెలియును. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. వృద్ధి పరచుచున్నాము. మాకు సుఖములు కలిగింపుము.

12. సోముడా ! నీకు ధనవర్ధకులు, రోగనాశకులు, పుష్టిదాతలు అయిన మిత్రులు కలుగవలెను.

13. సోముడా ! గోవులు మంచి తృణమునందును, నరుడు తన గృహము విషయమున ప్రీతికలిగినట్లు మాహృదయములందు ప్రీతి కలిగి నివసింపుము.

14. సోముడా ! నీవు ప్రకాశవంతుడవు. జ్ఞానివి. సమర్థుడవు. నిన్ను స్తుతించిన వానిని అనుగ్రహింపుము.

15. సోముడా ! నీవు మమ్ము నిందనుండి రక్షింపుము. పాపముల నుండి రక్షింపుము. నీవు సుఖవంతుడవు అగుము. మాకు హితము చేకూర్చుము.

16. సోముడా ! సర్వదిశల సామర్థ్యము నిన్ను వరించవలెను. వర్ధమానుడవు అగుము. అన్నము కలుగచేయువాడవు అగుము.

17. సోముడా ! సమస్త లతలతో సమర్థుడవు అగుము. నీవు అన్నవంతుడవు అగుము. మాకు మిత్రుడవు అగుము. మాకు అభ్యుదయము కలిగించుము.

18. సోముడా ! నీవు శత్రు సంహారకుడవు. దుగ్ధములు అన్నియు నిన్ను చేరవలెను. హవిస్సులు అన్నియు నిన్ను చేరవలెను. సామర్థ్యము సాంతము నిన్ను చేరవలెను. ద్యులోకమునందు మంచి అన్నములు ధరించి అమృతుడవయి వర్ధిల్లుము.

19. సోముడా ! యజమానులు నీ తేజస్సులను పూజింతురు. ఆ తేజస్సులు అన్నింటితో మా యజ్ఞమున వ్యాపింపుము. నీవు తరతరాల గృహమును వృద్ధిచేసినావు. పాపములనుండి తొలగించినావు. వీరులతో కూడి మా యజ్ఞగృహమునకు విచ్చేయును.

20. యజమాని సోమునకు హవిస్సులు ఇచ్చును. సోముడు అట్టి యజమానికి పాలిచ్చు ఆవులను, వేగవంతములయిన అశ్వములను ఇచ్చును. కర్మలందు నేర్పరి, ఇంటికి ఉపయోగపడువాడు, యజ్ఞార్హుడు, సభలందు రాణించువాడు, తండ్రికి కీర్తి తెచ్చువాడు అగు పుత్రుని ప్రసాదించుము.

21. సోముడా ! నీవు యుద్ధములందు అజేయుడవు. సేనలకు జయమును ఇచ్చువాడవు. స్వర్గమును ఇచ్చువాడవు.

బలమును ఇచ్చువాడవు. యజ్ఞములందు పుట్టినవాడవు. మంచి నివాసము కలవాడవు. సత్కీర్తిమంతుడవు. నిన్నుచూచి మేము గర్వించుచున్నాము. త్వమను మదేమసోమ

22. సోముడా ! నీవు సమస్త ఓషధులను సృష్టించినావు. గోవులను సృష్టించినావు. అంతరిక్షమును విస్తరింప చేసినావు. నీ వెలుగుతో చీకటిని పారదోలినావు.

23. సోముడా ! నీవు బలవంతుడవు. ప్రకాశవంతుడవు. ఉదారబుద్ధితో మాకు ధనమున భాగము కల్పించుము. నిన్ను కష్టపెట్టగల శత్రువులేడు. యుద్ధమున నీవు ఉభయ పక్షముల వర్తింతువు. యుద్ధములందు మమ్ము ఉపద్రవములనుండి రక్షింపుము.

తొంబది రెండవ సూక్తము, ఋషి - రహోగణపుత్రుడు గౌతముడు

దేవత ఉషస్సు, అశ్వినులు, ఛందస్సు1-4 జగతి, 5-12త్రిష్టుప్, 13-18ఉష్ణిక్కు.

1. ఉషస్సులు వెలుగులు పరచినవి. అంతరిక్ష పూర్వార్ధమున సూర్యుని వెల్లడించినవి. ఉషస్సులు మెరుగుపెట్టిన ఆయుధములవలె తళతళలాడుచు సూర్యకాంతిని కలుగచేయుచు జగత్తును ప్రతిదినము సంస్కరించుచున్నవి.

2. ఉషస్సు కిరణములు తమంత తామే ఆవిర్భవించినవి. తొలి అరుణ కిరణ రథమును అధిరోహించినది. ఎప్పటివలెనే సకల జనులకు జ్ఞానము కలగించినది. తదుపరి శుభ్రవర్ణము దాల్చినది. ఉషస్సు సూర్యుని సేవించినది.

3. శోభన కర్మలు చేయునట్టి ఋత్విజునకు సోమాభిషవము చేయు యజమాని ధనరూపమగు రక్షణలు ఇచ్చును. ఉషస్సు యజమానికి అట్టి ధనమును ప్రసాదించుచున్నది.

యోధులు తమ ఆయుధ బలమున జగత్తును అంతటిని వ్యాపించినట్లు ఉషస్సు తన వెలుగును ఆకాశమున తూర్పు నుంచి పడమటి వరకు పరచినది.

4. మంగలి వెంట్రుకలు గొరిగినట్లు ఉష చీకట్లను గొరుగుచున్నది. పాలు ఇచ్చునపుడు ఆవు పొదుగును విడిచినట్లు ఉష తనముందరి తెరను తొలగించుచున్నది గోవులు తమ మందను చేరినట్లు ఉష తూర్పున చేరి విశ్వమునకు వెలుగు ప్రసాదించుచున్నది.

5. ఉషస్సు కాంతి తొలుత తూర్పున కనిపించి తదుపరి అంతట వ్యాపించినది. చీకటిని రూపుమాపినది. యజ్ఞములందు యూపమునందలి శకలములను నేతితో పూసినట్లు ఉషస్సు తనకాంతి సర్వత్ర పూయుచున్నది.

6. రాత్రి చీకటి కొసన ఉష ఉద్భవించినది. చీకట్లను చెదరగొట్టినది. జనులకు విజ్ఞానము కలిగించినది. యాచకుడు ధనికునిముందు నవ్వినట్లు ఉష తనకాంతులతో నవ్వుచు అందరికి ఆనందము అలముచున్నది.

7. ఉష తేజోవతి. సత్యప్రియ. ద్యులోకపుత్రిక. ఆమె గౌతములు స్తుతించినారు.

ఉషా ! మాకు పుత్ర, పౌత్రులను, పరిచారకులను, గోవులను, గుఱ్ఱములను సంపదలను ప్రసాదించుము.

8. ఉషా ! కీర్తి, యోగ్యతగల పుత్రులను, పరిచారకులను, అశ్వాది సంపదలు ప్రసాదించినావు. హవిస్సులు, అర్చనలు అందించువారలకు ప్రసాదించునట్టి ధనమును మాకును సమకూర్చుము.

9. ప్రకాశమానయగు ఉష సర్వలోకములను ప్రకాశింప చేసినది. పశ్చిమాభిముఖియై వెలుగులు పెంచుచు విరాజిల్లుచున్నది. సర్వప్రాణులను కదలుటకు ప్రేరేపించుచున్నది. ప్రాణులు ఉషను మనోవాక్కులతో కొనియాడుచున్నారు.

10. ఉష మరణము లేనిది. మరల మరల పుట్టునది. అనాదిగా ఉన్నది. ఒకేరంగుతో విరాజిల్లును. పక్షులను పట్టు ఎరుకత పక్షుల ఆయువును హరించినట్లు ఉష మర్త్యుల ఆయువులను తగ్గించుచున్నది.

11. ఆకాశపు అంచున చీకటిని చిమ్మివేయుచు ఉష దర్శనమిచ్చినది. అనంతరము తానుగా జారిపోవుచున్న రేయిని తొలగదోసినది. నరుల యుగములను తగ్గించుచు సూర్యభార్య అగు ఉష తేజోమూర్తియై వెలుగుచున్నది.

12. గోపాలురు అడవిలో ఆవులను వ్యాపింపచేతురు. అట్లే ఉష తన వెలుగులను జగమున ప్రసారము చేయుచున్నది. వృద్ధిచెందిన ఉష జలములతో పల్లపు నేలలకు ప్రాకి జగత్తును ప్రకాశవంతము చేయుచున్నది. యజ్ఞ సంబంధ కర్మలను చక్కబరచుచు సూర్యకిరణములతో కలిసి కనిపించినది.

13. ఉషా ! నీవు హవిస్సు మున్నగు అన్నక్రియలు గల దానవు. మాకు పుత్ర పౌత్రాదులను పోషించదగిన ధనమును ప్రసాదించుము.

14. ఉష గోవులు కలది. అశ్వములు కలది. కాంతులు గలది. సత్యప్రియవాక్యములు కలది. అట్టి ఉషా ! మా ఉదయకాల కర్మలు సాగునట్లు చీకట్లు తొలగింపుము.

15. హవిస్సు మొదలగు అన్ని ప్రక్రియలు జరుపు ఉషోదేవతా ! ఎరుపురంగు గుఱ్ఱములను రథమునకు పూన్చుము. మాకు సమస్త సౌభాగ్యములు కలుగచేయుము.

16. అశ్వినులారా ! మీరు శత్రుంజయులు. మాకు జీవనాధారమయిన గృహమును, గోవులను, అశ్వములను ప్రసాదించుడు. మీ రథమును మనస్పూర్తిగా మా ఇంటికి తోలుకొనిరండు.

17. అశ్వినులారా ! మీరు ద్యులోకమున ఉన్నవారు. స్తుతింపదగినవారు జనులకొఱకు తేజస్సును కలిగించినారు. మాకు బలమును అన్నమును ప్రసాదించుడు.

18. అశ్వినులు సుఖములు కలిగించువారు. శత్రుదమనులు. సువర్ణ మార్గముగలవారు. ఉదయముననే మేల్కొన్న అశ్వములు అశ్వినులను సోమపానమునకుగాను ఈయాగమునకు తీసికొని రావలెను.

తొంబది మూడవ సూక్తము - ఋషి - రహోగణ పుత్రుడు గౌతముడు,

దేవత - అగ్నీషోములు, ఛందస్సు 1-3 అనుష్టుప్, 4 -7,12 త్రిష్టుప్,

8 జగతి, 9-11 గాయత్రి.

1. అగ్నీషోములారా ! మీరు వర్షించువారు. మా పిలుపును వినుడు. మా స్తుతులను స్వీకరించుడు. యజమానునకు సుఖములు ప్రసాదించుడు.

2. అగ్నీషోములారా ! యజమాని మిమ్ము గూర్చి కర్మచేయుచున్నాడు. వాక్కున స్తుతించుచున్నాడు. అతనికి సామర్థ్యము, అశ్వములు, గోవులు సమృద్ధి ప్రసాదించుడు.

3. అగ్నీషోములారా ! మీకు అజ్యాహుతిని ఇచ్చువారును, పురోడాశాది ఆహుతులు ఇచ్చువారును సంతానమును, సంపూర్ణ ఆయువును పొందుదురు.

4. అగ్నీషోములారా ! మీరు వీరులు. పణి అపహరించిన గోవులను విడిపించినారు. వృత్రుని సంహరించినారు. బహుజనుల కొఱకు సూర్యుని ఏర్పరచినారు. మీ సామర్థ్యము మేము ఎరుగుదుము.

5. సోమా ! నీవు, అగ్ని సమాన కర్మలు గలవారు. మీరు గ్రహ నక్షత్రాదులను అంతరిక్షమున నిలిపినారు. అగ్నీషోములారా ! మీరు నదుల పాపమును తొలగించినారు.

6. అగ్నీషోములారా ! మీ ఇరువురిలో ఒకడు అగ్ని. అట్టి అగ్నిని వాయువు ద్యులోకము నుండి తెచ్చినాడు. రెండవవాడు సోముడు. అట్టి సోముని డేగరూపయగు గాయత్రి మేరుపర్వతము నుండి తెచ్చినది. మీరు మంత్రముచేత వృద్ధిపొందినవారు. యజ్ఞము కొఱకు లోకమును విస్తారపరచినారు.

7. అగ్నీషోములారా ! హవిస్సును ఆరగించుడు. వర్షము కలిగించు మిమ్ము మేము సేవింతుము. మీకు రక్షణ, సుఖములు కలుగవలెను. తదుపరి యజమానికి రోగశాంతిని, భయపరిహారమును అనుగ్రహించుడు.

8. అగ్నీషోములారా ! దేవతలందు భక్తి కలిగి మంచి మనసుతోనూ, హవిస్సుతోను సేవించు యజమాని కర్మలను రక్షించుడు.

9. అగ్నీషోములారా ! హవిస్సున మీకు సమాన భాగము ఉన్నది. సమాన ఆహ్వానము ఉన్నది. మా స్తుతులను గ్రహించుడు. మీరు దేవతలందు నుతికెక్కినవారు.

10. అగ్నీషోములారా ! మీకు భక్తుడయి నేతి హవిస్సులు ఇచ్చు యజమానికి గొప్ప ధనము ప్రసాదించుడు.

11. అగ్నీషోములారా ! మా హవిస్సులు అందుకొనుడు. ఉభయులు కలిసి మావద్దకు రండు.

12. అగ్నీషోములారా ! మా అశ్వములను రక్షింపుడు. ఆజ్యాది హవిస్సులను ఇచ్చు గోవులను వృద్ధిపరచుడు. హవిస్సులను ధనములు సమర్పించు మాకు బలమును ప్రసాదించుడు. మా యాగమును అగునట్లు చేయుడు.

(ప్రథమ మండలమున పదునాలుగవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదిహేనవ అనువాకము - తొంబది నాలుగవ సూక్తము,

ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత - అగ్ని,

ఛందస్సు 1-14 జగతి, 15-16 త్రిష్టుప్.

1. అగ్నిహోత్రుడు పూజ్యుడు. మా బుద్ధి చురుకయినది. మా బుద్ధితో అగ్నికి ఈ సూత్రము నందలి స్తుతులు నిర్మించినాము. అవి రథమువలె గొప్పవి. అగ్నిని సేవించినాము. అందువలన మా మనసు మంగళకరము అయినది. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు సఖ్యే మారిషామా వయం తవ

2. అగ్నీ ! నీవు యజమాని కొఱకు దేవతలను యజించుచున్నావు. అట్టి యజమాని సర్వకార్యములు సాధించగలడు. అతనిని శత్రువు ఓడించలేడు. అతని ధనము, బలము వృద్ధిచెందును. అతనిని దరిద్రము అంటదు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

3. అగ్నీ ! నిన్ను వృద్ధిచేయగలము. నీవు మా కర్మలను సాధించుము. మేము దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాము. నీవు వారిని తీసికొనిరమ్ము. నీయందు హోమము చేసిన హవిస్సులను దేవతలు స్వీకరింతురు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

4. అగ్నీ ! సమిధలను సంపాదించుచున్నాము. అమావాస్య, పౌర్ణమి పర్వదినములందు నిన్ను ధ్యానించుచున్నాము. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము. మా చిరంజీవిత్వమునకుగాను నీవు మా కర్మములను నెరవేర్పుము. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

5. అగ్ని కిరణములు సమస్త ప్రాణులను రక్షించుచున్నవి. ఆ కిరణములతోనే జీవించుచున్నవి. అగ్నీ నీవు చిత్రకాంతులవాడవు. తేజస్సు కలిగించువాడవు. ఉషస్సును మించిన గుణవంతుడవు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

6. అగ్నీ ! నీవు అధ్వర్యుడవు. ముఖ్యహోతవు. ప్రశస్తుడవు. ముఖ్యహోతవు. ప్రశస్తుడవు. హోతవు. జన్మతః పురోహితుడవు. నీకు ఋత్విజకార్యములు అన్నియు బాగుగా తెలియును. అందువలన నీవు యజ్ఞమును పూర్తిచేయగలవు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

7. అగ్నీ ! నీవు అందగాడవు. అందరిని మించినవాడవు. దూరమున ప్రకాశింతువు. దగ్గర ప్రకాశింతువు. రాత్రిపూట చీకటిని మింగి వెలుగుదువు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

8. సర్వదేవతలారా ! సోమరసము అందించు యజమాని రథమును రక్షింపుడు. మా శత్రువు దుర్బుద్ధి. అతనికి మా శాపము తగులవలెను. నా మాటను గ్రహించుడు. నావాక్కును పాలింపుడు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

9. అగ్నీ ! నీవు ఆయుధము ధరింపుము. దుర్మార్గులను హతమార్చుము. దూరమందున్నను, దగ్గర ఉన్నను రాక్షసులను హతమార్చుము. తదుపరి యజమానికి సరియైన మార్గము చూపుము. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

10. అగ్నీ ! నీ అశ్వములు ఎర్రనివి వాయువేగముగలవి. వానిని నీ రథమునకు పూన్చినంతనే అడవులు తగులబడును. అప్పటి నీ ధ్వని ఆబోతు రంకెవంటిది అగును. అపుడు నీవు ధూమధ్వజుడవు అగుదువు. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

11. అగ్నీ ! నీవు అడవులు కాల్చునపుడు నీధ్వనికి పక్షులు బెదురును. నీమంటలు గడ్డికొసలను అంటుకున్నప్పుడు నీ రథము తేజోవంతమయి అడవి సొంతమున అగుపించుచున్నవి. అగ్నీ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

12. ఈ యజమానిని, స్తుతికర్తను మిత్రుడు, వరుణుడు రక్షించవలెను. అంతరిక్షమున మరుత్తుల కోపము

మెండగుచున్నది. ఆ మరుత్తుల మనసు శాంతించవలెను. వారు ప్రసన్నులు కావలెను. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

13. అగ్నీ ! నీవు ప్రకాశకుడవు. సకల దేవమిత్రుడవు. యజ్ఞములందు ధనములకు ఆవాసమవు. మాకు నీ ఆశ్రయము కలుగచేయుము. నీకు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

14. అగ్నీ ! ఉత్తరవేది నీ స్వగృహము. అచట నీవు ప్రజ్వరిల్లుచున్నావు. సోమము సేవించుచున్నావు. అది ప్రశంసనీయము. యజ్ఞఫలమును, ధనమును, సుఖమును, యజమానికి ప్రసాదించుము. నీకు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

15. అగ్నీ ! నీవు అఖండుడవు. యాగములు చేయు యజమానుల పాపమును హరించుచున్నావు. అతనికి శుభములు, బలములు కలుగచేసి సమృద్ధుని చేయుచున్నావు. మాకు అన్నము, ధనము, సంతానము కలుగచేయుము. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మమ్ము బాధలు అంటవు.

16. అగ్నీ ! నీవు భాగ్యవంతుడవు అగుము. ఈ యాగమునందు మా ఆయువును వృద్ధిచేయుము. అట్టి ఆయువును మిత్రావరుణులు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, ద్యులోకము రక్షించవలెను.

శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము ప్ర.మండలమున ఆరవ అధ్యాయము సమాప్తము.

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

ఏడవ అధ్యాయము - తొంబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - అంగీరస పుత్రుడు కుత్స, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. దివారాత్రులు విరుద్ధ రూపములు. అవి పునరావృతములు అగుచున్నవి. రాత్రి పుత్రుడు సూర్యుడు. తల్లిపుత్రునకు పాలు, రసము ఇచ్చుచున్నది. పగటిపుత్రుడు అగ్ని. తల్లి పుత్రునకు పాలు, రసము ఇచ్చుచున్నది.

2. అగ్ని వాయువునకు పుత్రరూపుడు. సకల ప్రాణులందు ఉన్నవాడు. కాంతిమంతుడు. కీర్తిమంతుడు. అన్ని స్థానముల ప్రకాశించువాడు. రెండు చేతులతో అరణులు తరచగా అగ్ని ఉద్భవించినది. ఋత్విజులు అట్టి అగ్నిని అన్నిచోట్లకు తీసికొని వెళ్లుచున్నారు.

3. అగ్నికి మూడు రూపములు ఉన్నవి. అవి సముద్రమున బడబాగ్ని, ద్యులోకమున సూర్యుడు, జలములందు

వైద్యుతాగ్ని అగుచున్నవి. వాటితో ఋతువులు ఏర్పడినవి. తూర్పుదిక్కు శ్రేష్ఠమని తెలిసినది.

4. సమస్త ప్రాణులందు అంతర్హితమయిన అగ్నిని ఎరుగువారెవరు ? మేఘ గర్భమందు ఉన్నందున మేఘము అగ్నికి తల్లి అగును. అగ్ని తల్లి కొఱకు హవిరూపమగు అన్నమును సృష్టించుచున్నాడు. తేజోవంతుడు, విద్వాంసుడు, అన్నవంతుడు అగు అగ్ని ఉషస్సు అయి సముద్రము నుండి బయలు వెడలుచున్నాడు.

5. ఉదకములందు ఉన్న అగ్ని అందగాడయి పుట్టినాడు. కుటిలగమనముగల జలములందు ఉండియు జాజ్వల్యమానుడయి, కీర్తిమంతుడయి వర్ధిల్లుచున్నాడు. ద్యులోకభూలోకములు అగ్నికి భయపడుచున్నవి. అగ్నిని సేవించుచున్నవి.

6. ద్యావా భూములు అగ్నిని ఇద్దరు యువతులవలె సేవించుచున్నవి. గోవులు తమ దూడలనువలె ద్యావాపృథ్వులు అగ్నిని అలరించుచున్నవి. ఋత్విజులు అగ్నిని హవిస్సులతో తృప్తిపరచుచున్నారు. అందువలన అగ్ని బలాధికులలో బలాధిపతి అయినాడు.

7. సూర్యునివలె అగ్ని జ్వాలలలను ప్రసరింపచేయుచున్నాడు. పైపైకి ఎగయుచున్నాడు. సూర్యునివలెనే భయంకరుడు అగు అగ్ని ద్యావాభూములను అలంకరించుచున్నాడు. సర్వపదార్థములందలి రసమును పైకిలాగుచున్నాడు. తనతల్లులయిన వానమబ్బులనుండి వెలుగులను వెదజల్లుచున్నాడు.

8. అంతరిక్షమున సంచరించు జలములతో కూడిన అగ్ని మహత్తరకాంతిని ప్రసరించుచున్నది. అది చూడ శక్యముగాకున్నది. ఆ అగ్ని దూరదర్శియు సర్వులను పోషించదగినది అగును. అట్టి అంతరిక్షమును తన తేజస్సుతో నింపినది. అట్టి తేజస్సును మేము స్తుతించుచున్నాము.

9. అగ్నీ ! నీవు ఘనుడవు. శత్రుంజయుడవు. వెలుగులవాడవు. జాజ్వల్యమానుడవు. అప్రతిహతుడవు. నీ తేజస్సు అంతరిక్షమున అలముకున్నది. నీవు మమ్ము రక్షింపుము. పాలింపుము.

10. ఆకసమున తిరుగు నీటిని ఈ అగ్ని ప్రవాహముగ మార్చుచున్నది. భూమిని తడుపుచున్నది. సమస్త అన్నములను గర్భమున ధరించుచున్నది. పండించుచున్నది.

11. అగ్నీ ! పావకా ! సమిధలు నిన్ను సమృద్ధము చేయుచున్నవి. మాకు సంపన్నములగు అన్నములు ప్రసాదించుము. అట్టి అన్నమును మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, ద్యులోకము రక్షించవలెను.

తొంబది ఆరవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని జలములకు జనించినది. పుట్టుకతోడనే సనాతనునివలె ప్రజ్ఞావంతుడు అయినాడు. సత్యమును ధరించినాడు. అంతరిక్ష జలములు అగ్నిని మిత్రునిగా చేసికున్నవి. అగ్ని ధనదాత. అతనిని దేవతలు ధరించినారు. దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

2. అగ్ని పుత్రుడు, గుణసూచకుడు. మనువు స్తుతించినవాడు. మానవులను సృష్టించినాడు. అతని తేజస్సు సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నది. ద్యులోకము అంతరిక్షము ఆ తేజస్సుతో నిండి ఉన్నవి దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

3. అగ్ని ప్రభవు. దేవతలందు ముఖ్యుడు. యాగ సాధకుడు. హోత, స్తుతింపదగినవాడు. అన్నమునకు పుత్రుడు. ప్రాణులకు ఆధారభూతుడు. ధనదాత. ఋత్విజులారా ! అగ్నిని స్తుతింపుడు దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

4. అగ్ని అంతరిక్షమున ఉన్నవాడు. బలవంతుడు. స్వర్గమును ఇచ్చువాడు. లోక రక్షకుడు. ద్యులోకమును సృష్టించినవాడు. అట్టి అగ్ని మా పుత్రులకు కర్మ మార్గము కలుగ చేయవలెను. దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

5. రాత్రింబవళ్ళు పరస్పరము బాధించుకొనుచున్నవి. కూడియున్నవి. పగలు పుత్రుడు అగ్ని. దినము అగ్నికి పాలిచ్చుచున్నది. అట్టి అగ్ని భూమియందును, అంతరిక్షమునను ప్రకాశించుచున్నాడు. దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

6. అగ్ని ధనములకు మూలము. జీవనమునకు ఆధారము. యజ్ఞ జ్ఞాత. భక్తులకు వరప్రదుడు. ధనదాత అగు అగ్నికి దేవతలు అమృతత్వము ప్రసాదించినారు. దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

7. అప్పుడు, ఇప్పుడు, ఎప్పుడు అగ్నియే ధనములకు స్థానము. పుట్టినవారికి పుట్టబోవు వారికి జీవనాధారము. ఆకాశాదులగు సమస్త నిత్య పదార్థములకు రక్షకుడు. దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్

8. ధనము ప్రసాదించు అగ్ని చరధనమును, పుత్రధనమును, అన్నధనమును దీర్ఘాయువును ప్రసాదించవలెను.

9. అగ్నీ ! నీవు పవిత్రము చేయువాడవు. సమిదలతో వృద్ధిపొందువాడవు. మాకు అనంత అన్న సమృద్ధి ప్రసాదించుము. అట్టి అన్న సమృద్ధిని మిత్రుడు, వరుణుడు, సముద్రము, అదితి, భూమి, ద్యులోకము రక్షించవలెను.

తొంబది ఏడవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. అగ్నీ ! పాపములు మమ్ము విడువవలెను. శత్రువులను బాధించవలెను. మా కొఱకు ధనద్వారములు తెరువుము.

మాపాపము నశింపచేయుము. అపనః శోశుచ దఘమ్

2. మంచిక్షేత్రము, మంచి తలంపు, మంచిదారి, మంచిధనము కొఱకు అగ్నిని పూజించుచున్నాము. అపనః శోశుచ దఘమ్

3. కుత్సుడు ఈ స్తుతులను రచించినాడు. ఆ స్తుతులనే స్తుతి కర్తలు పఠించుచున్నారు. అపనః శోశుచ దఘమ్

4. అగ్నీ ! నిన్ను స్తుతించువారు పుత్రపౌత్రాదులు కలిగి ఉన్నారు. అట్లే మాకును పుత్రపౌత్రాదులు కలుగవలెను. అపనః శోశుచ దఘమ్

5. అగ్ని శత్రుంజయుడు. అతనికాంతులు సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నవి. అపనః శోశుచ దఘమ్

6. అగ్నీ ! అన్ని దిశలందు వ్యాపించు జ్వాలలు కలవాడవు. మమ్ము అన్ని దిశలందు రక్షింపుము. అపనః శోశుచ దఘమ్

7. అగ్నీ ! సర్వదిశలందు నీముఖములు కలవు. నీవు ఓడవై శత్రువు నుంచి మమ్ముదాటించుము. అపనః శోశుచ దఘమ్

8. ఓడ నదిని దాటించును. అట్లే మమ్ము శత్రువులనుండి క్షేమముగా దాటించుము. అపనః శోశుచ దఘమ్

తొంబది ఎనిమిదవ సూక్తము - ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని అనుగ్రహమును అందరు అర్థింతురు. అగ్ని మమ్ము అనుగ్రహించవలెను. వైశ్వానరాగ్నిని అందరు భక్తితో భజించుచున్నారు. ఆ అగ్ని సర్వభూతములకు ప్రభువు అయినాడు. అగ్ని అరణులందు పుట్టినాడు. లోకమును వీక్షించుచున్నాడు. సూర్యునితో కలియుచున్నాడు.

2. వైశ్వానరాగ్ని ద్యులోకమున సూర్యరూపమున ఉన్నాడు. భూమిమీద అగ్నిరూపమున ఉన్నాడు. అన్ని ఓషధులందు పార్థివాగ్ని రూపమున ప్రవేశించినాడు. జలములందు పుట్టిన అగ్ని రాత్రింబవళ్ళు మమ్ము శత్రువులనుండి రక్షించవలెను.

3. వైశ్వానరాగ్నీ ! మేము చేయు కర్మలు సఫలము కావలెను. ధనవంతులయి పుత్రులు మమ్ము సేవింపవలెను. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రము, పృథ్వి, ద్యులోకము మమ్ము రక్షించవలెను.

తొంబది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - మరీచి పుత్రుడు కశ్యపుడు. దేవత - అగ్ని. ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని అందరు ఎరిగినవాడు. అగ్నికొఱకు సోమరసమును పిండుచున్నాము. అగ్ని మా శత్రువుల ధనమును దహించవలెను. ఓడతో నదిని దాటించినట్లు అగ్ని మమ్ము సమస్త కష్టములనుంచి దాటించవలెను. అగ్ని మా పాపములను పరిహరించవలెను.

నూరవ సూక్తము, ఋషులు - వృషాపుత్రులు 1. ఋజాశ్వుడు

2. అంబరీషుడు 3. సహదేవుడు 4. భయమానుడు 5. సురాధసుడు

దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు -త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు వర్షించువాడు. వర్షణాది శక్తులతో కూడి ద్యులోక, భూలోకములను ఏర్పరచినాడు. ఉదకములను కలిగించినాడు. యుద్ధములందు పిలువబడువాడు. మరుత్తులతో కూడుకున్నవాడు. ఇంద్రుడు మమ్ము రక్షించవలెను. వోభవత్విన్ద్రఊతి.

2. ఇంద్రుడు సూర్యునివంటి గమనము కలవాడు. ఎవ్వరికిని అందనివాడు. వేగవంతులగు మరుత్తులు మిత్రులుగా కలవాడు. మరుత్తులతో కూడి వర్షించువాడు. ప్రతి యుద్ధమునందు శత్రువును ఎండగొట్టవాడు. వోభవత్విన్ద్రఊతి. ఆ ఇంద్రుడు మమ్ము రక్షించవలెను.

3. ఇంద్రుడు శత్రుంజయుడు. పౌరుషవాక్యములచే శత్రువును తిరస్కరించువాడు. ఇంద్రుని కాంతుల వర్షము కలిగించును. ఆ కాంతులు సూర్యకిరణములవలె బలమయినవి. అవి స్వర్గము నుండి బయలుదేరుచున్నవి. మరుత్తులతో కూడిన వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

4. ఇంద్రుడు వేగవంతులకన్న వేగవంతుడు. వర్షించువారికన్న వర్షించువాడు. మిత్రులకన్న మిత్రుడు. పూజ్యులకన్న పూజ్యుడు. స్తవనీయుల కన్న స్తవనీయుడు. మరుత్తులతో కూడిన వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

` 5. ఇంద్రుడు తన పుత్రులతో కూడినట్లు రుద్రపుత్రులు మరుత్తులతో కూడినారు. యుద్ధములందు శత్రువులను జయించినాడు. సమానస్థాయిగల వాయువులతో కూడినాడు. వర్షము కలిగించినాడు. మరుత్తులతో కూడిన వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

6. ఇంద్రుడు యుద్ధములు చేయువాడు. శత్రువులను జయించువాడు. మాకు సూర్యకాంతిని దర్శింపచేయవలెను.

సత్పురుషుల పాలించువాడు. బహజనులచే ఆహ్వానించబడువాడు. మరుతులతో కూడిన వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

7. యుద్ధములందు వాయువువలె విజృంభించమని ఇంద్రుని ప్రోత్సహించుచున్నాడు. ఇంద్రుడు నరుల ధనమునకు రక్షకుడు. సమస్త కర్మలకు ఇష్టఫలప్రదాత ఒక్క ఇంద్రుడే. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

8. బలమున గెలువవలసిన యుద్ధములకుగాను జయశీలురు ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. ధనము కొఱకు జనులు ఇంద్రునే ఆశ్రయించుచున్నారు. ఇంద్రుడు అంధకార యుద్ధమందును విజయము పొందును. మరుత్తులతోకూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

9. ఇంద్రుడు మహామహా వీరులను సహితము ఎడమచేత వధించుచున్నాడు. కుడిచేత యజమానులు సమర్పించిన హవిస్సులు అందుకొనుచున్నాడు. ఇంద్రుడు తనను స్తుతించిన వారికి ధనములు ప్రసాదించును. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

10. ఇంద్రుడు మరుత్తుల సహితుడయి ఇష్ట ఫల ప్రదాత అగుచున్నాడు. అతడు సమస్త రథములతోను, ప్రజలతోను విరాజిల్లుచున్నాడు. తన బలమున శత్రువును పరిమార్చుచున్నాడు. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

11. ఇంద్రుని ఎందరో ఆహ్వానించుచున్నారు. మరుత్తులతో కూడి ఇంద్రుడు స్వబంధువులు, బంధువులు కానివారితోను యుద్ధమునకు సిద్ధపడుచున్నాడు. తనను ఆశ్రయించినవారు బంధువులు అయినను కాకున్నను వారికి పుత్ర పౌత్రులను అనుగ్రహించుచున్నాడు. మరుత్తులతోడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

12. ఇంద్రుడు వజ్రాయుధము ధరించువాడు. దస్యులను వధించువాడు. భయంకరుడయినవాడు. సర్వమును తెలిసిన రసమువంటివాడు. తన బలమున అయిదు జాతుల నదులను పాలించువాడు. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

13. ఇంద్రుడు వజ్రము ధరించును. శత్రువును ఏడిపించును. వర్షము కురిపించును. దూర్యునివలె ప్రకాశించును. గర్జించును. ఇంద్రుని ధనములు ఆశ్రయించినవి. దానములు ఆశ్రయించినవి. మరుత్తులతో కూడిన వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

14. ఇంద్రుని బలము స్తుతించ తగినది. ఇంద్రుని ఉత్సాహమే భువిని, దివిని పాలించుచున్నది. ఇంద్రుడు యజ్ఞములకు సంతసించవలెను. పాపములను దూరము చేయవలెను. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

15. ఇంద్రుని బలమును దేవతలు పొందలేరు. ఇంద్రుడు లేక నరులు జలమును పొందలేరు. ఇంద్రుడు తన బలమున దివిని భువిని వర్ధిల్లచేయుచున్నాడు. మరుత్తులతో కూడి వోభవత్విన్ద్ర ఊతి.

16. ఇంద్రుని అశ్వములు ఎర్రనివి. నల్లనివి. పొడవగు అవయవములు కలవి. అలంకారములు కలవి. అలంకారములు కలవి. ద్యులోకమున ఉండునవి. ఇంద్రుని రథమునకు పూన్చబడినవి. ఋజాశ్వునకు ధనమును ఇచ్చుటకు బయలుదేరినవి. ఆ అశ్వములు గంభీరములయి నరులందును సైనికులందును కనిపించుచున్నవి.

17. ఇంద్రుడు వర్షము కలిగించువాడు.ఇంద్రుని సంతోష పెట్టుటకు వృషాగిరుని పుత్రులు ఋజాశ్వుడు, అంబరీషుడు, సహదేవుడు, భయమానుడు, సురాధసుడు అనువారు ఈ స్తోత్రమున ఇంద్రుని వర్ణించుచున్నారు.

18. ఇంద్రుడు మరుద్గణములతో కూడినాడు. భూమి మీద ఉన్న శత్రువులను, రాక్షసులను వజ్రాయుధముచే సంహరించినాడు. మరుత్తులతో కలిసి శత్రుసంబంధమయిన భూమండలమును ఆక్రమించినాడు. సూర్యుని ఆక్రమించినాడు. జలములను ఆక్రమించినాడు. జలములను ఆక్రమించినాడు. సర్వమును ఆక్రమించినాడు.

19. ఇంద్రుడు నిరంతరుడు. ఇంద్రుడు మా విషయమున పక్షపాతము వహించవలెను. మేము కుటిల స్వభావములేక హవిస్సులను ఆర్జింతుము. మేము ఆర్జించిన హవిస్సును మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, స్వర్గము రక్షించవలెను.

నూట ఒకటవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు - 1-7 జగతి, 8-11 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు కీర్తనీయుడు. ఋత్విజులారా ! హవీరూపమయి అన్నయుక్తమయిన స్తుతులను ఇంద్రునికొఱకు బిగ్గరగా చదువుడు. ఇంద్రుడు ఋజాశ్వునితోకూడి కృష్ణుడు అను రాక్షసుని, గర్భిణులు అయిన అతని భార్యలను వధించినాడు. వర్షము కలిగించువాడు, కుడిచేత వజ్రముగల ఇంద్రుని సఖ్యము కొఱకు ఆహ్వానించుచున్నాము. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

2. ఇంద్రుడు కోపము పెంచుకొని భుజములు తెగిన వృత్రుని, శంబరుని, యాగవిరోధి పిప్రుని, శుష్ణాసురుని మొదలంట నాశము చేసినాడు. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

3. ద్యులోక భూలోకములు ఇంద్రుని బలమును అనుసరించుచున్నవి. వరుణుడు, సూర్యుడు నదులు ఇంద్రుని ఆజ్ఞ ప్రకారము ప్రవర్తించుచున్నవి. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

` 4. ఇంద్రుడు అశ్వములకు, గోవులకు అధిపతి. ఇంద్రుడు స్వతంత్రుడు. సర్వకార్య సమర్థుడు. సాయమునకై అనేకులు ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నారు. ఇంద్రుడు యాగవిరోధులను హతమార్చును. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

5. ఇంద్రుడు సమస్త జీవ జగత్తుకు అధిపతి. ఇంద్రుడు అంగిరసులకన్న ముందుగనే గోవులను విడిపించినాడు. దస్యులను ఇంద్రుడు నేలకూల్చి చంపినాడు. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

6. ఇంద్రుని వీరులు పిలుచుచున్నారు. భయభీతులు పిలుచుచున్నారు. పారిపోవువారు పిలుచుచున్నారు. సమస్త భూతములు ఇంద్రుని తమ కార్యములందు ముందుంచుకున్నవి. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

7. ఇంద్రుడు వెలుగుచున్నాడు. రుద్రపుత్రులు మరుత్తుల ఆకర్షణతో అంతరిక్షమున కదలుచున్నాడు. మరుత్తుల ధ్వని ఆకసమున గర్జించుచున్నది. ప్రఖ్యాతుడగు ఇంద్రుని మంత్రములు స్తుతించుచున్నవి. మరుత్వన్తం సఖ్యాయ హవామహే

8. మరుత్వంతుడవగు ఇంద్రా ! నీవు ఉత్తమ స్థానమందును, పురాతన గృహమునందున తృప్తుడవయి ఉన్నావు. ఆ రెండు చోట్ల నుండి మా యాగమునకు విచ్చేయుము. ఇంద్రా ! నీవు శాశ్వత ధనవంతుడవు. నీ కొఱకు హవిస్సులు చేయుచున్నాము.

` 9. ఇంద్రా ! నీవు బలశాలివి. అశ్వవంతుడవు. నీ కొఱకు సోమము పిండి సిద్ధపరచినాము. హవిస్సులు అమర్చినాము. స్తోత్రములను అధిరోహించి విచ్చేయుము. మరుత్తులు, ఇతర దేవతలనుకూడి రమ్ము. కూర్చుండుము. సోమము సేవించుము. సంతృప్తుడవగుము.

10. అశ్వవంతుడవగు ఇంద్రా ! సోమపానమునకు నోరు తెరువుము. కొండనాలుక తగులునంతగా తెరువుము. మా మీద మనసు ఉంచుము. మా హవిస్సులను గ్రహింపుము.

11. ఇంద్రుడు మరుత్తుల సహితుడయి పూజలు అందుకొనును. ఇంద్రుడు శత్రునాశకుడు. ఇంద్రుడు మాకు అన్నములను, రక్షణలను ప్రసాదించును. మిత్రుడు వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, అంతరిక్షము మమ్ము రక్షింపవలెను.

నూట రెండవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు 1-10 జగతి 10-11 త్రిష్టుప్

1. ఇంద్రా ! నీవు ఉత్తముడవు. నీ బుద్ధి గొప్పది. నా స్తోత్రమునకు నీ బుద్ధి ఇసుమంత అంటినది. అందువలననే ఈ స్తోత్రము ఇంత గొప్పది అయినది. ఋత్విజులు ఈ స్తుతి బలమున తమ వృద్ధి సంతానవృద్ధి, కొఱకు ఇంద్రుని ప్రార్థింతురు.

2. ఇంద్రుని కీర్తిని సప్త నదులు ధరించినవి. ముల్లోకములు, సూర్యుడు ధరించినారు. మాకు వస్తు జ్ఞానమునకు

సూర్యచంద్రులు ఒకటి తరువాత ఒకరు వెలువడుచున్నారు.

3. ఇంద్రా ! నీ రథము శత్రుంజయము. శత్రువులు మూగిన యుద్ధమున మేము నీ రథమును స్తుతించుచున్నాము. నీవు ఆ రథముమీదనే విచ్చేయుము. మాకు సంపదలను, శంఖములను ప్రసాదించుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు కలిసి వచ్చిన మేము శత్రువులను జయించగలము. ప్రతి యుద్ధమందును మా పక్షమున నిలువుము. మమ్ము రక్షింపుము. మాకు ధనము సులభముగా లభించునట్లు అనుగ్రహించుము. మా శత్రువుల శక్తిని నశింపచేయుము.

` 5. ఇంద్రా నీవు ధనస్వామివి. తమ రక్షణ నిమిత్తము రావలసినదిగా నిన్ను అనేకులు, అనేకరీతుల నుతింతురు. నీవు నిశ్చల మనస్కుడవయి రథమును ఎక్కుము. మాకు ధనములు ప్రసాదించుము.

` 6. ఇంద్రా ! నీవు గోవులను విడిపించినావు. నీవు జ్ఞానవంతుడవు. శత్రుంజయుడవు. యోద్ధవు. నిరుపమాన బలవంతుడవు. నీవు చేయు ప్రతి పనికి అనేక రక్షణలు ఉన్నవి. అందుకే జనులు ధనముకోరి నిన్ను పలువిధముల ప్రార్థించుచున్నారు.

7. ఇంద్రా ! నీవు నరులకు ప్రసాదించిన అన్నము అపరిమితముగా పెరుగుచున్నది. నీవు శత్రు పట్టణములను ధ్వంసము చేసినావు. మా స్తుతులు నిన్ను వృద్ధిపరుచును. నీవు మా శత్రువులను హరింపుము.

8. ఇంద్రా ! నీవు జనపతివి. నీకు పుట్టినవారిగా శత్రువులు లేరు. సకల ప్రాణుల బలములకు నీవే ఆధార భూతుడవు. నీవు మూడు లోకములను మూడు తేజస్సులను ధరించినావు.

9. ఇంద్రా ! నీవు దేవతలలో శ్రేష్టుడవు. యుద్ధములందు శత్రువును తిరస్కరించగలవాడవు. నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాను. యుద్ధమున నీ రథమున ముందుగా నడిపింపుము. స్తుతికర్తయు, సర్వజ్ఞుడును, శత్రుంజయుడను అగు పుత్రుని ప్రసాదింపుము.

10. ఇంద్రా ! నీవు శత్రువులను జయించువాడవు. శత్రువులనుండి హరించిన ధనములను నిన్ను స్తుతించువారికి ఇచ్చువాడవు. యుద్ధములు కొద్దివైనను గొప్పవైనను నిన్ను ఆహ్వానింతుము. నీవు రథము సహితముగా యుద్ధమునకు విచ్చేయుము.

11. ఇంద్రా ! ఎల్లప్పుడు మా పక్షమున మాట్లాడుము. మేము కపటము ఎరుగని వారము. మాకు అన్నము ప్రసాదించుము. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, ద్యులోకము మమ్ము రక్షించవలెను. తన్నో మిత్రో వరుణో మామహన్తా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యౌః

నూట మూడవ సూక్తము - ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుని ప్రసిద్ధ బలమును పూర్వకవులు ప్రత్యక్షముగా వర్ణించినారు. ఇంద్రుని తేజస్సు భూమిమీద అగ్నిగను, ఆకాశమున సూర్యునిగను ప్రకాశించుచున్నది. యుద్ధమున ఎదురగు రెండు పతాకములవలె ఇంద్రుని ఈ రెండు తేజస్సులు విరాజిల్లుచున్నవి.

2. ఇంద్రుడు భూమిని పోషించినాడు. భూమిని విస్తరింప చేసినాడు. వజ్రమున మేఘమును కొట్టినాడు. వర్షము కురిపించినాడు. రోహిణుడు అను రాక్షసుని కొట్టినాడు. వృత్రుని భుజములు నరికినాడు.

3. ఇంద్రుడు వజ్రి, స్వంత బలమున కార్యములు సాధించువాడు. శత్రు నగరములను ధ్వంసము చేసినవాడు. అట్టి ఇంద్రా ! నిన్ను భజించువారి శత్రువుమీద ఆయుధము విసరుము. వారి ధనమును బలమును వృద్ధిపొందింపుము.

4. ఇంద్రుని బలమును స్తుతించువారికి ఇంద్రుడు బలములు ప్రసాదించును. ఇంద్రుడే యుగములను ఏర్పరచినాడు. ఇంద్రుడు శత్రువులను వధించినాడు. శత్రుంజయుడను కీర్తిని ఆర్జించినాడు.

5. ఇంద్రుడు శూరుడు, శ్రేష్ఠుడు. వర్షి. బహుకార్యరథుడు. అతడు యాగము చేయనివాని ధనము అపహరించును. యజ్ఞము చేయువారికి అందించును. అట్టి ఇంద్రుని కొఱకు సోమము సిద్ధము చేసినాము.

6. ఇంద్రుడు భూరి పరాక్రమవంతుడు. ఇంద్రుని దర్శించుడు. ఆదరించుడు. ఇంద్రుడు హన బలమున గోవులను, అశ్వములను, ఓషధులను కలిగించినాడు. అతడు వర్షము కలిగించినాడు. ధనములు కలిగించినాడు.

7. ఇంద్రా ! మదోన్మత్తుడయి నిద్రించువృత్తిని నీ పరాక్రమమున మేల్కొల్పినావు. అట్టి నీ పరాక్రమమును దేవతల భార్యలు, వాయువులు, సమస్త ఇతర దేవతలు స్తుతించినారు.

8. ఇంద్రా ! నీవు శుష్ణుని, పిప్రుని, కుయుని, వృత్రుని వధించినపుడే శంబరుని కోటలు బ్రద్దలు కొట్టినావు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, ద్యులోకము మా ప్రార్థన వినవలెను. మమ్ము రక్షించవలెను.

నూట నాలుగవ సూక్తము - ఋషి - అంగిరసపుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీ కొఱకు వేదిక ఏర్పరచినాము. రాత్రిగాని పగలుగాని యజ్ఞమునకు వచ్చినపుడు, నీ రథమునులాగి

తెచ్చిన గుఱ్ఱముల కళ్లెములను వదలిరమ్ము. వేదికమీద ఆసీనుడవగుము.

2. ప్రసిద్ధులు అయిన యజమానులు తమ రక్షణ కొఱకు ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నారు. ఇంద్రుడు వారి కర్మములను జరిపించును. ఆ దేవతలు ఆ యాగము సక్రమముగా జరుగుటకు ఇంద్రుని తీసికొనిరావలెను.

3. కుయవుడు ఇతరుల ధనములను ఎరుగును. అతడు స్వయముగా పరుల ధనమును అపహరించును. కుయవుడు నురుగుగల నీటిని ఆక్రమించుకున్నాడు. కుయవుని ఇద్దరు భార్యలు ఆనీటిలో స్నానము చేసినారు. శిఫానది లోతునీటిలో పడి చచ్చినారు.

4. కుయవుడు ఉదక మధ్యమున ఉండగలడు. అక్కడ ఉండి ఇతరులను బంధించగలడు. అతని తావు తెలిసినవారు లేరు. అతడు పూరించిన నీట వృద్ధిచెందినాడు. ప్రకాశించినాడు. అంజన, కులిశ, వీరపత్ని అను నదుల జలము నిండినచోటు కువయుని పోషించుచున్నది.

5. మేము కువయుని చేరు మార్గము కనిపెట్టినాము. మందకు చేరు గోవులవలె ఇంద్రా! నీవు అక్కడికి చేరుము. తదుపరి మమ్ము నిరంతర బాధలనుండి విముక్తులను చేయుము. జారుడు ధనమును పాడుచేసినట్లు మమ్ము పాడుచేయకుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు గొప్ప బలవంతుడవు. నీ మీద మాకు పూర్తి విశ్వాసము కలదు. నీవు మమ్ము సూర్యుని సేవించువారినిగా చేయుము. జలములను సేవించువారినిగా చేయుము. అందరి విషయమున ప్రీతిగలవారము అగునట్లుగా చేయుము. మాకు, గర్భరూపమున ఉన్న సంతతికి హాని కలిగించకుము.

7. ఇంద్రా ! నిన్ను మేము మనసున గ్రహించినాము. నీ బలమును నమ్మినాము. అధిక ధనమునకు మమ్ము ప్రోత్సహించుము. ధనములేని ఇంట మమ్ము ఉంచకుము. ఇతర సుత్తి కర్తలకు కూడ అన్నము, పాలు ప్రసాదించుము.

8. ఇంద్రా ! మమ్ము హింసింపకుము. బాధింపకుము. మా భోగములను అపహరించకుము. గర్భములందు ఉన్న మా సంతానమును చెరుపకుము. తండ్రి తాతలనుంచి వచ్చిన యజ్ఞపాత్రలను పోగొట్టకుము.

9. ఇంద్రా ! నీవు సోమప్రియుడవని పూర్వులు చెప్పి ఉన్నారు. నీ కొఱకు సోమము సిద్ధపరచినాము. నీవు అభిముఖుడవయి విచ్చేయుము. కడుపునిండ సోమము సేవింపుము. తండ్రివలె మామాటలు వినుము.

నూట అయిదవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత-విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు1-6,8 మహాబృహతి 7,--18 పంక్తి, 19 త్రిష్టుప్.

1. చంద్రుడు ఉదాకముల మధ్య సూర్యకాంతితో ఆకసమున పరువులిడుచున్నాడు. ఆ చంద్రుని బంగారు కిరణముల స్థానమును తెలియజాలము. ద్యాహభూములారా ! ఈ స్తోత్రమును గ్రహించుడు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

2. ధనము కావలసినవారు ధనమును ఆర్జించుచున్నారు. భార్యాభర్తలు కలిసి సుఖించుచున్నారు. వీర్యము ధరించిన భార్య బిడ్డలను కనుచున్నది. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

3. స్వర్గమునందున్న పితృదేవతలు భూమిమీద పడకుండవలెను. సోమపానము చేయు దేవతలకు సుఖము కలిగించు పుత్రులకు లేమి కలుగరాదు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

4. అగ్నీ ! నీవు దేవతలలో శ్రేష్ఠుడవు. పూజ్యుడవు. పూర్వపు స్తుతికర్తలకు నీవు చేసిన మేలు ఏది? కొత్తవాడు ఎవడు శుభములు పొందుచున్నాడు? విత్తంమే అస్యరోదసీ.

` 5. దేవతలారా ! ముల్లోకములందు మీ స్థానములు ఎక్కడ? ప్రకాశించు సూర్యుని స్థలములు ఎన్ని ? మిమ్ము స్తుతించు వారి శ్రేయస్సు ఎక్కడ? శత్రువుల కష్టములు ఎక్కడ ? పూర్వము మీకు ఇచ్చిన ఆహుతులు ఏమయినవి. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

6. దేవతలారా ! మీ కర్మఫల పోషణ ఏది? వరుణుని ప్రియమయిన చూపు ఎక్కడ? ఆర్యముని సన్మార్గము ఏది? మేము శత్రువులను అతిక్రమింతుము. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

7. దేవతలారా ! పూర్వకాలమున సోమము తీయనపుడు స్తుతులను చెప్పినాను. నేనే వాడిని. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

8. ఇంద్రా ! ఈ బావియొక్క రెండు దరులు నన్ను రెండు పక్క ఎముకలవలెను, ఇద్దరు భార్యలమధ్య భర్తవలెను నలుపుచున్నవి. ఇంద్రా ! నేను స్తుతించినవాడను. నన్ను బాధలు దారమును ఎలుకలు కొరికినట్లు కొరికినవి. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

9. స్వర్గమునందు ఏడు సూర్యకిరణములు ఉన్నవి. నా ప్రాణములు వాటిని అంటుకొని ఉన్నవి. ఉదక పుత్రుడయిన త్రితఋషికి ఈ విషయములు తెలియును. అతడు నూతి నుండి బయటికి రాదలచి సూర్యకిరణములను స్తుతించుచున్నాడు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

(బావిలోని నీటిని ఎండకొట్టిన బయటికి రావచ్చును)

10. కోరికలు తీర్చు అగ్ని, వాయు, సూర్య, చంద్ర నక్షత్రములను అయిదుగురు దేవతలు ఆకాశమున ఉన్నారు. దేవతలందరు నా స్తుతులను గ్రహించుచున్నారు. తృప్తి చెందుచున్నారు. మరలిపోవుచున్నారు. విత్తంమే

అస్యరోదసీ.

11. సర్వవ్యాపకామగు అంతరిక్షము మధ్యన సూర్యకిరణములు ఉన్నవి. ఈ త్రితర్షి ఆ కిరణముల మార్గమందలి జలమును దాచుచున్నాడు. అతనిని తోడేళ్లు అడ్డగించుచున్నవి. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

12. దేవతలారా ! మీ బలము అపారము. మీ బలములు నిత్యనూతనము, స్తవనీయము, ఋత్విజులచే కీర్తినీయము. మీ బలముల వలననే నదులు ప్రవహించుచున్నవి. సూర్యుడు వెలుగుచున్నాడు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

13. అగ్నీ ! నీవు గణనీయుడవు. ప్రసిద్ధుడవు. దేవతలందు బంధుత్వము కలవాడవు. నీవు మాయజ్ఞమందు ఉండుము. పూర్వము మనువు యాగమునకువలె దేవతలను విధిపూర్వకముగ పూజింపుము. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

14. అగ్ని అధిక జ్ఞానవంతుడు. దేవతలలో మేధావి. అతడు పూర్వము మనువు యజ్ఞమునందువలె మా యజ్ఞమున ఆసీనుడు అయినాడు. అగ్ని దేవతలకు అభిముఖముగా హవిస్సులను ఇచ్చుచున్నాడు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

15. వరుణుడు రక్షించు మార్గమును ఎరుగును. ఆ వరుణుని ప్రార్థింతుము. స్తుతి కర్త మనసా స్తవములను ప్రకటించుచున్నాడు. వరుణుడు ఫలములు ప్రసాదించవలెను. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

16. సూర్యుడు మార్గభూతుడు. స్తుతింపదగినవాడు. ద్యులోకమున ఉన్నాడు. సూర్యుని దేవతలు అతిక్రమింపజాలరు. ఏకత, ద్వితులారా ! మీరు ఎరుగలేక పోయినారు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

17. బావిలోనికి త్రోయబడిన త్రితర్షి తన రక్షణ కొఱకు దేవతలను పిలిచినాడు. బృహస్పతి ఆ కేక విన్నాడు. త్రితర్షని పాపరూపమున బావినుండి తీసినాడు. మేలు చేసినాడు. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

18. ఒకసారి మార్గమున నడుచుచున్న నన్ను ఎర్రని తోడేలు చూచినది. వీపునొప్పి లేచిన వడ్రంగివలె మీదికి లేచినది. విత్తంమే అస్యరోదసీ.

మరొక అర్ధము :- మాసములను కలిగించు చంద్రుడు నక్షత్రములను చూచినాడు. నక్షత్రము మీదకు పోవుచున్నాడు.

19. మేము ఇంద్రుడు గలవారము. పుత్ర పౌత్రులు గలవారము. ఈ స్తోత్రము చదివి శత్రువును తిరస్కరింతుము. ఆ స్తోత్రమును మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సింధు, భూమి, ద్యులోకము అర్చించవలెను.

(ప్రథమ మండలమున పదిహేనవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఆలోచనామృతము :

త్రితుని వృత్తాంతము ఇంతకుముందు వచ్చినది. మూడు మూతలు బద్దలుకొట్టి ఇంద్రుడు రక్షించినట్లుగా చెప్పబడినది.

ఏకతుడు, ద్వితుడు, త్రితుడు ముగ్గురు ఋషులు నిర్జలారణ్యమున ఉండిరి. నీటికై వెదకుచుండగా ఒకబావి కనిపించినది. త్రితుడు మిగిలిన ఇద్దరికి నీరు తెచ్చి ఇచ్చినాడు. వారు ఆ నీరు త్రాగినారు. త్రితుని బావిలోనికి త్రోసినారు. మూతపెట్టి వెళ్లిపోయినారు. త్రితుని తన రక్షణకొఱకు ఈ స్తోత్రమున స్తుతించినాడు.

ఇందు నిరాశా నిస్పృహలు కనిపించుచున్నవి. ఎందరో దేవుళ్లకు చెప్పుకొని విసిగి భూమికి, ఆకాశమునకు చెప్పుకున్నాడు.

ఇది అజ్ఞానాంధకారంము నుండి బయటపడుట కావచ్చును.

పదునారవ అనువాకము - నూట ఆరవసూక్తము

ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత - విశ్వేదేవతలు,

ఛందస్సు - 1-6 జగతి, 7 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుని, మిత్రుని, వరుణుని, అగ్నిని, మరుద్గణములను మమ్ము రక్షించవలసినదిగా ప్రార్థించుచున్నాము.

ఇంద్రాది దేవతలు మా ఉనికికి కారణభూతులు. మంచిదాతలు. దుర్గమ ప్రదేశమునుండి రథమును ఉద్ధరించినట్లు వారు మమ్ము సమస్త పాపములనుండి రక్షించవలెను. అహం పో విప్పిపర్తన.

2. అదితి పుత్రులగు దేవతలారా ! సకల శూరులుగల యుద్ధములందు మాకు సాయపడుటకు విచ్చేయుడు. యుద్ధములందు మాకు సుఖములు కలిగించుడు. అహం పో విప్పిపర్తన.

3. స్తుతి యోగ్యులగు పితృదేవతలు మమ్ము అనాయాసముగ రక్షించవలెను. యజ్ఞమును అభివృద్ధి పరచునట్టి భూలోక, ద్యులోక దేవతలు మమ్ము రక్షించవలె అహం పో విప్పిపర్తన.

4. అగ్ని నరాశంసుడు. నరులచే స్తుతించబడువాడు. అన్నవంతుడు. అగ్నిని ప్రజ్వలింపచేయుచున్నాము. నుతించుచున్నాము. అట్లే పూషదేవుని ప్రార్థించుచున్నాము అహం పో విప్పిపర్తన.

5. బృహస్పతీ ! మాకు సర్వదా సుఖము కలిగించుము. రోగశాంతి సాధనమును బ్రహ్మ నీవద్ద ఉంచినాడు. దానిని మాకు ప్రసాదించుము. అహం పో విష్పిపర్తన.

6. కుత్సుడు నూతిలో త్రోయబడినాడు. అతడు తనను రక్షించవలసినదని శత్రునాశకుడు సర్వకార్యములకు ప్రభువు అయిన ఇంద్రుని పిలిచినాడు. అహం పో విష్పిపర్తన.

7. అదితి తన పుత్రులయిన దేవతల సహితముగా మమ్ము రక్షించవలెను. సర్వరక్షకుడు సూర్యదేవుడు అప్రమత్తుడయి రక్షించవలెను. ఈ సూక్తమునందలి ప్రార్థనను మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సింధువు, పృథ్వి, ద్యులోకము మన్నించవలెను.

నూట ఏడవ సూక్తము

ఋషి-అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత-విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. దేవతల సుఖము యజ్ఞమును చేరవలెను. దేవతలారా ! మమ్ము అనుగ్రహించుడు. ధనమును అధికముగా ప్రసాదించుడు.

2. అంగిరో ఋషులు స్తుతించిన దేవతలందరు మమ్ము రక్షించవలెను. ఇంద్రుడు ధనమును, మరుత్తులు ప్రాణాది వాయువులను, పుత్రసహిత అయిన అదితి మాకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

3. మేము అన్నముల కొఱకు ప్రార్థించినాము. ఇంద్రుడు, అగ్ని, అర్యముడు, సవితృదేవతలు మాకు అన్నములు ప్రసాదించవలెను. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, పృథ్వి, ద్యులోకము ఈ స్తోత్రమును మన్నించవలెను.

నూట ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-అంగిరసపుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత-ఇంద్రాగ్నులు. ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు స్తవనీయులు. నీ రథములు లోకములను ప్రకాశింపచేయును. ఆ రథములమీద విచ్చేయుడు. సోమరసము స్వీకరించుడు.

2. ఈ విశ్వము విస్తారము, గంభీరము. మీరు సేవించు సోమరసము మీ మనసులకు విశ్వమంతటి తృప్తిని ఇవ్వవలెను.

3. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీ పేరులు కలిసి ఉన్నవి. మీరు కలిసి విహరింతురు. కలిసి వర్షము కలిగింతురు. ఇప్పుడు కలిసి వేదికపై ఆసీనులు కండు. సోమరసమును హాయిగా సేవింపుడు.

4. అగ్నులు జ్వలించుచున్నవి. అధ్వర్యు, ప్రతిష్ఠాతలు దర్భాసనములమీద కూర్చున్నారు. స్రుక్కులతో ఆజ్య హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. ఇంద్రాగ్నులారా ! వేగముగా రండు. పాత్రలలో సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. మమ్ము అనుగ్రహింపుడు. సేవింపుడు.

5. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు కలిసి వృత్రవధాది వీరకృత్యములు చేసినారు. కలిసి అశ్వగోధనములను కల్పించినారు. కలిసి వర్షములు కలిగించినారు. మీ స్నేహము పురాతనము, మంగళకరము, భావసారూప్యత గలది. అట్టి స్నేహ భావమున విచ్చేయుడు. సోమరసమును సేవింపుడు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

6. ఇంద్రాగ్నులారా ! కర్మలు ప్రారంభించినపుడే మిమ్ము వరించినాము. అప్పుడే మీకు సోమము సమర్పించవలెనని సంకల్పించినాము. మా సంకల్పము సత్యమయినది. శ్రద్ధకలది. ఋత్విజులు సోమము సిద్ధముచేసినారు. విచ్చేయుడు సోమస్య పిబతం సుతస్య.

7. పూజ్యులగు ఇంద్రాగ్నులారా ! మీ నివాసములందు ఆనందముగా ఉన్నను యజ్ఞస్థలములందు తృప్తులయి ఉన్నను ఏరాజులవద్ద ఉన్నను ఎచ్చటి నుండి అయినను తప్పక విచ్చేయుడు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

8. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు యదువులవద్ద, తుర్వశులవద్ద, ద్రుహ్యులవద్ద; పురువంశస్థులవద్ద, అనువంశస్థులవద్ద ఉన్నను మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

(యదువు మున్నగునవి యయాతి పుత్రుల పేర్లు. వాటికి వేరు అర్థములు చెప్పినారు. యదు హింసలేని నరులు. తుర్వశు - హింసగల నరులు. ద్రుహ్యులు - ద్రోహులగు నరులు. అనుజ్ఞాతులు. పూరు - కోర్కెలు పూరించువారు.)

9. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు దూరమున ఉన్నను, దగ్గర ఉన్నను, ద్యులోకమున ఉన్నను, అంతరిక్షమున ఉన్నను మా యాగమునకు విచ్చేయగలరు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

10. మీరు ఎక్కడ ఉన్నను విచ్చేయుడు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

11. ఇంద్రాగ్నులారా ! ద్యులోకమున, భూలోకమున, పర్వతములందు, సస్యములందు, జలములందు ఎక్కడ ఉన్నను వర్షించుచు రావలెను. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

` 12. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు ఉదయభానుని కాంతులచే ప్రకాశవంతమయిన అంతరిక్షమున ఆనందముగా

ఉండవచ్చును. అయినను మా యాగమునకు విచ్చేయుడు. సోమస్య పిబతం సుతస్య.

13. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు మేము పిండిన సోమరసము సేవించినారు. మాకు సర్వవిధముల ధనములను ప్రసాదించుడు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రము, భూమి, ద్యులోకము మమ్ము రక్షించవలెను.

నూట తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-అంగీరస పుత్రుడు కుత్సుడు, దేవతలు-ఇంద్రాగ్నులు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రాగ్నులారా ! నేను జ్ఞాతులను ఎరిగినాను. జ్ఞాతులుకాని వారిని ఎరిగినాను. నాకు గల ఈ బుద్ధి మీరు ప్రసాదించినదే. శ్రేష్ఠమయిన ధనము, అన్నము కొఱకు మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాను.

2. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు మేనమామలకంటెను, బావమరదులకంటెను అధిక ధనము ఇచ్చువారని మేము విన్నాము. మీ కొఱకు సోమరసమును, నూతన స్తుతిని రచించుచున్నాను.

3. ఇంద్రాగ్నులారా ! శత్రువులను హింసించువారు. వారు స్తుతించువారి దరి చేరుదురు. తాడువలె తెగని సంతానమును తాత తండ్రులవంటి తరగని శక్తిగల పుత్రులను పౌత్రులను ప్రసాదించమని యజమాని ఇంద్రాగ్నులను స్తుతించుచున్నాడు.

`

4. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు మంచి అశ్వములు, మంచి భుజములు, మంచి సోమరసమును సిద్ధము చేసినాము. వేగముగ రండు. సోమమును స్వీకరించుడు.

5. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు ధనమును ఏర్పరచినవారు. బలవంతులు. వృత్ర సంహారకులు. సర్వము చూడగలవారు. మీరు విచ్చేయుడు. దర్భాసనముపై ఆసీనులు కండు. సోమరసము సేవింపుడు.

6. ఇంద్రాగ్నులారా ! యుద్ధములకు పిలుపు వచ్చినపుడు మీరు సమస్త నరులకన్న, ద్యులోకముకన్న, జలములకన్న, పర్వతములకన్న, సమస్త భూతములకన్నను మహిమాన్వితులు అగుదురు.

7. వజ్రహస్తులగు ఇంద్రాగ్నులారా ! మా కర్మలను రక్షింపుడు. మాకు ధనములు ప్రసాదించుడు. ఇంద్రరూపుడగు సూర్యుని కిరణములే మా పితరులకు బ్రహ్మలోకమును ప్రసాదించినవి.

8. వజ్రహస్తులగు ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు శత్రుపురధ్వంసకులు. మాకు ధనము ప్రసాదించుడు. యుద్ధములందు మమ్ము రక్షింపుడు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, పృథ్వి, ద్యులోకము మమ్ము రక్షించవలెను.

నూట పదవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు

దేవత - ఋభువు. ఛందస్సు -5,9 త్రిష్టుప్, మిగిలినవి జగతి.

1. ఋభుదేవతలారా ! మేము కర్మలు చేయుచున్నాము. మరలమరల చేయుచున్నాము. మీకు ప్రీతి కలిగించు స్తవములు గానము చేయుచున్నాము. ఈ యజ్ఞమునందు సోమము సముద్రమువలె సమృద్ధముగా ఉన్నది. 'స్వాహా' అని హోమము చేసి సోమముతో తృప్తిచెందుడు.

2. ఋభువులారా ! మీరు పరిపక్వ జ్ఞానము కలవారు. మాకు పూర్వులు. బంధువులు. సుధన్వపుత్రులు. మీరు సోమరసమును అభిలషించి తపస్సుచేయుటకు వెళ్లినారు. యజమాని మీకు హవిస్సులు ఇచ్చుటకు సోమము సిద్ధముచేసి ఉంచినాడు. మీరు మీ తపోమహిమతో యాగగృహమునకు విచ్చేయుడు.

3. ఋభువులారా ! మీరు సూర్యునకు సోమపానము సమర్పించినారు. త్వష్ట నిర్మించిన ఒక్కపానపాత్రను నాలుగు చేసినారు. అపుడు మీకు సూర్యుడు దేవత్వము ఇచ్చినాడు.

4. ఋత్విజులతో కూడిన ఋభువులు సత్కర్మలు చేసినారు. అందువలన వారు నరులయ్యు దేవతలు అయినారు. సుధన్వ పుత్రులగు ఋభువులు సూర్యసమానకాంతిగలవారలు అయినారు. యజ్ఞములందు హవిర్భాగములకు అర్హులు అయినారు.

5. ఋభువులు త్వష్టచేసిన చమస పాత్రను, కొలత చేసినారు. అప్పుడు ఋభువులను స్తుతించినారు. వారు దేవతలలో ఉన్న హవిస్సులు కోరినారు.

6. ఋభువులు జగత్పాలకుడయిన సూర్యుని మహిమను పొందినారు. స్వర్గసంబంధమగు హవిరూప అన్నమును పొందినారు. అట్టి అమర ఋభువుల కొఱకు హవిస్సులు సిద్ధము చేతుము. స్తుతింతుము.

7. ఋభువు మాకు ఇంద్రుడు. జీవనాధారమగు ధనమును ఇచ్చువాడు. మమ్ము బ్రతికించువాడు. మా కోర్కెలు తీర్చువాడు. దేవతలారా ! మీ రక్షణలతో మేము యాగవిరోధుల సేనలను యుద్ధమున ఎదిరింతుము.

8. ఋభువులారా ! మీరు చర్మావశిష్టమైన గోవును బ్రతికించినారు. ఆ గోవును దూడతో కూర్చినారు. వృద్ధులగు తలిదండ్రులను పడుచువారినిగా చేసినారు.

9. ఇంద్రా ! నీవు ఋభువులతో కూడి ఉన్నావు. అన్నదాన సమయమున మాకు కూడ అన్నము ప్రసాదించుము. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, అంతరిక్షము మమ్ము రక్షించవలెను.

నూటపదకొండవ సూక్తము, ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు

దేవత - ఋభువు. ఛందస్సు - 1-4 జగతి. 5 త్రిష్టుప్.

1. ఋభువులు గొప్పపనులు చేసినారు. అందమగు చక్రములు గల రథమును నిర్మించినారు. ఇంద్రుని వాహనములగు అశ్వములను సిద్ధము చేసినారు. తలిదండ్రులకు యవ్వనము కలిగించినారు. ఆవునకు దూడను కూర్చినారు.

2. ఋభువులారా ! మా యజ్ఞము కొఱకు హవిస్సులు కలిగించుడు. సత్కర్మమునకుగాను మంచి పుత్ర పౌత్రులను, సంతానసహితులమయి జీవించుటకు ధనమును, బలమును ప్రసాదించుడు.

3. ఋభువులారా ! మేము కర్మలు ఆచరించుటకు తగిన ధనము ప్రసాదించుడు. పుత్ర పౌత్రులకు ధనము ప్రసాదించుడు. అశ్వముల కొఱకు ధనము ప్రసాదించుడు. యుద్ధములందు బంధువునుకాని, ఇతరునికాని, మమ్ము లెక్క పెట్టని వానిని కాని మేము ఓడించవలెను.

4. మా రక్షణకుగాను ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. ఋభు, విభు, వాజులను మరుత్తులను ఆహ్వానించుచున్నాము. మిత్రావరుణులను, అశ్వినులను ఆహ్వానించుచున్నాము. వారందరు సోమపానము చేయవలెను. ఆ దేవతలు మమ్ము ధనార్జనకు, శత్రువును జయించుటకు ప్రోత్సహించవలెను.

5. సుధన్వ పుత్రులలో మొదటివాడు ఋభువు. అతడు మాకు ధనమును, యుద్ధములకు అనుకూల పరిస్థితులు కల్పించవలెను. మూడవవాడగు వాజుడు మమ్ము రక్షించవలెను. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, పృథ్వి అంతరిక్షము రక్షించవలెను.

ఆలోచనామృతము :-

1. "8వ సూక్తము ఆలోచనామృతమున దేవతలలో మరికొందరిని చేర్చు ఆచారము ఉన్నట్లున్నది" అన్నాము. 22వ సూక్తమున ఋభువులు స్వశక్తితో దేవతలలో చేరినారు అన్నాము.

2. ఈ సూత్రముల ద్రష్ట కుత్సుడు అంగిరస పుత్రుడు. సుధన్వుడు అంగిరస వంశపువాడు. అతనికి ముగ్గురు పుత్రులు 1. ఋభుడు. 2. విభుడు 3. వాజుడు ఈ ముగ్గురు ఋభువులు.

3. ఋభువులు స్వశక్తితో అనేక ఘనకార్యములు చేసినారు. దేవతలలో స్థానము సాధించినారు. వారు తపస్సు చేసినట్లు చెప్పబడినది. అదియు అప్పటికి నూతనమయిట్లున్నది.

4. 110వ సూత్రమున వారు చేసిన గొప్పకార్యములను గురించి చెప్పినాడు. 111వ దేవతలనువలె ఋభువులను ప్రార్థించినాడు.

5. దేవతలు సత్కార్యములు చేయువారు. సత్కార్యములుచేసి దేవతలలో చేరుట సాధ్యమయినది.

6. కుత్సితుడు అంగిరసుడు. తనవారలయిన ఋభువులకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చి స్తుతించినాడు.

నూట పన్నెండవ సూక్తము - ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు కుత్సుడు.

దేవత-ద్యావాపృథ్వులు,అగ్ని,అశ్వినులు, ఛందస్సు 14,15 త్రిష్టుప్, మిగిలినవి జగతి.

1. ముందు ద్యావా పృథ్వులను ప్రార్థించుచున్నాను. యాగమునకు వచ్చిన అశ్వినులను ప్రార్థించుచున్నాను. కాంతివంతమయి జ్వలించు అగ్నిని ప్రార్థించుచున్నాము. అశ్వినులు యుద్ధములందు జయము కలుగునట్లు శంఖధ్వానము చేతురు. అశ్వినులు సాధనములతో విచ్చేయవలెను. మమ్ము రక్షించవలెను. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

2. అశ్వినులారా ! మీరు స్తవనీయులు. అనాసక్తులు. పండితుడు వాక్కును గ్రహించినట్లు మీరు మీ రథమును అవలంబించినారు. కర్మలకొఱకు యాగములందు ఋత్విజులను రక్షింతురు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

3. అశ్వినులారా ! మీరు యజ్ఞమును నెరవేర్చువారు. ద్యులోకమున పుట్టిన సోమపానము వలన మీరు బలవంతులు అయినారు. ఆ బలముననే ముల్లోకముల జనులకు శిక్షణ ఇచ్చుచున్నారు. ఆ బలముననే గొడ్డుటావును పాలు ఇచ్చునట్లు చేసినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

4. వాయువు తన పుత్రుడగు అగ్ని బలముతోకూడి ద్యులోక భూలోకములను నిర్మించినాడు. సూర్యుడు వేగవంతులలో వేగవంతుడు. పాకయజ్ఞ, హవిర్యజ్ఞ, సోమయజ్ఞములు ఎరిగి కక్షీవంతుడు ప్రజ్ఞావంతుడు అయినాడు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

5. అశ్వినులారా ! బావిలోనికి త్రోయబడిన రేభరుషిని రక్షించినారు. బయటికి తీసినారు. వందనుడను రుషిని నీటినుండి బయటికి తీసినారు. అంధకారమున పడిన కణ్వరుషికి సూర్యుని తేజస్సు కనబరచినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

6. అంతకుని శత్రువులు బావిలో త్రోసినారు. అశ్వినులారా ! మీరు అతనిని రక్షించినారు. సముద్రమున త్రోయబడిన భుజ్యుని రక్షించినారు. కర్కంధవుని, వయ్యుని రక్షించినారు.ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

7. అశ్వినులారా ! ధనముగల శుచంతుని మంచి సభలందు చేర్చినారు. ప్రవృంజనుడు అగ్నిలో తోయగా తపించుచున్న ఘర్మని అత్రికొఱకు రక్షించినారు. పృశ్నిగుని, పురుకుత్సుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

8. కోర్కెలు తీర్చు అశ్వినులారా ! కుంటివాడగు పరావృతర్షిని రక్షించినారు. అంధర్షికి చూపు ప్రసాదించినారు. మోకాళ్లులేని శ్రోణర్షిని నడుచునట్లు చేసినారు. తోడేలు మ్రింగిన వర్తిక పక్షిని విడిపించినారు.ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

9. ముదిమిరాని అశ్వినులారా ! నదులను మధుర ఉదకముల ప్రవాహముగ చేసినారు. వశిష్టుని సంతోష పరచినారు. కుత్సుని, శ్రుర్యుతుని, నర్యుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

10. ధనాపేక్ష గలిగి నడువలేనట్టిది విశ్పల. అశ్వినులారా ! మీరు ఆమెకు ధనమును కలుగచేసినారు. నడుచునట్లు చేసినారు. అశ్వుని పుత్రుని వశుడనుఋషిని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

11. శుభప్రదులగు అశ్వినులారా ! యుశిజ అనునామె పుత్రుడు, వర్తకము చేయువాడు, దీర్ఘశ్రవుడను వాని కొఱకు వర్షము కురిపించి రక్షించినారు. కక్షీవంతుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

12. అశ్వినులారా ! ఎండిపోయిన నదిని నిండుగా పారునట్లు చేసినారు. గుఱ్ఱములు లేని మీ రథమును స్వయంచాలకము చేసినారు. కణ్వపుత్రుడు త్రిశోకుని గోవులను రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

13. అశ్వినులారా ! సూర్యుని రాహుగ్రహణమున రక్షించినారు. మాంధాత చేయు క్షేత్రపాలక యజ్ఞమును రక్షించినారు. భరద్వాజుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

14. దివోదాసుడు గొప్పవాడు. అతిథులను ఆదరించువాడు. రాక్షసులు అతనిని నీట త్రోసినారు. అతడు శంబరుని వధించునపుడు అశ్వినులు రక్షించినారు. పురుకుత్సరుషి పుత్రుడు త్రసదస్యుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

15. వమ్రుడను ఋషి భూసారము మాత్రము తినుచు అందరిచే కీర్తించబడినాడు. అతనిని అశ్వినులు రక్షించినారు. భార్యగల కతిరుషిని రక్షించినారు. గుఱ్ఱములు పోగొట్టుకున్న వేమపుత్రుడు పృథిరుషుని రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

16. పూర్వకాలమున శయుడను ఋషికి అశ్వినులు దుఃఖములేని మార్గము చూపినారు. ఆత్రేయునికొఱకు మార్గముకల్పించినారు. మనువునకు బ్రతుకు మార్గము చూపినారు. స్యూమరశ్మి అను ఋషికి వెదురు బాణము శత్రువుమీద ప్రయోగించుటను నేర్పినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

17. అశ్వినులు దేహబలము గల పఠర్వుడు అను రాజునకు యుద్ధమున కర్రలు అందించి రక్షించినారు. అతనిని

యాగాగ్నివలె ప్రకాశింప చేసినారు. శర్యాతిని యుద్ధమునందు రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

18. అశ్వినులారా ! మిమ్ము అంగిరసులు స్తుతించుచున్నారు. మీరు పణి దాచిన గోవులను విడిపించుటకు ముందుగా వెళ్లినారు. శౌర్యవంతుడయిన మనువునకు విత్తనములు అందించి వ్యవసాయము చేయించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

19. అశ్వినులారా ! విమదుడను రాజునకు అతని భార్యకు సఖ్యత కూర్చినారు. స్తుతి కర్తలకు ఎర్రని గోవులను ప్రసాదించినారు. సుదాసునకు, ధనము ప్రసాదించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

20. అశ్వినులారా ! హవిస్సులు అందించు యజమానులకు సుఖములు ప్రసాదించుచున్నారు. భుజ్యుని, అధ్రిగుని ఋతస్తుప్పను రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

21. అశ్వినులారా ! కృశానుని యుద్ధమునందు రక్షించినారు. పురుకుత్సుని పొగరుబోతు గుఱ్ఱమును రక్షించినారు. మధుప్రియులకు తేనెను రక్షించినారు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

22. అశ్వినులారా ! గోవులకై యుద్ధముచేయు యజమానిని రక్షింతురు. భూమికొఱకు, పుత్రులకొఱకు, ధనముకొఱకు పోరువారిని రక్షింతురు. యజమాని రథములను, అశ్వములను రక్షింతురు. యజమాని రథములను, అశ్వములను రక్షింతురు. ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

23. బహువిధ కర్మలుగల అశ్వినులారా ! ఇంద్రపుత్రుడు కుత్సుని, తుర్వీతుని, దభీతిని, ధ్వంసంతిని, పురుహంతిని రక్షించిన రక్షణలతో ఊతిభిరశ్వినాగతమ్.

24. వర్షకారకులు - శత్రునాశకులగు అశ్వినులారా ! మా వాక్కును విహితకర్మయుక్తనుచేయుడు. మా బుద్ధికి సర్వము తెలియునట్లు చేయుడు. మమ్ము రక్షించవలసినదని మిమ్ము ప్రాతఃకాలమున ప్రార్థించుచున్నాము. మాకు అభ్యుదయము కలిగించుడు. అన్నప్రదాతలు అగుడు.

25. అశ్వినులారా ! రాత్రింబవళ్ళు మమ్ము రక్షింపుడు. బాధించక, ఉత్సాహము కలిగించు ధనమును ప్రసాదించుడు. వరుణుడు, మిత్రుడు, అదితి, సింధువు, భూమి ద్యులోకము మమ్ము రక్షించవలెను.

ఆలోచనామృతము :

1. అశ్వినులు చేసిన గొప్పపనులను వివరించినారు. ఈ సూక్తమును చెప్పిన వ్యక్తులందరి వివరములు అంతగా తెలియవు.

(i) భుజ్యుడు, తుగ్రుడు అను రాజునకు పుత్రుడు. నావికాయుద్ధమున తుఫానువచ్చి అతని పడవ తలక్రిందులు అయినది. అశ్వినులు అతనిని రక్షించినారు.

(ii) ఆత్రేయుడు ఋషి. అసురులు అతనిని వందద్వారముల గృహమున బంధించినారు. ప్రతి ద్వారముముందు మంటలు పెట్టినారు. అశ్వినులు వారిని కాపాడినారు.

2. అశ్వినులు సాధించిన ప్రతి పనిని గురించి వివరముగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది. వానిలో ముఖ్యములు.
(i) గుఱ్ఱములులేని స్వయంచాలక రథము. ఈనాటి మోటారు బండ్లవంటివి కావచ్చునేమో ! (ii) మనువునకు విత్తనములు ఇచ్చి వ్యవసాయము చేయించుట. (iii) 8వ మంత్రము మూకం కరోతివాచాలం శ్లోకమువలె ఉన్నది.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత మొ.అష్టకము ప్ర.మండలమున ఏడవ అధ్యాయము సమాప్తము.)

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహ వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

ఎనిమిదవ అధ్యాయము - నూట పదమూడవ సూక్తము

ఋషి-అంగిరసపుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత-ఉషస్సు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. వెలుగులు అన్నింటిలో ఉషస్సు వెలుగు శ్రేష్ఠము. అది తూర్పున ఉదయించును. అది పెరిగి ఉషస్సు కిరణములు సర్వవ్యాప్తములు అగును. రాత్రి సూర్యునికన్నది. రాత్రి ఉషస్సును కన్నది.

2. ప్రకాశించు సూర్యునకు కన్నతల్లి ఉష. ఉషకు జన్మస్థానము రాత్రి. రాత్రి, ఉషస్సు సమాన బంధుత్వము కలవి. ఈ రెండును సూర్యుని కూడి ఒకదాని వెనుక ఒకటివచ్చి సర్వప్రాణులను వృద్ధులను చేయుచున్నవి.

3. ఉష-రాత్రి అక్కచెల్లెళ్లు. వాటి సంచారమార్గము ఒకటియే. ఆ మార్గము అనంతము. అవి రెండును అ మార్గమునందు సూర్యుని ఆజ్ఞకులోబడి సంచరించుచున్నవి. రాత్రి-ఉష వీటి రూపములు వేరు. అయినను ఐకమత్యము కలవి. ఒకదానిని ఒకటి బాధింపవు. ఒకేసారి ఉండవు.

4. ఉషస్సు వెలుగుల రాశి. వాక్కులకు అధికారి. ఆమెను చూచియే ప్రాణులు పలుకును. ఆమె మా ద్వారములను సమస్త విశ్వమును ప్రకాశింపచేయుచున్నది. మా సంపదలను కాంతివంతము చేయుచున్నది.

5. ఒకరి భోగములకు ఒకరి యాగములకు ఒకరి ధనములకు ఉషయే కారణము అగుచున్నది. కొద్దిచూపువారికి

వెలుగును, భువనములు అన్నింటికి ప్రకాశము కలిగించుచున్నది. సంపన్నురాలయిన ఉష నిద్రించువారిని మేల్కొలుపుచున్నది.

6. ఉష ఉదయించుట ఒకరికి ధనము కొఱకు, ఒకరికి అన్నము కొఱకు, ఒకరికి యజ్ఞము కొఱకు అగుచున్నది. ఒకనిని పనులకు, ఒకనిని కృషికి, ఇంకొకనిని వాణిజ్యము కొఱకు జాగృతము చేయుచున్నది. సకల విశ్వమును ప్రకాశవంతము చేయుచున్నది.

7. ఉష ద్యులోక పుత్రిక. ఆమె చీకట్లను చీల్చి ఫలములను ప్రసాదించు దేవత. ఆమె ధవళ వస్త్రము ధరించి సకల భూసంపదను ధరించి మహారాణియై శోభిల్లుచున్నది. ఆమె మా యజ్ఞశాలకు విచ్చేయవలెను. చీకట్లను పారద్రోలవలెను.

8. నిన్నటి ఉష-రేపటి ఉషల సంప్రదాయమునే నేటి ఉష అనుసరించుచున్నది. సకల ఉషస్సుల తొలి ఉష అంధకారమును అంతముచేసి జీవజాలమునకు చైతన్యము కలిగించినది. మృతప్రాయులయి నిద్రించిన వారిని జాగృతము చేసినది.

9. ఉషస్సా ! నీవు అగ్నిని ప్రజ్వరిల్ల చేసినావు. సూర్యకాన్తిచే జగముల చీకట్లను తొలగించినావు. నరులతో యాగములు చేయించినావు. ఇన్ని పనులు చేయించిన నీవే దేవతలు అందరిలో మంగళప్రదవు.

10. ఉషస్సు ఉద్భవించనున్నది. అది ఎంతకాలము నిలుచును? పూర్వము ఎన్ని ఉషస్సులు ఉదయించినవో ? ఇంకను ఎన్ని ఉషస్సులు రానున్నవో? నేటి ఉషస్సు గత ఉషస్సులను అనుకరించుచున్నది. రానున్న ఉషస్సులకు మార్గము అగుచున్నది. ఉషస్సు అనంతము.

11. వెలుగులను ఇచ్చు పురాతన ఉషస్సును దర్శించిన వారు గతించినారు. మాకు ఇపుడు కనిపించు ఉషస్సు కూడ అట్టిదియే, రాబోవు ఉషస్సులను చూచువారు కూడ ఉండరు.

12. ఉషస్సు శత్రువులను పారద్రోలునది. సుఖములను ప్రసాదించునది. వాక్కును ప్రకటించునది. యజ్ఞమును పాలించునది, పోషించునది. మంగళప్రదమయినది. అమ్మా ! ఉషోదేవీ ! మా యాగమునందలి చీకటిని తొలగింపుము.

13. ఉషోదేవత విహరించుచుండును. పూర్వకాలమున చీకట్లను పోగొట్టినది. ఈ కాలమున వెలుగును బయలుపరచుచున్నది. రానున్నకాలమున చీకట్లను పోగొట్టగలదు. ఉషకు ముదిమిలేదు. చావులేదు. ఆమె తన వెలుగులతో విహరించుచుండును.

14. అంతరిక్షమున సకల దిశలను ఉష కాంతులతో వెలిగించును. ఆమె అంధకారపు రూపుమాపును. ఎర్రని కిరణముల రథమున వచ్చును. నిద్రనుంచి మేల్కొలుపును.

15. ఉష పోషించదగిన, కోరతగిన ధనములను ప్రసాదించుచున్నది. విశ్వమును జాగృతము చేయుచున్నది. జ్ఞానము కలిగించుచున్నది. అందములయిన అనేక ఉషస్సులను రానున్న ఉషస్సులను తొలి ఉషస్సు వృద్ధి చెందించినది.

16. మానవులారా ! నిద్రవదులుడు. మేల్కొనుడు. చీకట్లుపోయినవి. మనదేహములకు ప్రాణము వచ్చినది. తేజస్సు వచ్చినది. ఉష ఉదయించినది. సూర్యుని రాకను ప్రకటించినది. అన్నము సమృద్ధిగ దొరుకుచోటునకు సాగుదము.

17. రేభర్షి వెలుగుచున్న ఉషస్సును స్తుతివాక్కుల ప్రార్థించుచున్నాడు. ఉషోదేవీ! స్తుతికర్తకు చీకటి తొలగించుము. మాకు పుత్ర, పౌత్రులను, అన్నమును అనుగ్రహింపుము.

18. హవిస్సులు సమర్పించు యజమానికి, ఉషోదేవి వీరులను, గోవులను ప్రసాదించుచున్నది. చీకట్లు పోగొట్టుచున్నది. స్తుతివాక్కు పూర్తి అయినంతనే అశ్వధనము సమకూర్చుచున్నది. యజమానులు ఉషోదేవికి హవిస్సులు అందించవలెను.

19. ఉషోదేవీ ! నీవు దేవతలకు తల్లివి. అదితికి ప్రతిద్వంద్వవు. యజ్ఞములకు పాలకమవు. పూజ్యురాలవై విరాజిల్లుము. మా స్తుతులను స్వీకరింపుము. మా మంత్రముల కొఱకు ఉదయించుము. మమ్ము జనులలో నిలుపుము.

20. హవిస్సులు సమర్పించిన స్తుతికర్తలకు ఉషోదేవతలు తాము కూర్చిన ధనమును ప్రసాదింతురు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సింధువు, భూమి అంతరిక్షములు రక్షించవలెను.

నూట పదునాలుగవ సూక్తము - ఋషి - అంగీరస పుత్రుడు కుత్సుడు,

దేవత-రుద్రుడు, ఛందస్సు - 10, 11 త్రిష్టుప్ తక్కినవి జగతి.

1. కపర్ది, బలుడయిన రుద్రుని నుతింతుము. అతడు వీరులకు ఆశ్రయము కల్పించవలెను. సకలప్రాణులకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను. సమస్త ప్రాణిజాలము రోగరహితము కావలెను. వర్ధిల్లవలెను.

2. రుద్రుడా ! నీ పుత్రులు వాయువులు. నీవు శత్రుంజయుడవు. నిన్ను హవిస్సులతో అర్చించుచున్నాము. మనువు మాకు తండ్రి. అతడు మాకు రోగశమనమును భయనివారణమును ప్రసాదించినాడు. నీవు నీతిని బోధించుము. మేము వాటి ఫలితమును అనుభవింతుము.

3. రుద్రుడా ! నీవు వరప్రదుడవు. సంపన్నులగు వాయువులు నీకు పుత్రులు. మేము యాగములు చేతుము. నీ అనుగ్రహము అర్థింతుము. నీవు సుఖశాంతులతో మావద్దకు విచ్చేయుము. నీరాక మాత్రమున మేము సంతానవంతులము అగుదుము. నీకు హవిస్సులు అర్పింతుము.

4. రుద్రుడు కాంతిమంతుడు. యజ్ఞనిర్వాహకుడు. కుటిలగమనముగలవాడు. అధిక జ్ఞానవంతుడు. అట్టిరుద్రుని భక్తితో ప్రార్థించుచున్నాము. ఆ రుద్రుడు కోపమును దూరముగా విసరివేయవలెను. మేము ఆ రుద్రుని అనుగ్రహము వేడుచున్నాము.

5. రుద్రుడు వరాహము వంటి దృఢగాత్రుడు. కాంతులవాడు. జటాజూటములవాడు. దివ్యతేజోరూపుడు. ద్యులోకమునుండి రమ్మని హవిస్సులు ఇచ్చి ఆ రుద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు ఔషధములను తనచేతధరించి మాకు ఆరోగ్యకవచమును, గృహములను ప్రసాదించవలెను.

6. మరుత్తులకు పితరుడయిన రుద్రునికొఱకు మధురాతిమధురమయిన ఉన్మత్తమయిన స్తుతులను చదువుచున్నాము. అమరుడవగు రుద్రదేవా ! నరులకు ఉపయుక్తము అగు అన్నమును పుత్రపౌత్రులను ప్రసాదించుము. మాకు సుఖములను ఇమ్ము.

7. రుద్రుడా ! మాలో పెద్దవానిని చంపకుము. పిల్లవానిని చంపకుము. ఏడుచువానిని చంపకుము. కడుపులో ఉన్న వానిని చంపకుము. వృద్ధులు మా తలిదండ్రులను చంపకుము.

8. రుద్రుడా ! మా పుత్ర పౌత్రులను, పరిచారకులను, గోవులను, అశ్వములను హింసించకుము. కోపమున మా పుత్రులను చంపకుము. నిన్ను హవిస్సులతో సదా ప్రార్థించుచున్నాము.

9. పశుపాలకుడు పశువులను అధికారికి అప్పగించును. అట్లే రుద్రా ! ఈ స్తుతిమంత్రములను నీకు సమర్పించుచున్నాను. నీ అనుగ్రహము సుఖములను ఇచ్చునది. మంగళకరమయినది. మాకు సుఖములను రక్షణలను ప్రసాదించుము.

10. రుద్రా ! నీవు శత్రునాశకుడవు. గోవులను, నరులను వధించు నీ ఆయుధములు మాకు దూరముగా ఉంచుము. మాకు ధనమును, సుఖమును ప్రసాదించుము. సర్వదా మా పక్షము వహించుము.

11. మేము రక్షణలు కోరుచు ఈ సూక్తమును పలికినాము. రుద్రదేవునకు నమస్కారము. మరుత్తులతోకూడిన రుద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సింధువు, భూమి, అంతరిక్షము మమ్ము రక్షించవలెను.

ఆలోచనామృతము :

1. అంతిమ సమయమున ఏడిపించువాడు రుద్రుడు. సంసార దుఃఖము 'రుత్' అగును. దానిని నాశనము చేయువాడు రుద్రుడు. శబ్దరూపములయిన ఉపనిషత్తు 'రుత్' అగును. ఉపనిషత్తులు ప్రతిపాదించిన దేవత రుద్రుడు. శబ్దాత్మకమయిన వాక్కు 'రుత్'. వాక్కు ప్రతిపాదించిన దేవత రుద్రుడు. అంధకారావృతము 'రుత్'. దానిని పారద్రోలువాడు రుద్రుడు.

2. మనువు ఔషధములు నరులకు ఇచ్చినాడు. రుద్రుడు నీతిబోధచేయు వరకు వి ఫలించలేదు.

వైద్యము, ఔషధము నీతిమంతము అయినపుడు మాత్రమే ఫలించునని హెచ్చరించుచున్నాడు. ఇది నిత్య సత్యము.

నూట పదిహేనవ సూక్తము

ఋషి-అంగిరసపుత్రుడు కుత్సుడు, దేవత-సూర్యుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. సూర్యుడు మిత్ర, వరుణ, అగ్నులకు నేత్రప్రాయుడు. అతడు ఆశ్చర్యకరములగు కిరణ సముదాయములతో ఉదయించినాడు. ద్యులోక, అంతరిక్ష, భూలోకముల నిండినాడు. స్థావరములకు సూర్యుడు జీవాత్మ అగును.

2. ఉషస్సునందు దేవతలను ఆశించు యజమానులు సత్కర్మఫలము కొఱకు వేరువేరుగ యజించున్నారు. పడుచువాడు భార్యను వెంబడించినట్లు ఆ ఉషను సూర్యుడు వెంబడించుచున్నాడు.

3. సూర్య కిరణములు శుభప్రదములు, నీటిని పీల్చునట్టివి. విచిత్ర వర్ణములు గలవి. సోత్రప్రియములు. వందనీయములు. అట్టి సూర్యకిరణములు ఆకాశమున ద్యులోకమున కాంతులను పరచినవి.

4. సూర్యకిరణములు విస్తీర్ణములు అయినను వ్యవసాయము మున్నగు కార్యములకొఱకు సూర్యుడు తనకిరణములను ముడుచుకొనుచున్నాడు. అదే అతని స్వాతంత్ర్యము. అదియే సూర్యుని మహాత్మ్యము. సూర్యుడు తన కిరణములను వేరు చోటునకు చేర్చినపుడు లోకములకు రాత్రి అగుచున్నది.

5. సూర్యుడు మిత్రావరుణులతో కూడి ఆకాశమునందు నిలిచి తనకాంతిచే దర్శనము ఇచ్చుచున్నాడు. సూర్యుని కిరణములు అనంతములు. ప్రకాశవంతములు. రసమును పీల్చునవి. అవి తమ వెలుగులతో ప్రకాశము కలిగించుచున్నవి. అవే కిరణములు తొలగి చీకట్లు కలిగించుచున్నవి.

6. సూర్యకిరణములారా ! సూర్యుడు ఉదయించుచున్నాడు. దుష్టమగు పాపములను తొలగించుడు. రక్షించుడు. మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి, సింధువు, భూమి, అంతరిక్షము మమ్ము రక్షించవలెను.

(ప్రథమ మండలమున పదియారవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదిహేడవ అనువాకము-నూట పదియారవ సూక్తము

ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవత - అశ్వినులు- ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. విమదుని భార్యను శత్రువులు అపహరించినారు. అశ్వినులు రథముమీద సేనలను నడిపించి విమదునకు భార్యను ఒప్పగించినారు. యజ్ఞకర్తలు దర్భలు పరిచినట్లు మేఘములు ఉదకములను చేర్చినట్లు అశ్వినులకు స్తుతులను కూర్చుచున్నాను.

2. అశ్వినుల వాహనము గాడిద. అది బలముగలది. వేగముగలది. ఇంద్రాదుల గుఱ్ఱములతో సమమయినది. యమునకు ప్రియమయినది. యుద్ధములందు వేలకొలది బలములను జయించినది.

3. భుజ్యుడు తుగ్రుని పుత్రుడు. చనిపోయినవాని ధనమును ఒకచోటునకు చేర్చునంత జాగ్రత్తగా తుగ్రుడు భుజ్యుని నావమీద పంపినాడు. అశ్వినులు నీటిమీద నడుచునవియు, మునగకుండనవియు అగు వారి నావలతో భుజ్యుని రక్షించినారు. తండ్రి వద్దకు చేర్చినారు.

4. భుజ్యుని అశ్వినులు వేగవంతమయి నూరు చక్రములు కలిగి, ఆరు అశ్వములుగలమూడు రథములలో మూడు రాత్రులు, మూడు పగళ్లు, సముద్రమందు, ఎడారిలో, సముద్ర తీరమున రక్షించినారు.

5. నేలలేని, పట్టులేని, నిరాధారమయిన సముద్రమునందు నూరుతెడ్లుగల ఓడమీద ఉన్న భుజ్యుని అశ్వినులు శూరుని చేసినారు. ఇంటికి చేర్చినారు.

6. అశ్వవంతుడయిన వేదుడను రాజర్షి కొఱకు అశ్వినులు తెల్లని గుఱ్ఱమును తెచ్చి ఇచ్చినారు. అది వేదునకు మంగళప్రదము అయినది. అది గొప్పదానము. అందుకే అందరు పొగడినారు. అందువలననే యుద్ధములందు ఉపయోగించు వేదుని గుఱ్ఱము ప్రశస్తము అయినది.

7. సర్వకర్మనాయకులగు అశ్వినులారా ! అంగిరసవంశపువాడు మిమ్ము స్తుతించుచున్న కక్షీవంతునకు అధికబుద్ధిని ప్రసాదించినారు. మావంశీకులకు గుఱ్ఱపు డెక్కలనుండి, కారోతరమను పాత్రలో నూరుకుండల సుర అందించినారు.

(అంగిరసులు సౌత్రామణి అను యాగము చేసినారు. వారు కల్లు కావలెనని అశ్వినులను ప్రార్థించినారు. అశ్వినులు గుఱ్ఱపు డెక్కలనుండి కల్లును కలుగచేసినారు.)

8. అశ్వినులు ఊకనిప్పును మంచువంటి చల్లని నీటితో ఆర్పినారు. చీకటి గృహమున తలక్రిందులుగా పడవేసిన అత్రిని పరిపూర్ణ అవయవవంతుని చేసినారు. అతనికి ఆహారము ఇచ్చినారు. బలము కలిగించినారు. ఇంటికి చేర్చినారు.

9. అశ్వినులు గోతమర్షి కొఱకు బావిని తెచ్చినారు. ఆ బావి అడుగుభాగము మీదను, పైభాగము క్రిందను ఉండునట్లు చేసినారు. ఆవిధముగా చేసి గోతముని దాహము తీర్చినారు. వేలకొలది ధనమును ప్రసాదించినారు.

(అశ్వినులు సమకూర్చిన నీటితో గోతమర్షి ధనవంతుడు అయినాడు.)

10. అశ్వినులు చ్యవనుని వార్ధక్యమును కవచమును తొలగించినట్లు తొలగించినారు. పుత్రులు విడిచిన చ్యవనునకు ఆయువు ప్రసాదించినారు. చ్యవనుని కన్యలకు భర్తను చేసినారు.

11. బుద్ధిశాలురగు అశ్వినులు పూడ్చిపెట్టిన ధనమును వెలికితీసినట్లు బావిలో ఉన్న నందర్షిని వెలికితీసినారు. అశ్వినులు చేసిన ఈ గొప్పకార్యము అనుకరించవలసినది. స్తుతించవలసినది. పూజింపవలసినది.

12. ఆరోగ్యప్రదాతలగు అశ్వినులారా ! మీరు అద్భుతకార్యములు చేసినారు. నేను వానిని నా ధనలాభము కొఱకు, ఉరుమువల్ల వర్షమువలె వ్యక్తపరచుచున్నాను. అధర్వపుత్రుడగు దధ్యంగుడు మీకు మధువిద్యను, ప్రవర్గవిద్యను బోధించుట అట్టి ఘనకార్యము అగును.

(ఇంద్రుడు దధ్యంగునకు మధువిద్య, ప్రవర్గ విద్య నేర్పినాడు. ఇతరులకు నేర్పరాదన్నాడు. అశ్వినులు దధ్యంగునితల వేరుచేసి దాచినారు. అతనికి గుఱ్ఱపు తల పెట్టినారు. ఆ విద్యలను దధ్యంగుని నుండి పొందినారు. అది ఇంద్రునకు తెలిసి దధ్యంగుని గుఱ్ఱపుతల నరికినాడు. అశ్వినులు దధ్యంగునకు అతని తలను అతికినారు. ఇది దధీచి కథవలె ఉన్నది.)

13. అశ్వినులు సర్వరక్షకులు, పూజ్యులు. స్తుతించినవారికి వరములు ఇచ్చువారు. వధ్రిమతి నపుంసకుని భార్య. ఆమె అశ్వినులను ఆహ్వానించినది. ఉపాధ్యాయులు చదువును అందించినట్లు అశ్వినులు ఆమెకు హిరణ్యహస్తుడు అను పుత్రుని ప్రసాదించినారు.

14. అశ్వినులు తోడేలు నోటపడిన వర్తక పక్షిని విడిపించినారు. దయగలిగి వారిని స్తుతించినవారికి జ్ఞానము ప్రసాదించినారు.

15. ఖేలుడు అను రాజు భార్య విశ్పల. యుద్ధమునందు ఆమె పాదము పక్షిరెక్కవలె విరిగినది. అశ్వినులు రాత్రికి

రాత్రి విశ్పలకు ఇనుపపాదము తగిలించినారు. ఆపాదము ఆమెకు శత్రువుల ధనము తెచ్చుటకుగాను నడుచుటకు ఉపయోగపడినది.

16. ఋజ్రాశ్వుడు తోడేలు రూపమున ఉన్న అశ్వినుల వాహనమునకు నూరు గొఱ్ఱెలను ఆహారముగా ఇచ్చినాడు. ఋజ్రాశ్వుని తండ్రి ఋషాంగిరుడు కొడుకు చేసిన తప్పునకు ఋజ్రాశ్వుని గ్రుడ్డివానిని చేసినాడు. అశ్వినులు ఋజ్రాశ్వునకు తిరిగి కన్నులను సంధించినారు.

17. అశ్వినులు రథమును పందెపు స్తంభమువలె సూర్యుని కూతురు ఎక్కి కూర్చున్నది. దేవతలు అందరు అందుకు ఆమోదము తెలిపినారు. అశ్వినులకు స్త్రీలాభ రూపమగు సంపద సమకూరినది.

18. అశ్వినులారా ! మీరు స్తుతులను మెచ్చువారు దివోదాసుడు మిమ్ము స్తుతించినాడు. మీరు మొసలి, ఎద్దుపూనిన రథమున దివోదాసునకు ధనము, అన్నము తెచ్చి ఇచ్చినారు.

19. జహ్ను మహర్షి సంతతివారు ప్రాతస్సవనము, మధ్యందిన సవనము, సాయంసవనములు మూడును ఆచరించినారు. హవిస్సులు ఇచ్చి అశ్వినులను ఆహ్వానించినారు. అశ్వినులు వారి దగ్గరకు వెళ్లినారు. వారికి సన్మనస్కులయి బలమును, ధనమును, సంతానమును, అన్నమును ప్రసాదించినారు.

20. జాహుషుడు అణురాజునకు శత్రువులు అన్ని దిక్కుల నుండి చుట్టుముట్టినారు. అప్పుడు అశ్వినులు శత్రువును భేదించు తమ రథముమీద బయలుదేరినారు. రాత్రిపూట సుగమ మార్గమున జాహుషుని బయటికి తెచ్చినారు. శత్రువులు ఎక్కజాలని కొండలమీదికి ఎక్కించినారు.

21. అశ్వినులారా ! వశుడను వానికి ఒక్కపూటలోనే వేలకొలది ధనలాభము కలిగించినారు. వరదులగు మీరు ఇంద్రునితో కూడి దుఃఖములు కలిగించు అపకీర్తిగల శత్రువులను నిశ్శేషముగ వధించినారు.

22. ఋచత్కుని పుత్రుడు శరుడు, అతడు దాహముగొని అశ్వినులను స్తుతించినాడు. అశ్వినులు అతనికి బావినీరు బయటకు తెప్పించి ఇచ్చినారు. శయుడనువాని కొఱకు గొడ్డుటావును పాలిచ్చుదానినిగా చేసినారు.

23. కృష్ణుని పుత్రుడు విశ్వకుడు. అతడు సదాస్తుతులందే కాలము గడుపువాడు. విశ్వకుని పుత్రుడు విష్ణాపుడు తప్పిపోయినాడు. అశ్వినులు తప్పిపోయిన తనయుని తండ్రికి తెచ్చి ఇచ్చినారు. పోయిన పశువు మరల లభించినట్లు విశ్వకుడు సంతోషించినాడు.

24. రేభుడు అను ఋషిని రాక్షసులు త్రాళ్లతోకట్టి నీటిలోనికి త్రోసినారు. రేభుడు పదిపగళ్లు, పదిరాత్రులు నీళ్లలో పడి ఉన్నాడు. అట్టివానిని అశ్వినులు, అధ్వర్యుడు స్రువముతో సోమమును పక్కకు చేర్చినట్లు దరి చేర్చినారు.

25. అశ్వినులారా ! మీరు సాధించిన కార్యములను వర్ణించి వివరించినాను. నాకు మంచి గోవులు, పుత్రులు కలుగవలెను. నేను ఈ దేశమునకు రాజును కావలెను. ఇంద్రియ సుఖములు, దీర్ఘాయువు అనుభవించి తన ఇంటికి చేరుకున్నట్లు వార్ధక్యమును చేరవలెను.

ఆలోచనామృతము :

1. మంత్రములందు కథాకథనము ప్రారంభమయినది. ఇది కథకు బీజమువంటిది. ఇచట ప్రారంభమయిన కథపాయలయి, నదులయి, మహానదులయి అవధులులేని సముద్రమంత అయినది. ఒక్కొక్క సంఘటనను కథగా తీర్చుట ముచ్చటగా ఉన్నది.

2. నపుంసకుని భార్యకు సంతానము, గొడ్డటావుకు పాల విషయము ప్రస్తావించబడినవి. ఇవి కృత్రిమ సంతానమునకు సంకేతములు కావచ్చును.

3. విరిగిన కాలును మరల కూర్చుట కృత్రిమ అవయవములను కూర్చుటకావచ్చును.

4. అశ్వినులు గుఱ్ఱములులేని స్వయంచాలక రథమును కనుగొన్నారని తెలుసుకున్నాము. భూచరమయిన ఎద్దును భూ, జలచరమైన మొసలిని రథమునకు కట్టుట మరొక ప్రయోగము. ఒకే వాహనము నీటిమీదను నేలమీదను ప్రయాణమునకు అనువయినదియు కావచ్చును.

5. అశ్వినులు రథము అతివేగవంతము అని చెప్పినాము. దానిని ధ్రువపరచు కథ 17వ మంత్రమున ఉన్నది.

సూర్యుని అందాల కూతురు సూర్య. ఆమెను దేవతలు అందరు ఆశించినారు. పరుగు పందెమున అశ్వినుల రథము నెగ్గినది. సూర్య అశ్వినుల రథము ఎక్కినది. దేవతలు దానిని ఆమోదించినారు.

ఆరోగ్య దేవతలయిన అశ్వినులకే కదా సూర్యుని పుత్రిక దక్కవలసినది !

6. ప్రతిమంత్రము కథవలె చెప్పవలెననిపించినది. అప్పుడు నేను అనువాదకార్యము మాత్రమే నిర్వహించుచున్నాను అన్న నా పరిధి గుర్తుకు వచ్చినది.

నూట పదిహేడవ సూక్తము - ఋషి - కక్షీవంతుడు

దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! సోమరసము సిద్ధముగా ఉన్నది. మీ ముదము కొఱకు చేయబడినది సనాతనుడగు యజమాని మిమ్ము సేవించుచున్నాడు. ఋత్వికులు స్తోత్రములు చదువుచున్నారు. సోమము దర్భలమీద ఉన్నది. మీరు విచ్చేయుడు. మాకు అన్నమును, బలమును ప్రసాదించుడు.

2. అశ్వినులారా ! మీరు సర్వప్రేరకులు. మంచి గుఱ్ఱములను పూన్చిన మీ రథము మనోవేగము కలది. ఆ రథముమీద మీరు యజ్ఞకర్త ఇంటికి వెళ్లుదురు. అదే రథము మీద మా ఇంటికి విచ్చేయుడు.

3. వరములు ప్రసాదించగల అశ్వినులారా ! హితవరుడగు సూర్యుని రాహువు పట్టినపుడు విడిపించినారు. పాపకూపమగు శతద్వార గృహమునుండి అత్రిని రక్షించినారు. ఆమంగళకరుడయి, హింసించు దస్యుని మాయలను వరుసగా నివారించినారు.

4. అశ్వినులారా ! మీరు సత్కర్మలు చేయింతురు. వర్షములు కురిపింతురు. రేభుని రాక్షసులు వీటిలో త్రోసినారు. అవయవములు సడలిన అశ్వమును సేదదీర్చినట్లు రేభుని సేదతీర్చినారు. మీరు చేసిన పనులు నశించునవి కావు.

5. భూగర్భమున నిద్రించువానివలె, చీకటినూతిలో పడినసూర్యునివలె నగలకుగాను తెచ్చిన ముడి బంగారమువలె బావిలోపడి ఉన్న వందన రుషిని అశ్వినులు రక్షించినారు.

6. సత్కర్మ ప్రేరకులగు అశ్వినులారా ! వేగవంతములయిన మీ గుఱ్ఱముల డెక్కలనుండి నూరు కుండల మద్యమును ప్రవహింపచేసినారు. అట్టి ఘనకార్యమును అంగిరసుడునయిన నేను స్తుతించుచున్నాను.

7. అశ్వినులారా ! మీరు సత్కర్మలు చేయింతురు. మిమ్ము స్తుతించిన కృష్ణుడనువానికొడుకు విశ్వకునకు అతని పుత్రుడు విష్ణాపుని తెచ్చి ఇచ్చినారు. ఘోషయను బ్రహ్మవాదిని కుష్ఠురోగమున బాధపడినది. పెళ్లికాక పుట్టింటనే ఉండిపోయినది. మీరు ఆమెనురోగవిముక్తను చేసినారు. భర్తను కూర్చినారు.

8. అశ్వినులారా ! వృషదుని పుత్రునకు చెవులు ప్రసాదించినారు. శ్రావర్షికి కుష్ఠురోగముమాపి భార్యను సమకూర్చినారు. అంధుడయిన కణ్వరుషికి దృష్టి ప్రసాదించినారు. ఇవి అసామాన్య కార్యములు, నుతింపవలసినవి.

9. అశ్వినులారా ! మీరు ఒక్కొక్క పనికి ఒక్కొక్క రూపము ధరింతురు. మీరు వేదునకు వేగముగలది, వేలకొలది ధనములను ఇచ్చునది, శత్రువులకు అందనిది, శత్రువుల సంహరించునది, ఆపదల తరింప చేయునది అగు అశ్వమును అనుగ్రహించినారు.

10. భూరిదాతలగు అశ్వినులారా ! మీ గుణగణములు స్తవనీయములు. భూలోక, ద్యులోక రూపులగు మీకు ప్రియమయిన స్తుతిమంత్రము వెలువడినది. అంగిరో గోత్రులు మిమ్ము పిలిచినపుడు అన్నములతో విచ్చేయుడు.

మీస్తుతిని ఎరిగిన నాకు అన్నము ప్రసాదించుడు.

11. అశ్వినులారా ! మీరు పోషకులు, సత్య స్వభావులు, అగస్త్యుడు మిమ్ము స్తుతించినాడు. మీరు బుద్ధిశాలియైన భరద్వాజునకు అన్నము కలుగచేసినారు. 'విశ్పల'కు పోయిన పాదము సంధించినారు.

12. అశ్వినులారా ! మీరు సూర్యపుత్రులు. వర్షప్రదాతలు. శయుని రక్షించినారు. ధనమునిండిన కుండను భూమినుండి వెలికితీసినట్లు నీటిలోపడిన రేభుని పదవనాడు వెలికితీసినారు. కవిపుత్రుని స్తుతులు వినబోయి ఎచట ఉంటిరి?

13. అశ్వినులు తమవైద్యవిద్యచేత చ్యవనుని యవ్వనుని చేసినారు. వారి రథమున 'సూర్య' సంపద సహితముగ చేరినది.

14. అశ్వినులు యవ్వనులు. పూర్వము నుండి స్తుతించదగినవారు. తుగ్రునివలన మరింత స్తోత్రవ్యులు అయినారు. వారు భుజ్యుని పక్షివలె ఎగిరియు, గుఱ్ఱమువలె పరుగెత్తియు రక్షించినారు. తండ్రికి చేర్చినారు.

15. తుగ్రుడు తన కొడుకు భుజ్యుని సముద్రముమీద పంపినాడు. భుజ్యుడు అశ్వినులను పిలిచినాడు. మనోవేగముగల మంచి గుఱ్ఱములు పూన్చిన రథారూఢులు అయిన అశ్వినులు భుజ్యుని రక్షించినారు.

16. ఒక పిచ్చుక తోడేటినోట పడినది. ఆ పిచ్చుక అశ్వినులకు మొరపెట్టుకున్నది. అశ్వినులు వెంటనే ఆ పక్షిని విడిపించినారు. జాహుషుని రథముమీద కొండకొనకు చేర్చినారు. 'విష్వాచుడు' అను రాక్షసుని కుమారుని విషము ఇచ్చి చంపినారు.

17. అశ్వినుల వాహనమయిన గాడిద తోడేలు రూపము దాల్చినది. ఋజ్రాశ్వుడు ఆ తోడేలునకు నూరు గొఱ్ఱెలను ఆహారముగ అందించినాడు. అందుకు కోపించిన ఋజ్రాశ్వుని తండ్రి అతనిని అంధుని చేసినాడు. అశ్వినులు గ్రుడ్డివాడగు ఋజ్రాశ్వునకు వెలుగువంటి నేత్ర దృష్టిని ప్రసాదించినారు.

18. అంధునకు దృష్టి ఇప్పించుటకు తోడేలు అశ్వినులను ప్రార్థించినది. జారుడు నిర్లక్ష్యముగా ధనము ఖర్చు చేసినట్లు అతడు నూటొక్క గొర్రెలను ముక్కలుగా నరికి నాకు ఇచ్చినాడు.

19. అశ్వినులారా ! మీరు ఉత్తమ పరిపాలకులు. స్తోత్రార్హులు. రోగగ్రస్తులను ఆరోగ్యవంతులుగా చేయగలవారు. విశ్పల మిమ్ము ప్రార్థించగా వెళ్లిన రథముమీదనే సర్వరక్షణతో విచ్చేయుడు.

20. అశ్వినులారా ! మీరు దర్శనీయులు. "శయువు" ఆవు కృశించినది. గొడ్డుపోయినది. పాలు ఇవ్వనిది. అట్టి

ఆవును పాలిచ్చు ఆవునుగా చేసినారు. పురుమిత్రుని కూతురును మీ ఉపాయమున విమదుని భార్యనుగా చేసినారు.

21. అశ్వినులారా ! ఆర్యుడను నరునిచే నాగటితో భూమిని దున్నించినారు. యవధాన్యపు విత్తనాలను చల్లించినారు. దస్యులను వజ్రాయుధమున పరిమార్చినారు. ఇట్లు మీరు పరాక్రమములు కావించినారు.

22. అధర్వణ పుత్రుడగు దధీచికి ఇంద్రుడు మధు, ప్రవర్గ విద్యలను ప్రసాదించినాడు. అశ్వినులారా ! మీరు కోరినంతనే దధీచి మీకు ఆ విద్యలు బోధింతును అన్నాడు. మీరు దధీచికి గుఱ్ఱపు తలను అమర్చినారు. దధీచివలన రహస్యమగు మధువిద్యను, ప్రవర్గవిద్యను పొందినారు.

23. అశ్వినులారా ! మీరు బుద్ధిశాలురు. సత్యవచనులు. నేను సర్వదా మీ అనుగ్రహమును అర్థించుచున్నాను. నేను చేయు సకల కార్యములను రక్షించుడు. నాకు పుత్ర పౌత్రాదులతో కూడిన ధనమును ప్రసాదించుము.

24. అశ్వినులారా ! మీరు దాతలు, సర్వకర్మ ప్రేరకులు. వధ్రిమతి అను బ్రహ్మవాదినికి "హిరణ్యహస్తుడు" అను పుత్రుని ప్రసాదించినారు. మూడు భాగములుగా నరుకబడిన 'శ్యేవు'ని బ్రతికించినారు.

25. అశ్వినులారా ! ప్రాచీనములగు మీ వీర కృత్యములను మా పూర్వజ్ఞులు మాకు చెప్పినారు. కోరికలను తీర్చగల మిమ్ము మేము మంత్రరూపమయిన స్తోత్రములతో ప్రార్థించుచున్నాము. మాకు పుత్ర పౌత్రాదులను ప్రసాదింపుడు. మేము మిమ్ము యజ్ఞములందు ఆహ్వానించుచుందుము.

నూట పదునెనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవత - అశ్వినులు - ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. కోర్కెలు తీర్చునట్టి అశ్వినులారా ! మీరథము మూడు నొగలు కలది. మనోవేగ, వాయువేగములు కలది. ధనప్రదము, సుఖప్రదము అయినది. ఆ రథము మాకు అభిముఖముగా రావలెను.

2. మూడు నొగలు కలదియు, మూడు విధములుగా తీర్చబడినదియు, మూడు చక్రములు కలదియు, సుఖప్రదము అయినదియు అగు రథమున అశ్వినులు మాకు అభిముఖముగా రావలెను. అశ్వినులారా ! మా ఆవులను పాడిగలవానిని చేయుడు. మాగుఱ్ఱములను విజయవంతములను చేయుడు. మా పుత్ౌ పౌత్రాదులను వర్ధిల్లచేయుడు.

3. దర్శనీయులగు అశ్వినులారా ! పూర్వకాలపు విద్వాంసులు, తమ దారిద్ర్య నిర్మూలనకు మిమ్ము స్తుతులతో ఆహ్వానించినారు. మాస్తుతులను వినుటకు మీ దృఢమయిన రథమున విచ్చేయుడు.

4. అశ్వినులారా ! మీ అశ్వములు జలములవలె వేగవంతములు. ఆకసమున ఎగురు డేగలవలె సంచరించగలవి. అట్టి స్తుతింపదగిన అశ్వములను పూన్చిన రథమున మీరు హవిస్సులు అందుకొనుటకు వత్తురు. అట్లే మావద్దకు విచ్చేయగలరు.

5. అశ్వినులారా ! మీరు సర్వప్రేరకులు. అందవతి యువతి అయిన సూర్యుని కూతురు మీ మీద మక్కువ కలిగి మీ రథమును ఎక్కినది. మంచి రూపముగలవి. ఎగురగలవి, వడిగలవి అగు మీ గుఱ్ఱములు మిమ్ము మావద్దకు తోడ్కొని రావలెను.

6. అశ్వినులారా ! మీరు వరదులు. దర్శనీయులు. మీ దక్షతతో వందనుని, రేభుని బావినుండి విముక్తి కలిగించినారు. తుగ్ర పుత్రుడు భుజ్యుని సముద్రము నుండి దరిచేర్చినారు. ముదుసలి చ్యవనునకు యవ్వనము కలిగించినారు.

7. అశ్వినులారా ! మీరు ఉముక నిప్పును చల్లార్చినారు. అత్రిని విముక్తుని చేసినారు. అతనికి సుఖప్రదము, శక్తియుక్తమయిన ఆహారము ప్రసాదించినారు. కణ్వుని పొరలుక్రమ్మిన నేత్రములకు దృష్టి ప్రసాదించినారు. అట్టి మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము.

8. అశ్వినులారా ! శయుడు పూర్వకాలపు వాడు. యాచించువాడు. అతని గోవును పలు ఇచ్చునట్లు చేసినారు. ఆడ పిచ్చుకను బాధనుండి విముక్తము చేసినారు. విశ్పలకు తెగిపోయిన కాలును తగిలించినారు.

9. అశ్వినులు తమకు ఇంద్రుడు ఇచ్చిన అశ్వమును 'పేదు'నకు ఇచ్చినారు. ఆ గుఱ్ఱము బలమైనది. వయసుది. శత్రుంజయము. అనేక యుద్ధములు చేసినది.

10. అశ్వినులారా ! మీరు మంచి జన్మలు కలవారు. ప్రసిద్ధులు. మాకు ధనము ప్రసాదించమని యాచించుచున్నాము. రక్షణ కల్పించమని ప్రార్థించుచున్నాము. మా స్తోత్రములు వినుటకు, మీరు ధనము నిండిన రథముమీద విచ్చేయుడు. మాకు సుఖములు సమకూర్చుడు.

11. అశ్వినులారా ! మీకు హవిస్సులు అందించుచున్నాను. ఉషస్సు ఉదుగునపుడు మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాను. మీరు నన్ను అనుగ్రహించుడు. వేగవంతములగు అశ్వములమీద విచ్చేయుడు.

నూట పందొమ్మిదవ సూక్తము - ఋషి - కక్షీవంతుడు

దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. అశ్వినులారా ! మీ రథము ఆశ్చర్యకరము. మనోవేగముగలది. వేగవంతములయిన అశ్వములు కలది.

యాగార్హమయినది. అనేక ధ్వజములు కలది. వర్షించగలది. ధనములు కలది. ధనములు ఇచ్చునది. నేను ఆయువుకోరి మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాను. మీరు అట్టి రథము మీద విచ్చేయుడు. హవిస్సులు అందుకొనుడు.

2. అశ్వినులు రథము నడుచుచున్నది. మేము ఊర్ధ్వముఖులమయి, మనస్ఫూర్తిగా స్తుతించుచున్నాము. మా స్తుతులు అశ్వినులను చేరుచున్నవి. నేతితో కూడి రుచిగల హవిస్సులను చేయుచున్నాము. ఋత్విజులు హవిస్సులను సంస్కరించుచున్నారు. అశ్వినులారా ! మీరు ఉషోదయముతో బయలుదేరుడు.

3. యజ్ఞములు చేయువారు, జయశీలురు, ధనముకొఱకు పోటీలుపడువారు యుద్ధములు చేయుదురు. అప్పుడు అశ్వినుల రథము భూమిమీద అగపడును. అశ్వినులారా ! మిమ్ము స్తుతించువారి వద్దకు ఆ రథము మీద విచ్చేయుడు.

4. భుజ్యుడు సముద్రమున పడి ఉన్నాడు. అశ్వినులు అతనిని స్వయముగా పూన్చుకొనగల అశ్వములు ఉన్న రథముమీద రక్షించినారు. అతనిని అతని తలిదండ్రులవద్దకు చేర్చినారు. దివోదాసుని అశ్వినులు రక్షించిన వృత్తాంతము మాకు తెలియును.

5. అశ్వినులారా ! మీ గుఱ్ఱములు స్తవనీయములు. వాటిని మీరు మీ రథమునకు పూన్చినారు. ఆ అశ్వములు మిమ్ము సూర్యుని వద్దకు చేర్చినవి. తదనంతరము సూర్యపుత్రి మిమ్ము ప్రేమించినది. వరించినది. మిమ్ము పతులను జేసికొన్నది.

6. అశ్వినులు రేభుని ఉపద్రవము నుండి రక్షించినారు. అత్రిని రక్షించుటకు ఉముకనిప్పును చల్లార్చినారు. శయుని ఆవును, పాలు ఇచ్చునట్లు చేసినారు. అవయవములు శిథిలములయిన నందర్శికి దీర్ఘాయువు ప్రసాదించినారు.

7. అశ్వినులారా ! మీరు అందములగు శిల్పములు మలచుటలో నేర్పరులు. రథమును బాగుచేసినట్లు నందర్శిని ఆరోగ్యవంతుని చేసినారు. తల్లి గర్భమున ఉండి వామదేవుడు మిమ్ము స్తుతించినాడు. మీరు మేధావి అగు వామదేవుని తల్లిగర్భమునుండి పుట్టించినారు. మీ ఈ ఘన కార్యములతో యజమానిని రక్షించగలరు.

8. తండ్రి విడిచి దూరమున ఉన్న భుజ్యుని మీద, అశ్వినులారా ! మీరు దయతలచినారు. రక్షించుటకు భుజ్యుని సమీపించినారు. మీరు సర్వజనులకు సుఖములను, రక్షణలను ప్రసాదింతురు. అందువలన సమస్త జనులు మిమ్ము ఆపేక్షించుచున్నారు.

9. అశ్వినులారా ! మధువిద్య కోరి తేనెటీగ మిమ్ము స్తుతించినది. మీరు దధీచిని సేవించినారు. మీరు సమకూర్చిన అశ్వశిరసుధరించి అతడు మీకు మధు విద్య ఉపదేశించినాడు. ఉశిజ పుత్రుడు కక్షీవంతుడు సోమపానము నిమిత్తము మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాడు.

10. అశ్వినులారా ! వేదుని కొఱకు మీరు ఒక అశ్వమును సిద్ధము చేసి ఇచ్చినారు. అది అనేకులు కోరదగినది, శత్రుంజయము, శ్వేతము, ప్రకాశవంతము, అజేయము. ఇంద్రుని పోలినది. అన్ని పనులకు ఉపయోగపడునది. అట్టిది మీరు వేదునకు ఇచ్చిన అశ్వము.

నూట ఇరవదవ సూక్తము - ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవతలు - అశ్వినులు,

ఛందస్సు- 1. గాయత్రి, 2. కకుప్, 3. కావిరాట్, 4. నష్టరూపి, 5. తనుశిర,

6. ఉష్ణిక్కు, 7. విస్తారబృహతి, 8. రవివిరాట్టు మిగిలినవి గాయత్రి.

1. అశ్వినులారా ! మిమ్ము పూజించు స్తవము ఎట్టిది ? మీ ఇరువురిలో ప్రసన్నుడగువాడు ఎవడు ? మీ మహిమలు ఎరుగనివాడు మిమ్ము ఎట్లు భజించవలెను ?

2. మహిమలు ఎరుగని స్తుతికర్త, సర్వజ్ఞులగు అశ్వినులు శత్రువునకు లోమ్గువారు కారు. భక్తులకు సాక్షాత్కరింతురు.

3. అశ్వినులారా ! మీరు జ్ఞానులు. విద్వాంసులు. మిమ్ము స్తుతించవలసిన స్తుతిని మీకే తెలుపవలెను. మేము మిమ్ము ఆహ్వానించుచున్నాము. స్తుతించుచున్నాము. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము.

4. అశ్వినులారా ! మిమ్మే అడుగుచున్నాను. ఇతరులను అడుగను. విషట్ కృతము, రుచ్యము, శక్తిదము అయిన సోమమున మీ భాగము స్వీకరించుడు. మమ్ము ఉద్యోగవంతులను చేయుడు.

5. అశ్వినులారా ! మిమ్ము ఘోష అనునామె పుత్రుడు సుహస్తుడు, భృగువు స్తుతించినారు. కక్షీవంతుడు ఆ స్తుతులతోనే మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాడు. మీరు అతనిని అనుగ్రహించవలెను. అతనికి అన్నము ప్రసాదించవలెను.

6. అశ్వినులారా ! ఋజ్రాశ్వుడు గాయత్రీసామమున మిమ్ము భజించి దృష్టి బడసినాడు. ఆ గాయత్రీ సామముననే మిమ్ము నేను భజించుచున్నాను.

7. అశ్వినులారా ! మీరే ధనదులు. మీరే రక్షకులు. మీరే వినాశకులు. మాకు శుభములు కలిగించుడు. మమ్ము రక్షించుడు. చెడును పోగొట్టుడు. దొంగలనుండి కాపాడుడు.

8. అశ్వినులారా ! మైత్రిలేని వారిముందు మమ్ము నిలుపవద్దు. గోవులు దూడలను రక్షించునవి. దూడలు లేని గోవులు మా ఇల్లు వదలి పోకుండచూడుము.

9. అశ్వినులారా ! స్తుతి కర్తలు మిమ్ము స్తుతించుచున్నారు. మిత్రుల పోషణకు తగు ధనమును పొందుచున్నారు.

మమ్ము అన్నవంతులను ధనవంతులను చేయగలరు.

10. బలవంతులగు అశ్వినులయొక్క గుఱ్ఱములులేని రథమును నేను అర్పించినాను. ఆ రథమే నాకు శ్రేయస్సు కలిగించును.

11. ధనదమగు రథమా ! మాకు పురోభివృద్ధిని ప్రసాదించుము. అశ్వినులు నిన్ను అధిరోహించియే సోమపానమునకుగాను స్తోత్రపాఠకులవద్దకు వెళ్లుదురు.

12. స్వప్నమును గురించియు, లోభిని తలంచియు దుఃఖించుచున్నాను. స్వప్నము, లోభి ఇరువురు నశించవలెను.

(ప్రథమ మండలమున పదిహేడవ అనువాకము సమాప్తము.)

పదునెనిమిదవ అనువాకము - నూటిరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి-కక్షీవంతుడు, దేవత-ఇంద్రుడు లేక విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు నరులను రక్షించువాడు. గోరూపమగు ధనములను ఇచ్చువాడు. మేము అంగిరసులము. ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నాము. అతడు మా ప్రార్థనలను ఆలకించవలెను. ఇంద్రుని మేడలుగల యజమానులు ఆశ్రయింతురు. వారివద్దకు వచ్చిన ఇంద్రుడు ఈ యజ్ఞమునకు వచ్చును.

2. ఇంద్రుడు ప్రసిద్ధుడు. ద్యులోకమును శాశ్వతము చేసినాడు. అతడు సూర్యరూపము దాల్చినాడు. జీవనాధారమయిన వర్షమును కలిగించుచున్నాడు. అతడు వర్షాధిదేవత. అతడు గుఱ్ఱమునుండి ఆవును సృష్టించినాడు.

3. ఇంద్రుడు సూర్యరూపుడు. ఉషస్సును ప్రకాశింప చేయువాడు. అతడు నిత్యము అంగిరసుల స్తుతులు వినును. వారికి ధనములు ప్రసాదించును. అతడు వధార్హుల కొఱకు వజ్రాయుధమును నిర్మించినాడు. సకల ప్రాణుల రక్షణకొఱకు ద్యులోకమును పడకుండ నిలిపినాడు.

4. ఇంద్రుడు సోమము పానము చేసినాడు. ఉన్మత్తుడు అయినాడు. గుహలో దాచిన గోవులను విడిపించినాడు. ఇంద్రుడు ముల్లోకములకు ప్రభువు. అతడు నరులకు ద్రోహము చేయువారిని కూల్చినాడు.

5. ఇంద్రుడు శీఘ్రముగ కార్యములు నెరవేర్చువాడు. సర్వజగత్పాలకమగు ద్యావాపృథ్వులు అతని కొరకే

సమృద్ధములు అయినవి. జగదుత్పత్తి కారకమగు హవిస్సు ఆవిర్భవించినది. యజమానులు ఇంద్రునకు పరిశుద్ధములయిన గోక్షీరములను సమర్పించినారు.

6. ఇంద్రుడు మమ్ము బాధలనుండి విముక్తులను చేయవలెను. మాకు ఆనందము కలిగించవలెను. అతడు ఉషవద్ద సూర్యునివలె తేజరిల్లి ఉన్నాడు. ఆహవనీయ స్థానమున సోమము స్రువముతో చల్లబడుచున్నది. అప్పుడు ఇంద్రుడు తన హవిస్సులను అందుకొనును. ఆనందించును.

7. ఇంద్రుడు సూర్యరూపమున మేఘమును తపింపచేయును. జగత్తునకు వర్షము కలిగించును. ఇంద్రుడు సూర్యరూపమున ప్రకాశించినపుడు అడవికి కట్టెలకు పోవువాడు, పశువులకొఱకు సాగువాడు కార్యోన్ముఖులు అగుదురు.

8. ఇంద్రా ! మనోహరము, మాదకము, వీర్యవంతము, వాయువేగవంతమగు సోమమును నీ కొఱకు సిద్ధము చేసినాము. నీవు విచ్చేయుము. యజ్ఞమున మిగిలిన సోమమును హరి అను నీ గుఱ్ఱములకు త్రాగించుము. ధనమును అపహరించు శత్రువును పరిమార్చుము.

9. ఇంద్రా ! నిన్ను అనేకులు ఆహ్వానింతురు. నీ ఆయుధము వజ్రము. అది ఇనుముతో చేయబడినది. ద్యులోకమునకన్న ప్రకాశించునది. శీఘ్రగామి. త్వష్ట నిర్మించినది. దానిని నీవు శుష్ణాసురుని మీద ప్రయోగించినావు. కుత్సుని రక్షించుటకు సకల ఆయుధములతో అతని చుట్టు నిలిచినావు. శుష్ణుని నుండి కాపాడినావు.

10. పూర్వము శుష్ణాసురుడు చీకటి రూపమునను, మేఘరూపమునను సూర్యుని ఆవరించినాడు. ఇంద్రుడు వజ్రమున ఆ శుష్ణాసురుని అంతమొందించినాడు. అప్పుడు సూర్యుడు తన ప్రకాశమున వెలిగినాడు.

11. ద్యావా పృథ్వులు గొప్పవి. శక్తిమంతములు. సర్వ వ్యాప్తములు. ఇంద్రుని వీరకృత్యములకు ఆ ద్యావా పృథ్వులు సంతసించినవి. ఇంద్రుడు సర్వత్ర వ్యాపించిన వృత్రుని తన వజ్రాయుధమున ప్రవహించు జలములందు సంహరించినాడు.

12. ఇంద్రా ! కవిపుత్రుడు శుక్రుడు నీకు వజ్రాయుధమును ఇచ్చినాడు. అది శత్రుసంహారకము. వృత్రుని వధించ తగినది. అట్టి వజ్రాయుధమునకు పదును పెట్టినావు. వేగవంతములయిన నీ అశ్వములను రథమునకు పూన్పుము. రథమును అధిరోహింపుము.

13. ఇంద్రా ! నీవు సూర్యరూపమున ప్రకాశించినావు. నీ రథాశ్వములను పచ్చనికిరణములవలె విహరింపచేసినావు. నీ రథచక్రములను సూర్యుని అశ్వములవలె వేగవంతములు చేసినావు. తొంబది నదులను దాటినావు. యాగ విరోధులను హతమార్చినావు.

14. వజ్రాయుధధారీ ! ఇంద్రా ! ఎంతో కష్టపడి పోగొట్టదగిన దారిద్ర్యము నుండి మమ్ము దరి చేర్చుము. పాపము వలన ప్రాప్తించిన యుద్ధములందు మమ్ము రక్షింపుము. మాకు రథములు, అశ్వములు మున్నగువానికొఱకు ధనమును ప్రసాదించుము. మేము ఆధనముతో అన్నమును, కీర్తిని సత్యవాక్యమును సంపాదింతుము.

15. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. పూజ్యుడవు. మేము నిన్ను నుతించుచున్నాము. నీ అనుగ్రహము మా విషయమున తగ్గనీయకుము. మాకు సమృద్ధిగా అన్నములను, గోవులను, పుత్ర పౌత్రాదులను ప్రసాదింపుము. మమ్ము ఆనందింపచేయుము.

దాశరథి లక్ష్మణాచార్య బుచ్చమాంబల పౌత్రుండును, విద్వాన్ వేంకటార్య వేంకటాంబల పుత్రుండును, ఆంధ్ర ఆస్థానకవి దాశరథి కృష్ణమాచార్య అనుజుండను, కమలానామ్ని ధర్మపత్ని సహితుండును వివేకానందుడు, శకుంతల, మాళవిక, అగ్నిమిత్రుడు, ఊర్వశి, విక్రముడు, వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము, మహాత్ముడు ఇత్యాది అనేక బాలసాహిత్య గ్రంథకర్తయు అగు దాశరథి రంగాచార్య విరచితమయిన ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత ప్రథమ మండలమున (ఎనిమిదవ అధ్యాయముతో కూడిన) మొదటి అష్టకము సమాప్తము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

రెండవ అష్టకము

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం |
ప్రసన్న వదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ||

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

మొదటి మండలము - మొదటి అధ్యాయము - పద్దెనిమిదవ అనువాకము

నూట ఇరువది రెండవ సూక్తము - ఋషి - కక్షీవంతుడు,
దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. కోపములేని ఋత్విజులారా ! మా రక్షణ కొఱకు యాగమును నిర్వహింపుడు. హవిస్సులను ఫలప్రదుడగు రుద్రునకు సమర్పింపుడు. రుద్రుడు అమ్ములపొదులవంటి మరుత్తులతో కూడినవాడు. ముల్లోకములనుండి అసురులను పారద్రోలువాడు. ద్యావాపృథ్వుల మధ్య ఉన్న మరుత్తులతో కూడిన రుద్రుని నుతించుచున్నాము.

2. దివారాత్రులారా ! పిలువగనేవచ్చు భార్యవలె మా ఆహ్వానములు అందుకొని విచ్చేయుడు. సూర్యుని బంగారుకాంతి ధరించి, అందములు అలముకొన్న ఉష మా పూర్వాహ్వానమును మన్నించవలెను.

3. సూర్యుడు మాకు తృప్తికలిగించవలెను. వర్షములు కలిగించు వాయువు మాకు తృప్తి కలిగించవలెను. ఇంద్రుడు, పర్జన్యుడు మా మనసులు నిర్మలముగా ఉంచవలెను. సమస్త దేవతలు మాకు సమృద్ధిగా ఆహారము ప్రసాదించవలెను.

4. అశ్వినులు కీర్తిమంతులు. చరుపురోడాశ భక్షకులు. సోమపాయులు. ఉశిజపుత్రుడనాగు కక్షీవంతుడను నేనీ ఉషఃకాలమున అశ్వినులను ఆహ్వానించుచున్నాను. పూజించుచున్నాను. ఋత్విజులారా ! జలముల పౌత్రుడు అగ్నిని స్తుతింపుడు.

(జలములవలన వృక్షములు కలుగును. అందువలన వృక్షములు జలములు పుత్రులు. వృక్షముల వలన అగ్ని కలుగును. అందువలన అగ్ని జలములకు పౌత్రుడు అగును.)

5. దేవతలారా ! నేను ఉశిజపుత్రుడగు కక్షీవంతుడను. పాండురోగము పోగొట్టుకొనుటకు ఘోషయను బ్రహ్మవాదిని మిమ్ము స్తుతించినట్లు నేను స్తుతించుచున్నాను. పిలుచుచున్నాను. ఫలదాత అగు పూషదేవుని నుతింతును. అగ్నియొక్క దాతృత్వమును నుతింతును.

6. మిత్రావరుణాలారా ! మా ఆహ్వానములను యజ్ఞములందలి మా స్తోత్రములను వినుడు. జలాధిదేవతలగు మీరు క్షేత్రములను నీటితో తడుపుచు మా కీర్తనలను ఆలకించుడు.

7. మిత్రావరుణులారా ! కక్షీవంతునకు అపరిమితమయిన గోధనమును కలిగించుడు. అన్నదాన యుక్తమయిన యజ్ఞమును కలిగించుడు. మీరు ప్రసిద్ధమగు రథమున విచ్చేయుడు. ప్రీతిని, పుష్టిని కలిగించుడు.

8. దేవ ధనమును కీర్తింతును. మేము పరస్పరము స్నేహము గలవారలము కావలెను. మాకు పుత్ర పౌత్రులు కలుగవలెను. మేము పరస్పర ప్రేమాభిమానములు కలిగి ఉండవలెను. మాకు అన్నములు, అశ్వములు, రథములు కలుగవలెను.

9. మిత్రావరుణులారా ! ఒకడు మీయాగము చేయక, రెండవవాడు మీకుగాను సోమము పిండక ద్రోహము చేయుచున్నారు. ఆ ఇరువర్గముల ద్రోహులు రోగగ్రస్తులు అగుచున్నారు. మరొకడు యజ్ఞము చేయుచున్నాడు. స్తుతించుచున్నాడు. సోమము సిద్ధము చేయుచున్నాడు.

10. మిత్రావరుణులారా ! మిమ్ము పూజించువాడు వినయవంతుడగును. రథవంతుడు అగును. శత్రుంజయుడు అగును. ప్రసిద్ధుడు అగును. దాత అగును. శూరుడు అగును. యుద్ధములందు నిర్భయుడు అగును. నరులకు బెదురనివాడు అగును.

11. దేవతలారా ! మీరు సర్వాధికారులు. ఆనందదాయకులు, నేను అమృతుడను. స్తుతికర్తను, నరుడను. నా ఆహ్వానమును మన్నించుడు. నేను రక్షకులులేనివాడను. మీరు ఆకసమున సంచరించువారు. విచ్చేయుడు. నా స్తోత్రమును ఆలకించుడు. శ్లాఘించుడు.

12. హవిస్సులు అందించి ఆహ్వానించు యజమానులకు పుష్టిని ఇచ్చునది, ఇతరులకు ఉపయోగపడునది, ఇప్పుడు అక్కరకు వచ్చునట్టి అన్నములను ప్రసాదింతుము అన్నారు దేవతలు. ఆ దేవతలు యాగములందు మాకు అన్నములను, సంపదలను ప్రసాదించవలెను.

13. పది ఇంద్రియములకు తృప్తి కలిగించునట్టి పదివిధముల అన్నములకొఱకు పదిమంది ఋత్విజులు యజించు దేవతలను స్మరించుచున్నాము. మాకు దేవతలు ప్రభువులయి ఉండగా ఇష్టాశ్వ, ఇష్టదశ్మి వంటి శత్రువులు మమ్ము ఏమి చేయగలరు ?

14. ప్రసిద్ధులు, పూజ్యులు, అగు దేవతలను ఆహ్వానించుచున్నాము. వారు విచ్చేయవలెను. మా స్తుతులను వినవలెను. మాకు స్వర్ణకుండలములు రత్నహారములు రమణీయ రూపులయిన పుత్రులను ప్రసాదించవలెను.

15. నన్ను-కక్షీవంతుని మశర్శారుడను రాజు యొక్క అజ్ఞానులయిన నలుగురు పుత్రులు బాధించుచున్నారు. ఆవయశుడను రాజపుత్రులు ముగ్గురు బాధించుచున్నారు. మిత్రావరుణులారా ! మీ రథము గొప్ప రూపము, సుఖకరమగు కాంతి కలిగి సూర్యునివలె ప్రకాశించవలెను.

నూట ఇరువది మూడవ సూక్తము

ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవత - ఉష, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉష సమర్థురాలు. విశాలమయిన ఆమె రథము సిద్ధమయినది. మరణము ఎరుగని దేవతలు ఆమె రథమున ఆసీనులు అయినారు. ఆ దేవి నరుల కొఱకు చీకట్లు తొలగించ వచ్చినది. కారు చీకటినుంచి కాంతిరేఖ అయి ఉదయించినది.

2. జగములకన్నముందు యజమానులకు అన్నము ఇచ్చునదియై ఉష మేల్కొన్నది. ఉష కాంతి దాత. ప్రకాశవతి. మహిమాన్విత యువతి. పునర్భవ. ఉష ఉదయించినది. తొలిపిలుపునకే యజ్ఞశాలలో అవతరించుచున్నది.

3. ఉషోదేవీ ! నీది శోభన జననము. నీవు నరులను పాలించుదానవు. వారి కొఱకు నీవెలుగును విభజించి ఇచ్చినావు. ఆ వెలుగులుగల మమ్ము ఇష్టార్థములను ఇచ్చువాడు, మనసున్నవాడు, సవితృదేవుడు, దోషరహితులనుగా సూర్యునకు నివేదించవలెను.

(సూర్యుడు సవితృడు ఒక్కరే అయ్యు విధి నిర్వహణ వలన పదభేదము, సవితృడు పాప పుణ్యములు పరిశీలించువాడు. సూర్యుడు ఫలప్రదాత.)

4. ఉషోదేవి ప్రతిదినము ప్రతియజ్ఞగృహమును ప్రకాశవంతము చేయుచున్నది. జగములకు కాంతిని ప్రసాదించుటకు ప్రతిదినము ఆవిర్భవించుచున్నది. వెలుగులు పరచుచున్నది. హవిర్భాగములను అందుకొనుచున్నది.

5. ఉషా ! నీవు సన్మార్గవర్తినివి. సూర్యునకు సోదరివి. దేవతలందరిని మించినదానవు. స్తవనీయవు. దుఃఖము కలిగించువారికి శత్రువవు. నీసాయమున వైరులను జయింతుము.

6. తిమిరమున మునిగిన జగములకు వెలుగులు ఇచ్చుచు ఉషోదేవి అవతరించినది. మానోళ్లనుండి ప్రియములు, సత్యములు అయిన వాక్కులే వెడలవలెను. మా బుద్ధులు సర్వదా కార్యనిమగ్నములు కావలెను. అగ్నులు మిక్కిలి ప్రజ్వరిల్లి పైకి లేవవలయును.

7. రాత్రింబవళ్ళు వంతులుగా ఒకదాని తరువాత ఒకటి వచ్చుచున్నవి. రాత్రి చీకటి రూపమున పాపము చేయుచున్నది. దివాభాగమయిన ఉషోదేవి కాంతులు రథముమీద వచ్చి వెలుగులు పరచుచున్నది.

8. ఉషోదేవతలు పగలు ఒకదానికి ఒకటి సమానములు అగుచున్నవి. రేపు కూడ అన్యోన్యములు అగుచున్నవి. దోషరహితములగు ఉషస్సులు వరుణస్థలమును సేవించుచున్నవి. సూర్యునకు ముప్పది ఆమడల ముందు పుట్టుచున్నవి. ఒక్కొక్క ఉషస్సు తమ గమనాగమనములను తన ఉదరమునందే నిర్వహించుచున్నవి.

9. ఉష దివాగమనమును తెలియజేయుచున్నది. ఉష స్వయం ప్రకాశకము. ఉష తిమిరము నుండి జన్మించుచున్నది. యజ్ఞస్థానమున హవిస్సు మున్నగువానిని ప్రకాశింపజేయుచున్నది. ఉపకారము చేయుచున్నది.

10. ఉషా ! నీవు కన్యవలె ఉన్నావు. వికసించిన అవయవములుగల ప్రౌఢవయి ఉన్నావు. కోర్కెలు తీర్చగల సూర్యుని ప్రియునిగా పొందినావు. యువతివయి భర్తముందు చిరునవ్వులు చిందించుచు నిలిచినావు. సర్వాంగములను ప్రదర్శించుచున్నావు.

11. ఉషా ! తల్లి అలంకరించిన తనయవలె విరాజిల్లుచున్నావు. నీవు సర్వజనులకు దర్శనము ఇచ్చుచున్నావు.

జగములకు సుఖములు కలిగించు వెలుగు ప్రసరింపచేయుచున్నావు. అందువలన నిన్ను అందరు స్తుతించుచున్నారు. నీవు చీకట్లను పారద్రోలుము. ఇతరులకు ఆ పని అసాధ్యము అగును.

12. ఉషస్సులు అశ్వవతులు, గోవతులు, సూర్యకిరణవతులు. ఉషస్సులు అంధకారమును అంతముచేయు ప్రయత్నమున ఉన్నవి. ఉషస్సులు ఉపకారకములు, స్తవనీయములు. ఉషస్సులు తరిగిపోవుచున్నవి. ఉషస్సులు తిరిగి అవతరించుచున్నవి.

13. ఉషోదేవీ ! నీవు సత్యస్వరూపుడగు సూర్యుని కిరణములను దాల్చినావు. మాటి అట్టి శుభకర్మములను, ధనమును ప్రసాదించుము.

నూట ఇరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవత - ఉషస్సు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉషా ! మండుచున్న జ్వాలలవలె తిమిరములను మ్రింగుచు ఉదయభానునివలె కాంతివంతమయి ప్రకాశించుచున్నావు. మేము ప్రాతఃకాల కర్మలను ఆచరించుచున్నాము. సూర్యుడు గోధనమును ఇతర ధనములను ప్రసాదించవలెను. రాక పోకలు కలిగించవలెను.

2. ఉష, దేవతా సంబంధమగు వ్రతములను అనుకూలింపచేయుచున్నది. నరులకు సంయోగ వియోగములు కలిగించుచున్నది. గతించిన, రానున్న ఉషస్సులకు సమమయిన నేటి ఉష అవతరించినది.

3. ఉష ద్యులోకమునకు కూతురు వంటిది. తూర్పున తేజస్సు అను వస్త్రమును పరచుచున్నది. జనులను పనులకు పురిగొల్పుచున్నది. ఉష సూర్యుని మార్గమును అనుసరించును. అన్నియు తెలిసినదానివలె నాలుగు దిశలను ఎరుకపరచును.

4. ఉష సూర్యుని కిరణ సమూహతీరమున కనిపించుచున్నది. నోధస్సు తన మంత్రములచే కోరికలను ప్రకటింపచేసినట్లు ఉష తన తేజస్సును ప్రకటించుచున్నది. తల్లి పిల్లలను తిట్టి లేపినట్లు ఉష జనులను జాగృతము చేయుచున్నది. రాత్రి విటుని ఇంటికి పోయి ఉదయము తిరిగివచ్చు జారిణివలె ఉష ఉదయమున వికసించుచున్నది.

5. సర్వవ్యాపియగు అంతరిక్షపు పూర్వార్ధమున ఉష ఉదయించును. ఆమె దిశల జ్ఞానము కలిగించును. ద్యావా పృథ్వులు ఉషకు మాతాపితరులు. ఆమె వారి పక్కన నిలిచి సర్వమును తేజోవంతము చేయుచున్నది.

6. ఉష విస్తరించును. ఆమె దేవతలకు, మానవులకు సుఖదృష్టి కలిగించును. ఆమెది నిర్మల దేహము. ఆమె

ప్రకాశము అల్పవస్తువునుగాని, అనల్పవస్తువునుగాని విడువదు.

7. తోబుట్టువులు లేని ఆడది పుట్టింటికి చేరినట్లు ఉష సూర్యుని చేరుచున్నది. వితంతువు జీవిక కొఱకు రాజాస్థానములకు చేరినట్లు ఉష సూర్యస్థానము చేరుచున్నది. భర్తవద్దకు వెళ్లు స్త్రీ మంచి దుస్తులు ధరించినట్లు ఉష తన రూపమును వెలిగించుచున్నది.

8. చెల్లెలు వంటి రాత్రి అక్కవంటి ఉషకు అపరరాత్రిని దాటి అప్పగించి వైదొలగుచున్నది. ఉష సూర్యకిరణములచేత చీకట్లను పారద్రోలించి, లోకములను మెరుపుల మొత్తమువలె వెలిగించుచున్నది.

9. పురాతన ఉషస్సులు సోదరీభావము కలవి. గడచిన దానిని అనుసరించి ప్రతిదినపు ఉషస్సు వచ్చుచున్నది. నవీన ఉషస్సులు కూడ గడచిన ఉషస్సులను అనుసరించి సత్కర్మానుష్టానము కలవి అగుచున్నవి. అవి మాకు సకల సంపదలు ప్రసాదించవలెను.

10. ధనవతీ ! ఉషా ! హవిస్సులు అర్పించు మమ్ము మేల్కొలుపుము. ధనలోభము కలిగి మేల్కొనని మా శత్రువులను దీర్ఘనిద్ర పుచ్చుము. నీవు ఆయువు హరించుదానవు. యజమానికి ధన సమృద్ధి కలిగించుము.

11. ఉష సకల వస్తువులందు చేరి తూర్పు దిక్కున వర్ధిల్లుచున్నది. ఉష తన రథమునకు ఎర్రని గోవులను పూన్చుచున్నది. చీకట్లను పారద్రోలుచున్నది. సమస్తమును వెల్లడిచేయుచున్నది. ఇంటింట అగ్ని వెలుగొందుచున్నది.

12. ఉష ఉదయించినది. పక్షులు గూళ్లు వదిలి ఎగురుచున్నవి. నరులు ఆహారాన్వేషణకు బయలుదేరుచున్నారు. యజమానులు యజ్ఞశాలలందు హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. ఉష వారలకు అధిక ధనము ప్రసాదించుచున్నది.

13. స్తోతార్హులగు ఉషస్సులారా ! మిమ్ము రెండు సూక్తములందలి మంత్రముల స్తుతించినాను. మాకు అభ్యుదయమును, యాచకులకు అపరిమిత ధనములు ఇవ్వగలిగినంత ధనములను ప్రసాదించుము.

నూట ఇరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - కక్షీవంతుడు, దేవత - దానము, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. తనవద్దకు ఉదయమున వచ్చిన వారికి స్వనయుడు అను రాజు రమణీయ ధనములను ఇచ్చును. కక్షీవంతుడు ఆ ధనమును తండ్రికి అర్పించినాడు. అతడు ఆ ధనమును వృద్ధి చేసినాడు. పుత్రపౌత్రులను పోషించినాడు. జీవితమును పెంచుకున్నాడు. మంచి కొడుకులు కలిగి వర్ధిల్లినాడు.

2. పుత్రా ! ఆ రాజునకు నీవు ఉదయపు అతిథివి అయినావు. త్రాటితో మృగములను పక్షులను కట్టినట్లు ఆ రాజు నిన్ను ధనమున బంధించినాడు. అట్టి స్వనయుడు మంచి గోవులు, అశ్వములు, ధనసమృద్ధి కలవాడు కావలెను. ఇంద్రుడు అతనికి అధిక సంపద ప్రసాదించును.

3. నిన్న ఉదయము ఈ రాజు నా పుత్రునకు ధనమును ఇచ్చినాడు. కర్మానుష్ఠాత అగు ఆ రాజును చూచుటకు ఈ ఉదయము అతని యజ్ఞస్థానమునకు వచ్చినాను. నాకు అందిన ధనముతో సోమము సిద్ధము చేసినాను. దేవతలారా ! సోమము స్వీకరించుడు. శత్రువులను నిరసించు, పుత్రపౌత్రాదులతో కూడిన ఆ రాజును ప్రియసత్యవాక్యములచే వృద్ధి చెందించుడు.

4. గోవులు పాలను స్రవించుచున్నవి. సుఖములు కలిగించుచున్నవి. గోవులు యాగము చేయు వారిని, చేయబోవువారిని సుఖపెట్టుచున్నవి. జనులను సంతోష పెట్టువారిని జనులను రక్షించువారిని అన్న సమృద్ధి హేతువులగు ఆజ్యధారలు ఆనందపరచుచున్నవి.

5. దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించి వారిని ప్రీతులను చేసిన మానవుడు స్వర్గమును పొందుచున్నాడు. దేవతలమధ్య వర్తించుచున్నాడు. అతనికొఱకు జలము సారవంతమయి ప్రవహించుచున్నది. భూమి సస్యములను ఇచ్చుచున్నది. సర్వవేళల సంతోషపరచుచున్నది.

6. దానము చేసినవారికే రమ్య వస్తువులు లభించుచున్నవి. దానము చేసినవారికే స్వర్గమున సూర్యానుగ్రహమువలన స్థానము లభించుచున్నది. దానము చేసినవారే మరణములేని వారు అగుచున్నారు. దానము చేసినవారే ఆయువును పొందుచున్నారు.

7. దేవతలను తృప్తి పరచువారలకు దుఃఖకరమగు పాపము కలుగదు. దేవతలను స్తుతించువారు, వ్రతములు చేయువారికి వార్ధక్యము రాదు. ఈ ముగ్గురు కానివాడు పాపముల పాలగును. దేవతలకు యాగములు చేయనివారు కష్టముల పాలగుదురు.

నూట ఇరువది ఆరవ సూక్తము

ఋషులు - మొదటి 5-కక్షీవంతుడు; 6- బాయవ్యుడు; 7-రోమశ అను మహిళ;

దేవత - దానము, ఛందస్సు - తొలి 5 త్రిష్టుప్, మిగిలినవి అనుష్టుప్.

1. స్వనయుడు సింధు దేశపు రాజు. అతనిని అన్యులు హింసించలేరు. అతడు నాకు వేయి సోమయాగముల కీర్తిని కలుగజేసినాడు. అట్టి రాజు కొఱకు సుమనస్కుడనయి మంచి స్తుతులను కూర్చుచున్నాను.

2. స్వనయుడు ధనదాత. అతనిని నేను యాచించినాను. అతడు కక్షీవంతుడనునాకు అతని సమస్త ఆభరణములను ఇచ్చినాడు. శుద్ధములు, శుభలక్షణములుగల అశ్వములనిచ్చినాడు. అతని నుండి యజ్ఞములు స్వీకరించినాను. ఆవిధముగా స్వనయుని కీర్తి ద్యులోకమున శాశ్వతము అయినది.

3. స్వనయుడు కపిలాశ్వములు పూన్చిన, స్త్రీలు కూర్చున్న పది రథములను ఇచ్చినాడు. అరువదివేలకు మించిన గోసముదాయము రథములవెంట సాగినది. కక్షీవంతుడు మరుసటి రోజే వాటిని అన్నింటిని తన తండ్రికి అర్పించినాడు.

4. పది రథములు వేయిమంది సేవకులు గల గోసమూహము ముందు నలుబది ఎర్రగుఱ్ఱములు వరుసకట్టిసాగినవి. తదుపరి కక్షీవంతుని సేవకులు గడ్డి మొదలగు వానితో సాగినారు.

5. మా బంధువులు అన్యోన్య అనురాగము గలవారు. ఐకమత్యము గలవారు. హవిస్సులను ఇచ్చువారు. అంగిర వంశస్థులు. మొదటి దానమును అనుసరించి ధనము నిండిన పదకొండు రథములను బంధువుల కొఱకు గ్రహించినాను.

6. నా భార్య రోమశ సంభోగార్హురాలు. నేను ఆమెను ప్రియముగా పరిగ్రహించినాను. బిడ్డను కన్న ముంగిసవలె విడువరానిది. ఆమె నాకు అనేక సంభోగములను ఇచ్చుచున్నది.

7. నాథా ! నేను గాంధార దేశపు గొఱ్ఱెవలె రోమములు కలిగి, సంపూర్ణురాలనయి ఉన్నాను. నా అవయవములు అల్పములు అని తలంచకుము. నన్ను సమీపించుము. నన్ను తాకుము.

(ప్రథమ మండలమున పదునెనిమిదవ అనువాకము సమాప్తము)

పందొమ్మిదవ అనువాకము - నూట ఇరువది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - అత్యష్టి.

1. అగ్ని యజ్ఞనిర్వాహకుడు, దేవతలను పూజించువాడు. సమర్థుడు. హోమము చేయునపుడు నేతి హవిస్సుల సహితముగా జ్వలించువాడు. అగ్ని గొప్పదాత. సకలజనుల జీవ హేతువు. బలమునకు పుత్రుడు. ప్రజ్ఞావంతుడు. విప్రునివంటి మేధావి. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. అట్టి అగ్నిని స్తుతించుచున్నాను.

2. అగ్నీ ! నీవు మేదావివి. ప్రకాశవంతుడవు. అంగిరో వంశజులందు ఉత్తముడవు. సర్వత్ర సంచరించువాడవు. సూర్యుని పోలినవాడవు. మానవుల కొఱకు దేవతలను పిలుచువాడవు. జ్వలించువాడవు. కామ్యార్థప్రదాతవు. అత్యంత పూజార్హుడవు. మేము ఋత్విజులము. నిన్ను మంత్రములతో ఆహ్వానించుచున్నాము. యజమానుల

కోరికలు తీర్చుము.

3. అగ్ని సంయోగమున కఠినములు, స్థావరము అయిన పర్వతాదులు ద్రవించును. అగ్ని ప్రకాశమానుడు. పరశు ప్రహారమువలె శత్రువును తెగనరుకువాడు. విలుకానివలె అగ్ని శత్రువును తిరస్కరించి విహరించుచున్నాడు. పారిపోవువాడుకాదు.

4. దాతలు పరమార్థవేత్తకు ధనములు సమర్పింతురు. అట్లే యజమానులు అగ్నికొఱకు రసవంతములగు హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. అగ్ని అత్యంత తేజోవంతుడు. యజమానులకు స్వర్గాదులు ప్రసాదించుచున్నాడు. అగ్ని అనేక వస్తువులందు వృక్ష సమూహములందు ప్రవేశించుచున్నాడు. తన జ్వాలలతో వాటిని మసి చేయుచున్నాడు. అదేవిధముగా అగ్ని తన తేజమున పాపములను నిశ్శేషముగా నశింపచేయుచున్నాడు.

5. పగలుకన్న అగ్నిరాత్రి ప్రకాశమానమయి ప్రజ్వరిల్లును. దర్శనీయుడగును. ఆయుష్మంతుడగు అగ్ని కొఱకు పగలు యజ్ఞవేదిక సమీపమున హవిస్సులు అర్పింతుము. తండ్రి గృహమును పుత్రుడు గ్రహించినట్లు అగ్ని హవిస్సులను గ్రహించవలెను. ఆహవనీయాది త్రేతాగ్నులు తనను పూజించువారిని రక్షించుచున్నవి. అగ్ని హవిస్సులు అందుకొని ముదిమిలేనివాడు అయినాడు. అతడు యజమానులను ముదిమిచెందనీయడు.

6. వేదికలందు మరుత్తుల బలమువలె, అగ్ని అధికధ్వనితో ప్రజ్వరిల్లుచున్నాడు. అగ్ని పూజనీయుడు. సేనా విజయమునకు అర్చింపదగినవాడు. హవిస్సులు స్వీకరించు స్వభావము కలవాడు. యజ్ఞప్రకాశకుడు. ఆహుతులకు ఆనందించువాడు. యజమానులకు ఆనందప్రదాత. మానవుల సుఖప్రాప్తి కొఱకు మంచి మార్గమును అనుసరించినట్లు అగ్నిని అనుసరించుచున్నారు.

7. భృగు వంశజులయిన ఋషులు ఐహిక, ఆముష్మిక ప్రాప్తి కొఱకు అగ్నిని నుతించుచున్నారు. నమస్కరించుచున్నారు. హవిర్ధానము కొఱకు అరణిని మథించుచున్నారు. పాపరహితులు అగుచున్నారు. హోమద్రవ్యముల ధరించి జ్వలించునట్టి అగ్ని రత్నదాత అగుచున్నాడు. యాగప్రధానుడగు అగ్ని కొఱకు ఆజ్య యుక్తములయిన హవిస్సులను అందించుచున్నాము. ప్రజ్ఞావంతుడగు అగ్ని ఈ హవిస్సులను, ఇతర హవిస్సులను అందుకొనుచున్నాడు.

8. అగ్ని సమస్త జనులకు సమస్త యజమానులకు పాలకుడు. స్తవనీయుడు. అతిథివలె పూజార్హుడు. అట్టి అగ్నిని సుఖములు ప్రసాదించుమని ఆహ్వానించుచున్నాము. అన్నాదులు అందుకొనుటకు పిల్లలు తండ్రివద్దకు చేరుదురు. అట్లే దేవతలందరు హవిస్సులకొఱకు అగ్నివద్దకు జేరుదురు. ఋత్విజులు సహితము పూజనీయులయిన అన్యదేవతల మధ్య అగ్నికే హవిస్సులు అందించుచున్నారు.

9. అగ్నీ ! నీవు బలవంతుడవు. శత్రుంజయుడవు. తేజోవంతుడవు. దేవతలు మెచ్చదగు యజ్ఞము ధనమునందువలె

నీవు అరణులందు ఆవిర్భవించుచున్నావు. నీ కార్యములు కీర్తిప్రదములు. నీ ఆనందమే ప్రధానము. అందువలన యజమానులు నిన్ను పరిచారకులవలె సేవింతురు.

10. ఋత్విజులారా ! పూజ్యుడు, స్వబలమున ఇతరులను తిరస్కరించువాడు. ప్రాతఃకాలమున ప్రజ్వరిల్లువాడు, పశుప్రదాత అగు అగ్నిని స్తుతించుడు. అగ్ని కొఱకు యజమాని సమస్త వేదికలను ఏర్పరచుచున్నాడు. యజ్ఞమునకు విచ్చేయు దేవతలందు అగ్నియే శ్రేష్ఠుడు. స్తోత్ర పాఠకులు ధనికుని స్తుతించునట్లు హోతలు అన్య దేవతలకన్న ముందుగా అగ్నిని స్తుతింతురు.

11. అగ్నీ ! మాకు కనిపించు దేవతలందరకు నీవు సమానుడవు. నేను మంచిమనసువాడను. నీవు మంచి మనసుతో పూజనీయము అగు ధనమును నాకు ప్రసాదించుము.

అగ్నీ ! నీవు బలవంతుడవు. నీవు మా కొఱకును, స్తుతికర్తలకొఱకును, యజమానులకొఱకును శ్రేష్ఠమయిన అన్నమును అనుగ్రహింపుము.

అగ్నీ ! నీవు ధనవంతుడవు. మాకు మంచి పుత్రపౌత్రులను, ధనమును ప్రసాదించుము. కలినుడు తన బలమున ఇతరులను నశింప చేయును. ట్లే నీ బలమున మా శత్రువులను నశింప చేయుము.

నూట ఇరువది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - అత్యష్టి.

1. అగ్ని ఇతర దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. అరణుల మధ్య, అధ్వర్యుని వలన అవతరించినవాడు. సకల కర్మలకు ఆధారభూతుడు. యజమానులు ధనమును అపేక్షించి అగ్నిని అర్చించుచున్నారు. యజమానుల కర్మలు, స్వకర్మలను అనుసరించి ప్రవర్తించు అగ్నియొక్క మైత్రియే యజమానులకు సంపద అగుచున్నది. వేదికమీద ప్రజ్వరిల్లు అగ్నిని బాధించువారు లేరు. ఆ అగ్నిచుట్టు ఋత్విజులు చేరి ఉన్నారు.

2. అగ్ని యజ్ఞ సాధకుడు. యజ్ఞవేదియందు ప్రతిష్ఠింపబడినవాడు. ఆ అగ్నికి యజ్ఞమునందలి పురోడాశాదులు తృప్తి కలిగించువరకు సేవింతుము. పూర్వము వాయువు ఈ అగ్నిని సూర్యుని నుండి మనువు కొఱకు భూమికి తెచ్చినాడు. అట్టి అగ్ని మా యజ్ఞశాలయందు ఉండవలెను. చరుపురోడాశములు గ్రహించువరకు ప్రజ్వరిల్లుచుండవలెను.

3. మా ఆహ్వానమును అందుకొని విచ్చేయువాడు, వేదికమీద స్తుతించబడువాడు, హవిస్సులు కలవాడు, కోర్కెలు తీర్చువాడు, ధ్వనించువాడు, సమర్థుడు, ప్రకాశకుడు, స్తుతులకు నూరు రెట్లు ఎదిగి జ్వలించువాడు, శత్రుహంతకుడు,

ఉన్నత స్థలములందు, యజమాని గృహమున నివసించు అగ్ని గమనముతో హవిస్సులను అందుకొనుటకు సాగుచున్నాడు.

4. అగ్ని మహత్కర్మలవాడు. పురోహితునివలె యజ్ఞనిర్వాహకుడు. ఇంటింటా నశించక నిలుచువాడు. యజ్ఞములందు విరాజిల్లువాడు. ఈ యజమానియు సత్కర్మతో యాగము చేయుచున్నాడు. యజమానికి ఫలమును ప్రసాదించుటకు అగ్ని హవిస్సులు స్వీకరించుచున్నాడు. అగ్ని ఆజ్యము సేవించు అతిథివలె పూజ్యుడు అయినట్లే యజమానియు హవిస్సులు ఆర్జించుచున్నాడు.

5. అగ్ని తన తృప్తికొఱకు వాయువు ధాన్యాదులను తనలో చేర్చుకొనును. అట్లే యజమానులు అగ్నిని తృప్తిపరచుటకు అగ్ని జ్వాలలందు చరుపురోడాశాదులు సమర్పించుచున్నారు. అన్నము కోరువానికి ఆహారము సమకూర్చువానివలె యజమానులు అగ్నికి హవిస్సులు అందించుచున్నారు. ఆ అగ్ని మమ్ము పాపముల నుండి రక్షించుచున్నాడు. పాప బాధను తొలగించుచున్నాడు.

6. అగ్ని సర్వస్వరూపుడు. మహత్తుగలవాడు. అతృప్తుడు. అతడు కుడిచేత ధనమును దాల్చినాడు. సూర్యునివలె ప్రకాశించుచున్నాడు. అన్నము అర్థించువారిని విడుచువాడుకాడు. అతడు దేవతలకు హవ్యవాహనుడు. అగ్ని యజమానులు అందరికి అన్నము కలుగచేయును. పుణ్యలోకముల ద్వారములు తెరుచును.

7. అగ్ని యజమాని పాపములు తొలగించును. బాధలు దూరము చేయును. సుఖములు కలిగించును. అతడు ఋత్విజులకు పాలకుడు. జయశీలుడగు రాజువలె ఇష్టుడు. యజమానులు అందించు హవిస్సులకొఱకు అగ్ని విచ్చేయును. ఘనుడు, హింసకుడు అయిన వరుణ రాజు బాధలనుండి అగ్ని రక్షించుచున్నాడు.

8. అగ్ని ధనములను ఇచ్చువాడు. అందువలన జనప్రియుడు. అగ్ని అధిపతి. హోమ నిర్వాహకుడు. హవ్యవాహనుడు. హీవన హేతువు. సర్వజ్ఞుడు. ధ్వనించువాడు. మనోహరుడు. అట్టి అగ్నిని ఋత్విజులు, తమ రక్షణ నిమిత్తము ధనములు కోరుచు హవిస్సులు అర్పించి స్తుతించుచున్నారు.

నూట ఇరువది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత, 6వ దానికి చంద్రుడు

ఛందస్సు - అత్యష్టి 8,9 అతిశక్వరి 11 అష్టిభ.

1. ఇంద్రా ! నీవు ప్రజ్ఞావంతుడవు. పండితుడవు. యజమాని చేయు యజ్ఞమునకు నీ రథమును నడిపించుచున్నావు. అతనిని గొప్పవానిని చేయుచున్నావు. ఫలములు పొందుటకు సమర్థుని చేయుచున్నావు. హవిస్సు కలవానిని చేయుచున్నావు. హవిస్సులు కోరుచున్నావు. కర్మ ఫలము ప్రసాదించుటకు ఆలస్యముచేయని

ఇంద్రుడు మా హవిస్సులను, స్తుతులను స్వీకరించవలెను.

2. "ఇంద్రా ! రక్షింపుము" అను పిలుపు విన్నపుడు నీవు మరుత్తులతోకూడి యుద్ధములకు పోవుచున్నావు. నీ సేనలతో కూడి నీవే నరులకు అభయము ఇచ్చుచున్నావు. ఋత్విజులతో కూడి అన్నము ప్రసాదించుచున్నావు. హవిస్సులు అందుకొనుచున్నావు. అటువంటి నిన్ను ఋత్విజులు స్తుతించుచున్నారు. వేగవంతమగు గుఱ్ఱమునువలె నిన్ను సేవించుచున్నారు.

3. ఇంద్రుడు శత్రుంజయుడు. నీరులేని మేఘములను విడిచి, నీరు నిండిన మేఘములను కొట్టి వర్షించువాడు. ఇంద్రుడు వర్షింపచేయుట అసామాన్య కార్యమని జనులకు చాటిచెప్పుచున్నాను. ఇంద్రుని గొప్పతనమును ద్యులోక దేవతలకు, రుద్రునకు, మిత్రునకు, వరుణనకు చెప్పుచున్నాను. ప్రజలకు సుఖము కలిగించు ఇంద్రునకు సహితము విన్నవించుచున్నాను.

4. ఇంద్రుడు యాగముల నిమిత్తము స్నేహితుడయి వచ్చువాడు. శత్రువును సహించువాడు. సహాయము చేయువాడు. హవిస్సుల కొఱకు యాగ విరోధులను అణచువాడు. మరుత్తులతో కూడినవాడు. ఫలములను ఇచ్చు ఇంద్రుని మా సమస్త కర్మములను రక్షించమని ప్రార్థించుచున్నాను. ఇంద్రుడు నివారించిన శత్రువు మమ్ము ఏ యుద్ధములందును బాధించలేడు.

5. ఉగ్రుడవగు ఇంద్రా ! నీకు భక్తుడయిన యజమాని శత్రువును నీ శత్రువులయిన వృత్రాదులవలె ఆయుధములతోను, యాగధనముతోను లొంగదీయుము. మా పూర్వులకు నీవు యాగఫలమును ప్రసాదించినావు. మాకును అట్లే నీరక్షణలను, యాగఫలమును ప్రసాదించుము. నీవు పాప రహితుడవు, జగన్నిర్వాహకుడవు, అది జగద్వితము. మా యజమాని సకల పాపములను తొలగించుము. దుఃఖములను పరిమార్చుము. సుఖములు ప్రసాదించుము.

6. మేము చంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. యాగవిరోధులను హింసించి ఇంద్రునివలె చంద్రుడు వచ్చుచున్నాడు. దినదినాభివృద్ధినొందు చంద్రుని స్తుతించుచున్నాము. మమ్ము నిందించువానిని, విరోధిని, దుర్బుద్ధి గలవానిని చంద్రుడు తొలగించవలెను. మమ్ము హింసించదలచిన దొంగను తలక్రిందులుగా వ్రేలాడదీసి రూపుమాపవలెను.

7. ఇంద్రా ! ప్రసిద్ధమగు నీరూపమును తెలుపుచున్నాము. స్తుతించుచున్నాము. భజించుచున్నాము. సామర్థ్యము కలిగించునది, రమణీయమగునది, వృద్ధినొందునది, పుత్రపౌత్రాదులతో గూడినది అగు ధనమును ప్రసాదించుమని ప్రార్థించుచున్నాము.

ఇంద్రా ! నిన్ను తెలిసికొనుట దుస్తరము. నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నాము, ఆహ్వానించుచున్నాము, అర్పించుచున్నాము.

8. ఋత్విజులు మా పక్షమున ఇంద్రుని స్తుతించినారు. ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడు అయినాడు. యుద్ధమునందు శత్రువులను కూల్చినాడు. ఇంద్రుడు శత్రునాశకుడు. అతని పాలనలో మమ్ము ఎదిరించ వచ్చిన సేన తానే చచ్చినది. మా మీదకు రానేలేదు.

9. ఇంద్రా ! నీవు పాపములు, రాక్షసులు ఉండని మార్గమున రమ్ము. తలచినంతనే కలుగు ధనములతో విచ్చేయుము. దూరమగు స్వర్గమునుండి రమ్ము. దగ్గరి భూలోకము నుండి విచ్చేయుము. యాగశాలలోని హవిస్సులను స్వీకరింపుము. యాగమును, మమ్ము రక్షింపుము, పాలింపుము.

10. ఇంద్రా ! నీవు బలవంతుడవు. ధనవంతుడవు. రక్షకుడవు. అసురడవు. తృప్తి కలిగించువాడవు. మా స్తుతులు నిన్ను మరింత బలవంతుని చేయును. నీ మాహాత్మ్యము వృద్ధినొందించును. ఉత్సాహము కలిగి సూర్యునివలె ప్రకాశింతువు. నీవు ఏదో ఒక రథమును అధిరోహించి మా యాగశాలకు విచ్చేయుము. శత్రువును బాధింపుము. కుత్సితుని హతమార్చుము.

11. ఇంద్రా ! నీవు రక్షకుడవు. మమ్ము దుర్బుద్ధి పాపములనుండి రక్షింపుము. మా స్తుతులతో తృప్తినొందుము. యాగ విఘ్నకారకులను హతమార్చుము. మావంటి యజమానులను రక్షింపుము. సకల జీవములకు ఆధారభూతుడవగు నిన్ను రాక్షస సంహారమునకుగాను పరమేశ్వరుడు సృష్టించినాడు.

నూట ముప్పదియవ సూక్తము - ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు,

దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - అంత్యష్టి- చివరిది త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! అగ్ని యాగ గృహమునకు వచ్చునట్లు రేరాజు చంద్రుడు స్వస్థానమునకు చేరునట్లు నీవు స్వర్గము నుండి యాగశాలకు విచ్చేయుము. పుత్రులు తండ్రిని భోజనమునకు పిలిచినట్లు ఋత్విజులతో కూడి నిన్ను హవిస్సులు అందుకొనుటకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

2. ఇంద్రా ! దంచి, పిండి, శోధించి సిద్ధము చేసిన సోమమును జలమున నిండిన తొట్టివలె పాత్రలో ఉంచినాము. దప్పిగొన్న వృషభము బావివద్దకు పోవునట్లు విచ్చేయుము. ఈ సోమము నీకు బలమును, కాంతిని, సాహసము కలిగించును. సూర్యాశ్వములు సూర్యుని ఆకసమున విహరింపచేసినట్లు నీ అశ్వములు నిన్ను యాగశాలకు తోడ్కొని రావలెను.

3. సోమము ద్యులోకము నుండి తేబడినది. నాశరహితమయినది. పిట్ట తన పిల్లనువలె రాళ్లమధ్య పొదలలో తీవలందు భద్రపరచబడినది. అంగిర శ్రేష్ఠుడు గోద్వారమునువలె ఇంద్రుడు ఆ సోమము కొఱకు విచ్చేసినాడు. జలములు దాచుకున్న జలదముల ద్వారములను తెరచినాడు. భూమిని సస్యశ్యామలము చేసినాడు.

4. ఇంద్రుడు తాను ధరించిన వజ్రాయుధమును శత్రుసంహారమునకుగాను జలమును మంత్రములతో తీవ్రపరచినట్లు సానపట్టుచున్నాడు. వృత్రాసురుని వధించుటకు పదును పెట్టుచున్నాడు. ఇంద్రుడు స సైన్యముగా బయల్వెడలినాడు. చెట్లను గొడ్డలితోవలె శత్రువులను నరికినాడు. గండ్రగొడ్డలితో చెట్లను కూల్చినట్లు శత్రువులను కూల్చినాడు.

5. ఇంద్రా ! యుద్ధమునకు వెడలువారి వలె నీ రథమును మా యాగములకు నడపింతువు. వర్షము కలిగించి నదులను సముద్రమునకు ప్రవహింప చేతువు. మనువునకు గోవులను ఇచ్చినట్లు సామాన్య జనులకు గోవులను అందించినావు. మమ్ము కాపాడుటకు జలములను నదులందు ప్రవహింపచేసినావు.

6. ఇంద్రా ! ధనము కొఱకును, సుఖము కొఱకును ఋత్విజులు నీకు హవిస్సులు అర్పించుచున్నారు. బుద్ధి కుశలుడు రథమును నిర్మించినట్లు ఋత్విజులు నీ కొఱకు స్తుతులను నిర్మించినారు. యుద్ధములందు వేగముగల నిన్ను యుద్ధవీరుని పొగడినట్లు పొగడి ప్రోత్సహించుచున్నారు. విశ్వమందలి గోధనాదులను ప్రసాదించమని నిన్ను ప్రార్థించుచున్నారు.

7. ఇంద్రా ! నీవు వజ్రమును నాట్యము చేయించగలవు. నీకు హవిస్సులు అర్పించు యజమాని కొఱకు తొంబది శత్రు నగరములను కూల్చినావు. శత్రుసంహారకమగు వజ్రమున యజమాని యొక్క శత్రువులను హతమార్చినావు. దివోదాసుని కొఱకు అతని శత్రువు శంభరాసురుని కొండమీది నుంచి కూలద్రోసినావు.

8. ఇంద్రుడు యుద్ధములందు యజమానుని రక్షించుచున్నాడు. సమస్త యుద్ధములందు, తన ఆయుధములతో, యజమానుని రక్షించుచున్నాడు. స్వర్గ సౌఖ్యములను ఇచ్చి యుద్ధములందు రక్షించుచున్నాడు. ఇంద్రుడు నదులకొఱకుగాను విద్వేషులను సంహరించుచున్నాడు. కృష్ణుడు అను రాక్షసుని నల్లని చర్మము ఒలిచి చంపినాడు. దహించినాడు. హింసించు సర్వజంతువులను నిశ్శేషముగ హతమార్చినాడు.

9. ఇంద్రుడు సూర్యుని రథచక్రమును తన బలమున లాగినాడు. తేజోవంతుడు అయినాడు. శత్రువు మీద ప్రయోగించినాడు. శత్రువులను హతమార్చినాడు. ఇంద్రుడు ఉశనసుని రక్షించుటకు ఇంతదూరము వచ్చినాడు. అతడు మాకు సమస్త సుఖసాధనములను ప్రసాదించవలెను. నరునివలె సాయపడవలెను. నిత్యము మా కోరికలను తీర్చవలెను.

10. ఇంద్రా ! నీవు వర్షించువాడవు. శత్రుపుర ధ్వంసకుడవు. ప్రసిద్ధుడవు. మేము దివోదాస వంశజలము. నిన్ను నవీన స్తోత్రములతో భజించుచున్నాము. మా స్తోత్రములకు సంతృప్తుడవు అగుము. మమ్ము రక్షించుము. పగటి సూర్యునివలె ప్రకాశించుము.

నూట ముప్పది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - అంత్యష్టి.

1. దేవతలు ఇతరులను నిరసించు స్వభావులు. అయినను ఆ దేవతలు ఇంద్రునకు వశులయి ఉన్నారు. భూమి కూడ ఇంద్రుని కీర్తి కొఱకు, ఇంద్రునకు వశమయిఉన్నది. దేవతలందరు ఏకముగా ఇంద్రునే ముందుంచుకున్నారు. మానవులు చేయు ప్రాతస్సవనాదులు మూడును, పురోడాశాది హవిస్సులును ఇంద్రుని కొరకే అగుచున్నవి.

2. ఇంద్రా ! నీవు సర్వసముడవు. యజమానులు తమ కోరికలు తీర్చుకొనుటకును, స్వర్గాదులు లభించుటకును, నీ ఒక్కనికే, సకల సోమయాగములందును, విశేష హవిస్సులను అర్పించుచున్నారు. యజమానులు నిన్ను ఓడవలె దరిచేర్చు వానిగా భావించి సేనాగ్రమందు ఉండమని అర్థించుచున్నారు. యజ్ఞములందు ఈశ్వరునివలె భావించి నిన్ను కీర్తించుచున్నారు.

3. ఇంద్రా ! నీవు పబ్బమును విడువక నీ సామర్థ్యమును ప్రకటించుచున్నావు. యజమానులు గొసమూహములను కోరి ఉన్నారు. పాపములు పోగొట్టుకోదలచినారు. ఆ తలంపుతో భార్యా సహితులయి నీకు హవిస్సులు ఇవ్వదలచినారు. యాగములు చేయుచున్నారు. నీవు యజమానులకు గోవులను, స్వర్గమును ప్రసాదించుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు ఎంతోకాలముగా గట్టిపడిన శత్రుపురములను ధ్వంసము చేసినావు. యాగ విరోధులగు రాక్షసులను నాశనము చేసినావు. ఈ నీ పరాక్రమమును యజమానులు గ్రహించినారు. నీవు ఈ భూమిని, జలమును స్వాధీనపరుచుకున్నావు. సకల సంతోష కార్యములను చేయుచున్నావు.

5. ఇంద్రా ! నిన్ను భజించు యజమానులను రక్షించుచున్నావు. నీ స్నేహము కోరిన మమ్ము రక్షించుచున్నావు. అందువల్ల సర్వయాగములందును నీకు బలమును ఇచ్చు సోమమును సమర్పించుచున్నాము. యజమానులను రక్షించుటకు యుద్ధములందు సింహనాదము చేయుచున్నావు. నీకు సర్వ విషయములందును సమృద్ధి కలదు. అన్నము కోరినవారికి అన్నము ఇచ్చుచున్నావు.

6. ఇంద్రుడు కామ్యార్థ ప్రదాతగా-శత్రుహింసకుడుగా పేరుపొందినాడు. స్వర్గ సాధనమగు యజ్ఞమునకు ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము. ఇంద్రుడు ఉషఃకాలమున విచ్చేయునా ? అర్చన సాధనములగు హవిస్సులు గ్రహించునా?

7. పరాక్రమశాలీ ! ఇంద్రా ! నిన్ను మాస్తుతులతో పూజించినాము. మాయందు శతృత్వము గలవారిని మాకు దుఃఖములు కలిగించు వారిని నీ వజ్రాయుధమున హతమార్చుము. మంచి స్తోత్రములు వినుము.

మమ్ము జయించవలెనన్న దుర్బుద్ధి నశించవలెను. సకలమార్గములందును దోపిడిగాండ్ర దుర్బుద్ధి మమ్ము బాధింపకుండవలెను.

నూట ముప్పది రెండవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - అంత్యష్టి.

1. ఇంద్రా ! నీవు మాకు రక్షకుడవు. నీవు మాకు సాయము చేయుము. మేము ఎంతటి శత్రువునైనను ఎదిరించగలము. మా మీదకు వచ్చువారిని హతమార్చగలము. యజ్ఞమునందు సోమము సమర్పించిన యజమానికి మేలు చేయుము. యుద్ధములందు శత్రుంజయుడవయిన నీకు హవిస్సులు అందించుచున్నాము. స్తుతించుచున్నాము.

2. శత్రువులను సంహరించదలచిన యజమాని వీరమార్గమును అవలంబించుచున్నాడు. ఇంద్రునకు ప్రీతి కలిగించుటకు ప్రాతస్సవనము చేయుచున్నాడు. స్వర్గప్రదాత అగు ఇంద్రుడు ఆ యజమాని శత్రువులను హింసించుచున్నాడు. అన్నీ తెలిసిన యజమానికి ఇంద్రుడు పూజనీయుడు. అట్లే ఇంద్రుడు సర్వజనులకు పూజనీయుడు అగును.

ఇంద్రా ! మాకు సంపదలు ప్రసాదించుము. నీవు చేసిన దానములు స్థిరములు కావలెను.

3. ఇంద్రా ! ఋత్విజులు వేదికలు సిద్ధము చేయుచున్నారు. యాగములు చేయుచున్నారు. నీ కొఱకు ప్రకాశమానమగు హవిస్సులు సిద్ధము చేసినారు. నీవు స్వర్గమున ఉన్నావు. అంతరిక్షమున సూర్యరూపమున నిన్ను అందరు దర్శించుచున్నారు. నీవే వర్షము కలిగించుచున్నావు. యజమానులకు గోధనమును ప్రసాదించుచున్నావు.

4. ఇంద్రా ! అంగిరో గోత్రజుల కొఱకు మేఘమును భేదించినావు. వారి గోసమూహములను విడిపించినావు. అట్లే యుద్ధములు చేసినావు. జయించినావు. మేము నీకు సోమమును సమర్పించుచున్నాము. సమస్త యాగవిరోధులను హతమార్చుము. మాయందు కుత్సితబుద్ధిగల శత్రువులను వధింపుము. నీపనులు పూర్వమువలెనే స్తవనీయములు.

5. ఇంద్రుడు పరాక్రమశాలి. అతని వీర కృత్యములు జగద్విదితములు. యజమానులు తమ శత్రువులను బాధించుమని ఇంద్రుని అర్చించుచున్నారు. హవిస్సులు అందించుచున్నారు. హవిస్సులు ఇంద్రుని కొరకే ఏర్పడినవి. ఇంద్రుడు అన్నము కోరిన యజమానులను రక్షించుచున్నాడు. వారి శత్రువులను హతమార్చుచున్నాడు. యజమానులు స్వర్గమును సాధించు కర్మలు చేయుచున్నారు. దేవతలను అభిముఖము చేసికొనుచున్నారు.

6. మేఘాభిమాన దేవతలారా ! మీరు యుద్ధమున అగ్రభాగమున నిలుపుడు. మమ్ము వధించవచ్చు సేనను హతమార్చుడు. శత్రువులను అందరను వజ్రమున చావగొట్టుడు. వజ్రాయుధము దూరము నుంచి కనిపించదు. లక్ష్యమయిన శత్రువుమీదపడి కూల్చును. మా విరోధులు ఎక్కడ ఉన్నను, వజ్రము వారిని వారి ఉపాయములను

భేదించును.

నూట ముప్పది మూడవ సూక్తము-ఋషి-పురుచ్ఛేపుడు, దేవత-ఇంద్రుడు,

ఛందస్సు - 2,3,4 అనుష్టుప్, 5 గాయత్రి, అధృతి; 7 అంత్యష్టి.

1. యజ్ఞములు చేయుచున్నాము. ద్యావా భూములను పవిత్రము చేయుచున్నాము. ఇంద్రునకు ఆశ్రయములు కాని భూములను, ఇంద్ర ద్రోహస్థానములను కాల్చుచున్నాము. మమ్ము ఎదిరించిన శత్రువులు అందరు శ్మశానము పాలయినారు.

2. శత్రుంజయుడవగు ఇంద్రా ! శత్రు సేనల శిరస్సులను సర్వవ్యాప్తములగు నీపాదముచేతను, ఐరావతపాదము చేతను అణగద్రొక్కుము.

3. ఇంద్రా ! శత్రు సేనలను చూర్ణము చేయుము. పీనుగుల పెంట చేయుము. శ్మశానము చేయుము. కుత్సితము సర్వసాధారణము. దానిని తగలపెట్టుము.

4. ఇంద్రా ! పైన చెప్పిన సేనలకు మూడింతల సేనలను వెంటపడి తరిమినావు. పట్టుకున్నావు. హతమార్చినావు. నీవు చేసిన శత్రు సేనా వధ మహత్తరమయినది. అనల్పమయినది.

5. ఇంద్రా ! ఎరుపురంగులుగల భయంకర పిశాచములను హతమార్చుము. సమస్త రాక్షసులను హతమార్చుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు శత్రునాశకుడవు. ఘన మేఘములను తలక్రిందులుగా చీల్చుము. వర్షము లేక భూమి ఏడ్చినట్లు, త్వష్ట రూపాగ్ని భయమున ద్యావా భూములు ఏడ్చినట్లు యజ్ఞములు లేక ద్యులోకము ఏడ్చుచున్నది.

ఇంద్రా ! నీవు బలవంతుడవు. శూరుడవు. క్రూరములగు ఆయుధములు గలవాడవు. "త్రిసప్తైః శూరసత్వభిః" ఇరువది ఒక్కమంది వీరభటులతో శత్రువుమీదకు పోవుచున్నావు.

7. సోమయాగము చేసిన యజమాని గృహములు పొందుచున్నాడు. శత్రువులను హింసించుచున్నాడు. దేవతల శత్రువులను ఓడించుచున్నాడు. అన్నము కలవాడు అగుచున్నాడు. అపరిమిత ధనమును పొందుచున్నాడు.

ఇంద్రుడు సోమయాగము చేయువారికి సమస్త సంపదలు ప్రసాదించుచున్నాడు.

(ప్రథమ మండలమున పందొమ్మిదవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఇరువదవ అనువాకము - నూటముప్పది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - వాయువు, ఛందస్సు - అంత్యష్టి.

1. వాయువా ! సమర్థము, వేగవంతములు అయిన అశ్వములు నిన్ను అందరికన్నముందు యాగమునకు తీసికొనిరావలెను. నిన్ను సంతోషపెట్టుటకు వాక్కు సత్యయుతము, గుణవంతము కావలెను. యజ్ఞసంబంధములయిన హవిస్సులు అందుకొనుటకును, మా కోర్కెలు తీర్చుటకును రథమున విచ్చేయుము.

2. మేము సోమము సిద్ధపరచినాము. అది శోధింపబడినది. ప్రకాశించునది. నిన్ను ఆనందింపచేయును. వాయువా ! నీ గుఱ్ఱములు "నియుత్తులు" అని నిన్ను సేవించునవి. పని నేరవేర్చునవి. సంతోషము కలిగించునవి. కలిసి నడుచునవి. ఆ గుఱ్ఱములు నిన్ను యాగస్థలమునకు చేర్చగలవు. ఋత్విజులు హవిస్సులతో నిన్ను నుతించుచున్నారు.

3. వాయువు ఎర్రని గుఱ్ఱములను కాడికి కట్టుచున్నాడు. చిత్రవర్ణ అశ్వములను రథమునకు పూన్చుచున్నాడు. జారుడు పరస్త్రీని మేల్కొలిపినట్లు వాయువా ! యజమానిని మేల్కొల్పుము. ఉషస్సులను నిలుపుము. ద్యావాపృథ్వులను ప్రకాశింపజేయుము.

4. వాయువా ! ప్రకాశించు ఉషస్సులు నీ కొఱకు అంతరిక్షమున ఆవరించిన తమ కిరణములచేత వస్త్రములు విస్తరించుచున్నవి. నానావర్ణ వస్త్రములను పరచుచున్నవి. గోవు నీ కొరకే పాలు, నేయి మున్నగు వానిని ఇచ్చుచున్నది. వర్షము కలిగించు వాయువులను కలిగించుచున్నావు. నదులను ప్రవహింపచేయుచున్నావు.

5. వాయువా ! పవిత్రులగు యజమానులు యాగములందు నీ కొఱకు సోమమును సిద్ధపరచినారు. నిన్ను వర్షము కలిగించమని ప్రార్థించుచున్నారు. నీవు సమస్త భూతముల నుండి హవిస్సులు అందుకొనుచున్నావు. సర్వభూతములను రాక్షస బాధనుంచి రక్షించుచున్నావు. వ్రతములచే క్షీణించిన యజమాని యాగవిరోధులను పారదోలవలసినదని నిన్ను ప్రార్థించుచున్నాడు.

6. వాయువా ! నీకు సోమపానమున అగ్రస్థానము కలదు. సోమపానమునకు అర్హుడవు. నీవు పాపములు పోగొట్టువాడవు. యజమానులు నిన్ను విశేషముగ ఆహ్వానించుచున్నారు. సమస్త గోవులు నీ కొరకే పాలు, నెయ్యి మున్నగునవి ఇచ్చుచున్నవి.

నూట ముప్పది అయిదవ సూక్తము - ఋషి - పరచ్ఛేపుడు,

దేవత - వాయువు, ఇంద్రుడు - ఛందస్సు - 7,8 అష్టి; మిగిలినవి అత్యష్టి.

1. వాయువా ! దర్భలు పరచినాము. సోమము సిద్ధము చేసినాము. నూర్ల, వేల అశ్వములతో విచ్చేయుము. నీకొఱకు

ఋత్విజులు ఇతర దేవతల కంటే ముందు సోమము సమర్పించినారు. ఈ సోమము నిన్ను ఆనందపరచుటకే అయి ఉన్నది. ఋత్విజులనుండి సోమము అందుకొనుము ఆస్వాదించుము.

2. ఈ సోమము పవిత్రముతో సంస్కరించినది. కోరదగినది. నిర్మల కాంతులు కలది. వాయువా ! ఈ సోమము నీకు తగినది. మనుష్యుల మధ్య పొందదగిన సోమమును నీకు దేవతల మధ్య సమర్పించినాము. నీవు నియుత్తు అను గుఱ్ఱములు పూన్చిన రథమునందు విచ్చేయుము. మాతో కూడుము. తృప్తినొందుము. స్వర్గమునకు చేరుము.

3. సోమము సూర్యోదయమందు సమాన కాంతి కలిగి ఉన్నది. శుద్ధమయినది. ప్రకాశమానము. అధ్వర్యులు దానిని పట్టుకొని నలిచినారు. వాయువా ! నీకు హవిర్భాగము అందించు సమయము అయినది. నీవు నూర్లకొద్ది, వేలకొలది అశ్వములతో విచ్చేయుము. హవిస్సులు ఆరగించుటకు ఆతురతగా విచ్చేయుము.

4. నియుత్తులను అశ్వములు పూన్చినరథము వాయువును, ఇంద్రుని సోమము చరుపురోడాశులు సేవించుటకు తీసుకొని రావలెను. ఇంద్రవాయువులారా ! ఇతరదేవతలకన్న ముందు సోమము సేవించుట మీకు ప్రియము. అందువలన సోమము సేవించుటకు అందరికన్నముందు గవాదిసంపదలతో విచ్చేయుడు.

5. ఇంద్రవాయువులారా ! ఈ యజ్ఞమున మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. మీ కొఱకు అశ్వవేగమంతటి తీవ్రమయిన సోమమును శోధించినాము. ఈ యజ్ఞమునకు సర్వ రక్షణలతో విచ్చేయుడు. దంచి, పిండిన సోమమును అధ్వర్యులు అందించుచున్నారు. స్వీకరింపుడు, సేవింపుడు, అన్నము ప్రసాదించుడు.

6. మేము కర్మలు చేయుచున్నాము. ఆ కర్మలందు ఇంద్రవాయువుల కొఱకు దంచిపిండిన సోమము సిద్ధపరచినాము. అది ప్రకాశించునది వెంట్రుకలు పడనిది. శుద్ధమయినది. లోపరహితము. అట్టి సోమమును అధ్వర్యుడు పట్టుకొని ఉన్నాడు.

7. వాయువా ! సోమము దంచు ధ్వని వినిపించు చోటికి యజ్ఞ గృహముల స్తుతివాక్కులు వినుపించుచోటికి హోమము కొఱకు నేయి తీసుకొనిపోబడుచున్న చోటికి నిద్రించు యజమానులను దాటుకొని విచ్చేయుము. ఇంద్రుడు కూడ విచ్చేయవలెను. నియుత్తులను అశ్వములమీద యజ్ఞస్థలమునకు మీరిద్దరు విచ్చేయుడు. నీవును ఇంద్రుడు యాగములకు విచ్చేయుడు.

8. యజమానులు సోమమును సేకరించుచున్నారు. ఋత్విజులు యాగము నిర్వహించుచున్నారు. ఇంద్ర వాయువులారా ! ఈ యజ్ఞమునందే సోమరసపు ఆహుతిని గ్రహించుడు. ఈ యజ్ఞమునందు రోగములేనివి దొంగలు దొంగలించరానివి అయిన గోవులు మీ కొఱకు పాలు ఇచ్చుచున్నవి. యవాది దాన్యములతో పురోడాశము చేయబడినది. ఈ యజ్ఞమునందే ఆహుతి గ్రహించుడు.

9. వాయువా ! నీ అశ్వములు బలము గలవి. వయసులో ఉన్నవి. వృద్ధిపొందునవి. ఆబోతులవంటివి. అవి నిన్ను ద్యావాపృథ్వుల మధ్యభాగమున నిలుపుచున్నవి. అవి అంతరిక్షమున కూడ ఎక్కడ నిలువక వేగముగా నడువగలవి. అవి సూర్యకిరణములవలె నిలుపశక్యముకానివై నిన్ను నిలుపుచున్నవి.

నూట ముప్పది ఆరవ సూక్తము - ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు

దేవత - రుద్రుడు, మిత్రావరుణు; ఛందస్సు - అత్యష్టి, చివరిది త్రిష్టుప్.

1. ఋత్విజులారా ! మిత్రావరుణులు సనాతనులు. యజమానికి సుఖప్రదాతలు. రుచికరములయిన హవిస్సులను ప్రియముగా భక్షించినారు. వారికొఱకు మెచ్చదగు సూక్తమును పూజ్యమగు హవిస్సును సిద్ధపరుచుడు.

మిత్రావరుణులు ప్రకాశించువారు. వర్షము కలిగించువారు. వీరి బలమును ఎంతటి శత్రువైనను ఎదిరించలేడు. వీరి దేవభావము సహితము కాదనరానిది.

2. సంచార స్వభావము కలిగి, శ్రేష్టురాలయిన ఉషోదేవి అందములనడక అగుపించినది. సూర్యుని మార్గము కిరణములచేత దర్శనీయమయినది. మిత్రుని స్థానమగు అంతరిక్షము వెలుగులతో విరాజిల్లినది. వరుణుని స్థానమునకు కూడ కిరణములు చేరినవి. అందువల్ల వారు స్తోత్రార్హ్యమగు హవిస్సును ధరించుచున్నారు.

3. యజమాని వెలుగులు కలిగి సర్వలక్షణ సమన్వితమయిన ఉత్తరవేదిని శుభ్రము చేయుచున్నాడు. యాగము నిర్వహించబడు ఉత్తరవేదిని నిత్యము మిత్రావరుణులు ఆశ్రయించుచున్నారు. ప్రతి నిత్యము మేల్కొలుపువారును, ప్రకాశవంతులును, అదితి పుత్రులును, ఇష్టదాతలును అయిన మిత్రావరుణులు అచట శక్తినిపొందుచున్నారు. అర్యముడు ఆ ఇద్దరి మధ్య ఉండి జనులను పనులకు పురికొల్పుచున్నాడు. జనుల కర్మలను బట్టి పరలోకమును చేర్చుచున్నారు.

4. హోమమునందున్న ఈ సోమము మిత్రునకు ప్రియము కావలెను. ఇది మిత్రావరుణులు తలవంచుకుని త్రాగునది. యజమానులలో ప్రకాశించునది. సర్వదేవతలు అనుభవింపతగినది. ఈ సోమరసమును సమస్తదేవతలు సమానప్రీతి కలిగి సేవించుచున్నారు. మిత్రావరుణులారా ! మేము ప్రార్థించుచున్నాము. మా కోర్కెలు తీర్చుడు.

5. మిత్రావరుణులను సేవించి హవిస్సులు అర్పించు మర్త్యుడగు యజమానిని వారు పాపములనుండి రక్షింతురు. అర్యముడు సహితము సన్మార్గవర్తనుడగు యజమానిని అతని కర్మలను అనుసరించి రక్షించును. యజమాని ఏ దేవతలను స్తుతించునో వారు అతనిని రక్షింతురు.

6. మహత్తుగలిగి ప్రకాశించు సూర్యునకు నమస్కారము. ద్యావా భూములకు నమస్కారము. మిత్రావరుణలకు నమస్కారము. సుఖప్రదాత, ఇష్టఫలదాత రుద్రునకు నమస్కారము. హోతా ! ఇంద్రుని, అగ్నిని, ఆర్యముని, భగుని చేరి

స్తుతింపుము. చిరంజీవులమగు మేము సంతతి కలిగి ఉండవలెను. సోముడు మమ్ము రక్షింపవలెను.

7. ఇంద్రుడు మమ్ము అనుగ్రహించినాడు. కీర్తివంతులగు మరుత్తులు మమ్ము అనుగ్రహించినారు. అగ్ని, మిత్రుడు, వరుణుడు మాకు సుఖములు ప్రసాదించినారు. అన్నవంతులమగు మేము ఆ వరములను అనుభవించగలము.

శ్రీ మదాంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత ప్ర. మండలము రెండవ అష్టకము మొ. అధ్యాయము సమాప్తము.

రెండవ అధ్యాయము - నూట ముప్పది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - మిత్రావరుణులు, ఛందస్సు - అతిశక్వరి.

1. సోమమును దంచి రసము తీసినాము. సోమరసమున పాలు కలిపినాము. ఇది మిక్కిలి మాదకము. ప్రకాశించువారు, ద్యులోకవాసులగు మిత్రావరుణులు యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను. పాలు, నీరు కలిసిన ప్రకాశవంతమగు సోమమును స్వీకరించవలెను. మమ్ము రక్షించవలెను.

2. సోమరసము తీసినాము. అందు పెరుగు కలిపినాము. ఉష, సూర్యుని కిరణముల ప్రకాశమున సోమము పిండినాము. మిత్రావరుణులారా ! ఇది మీకు ప్రియమయినది. తృప్తిని ఇచ్చునది. మీ కొరకే తీయబడినది. యజ్ఞములందు ఆరగింపదగినది. మీరు విచ్చేయుడు. ఈ సోమమును స్వీకరించుడు.

3. పాలిచ్చు ఆవును పితికినట్లు సోమమును పిండి రసము తీసినాము. అందులో నీరు చల్లినాము. రుబ్బినాము. మిత్రావరుణులారా ! మీ కొఱకు ఈ సోమరసము సిద్ధము చేయబడినది. మీరు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. సోమరసమును పూర్తిగా సేవించుడు.

ఆలోచనామృతము:

సోమము చంద్రుని వెలుగు-వెన్నెలతో పెరుగు తీవ. దానితో సిద్ధము చేయునది సోమరసము. సోమరసము సొంతము ఒకే తీరుదికాదు. ఒకే పదార్థమును రుచుల మార్పుతో వండుట జరుగును. పదార్థము ఒక్కటే. వంటలు వేరు. రుచులువేరు. అట్లే సోమము. సిద్ధము చేయుపద్ధతులు, ప్రక్రియలు వేరు వేరుగా ఉన్నట్లున్నవి. పిండినవి. రుబ్బినవి. పాలు కలిపినవి. పెరుగు కలిపినవి వేరు వేరు సోమములు ఉన్నట్లున్నది.

సోమశక్తిని అశ్వశక్తితో పోల్చుట జరిగినది. ఆధునిక మాదక ద్రవ్యములకు గుఱ్ఱపు పేర్లు ఉన్నవి.

నూట ముప్పది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - పురుచ్ఛేపుడు, దేవత - పూష, ఛందస్సు - అత్యష్టి.

1. పూషు యజమానులను రక్షించుటకు అవతరించినాడు. అతని మహిమలు గొప్పవి. అందరు పొగడునట్టివి. అతనిని బాధించగలవాడు లేడు. పూష స్తోత్రమును విడుచువాడు లేడు. అతడు యజ్ఞవంతుడు. యజమానుల మనసులను మురిపించును. నేను సుఖమును ఆపేక్షించి సుఖము కలిగించు పూషను స్తుతించుచున్నాను. పూష యజ్ఞమును పూర్తి చేయవలెను.

2. పూషా ! నీవు యజ్ఞములకు వెళ్లునపుడు నీగమనమువలెను. నీవేగమును అశ్వమువలెను, యుద్ధములకు సాగునపుడు నడకవలెను స్తుతించుచున్నాము. నీవు యుద్ధవీరులను ఒంటెవలె దరి చేర్చుచున్నావు. కావున నరులు నిన్ను సుఖప్రదుడవు అని తెలుసుకున్నారు. నీతో స్నేహము చేయుటకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. మా పిలుపులను వినుము. మా స్తుతి ధ్వనులను వెల్లడి చేయుము. మాకు అన్నమును-యుద్ధములందు జయమును కలుగజేయుము.

3. పూషా ! నీ సఖ్యమున యోగ్యులు సత్కర్మలు చేయుచున్నారు. నిన్ను కీర్తించుచున్నారు. సుఖములు అనుభవించుచున్నారు. ఆవిధముగా నీవు సత్కర్మలను రక్షించుచున్నావు. రక్షకుడవు అయిన నిన్ను లక్షల ధనము యాచించుచున్నాము. మేము నిన్ను ఆశ్రయించుచున్నాము. నీవు కోపరహితుడవు అగుము. యుద్ధములందు అగ్రభాగమున నిలుపుము.

4. పూషా ! నీవుదాతవు. శత్రునాశకుడవు. మాకు దగ్గరివాడవు అగుము. మేము అన్నము కోరుచున్నాము. మాకు మేకలను, గుఱ్ఱములను ప్రసాదించుము. నిన్ను స్తోత్రములతో ప్రసన్నుని చేయుచున్నాము. వర్షము కలిగించుము. నీ స్నేహమును దాచక ప్రకటించుము.

(పూష ద్వాదశ ఆదిత్యులలో ఒకడు. అతడు వెలుగువాడు. దాగనివాడు. సూర్యుని రథసారథి కూడ అగును.)

నూట ముప్పది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి -పురుచ్ఛేపుడు, దేవత-విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు-అత్యష్టి, చివరిది త్రిష్టుప్.

1. ఉత్తరవేదియందు ఆహవనీయాగ్నిని నిలిపినాము. ఆ అగ్నియొక్క దివ్యబలమును పొందుచున్నాము. ప్రకాశమానమగు యజ్ఞమున స్వయం ప్రకాశములు అగు స్తుతులతో ఇంద్ర వాయువులను సేవించుచున్నాము. మా స్తుతులు వినుటకు విచ్చేయుడు. మా కర్మలు మిమ్ము చేరవలెను. మేము ఏ దేవతలను యజించుచున్నామో అవి వారిని చేరవలెను.

2. మిత్రావరుణులారా ! మీరు సూర్యునివలె కీర్తనీయులు. తేజోవంతులు. మీరు జలమును ప్రసాదించుచున్నారు. బంగారుమయమయిన మీరూపమును యజ్ఞ గృహమునందు మా కర్మలచేతను మనసుతోను కన్నులతోను

దర్శించుచున్నాము. మనసుతోను ఇంద్రియములతోను దర్శించుచున్నాము.

3. అశ్వినులారా ! యజమానులు మిమ్ము స్తుతించుచున్నారు. ప్రార్థించుచున్నారు. హవిస్సులు అందించుచున్నారు. స్తోత్ర పాఠములు చేయుచున్నారు. అన్నము అధికముగా పొందుచున్నారు. మీ బంగారు రథము తేనెతో నిండియున్నది. రథపు కమ్ములు తేనెను రాల్చుచున్నవి. మా హవిస్సులను ఆ రథము మీద గ్రహింపుము.

4. అశ్వినులారా ! మీ మహత్తును ఎల్లరు గ్రహించినారు. మీరు విశేషముగ దుఃఖరహితము, సుఖప్రదము అయిన యజ్ఞములకు వెళ్లుదురు. మా సారథి, మీ రథమును ఆకాశమున నడిపించును. రథమును, రథికుని నొప్పింపక యజ్ఞములకు చేర్చును.

అశ్వినులారా ! ఆకాశ మార్గమున స్వర్గముకు పోవు శత్రువులను మీరు లొంగదీతురు. వర్షము కలిగింతురు. మూడు నొగల రథమును అధిరోహింతురు.

5. అశ్వినులారా ! మీ సత్కర్మలచేత దివారాత్రులకు అవి కోరిన ఫలములు ప్రసాదించుడు. మీరు చేయు దానము ఎల్లవేళల లోపలరహితము కావలెను. మేము చేసిన దానములు సహితము నశింపకుండవలెను.

6. ఇంద్రా ! నీవు వర్షివి. నీ కొఱకు సోమములు అభిషవించబడినవి. అవి నీకు అర్హ్యములు. జలములు కలిగించునవి. యజ్ఞమునందు అట్టి సోమమును నీకు సమర్పించుచున్నాము. అవి నీకు దినదినాభివృద్ధి కలిగించును. తృప్తి కలిగించును. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. రమ్ము. విచ్చేయుము. మాకు సుఖములు ప్రసాదించుము.

7. అగ్నీ ! మా ఆహ్వానములను మన్నింపుము. మా స్తుతులను ఆలకింపుము. యాగకర్తలు అందించు హవిస్సులను దేవతలకు పంచి ఇమ్ము. వారి వినతులను దేవతలకు నివేదింపుము.

దేవతలు ప్రసిద్ధము అగు గోవును అంగిరోవంశజులకు ఇచ్చినారు. అర్యముడు ఆగోవుపాలు పిదికినాడు. అర్యముడు ఆ గోవును నాతోకూడ తెలిసికొన్నాడు.

8. మరుత్తులారా ! మీ బలములు ప్రకాశవంతములు. నిత్యములు. అవి మమ్ము వదిలిపోకుండవలెను. మా సంపదలు క్షీణించకుండవలెను. మా ప్రాణములు నశింపకుండవలెను. మీరు నిర్మించినవి, చిత్రవర్ణములయినవి, నూతనములయినవి, మనుష్య దుర్లభములు అయిన గ్రామములు సర్వదా మాకు చెందవలెను. మీ వద్ద దుస్తరమగు ధనము ఉన్నది. దానిని మాకు ప్రసాదించుడు. శత్రువులు హింసించలేని ధనమును మాకు అనుగ్రహించుడు.

9. దధ్యంగుడు, అంగిరోరుషి, ప్రియమేదుడు. అత్రి, మనువు అను పూర్వ ఋషులు నన్ను దివోదాస పుత్రునిగా

ఎరుగుదురు. ఆ ఋషులతో మాకు దీర్ఘకాల సంబంధము ఉన్నది. ఆ ఋషుల మహత్త్వము చేత స్తోత్రవాక్కులతో నమస్కరించుచున్నాను. వారి అనుగ్రహమున యాగయోగ్యులయిన ఇంద్రాగ్నులను స్తుతించుచున్నాను.

10. హోత అను ఋత్విజుడు, యాజ్యమంత్రములు హవిస్సు కోరిన దేవతలకు సోమమును అందజేయవలెను. అధ్వర్యుడు దేవతానుగ్రహమును ఆపేక్షించి చలువను ఇచ్చునది, జనము కోరినది, వర్షము కలిగించు]నది అయిన సోమముతో యాగము చేయుచున్నాడు. యజమానులము దూరముగా ఉండి అభిషవశిల ధ్వనిని చెవి కింపుగా వినుచున్నాము. తదుపరి సత్కర్మలు చేయు అధ్వర్యుడు అభిషవజలమును ధరించుచున్నాడు. ఈ అధ్వర్యుడు ప్రజ్ఞావంతుడు. అనేక గృహములు కలవాడు.

11. దేవతలారా ! మీరు ద్యులోకమున పదకొండుమంది, భూలోకమున పదకొండుమంది, ఆకాశమున పదకొండుమంది మహత్తు కలిగి ఉన్నారు. మీరు ఈ యజ్ఞసంబంధమయిన హవిస్సులను స్వీకరించుడు.

(ప్రథమ మండలమున ఇరువదియవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఇరువది ఒకటవ అనువాకము నూట నలుబదియ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి, 12,13 త్రిష్టుప్.

1. అధ్వర్యుడా ! వేదియందలి ఉత్తరవేదియందు ప్రేమ కలిగి, ప్రకాశవంతుడగు అగ్ని కొఱకు హవిస్సునకువలె స్థానము ఏర్పరచుము. ఆ స్థానము ప్రకాశించు వర్ణము కలది. చీకట్లను పోగొట్టునది అగుచున్నది. ఆజ్యము మున్నగు వానికి ఆధారమయిన ఆ స్థానమును వస్త్రముతోవలె దర్భలతో ఆచ్ఛాదింపుము.

2. అగ్ని రెండు అరణులనుండి అవతరించినాడు. అతడు నేయి, పురోడాశము, సోమము అను మూడు అన్నములను ఆరగించుచున్నాడు. అగ్ని ఆరగించిన అన్నము సంవత్సరముకాగానే యజమానిని యాగము చేయు సమర్థుని చేయును. ఈ అగ్ని వర్షము కలిగించును. స్రుక్కువంటి నాలుకతో ఇతర హవిస్సులను అందుకొనును. వర్ధిల్లును. ఈ అగ్నే దావాగ్ని రూపము ధరించి అరణ్యములను దహించుచున్నాడు.

3. రెండు అరణులు ఇద్దరు తల్లులవలె ఉన్నవి. అరణులను రాచి అగ్గి పుట్టించునపుడు నల్లనిపొగ, సమానమగు అగ్ని కలిగి జ్వలించుచున్నది. తొలి జ్వాలయే నాలుకగా గల అగ్నిని ఆవిర్భవింప చేయుచున్నది. ఆ అగ్ని తిమిర ధ్వంసకము, మూసి వేయతగినది. యజమానిని వృద్ధిపొందించునది, శిశుధర్మము గలది అగుచున్నది.

(యజమాని తండ్రిగను, అరణులు తల్లిగను, అగ్ని శిశువుగను చెప్పినాడు)

4. జ్ఞానవంతులగు ఋత్విజులు కలిగించిన అగ్నిజ్వాలలు జ్వలించుచున్నవి. ఆ అగ్ని యజమానిని బ్రహ్మలోకమునకు పంపును. అది వేగవంతమయి, నల్లనికాంతి కలిగి, అసమానసుఖములు కలిగి, చలించునట్టిది, ఎండించునది. వాయువుచేత ప్రేరేపింపబడి సర్వత్ర వ్యాపించునది అగును.

5. అగ్ని ప్రఖ్యాతము, ప్రసిద్ధము. అగ్ని చీకట్లను పారద్రోలును. నల్లనిది. అన్యులకు అశక్యమయినది. అధిక ప్రకాశము కలిగించునది. అగ్ని కణములు చిమ్మి సర్వత్ర వ్యాపించినపుడు అధిక ధ్వని చేయును. సాగిపోవును. అట్టి అగ్నిని స్తుతింతుము.

6. అగ్ని పచ్చని ఓషధులందు అధికముగా ప్రవేశించుచున్నాడు. అగ్ని సకలమును అలంకరింపచేయుచున్నాడు. తనను పాలించు చెట్లనుచేరి ఆబోతువలె అగ్ని అధికముగా ధ్వనించుచున్నాడు. తేజోరూపుడయిన అగ్ని తన జ్వాలలను పెంపొందించుచున్నాడు. పట్టశక్యము కాకున్నాడు. భయంకర మృగముల కొమ్ములవలె ఉన్న జ్వాలలను అగ్ని మరింత జ్వలింపచేయుచున్నాడు.

7. అగ్ని విస్తరించుచున్నాడు. ఓషధులను గ్రహించుచున్నాడు. యజమాని ఉద్దేశము తెలిసికొనుచున్నాడు. నిరంతరము జ్వాలలను రగిలించుచున్నాడు. ఆ జ్వాలలు వర్ధిల్లుచున్నవి. యాగయోగ్యమగు అగ్నిని ఆశ్రయించుచున్నవి. జ్వాలా రూపమయిన అగ్ని ద్యావా భూములకు విలక్షణమయిన తేజస్సును కలిగించుచున్నాడు.

8. అగ్నిని నల్లని వ్రేళ్లవంటి జ్వాలలు ఆలింగనము చేసికొనుచున్నవి. బొగ్గునుచేరి ఊర్ధ్వముఖములయి ఎదుగుచున్నవి.

9. దావాగ్ని భూమిపై ఉన్న పొదలను, తుప్పలను తగులపెట్టుచున్నాడు. మిక్కిలి ధ్వనించి జంతువుల వెంట వేగముగ ఉరుకుచున్నాడు. అతడేకదా ఆయా జంతువులకు తగిన ఆహారములు కలిగించినవాడు. అతడు గడ్డి మున్నగు వానిని తగుల పెట్టుచు, నల్లని మసి మార్గమును అనుసరించి సాగిపోవుచున్నాడు.

10. అగ్నీ ! మా యాగములందు ప్రజ్వరిల్లుము. అనంతరము శాంతించుము. మాకు వరములు ప్రసాదించుము. నీవు చిన్న, చితుకు మంటలను విడువుము. యుద్ధములందు కవచమువలె ఎవరిని దరిచేరనీయక జాజ్వల్యముగ జ్వలించుము.

11. మేము శ్రమించి చేసి, కట్టెలమీద ఉంచిన హవిస్సులు అగ్నికి ప్రియములన్నింటికన్న ప్రియము కావలెను. అగ్నీ ! నీ శరీరమే జ్వాలలు. నీ తేజస్సు నిర్మలము. ఆ తేజస్సున మాకు రత్నములు ప్రసాదించుము.

12. అగ్నీ ! సమర్థుడు - సర్వాధారుడు అయిన యజమానికొఱకు ఋత్విజులను తెడ్లు, మంత్రములను కర్రగల

పడవను సంసారము దాటించుటకు ప్రసాదించుము. ఆ ఓడ మాకు ఆహారమును, పుత్ర పౌత్రాదులను, సుఖములను కలిగించవలెను.

13. అగ్నీ ! మా స్తుతులను స్వీకరించుము. భూమ్యాకాశములు, వర్షము పంటలు కలిగించవలెను. గోక్షీరాదులు, పురోడాశాదులు స్రవించవలెను. అరుణారుణ ఉషస్సులు మాకు కలకాలము అన్నమును, ఇతర సంపదలను కలిగించవలెను.

నూట నలుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి, 12, 13 త్రిష్టుప్.

1. సూర్య తేజస్సు బలము వలన పుట్టినది. అది ప్రకాశించుచున్నది. సకల జీవరాసులందు ఉన్నది. అగ్ని తేజస్సు మాబుద్ధిని చేరుచున్నది. కోర్కెలు సాధించుచున్నది. వాక్కులందు సమానముగా ప్రవర్తించుచున్నది. జగత్తు వ్యవహారములు నిర్వహించుచున్నది.

2. అగ్ని అన్నసాధకము, శరీర అభివృద్ధి కరము. హవిర్లక్షణ అన్నము కలది. శాశ్వతము అయినది. రెండవది అగు విద్యుదగ్ని ఏడు లోకములకు శుభము కలిగించుచున్నది. మూడవ అగ్ని సూర్యుని రూపమున ఉండి వర్షము కురిపించుచున్నది. అట్లు పదిదిక్కులు ప్రసరించుచున్నది. అతనిని పది దిక్కుల దర్శించుచున్నవి.

3. తొలినుండి మేధావంతులయిన ఋత్విజులు యాగరూపమగు అగ్నిని సాధించుచున్నారు. అనాదికాలము నుండి అగ్నికి సమర్పించుటకు హవిస్సులు భద్రపరచినారు. వాయువు అగ్నిని ప్రబలము చేయుచున్నది. ఆ అగ్నిని స్తుతించుచున్నాము.

4. పశురూపమయిన హవిస్సును అగ్నిచుట్టు ప్రదక్షిణము చేయించుచున్నారు. అగ్నికి దంతములగు జ్వాలలలో పొదలు, తుప్పలు ప్రవేశించుచున్నవి. అగ్ని జన్మకు అరణులు కారకములు అగుచున్నవి. అందువల్ల పవిత్రుడగు అగ్ని కాంతిమంతుడు అగుచున్నాడు. యవ్వనవంతుడు అగుచున్నాడు.

5. అగ్నికి తల్లులు అగు దిశలు, అన్యబాధలు లేక అధికముగా వృద్ధి చెందినపుడు అగ్ని పది దిక్కులందు ప్రకాశించినది. వయసురాగానే ప్రసరించినది. వయసురాక ముందు తుప్పలు, చెట్లుమున్నగునవి మొలిచినవి. అగ్నికి వయసురాగానే వాటియందు మెల్లగా ప్రసరించి కాల్చినాడు.

6. దేవతలను ఆహ్వానించు అగ్నిని ద్యులోకమున సేవింతురు. యజమానులు హవిస్సులు అర్పించి రాజునువలె పూజింతురు. సకల ధనములు గల అగ్నిని బహుమంది బహువిధముల స్తుతుల చేతను, క్రతువులచేతను, మంత్రములచేతను స్తుతించుచున్నారు.

7. అగ్నీ వాయుప్రేరకుడయి యజ్ఞమునకు అర్హుడు అగుచున్నాడు. అగ్ని బహువక్త అగు విదూషకునివలె వివిధ కర్మలు ఆచరించుచున్నాడు. అపుడు అతడు తన దారిలోని అన్నింటిని కాల్చును. నల్లని మసి మార్గమున జ్వాలలతో పయనించును. అట్టి అగ్నిని లోకములు సేవించుచున్నవి.

8. త్రాళ్ళతో కట్టిన రథమువలె స్థాపితుడు అగు అగ్ని అంతరిక్షమును అంటుచున్నాడు. అనంతరము అగ్ని మార్గమున సాగుచు నల్లగ చేయుచున్నవి. ఆ అగ్ని దీప్తివలన శూరుని ప్రతాపమునకు శత్రువు భయపడినట్లు మృగములు, పక్షులు భయపడి ఉరుకుచున్నవి.

9. అగ్నీ ! నీవలననే వరుణుడు వర్షించు వ్రతము దాల్చినాడు. మిత్రుడు చీకటిని అణచుచున్నాడు. ఆర్యముడు మంచిదాత అగుచున్నాడు. సర్వత్ర కర్మచేత ఆర్యముడు వ్యాపించినట్లు రథము యొక్క రేకులచుట్టు కమ్మి వ్యాపించినట్లు, అగ్నిసర్వత్ర వ్యాపించుచున్నాడు.

10. అగ్నీ ! నీవు నిత్యయవ్వనుడవు. మేము అందించు హవిస్సులను దేవతలకు చేర్చుచున్నావు. నీవు రత్నవంతుడవు. నవీనుడవు. నిన్ను-రాజునువలె స్తుతించుచున్నాము. ధ్యానించుచున్నాము.

11. అగ్నీ ! కోరదగిన, ఉపాసించ తగిన ధనమును మాకు ఇచ్చినావు. ఉత్సాహవంతులు, విద్యాబుద్ధులు కల పుత్రులను ఇచ్చినావు. అగ్ని తన కిరణములనువలె తన జన్మకు ఆధారములు అయిన ఉభయలోకములను నియంత్రించుచున్నాడు. ఆ అగ్ని శుభకర్మల మా యాగమునందు దేవతల స్తుతులను గ్రహించుచున్నాడు.

12. ప్రకాశవంతుడు, వేగవంతుడు, అశ్వవంతుడు, హవ్యవాహనుడు, గంభీరుడు అగు అగ్ని మా ఆహ్వానమును మన్నించునా? ఉత్తమబలుడు, సుప్రసిద్ధుడు అగు అగ్ని మమ్ము నడిపించునా? అందరు కోరునట్టి, శుభములను ఇచ్చునట్టి స్వర్గమును మాకు అందించునా?

13. అగ్నీ ! గొప్పదగు మహా సామ్రాజ్యమును ధరించుచున్నాడు. కర్మవంతములయిన మంత్రముచేత

నుతించబడుచున్నాడు. ఋత్విజులు, మేమును, మేఘమును సూర్యుడు ధ్వనింపచేసినట్లు అగ్నిని స్తుతులతో ధ్వనింప చేతుము.

నూట నలుబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అనేక దేవతలు, ఛందస్సు - అనుష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు ప్రకాశకుడవు. యాగమునకు హవిర్భోక్తలను తీసుకొని రమ్ము. చేత స్రువముపట్టి సోమమును

అభిషవించి, హవిస్సులు అందించు యజమాని యజ్ఞమును దేవతలకు విస్తరింపుము.

2. తనూనపాదగ్నీ ! మేధావులమగు మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. నేయికారుచున్న, మధురమయిన సోమాది ద్రవ్యములుగల మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. పూర్తి అగునంతవరకు ఉండుము.

3. శుచియు, పవిత్రత గలది, ఆశ్చర్యము కలిగించునది, ప్రకాశించునది, యజ్ఞమును సంపాదించునట్టిది అగు నరాశంసాగ్ని, నరులు స్తుతించు అగ్ని ద్యులోకమునుండి వచ్చి మధుర రసముతో మా యజ్ఞమును మూడుసార్లు తడుపును.

4. అగ్నీ ! నీవు స్తోత్రవ్యుడవు. మనన సాధనమగు ఈ స్తుతి సుజిహ్వుడగు అగ్నికొఱకు ఆలపించబడుచున్నది. ఈ యజ్ఞమును కోరదగిన ప్రియమయిన ఇంద్రుని ఆహ్వానించుము.

5. ఋత్విజులు మంచి ఆధ్వర్యములుగల సోమయాగమునందు దర్భలు పరుచుచున్నారు. ఋత్విజులు హోమసాధన పాత్రలు కలిగి ఇంద్రుని కొరకు విశాల గృహమును ఆర్జించుచున్నారు.

6. యజ్ఞ ద్వారములు గొప్పవి యజ్ఞమును వృద్ధిపరుచునవి. పవిత్రత కలిగించునవి. అందమయినవి. దూరదూరమున ఉన్నవి. దేవతలను ప్రవేశపెట్టుటకు యజ్ఞ ద్వారములు తెరిచి ఉండవలెను.

7. అహోరాత్రములు అందరిచే స్తుతించబడునవి, దగ్గరగా ఉన్నవి, అందమయినవి, యజ్ఞమును నిర్మించునవి. అవి స్వయముగా విచ్చేయవలెను. యజ్ఞమున దర్భలమీద ఆసీనులు కావలెను.

8. భౌమ-వైద్యుత అగ్నులు ఇద్దరు దేవతలకు బలము కలిగించు జ్వాలలు కలవారు. స్తుతి కర్తలను అనుగ్రహించువారు. మేధావంతులయిన దేవతలను ఆహ్వానించువారు. ఆ అగ్నులు ఫలసాధనమయి, ద్యులోకమును అంటుచున్న ఈ యజ్ఞమును చక్కగా నెరవేర్చవలెను.

9. పరిశుద్ధమయినది, దేవతల మధ్యస్థమయినది, హోమమును ఆర్జించునది అగు స్వర్గవాక్కు భారతి, భూమిగతమయిన వాక్కు ఇళ, అంతరిక్షవాక్కు సరస్వతి అగ్నికి మూడు మూర్తులయిన ఈ దేవేరులు యజ్ఞమున దర్భాసనమున ఆసీనులు కావలెను.

10. ఉదకము అద్భుతము. శీఘ్రవ్యాపకము. త్వష్ట అనబడు వైద్యుతాగ్ని ఆ ఉదకమును మేఘమధ్యము నుండి విడిపించవలెను. మమ్ము పోషించవలెను.

11. వనస్పతులందు ఉన్న అగ్నీ ! ఋత్విజులను తొందరపెట్టుము. దేవతలను సమీపించుము. పూజించుము.

ఆహవనీయాగ్ని ప్రకాశవంతుడు, మేధావి. అతడు దేవతలకు హవిస్సులు అర్పించును.

12. ఇంద్రుడు గమనశీలుడు. సామవేద స్వరూపుడు. పూష, మరుత్తులు సకలదేవతలతో కూడిన ఇంద్రుని కొఱకు హవిస్సులను హోమము చేయుడు.

13. ఇంద్రా ! ఋత్విజులు యజ్ఞమునందు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. మా పిలుపు వినుము. "స్వాహా" అని వేల్వబడిన హవిస్సులను స్వీకరించుటకు విచ్చేయుము. మా స్తోత్రములు వినుటకు విచ్చేయుము.

నూటనలుబది మూడవ సూక్తము

ఋషి-దీర్ఘతముడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు 1-7 జగతి, 8 త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని బలములకు పుత్రుడు. జలమునకు మనుమడు. అట్టి అగ్నికొఱకు వృద్ధికరము. నవీనము అగు యాగమును, స్తుతిని చేయుచున్నాను. యజమానికి ప్రియుడును, హోమకర్తయు అగు అగ్ని వేదికయందు ధనములతో ఆసీనుడు కావలెను.

2. అగ్ని ఆవిర్భవించిన వెంటనే వేదికయందు అంతరిక్ష సంచారి అగు వాయువునకు ప్రత్యక్షము అయినాడు. సమిధలచేత ప్రజ్వరిల్లినాడు. భూమ్యాకాశములను ప్రకాశింప చేసినాడు.

3. అగ్ని స్తోత్రవ్యుడు. అతని కాంతికి ముదిమిలేదు. అతని కిరణములు దర్శనీయములు. అవి వెలుగులు చిమ్ముచు చీకట్లను పారద్రోలును. సూర్య కిరణములవలెనే అగ్ని కిరణములు ముదిమి లేక తీక్ష్ణములయి విరాజిల్లును.

4. అగ్ని సర్వ సంపన్నుడు. భృగు వంశజులు అగ్నిని ఉత్తరవేదియందు భూతముల బలమున అభిముఖముగా స్థాపించినారు. అగ్ని సూర్యునివలె ధనములకు ఈశ్వరుడు అయినాడు. ఆ గనిని స్వగృహమున స్తుతింతుము.

5. వాయువుల ధ్వనివలెను, రాజు పంపిన సేనవలెను, అంతరిక్షమున పుట్టిన పిడుగువలెను, అగ్నివారింప శక్యముకానివాడు. ఆ అగ్ని జ్వాలాదంతములతో శత్రువులను హరించును. శూరునివలె శత్రువును హింసించును. వనములను దహించును.

6. అగ్ని బహుపర్యాయములు మా స్తుతులను కోరవలెను. సర్వజనులకు నిధివంటివాడు కావలెను. అనేక విధముల ఉపకరించవలెను. మమ్ము కర్మలకు ప్రేరేపించవలెను. లాభార్జనకు తొందర పెట్టవలెను. మేము అగ్నిని స్తుతించుచున్నాము.

7. అగ్ని నేతితో మండువాడు. యజ్ఞమున ముందు ఉండువాడు. యజమాని అగ్నిని మిత్రునివలె భావించును.

అగ్నిని సమిధలతో వెలిగించి అలంకరించుచున్నాడు. చక్కగా వెలుగునట్టి, వ్యాపించునట్టి, యజ్ఞము నిమిత్తము దీపించునట్టి అగ్ని మా సకల కర్మలను రక్షించవలెను.

8. అగ్నీ ! పొరపాటు లేకుండ వర్తించుచు, కళ్యాణకరములు, సుఖప్రదములు అగు రక్షణలతో మమ్ము కాపాడుము. పుట్టుకతోనే హింసారహితమయి, ఇతరులు అవమానింప శక్యముకాని రక్షణలతో మమ్ము కాపాడుము.

నూట నలుబది నాలుగవ సూక్తము
ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి.

1. అధ్వర్యుడు మిక్కిలి ప్రజ్ఞావంతుడు. అతడు అగ్ని వ్రతమును అవలంబించుచున్నాడు. ప్రదక్షిణముగా ప్రవర్తించుచు అగ్నిస్థానమందు ఉండు స్రుక్కులను ధరించుచున్నాడు.

2. జలధారలకు జన్మస్థానము సూర్యుడు. జలధారలు సూర్యుని ఆవరించి అగ్నిని స్తుతించుచున్నవి. అగ్ని జలముల మధ్య నిలుచును. అట్టి అగ్నితో భూమికి చేరిన జలము అమృత ప్రాయము అగును. దానిని జనులు త్రావుచున్నారు.

3. హోత-అధ్వర్యుడు సమాన ప్రతిభగలవారు. వారు పరస్పర సహకారమున అగ్నికార్యము నిర్వహింతురు. తదుపరి అది ఆహవనీయ అగ్ని అగును. అది యజ్ఞ సారథియై కళ్లెముల పట్టి సర్వత్ర వ్యాపించును.

4. హోత అధ్వర్యుడు ఇద్దరును సమాన ప్రతిభావంతులు. వారికి యజ్ఞము సమాన ఫల స్థలము. హోత, అధ్వర్యులు దంపతులవలెను, రాత్రింబవళ్లవలెను సఖ్యముగా అగ్ని కార్యమును నిర్వహించుచున్నారు. ఆ అగ్ని పుల్లలు లేనపుడు ముదుసలి అయి, పుల్లలు పడినంత వయసువాడు అగుచున్నాడు. హోత, అధ్వర్యుడు ఇద్దరు సమర్పించిన హవిస్సులను తిని అగ్ని ప్రాయపువాడు అగుచున్నాడు.

5. అగ్నిని కలిగించుటకు అరణిని చేతుల పదివ్రేళ్లు పట్టును. పదివ్రేళ్ళు విడిచినపుడు అగ్ని విముక్తము అగును. సంతసించును. మేము నరులము. మమ్ము రక్షింపుమని అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాము. ధనుస్సు నుండి ప్రసరించు బాణములు శత్రువుమీద పడును. అట్లే అగ్ని నుండి బయల్వెడలిన నిప్పురవ్వలు ప్రసరించుచున్నవి. ఆ రవ్వలు వృద్ధిపొంది అగ్ని ప్రజ్ఞావంతుడయి కనిపించుచున్నాడు.

6. అగ్నీ ! నీవే అంతరిక్షమున పుట్టిన వానికెల్ల అధిపతివి. పృథ్వియందు పుతినవాటికి అన్నింటికి అధిపతివి. స్వయముగా పశువులను పాలించు అధిపతివలె స్వతంత్రుడవు. నీవు అంతటి విశాల సంపదలు గలవాడవు. హితకరుడవు. రమణీయుడవు. ధ్వనించువాడవు. ద్యావాపృథ్వులు నీ యజ్ఞమును వహించుచున్నవి.

7. అగ్నీ ! నీవు హవిస్సు కలవాడవు. యజ్ఞము కొఱకు పుట్టినవాడవు. శుభ కర్మలు కలవాడవు. సర్వజగములకు

గృహస్థునివలె నిన్ను సర్వజనులు సేవింతురు. విచ్చేయుము. హవిస్సులు స్వీకరించుము. నీకు ప్రియమగు ఈ స్తోత్రమును మరల మరల కోరుము.

నూట నలుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్, 5 జగతి.

1. అగ్ని అంతటికి పోగలవాడు, రాగలవాడు. అతడు అన్నీ తెలిసినవాడు. చైతన్యవంతుడు. శీఘ్రగామి. అతనియందు అన్నీ ఉన్నవి. అన్ని భోగములు ఉన్నవి. అన్ని భోగములు ఉన్నవి. ధనములు ఉన్నవి. బలములు ఉన్నవి. అతడు బలవంతుడగు రాజునకు సహితము ప్రభువు. యజమానులారా ! అట్టి అగ్నిని అర్థించుడు.

2. అందరు అగ్నినే అడుగుదురు. ఎవడును విపరీతముగా అడుగడు. అడిగినను అగ్ని ధీరుడయి తాను గ్రహించిన దానినే చెప్పును. అగ్ని తన మాటకు ముందు ఇతరుల మాటను సహించడు. తన మాట తరువాతి మాటను సహితము సహించడు. అట్లని అగ్ని గర్వికాడు. అతడే సమస్త జనులను రక్షించుచున్నాడు.

3. మన పిలుపులు, స్తుతులు అన్నియు అగ్నినే చేరుచున్నవి. అతడు ఒక్కడే మన మాటలు వినువాడు. అనేకములను ప్రేరేపించువాడు. తపింపచేయువాడు. యజ్ఞ సాధకుడు. అవిచ్ఛిన్న రక్షణలు ఉన్న శిశువువలె ప్రియుడయినవాడు. అట్టి అగ్ని త్వరపడి హవిస్సులు అందుకొనుచున్నాడు.

4. అధ్వర్యుడు అరణిమథించి అగ్నిని ఆవిర్భంపచేయుచున్నాడు. అగ్ని ఆవిర్భవించినంతనే ఫలసాధనకు సర్వత్ర వ్యాపించినాడు. ఆనందించునట్లు ఆజ్యము సమర్పించు యజమానిని అగ్ని లాలించుచున్నాడు.

5. అగ్ని సర్వజ్ఞుడు. జలజ్ఞాని. యజ్ఞజ్ఞాని. సత్యస్వరూపుడు. చర్మము పరిచినట్లు ఓషధులు పరచిన వేదికమీద నివసించును. అన్వేషి, కర్మధారి, వససంచారి అగు అగ్ని మర్త్యుడు అగు యజమానికి ప్రజ్ఞానము బోధించును.

నూట నలుబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సవనములు అను మూడు తలలు కలది, ఛందస్సులు అను ఏడు కళ్లెములు గలది, అంగవైకల్యము లేనిది, ద్యావాపృథ్వులు సమీపమున ఉన్నట్టి యజ్ఞాగ్ని నిశ్చలమగు హవిస్సులను భక్షించుచున్నాడు. అట్టి అగ్నికి సంబంధించిన యాగములు దేవ విమానములను అన్నింటిని పూరించుచున్నవి. అగ్నిని స్తుతింపుము.

అగ్నికి వర్తించు అర్థము:-

ద్యులోక, భూలోక, అంతరిక్షములు అను మూడు తలలు కలవాడు, ఏడు నాలుకలను కళ్లెములు కలవాడు, అంగవైకల్యము లేనివాడు, ద్యావాపృథ్వుల సమీపమున ఉన్నట్టి అగ్ని నిశ్చలమగు హవిస్సును భక్షించుచున్నాడు. అట్టి అగ్నికి సంబంధించిన యాగములు దేవ విమానములను అన్నింటిని పూరించుచున్నవి. అగ్నిని స్తుతింపుము.

2. అగ్ని వర్షించువాడు. మహాత్ముడు. అతడు భూమి, అంతరిక్షమును వహించుచున్నాడు. అగ్ని ముదిమి ఎరుగనివాడు. గొప్పవాడు. రక్షకుడు. అతడు మాయజ్ఞ గృహమునకు అభిముఖుడు అగుచున్నాడు. వేదికమీద ఆసీనుడు అయినాడు. ఈ అగ్నిజ్వాలలు పొదుగువలె ఉన్న అంతరిక్షమును దూడవలె నాకుచున్నవి.

3. ఒకే వత్స అగు అగ్నికి అభిముఖముగ సంచరించు యజమాని, అతని పత్ని, రెండు ధేనువులయి శోభనకర్మవంతులయి అంతట సంచరించుచున్నారు. మార్గములను అగ్ని చుట్టు సిద్ధపరచుచున్నారు. ప్రజ్ఞానములను ధరించుచున్నారు.

4. అధ్వర్యులు మున్నగువారు బుద్ధిమంతులు. జ్ఞానవంతులు. వారు వృద్ధిపొందు అగ్నిని వేదికయందు ఉంచుచున్నారు. అనేకవిధములుగా అగ్నిని రక్షించుచున్నారు. యజ్ఞ ఫలములను ఇచ్చు అగ్నిని సర్వవిధముల సేవించుచున్నారు. సర్వజనకుడయిన అగ్ని మానవులకు ప్రత్యక్షమయినాడు.

5. అగ్ని అనుగ్రహ దృష్టి కలవాడు. సర్వదిక్కులందు దర్శనము ఇచ్చువాడు. గొప్పవారగు దేవతలను, చిన్నవారగు యజమానులను రక్షించుచున్నాడు. అందువలననే అగ్నికి అంతటను హవిస్సులు ఉన్నవి. అతడు సర్వదర్శకుడు. శిశువులవంటి యజమానులను అనుగ్రహించుచున్నాడు.

నూట నలుబది ఏడవసూక్తము

దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అన్నము, ఆయువు రెంటిని పుత్రులవలె కలిగిన యజమానులు యజ్ఞమునందు సామమంత్రములను

ఉచ్చరించుచున్నారు. అగ్ని తన కిరణములచే వెలుగును ఇచ్చుచున్నాడు. హవిస్సులను అందుకొనుచున్నాడు. అన్నమును, ఆయువును, కలిగించుచున్నాడు.

2. అగ్నీ ! నీవు నిత్యయవ్వనుడవు. హవిస్సులే అన్నముగా కలవాడవు. మేము నీ కొఱకు మిక్కిలి పూజ్యములు. ఉత్తమములు అయిన సూక్తములను సాధించినాము. ఆలకింపుము. ఒకడు యాగమును నిరోధించును. ఒకడు యాగమును స్తుతించును. మేము స్తుతించువారము. నీ దివ్యమూర్తిని స్తుతించుచున్నాము.

3. అగ్నీ ! నీవు మమతా పుత్రుని చూచినావు. అతని అంధత్వము పోగొట్టినావు. రక్షించినావు. నీ రక్షణలు

సుఖకరములు. సర్వము తెలిసినవి. అవి మా చెంత ఉండగా శత్రువులు మమ్ము బాధించలేరు.

4. అగ్నీ ! మాకు పాపము తలపెట్టినవారు, మాకు చెందవలసిన దానికి మాటతోనో, చేతతోనో అడ్డు తగులు వారికి ఆ బాధలే వారికి అధికముగా కలుగునట్లు చేయుము. ఆ దురుక్తులగు వారిని నాశనము చేయుము.

5. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. తెలిసి బాధలను కలిగించువారినుండి నిన్ను స్తుతించువారిని రక్షింపుము. వారుచేయు పాపములకు అందకుండ రక్షింపుము.

నూటనలుబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. బహురూపి. సర్వదేవతలకు ఉపకరించువాడు. అట్టి అగ్నిని వాయువు కట్టెలలో ప్రవేశించి మథించినాడు. బుద్ధిశాలురయిన జనులు యజ్ఞసిద్ధికిగాను వివిధ ప్రకాశములు కలిగి కోరదగిన సూర్యునివలె ఆ అగ్నిని భద్రపరచుకున్నారు.

2. అగ్నిని స్తుతించు నన్ను శత్రువులు హింసించజాలరు. నా స్తుతులను, కార్యములను అగ్ని రక్షించును.

3. యజ్ఞము చేయువారు అగ్నిని మథించి గృహములందు గార్హపత్యాగ్నిగా ఉంచుకొందురు. ఆ అగ్నిని యజ్ఞము నిమిత్తము రథమునకు కట్టబడి వేగముగా నడుచు అశ్వమువలె ఇష్టమయిన చోటికి తరలించుచున్నారు.

4. అగ్ని అన్నింటిని దహించును. జ్వాలలవంటి తన దంతములతో వనములందలి వృక్షములను ధ్వంసము చేయును. తదుపరి జాజ్వల్యమానుడయి సర్వత్ర సంచరించును. విలుకాడు శరములను విసరినట్లు అనుకూల వాయువు అగ్నిజ్వాలలను విసురుచుండును.

5. అగ్ని గర్భమునందువలె అరణియందు ఉన్నాడు. అతనిని హింసా స్వభావులు హింసింపజాలరు. జ్ఞానశూన్యులు, కన్నుకానని వారు అగ్ని మహత్తును తగ్గించలేరు. నిత్యులయి అగ్నిని తృప్తిపరచువారు అగ్నిమహత్తును కాపాడుకొనుచున్నారు.

నూట నలుబది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - విరాట్.

1. అగ్ని పూజ్యుడు. ధనములకు అధిపతి. ఇష్టార్థములను ఇచ్చువాడు. అట్టివాడు అగ్ని మా దేవ, యజనస్థానమునకు కదలివచ్చుచున్నాడు. అధికారులకు అధికారి అగు అగ్ని సంపదలకు నివాసమయిన వేదికమీద ఆసీనుడు అయినాడు.

అట్టి అగ్నిని అభిషవ శిలలు పట్టుకొని యజమానులు సేవించుచున్నారు.

2. అగ్ని వివిధ ప్రాణులకు సృష్టికారకుడు అగుచున్నాడు. అగ్ని శరీరమునందు జఠరాగ్నిగనుసంయోగకార్యమందువీర్యముగను ప్రవేశించి దేహములను నిలుపుచున్నాడు. పుట్టించుచున్నాడు.

3. యజమానుల ఉత్తరవేదిన ప్రకాశించు అగ్ని స్వేచ్ఛగా సంచరించగలడు. మేధావియు, వేగవంతుడును అయి ఆకాశమున ఆయువువలె సర్వ దేవతా స్వరూపుడయి సంచరించును.

4. అరణులు లేక ద్యావాపృథ్వులు రెంటివలన ఆవిర్భవించిన అగ్ని మూడు లోకములను సర్వలోకములను ప్రకాశింప చేయును. దేవతలను పిలుచును. ఉదకములు ఉన్నచోట ఉండును.

5. అగ్ని రెండింటివలన పుట్టినాడు. హోమము కలిగించినాడు. అతడు హవిస్సులు కోరువాడు. సకల వరములను ఇచ్చువాడు. అగ్నికి హవిస్సులు అర్పించువానికి మంచి సంతానము కలుగును.

నూట ఏబదవ సూక్తము

ఋషి-దీర్ఘతముడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-ఉష్ణిక్.

1. అగ్నీ ! నీవు బహుదాతవు. నీ అనుగ్రహముననే నేను హవిస్సులు అర్పించగలుగుచున్నాను. అందువలన నిన్ను నుతింతును. అధికారి ఇంట నౌకరువలె నిన్ను సేవింతును. "తోదస్యేవ శరణ ఆమహస్య"

2. అగ్నీ ! నిన్ను అర్చించనివానికి, ధనముండి హోమమునకు ఉపయోగించనివానికి, దేవతలను అర్చించని వానికి, స్తుతించనివానికి సంపదలు మున్నగునవి ఇవ్వకుము.

3. అగ్నీ ! నీవు మేదావివి. గొప్ప దేవతలలో గొప్పవాడవు. నిన్ను యజించువాడు ద్యులోకమున చంద్రుడై వెలుగును. మేము నీకు భక్తులము. అందువలన ఘనులమై ఉన్నాము.

నూట ఏబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - మిత్రావరుణులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. యజమానులు గోవులను కోరుదురు. అర్చింతురు. వారు తమ సామర్థ్యమున సూర్యునివంటిది, సర్వప్రియమైనది, యాగార్హ్యమైనదియగు వైద్యుతాగ్నిని కల్పించినారు. ఆ అగ్నియొక్క బలమునకు, ధ్వనికి ద్యావాపృథ్వులు గడగడలాడినవి.

2. మిత్రావరుణులారా ! సోమయాజులకు మీరు మిత్రులు అగుచున్నారు. అతనికి వారములు ఇచ్చుచున్నారు. అతనిని పోషించుచున్నారు. మిమ్ము పూజించు వారిని సహితము అదేవిధముగా అనుగ్రహించుడు. మీరు యజమాని చేయు స్తోత్రములను ఆలకించుడు.

3. మిత్రావరుణులారా ! మిమ్ము ద్యావాపృథ్వులు స్తుతించుచున్నవి. తమకు బలము ప్రసాదించవలసినదని యజమానులు మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నారు. వారికి మీరు యజ్ఞ సామర్థ్యమును ఇష్ట ఫలములను ప్రసాదించుచున్నారు. వారు అందించు యజ్ఞములను, హవిస్సులను మీరు స్వీకరించుచున్నారు.

4. మిత్రావరుణులారా ! మీరు బలవంతులు. ద్యులోకాగ్రమునందు ఉన్నవారు. సర్వత్ర నివసించువారు. తృప్తులను చేయువారు. గోవునువలె సోమ యాగమును సేవించువారు. మీరు విచ్చేయుడు. మీకు ప్రియమును విశాలమును అయిన ఆసనమున ఆసీనులుకండు. మా యజ్ఞమును పూర్తిచేయుడు.

5. మిత్రావరుణులారా ! విశాలమగు ఈ భూమండలమున గోవులకు స్థలమును ఏర్పరచినారు. ఆ గోవులు పాడి గలిగించుచు మందలు మందలయినవి. ఆ గోవులు ఉదయాస్తమయముల అంతరిక్షమునందలి సూర్యునిచూచి దొంగను పట్టుకొనువాడు అరచినట్లు అరచుచు సుఖముగా సంచరించుచున్నవి.

(ఉదయము మేతకుగాను అడవికి పోవునపుడు సాయంత్రము ఇంటికి తిరిగి వచ్చునపుడు గోవులు అంబారావములు చేయును. ఆ అరుపులు దొంగలను పట్టువాని అరుపులవలె ఉన్నవి అనుచున్నాడు.)

6. మిత్రావరుణులారా ! యజమాని చేయు స్తోత్రములకు మీరే ప్రభువులు. మీరు యాగములకు విచ్చేసినపుడు అగ్ని కేశములవంటి జ్వాలలు మీకు హవిస్సులు అందించుచున్నవి. మీరు వర్షించుడు. మాకు అభ్యుదయము కలిగించుడు.

7. మిత్రావరుణులారా ! మేధావి అగు యజమాని మిమ్ము యాగములందు స్తుతించుచున్నాడు. హవిస్సులు అర్పించుచున్నాడు. తగిన సాధనములతో యజ్ఞము చేయుచున్నాడు. అట్టి యజమానికొఱకు విచ్చేయుడు. అతని యజ్ఞము కోరుడు. అతని స్తుతులను గ్రహించుడు.

8. మిత్రావరుణులారా ! మీరు వర్షమును ఇచ్చు తొలివారు. యజమానులు యాగములందు మీ యందు మనసుంచి, మంచి స్తుతులతో అర్చించుచున్నారు. మీ గుణములను, మనసా స్తుతులందు కూర్చుచున్నారు. మీరు మంచి మనసున వారిని అనుగ్రహించుడు. ధనములను ప్రసాదించుడు.

9. మిత్రావరుణులారా ! మీరు అన్నవంతులు. ధనవంతులు. అందువలననే మమ్ము అనుగ్రహించినారు. మాకు అన్నమును, ధనమును ప్రసాదించినారు. దివారాత్రములకు మీ ప్రభావము లేదు. నదులకు లేదు. అసురులకులేదు.

మీకు ఉన్న సంపద వారికి లేదు.

నూట ఏబది రెండవ సూక్తము

ఋషి-దీర్ఘతముడు, దేవత - మిత్రావరుణులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మిత్రావరుణులారా ! మీరు కాంతులనే వస్త్రముగా ధరించినారు. మీ సృష్టికార్యములు అవిచ్ఛిన్నములు. కీర్తనీయములు. మీరు సత్యస్వరూపులు మా పాపములను నశింపచేయుడు.

2. ఇరువురిలో ఒకడు సత్కర్మలు ఆచరించువాడు. అతడు ఆలోచనగలవాడు. బుద్ధిమంతులు మెచ్చువాడు. శత్రువును హింసించువాడు. మూడు అంచుల ఆయుధముగల శత్రువును, నాలుగు అంచుల ఆయుధమున జయించువాడు. దేవ నిందకులు స్వయముగనే నశింతురు.

(లోకమున సర్వకాలములందును మంచివారు చెడ్డవారు ఇద్దరే ఉన్నారు)

3. మిత్రావరుణులారా ! పాదములు ఉన్న ప్రాణులకన్నముందే పాదములేని ఉషస్సు అవతరించినది. మీ ఉభయుల ప్రభావమును ఎరిగినవారులేరు. ఈ లోకమును మీ శిశువు అగు సూర్యుడు ధరించుచున్నాడు. అతడు సత్య ప్రకాశము కలిగించును. అసత్య అంధకారమును అంతమొందించును.

4. ఉషస్సు కన్యకా, సూర్యుడు ప్రియుడు. సూర్యుడు నిరంతరము సంచరించుచున్నాడు. క్షణము నిలువడు. అతడు వేరువేరుగా ఉన్న వెలుగులను వ్యాపింప చేయుచున్నాడు. సూర్యుడు జగత్తునకు హితకరుడు. మిత్రునకు, వరుణునకు ప్రియమయిన స్థానమున నిలిచి ఉన్నాడు.

5. సూర్యుడు గుఱ్ఱములు, కళ్లెములు లేని వేగవంతమగు రథమున వెలుగులు పరచుచు గగనమున విహరించుచున్నాడు. మనసును మించిన సూర్యుని వేగమునకు మిత్రావరుణులు కారకులు అయి ఉన్నారు. అందువలననే మానవులు మిత్రావరుణులను సేవించుచున్నారు.

6. నేను మమతా పుత్రుడను. దీర్ఘతముడను. కర్మలయందు ఆసక్తి కలవాడను. గోవులు తమ పొదుగులందు వరుణరూపమున ఉన్న పాలతో నన్ను రక్షించవలెను. నాకు కర్మజ్ఞానము కలుగవలెను. నా నోటితో మిమ్ము హోమ శిష్టాన్నము అడుగవలెను. మీరు నా కర్మను పూర్తి చేయించవలెను. రక్షించవలెను.

7. మిత్రావరుణులారా ! మేము మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. మమ్ము రక్షించుటకు విచ్చేయుడు. హవిస్సులను స్వీకరింపుడు. మేము చేయుచున్న కర్మయుద్ధమున శత్రువును సహించు శక్తి ప్రసాదించుడు. ద్యులోకమునుండి దిగు వర్షము మాకు హర్షము కలిగించవలెను.

నూట ఏబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - మిత్రావరుణులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మిత్రావరుణులారా ! మీరు నేతివాగులు పారింతురు. మేము మీ ఉభయుల విషయమున సమాన ప్రీతిగలవారము. మిమ్ము హవిస్సులు, నవస్సులు, ఆజ్యములతో యజింతుము. మీరు మా సర్వకర్మలను పోషించుచున్నారు. మేము మిమ్ము పూజించుచున్నాము.

2. మిత్రావరుణులారా ! మేము మీ యాగము చేయ సంకల్పించినంతనే మీ తేజస్సు మాలో చేరినది. అందువలన మీ మనస్సులను ఆకర్షించ గలిగినాము. మా హోత మీ మహాత్మ్యమును మాకు తెలియ పరచినాడు. అప్పుడు నేను యజమానినయి యాగము చేసినాను. సుఖములు అనుభవించుచున్నాను.

3. ఆరాతహవ్యుడనురాజు యొక్క హోత తన యజమానికి మేలు కోరి మిత్రావరుణులకు తృప్తి కలిగించినాడు. యజ్ఞమునందు హవిస్సులు అందుకున్న మిత్రావరుణులు యజమానికి గోవులను, బహుక్షీరములను కలిగించవలెను.

4. మిత్రావరుణులారా ! మీరు అన్నము, పాడి, పురోడాశములు కలవారు. మీరు జనులకు గోవులను, జలములను ప్రసాదించినారు. వారికి హర్షమును, తృప్తిని కలిగించుచున్నారు. ప్రాచీన పాలకుడగు అగ్ని యజమానికి పాడి పశువులను ప్రసాదించవలెను.

నూట ఏబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - విష్ణువు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. విష్ణువు చేసిన మహా కార్యములను వివరించుచున్నాను. ముల్లోకములను విష్ణు వే సృజించినాడు. విష్ణువే ఊర్ధ్వ లోకమును స్థాపించినాడు. అతడే మూడు విధములుగా లోకములను కల్పించినాడు. విష్ణువును సమస్త జనులు స్తుతింతురు.

2. అసమ పర్వతమున ఉండు భయంకరమగు మృగమువలె విష్ణువు తన మహాకార్యముల వలన సమస్త జనులచే స్తుతించబడుచున్నాడు. ఆ విష్ణువు యొక్క మహిమగల మూడు అడుగులందు సమస్త లోకములు ఇమిడి ఉన్నవి.

3. విష్ణువు మహోన్నత పదమున నివసించువాడు. అతని కొఱకు మేము మహాస్తోత్రమును రచించినాము. అది ఆ మహావిష్ణువును చేరవలెను. ఈ విశాల విశ్వమును విష్ణువు తన మూడు అడుగులచే ఆక్రమించినాడు.

4. విష్ణువు పాదములు మధురములు. పూర్ణములు. అతని మూడు అడుగులు అన్నమునకు అక్షయములు. విష్ణువు

ఒక్కడే భూమి, నీరు, తేజస్సు అను ధాతువులచే సమస్త లోకములను సృష్టించినాడు.

5. విష్ణువు సర్వజనులకు బాంధవుడు. దేవతలను గూర్చి యాగములు చేయువారు విష్ణుపదమును చేరి తృప్తులు అగుదురు. విస్తార పదన్యాసమయిన విష్ణుపదము మధుర ప్రవాహము కలది. విష్ణువునకు ప్రియమగు ఆ స్థానమునకు నేను చేరవలెను.

6. విష్ణు స్థానము అనేకులు స్తుతించునది. వర్షించునది. ఉత్కృష్టమయినది. అక్కడ కాంతికిరణములు సుదీర్ఘములయి విస్తీర్ణములు అగును. యాజమాన దంపతులు అట్టి నివాస యోగ్య స్థానమును చేరవలెనని మేము కోరుచున్నాము.

నూట ఏబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - విష్ణువు, ఛందస్సు - జగతి.

1. విష్ణువు స్తోత్రప్రియుడు. ఘనుడు. శూరుడు. విష్ణువు, ఇంద్రుడు కామగమనులు. వేగవంతములయిన గుఱ్ఱములను పోలినవి అయినను ఇతరులకు అసాధ్యమయిన మేఘములను ఆక్రమించినవారు. అధ్వర్య, ఋత్విజులారా ! మీరు ఆ ఇరువురి కొఱకు సోమరూప అన్నమును సిద్ధము చేయుడు.

2. ఇంద్రావిష్ణులారా ! మీరు మేఘములను కొట్టి వర్షము కురిపించువారు. మీ ప్రకాశవంతమగు గమనమును యజమాని పూజించుచున్నాడు. అతనికి మీరు ఇవ్వవలసిన ఫలము శత్రువునకు అందనిది. చలనశీలమగు హవిస్సు. మీరు దానిని అగ్ని ద్వారమున యజమానికి కలుగచేయుచున్నారు.

3. సోమరూప హవిస్సులు ఇంద్రుని పౌరుషమును వృద్ధి చెందించును. ద్యావాపృథ్వులు సమస్త భూతములకు తల్లులు. ఇంద్రుడు రేతస్సు - తేజస్సులను ద్యావాపృథ్వులకు అర్పించును. అప్పుడు మూడు మూర్తులయిన తండ్రి, కొడుకు, మనుమడు కలుగుచున్నారు.

4. విష్ణువు సర్వమునకు స్వామి, పాలకుడు, హింసారహితుడు, వర్షి. మూడు అడుగులతో సమస్తలోకములను ఆక్రమించినాడు. మేము అంతటి విష్ణువునకు స్తుతి కర్తలము. మమ్ము రక్షించుమని విష్ణువును ప్రార్థించుచున్నాము.

5. విష్ణువు యొక్క రెండు పాదన్యాసములు స్వర్గమును చూచినవి. మానవుడు వానిని మాత్రమే స్తుతించుచున్నాడు. సేవించుచున్నాడు. విష్ణువు మూడవ అడుగు ద్యులోకమును మానవుడు మనసుతో కూడ తెలియలేడు. సర్వగమనముగల వాయువులు, పక్షులు మాత్రమే ఎరుగ గలవు.

6. విష్ణువు తొంబది నాలుగు గమనములచేత వివిధగతులను వృత్తమువలె తిప్పుచున్నాడు. అట్టి కాలాత్మక విష్ణువు

గొప్ప దేహము కలవాడు. వివిధ రూపములుగ కనిపించువాడు. అన్నింట ఉన్నవాడు. అధికుడు. అతడు ఆహ్వానములు ఆలకించి ఆరుదెంచుచున్నాడు.

(విష్ణువును కాల స్వరూపుడుగా ప్రతిపాదించుచున్నాడు. సంవత్సరము 1+0 అయనములు 2+ ఋతువులు 5+ నెలలు 12+ పక్షములు 24+ రోజులు 30+ జాములు 8+ రాశులు12=94) అప్పటికి ఋతువులు అయిదు మాత్రమే అయి ఉండవలెను.

నూట ఏబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - విష్ణువు, ఛందస్సు - జగతి.

1. విష్ణువా ! నీవు మిత్రుడవు. సుఖప్రదుడవు. జలములను ఉత్పత్తి చేయువాడవు. సమృద్ధిగా అన్నము కలిగించువాడవు. రక్షకుడవు. సర్వవిధముల అధికుడవు. యజమాని నీ మహిమలు ఎరిగినాడు. మాటిమాటికి నిన్ను స్మరించుచున్నాడు. హవిస్సులను అర్పించుచున్నాడు. నిన్ను ఆరాధించుచున్నాడు.

2. విష్ణువు నిత్యుడు. జగత్కర్త. నిత్యనూతనుడు. స్వయంభువు. మహాత్ముడు. అట్టి విష్ణువునకు హవిస్సులు అర్పించువాడు అన్నవంతుడగును. ఆ మహాత్ముని జన్మమును స్తుతించినవాడు విష్ణుపదమును చేరును.

3. విష్ణువు అనాది సిద్ధుడు. యజ్ఞ స్వరూపుడు. జలముల కర్త. స్తుతి కర్తలారా ! మీరు విష్ణువును ఎరిగిన రీతిని అతని కొఱకు స్తుతులను సమకూర్చుడు. విష్ణునామమును తెలియుడు. విష్ణునామమును చాటుడు.

"విష్ణో సుమితిం భజామహే" మంచి మనసుతో విష్ణువును భజింతుము.

4. విష్ణువు మిత్రుడు, మహామహుడు. స్వర్గమును సృష్టించగల బలము కలవాడు. మేఘమును వర్షింపచేయువాడు. ఋత్విజులతో కూడిన మేధావి అగు యజమాని చేయు ప్రసిద్ధ యాగమును వరుణుడు సేవించవలెను. అశ్వినులు సేవించవలెను.

5. విష్ణువు ద్యులోకమున ఆవిర్భవించినవాడు. ఫలదాతలలో శ్రేష్ఠుడు. యాగసహాయము కొఱకు యజమాని విష్ణువును స్తుతించుచున్నాడు. వరదుడు, ముల్లోకములను ఆక్రమించిన విష్ణువు విచ్చేసి యజమానిని ప్రీతుని చేయవలెను. యజ్ఞశేషము యజమానికి ఇవ్వవలెను.

(ప్రథమ మండలమున ఇరువది ఒకటవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఇరువది రెండవ అనువాకము **నూట ఏబది ఏడవ సూక్తము**

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. భూమి మీద అగ్ని జ్వలించుచున్నది. సూర్యుడు ఉదయించుచున్నాడు. ఉష హర్షములు పంచుచు అవతరించుచున్నది. కావున అశ్వినులారా ! మీ రథమును నడిపించుడు. సవిత జగములను పనులకు నియమింపవలెను.

2. అశ్వినులారా ! మీ రథము వర్షము కలిగించునది. మీ రథమును నడుపుడు. మా మార్గములను నేతులతోను, తేనెలతోను నింపుడు. మా మానవులలో బ్రహ్మతేజస్సు ప్రకాశించవలెను. యుద్ధములందు శూరుల ధనము మాకు చెందవలెను.

3. అశ్వినుల రథము త్రిచక్రము. మధుమంతము. అశ్వవాహకము. స్తోత్రవ్యము. అది మూడు నొగలు, సర్వ సౌభాగ్యములు కలది. ఆ రథము మాకు అభిముఖముగా రావలెను. ద్విపాద, చతుష్పాద జంతువులకు సుఖము కలిగించవలెను.

4. అశ్వినులారా ! అన్నము తెండు. మధుర వాక్కుల పలుకరించుడు. ఆయువును పెంచుడు. పాపములను నశింపచేయుడు. శత్రువులను హతమార్చుడు. మాతో కలిసి ఉండుడు.

5. అశ్వినులారా ! మీ వలననే గోవులు గర్భములు దాల్చుచున్నవి. మీ వలననే సమస్త భువనములు గర్భములు దాల్చుచున్నవి. వర్షకర్తలారా ! మీరే అగ్నిని, జలములను, వృక్ష సంతతిని కలిగించుచున్నాడు.

(వర్షము వలన అన్నము వలన రేతస్సు రేతస్సు వలన గర్భము అని అర్థము.)

6. అశ్వినులారా ! మీరు ఔషధవంతులు. వైద్యులు. అశ్వవంతులు. ధనవంతులు. బలవంతులు. అందువలననే యజమాని మనస్ఫూర్తిగా మీకు హవిస్సులు అందించుచున్నాడు. అందుకొనుడు.

శ్రీ మదాంధ్ర ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకము మొదటి మండలము నందలి రెండవ అధ్యాయము సమాప్తము.

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |

నరోదసీ అద్రుహా వేద్యాభిర్న పర్వతాని సమేత స్థివాంసః ||

మూడవ అధ్యాయము **నూట ఏబది ఎనిమిదవ సూక్తము**

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! మీరు వర్షించువారు. నివాసము సమకూర్చువారు. దుఃఖములను దూరము చేయువారు. పూజింప తగినవారు. ఇష్టప్రదాతలు. దీర్ఘతముడు మిమ్ము ధనము ప్రసాదించమని ప్రార్థించుచున్నాడు. అతనికి మంచి రక్షణలు, వరములు ప్రసాదించుడు.

2. అశ్వినులారా ! మీరు నివాసములను ఇచ్చువారు. వేదికయందలి హవిస్సు రూపమయిన అన్నమును గ్రహించి బుద్ధిని ధరించినారు. కోరికలు తీర్చు మనసు గలవారయి సంచరించుచున్నారు. మీకు తగిన హవిస్సులు ఇవగలవాడెవ్వడు? మీరు మాకు శరీరధారకమగు పాడి పశువులను ప్రసాదించుడు.

3. అశ్వినులారా ! సముద్ర మధ్యమున మునిగిన తౌగ్ర్యుని కొఱకు మీరు రథము అధిరోహించినారు. అతనిని దరికి చేర్చినారు. కావున వేగవంతములయిన అశ్వములతో యుద్ధమున గెల్చిన శూరులవంటి మమ్ము రక్షింపుమని ప్రార్థించుచున్నాము.

4. అశ్వినులారా ! ఉచథపుత్రుడగు దీర్ఘతముడు మిమ్ము మనసార స్తుతించుచున్నాడు. మాటి మాటికి మారుచు, మార్చుచున్న రాత్రింబవళ్ళు నా ఆయువును హరించకుండవలెను. నేను తాళ్లతో కట్టబడి భూమిమీద దొర్లుచున్నాను. నన్ను రక్షింపుడు.

5. తల్లులవలె జగమును పోషించు నదులు నన్ను, దీర్ఘతముని మునగకుండ కాపాడవలెను. నా దాసులు నన్ను బంధించి బోరగిల పడవేసినారు. నా శిరస్సునకు త్రైతుడను దాసుడు గంట్లు పెట్టినాడు. రొమ్మునకు, భుజములకు గూడ గాయములు చేసినాడు.

6. మమతా పుత్రుడగు దీర్ఘతముడు పదియుగముల వరకు సుఖముగా జీవించినాడు. అనంతరము వృద్ధుడు అయినాడు. బ్రహ్మసముడు అయినాడు. దేవత్వము పొందినాడు.

ఆలోచనామృతము

1. ఇప్పటికి తల్లిపేరు చెప్పుకున్న తొలి ఋషి దీర్ఘతముడు మాత్రమే.

2. దీర్ఘతముడు అనగా చాలకాలము చీకటిలో ఉన్నవాడు అని అర్థము.

3. 52వ సూక్తమున దీర్ఘతముని వృత్తాంతము చెప్పినాము. పుత్రులు కట్టెలుకట్టి దీర్ఘతముని నదిలో పడవేసినారు. ఆ దీర్ఘతముడు ఇతడు ఒక్కరో కారో తెలియదు. కాని పడిన బాధ ఒక్కతీరుగా ఉన్నది. అక్కడ పుత్రులు, ఇక్కడ

దాసులు. అక్కడ నదిలో పడవేసినారు, ఇక్కడ నేల మీద బాధించినారు.

4. దాసులు రెండు విధములవారు. ఒకరు గర్భదాసులు. వారి తలిదండ్రులు దాసులు అయినందున వారు గర్భమునందే దాసులు అగుదురు. రెండవ వారు క్రయ విక్రయాదుల వలన బానిసలు అయినవారు.

గర్భదాసులకు విముక్తిలేదు.

5. దీర్ఘతముని బాధించినవారు గర్భదాసులు. ఇది బానిసలు తిరుగుబాటు వంటిది.

తిరుగుబాటు అనాదిగా ఉన్నది !

నూట ఏబది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - ద్యావాపృథ్వులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. ద్యావాపృథ్వులు యజ్ఞవర్ధకములు, విశాలములు. యజ్ఞములందు మమ్ము స్పందింపచేయునవి. యజమాని వారిని స్తుతించుచున్నాడు. సేవించుచున్నాడు. ద్యావాపృథ్వులు సత్యబుద్ధిచే యజమాని కోర్కెలు తీర్చవలెను.

2. ద్యులోకము ద్రోహము ఎరుగని తండ్రి. అతనిని స్వశక్తితో మనసా ఆహ్వానించుచున్నాము. ప్రార్థించుచున్నాము. తలిదండ్రులయిన ద్యావాపృథ్వులు మాకు సామర్ధ్యమును, రక్షణలను, అమృతత్వమును ప్రసాదించవలెను.

3. ద్యావాపృథ్వులారా ! ప్రజలు మీకు బిడ్డలు. వారు కర్మవంతులు. జ్ఞానవంతులు. తలిదండ్రులు అయిన మిమ్ము అనుగ్రహించవలసినదిగా ప్రార్థించుచున్నారు. మీ సంతానము అగు స్థావర జంగమాత్మకమగు సమస్తసృష్టిని రక్షింపుడు. సత్యస్థానమును ప్రసాదించుడు.

4. ద్యావాపృథ్వులు అక్కచెల్లెండ్లు. ఒకే జన్మస్థానము కలవారు. ఒకరిని ఒకరు విడువని వారు. వారిని సత్కర్మ కిరణములు పరివేష్టించి ఉన్నవి. సముద్రమునందును స్వప్రకాశ కిరణములు ఆవరించి ఉన్నవి.

5. యజమానులమగు మేము సవితృని అనుజ్ఞ చొప్పున శ్రేష్ఠమగు ధనమును ప్రసాదించమని ప్రార్థించుచున్నాము. మీ జీవనమునకుగాను యోగ్యములు అయిన వందలకొలది గోవులను ప్రసాదించవలసినదని అర్థించుచున్నాము.

నూట అరువదియవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - ద్యావాపృథ్వులు, ఛందస్సు - జగతి.

1. సూర్యుడు శుభంకరుడు. జల ప్రదాత. పోషకుడు.లోకములను సుఖింపచేయువాడు. పండితుడు. ఉదకధారి. అతడు సుజన్మములు, వ్యాపారదక్షులు, స్వప్రకాశులు అయిన ద్యావాపృథ్వులను సర్వదా గమనించుచున్నాడు.

2. తండ్రియగు ద్యులోకము వర్షాదిరూపములచే సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నాడు. ద్యావాపృథ్వులు తలిదండ్రులు. వారు విశాలురు. ఘనులు. ఒకరితో ఒకరు కలియనివారు. వేరు వేరుగా ఉండువారు. వారు లోకములు అన్నింటిని రక్షించుచున్నారు. సర్వప్రాణులను తలిదండ్రులవలె రక్షించుచున్నారు.

3. ద్యావాపృథ్వులకు పుత్రుడు సూర్యుడు. సూర్యుడు బుద్ధిమంతుడు. ఫలములను ధరించినవాడు. అతడు తన ప్రజ్ఞచే సమస్త లోకములను పవిత్రము చేయుచున్నాడు. అతడే ఆవువంటి భూమిని, రేతస్సువంటి ఆబోతును, వర్షమును కలిగించుచున్నాడు. ద్యులోకమునుండి నీటిని పితుకుచున్నాడు.

(భూమి గోవు. వాన ఆబోతు. సృష్టి సొంతము సంతానము. నీటిని పితికి వర్షము కలిగించుట అందమయిన ప్రయోగము)

4. సకల భూతములకు సుఖములు కలిగించు ద్యావా పృథ్వులను సృష్టించినాడు. ఆ రెంటిని కదలకుండ మేకులతో బిగించిన భగవానుడు సర్వదేవతలందు శ్రేష్ఠుడు. అతడు మహా కళాకారుడు.

5. ద్యావాపృథ్వులు సమృద్ధములు అయిన అన్నములను ధరించి ఉన్నవి. వారి పౌరుష బలముననే మేముఎల్లకాలము పుత్ర పౌత్రులు కలవారము అగుచున్నాము. వారి వలననే మా దేహబలము వృద్ధి అగుచున్నది. అట్టి ద్యావాపృథ్వులను స్తుతించుచున్నాము.

నూట ఆరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - ఋభువు, ఛందస్సు - జగతి.

1. అగ్ని మనకన్న ఘనుడు అగునా? మనకన్న పిన్నవాడు అగునా? ఇతడు మనవద్దకు వచ్చినాడా? ఇతడు దేవతయగు అగ్నియా? ఈ సందేహము తీరుట ఎట్లు? అన్నయ్యా ! అగ్నీ ! చమస పాత్ర, పానపాత్రను ఎంగిలిచేయకుము. అది గొప్పవంశమున పుట్టినది. కర్రతో చేసిన చమసము ఎట్లు వచ్చెనో చెప్పెదము.

(ఋభువులు సుధన్వుని ముగ్గురు పుత్రులు. తమ ప్రజ్ఞాపాటవములతో దేవతలు అయినారు. వారు సోమపానమునకుగాను యజ్ఞమునకు వచ్చినారు. వారికి నాలుగవవాడు అగ్ని వచ్చినాడు. ఇవి అప్పటి ఋభువులు అన్నమాటలు)

2. ఋభువులారా ! దేవతలు ఆజ్ఞాపించినారు. ఒక్క చమసమును నాలుగు చమసములుగా చేయుడు. అది

చెప్పుటకే నేను వచ్చినాను. మీరు ఆవిధముగా చేసిన దేవతలతో సమానముగా యజ్ఞార్హులు అగుదురు.

(ఇవి అగ్ని అన్నమాటలు)

3. అన్నా ! అగ్నీ ! నీవు దేవతల దూతవు. నీవు చెప్పినట్లు గుఱ్ఱమునుండి మరొక గుఱ్ఱమును, రథము నుండి మరొక రథమును చర్మనిర్మితముకాని ఆవును నిర్మించి తెత్తుము.

(ఇవి ఋభువులు అన్నమాటలు)

4. ఋభువులు దేవతలు చెప్పిన పనులు చేసి తెచ్చినారు. "మావద్దకు వచ్చిన ఆ దూత ఏడి?" అని అడిగినారు. ఋభువులు చేసి తెచ్చిన నాలుగు చమసములను త్వష్ట చూచినాడు. సిగ్గుతో తలవంచుకున్నాడు.

5. దేవతల సోమపానమునకు తాను చేసిన చమసమును చెరిపిన వారిని చంపుదును అన్నాడు త్వష్ట. ఆనాటి నుంచి సోమపానము చేయవలసి వచ్చినపుడు మానవులు మారుపేర్లు పెట్టుకున్నారు. తల్లికూడ పిల్లలను మారుపేరునే పిలిచినవి.

(నాటినుంచి అధ్వర్య-హోత-ఉద్గాత పేర్లు వచ్చినవి)

6. ఋభువులు నిర్మించిన 'హరి' అను రెండు అశ్వములను ఇంద్రుడు తీసికొన్నాడు. అశ్వినులు రథమును తీసికొన్నారు. బృహస్పతి నానావర్ణములు గల గోవులను తీసికొన్నాడు. ఋభువు, విభ్వ వాజ అను సుధన్వపుత్రులు దేవతలను సోమభాగము తమకు ఇమ్మని కోరినారు.

7. ఋభువులారా ! చర్మ నిర్మితముకాని ఆవునుండి మరొక ఆవును కలిగించినారు. మీ వృద్ధమాతా పితరులను వయసు వారిని చేసినారు. అశ్వమునుండి అశ్వమును నిర్మించినారు. కావున మీ రథముల మీద దేవతల వద్దకు రండు.

8. సుధన్వ పుత్రులారా ! సోమమును సేవింపుడు. అది రుచించకున్న ముంజుగడ్డితో చేసిన సోమము సేవించుడు. అది ఇష్టము కాకున్న మూడవ సవనమునందు తృప్తిగా సోమపానము చేయుడు.

(ఇవి దేవతలు అన్న మాటలు)

9. ఋభువులు ముగ్గురిలో ఒకడు బలము శ్రేష్ఠము అన్నాడు. ఒకడు అగ్ని శ్రేష్ఠుడు అన్నాడు. మరొకడు భూమి శ్రేష్ఠము అన్నాడు. ముగ్గురును సత్యవాక్కులతో చమసపాత్రలను చేసినారు.

10. ఋభువులలో ఒకడు గోవు రక్తమును చేసినాడు. మరొకడు కత్తితో నరికి మాంసము చేసినాడు. మూడవవాడు మల మూత్రములను కల్పించినాడు. ఆవిధముగా ఒక ఆవును నాలుగు ఆవులను చేసినారు. ఇక తలిదండ్రులు చేయవలసినది ఏమున్నది?

11. ఋభువులారా ! మీరు వర్షమును ఉన్నత ప్రదేశములను చేర్చినారు. ప్రాణిజాలము కొఱకు పంటలు పండించినారు. ప్రాణిజాలము కొఱకు పల్లపునేలలందు నీటిని నిలిపినారు. కావున మీరు సూర్యలోకమున ఇష్టము వచ్చినంతకాలము వసింపుడు.

12. ఋభువులారా ! మీరు మేఘములతో అంతరిక్షమును మూసినపుడు సూర్యచంద్రులు ఎక్కడ ఉందురు? మీ వర్షము కలిగించు బాహువులను పట్టిన వానిని నశింపచేయుడు. ఎదిరించిన వానిని హతమార్చుడు.

13. ఋభువులారా ! మీరు సూర్యమండలమున శయనించి ఉన్నారు. మమ్ము జాగృతము చేయువాడు ఎవడు? అని సూర్యుని అడుగుడు. సూర్యుడు వాయువు జాగృతము చేసినాడని వక్కాణించినాడు. వర్షకాలము గతించినది. మీరు మరల జగములను ప్రకాశవంతము చేయుడు.

14. బలవంతులగు ఋభువులారా ! మీ దర్శనమునకు ద్యులోకమునుండి మరుత్తు భూలోకమునుండి అగ్ని, ఆకాశమునుండి వాయువు సముద్రమునుండి వరుణుడు వచ్చుచున్నారు.

ఆలోచనామృతము

1. దేవతలది ప్రత్యేక వర్గము, వర్ణము, జన్మముకావు. అగ్ని, వాయువు, ఇంద్రుడు మున్నగువారు మానవ జాతికి చేసిన ఉపకారము వలననే దేవతలు అయినారు. ఋషులు సహితము అంతియే. కేవలము జన్మవలనకాక సాధనమున ఋషులు అయినారు. ద్రష్టలు అయినారు. స్మర్తలు అయినారు. ఇది ఆ విషయములు చర్చించు సందర్భముకాదు.

2. పటు పరిశ్రమ, మేధాసంపత్తి, నిరంతర పరిశ్రమతో దేవతలలో చేరవచ్చునని ఋభువులు నిరూపించినారు. పాండిత్యమునకు శాస్త్ర పరిజ్ఞానమునకు జన్మముతో నిమిత్తము లేదని నిరూపించినారు.

ప్రతిభకు ఏనాడును ఆటంకములేదు.

"విద్వాన్ సర్వత్రపూజ్యతే" అన్నాడు భర్తృహరి.

3. ఋభువులు ముగ్గురు సామాన్య మానవులు. ముగ్గురి సమిష్టికృషితో అనేక విజయములు సాధించినారు.

(i) త్వష్ట చేసిన ఒక్క చమసమును నాలుగుగా చేసినారు. గుఱ్ఱమునుండి గుఱ్ఱమును, రథమునుండి రథమును సృష్టించినారు. బహుశః రూపములను మార్చి అంత పదార్థముతో ఎక్కువ వానిని చేసి ఉండవచ్చును. (ii) గోవు నుండి నాలుగు గోవులను సృష్టించుట కృత్రిమ గర్భధారణ వంటిదికావచ్చును. (iii) ఎత్తు ప్రదేశమునకు నీటిని ఎక్కించియు పల్లపు ప్రదేశమున నీటిని నిలిపియు సస్యములను వృద్ధిచేసి వ్యవసాయశాస్త్రజ్ఞులు అయినారు. (iv) వృద్ధులయిన తలిదండ్రులను వయసువారినిచేసి భిషగ్వరులు అయినారు.

4. వీరి ప్రగతికి సామాన్యముగా గుర్తింపురాలేదు. అది ఈనాటికిని సహజము. వారిని అగ్ని పరీక్షలకు గురిచేసినారు.

5. త్వష్టవంటి స్వప్రయోజనపరులు తమ ప్రాధాన్యతకు అడ్డువచ్చినందులకు అక్కసు కక్కినారు.

6. ప్రతిభ సూర్యునివంటిది. తాత్కాలిక గ్రహణము పట్టవచ్చును. కాని వెలుగును నిలుపజాలరు. ఋభువులు కేవలము తమ స్వశక్తితో దేవతలను మెప్పించినారు. దేవతలు ఉదారముగా శాస్త్రజ్ఞుల పరిశ్రమను గుర్తించినారు.

7. శాస్త్రజ్ఞులయిన ఋభువుల ప్రజ్ఞాపాటవములకు వారికి సూర్యుని అంతస్తు ప్రసాదించినారు. ఇది సామాన్యముకాదు !

8. 14వ మంత్రము ఋభువుల అంతస్తును అందనంత ఎత్తునకు ఎత్తినది.

దివాయాన్తిమరుతో భూమ్యాగ్ని రయంవాతో అంతరిక్షేణయాతి
అద్భిర్యాతి వరుణః సముద్రైర్యుష్మా ఇచ్ఛతః శవసోనపాతః

నూట అరువది రెండవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అశ్వము, ఛందస్సు - జగతి - త్రిష్టుప్.

1. 'సప్తి' అను అశ్వము అన్నములు కలది. దేవతల వలన జన్మించినది. దాని వీరకృత్యములను యజ్ఞములందు వర్ణించుచున్నాము. మిత్రుడు, వరుణుడు, అర్యమ, వాయువు, ఇంద్రుడు, ఋభువులు, మరుత్తులు మమ్ము నిందింపరాదు.

2. బంగారు ఆభరణములతో అందముగా అలంకరించిన అశ్వము ముందునకు ఋత్విజులు ఉత్సర్గమునకుగాను మేకను పట్టుకొని పోవుదురు. వివిధ వర్ణముల మేకలు 'మే మే' అనుచు ముందుకుసాగును. అవి ఇంద్రుడు, పూషకు

ఇష్టమయిన ఆహారములు.

3. మేక దేవతలు అందరికి ఉపయుక్తమయినది. మేక పూష అంశమున పుట్టినది. శీఘ్రగమనముగల మేకను ముందుకు తీసుకొనివత్తురు. దేవతలకు రుచికరమగు భోజనము సిద్ధము చేయుటకుగాను త్వష్ట అశ్వసహితముగా మేకతో కూడ పురోడాశము సిద్ధము చేయును.

4. ఋత్విజులు దేవతల అనుగ్రహ ప్రాప్తి కోరుదురు. వారు ఆయా సమయములందు అశ్వమును మూడుసార్లు అగ్నిముందునకు తీసికొనిపోవుదురు. అప్పుడు దేవతలకు యజ్ఞమును గురించి తెలియపరచుటకు ముందుగానే మేక దేవతలను చేరును.

5. దేవతలను ఆహ్వానించు హోత, యజ్ఞమును నిర్వర్తించు అధ్వర్యుడు, అగ్నిని ప్రజ్వలింపచేయు అగ్నిసిద్ధుడు, సోమరసముతీయు గ్రావాగ్రాభుడు, కర్మానుష్ఠానముచేయు శంస్త, యజ్ఞపు ప్రధాని బ్రహ్మ, ప్రసిద్ధము, అలంకృతము, సుందరము అగు యజ్ఞముచేసి నదులను పూర్ణములు చేయవలెను.

6. ఒకడు యూపస్తంభమునకు అనువగు వృక్షమును నరుకును. ఒకడు యూపమును మోయును. ఒకడు అశ్వమును కట్టుటకు కర్ర మంటపము సిద్ధము చేయును. ఒకడు అశ్వమును వండుటకు పాకపాత్రలను సేకరించును. వారందరికి మావంటి సత్సంకల్పము కలుగవలెను.

7. మా కోరికలు ఫలించవలెను. అందము, బలిష్ఠము, విశిష్టము అయిన అశ్వము దేవతల ఇష్టపూర్తి కొఱకు రావలెను. దేవతలకు బలము కలిగించుటకు అశ్వమును మేము కట్టి వేతుము. దానిని చూచి మేధావులగు ఋత్విక్కులు ఆనందించవలెను.

8. ఒక త్రాటితో గుఱ్ఱపు మెడను కట్టుదురు. ఒక త్రాటితో దానికాళ్లు కట్టుదురు. మరొకదానితో దానితలను కట్టుదురు. అశ్వము నోటిలో గడ్డి పెట్టుదురు. అవి అన్నియు దేవతలకు చేరవలెను.

9. గుఱ్ఱపు మాంసము మీద ఈగలు వాలును. కోయునపుడు కత్తికి అంటుకొనును. కోయువారి చేతులకు గోళ్లకు అంటుకొనును. అవి అన్నియు దేవతలకు చెందవలెను.

10. ఉదరమునందలి అజీర్ణ వస్తువు బయటికి వచ్చును. అపక్వ మాంసము మలినమును దూరము చేయవలెను. శుద్ధము పవిత్రము అయిన మాంసమును దేవతలకొఱకు పాకము చేయవలెను.

11. అశ్వమును అగ్నిలో పచనము చేయునపుడు వచ్చు రసపదార్థము, శూలమునకు అంటిన మాంస భాగమున నేలమీద పడనీయరాదు. గడ్డిలో కలువనీయరాదు. దేవతలు ఉవ్విళ్ళూరుచున్నారు. వారికి సంపూర్ణ హవిస్సు

అందవలెను.

12. గుఱ్ఱపు మాంసము వండునపుడు చుట్టు నిలిచి చూచువారు ఉందురు. వంటకపు వాసన చూచి దేవతలకు అర్పించుమనువారు ఉందురు. మాంస భిక్షకొఱకు మూగిన వారుందురు. వారందరు మావలెనే సత్సంకల్పము కలిగి ఉండవలెను.

13. మాంసపు వంటలను కలుపుటకు తెడ్డువాడుదురు. రసమును ఉంచుటకు ఆకులు వాడుదురు. వేడి నిలుపుటకు ఆచ్ఛాదనలు వాడుదురు. అవయవములను ఛేదించుటకు ఛురికను వాడుదురు. అవి అన్నియు అశ్వమాంసమును వ్యక్తపరచును.

14. అశ్వము నిలిచిన స్థలము, అశ్వము కూర్చున్నస్థలము, అది పడుకున్న స్థలము, దానిని కట్టిన స్థలము, అది త్రాగిన నీరు, తిన్న గడ్డి అన్నియు దేవతలకు చేరవలెను.

15. అగ్ని, ధూమగంధము అశ్వములతో శబ్దము చేయించరాదు. అగ్ని సంయోగమున సుగంధమయమయి పచనము చేయు భాండము కదలకుండవలెను. అశ్వమాంసము యజ్ఞము, హవనము కొఱకు తేబడినది. అది దేవతలకు సమర్పితము. వషట్కారయుతము. అట్టి అశ్వమును దేవతలు పరిగ్రహించవలెను.

16. అశ్వమును వస్త్రమున కప్పుదురు. దానికి బంగారు అలంకారము చేతురు. దాని తల, కాళ్లు కట్టివేయుదురు. అవి అన్నియు దేవతలకు ప్రియమయినవి. ఋత్విజులు వాటిని అన్నింటిని దేవతలకు సమర్పింతురు.

17. అశ్వమును బంధించినప్పటి నాసాధ్వని వ్యధ, కమ్చీతో కొట్టినప్పటి వ్యధ, గిట్టలరాపిడి వ్యధ, స్రుక్కు ద్వారా హవ్యమువలె మంత్రయుక్తముగా ఆహుతులు అర్పించుచున్నాను.

18. అశ్వము దేవతల బంధువు. దాని రొమ్మునకు ముప్పది నాలుగు వంకల ఎముకలు ఉన్నవి. వాటిని కోయుటకు ఖడ్గమును ఉపయోగింతురు. అశ్వఛేదకులారా ! అశ్వపు అవయములు విచ్ఛిన్నము కాకుండకోయుడు. చూచుచు శబ్దము చేయుచు ఒక్కొక్క భాగమును విడదీయుడు.

19. అశ్వమును అంతము చేయునది తేజోపుంజమయిన కాలమే అగును. కాలము దివారాత్రి రూపమయినది. అశ్వపు అవయవములను కోసి, పిండములు చేసి, అగ్నికి సమర్పించుకొనుచున్నాను.

20. అశ్వమా ! నీవు దేవతలను చేరుదువు. అప్పుడు ప్రియమయిన నీదేహమునకు బాధ కలుగరాదు. కత్తులు నీ దేహమున ఎక్కువగా గాయములు చేయరాదు. మాంసమును అభిలషించువారు, అనభిజ్ఞులు అయిన ఛేదకులు నీ విభిన్న అంగములను వదిలి దేహమును బాధించరాదు.

21. అశ్వమా ! నీవు మరణించవు. నిన్ను లోకము హింసించదు. నీవు ఉత్తమ మార్గమున దేవతలను చేరుచున్నావు. ఇంద్రుని హరి, నాగము అను రెండు అశ్వములు, మరుత్తుల పృషతనామక వాహనములు నీరథమునకు పూన్చబడును. అశ్వినుల రాసభస్థానమున నీరథమున వేగవంతమగు అశ్వము పూన్చబడును.

22. అశ్వమా ! గోవులు, అశ్వములు, లోక రక్షకము అగు సంపద ప్రసాదించుము. మాకు పుత్రులను అనుగ్రహింపుము. తేజస్వియగు అశ్వమా ! మమ్ము పాపములనుండి కాపాడుము. హవిర్భూతమగు అశ్వమా ! మాకు దేహబలము ప్రసాదించుము.

నూట ఆరువది మూడవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవత - అశ్వము, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వమా ! నీ జన్మము మహత్తు కలది. నిన్ను సర్వులు స్తుతింతురు. యజమాని అనుగ్రహము కొఱకు మహారావము చేతువు. నీకు డేగవంటి రెక్కలు ఉన్నవి. లేడివంటి పాదములు ఉన్నవి.

2. యముడు లేక అగ్ని అశ్వమును ఇచ్చినాడు. త్రిత లేక వాయువు అశ్వమును రథమునకు పూన్చినాడు. ఆ రథమును తొలుత ఇంద్రుడు అధిరోహించినాడు. గంధర్వులు, సోములు దానికళ్లెములు పట్టినారు. వసువులు సూర్యుని నుండి అశ్వమును కల్పించినారు.

3. అశ్వమా ! నీవే యముడవు. నీవే ఆదిత్యుడవు. గోపనీయ వ్రతధారి త్రితవును నీవే. ద్యులోకమున నీకు మూడు బంధన స్థానములు ఉన్నవని పురోహితులు చెప్పుదురు.

4. అశ్వమా ! ద్యులోకమున నీకు మూడు బంధనములు ఉన్నవి. అవి 1. వసుగణములు 2. సూర్యుడు 3. ద్యుస్థానము. నీకు భూలోకమున మూడు బంధములు ఉన్నవి. అవి 1. అన్నము 2. బీజము 3. భూస్థానము. నీకు అంతరిక్షమున మూడు బంధనములు ఉన్నవి అవి 1. మేఘము 2. విద్యుత్తు 3. గర్జన. నీవే వరుణుడవు. పూర్వపు ఋషులు నీ జన్మస్థానములను నిర్దేశించినారు. వాటిని మాకు తెలియపరచుము.

5. అశ్వమా ! ఈ సమస్త స్థానములు నీ అంగ ప్రత్యంగములు అగుటను దర్శించినాము. నీవు యజ్ఞాంశమును ఆరగించునపుడు ఇక్కడ నీపద చిహ్నములు ఏర్పడును.

6. అశ్వమా ! దూరతీరములనుండియే నా మనసుతో నీ రూపమును తెలుసుకున్నాను. నీవు నేలమీద, అంతరిక్షమున సూర్యునియందు సంచరించుటను నేను దర్శించినాను. నీ శీర్షము ధూళిరహిత, సుఖకర మార్గమున శీఘ్రముగా పయనించుచు క్రమముగా పైకి లేచును.

7. అశ్వమా ! నీ ఉత్కృష్టరూపము భూమి మీద నాలుగు చెరగులు ఆహారముకయి తిరుగుటను దర్శించినాను. మానవుడు భోగ పదార్థములతో నీముందుకు వచ్చును. అప్పుడు నీవు నేలమీది తృణమును భక్షింతువు.

8. అశ్వమా ! నీ వెనుక అశ్వము సాగును. నీ వెనుక మనుష్యులు సాగుదురు. మహిళల సౌభాగ్యము నీ వెనుక సాగును. ఇతర అశ్వములు నీ వెంట సాగినవి. నీ స్నేహమును సంపాదించినవి. దేవతలు నీ వీరకృత్యములను ప్రశంసింతురు.

9. అశ్వ శిరము బంగారపుది. పాదములు ఇనుపవి. వేగవంతములు .వేగమున ఇంద్రుడు అశ్వమునకు సాటికాడు. దేవతలు అశ్వహవ్యాభక్షణకు వత్తురు. ఇదిగో ఇంద్రుడు వచ్చి ఉన్నాడు.

10. అశ్వము స్వర్గపథమున సాగునపుడు దాని పృష్ట భాగము విశిష్టము అగును. పిడికెడు నడుము, బలవంతులు అగు దేవతా అశ్వగణములు గుంపులు గుంపులుగా వరుసలుగా హంసలవలె సాగును.

11. అశ్వమా ! నీ దేహము శీఘ్రగమనము కలది. నీ మనసు వాయువేగము కలది. నీ మెడ మీది జాలు విభిన్న భావనలతో అరణ్యమున వివిధ స్థానముల భ్రమించును.

12. వేగవంతమగు అశ్వము, ఆసక్తి చిత్తమున దేవతలను ధ్యానించుచు వధస్థానమునకు చేరును. అశ్వమిత్రమైన మేకను తనముందు నడిపించును. స్తోత్ర పాఠకులు వెనుక సాగుదురు.

13. మాతా పితరులను చేరుటకు అశ్వము విశిష్టము నివాస యోగ్యమగు స్థానమునకు పయనమయినది. అశ్వమా ! హవ్యదాతలు ధనము పొందుటకొఱకు నీవు ప్రసన్న చిత్తమున దేవతల వద్దకు వెళ్లుము.

నూట ఆరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - దీర్ఘతముడు, దేవతలు - అనేకులు, ఛందస్సు - వేరువేరు.

1. పూజనీయులగు జగత్పాలకులు హోత లేక సూర్యుడు, మధ్యమభ్రాత లేక వాయువు సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నారు. వారి మూడవ సోదరుడు అగ్ని ఆహుతులు అందుకొనును. సోదరుల మధ్య సప్తకిరణముల సూర్యుడు దర్శనము ఇచ్చును.

(వీరందరు అదితి పుత్రులు కావున సోదరులు)

2. సూర్యునిది ఏకచక్ర రథము. దానికి ఏడు గుఱ్ఱములు పూన్చబడినవి. ఒకే అశ్వము ఏడు పేర్లతో లాగును.

చక్రమునకు మూడు నాభులు ఉన్నవి. అవి జీర్ణము కావు. శిథిలముకావు. సర్వలోకములు వానినే ఆశ్రయించును.

3. సప్తచక్ర రథమున ఉన్నవే సప్తాశ్వములు. అవే ఆ రథమును లాగును. ఏడుగురు అక్కచెల్లెండ్లు ఈ రథము ముందు నడతురు. ఇందు ఏడుగోవులు లేక కిరణములు లేక స్వరములు ఉన్నవి.

4. తొలుత జన్మించిన వానిని ఎవడు చూచినాడు? కోదదర్శప్రథమం జాయమానం. అస్థిరహితములు అస్థులను ఎప్పుడు కలిగినవి? ఎప్పుడు పృథ్వి నుండి ప్రాణము రక్తము పుట్టినవి? ఆత్మలు ఎక్కడి నుంచి ఉత్పన్నమయినవి? ఈ జిజ్ఞాసకు గాను ఎవడు విద్వాంసుని వద్దకు వెళ్లును?

5. నేను అజ్ఞానిని. నాకు ఏమియు అర్థము అగుటలేదు. అందుకే అడుగుచున్నాను. ఇవి సందిగ్ధములు. దేవతలకు రహస్యములు. ఒక వత్సరపు సూర్యుని కొఱకు ఏడు సోమ యజ్ఞములు చేసినారు. అవి ఏమిటి?

6. నేను అజ్ఞానిని. ఏమియు తెలియని వాడను. తెలుసుకొనవలెను ఆసక్తితో జ్ఞానులను అడుగుచున్నాను. ఆరు లోకములను నిలిపి ఉంచినవాడు ఎవడు? జన్మరాహిత్యమున జీవించువాడు ఎవడు? వారు ఒక్కరేనా?

7. వేగవంతుడు, సుందరుడు అగు ఆదిత్యుని స్వరూపము అతి నిగూడమయినది. అతని కిరణములు పాలుపితుకును. తేజః స్వరూపములు అగును. నీటిని పీల్చును. ఈ విషయములు తెలిసిన వారు వివరించవలెను.

8. భూమాత తండ్రియగు ద్యులోకమునందు ఉన్న సూర్యుని స్వానుష్ఠానమున పూజించినది. అంతకుముందే తండ్రీ లోలోపల తల్లితో సంగమించినాడు. తల్లి గర్భము ధరించతలచి రసమును దాల్చినది. వారిద్దరు సస్యములు ఫలింప చేయుటను గురించి మాట్లాడుకొనుచున్నారు.

9. ద్యులోకమను తండ్రి, కోరికలు తీర్చు పృథ్వి యొక్క భారము వహించుచున్నాడు. గర్భమున జలమును దాల్చిన మేఘము మధ్యన ఉన్నది. వర్ష జలము దబదబ కురిసినది. మేఘవాయు కిరణ సంయోగము పృథ్విని సస్యశ్యామలము చేసినవి.

10. ఏకమాత్ర ఆదిత్యునకు భూమి, ఆకాశము, అంతరిక్షము ముగ్గురు తల్లులు. అగ్ని, వాయువు, సూర్యుడు ముగ్గురు తండ్రులు. ఆదిత్యుడు తలిదండ్రులతో ఊర్ధ్వమున ఉన్నాడు. అతడు అలసట ఎరుగడు. ద్యులోక పీఠమున దేవతలు సూర్యుని గురించి చర్చింతురు. దానిని ఎరిగినవాడు లేడు. కాని వారు సర్వమును చర్చింతురు.

11. సత్యాత్మకమగు ఆదిత్యుని పన్నెండు ఆకుల చక్రము స్వర్గము చుట్టు భ్రమించుచుండును. అయినను అది పాతబడదు. అగ్ని ఆ చక్రమునందు 360 పగళ్లు, 360 రాత్రుల రూపమున 720 అయి వసించును.

12. అయిదు ఋతువుల కాళ్లు, పన్నెండు మాసముల రూపముగల ఆదిత్యుడు ద్యులోకపు పూర్వార్ధమున ఉన్నప్పుడు కొందరు అతనిని పురీష లేక జలదాత అందరు. ఆరు ఋతువుల ఆకులు. ఏడు కిరణముల చక్రములు కలిగి ద్యులోకపు రెండవ సగమున ప్రకాశించు సూర్యుని మరికొందరు 'అర్పిత' అందురు.

13. నియమముగా ఆవర్తించు అయిదు ఋతువుల ఆకుల చక్రమునందు భువనములన్నియు లీనములు అయి ఉన్నవి. దాని ఇరుసు భువనభారము వహించును. అలసట ఎరుగదు. దాని నాభి సర్వదా సమానముగా ఉండును. చలించదు.

14. సమానమగు అంచులు గలిగి శిథిలము ఎరుగని కాలచక్రము నిరంతరము భ్రమించుచుండును. దీనితో అయిదుగురు లోకపాలురు అయిదు రకముల జనులు పదిమంది కలిసి భూమండలమును ధరింతురు. సూర్యుని నేత్రరూపమగు మండలమున వర్షజలమున దాగినది. సమస్త జగములు, ప్రాణులు సహితము అందుననే నిలిచినవి.

15. ఆదిత్యుని సహజాతమగు ఋతువులలో ఏడవది అధికమాసము, ఒంటరిది. మిగిలిన ఆరు ఋతువులు ఉభయములు. రెండు మాసములవి. కదలికగల ఈ ఋతువులను దేవతలు సృష్టించినారు. ఈ ఋతువులు అందరకు ఆనందకరములు. స్థాన భేదమున వేరు వేరుగా నిలుచును. రూపభేదమున విభిన్న ఆకృతులు కలిగి ఉండును. అవి తమ ప్రభువు కొఱకు వంతులు వంతులుగా తిరుగుచుండును.

16. కిరణములు స్త్రీలు అయ్యు పురుషులు. కన్నులు ఉన్నవారే దీనిని చూడగలరు. చూపు మందగించినవారు కానలేరు. మేధావి అయిన పుత్రుడు మాత్రమే వీనిని గ్రహించగలడు. వీనిని అన్నింటిని గ్రహించగలవాడే తండ్రులకు తండ్రి అగును.

"పితుష్పితాసత్"

17. వత్సరూపమగు అగ్ని పృష్ఠభాగము ముందరికాళ్లతోనూ, ముఖభాగము వెనుకకాళ్లతోనూ ధరించిన గోరూపమగు ఆదిత్యరశ్మి ఊర్ధ్వమునకు పోవును. అది ఎక్కడికి పోవును? ఎవరికొఱకు నడిమినుండి తిరిగి వచ్చును? దళమధ్యమున ప్రసవించదు? అది ఎక్కడ ప్రసవించును?

18. భూలోకమున ఉన్న అగ్నిని, ఊర్ధ్వలోకమున ఉన్న సూర్యుని భూలోకమున ఉన్న అగ్ని యుక్తముగ ఎవరు ఉపాసింతురో వారే మేధావివంటి ఆచరణగలవారు. ఇవి చెప్పినవాడు ఎవడు? అలౌకికమగు మనసు ఎక్కడ పుట్టినది?

"మనఃకుతో అధి ప్రజాతమ్"

19. కొందరిని విద్వాంసులు అధోముఖులు అందురు. వారినే ఊర్ధ్వముఖులని కూడ అందురు. ఊర్ధ్వముఖులు అన్న వారిని అధోముఖులని కూడ అందురు. సోమ ఇంద్రులు మండల ద్వయమున ఏర్పరచినారు. యుగళ అశ్వాదులవలె ఆ మండలములు విశ్వభారమును వహించుచున్నవి.

20. జీవాత్మ, పరమాత్మలను రెండు పక్షులు ఒకే దేహము లేక వృక్షమున నివసించును. వానిలో జీవాత్మ రుచికరములయిన రావిఫలములను తినును. పరమాత్మ దేనిని అనుభవించదు. అతడు ద్రష్టమాత్రమే.

21. సూర్య మండలము నుండి రమ్య కిరణములు కర్తవ్య జ్ఞానయుక్తమగు అమృతాంశమున బయల్వెడలును. అవి సాహసోపేతముగా సకల భువనములను రక్షించును. నాది అపరిపక్వ బుద్ధి. అయినను ఆ కిరణములే నన్ను నిలిపినవి.

22. ఆదిత్యుని జలగ్రాహ కిరణములు రాత్రి వృక్షముపై వసించును. ప్రాతః కాలమున జగములను వెలుగులతో నింపును. విద్వాంసులు ఆ వెలుగును ప్రాపణీయములని భావింతురు. అది ఎరుగనివాడు అనుభవింపజాలడు.

23. భూమి మీది అగ్నిస్థానమును తెలిసినవారు, దేవతలు అంతరిక్షమున వాయువును సృష్టించినారని తెలిసినవారు, ఊర్ధ్వతమ ప్రదేశమున సూర్యుని స్థానము తెలిసినవారు అమృతత్వము పొందుదురు. **"అమృతత్వమానశుః"**

24. అతడు గాయత్రి ఛందస్సుతో పూజామంత్రమును సృష్టించినాడు. అర్చన మంత్రమున సామమును కల్పించినాడు. త్రిష్టుప్ ద్వారా ద్రుచ, త్రుచ రూప వాక్కును చేసినాడు. ద్విపాద చతుష్పాద వచనములతో అనువాక రచన చేసినాడు. అట్లే అక్షర ప్రణాళిక ప్రకారము ఏడు ఛందస్సులను కల్పించినాడు.

25. జగతీ ఛందమున ద్యులోకమున వృష్టిని స్తంభింప చేసినాడు. రథంతర సామము లేక సూర్యమంత్రములందు సూర్యుని దర్శించినాడు. పండితులు గాయత్రికి మూడుపాదములు ఉన్నవి అందురు. అందువలన గాయత్రి మహత్తులోను, తేజస్సులోనూ అన్నింటిని అధిగమించును.

26. నేను పాడి ఆవును పిలుతును. పాలు పితుకుటలో నిపుణుడు ఆవు పాలు పితుకును. ఆ సామమునందలి శ్రేష్ఠ భాగమును సవిత గ్రహించవలెను. అందువలన అతని తేజస్సు వృద్ధిచెందును. సవితను ఆహ్వానించుచున్నాను.

27. ధనము గల ధేనువు దూడ కొఱకు మనసులో మసలుచు 'అంబా' అని వచ్చును. అది అశ్వినులకు పాలు ఇవ్వవలెను. సౌభాగ్య లాభమున వర్ధిల్లవలెను.

28. ఆవు కళ్ళు మూసుకుని దూడ కొఱకు 'అంబా' అనును. దూడ మూతి నాకి 'అంబా' అనును. దూడ మూతిమీద

నురుగు చూచి 'అంబా' అనును. దూడకు కడుపునిండుగా పాలు త్రాగించి తృప్తి చెందును.

29. దూడ ఆవు చుట్టు తిరిగి అవ్యక్త శబ్దము చేయును. ఆవు గోచర భూమి నుండి 'అంబా' అనును. ఆవు పశుజ్ఞానముతో మానవులను లజ్జితులను చేయును. వ్యక్తమయి తన రూపమును ప్రకటించును.

30. చంచలుడు, శ్వాసనిశ్వాసలు కలవాడు కార్యము ముగిసిన పిదప నిశ్చలుడగును. మర్త్యునితో ఉత్పన్నమగు ఆత్మ శ్రాద్ధ భక్షణ చేయుచు విహరించుచుండును.

(ఆత్మవేరు, దేహము వేరు అని చెప్పుచున్నాడు)

31. ఆదిత్యుడు ప్రసన్నుడు, రక్షకుడు. అంతరిక్షమున అతని రాకను దర్శింతును. సర్వగమనము, సహగమనముగల కిరణపుంజములు అప్పుడప్పుడు అచ్ఛాదితములు అగును. అయినను భువనములకు వచ్చుచుండును. పోవుచుండును.

32. గర్భము చేసినవాడు దాని తత్త్వమును ఎరుగడు. గర్భమున ఉన్నవానికి జ్ఞానము లుప్తము మాతృగర్భమున పరివేష్టుడయి ఉన్నవాడు సంతానవంతుడగును. పాపలుప్తుడు అగును.

33. స్వర్గము నన్ను పాలించునది. స్వర్గము నాకు తండ్రి. పృథ్వియొక్క కక్ష్య నాకు మిత్రము. విశాల పృథ్వి నాకు తల్లి. ఉచ్ఛద్వయము ద్యావాపృథ్వుల మధ్య అంతరిక్షము ఉన్నది. దూరమున ఉన్న ద్యులోకరూపుడగు తండ్రి దిగువనున్న పృథ్వి రూపమగు తల్లికి గర్భము ధరింప చేయుచున్నాడు.

34. భూమికి అంతము ఎక్కడ అని అడుగుచున్నాను. లోకములకు ఉత్పత్తి స్థానము ఎక్కడ అని అడుగుచున్నాను. సేద్యసమర్థమగు అశ్వపు రేతస్సు ఎక్కడ అని అడుగుచున్నాను. సమస్త వాక్యముల పరమస్థానము ఎక్కడ అని అడుగుచున్నాను.

35. వేదము పృథ్వికి అంతము అగును. యజ్ఞము లోకములకు ఉత్పత్తి స్థానము అగును. సోమము సేద్యసమర్థగు అశ్వపు రేతస్సు అగును. ఋత్విక్కు లేక బ్రహ్మ సమస్త వాక్యములకు పరమస్థానము అగును.

36. ఏడు కిరణములు సంవత్సరములో సగము భాగము గర్భధారణ చేయును. అనంతరము వర్షించును. రేతస్సు రూపముగల వృష్టిదానము చేయును. జగత్తును సారభూతముచేసి విష్ణువు లేక ఆదిత్యుని కార్యమును నిర్వహించును. వారు సర్వజ్ఞులు, సర్వతో గమనులు. వారు తమ ప్రజ్ఞద్వారా జగత్తులందు అంతర్భూతులు అయి ఉందురు.

37. నేను ఉన్నానో లేనో నాకు తెలియదు. నేను మూఢుడను. చిత్తమును కప్పి ఉంచినాను. జ్ఞానపు ప్రథమ కిరణము నాలో వెలిగినప్పుడు వాక్యార్థము గ్రహించగలను.

38. నిత్యము అనిత్యముతో కలిసి ఒకే స్థానమున ఉండును. అవి శరీరమును చేరినపుడు ఒక్కొక్కసారి ఊర్ధ్వమును, ఒకసారి అధోభాగమునకు చేరును. అవి ఒకేచోట ఉండును. లోకములందు కలిసి సంచరించును. లోకము వీనిలో అనిత్యమును గుర్తించును. నిత్యమును గుర్తించదు.

39. సర్వదేవతలు మహదాకాశముతో సమానులయి మంత్రాక్షరముల మీద ఉపవిష్టులు అయి ఉన్నారు. ఇది తెలియనివాడు ఎన్ని వేదములు చదివి ప్రయోజనమేమి? ఈ విషయము తెలిసినవాడు సుఖించును.

40. హననము చేయకూడని గోవు సస్యములు, తృణములు మేసి పాడిగలది కావలెను. అందువలన మేము సహితము సంపన్నులము అగుదుము. ఆ గోవు ఎల్లవేళల గడ్డి మేయవలెను. సర్వత్ర సంచరించవలెను. నిర్మల జలమును త్రాగవలెను.

41. మేఘనినాద స్వరూపిణి, అంతరిక్ష విహారిణి అగు వాక్కు వర్షజలమును కలిగించి శబ్దము సృష్టించును. అది ఒకప్పుడు ఏకపది-ఒకప్పుడు ద్విపది, ఒకప్పుడు చతుష్పది, ఒకప్పుడు అష్టపది ఒకప్పుడు నవపది అగును. ఒకప్పుడు సహస్రాక్షర వ్యాప్తమయి అంతరిక్షము మీద స్థిరముగ నిలిచి శబ్దము చేయును. "సహస్రాక్షర పరమే వ్యోమన్"

42. అచటి నుండియే సర్వ మేఘములు వర్షించును. అచటినుండియే నలుదిశల ఆశ్రితులకు రక్షణ లభించును. అచటినుండియే జలము ఉత్పన్నమగుచున్నది. జలమే సర్వప్రాణులకు ఆధారభూతము అగుచున్నది.

43. నేను పిడకల పొగచూచినాను. పొగసర్వత్ర వ్యాపించినది. అనంతరము అగ్నిని చూచినాను. దానిమీద ఋత్విక్కులు ఫలప్రదాత అగు సోమమును పచనము చేయుదురు. ఇది వారి ప్రథమ అనుష్ఠానము అగును.

44. కేశయుక్తులగు ముగ్గురు వ్యక్తులు, అగ్ని, ఆదిత్యుడు, వాయువు, వర్ష సహితులయి భూమిని దర్శింతురు. ఒకడు అగ్ని, భూమిని శుద్ధము చేయును. రెండవ వాడగు సూర్యుడు సమస్త జగములను చూపించును. మూడవవాడగు వాయువు కంటికి కనిపించడు. చలనము మాత్రము అనుభూతము అగును.

45. వాక్కు నాలుగు విధములు. మేధావులు దానిని ఎరుగుదురు. మూడు విధముల వాక్కు నిగూఢము, వ్యక్తము కాదు. నాలుగవది మనుష్యులు మాట్లాడు వాక్కు.

46. మేధావులు ఆదిత్యుని ఇంద్రుడు, మిత్రుడు, వరుణుడు, అగ్ని అందురు. అతడే స్వర్గమందు ఉన్నవాడు. గరుడుడు. సుందరుడు. వేగవంతుడు. "ఏకంసద్విప్రా బహుధావదంతి" ఒకే దానిని పండితులు అనేక రీతుల చెప్పుదురు.

అతనిని, అగ్ని యముడు, మాతరిశ్వాన్ అందురు.

47. సూర్య కిరణములు సుందరగమనలు. జలగ్రహణలు. అని నియమిత గమనముగల మేఘమును జలపూరము చేయును. జలదములు ద్యులోకము చేరును. తదనంతరము దిగివచ్చును. భూమిమీద వర్షించును. ధరిత్రిని తడుపును.

48. పన్నెండు పరిధులు - రాశులు, ఒక చంద్రుడు - సంవత్సరము, మూడు పలకలు - ఋతువులు గల చక్రము ఇది. దీనిని ఎవడు ఎరుగును? ఈ చంద్రునకు మూడువందల - అరువది గూటములు - దినములు ఉన్నవి.

49. సరస్వతీ ! నీయందున్న గుణగణములు లోకమునకు సుఖప్రదాతలు. నీవు సకల సంపదలను రక్షింతువు. నీగుణములు బహురత్నములకు ఆధార భూతములు. నీవు సమస్త సంపదను ధరించి ఉన్నావు. నీవు శుభంకరివి. వానిని మేము త్రాగుటకు ప్రకటించుము.

ఇది నదికి వర్తించు అర్థము.

సరస్వతీ ! నీ దేహమునందలి స్తనములు సుఖప్రదాతలు. సకల సంపదలను రక్షించును. అవి బహురత్నములకు ఆధార భూతములు. అవి సమస్త సంపదలు ధరిచి ఉన్నవి. శుభంకరములు మాకు పాలు త్రాగుటకు ప్రకటించుము.

ఇది దేవీరూపమగు అర్థము.

50. యజమానులు, దేవతలు గ్ని రూపమున యజ్ఞము చేసినారు. అది వారి పరమ ధర్మము. ఆ మాహాత్మ్యము ఆకాశమున ఏకత్రితమయి ఉన్నది. అంతకుముందే అక్కడ ప్రాపించ తగిన దేవతలు ఉన్నారు.

51. జలము సాంతము ఏకరూపమే. ఒకప్పుడు దిగువకు, ఒకప్పుడు పైకి వచ్చిపోవుచుండును. హర్షప్రదాత మేఘము లోకములకు ముదము కలిగించును. అగ్ని ద్యులోకమునకు ముదము కలిగించును.

52. సూర్యుడు స్వర్గవాసి. సుందరుడు. వేగవంతుడు. పండితుడు. జలగర్భోత్పాదకుడు. ఔషధప్రకాశకుడు. అతడు వర్షించును. జలాశయములను తృప్తిపరచును. నదులను పోషించును. మమ్ము రక్షించమని ఆదిత్యుని ఆహ్వానించుచున్నాము.

(ఋగ్వేదము ప్రథమ మండలమున ఇరువది రెండవ అనువాకము సమాప్తము.)

ఇరువది మూడవ అనువాకము నూట ఆరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషులు - మంత్రదేవతలు, దేవత - అనేకులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

మరుత్తులు సమానవయస్కులు. ఏకస్థాన నివాసులు. సాధారణులకు తెలియనంతటి శోభస్కరులు. వారు భూమిని తడుపుదురు. వారు మనసులలో ఏమనుకున్నారు? ఏ ప్రదేశము నుండి వచ్చినారు? వచ్చి వర్షగణము ధనలాభము కొఱకు అర్చించు బలము ఏది?

2. మరుత్తులు తరుణ వయస్కులు. వారు ఎవని హవ్యములు స్వీకరింతురు? వారు అంతరిక్షమున డేగవంటి వారు. యజ్ఞమున వారిని ఎవడు తొలగించగలడు? ఏ మహాస్తోత్రమున వారిని మనము ప్రసన్నులను చేయగలము?

3. మరుత్తులు అనుచున్నారు.

సాధుజన రక్షకుడవు. పూజనీయుడవగు ఇంద్రా ! నీవు ఒంటరిగా ఎక్కడికి వెళ్లుచున్నావు? ఎందుకు వెళ్లుచున్నావు? మాతో కూడి నీవు సరియైన ప్రశ్న అడిగినావు. ఇంద్రా ! మాకు చెప్పదలచినది మధురముగా చెప్పుము.

4. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

సర్వహవ్యములు నావి. సర్వ స్తుతులు నన్ను ప్రసన్నుని చేయుటకే అయి ఉన్నవి. నేను కఠిన వజ్రము విసరిన అనర్థములు జరుగును. యజమానులు నన్నే ప్రార్థింతురు. ఋక్కుమంత్రములు నన్నే కోరును. హరినామక అశ్వములు హవ్యములు అందుకొనుటకు నన్నుగొనిపోవును.

5. మరుత్తులు అనుచున్నారు :-

అందుకొరకే మేము మహా తేజోవంతులము అయినాము. అందముగా అలంకరించుకున్నాము. బలసంపన్నములయిన అశ్వములను కూర్చినాము. యజ్ఞస్థానమునకు వెళ్లుటకు సిద్ధముగా ఉన్నాము. నీవు బల సంపన్నుడవయి మా వెంట ఉండుము.

6. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

మరుత్తులారా ! వృత్రాసుర వధ సమయమున మీరు నాతో ఉండుటకు కారణమేమి? నేనే ఉగ్రబలవంతుడను.

మహత్తుగలవాడను. నేనే సమస్త శత్రువులను వధించినాను. పరాజితులను చేసినాను.

7. మరుత్తులు అనుచున్నారు :-

ఇంద్రా ! నీవు అభీష్ట ప్రదాతవు. మనము సమాన శూరులము. మాతో కలిసి నీవు ఎన్నో ఘనకార్యములు చేసినావు. ఇంద్రా ! నీవు బలవత్తముడవు. మేము కూడా చాల కార్యములు చేసినాము. మేము మరుత్తులము. కార్యరూపులము అగుదుము. వర్షాదికములను కోరుదుము.

8. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

మరుత్తులారా ! నాకు క్రోధము కలిగినపుడు మహాబల పరాక్రమశాలిని అయినాను. నా బాహుబలమున వృత్రుని పరాజితుని చేసినాను. నేను వజ్రాయుధుడను. నేను మానవుల ఆనందము కొఱకు హర్షదాయకమగు వర్షము కలిగింతును.

9. మరుత్తులు అనుచున్నారు :-

ఇంద్రా ! నీవు ఉత్తమోత్తముడవు. దేవతలందు నీ అంతటి విద్వత్తు మరొకరికి లేదు. నీవు అతి బలవంతుడవు. నీవు చేసిన ఘనకార్యములను పూర్వము ఎవరును చేయలేదు. ముందు ఎవరును చేయజాలరు.

10. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

నేను ఒక్కడనే బలవంతుడను. నా బలము సర్వత్ర వ్యాపించి ఉన్నది. నేను ఉగ్రుడను విద్వాంసుడను. నాకు తెలిసిన సంపదలకు నేనే అధిపతిని ! నేను అనుకున్న పని తక్షణమే చేయగలను.

11. మరుత్తులారా ! మీరు నన్ను ఎంతో స్తుతించినారు. అది నాకు ఆనందము కలిగించినది. నేను వరప్రదాతను. ఐశ్వర్యవంతుడను. అనేకరూపుడను. మీకు అనువగు మిత్రుడను.

12. మరుత్తులారా ! మీది బంగారు చాయ. నా కొఱకు మీరు ప్రసన్నులు అయినారు. వ్యాపింప చేసినారు. అన్నమును ధరించినారు. మీ వెలుగు తేజస్సుతో నన్ను ఆచ్ఛాదితుని చేసినారు. అచ్ఛాదితుని చేయగలరు.

13. అగస్త్యుడు అనుచున్నాడు :-

మరుత్తులారా ! మీరు ఎల్లరకు మిత్రులు. మిమ్ము ఎల్లరు పూజింతురు. మీరు యజమాని ముందుకు విచ్చేయుడు.

మీరు మనోహర ధన ప్రాప్తికి ఉపాయ భూతులు కండు. సత్యకర్మను గ్రహించుడు.

14. మరుత్తులారా ! మిమ్ము స్తుతించి పరిచర్యలు చేయగలవారు, స్తోత్ర సంపన్నులు మాన్యులు అగు ఋత్విజుల బుద్ధి కుశలత మిమ్ము సేవించుటకు మాముందుకు వచ్చును. నేను మేధావిని. నాముందుకు విచ్చేయుడు. మీ ప్రసిద్ధ కార్యములు లక్ష్యముగా స్తుతికర్తలు మిమ్ము పూజించుచున్నారు.

15. మరుత్తులారా ! ఈ స్తుతి ఈ స్తోత్రము మానవీయము. హర్షదాయకము. మాన్యుడు, విజ్ఞుడు అయిన కవి రచించినాడు. ఇది దేహపుష్టి కొఱకు మిమ్ము చేరును. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు, విజయము, దానము లభించవలెను.

శ్రీ మదాంధ్ర ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకమునందలి మొదటి మండలము మూడవ
అధ్యాయము సమాప్తము.

ఓం నతా మనన్తి మాయినో నధీరా వ్రతా దేవానాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
నరోదసీ అద్రుహ వేద్యాభిర్న పర్వతాని నమేత స్థివాంసః ||

నాలుగవ అధ్యాయము నూట ఆరువది ఆరవ సూక్తము

ఋషి-అగస్త్యుడు, దేవత-మరుత్తులు, ఛందస్సు 1-13 జగతి, 14-15 త్రిష్టుప్.

1. యజ్ఞము ఫలము వర్షించునది. మరుత్తులు త్వరగా యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను. వారి పూర్వగాథయు, మహాత్మ్యములను వివరింతును. మరుత్తులు సమర్థ ధ్వనియుక్తులు. సర్వకార్య సమర్థులు. మరుత్తులు యజ్ఞశాలలో ప్రవేశించినపుడు సమిధలు తేజస్సుతో ఆవృతములు అగును. మరుత్తులారా ! అదే రీతిగా మీరు యుద్ధమునకు బయలుదేరుటకు బలసంపన్నులు కండు.

2. మరుత్తులకు హవ్యము ఔరస పుత్రునివలె ప్రియమయినది మధురమయినది. వారు ప్రసన్నచిత్తులయి హవ్యమును గ్రహించవలెను. యజ్ఞశాలయందు నర్తించవలెను. వినయవంతుడగు యజమాని కొఱకు మరుద్గణములు రుద్ర గణములతో కలియుదురు. బలములు అన్నియు వారి అధీనములు. వారు యజమానిని ఇబ్బంది పెట్టరు.

3. మరుత్తులారా ! మీరు సర్వరక్షకులు. అమరులు. సుఖప్రదాతలు. హవిస్సు సమర్పించిన యజమాని విషయమున ప్రసన్నులు అగుదురు. వలసినంత ధనము ప్రసాదింతురు. ఆ యజమానికి వలెనే సమస్త లోకములకు

మిత్రులు. భూమండలమును అంతను నీటితో తడుపుదురు.

4. మరుత్తులారా ! మీ రథము అశ్వయుక్తమయి అశ్వముల స్వబలముతో సకలలోకముల సంచరించును. మీ యానము అత్యంత ఆశ్చర్యకరము. ఆయుధము పట్టిన వానిని చూచి లోకులు గడగడలాడుదురు. అట్లే మా ప్రయాణ కాలమున సమస్త భువనములు, హర్మ్యరాజములు, గడగడలాడును.

5. మరుత్తుల గమనము అతీవ ఉజ్వలము. వారు గిరి గహ్వరములందు ప్రవేశించి మహారావము చేతురు. మానవహితము కొఱకు అంతరిక్షమున పరుగులిడుదురు. అప్పుడు వారి మార్గమునందలి విరోధులు గడగడలాడుదురు. తొలగిపోదురు రథము మీది స్త్రీవలె ఓషధులు ఒక స్థానము నుండి మరొక స్థానమునకు మారును.

6. ఉగ్రరూపులగు మరుత్తులారా ! మీరు బుద్ధిమంతులు కండు. అహింసను అవలంబించుడు. మాకు మంచి బుద్ధిని ప్రసాదించుడు. మీరు విసరు కోరలుగల పిడుగు దర్శనము ఇచ్చినపుడు ఆయుధములబారిన పడినట్లు పశువులు నశించును.

7. మరుత్తుల దానము అవిరళము. వారి ధనము కళంక రహితము. వారి శత్రువు వధార్హుడు. వారి స్తుతి సుగీతము. ఇంద్రుని కీర్తిని ఎరిగినవారిలో వారే ప్రథమతములు. అందువలన మరుద్గణములు సోమపానము కొఱకు స్తుతులు గానము చేతురు.

8. శూరులు, బలవంతులు అగు మరుత్తులారా ! మీరు క్రూరపాపముల నుండి రక్షించిన వానిని, సంతానాది సంపదలు ప్రసాదించి నిందలకు అందకుండ చేసిన వానిని అసంఖ్యాక సంపదలు ప్రసాదించి పాలించుడు.

9. మరుత్తులారా ! మీ రథమున సకల శుభప్రద వస్తు సముదాయము సమకూరి ఉన్నది. మీ స్కంధావారమున ఒకదానిని మించిన ఆయుధము మరొకటి ఉన్నది. మీరు విశ్రమించు స్థలములందు భోజనము సిద్ధముగా ఉన్నది. మే చక్రములు అన్నియు ఇరుసుచుట్టు భ్రమించుచున్నవి.

10. మరుత్తులారా ! మీ భుజములు మానవులకు హితకరములు. వానిమీద మీరు అనేకములగు శుభప్రద పదార్థములను వహింతురు. మీ వక్షము కాంతిమంతము. స్వర్ణాభరణ భూషితము. మీ భుజములు శ్వేతమాలలు ధరించినవి. అవి వజ్రముమీద ఛురికను ధరించును. పక్షులు పక్షములవలె, మరుత్తులు శ్రీలను ధరింతురు. పక్షాన్వ్యను శ్రియోధిరే".

11. మరుద్గణములు మహామహులు, మహిమాన్వితులు, సంపన్నులు. ఆకాశమున నక్షత్రములవలె సుదూరమున ప్రకాశింతురు. వారు ప్రసన్నులు, మధురవాక్కులు, సుందర శబ్దవంతులు, ఇంద్రునకు సహాయకులు, స్తుతియోగ్యులు. వారు మా యజ్ఞస్థలమునకు విచ్చేయవలెను.

12. మరుత్తులారా ! మీది శుభజన్మలు. మీ మాహాత్మ్యము సర్వవిదితము. అదితి వ్రతమువలే మీరు చేయు దానములు నిరంతరములు. మీరు పుణ్యాత్ముడగు యజమానికి దానము ఇచ్చిన తరువాత ఇంద్రుడు అతని విషయమున కుటిలుడు కాజాలడు.

13. మరుత్తులారా ! మీ స్నేహము ప్రసిద్ధము, స్థిరము. మీరు అమరులు. అయినను మా స్తుతులను చక్కగా రక్షింతురు. అనుగ్రహము వహించి మానవులతో కలిసి ఉందురు. వారికి నేతృత్వము వహింతురు. కర్మద్వారా సర్వము గ్రహింతురు.

14. వేగవంతులగు మరుత్తులారా ! మహత్తరమగు మీ ఆగమనము కొఱకు దీర్ఘ కర్మవంతమయిన యజ్ఞమును వర్ధిల్ల చేయుదుము. ఆ యజ్ఞము వలన మానవుడు యజ్ఞమున విజయుడు అగును. ఈ యజ్ఞములన్నియు మీ శుభాగమనమునకే నిర్వహించుచున్నాను.

15. మరుత్తులారా ! ఈ స్తుతి, ఈ స్తోత్రము మాననీయము. హర్షదాయకము. మాన్యుడు విజ్ఞుడు అయిన కవి రచించినాడు. ఇది దేహపుష్టి కొఱకు మిమ్ము చేరును. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు లభించవలెను.

నూట అరువది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, మరుత్తులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు వేల తీర్లుగా రక్షింపుము. నీ రక్షణలు మాకు చెందవలెను. హర్యశ్వవంతుడవగు ఇంద్రా ! నీ వద్ద వేలకొలది ప్రశంసనీయ అన్నములు ఉన్నవి. అవి మాకు చెందవలెను. నీవద్ద వేనవేల తీరుల సంపదలు ఉన్నవి. మా తృప్తికొఱకు అవి మాకు చెందవలెను. వేలకొలది పశువులు లభించవలెను.

2. మరుత్తులారా ! మీరు ఆశ్రయ ప్రదాతలు. ప్రశస్తులు. దీప్తిమంతులు. విచ్చేయుడు. మావద్దకు సకల సంపదలతో విచ్చేయుడు. మీ అశ్వములు, నియుత్నామకములు సముద్రమునకు ఆవల సహితము ధనమును వహించును.

3. సువ్యవస్థితము, జలవర్షకము, సువర్ణవర్ణ విద్యుత్తుయుక్త మేఘమాలవలె లేదా చాటున దాగి ఒదిగిచూచు షత్నివలె యజ్ఞవాణి మరుత్తులను కలియును.

4. సాధారణ యువతివలె ఆలింగన ప్రియమగు విద్యుత్తు యుక్తమగు జలదము-శుభ్రము వేగవంతము, ఉత్కష్టము అగు మరుద్గణములందు మిళితములు అగును. భయంకరములు అగు మరుద్గణములు బలపూర్ణములు అయ్యు ద్యావాపృథ్వులను కదిలించవు. దేవతలు మరుత్తుల మైత్రి కారణముగా మరుత్తుల సమృద్ధిని సాధన చేయుదురు.

5. మరుత్తుల పత్ని, విద్యుత్తు, విరిసిన కేశములు, అనురక్త మనముతో భర్తల సంగమము కొఱకు నిరంతరము సేవించును. సూర్యుని పుత్రి సూర్య అశ్వినుల రథము ఎక్కినట్లు వికసించిన అవయవముల చంచల విద్యుత్తు మరుత్తుల రథమును అధిరోహించి విచ్చేయును.

6. యజ్ఞారంభమున వర్షదానము చేయు మరుత్తులు ప్రాయపు అందకత్తె రోదసిని తమ రథము మీద ఎక్కించుకొందురు. అదే సమయమున అర్చన మంత్రయుక్త హవ్యములు సమర్పించువాడును, సోమాభిషేవకారియునగు యజమాని మరుత్తులకు సేవ చేయుచు స్తోత్రపాఠము చేయును.

7. మరుత్తుల మహిమ సర్వజన ప్రశంసనీయము. అమోఘము. వారి ప్రియురాలు రోదసి. ఆమె వర్షాభిలాషిణి. అహంకారిణి. అవినాశ్య సౌభాగ్యశాలిని. ఉత్పత్తిశీల. ఆమె ప్రజలను పోషించును. నేను ఆమెను వర్ణింతును.

8. మిత్రుడు, వరుణుడు, అర్యమ ఈ యజ్ఞమును దోషరహితము చేయుదురు. యజ్ఞమునందలి అయోగ్య వస్తువులను నశింప చేతురు. మరుత్తులారా ! మీరు వర్షించు సమయము వచ్చినపుడు వారు మేఘము మధ్యమునచేరి వర్షము కలిగింతురు.

9. మరుత్తులారా ! మాలో ఎవ్వరును దూరము నుండి అయినను మీ బలముల పారమును కనుగొన లేకపోయినారు. మీరు ఇతరులను ఓడించి బలములతో సాగరములవలె ఉప్పొంగి, శత్రువులను పరాజితులను చేతురు.

10. నేడు మేము ఇంద్రునకు ప్రియతములము అగుదుము. యజ్ఞమున మేము ఇంద్రుని మహిమలు గానము చేతుము. ఇంతకుముందు కూడా ఇంద్రుని మహిమలు గానము చేసినాము. నిత్యము గానము చేతుము. అందువలన ఇంద్రుడు మాకు అనుకూలుడు కావలెను.

11. మరుత్తులారా ! ఈ స్తుతి మాననీయుడగు మాందర్యుడు మీ కొఱకు రచించినాడు. ఇది తన ఇష్టానుసారము శరీర పుష్టికిగాను మీవద్దకు వచ్చును. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు కలుగవలెను.

నూట అరువది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-అగస్త్యుడు, దేవత-మరుత్తులు ఛందస్సు 1-7 జగతి, 8-10 త్రిష్టుప్.

1. మరుత్తులారా ! మిమ్ము అన్ని యజ్ఞములకు సమానముగా ఆహ్వానింతురు. మీరే మా కర్మలు అన్నింటిని దేవతలకు చేర్చెదరు. మీరే ద్యావా పృథ్వులను రక్షించువారు. అందుకే ఉత్తమ స్తోత్రముల ద్వారా మిమ్ము మావద్దకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

2. మరుత్తులారా ! మీరు స్వయంభువులు. బలములు సర్వము మీ స్వాధీనమున ఉన్నవి. మీరు ఎల్లరను గడగడలాడించగలరు. మీరు అన్న స్వరూపులు. స్వర్గ స్వరూపులు. అసంఖ్యాకములు, ప్రశంసనీయములు అయిన గోవులు జీవనప్రదములయిన దుగ్ధములు ఇచ్చినట్లు మీరు మావద్దకు విచ్చేసి ప్రాణప్రదములగు జలమును ప్రసాదింతురు.

3. సంస్కరించి, అభిషవించిన సోమము హృదయాంతర్గత అయి పనిచేయును. ధ్యానించినచో మరుత్తులు అట్లే హృదయములందు ప్రవేశింతురు. భుజములను స్త్రీ చుట్టుకున్నట్లు ఆయుధములు వారి భుజములను ఆశ్రయించి ఉండును. మరుత్తుల హస్తములందు కర్తనమను ఆయుధ విశేషము విరాజిల్లుచుండును.

4. మరుద్గణములు పరస్పరము కలిసి ఉండువారు. అమరులు. పాపములు ఎరుగనివారు. అనేక యజ్ఞములందు వారు ఉద్భవింతురు. ప్రకాశింతురు. వారు పర్వతములను సహితము గడగడలాడించగలరు. మరుత్తులు అనాయాసముగ స్వర్గము నుండి విచ్చేయుదురు. తమ వాక్యములతో ఉత్సాహము కలిగింతురు.

5. మరుత్తుల భుజములందు ఆయుధ లక్ష్మి అలంకృత అయి ఉన్నది. రెండు దవడల మధ్య నాలుక ప్రచలితమగును. మరుత్తులారా ! మీరు ఎవరి మధ్య ఉండి ప్రచలితులు అగుదురు? వర్షము మేఘము వలన ప్రచలితమయినట్లు మీరు స్వయం పరిచాలితులు. అట్లే ఫలములను ఆశించు యజమాని అన్నప్రాప్తికొఱకు మిమ్ము పరిచలింపచేయును.

6. మరుత్తులారా ! మీరు జలవర్షము కలిగించుటకు వచ్చెదరు. ఆ జలరాశియొక్క ఆది ఎక్కడ? అంతము ఎక్కడ? మీరు గడ్డి పరకను విరిచినట్లు జలదమును విరుతురు. అప్పుడు వెలుగొందు వజ్రమున మేఘమును విడగొట్టుదురు.

7. మరుత్తులారా ! మీరు ఎంత ధనవంతులో అంత దానవంతులు. దానము చేయుటలో ఇంద్రుడు మీకు సహాయకుడు. అతనిలో సుఖము ఉన్నది. కాంతి ఉన్నది. అతని ఫలము పరిపక్వము. అతని కృషి మంగళప్రదము. దాతకు దక్షిణవలె అతడు శీఘ్రఫలప్రదాత. అతడు జయములను కలిగించు శక్తి.

8. వజ్రము మేఘ సంభూత శబ్దమును కలిగించినపుడు మేఘములందలి జలము విచలితము అగును. మరుత్తులు భూమిని జలముతో తడిపినప్పుడు విద్యుత్తు నిమ్నముఖ అయి పృథ్వి మీద దర్శనము ఇచ్చును.

9. పృశ్నియను వాడు మహా సంగ్రామమునకుగాను దీప్తవంతులు, వేగవంతులు, అయిన మరుత్తులను కలిగించినాడు. సమానరూపులయిన మరుత్తులు జలమును సృష్టించినారు. ఆ తరువాతనే జగములకు అన్నము, ఆహారము లభించినది.

10. మరుత్తులారా ! మాన్యుడు, కవి మాందర్యుడు ఈ స్తుతిని మీ కొఱకు రచించినాడు. శరీర పుష్టికొఱకు ఇది మిమ్ము చేరును. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు కలుగవలెను.

నూట అరువది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు - 1, 3-8 త్రిష్టుప్, 2 జగతి.

1. ఇంద్రా ! నీవు మహామహులయిన మరుత్తులను విడువవు. అందువలన నీవు మహా మహిమాన్వితుడవు. నీవు మరుత్తులకు విధాతవు. నీవు మాపై దయతలచుము. మాకు ప్రియతమమగు సుఖమును ప్రసాదించుము.

2. ఇంద్రా ! సర్వమానవులకు ప్రియులు, మానవులకు జలప్రదాతలు, విద్వాంసులు మరుత్తులు నీవెంట ఉన్నారు. మరుద్గణముల సేన సుఖములు ప్రసాదించుటకు కలిగిన సంగ్రామమున సర్వదా విజయములు సాధించినది.

3. ఇంద్రా ! నీ వజ్రాయుధము ప్రసిద్ధము. అది మా కొఱకు మేఘమును చేరును. మరుత్తులు వర్షము కురిపింతురు. యజ్ఞమునందు అగ్ని ప్రదీప్తము అగును. జలములు కాంతిని ధరించినట్లు అగ్ని హవిస్సులను ధరించును.

4. ఇంద్రా ! మేము నీకు రక్షణలు ఇత్తుము. నిన్ను ప్రసన్నుని చేతుము. నీవు దాతవు. నీవద్ద దానయోగ్యమగు ధనము ఉన్నది. దానిని దానము చేయుము. నీవు శీఘ్రఫలప్రదాతవు. స్తోత్రము చేయువారు నిన్ను స్తుతించదలచినారు. మధురదుగ్ధముల కొఱకు స్త్రీ స్తనములను పరిపుష్టము చేసినట్లు మాకు అన్నము ప్రసాదించుటకుగాను నీకు పుష్టిని కలిగింతుము.

5. ఇంద్రా ! నీ వద్ద ఉన్న ధనము సుఖప్రదము, యజమాని యజ్ఞనిర్వాహకము అగును. ముందుగానే యజ్ఞములకు బయలుదేరుటకు సిద్ధులగు మరుత్తులు మాకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

6. ఇంద్రా ! నీవు జలప్రదాతవు. పురుషార్థియు విశాలము అగు మేఘము చెంతకు చేరుము. యుద్ధభూమిలో శత్రువుల పరాక్రమమువంటి మరుత్తుల అశ్వగణము మేఘముమీద దాడి చేయును.

7. ఇంద్రా ! కృష్ణ వర్ణులు, భయంకరులు, గమనశీలురు అగు మరుత్తులు వచ్చు సవ్వడి వినిపించుచున్నది. పరాక్రమవంతుడయిన శత్రువును నాశనము చేసినట్లు మానవుల రక్షణకొఱకు మరుద్గణముల సేనావాహిని కదలును.

8. ఇంద్రా ౧ నీవే సమస్త ప్రాణులను సృష్టించినావు. మరుద్గణ సహితుడవయి మీ ప్రతిష్ఠకుగాను దుఃఖనాశకము, జలధారకము అగు మేఘములను ప్రకంపింప చేసినావు. దేవగణములు నిన్ను నుతించును. మాకు అన్నము బలము, దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుము.

నూట డెబ్బదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు
ఛందస్సు -1బృహతి, 2-4 అనుష్టుప్, 5 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

నేడు ఉన్నది లేనిది ఎరుగము. రేపటి సంగతి ఎవడు ఎరుగును? మనుష్యుల చిత్తములు అత్యంత చంచలములు. బాగా చదివినది కూడా మరిచిపోవుదురు. లీఆధీతం వినశ్యతి.

2. అగస్త్యుడు అనుచున్నాడు :-

ఇంద్రా ! నీవు నన్ను చంపవలెను అనుకొనుచున్నావా ? మరుద్గణములు నీ సోదరులు. వారితో కలిసి యజ్ఞభాగము అనుభవింపుము. యుద్ధకాలమున మమ్ము హింసింపకుము.

3. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

సోదరా ! అగస్త్యా ! నీవు నాకు మిత్రుడవు. అట్లయి ఏల అనాదరింతువు? నీ మనసులోని మాట నేను ఎట్లు గ్రహించగలను? నీవు ఏల ప్రకటింపవు?

4. ఋత్విక్కులారా ! వేదికను అలంకరించుడు. అగ్రమున అగ్నిని ప్రజ్వరిల్ల చేయుడు. తదనంతరము మనము అమృత సూచక యజ్ఞము చేయుదము.

5. అగస్త్యుడు అనుచున్నాడు :-

ఓ ! ధనాధిపతీ ! మిత్రపతీ ! నీవే ఈశ్వరుడవు. నీవే ఆశ్రయమవు. మా యజ్ఞము సిద్ధముగా ఉన్నది. సమయమునకు విచ్చేసి హవిస్సులు స్వీకరించమని మరుత్తులతో చెప్పుము.

నూట డెబ్బది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - మరుత్తులు, ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మరుత్తులారా ! నేను నమస్కరించుచు, స్తుతించుచు మీ దర్శనమునకు వచ్చుచున్నాను. మీ అనుగ్రహము అర్థించుచున్నాను. నా స్తుతి వినుడు. ప్రసన్నులు కండు. క్రోధము వర్జించుడు. గుర్రములను విడువుడు. మా వద్ద నిలువుడు.

2. మరుత్తులారా ! ఈ స్తోత్రమున అన్నము ఉన్నది. దీనిని మీ కొఱకుగాను దేవతలు తమ మనసులందు కల్పించినారు. దీనిని మీ మనసులందు దాల్చుడు. దీనిని సాదరముగ స్వీకరించుడు. విచ్చేయుడు. మీరు అన్నరూపమగు హవ్య వర్ధకులు.

3. మరుత్తులారా ! మా స్తుతులు వినుడు. మాకు సుఖములు ప్రసాదించుడు. ఇంద్రా ! మా నుతులు వినుము. మాకు సకల సుఖములు ప్రసాదించుము.

"ఊర్ధ్వానః సన్తు కోభ్యావనాన్యహాని విశ్వామారుతో జిగీషా"

మరుత్తులారా ! మేము జీవించినంతకాలము దినములన్నియు ఉత్కృష్టములు, స్మరణీయములు, భోగయోగ్యములు కావలెను.

4. మరుత్తులారా ! ఇంద్రుడు బలవంతుడు. అతనికి భయపడి వడకి పారివచ్చినాము. మీ కొఱకు సిద్ధపరచిన హవ్యాన్నమును ఇంద్రుడు దూరము చేసినాడు. మమ్ము మన్నింపుడు. మాకు సుఖములు ప్రసాదించుడు.

5. ఇంద్రా ! నీవు బల స్వరూపుడవు. నీ అనుగ్రహమువలననే ఉషస్సు కిరణములు దాల్చి ప్రాణులను చేతనులను చేయుచున్నవి.

ఇంద్రా ! నీవు అభీష్ట ఫల ప్రదాతవు. ఉగ్రబల ప్రదీపుడవు. సనాతనుడవు. నీవు మరుత్తుల సహితుడవయి అన్నములను ధరింపుము. వహింపుము.

6. ఇంద్రా ! మరుత్తులు స్వతస్సిద్ధముగా బలవంతులు. వారి విషయమున క్రోధము వహించకుము. వారిని రక్షింపుము. మరుత్తులు ఉత్తమ ప్రజావంతులు. వారితో కూడి శత్రువును నాశనము చేయుము. మమ్ము రక్షింపుము. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుము.

నూట డెబ్బది రెండవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. మరుత్తులారా ! మీ ఆగమనము ఆశ్చర్యకరము కావలెను. మీరు దానశీలురు. ఉత్కృష్టులు. దీప్తిమంతులు. మీరాక మా రక్షణకు కావలెను.

2. మరుత్తులారా ! మీరు దానశీలురు. దీప్తిమంతులు. ప్రాణులను వధించు మీ అస్త్రములు మాకు దూరముగా

ఉండవలెను. మీరు విసరు అశ్మనామక అస్త్రము కూడ మాకు దూరముగా ఉండవలెను.

3. దాతలగు మరుత్తులారా ! తృణప్రాయులయినను మా ప్రజలను రక్షింపుడు. "ఊర్ధ్వాన్నః కర్త జీవసే" జీవించుటకుగాను మమ్ము ఉన్నతులను చేయుము.

నూట డెబ్బది మూడవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! ఉద్గాత సామము గానము చేయుచున్నాడు. అతని గానము ఆకాశమున వ్యాపించి నిన్ను చేరుచున్నది. ఈ స్తోత్రము వృద్ధిని కలిగించునది. స్వర్గ ప్రదాత. దీనిని మేము పూజింతుము. స్వర్గవాసివగు ఇంద్రా ! హింస ఎరుగనిది, పాలు ఇచ్చునది అగు గోవు గడ్డిమీద కూర్చున్నపుడు నిన్ను సేవించును. అట్లే మేము నిన్ను పూజింతుము.

2. హవ్య కర్త అధ్వర్యు-హవ్యదాత యజమాని సహితముగా హవ్యములు అర్పించి ఇంద్రుని పూజింతురు. దప్పిగొన్న మృగమువలె ఇంద్రుడు శీఘ్రముగా యజ్ఞమునకు విచ్చేయగలడు. స్తోత్రాభిలాషులగు దేవతలను స్తుతించుచు హోతలు, స్త్రీ, పురుషులు ఇంద్రుని యజ్ఞము నిర్వహింతురు.

3. అగ్ని హోమ సంపాదకుడు. అతడు గార్హపత్యాది స్థానములతో నలువైపుల వ్యాపించి ఉన్నాడు. అగ్ని శరత్కాల దిశగా భూమి గర్భమున ఉన్న అన్నమును పరిగ్రహించును. అశ్వమువలెను- వృషభమువలెను శబ్దము చేయుచు ఆకాశము పృథ్వి నడుమ దూత స్వరూపుడయి ముచ్చట పెట్టును.

4. మేము ఇంద్రునకు అత్యంత వ్యాపక హవ్యమును సమర్పింతుము. దేవతలను అభిలషించి యజమాని స్తోత్రము చేయును. అశ్వినులవలె జ్ఞాతవ్యుడు రథమున ఉన్నవాడు అగు ఇంద్రుడు మా స్తోత్రమును స్వీకరించవలెను.

5. ఇంద్రుడు అనంత బలవంతుడు. శౌర్యవంతుడు. దృఢమగు రథమున ఉన్నాడు. యోద్ధలలో శ్రేష్ఠుడు. వజ్రాది ఆయుధములు కలవాడు. మేఘమును చలింపచేయువాడు. హోతలారా ! అట్టి ఇంద్రుని స్తుతించుడు.

6. ఇంద్రుడు కర్మ నిష్ఠుడు. అతడు యజమానుల స్వర్గాది కోర్కెలు తీర్చుటకు అత్యంత సమర్థుడు. అతని వ్యాప్తికి ద్యావాపృథ్వులు చాలవు. భూమిని అంతరిక్షము పరివేష్టించి ఉన్నది. అట్లే ఇంద్రుడు తన ప్రతిభతో ముల్లోకములందు పరివ్యాప్తుడయి ఉన్నాడు. వృషభము అనాయాసముగ శృంగములు ధరించినట్లు ఇంద్రుడు స్వర్గమును ధరించి ఉన్నాడు.

7. ఇంద్రుడు శూరుడు. యుద్ధమునందు సాధువులకు బలప్రదుడు, ఉత్తమ మార్గదర్శకుడు. మరుద్గణములు నిన్ను స్వామిగా భావించి హర్షింతురు. వారు నీకు పరిజనులు. నీ ఆనందమును అందరు ఆనందింతురు. నిన్ను

అలంకరించుటకు ప్రయత్నింతురు.

8. అంతరిక్షమున ఉన్న జలము కాంతివంతము, ప్రజలకొరకగు వృష్టిజలము ఇంద్రునకు సుఖప్రదము కావలెను. సకల స్తోత్రములు ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేయవలెను. ఇంద్రుడు వర్షము కలిగించి స్తోత్ర పాఠకుల కోర్కెలు తీర్చవలెను. అట్లయిన ఇంద్రునకు సంబంధించిన ఈ యజ్ఞము సుఖప్రదము అగును.

9. ఇంద్ర ప్రభూ ! మేము నీకు మిత్రులము. నిన్ను రాజునువలె స్తుతింతుము. నీవు మా అభీష్టములను నెరవేర్చుము.

ఇంద్రదేవా ! మా స్తుతి కాలమున విచ్చేయుము. మా యజ్ఞమునందలి స్తోత్రములను పరిగ్రహింపుము.

10. మానవులందు ప్రతిస్పర్ధులను ప్రశంసించి ప్రసన్నులను చేసినట్లు మేము ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేతుము. ఇంద్రుడు కేవలము మాకొరకే అగును. శాసకుడు యోగ్యుడు అయినపుడు అతని అభిమానులు అతనిని ప్రశంసింతురు. అదేవిధముగా అధ్వర్యులు హవ్యములు ఇచ్చి ఇంద్రుని పూజింతురు.

11. యజ్ఞ పరాయణులు యజ్ఞములుచేసి ఇంద్రుని వర్ధిల్లచేతురు. అది వారిని దారిలో ఎదుట ఉన్న నీటివలె ఆనందపరచును. కుటిలురు మనములందు మ్రగ్గి దుఃఖభాజనులు అగుదురు. సుదూరమున కనిపించు జలమువలె వారు తృప్తులుకారు. నిరాశచెందుదురు.

12. ఇంద్రా ! యుద్ధకాలమున నీవు మరుత్తులను విడువవు. మమ్ము కూడ విడువకుము. ఏలననగా ఇంద్రుడు బలసంపన్నుడు. అతని యజ్ఞభాగము స్వతంత్రము. ఫలసమన్వితమగు మా స్తుతులు హవిష్మంతులు జలదాతలు అయిన మరుత్తులను నమస్కరించును.

13. ఇంద్రా ! ఈ స్తవము నీది. దీని ద్వారా నీవు మేము చేయు దేవయజనములను ఎరుంగుము. మా వద్దకు సుఖముగా అనాయాసముగా విచ్చేయును.

నూట డెబ్బది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు సమస్తలోకములకు సమస్త దేవతలకు రాజువు. నీవు మానవులను రక్షింపుము. మమ్ము రక్షింపుము. నీవు సాధుజన పాలకుడవు. ధనవంతుడవు. మాకు ఉద్ధారకుడవు. నీవు సత్య సంపదల ప్రదాతవు. నీవు నీ తేజమున అందరి తేజములను హరించినావు.

2. ఇంద్రా ! నీవు సంవత్సరము పాటు సుదృఢములయిన ఏడు నగరములను విరిచినావు. ఆ క్లిష్ట సమయమున

ప్రజలను నీ సంయమ వాక్కులతో ఓదార్చినావు. నీవు ద్రవించు జలమును ప్రసాదించినావు. తరుణ వయస్కుడు పురుకుత్సరాజు కొఱకు వృత్రుని వధించినావు.

3. ఇంద్రా ! నీవు రాక్షసుల నగరములను జయించుటకు వెళ్లుదువు. అక్కడి నుండి పరిజన సహితుడవయి స్వర్గము చేయుదువు. అక్కడ ఆర్పరాని, విశేష వేగముగల అగ్నిని రక్షింతువు. అందువలన అగ్ని స్వగృహమున కర్తవ్యము నిర్వహించగలడు.

4. ఇంద్రా ! నీ వజ్రమునకు బెదిరిన శత్రువు నిన్ను ప్రశంసించును. మేఘములు స్వస్థానమున నిలుచును. నీవు అస్త్ర హస్తుడవయి బయల్వెడలుదువు. వర్షము కురిపింతువు. హర్యశ్వములను అధిరోహింతువు. నీ శక్తిచే సస్యములను సమృద్ధము చేతువు.

5. ఇంద్రా ! యజ్ఞమున నీవు కుత్సఋషిని గురించి యోచించినపుడు, నీవు నీ వశవర్తులు, వాయువేగవంతులు అయిన నీ గుర్రములను నడిపింతువు. అట్టితరి సూర్యుడు తన రథ చక్రమును దగ్గరకు తేవలెను. వజ్రధారి ఇంద్రుడు శత్రువుల ముందునకు రావలెను.

6. ఇంద్రా ! నీవు హరి వాహనుడవు. స్తోత్రములచే వృద్ధి చెందుదువు. దానహీనులు, యజ్ఞ విఘాతులను నాశనము చేతువు. నిన్ను ఆశ్రయ దాతగ గ్రహించినవారిని నీకు హవ్యము ఇచ్చువారిని సంతానవంతులను చేతువు.

7. ఇంద్రా ! పూజనీయమగు అన్న ప్రాప్తి కొఱకు కవులు నీ స్తుతులు రచింతురు. నీవు పృథ్విని అసురుల దీర్ఘనిద్రా భూమిని చేసినావు. నీవు మూడు భూములను నగరములను దానముచేసి ఆశ్చర్యము కలిగించినావు. దుర్యోణిరాజు కొఱకు 'కుయవాచు'ని వధించినావు.

8. ఇంద్రా ! నవ్రుషి గణములు నీ సనాతనములయిన వీర కృత్యములను స్తుతించుచున్నవి. యుద్ధ నివారణ కొఱకు నీవు అనేక హింసకులను హతమార్చినావు. నీవు దేవశూన్యములయిన శత్రునగరములను ధ్వంసము చేసినావు. దేవరహిత శత్రువులను పరాజితులను చేసినావు.

9. ఇంద్రా ! నీవు శత్రువులను గడగడలాడింతువు. నీవు ప్రవహించునట్టి 'సీరా' నామక నదివలె తరంగ యుక్తజమును భూమి మీద వర్షింతువు. నీవు సముద్రమును నింపినపుడు యదు, తుర్వసుల శుభము కోరినావు. వారిని పాలించినావు.

10. ఇంద్రా ! నీవు ఎల్లవేళల మాకు రక్షక శ్రేష్ఠుడవు అగుము. ప్రజలను పాలింపుము. మా సేనలకు బలమును ప్రసాదించుము. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, ఆయువు ప్రాప్తించును.

నూట డెబ్బది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు,
ఛందస్సు 1 బృహతి, 2-5 అనుష్టుప్, 6 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు హరి వాహనుడవు. హర్షదాయివి. అభీష్టఫలదాతవు. అన్నవంతుడవు. పారమెరుగని దానవంతుడవు. మహానుభావుడవు. సోమమును పాత్రమున ఉంచినట్లు నీవు ప్రవేశించి పానము చేయుము. సోమమును ధరించుము. ప్రసన్నుడవు అగుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు సంతోషప్రదుడవు. అభీష్ట వర్ధకుడవు. వరణీయుడవు. సహాయకారివి. శత్రుసైన్య సంహర్తవు. అవినాశమగు ఈ సోమమును స్వీకరింపుము.

3. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. దాతవు. నేను మానవుడను. నా కోరికలు తీర్చుము. అగ్ని తన మంటలతో పాత్రను కాల్చును. అట్లే నీవు నీ ప్రతాపమున వ్రతహీనులగు దస్యులను కాల్చుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు మేధావివి. ఈశ్వరుడవు. నీ సామర్థ్యమున సూర్యుని రెండు రథచక్రములలో ఒకదానిని హరించినావు. 'శుష్ణ' ని వధించుటకు వజ్రము అందుకొని వాయువేగాములగు అశ్వములతో విచ్చేయుము.

5. ఇంద్రా ! నీ ప్రసన్నత ఎల్లరను మించిన బలము గలది. నీ యజ్ఞము ఎల్లరను మించిన అన్నము గలది. నీవు అనేక అశ్వముల దాతవు. నీకు సంబంధించినది, వృత్రుని వధించునది, ధనమును ఇచ్చునది అగు యజ్ఞమును సమర్థించుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు పురాతన కారులకు దప్పిగొన్నవానికి నీటి చందమవు అయినావు. అందువలన మేము నిన్ను మరల మరల స్తుతించుచున్నాము. మాకు అన్నము బలము ఆయువు కలుగవలెను.

నూట డెబ్బది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు 1-5 అనుష్టుప్, 6 త్రిష్టుప్.

1. సోమమా ! ధనలాభము కొఱకు ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేయుము. అభీష్ట వరదుడగు ఇంద్రుని అంతరంగమున ప్రవేశింపుము. ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడయి శత్రువులను నాశము చేయును. క్రమముగా వ్యాపించును. ఎంతటి పగవానినైనను దరిచేరనీయడు.

2. ఇంద్రా ! నీవు మానవులకు అధీశ్వరుడవు. వారు తమ ఆహారమగు యవ ధాన్యమునువలె నీ అభీష్టములను నెరవేర్తును.

(జీవధారకము అగు అన్నమువలె భావింతురు.)

3. ఇంద్రుని వద్ద 1 మానవులు 2 దేవతలు 3 పితరులు 4 పశువులు 5 పక్షులు-పంచజనుల అన్నము ఉన్నది. మాకు ద్రోహము చేయు వారిని ఇంద్రుడు తన వజ్రాయుధమున హతమార్చును.

4. ఇంద్రా ! సోమము అభిషవించని వారు, దుస్సాధ్యులు నిన్ను సుఖించనీయరు. వారిని వధించుము. వారి ధనమును మాకు ప్రసాదించుము. నిన్ను స్తుతించిన వానికే ధనము లభించును.

5. స్తోత్రములు-హవిస్సులు అను ద్వివిధ కర్మలను యజమాని నిర్వర్తించుచున్నాడు. సోమమా ! నీవు అతని మంత్రములందు సదా నిలిచి ఉండుము. వానిని రక్షింపుము. సోమమా ! ఇంద్రుని యుద్ధములందు అన్నము కొఱకు అన్నవంతుడగు ఇంద్రుని రక్షింపుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు పురాతన స్తోత్రకారులకు దప్పిగొన్న వానికి నీటి చందమవు అయినావు. అందువలన మేము నిన్ను మరల మరల స్తుతించుచున్నాము. మాకు అన్నము, ఆయువు, బలము కలుగవలెను.

నూట డెబ్బది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు మానవులకు ప్రీతిదాయకుడు. అభీష్టప్రదాయకుడు. అందరిచే ఆహ్వానించబడువాడు. మా వద్దకు రావలెను. ఇంద్రా ! నీవు మా స్తుతులను గ్రహించుము. తరుణ వయస్కులగు అశ్వినులను నీ రథముమీద చేర్చి విచ్చేయుము. మా హవిస్సులు స్వీకరించుము. మమ్ము రక్షింపుము.

2. ఇంద్రా ! నీ అశ్వములు తరుణములు. ఉత్తమములు. మంత్రములతో రథమునకు పూన్చబడినవి. రథయుక్తములు. నీవు రథము మీద అశ్వయుక్తుడవయి విచ్చేయుము.

3. ఇంద్రా ! నీ రథము అభీష్ట వర్ధకము. నీవు దానిని అధిరోహింపుము. మనోరథపూర్ణమగు సోమము, మధురమగు ఘృతము సిద్ధముగా ఉన్నవి. అభీష్టప్రదాతలగు హర్యశ్వములగు రథమున పూన్చి వేగముగా మా ముందుకు విచ్చేయుము. యజమానులపై కృపారసము కురిపింపుము.

4. ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞము దేవతల కొఱకు నిర్వహించబడుచున్నది. ఈ యజ్ఞ పశువు, ఈ సోమము, ఈ కుశాసనము నీ కొఱకు ఏర్పరచబడినవి. త్వరగా విచ్చేయుము. ఆసీనుడవగుము. యజ్ఞ స్థలమున హర్యశ్వములను విడువుము. సోమపానము చేయుము.

5. ఇంద్రా ! మా దివ్య స్తోత్రములను గ్రహింపుము. స్తోత్ర పాఠకుల మంత్రములను స్వీకరింపుము. మా ముందుకు విచ్చేయుము. మాకు నీ ఆశ్రయమును, వాసస్థానమును, అన్నమును, బలమును ఆయువును ప్రసాదించుము.

నూట డెబ్బది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! స్తోతలను రక్షించునట్టి నీ సమృద్ధి సర్వత్ర ప్రసిద్ధము కావలెను. మమ్ము గొప్పవారిని చేయవలెనను నీ అభిలాషను వర్జించకుము. నీకు అందుబాటులో ఉన్న భోగ్య పదార్థములు మాకు కూడ లభించవలెను.

2. అక్క చెల్లెండ్ల వంటి రాత్రింబవళ్ళు తమ జన్మస్థానమున జరుపు వృష్టికార్యము మా కార్యములకు భంగము కాకుండునట్లు ఇంద్రుడు చూడవలెను. ఇంద్రునకు బలకారణములగు హవ్యములు వ్యాప్తములు అగును. ఇంద్రుడు మాకు అన్నమును, స్నేహమును ప్రసాదించవలెను.

3. ఇంద్రుడు పరాక్రమశాలి. మరుత్తులు యుద్ధనేతలు. ఇంద్రుడు మరుత్తులతో కలిసి విజయార్థము యుద్ధమునకు సాగునపుడు అనుగ్రహార్థులగు స్తోతల ఆహ్వానములను ఆలకింతురు. స్వయముగా స్తుతివాక్యములను వినగోరినపుడు ఇంద్రుడు తన రథము మీద యజమాని వద్దకు వచ్చును.

4. ఉత్తమ ధన లాభము కొఱకు యజమాని సమర్పించు అన్నమును ఇంద్రుడు స్వీకరించును. అది ప్రకట రూపమున యజమాని శత్రువులను పరాజితులను చేయును. సత్యపాలకుడగు ఇంద్రుడు విభిన్న ఆహ్వానధ్వనియుక్త యుద్ధమున యజమాని కర్మను కీర్తించి హవ్యము స్వీకరించును.

5. ఇంద్రా ! నీ సాయమున తమను అవధ్యులు అనుకొను శత్రువులను వధింతుము. నీవు మా సోదరుడవు. మాకు వర్ధమానమగు ధనమును, అన్నమును, బలమును, దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుము.

నూటడెబ్బది తొమ్మిదవ సూక్తము

5-6 బ్రహ్మచారి, దేవత - రతి, ఛందస్సు 1-4, 6 త్రిష్టుప్, 5 బృహతి.

1. లోపాముద్ర అనుచున్నది :-

అగస్త్యా ! అనేక సంవత్సరాలనుండి రాత్రింబవళ్ళు జరాకారకమగు ఉషస్సులందు నిన్ను సేవించినాను. అలసినాను. ముదిమి శారీరక సౌందర్యమును నష్టపరచును. అప్పుడు పురుషుడు స్త్రీవద్దకు ఏల చేరవలెను?

2. అగస్త్యా ! ప్రాచీనులు, సత్యపాలకులు అగు ఋషులు దేవతలతో సంభాషించినారు. వారికి కూడ రేతస్ఖలనము జరిగినది. వారికి సహితము అంతుపట్టలేదు, పురుషుడు స్త్రీవద్దకు ఏల చేరవలెను?

3. అగస్త్యుడు అనుచున్నాడు :-

మనము వట్టిగా అలసిపోలేదు. దేవతలు మనలను రక్షించుచున్నారు. మనము సర్వభోగములను అనుభవించవచ్చును. మనము ఇద్దరము కోరినచో ఇహ లోకములందలి వందల కొలది భోగములను సాధించగలము. అనుభవించగలము.

4. నేను జయము, సంయమము కోరి ఉన్నాను. అయినను ఏ కారణముననో ఏదో కారణమున నాకు కామవాంఛ కలిగినది. లోపాముద్ర పతితో సంగమించవలెను. అధీరయగు నారి బలవానుడగు పురుషునకు ఉపభోగ్యము కావలెను.

5. శిష్యుడు అనుచున్నాడు :-

మనసుతో త్రావిన సోమమును హృదయ పూర్వకముగా ప్రార్థించుచున్నాను. సోమము నాకు సుఖమును ప్రసాదించవలెను. లీపులు కామోహి మర్త్యః మానవుడు అనేక కోరికలవాడు.

(సోమమునకు చంద్రపరమగు అర్థము ఉన్నది)

6. అగస్త్యుడు మహిమాన్వితుడు అగు ఋషి. అతడు అనేక ఉషస్సులను ఉపాసించినాడు. అతడు బలము కోరినాడు. పుత్రులను కోరినాడు. తపమాచరించినాడు. కాలము అనుభవించినాడు. ఉభయములను పాలించినాడు. అగస్త్యుడు దేవతలనుండి వాస్తవ ఆశీస్సులు అందుకున్నాడు.

నూట ఎనుబదవ సూక్తము - ఋషి - అగస్త్యుడు,
దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! శుభగమనములుగల మీ అశ్వములు మిమ్ము కోరిన స్థలమునకు చేర్చినపుడు మీ బంగారు రథపు ఇరుసు అభీష్ట ప్రదాత అగును. కావున ఉషః కాలమున సోమపానము చేయుచు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

2. స్తుతి యోగ్యులగు అశ్వినులారా ! మీ సోదరి ఉష ప్రకటమయినపుడు, అన్నము, బలము కొఱకు యజమాని మిమ్ము స్తుతించినప్పుడు, మీ యొక్క నిరంతర గమనము కలది, విచిత్ర గతులది, మానవుల హితము కోరునది, విశిష్ట రూపముగలది, పూజనీయ మగునది అగు రథము నిమ్నాభిముఖము అగును.

3. అశ్వినులారా ! మీరు గోవులందు దుగ్ధములు స్థాపించినారు. మీరు ఆవులకు అధోభాగమున పరిపక్వమగు పాలను ప్రవేశపెట్టినారు. వనవృక్షములందు దాగిన దొంగవలె అప్రమత్తుడు, విశుద్ధ స్వభావుడు అగు యజమాని హవిమంతమగు యజ్ఞమున మిమ్ము స్తుతించుచున్నాడు.

4. అశ్వినులారా ! అత్రిమహర్షి మీ సహాయము అర్థించినాడు. మీరు అతని కొఱకు పాలు - నేతి ఏరులు పారించినారు. నరాకార అశ్వినులారా ! అందువలన మీ కొఱకు అగ్ని సహితమగు యజ్ఞము జరుగుచున్నది. మీ రథ చక్రము నుండి మధుధారలవలె ఈ యజ్ఞమున సోమము మీ కొఱకు ఊరుచున్నది.

5. అశ్వినులారా ! వృద్ధుడగు తుగ్రుని పుత్రునివలె మిమ్ము నేను స్తుతులతో నా అభిమత ప్రాప్తి కొఱకు యజ్ఞ భూమికి తీసికొని వత్తును. మీ మహిమ వల్లనే ద్యావా పృథ్వులు కలిసి ఉన్నవి. వీడు జరాజీర్ణుడగు ఋషి. వీనిని పాప విముక్తుని చేయుడు. దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుడు.

6. అశ్వినులారా ! మీరు శుభప్రదాతలు. మీరు నియుత నామక అశ్వములను రథమున పూన్చునపుడు భూతములను అన్నముతో నిండిపోవును. అందువలన వాయువువలె స్తోతలు మిమ్ము తృప్తులను వ్యాప్తులను చేయవలెను. మంచి మనిషివలె యజమానులు తమ ఉనికి కొఱకు అన్నము అడుగుదురు.

7. మేము మీకు స్తోతలము అగుదుము. సత్య ప్రతిజ్ఞులము అగుదుము. విభిన్న స్తుతులతో మిమ్ము కీర్తింతుము. స్తుతిపాత్రులు, అభీష్ట ప్రదాతలయిన అశ్వినులారా ! దేవతల వద్ద సోమపానమును చేయుడు.

8. అశ్వినులారా ! కర్మపరులలో అగస్త్యుడు శ్రేష్ఠుడగు ఋషి. అతడు గ్రీష్మతాప నివారకమగు స్తోత్రమును సాధించ సంకల్పించినాడు. ధ్వనులను పుట్టించు శంఖాదులవలె వేల స్తోత్రములతో మిమ్ము మేల్కొలుపుచున్నాడు.

9. అశ్వినులారా ! మీ రథమహిమతో యజ్ఞము ధరించుడు. యజమానియొక్క హోతవలె రాకపోకలు సాగించుడు. స్తోతలకు బలమును, ఉత్తమ అశ్వములను, ధనములను ప్రసాదించుడు.

10. అశ్వినులారా ! మీ రథము స్తుతిపాత్రము, నవీనము, ఆకాశవిహారి, అభగ్నచక్రి. ఆ రథమును స్తోత్రముల ద్వారా ఆహ్వానించుచున్నాము. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు లభించును.

నూట ఎనుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! మీరు అన్నమును, ధనమును పైకి తీసుకొని వెళ్లుదురా? యజ్ఞము సమాప్తము అగుటకు వానిని

జలరూపమున భూమిపై వర్షింతురా? మానవులకు ఆశ్రయ ప్రదాతలయిన అశ్వినులారా ! ఈ యజ్ఞమున మీ ప్రశంస జరుగుచున్నది.

2. అశ్వినులారా ! మీ అశ్వములు దీప్తిమంతములు, వృష్టిమంతములు, వాయువేగవంతములు, మనోవేగవంతములు, తరుణములు, శుభపృష్టములు. అవి మిమ్ము ఈ యజ్ఞమునకు కొనిరావలెను.

3. అశ్వినులారా ! మీ రథము ఉన్నత స్థానార్హ్వము. అశ్వద్వయము గలది. భూమండలమువలె విస్తారమయినది. ఉత్తమ బంధురము. వర్ష సమర్థము. మనోవేగము గలది. అహంకారి. పూజనీయము. ఆ రథమును ఈ యజ్ఞమునకు తెండు.

4. అశ్వినీ ద్వయమా ! మీరు సూర్యచంద్రరూపులయి ప్రభవించినారు. మీరు పాపరహితులు. సుందరులు. మహిమాన్వితులు. ఆ కారణమున మిమ్ము తేపతేప స్తుతించుచున్నాము. మీలో ఒకరు యజ్ఞ ప్రవర్తకులయి లోకమును ధరించి ఉన్నారు. మరొకరు ద్యులోక పుత్రుడయి కిరణములు దాల్చి లోకమును ధరించి ఉన్నారు.

5. అశ్వినులారా ! మీలో ఒకరు స్వర్ణవర్ణ రథమున యథేచ్ఛగా యజ్ఞమునకు రావలెను. మరొకరి హరినామ అశ్వములను మానవులు సోమమునను, స్తుతులతోను పూజింతురు.

6. అశ్వినులారా ! మీలో ఒకరు మబ్బులను చెదరగొట్టుదురు. ఇంద్రునివలె శత్రువులను సంహరింతురు. హవ్యాభిలాషి అయి అన్నధామం కొఱకు అరుగును. రెండవ వానిని యజమానులు హవ్యములు అర్పించి ప్రసన్నుని చేయుదురు. అతను పంపిన విశాలములు, దరులు దాటి పారు నదులు మావద్దకు వచ్చును.

7. అశ్వినులారా ! మీరు విధాతలు. మీకు స్థిరత్వము కలుగుటకు అత్యంత స్థిరములయిన స్తోత్రములు రచించబడును. అవి మూడు ప్రకారములుగా మిమ్ము చేరును. మీరు ప్రసన్నులుకండు. యాచించు యజమానిని రక్షించుడు. నిలచి అతని స్వాగతమును ఆలకింపుడు.

8. అశ్వినులారా ! మీ యొక్క దీప్తివంతమగు స్తుతి త్రికుశము, యజ్ఞసాధన ద్వారా యజమానులను ప్రసన్నులను చేయవలెను. మీరు మేఘజలమును వర్షించినట్లు మానవులకు సంపదలు ప్రసాదించి ప్రసన్నులను చేయుడు.

9. అశ్వినులారా ! యజమాని పూషవంటి ప్రజ్ఞావంతుడు. హవిష్మంతుడు. అగ్ని, ఉషలనువలె మిమ్ము స్తుతించుచున్నాడు. స్తోత్ర స్తుతించినపుడు యజమాని సహితము స్తుతించును. మాకు, అన్నము, బలము, ఆయువు ప్రసాదించుడు.

నూట ఎనుబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అశ్వినులు ఛందస్సు 1-5, 7 జగతి, 6, 8 త్రిష్టుప్.

1. ఋత్విక్కులారా ! అశ్వినుల అభీష్టదాయక రథము అరుదెంచినట్లున్నది. మీరు ఎదురేగి నిరీక్షించుడు. అశ్వినులు పుణ్యాత్ముల కార్యములను ఫలప్రదము చేయువారు. స్తుతి యోగ్యులు. విశ్పలకు మేలు చేసినవారు. స్వర్గపు మనుమలు. వారి కార్యములు శుచిమంతములు.

2. అశ్వినులారా ! మీరు అవశ్యము ఇంద్రునివంటి శ్రేష్ఠులు. మరుత్తులవంటి శ్రేష్ఠులు. స్తుతి యోగ్యులు. శత్రునాశకులు. సత్కర్ములు. రథవంతులు. రథికులలో శ్రేష్ఠులు. మేఘపూర్ణులు. మీరు నలుదిశల మీ ప్రసన్న రథమును నడిపింతురు. అదే రథముమీద దయతో హవ్యదాత వద్దకు చేరుడు.

3. అశ్వినులారా ! మీరు ఇచట ఎందుకు ఉన్నారు? ఏమి చేయుచున్నారు? హవ్యహీనుడు ఆదరణీయుడు అయినచో అతనిని పడగొట్టుడు. పణిలేక అయాజ్ఞికుని ప్రాణములు నాశము చేయుడు. నేను మేధావిని. మిమ్ము స్తుతించదలచినాను. నాకు జ్యోతిని ప్రసాదించుడు. "జ్యోతిర్విప్రాయ కృణుతం"

4. అశ్వినులారా ! కుక్కలవలె పాడుకూతలు మొరుగుచు మమ్ము నాశనము చేయుటకు వచ్చువారిని నశింపచేయుడు. వారిని హతమార్చు ఉపాయము మీకు తెలియును. మిమ్ము స్తుతించువారి విశిష్ట వృత్తాంతమును రత్నవతిని చేయుడు. మీరు ఉభయులు నా స్తుతిని రక్షింపుడు.

5. అశ్వినులారా ! తుగ్రమహారాజు పుత్రుని కొఱకు మీరు సముద్ర జలములందు ప్రసిద్ధము, దృడము, పక్ష విశిష్టము అయిన నౌకను చేసినారు. దేవతలందరిలో అతనిని అనుగ్రహించినారు. నౌకతో అతనిని బయటకు తీసినారు. మీరు అనాయాసముగా సముద్రమున పడినవారిని ఉద్ధరించినారు.

6. తుగ్రపుత్రుడు బోర్లపడవేయబడినాడు. అతడు ఆధార రహితుడయి, అంధకారమున అనేక బాధలు పడినాడు. అశ్వినుల ప్రేరణతో జలమున చేరిన నాలుగు నౌకలు అతనికి అందినవి.

7. తుగ్రపుత్రుడు అందరిని అర్థించుచు జలమధ్యమున నిశ్చల వృక్షమును పట్టుకున్నాడు. ఆ వృక్షము ఏది? అశ్వినులారా ! మీరు అతనిని సురక్షితముగా దరికి చేర్చినారు. గొప్ప కీర్తిని ఆర్జించినారు.

8. నరాకారులగు అశ్వినులారా ! మీ భక్తులు మీ కొఱకు రచించిన స్తోత్రములను స్వీకరించుడు. నేటి యజ్ఞపు సోమయాగ సంపాదన స్తోత్రమున వ్రతము పూనుము. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, ధనము కలుగును.

ఆలోచనామృతము

1. ఆలోచనకు అవధులు లేవు. "గగనం గగనాకారం, సాగరస్సాగరోపమః" అంటాడు వాల్మీకి. ఆకాశాన్ని సముద్రాన్ని వర్ణించుటకు ఉపమానములు లేవు. అందువలన ఆకాశము ఆకాశమువలె సముద్రము సముద్రమువలె ఉన్నవి అన్నాడు ఆదికవి వాల్మీకి.

అట్లే ఆలోచనమునకు ఆద్యంతములు లేవు. ఎల్లలు లేవు. ఆలోచనకు అస్తి-నాస్తి సహితము లేదు. ఆలోచన ఉన్నదానిని గురించి మాత్రమేకాదు లేని దానిని గురించి కూడ వచ్చును. భూతము, అభూతము ఆలోచన సంతానములే !

ఆలోచనమే మానవుని నాగరకుని చేసినది. సభ్యత కలవానిని చేసినది. విజ్ఞానవంతుని చేసినది. ఉన్నతుని చేసినది. "అహం బ్రహ్మాస్మి" నేనే బ్రహ్మను అనునట్లు చేసినది.

ఆలోచనమే మానవుని దానవుని, క్రూరుని, నరహంతకుని, మానవనాశకుని చేసినది. కావున సదాలోచనము మాత్రమే మానవుని దైవాంశకు చేర్చగలదు. అందుకే నాది ఆలోచనామృతము!

ఏది సదాలోచన? దీనికి నిర్వచనము లేదు. నిర్వచనములు అనేకములకు లేవు. ఏలనన జీవితము స్థిరమైన కాదు. ప్రవాహము వంటిది. నిలకడలేని దానికి నిర్వచనము అసాధ్యము. "ఏకం సద్విప్రాబహుధావదన్తి " ఇది వేదవాక్కు. ఒకే సత్యమును మేధావులు బహువిధములుగా చెప్పుదురు అని అర్థము. అసత్యము ఏది? మానవజాతి పుట్టినదాదిగా ఆ సత్యాన్వేషణమే జరుగుచున్నది. సత్యము తెలిసిన కదా బహుధా చెప్పునది?

నిర్దిష్టత ప్రకృతికి లేదు. కాబట్టి ప్రాకృతములయిన ఏ పదార్థమునకు లేదు. భగవానునకు తప్ప సృష్టిలో పరిపూర్ణత దేనికిని లేవు. సర్వము సాపేక్షమే! నా ఆలోచానము సహితము అటువంటిదే !

` వేదము అపారము. వేదార్థము బహువిధము. ఇందు అనేక శాస్త్రములు, శాస్త్రార్థములు, విజ్ఞానములు, వికాసములు, నానాశాఖలు ఉన్నవి. ఏ ఒక్కరు దీనిని అర్థము చేసికొనుట అసాధ్యము. అసంభవము. నాకు ఉన్న స్వల్పజ్ఞానముతో ఆలోచనామృతము చేయుచున్నాను. ఇదే వాస్తవమని నేను చెప్పను. చెప్పలేను. ఆలోచనమునకు ఇది ఆలంబనము మాత్రమే !

2. సత్యమును దర్శించుటకు ఒకే ఈశ్వరుని ప్రతిపాదించుటకు వేదమున నిరంతర ప్రయత్నము సాగుచున్నది.

లోకము గతానుగతికము. నలిగిన మార్గమున నడుచునది. కొత్తను ఆమోదింపచేయుట ఎంత కష్టమైనను పాతది నిలుచుటలేదు. అయినను సామాజిక శాస్త్రమున, తాత్వికశాస్త్రమున విజయవంతములయిన ప్రయోగములు అరుదు.

ఈ అధ్యాయ ప్రారంభము నుండి అగస్త్యుడు మరుత్తులను ప్రతిష్ఠించుటకు నిర్విరామ ప్రయత్నము చేసినాడు.

మరుత్తులను కాకున్నను మరొకరిని ప్రతిష్ఠించు ప్రయత్నములు ఇంతకుముందు సహితము విదితములు. అగస్త్యుడు తనదారిన నిలువలేక పోయినాడు. లోకమార్గమును అనుసరించవలసి వచ్చినది. శంకర భగవత్పాదులు సహితము ఆచరణమున అద్వైతమును అవలంబించలేక పోయినారు.

లోకపు పోకడ విచిత్రము ! మహాత్ములను లోకము అనుసరించునా? లోకమును మహాత్ములు అనుసరింతురా?

3. ప్రకృతి నిలుచుటకు జలము, జలమునకు వర్షము ఆధారము. ఇది వేదము వెల్లడించిన పరమ సత్యము. పరమ సత్యమే శాశ్వత సత్యమగును. ఈ సత్యమును "విప్రా బహుధా వదంతి." వర్షము కలుగుట లేక కలిగించుటను గురించి విభిన్న వాదములు మతములు ఉన్నవి. అందువలన వర్షమును గురించి వేదమునందలి వాదములను మతములను రీతులను ఆధునిక విజ్ఞానవేత్తలు నిశితముగా పరిశీలించవలసిన అవసరము అత్యవసరముగ ఉన్నది. ఏలనన ఆధునికమనబడు రాక్షస ఉత్పత్తి విధానము భూగోళమును జలరహితము చేయుటకు ఉరుకులు పెట్టుచున్నది !

4. రతిని దేవతను చేసి మానవ జీవితమున రతి ఆవశ్యకత అవసరమును గురించి చెప్పినాడు. రతికి చాటు అవసరము. కాని రతి రహస్యముకాదు. రతి భార్యా భర్తల మధ్యనే జరుగవలెను అనునది విధి. ఒక ఆరోగ్యవంతమగు సమాజమునకు రతి విషయపు కట్టుబాట్లు తప్పనిసరి.

5. అగస్త్యుడు కుటుంబ జీవనము సాగించుచునే తపమాచరించినాడు. ఇది అగస్త్యుడు ప్రవేశ పెట్టిన నూతన విధానమువలె కనిపించుచున్నది.

6. "ఊర్ధ్వానః సన్తుకోమ్యావనాన్యాహాని విశ్వమరుతో జిగీష". జీవించినంతకాలము మంచిగా జీవించవలెననుట ఎంతటి ఉదాత్త ఉన్నత ఆలోచన ! సంకల్పము !! ఇది 171వ సూత్రమున మూడవ సూత్రము.

నూట ఎనుబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! మీ రథము మనసును మించిన వేగము గలది. అది త్రిబంధుకరము. త్రిచక్రము. బంగారము, వెండి, రాగి విశిష్ట సమ్మిశ్రణము గలది. అభీష్ట ప్రదాత్రి. ఆ రథమును సిద్ధము చేయుడు. పక్షులు రెక్కల బలమున ఎగిరినట్లు మీరు ఆ రథమున సుకృతములు చేయువాని ఇంటికి చేరుదురు.

2. అశ్వినులారా ! మీరు సంకల్పవంతులయి హవ్యములు అందుకొనుటకు మీ దివ్యరథమును ఎక్కినపుడు అది మిమ్ము దేవ యజన స్థానమునకు చేర్చును. మీకు హితకరములయిన స్తుతులు మిమ్ము కలుసుకొనగలవు. మీరు ద్యులోకపుత్రి ఉషను కలుసుకొనుడు.

3. అశ్వినులారా ! హవిస్సులు అందించు యజమానికర్మయే లక్ష్యముగా సాగునదియు, మీరు యజ్ఞశాల చేరుటకు సంకల్పించునదియు, అత్యంత సంచారశీలమగు రథమున ఎక్కి యజమాని పుత్రుని వద్దకు అతనికి మేలు కలిగించు యజ్ఞ గృహమునకు విచ్చేయుడు.

4. అశ్వినులారా ! మీ కృప వలన అడవి తోడేళ్ళు నన్ను వెన్నాడరాదు. మీరు నాకు తప్ప ఇతరులకు దానము చేయవలదు.

అశ్వినులారా ! ఇదియే మీ హవ్యభాగము. ఇదియే మీ స్తుతి. ఇదియే మీ సోమము నిండిన పాత్ర.

5. అశ్వినులారా ! దారి తెలుపుటకు మార్గదర్శిని పిలిచినట్లు గౌతముడు, పురుమీఢుడు, అత్రి మీకు హవ్యములు ఇచ్చి తృప్తిపరచుటకు ఆహ్వానించినారు. నా ఆహ్వానమును మన్నింపుడు. నావద్దకు విచ్చేయుడు.

6. అశ్వినులారా ! మీ అనుగ్రహమున మేము అంధకారమును దాటగలము. ఈ స్తుతి మీ కొఱకు కూర్చబడినది. దేవతల గమ్యమగు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు లభించును.

(శ్రీ మదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకము మొదటి మండలము నందలి
నాలుగవ అధ్యాయము సమాప్తము.)

అయిదవ అధ్యాయము నూట ఎనుబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! అంధకారమును అంతమొందించు ఉష అవతరించినపుడు మేము మిమ్ము నేటి యజ్ఞమునకును, రేపటి యజ్ఞమునకును ఆహ్వానింతుము. మీరు అసత్యరహితులు. ద్యులోకనేతలు. మీరు ఎక్కడ ఉన్నను స్తోతలు దానశీలుడగు యజమాని కొఱకు ఋగ్వేదమంత్రములతో మిమ్ము స్తుతింతురు.

2. అభీష్టప్రదాతలగు అశ్వినులారా ! మీరు స్తుతి అపేక్షకులు. సంచయ కర్తలు, మీరు సోమపానము చేయుడు. బలవంతులు కండు. పణ్యులను దస్యులను సమూలముగ నాశము చేయుడు. మిమ్ము సంతుష్టులను చేయుటకు మిమ్ము ఆహ్వానించుటకు మేము స్తుతులు చదువుచున్నాము.

3. అశ్వినులారా ! మీరు సూర్యచంద్రరూపులు. శరవేగమునసాగుడు. కళ్యాణ ప్రాప్తి కొఱకు సూర్యుని పుత్రికను గ్రహించుడు. పూర్వయుగమువలె మహావరుణుని ప్రసన్నుని చేయుటకు ఏర్పడిన ఈ స్తుతి మిమ్ము స్తుతించును.

4. అశ్వినులారా ! మీరు మధుపాత్రగలవారు. మీరు మాన్యుడు అగు అగస్త్యుని స్తుతి స్వీకరించుడు. మీదానములు మాకు మాత్రము పరిమితము కావలెను. అన్నము, బలము కోరు యజమాని సహితముగా పురోహితుడు సహితము మీ అంత సంతోషించవలెను.

5. అశ్వినులారా ! మీరు అన్నవంతులు. మీ కొఱకు హవ్యముతోపాటు పాపవినాశకమగు స్తోత్రము రచించబడినది. మీరు అగస్త్యుని విషయమున సంతుష్టులు కండు. యజమానికి పుత్రులు మున్నగు సుఖములు ప్రసాదించుటకు యజ్ఞభూమికి విచ్చేయుడు.

6. అశ్వినులారా ! మీ అనుగ్రహమున మేము అంధకారమును దాటగలము. ఈ స్తుతి మీ కొఱకు కూర్చబడినది. దేవతల గమ్యమగు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు లభించును.

నూట ఎనుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - ద్యావాపృథ్వులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

"కతరాపూర్వా కతరా పరాయోః కథాజాతే కవయః కో వివేద"

1. విద్వాంసులారా ! ద్యావాపృథ్వులలో ముందు ఎవరు పుట్టినారు? తదుపరి ఎవరు పుట్టినారు? ఈ విషయము ఎవరికి తెలియును? అవి ఒకదానిమీద వేరొకటి ఆధారపడి ఉన్నవి. కలిసి జగములను ధరించుచున్నవి. రాత్రింబవళ్ల చక్రమును తిప్పుచున్నవి.

2. ద్యావాపృథ్వులు పాద రహితములు. ఆచలములు. ప్రాణులు పాదయుక్తములు సచలములు. ద్యావాపృథ్వులు తలిదండ్రులవలె ప్రాణులను వడిలోపెట్టుకొని కాపాడుచున్నవి. ఈ ద్యావాపృథ్వులు మనలను మహాపాపములనుండి కాపాడవలెను. "ద్యావా రక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

3. పాపరహితము, అక్షయము, హింసారహితము, అన్నయుక్తము, స్వర్గతుల్యము అగు ధనము కొఱకు అదితిని ప్రార్థించుచున్నాము. తమను పూజించు యజమానికొఱకు ద్యావాపృథ్వులు అట్టి ధనమునే సృష్టించవలెను. (ద్యావా రక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

4. మాకు ప్రకాశమానము అగు దివారాత్రుల ఉభయ ధనములు కావలెను. అందుకు దుఃఖరహితములు, అన్నము ద్వారా తృప్తి కలిగించు ద్యావాపృథ్వులను ప్రార్థింతుము. "ద్యావా రక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

5. పరస్పర సంసక్తములు, నిత్యయవ్వనులు, సమానసీమా సంయుక్తులు, భగినీభూతులు, బంధు శద్రుశులు ద్యావాపృథ్వులు. ప్రాణులకు నాభిస్థానమువంటి ఉదకమును వారు ధరింతురు. "ద్యావా రక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

6. నేను దేవతలను ప్రసన్నము చేయు సంకల్పించినాను. అందుకుగాను విశాల నివాసవంతములు మహానుభావములు సస్యాదిసముత్పాదకములు అగు ద్యావాపృథ్వులను యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాను. అవి విచిత్ర రూపములు, జలధరములు. "ద్యావారక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

7. మహంతములు, విశాలములు, నానారూపులు, విశిష్టములు, అనంతములు ద్యావాపృథ్వులు. నేను వారిని యజ్ఞస్థలమున సమంత్రకముగా నమస్కరింతును. స్తుతింతును. వారు జగములను వహించవలెను. "ద్యావారక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

8. మేము దేవతల విషయమున సదా అపరాధములు చేయుచుందుము. బంధువులు, జామాత విషయమున సహితము అనేక అపరాధములు చేయుచుందుము. ఈ యజ్ఞము మమ్ము అట్టి అపరాధములనుండి రక్షించవలెను. "ద్యావారక్షితం పృథివీ నో అభ్వాత్"

9. ద్యావాపృథ్వులు స్తుతి యోగ్యులు. మానవులకు హితకరులు. వారు నాకు ఆశ్రయము కల్పించవలెను. అందుకు వారు నాతో కలిసి ఉండవలెను. దేవతలారా ! మేము మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. మేము మీకు అన్నము సమర్పింతుము. మిమ్ము తృప్తులను చేతుము. మీనుండి భూరిదానము భూరి అన్నము ఆశింతుము.

10. నేనుకవిని. ద్యావాపృథ్వులకు నలుదిశల ప్రకాశము కలుగునట్టి అత్యుత్తమ స్తోత్రమును రచించినాను. ద్యావా పృథ్వులు మాతాపితరులు. వారు మమ్ము నీచపాపములనుండి రక్షించవలెను. వారు సర్వదా మా వెంట ఉండవలెను. మాకు తృప్తి కలిగించు పదార్థములను ప్రసాదించవలెను. పాలించవలెను.

11. మాతాపితరులారా ! ఈ యజ్ఞమున మీ కొఱకు నేను స్తుతులు చదివినాను. మీరు వానిని సార్థకము చేయవలెను.

ద్యావాపృథ్వులారా ! మాకు ఆశ్రయము ప్రసాదించుడు. స్తోతలకు సమీప వర్తులు కండు. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు కలుగును.

నూట ఎనుబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నిని, సవితను స్తుతించుచున్నాము. వారు మా స్తుతుల వలన భూస్థిత దేవతల సహితులయి యజ్ఞ భూమికి విచ్చేయవలెను. మా యజ్ఞమునకు యువత యథేచ్ఛగా రావలెను. వారు సమస్త జగములవలె మమ్ము కూడ ప్రసన్నులను చేయవలెను.

2. శత్రుదమనుడగు మిత్రుడు, వరుణుడు, అర్యమ అందరు మా విషయమున సమాన ప్రేమ కలిగి ఉండవలెను. వారు విచ్చేయవలెను. వారు మమ్ము సంవర్ధకులను చేయవలెను. మా శత్రువులను పరాజితులను చేయవలెను. మమ్ము అన్నహీనులము కాకుండ చేయవలెను.

3. దేవతలారా ! మీకు శ్రేష్ఠ అతిథి అగ్ని అగును. నేను శీఘ్రతముడను, మీవలె ప్రీతీ కరుడను అయి అగ్నిని మంత్రయుక్తముగా స్తుతింతును. కీర్తిమంతుడు, విద్వాంసుడు అగు వరుణుడు మా వాడు. వరుణుడు శత్రువులను హుంకరించును. అన్నములు ప్రసాదించును. మమ్ము పరిపూర్ణులను చేయును.

4. దేవతలారా ! మేము రాత్రింబవళ్ళు మీకు నమస్కరింతుము. మా పాపములను జయించుటకు పాడి ఆవు వలె మీ వద్దకు వత్తుము. ఋతువులను అనుసరించి భూమిలో పండిన ఖాద్య పదార్థముల మిశ్రమమును మీ కొఱకు తెచ్చినాము.

5. అంతరిక్ష సంచారి "అహిర్బుధ్నుడు" మాకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను. మేము జలముల పౌత్రుడు అగ్నిని నుతింతుము. మనోవేగముగల మేఘము అతనిని తీసికొనిపోవును.

6. త్వష్ట మాముందునకు విచ్చేయవలెను. యజ్ఞమున స్తోతల సహితుడయి త్వష్ట సమానప్రీతిని ప్రదర్శించవలెను. విరాట్ స్వరూపుడు. వృత్ర హంతకుడు. అభీష్ట ప్రదాత, ఇంద్రుడు మా యజ్ఞభూమికి విచ్చేయవలెను.

7. ఆవు తన దూడను నాకిన రీతి అశ్వతుల్యములయిన మా మనములు తరుణవయస్కుడు అగు ఇంద్రుని ఉపాసించును. స్త్రీ పురుషుని చేరి సంతానవతి అగును. అట్లే మా స్తోత్రములు ఇంద్రుని చేరి ఫలములు ప్రసాదించును.

8. మరుద్గణములు అతి బలవంతులు. ప్రీతివంతులు. 'పృషత్' నామక అశ్వవంతులు. అవనత స్వభావులు, శత్రుభక్షకులు. మైత్రీపూర్ణులయిన ఋషులవలె ద్యావాపృథ్వులతో కలిసి మరుత్తులు ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను.

9. మరుత్తుల మహిమ ప్రసిద్ధము. వారు స్తుతి యోగ్యత తెలిసినవారు. వెలుగులు జగములను వ్యాపించినట్లు మరుత్తుల వర్షసేన మరుభూములకు వ్యాపించి ఉత్పాదక శక్తి ప్రసాదించును.

10. ఋత్విక్కులారా ! మా రక్షణ కొఱకు అశ్వినులను, పూషను స్తుతించుడు. ద్వేష రహితుడగు విష్ణువును, వాయువును, ఇంద్రుని, బలవంతులగు అన్యదేవతలను స్తుతించుడు. సుఖము కొఱకు నేను సమస్త దేవతలను

ముందుకు తెచ్చెదను.

11. పూజనీయులగు దేవతలారా ! ప్రభావశాలియగు మీ జ్యోతి మాకు ప్రాణదాత, ఆవాసదాత కావలెను. అన్నవంతమగు మా జ్యోతి దేవతలను ప్రకాశవంతులను చేయవలెను. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు కలుగవలెను.

నూట ఎనుబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అన్నము,

ఛందస్సు 1 అనుష్టు భోష్ణిక్, 2,4,8,10 గాయత్రి 3,5,7 అనుష్టుప్ 11 బృహతి.

1. నేను శీఘ్రముగ విశాలము, జీవధారకము, బలాత్మకము అగు అన్నరూప పితరుని స్తుతింతును. అన్న శక్తివలననే ఇంద్రుడు వృత్రుని సంధులు విరిచి వానిని వధించినాడు.

2. ఓ స్వాదు పితా ! ఓ మధుర పితా ! మేము నిన్ను సేవింతుము. నీవు మమ్ము రక్షింపుము.

3. తండ్రీ ! నీవు మంగళమయుడవు. కళ్యాణకారివి. మాకు ఆశ్రయము ప్రసాదించుము. మా వద్దకు రమ్ము. మాకు సుఖములను ఇమ్ము. నీ రుచి మాకు అప్రియము కాకుండవలెను. నీవు మాకు మిత్రుడవు అగుము. అద్వితీయ సుఖకరుడవు అగుము.

4. పితా ! వాయువు అంతరిక్షమున వ్యాపించి ఉన్నది. అట్లే నీయొక్క రసము సర్వజగముల వ్యాపించి ఉన్నది.

5. స్వాదుతమ పితా ! నిన్ను ప్రార్థించువారు భోక్తలు. మీ కృపవల్లనే వారు నీకు దానములు ఇత్తురు. నీయొక్క రసమును ఆస్వాదించువాడు మెడవంచడు. బలవంతుడు అగును.

6. పితా ! మహా మహా దేవతలు సహితము మనములందు నిన్నే ప్రతిష్ఠించుకొన్నారు. నీ బుద్ధికుశలత ఆశ్రయదాయిత్వమువలననే "అహి"ని వధించుట జరిగినది.

7. మధురపితా ! మేఘములు ప్రసిద్ధ జలములు తెచ్చినప్పుడు మాకు భోజనము అగుటకు మావద్దకు విచ్చేయుము.

8. మేము మా ఇష్ట ప్రకారము జలము, యవలు మున్నగు ఓషధులు సేవింతుము. అందువలన దేహమా ! బలిష్ఠము అగుము.

9. సోమమా ! యవాదులు, దుగ్ధాదుల మిశ్రమమును మేము సేవింతుము. అందువలన దేహమా ! నీవు బలిష్ఠము

అగుము.

10. ఓ కరభమా ! నీవు బలసంపాదకవు. రోగ నివారకమవు. ఇంద్రియ దీపకమవు. దేహమా ! నీవు బలిష్ఠము అగుము.

(కరభము అనగా పెరుగు కలిపిన పేలపు పిండి)

11. తండ్రీ ! నిన్ను స్తుతింతుము. గోవునుండి హవ్యము గ్రహించినట్లు నీనుండి రసము గ్రహింతుము. ఈ రసము దేవతలను మాత్రమే కాదు మమ్ము సహితము తృప్తిపరచును.

నూట ఎనుబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు దీప్తవంతుడవు. సమస్త జ్ఞాన సంపన్నుడవు. మమ్ము సన్మార్గమున ధనమువైపు నడిపింపుము. కుటిల పాపములను మాదరికి చేరనీయకుము. నీకు మరల మరల నమస్కరింతుము.

2. అగ్నీ ! నీవు నిత్యనూతనుడవు. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. మమ్ము దుర్గమ పాపములనుండి విముక్తము చేయుము. మా భూమి ప్రశస్తము కావలెను. మా నగరము మరింత ప్రశస్తము కావలెను. నీవు మా పుత్రులకు సంతానములకు సుఖములు ప్రసాదించుము.

3. అగ్నీ ! రోగములను అన్నింటిని మా నుండి దూరము చేయుము. అగ్ని హోత్రము చేయని వారిని మాకు ద్రోహము తలపెట్టిన వారిని దూరము చేయుము. నీవు అమరులగు దేవతలు అందరితో యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. మాకు శుభప్రద ఫలములను ప్రసాదించుము.

4. అగ్నీ ! నీవు నిరంతరము మాకు ఆశ్రయము కల్పింపుము. యజ్ఞగృహము మాకు ప్రియమయినది. నలుదిశల దానిని ప్రదీప్తము చేయుము. నిత్యయవ్వనుడగు అగ్నిని నేను స్తుతింతును. నాకు ఇప్పుడుగాని ఎప్పుడుగాని భయము కలుగకుండవలెను.

5. అగ్నీ ! మమ్ము భక్తునకు హింసకునకు శుభనాశకునకు, శత్రువునకు ఒప్పగించకుము. కోరలుండి కాటువేయు పాములకు ఒప్పగించకుము. దంతములులేని కొమ్ములుగల జంతువులకు ఒప్పగించకుము. హింసకులు రాక్షసాదులకు ఒప్పగించకుము.

6. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞ ఉత్పాదకుడవు. వరణీయుడవు. దేహపుష్టి కొఱకు నిన్ను ఆరాధించు జనులు

నిన్నుపొందుదురు. అట్టివారు దుష్టుల, హింసకుల బారినుండి బయటపడుదురు. కుటిల వర్తనులను, దుష్టులను నీవు ధ్వంసము చేయుము.

7. పూజనీయుడవగు అగ్నీ ! యజ్ఞము చేయువారు ఉన్నారు. యజ్ఞము చేయనివారు ఉన్నారు. వారిలో యజ్ఞము చేయువారిని నీవు కోరుకొనుము. పవిత్రాభిలాషగల యజమానికి ఋత్విక్కులు బోధనలు చేతురు. నీవు సహితము - సమయమును బట్టి యజమానికి శిక్షణ ఇమ్ము.

8. మంత్రపుత్రుడు, శత్రునాశకుడు అగు అగ్ని కొఱకు ఈ స్తోత్రములు అన్నియు రచించబడినవి. ఈ అతీంద్రియ ప్రకాశములగు మంత్రముల ద్వారా వేలకొలది ధనములు పొందుదుము. మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు ప్రసాదించుము.

నూట తొంబదవ సూక్తము

ఋషి - అగస్త్యుడు, దేవత - బృహస్పతి, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. బృహస్పతి అభీష్టప్రదాయకుడు. మధుజిహ్వుడు. స్తుతియోగ్యుడు. హోతా ! అర్చన సామగ్రితో మంత్రములతో బృహస్పతిని వర్థిల్లచేయుము. అతడు స్తోతలను వదులుకొనడు. దీప్తిమంతుడు, స్తోతవ్యుడు బృహస్పతికి దేవగణములును, మనుష్యగణములును స్తోత్రగానములు వినిపింతురు.

2. వర్షృతు సంబంధ స్తుతులు సృజనకర్తయగు బృహస్పతిని చేరును. అవి దేవతలను ఆరాధించువారికి ఫలితములు ప్రసాదించును. అవి సకల విశ్వములందు వ్యక్తములు అగును. అవి స్వర్గమునందలి "మాతురిశ్వ" వలె వలసిన ఫలితములు కలిగించి యజ్ఞము కొఱకు సంభవించినవి.

3. సూర్య కిరణములు కాంతి ప్రసరించు కార్యమును నిర్వర్తించును. అట్లే బృహస్పతి యజమాని సమర్పించు స్తుతి, అన్నము, దానము, మంత్రములను స్వీకరించు కార్యము నిర్వర్తించును. బృహస్పతి శక్తి రాక్షస శూన్యము, శత్రుశూన్యము అయినది. అతని శక్తి పగలు సూర్యునివలెను, భయంకర జంతువువలెను శక్తిశాలి. సర్వత్ర భ్రమించును.

4. బృహస్పతి కీర్తి భూలోక, ద్యులోకములందు వ్యాపించి ఉన్నది. బృహస్పతి సూర్యునివంటి తేజోవంతుడు. అతడు పవిత్రములగు హవిస్సులను గ్రహించును. వేటగాని ఆయుధమే బృహస్పతి ఆయుధము. అది నిత్యము మాయావులను వెంబడించును.

5. బృహస్పతీ ! నీవు కళ్యాణకరుడవు. అయినను పాపిష్టివారు నిన్ను ముసలి ఎద్దుగా భావింతురు. వారికి నీవు వరములు ఇవ్వరాదు. సోమ యజ్ఞము చేసిన వారిని నీవు అవశ్యము కరుణించవలెను.

6. బృహస్పతీ ! సుఖవంతులు, అన్నవంతులు, విశిష్టులు అయిన యజమానులకును, దుష్టులను వధించు రాజులకును నీవు బంధువవు. మమ్ము నిందించువారు సురక్షితులు అయినను వారిని రక్షారహితులను చేయుము.

7. నరులు రాజును చేరినట్లు, నదులు సముద్రుని చేరినట్లు సకలస్తుతులు బృహస్పతిని చేరును. బృహస్పతి విద్వాంసుడు. ఆకాశమున సంచరించు పక్షివలె అతడు నదిని చూడగలడు. తటిని చూడగలడు.

8. బృహస్పతి మహా మహుడు. బలవంతుడు. అభీష్ట ప్రదాయకుడు. దీప్తిమంతుడు. అతడు బహు జనులకు ఉపకరించుటకు అవతరించినాడు. మేము బృహస్పతిని స్తుతించుచున్నాము. అతడు మమ్ము వీరులను విశిష్టులను చేయవలెను. అందువలన మాకు అన్నము, బలము, దీర్ఘాయువు కలుగును.

నూటతొంబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి-అగస్త్యుడు, దేవత-అప్-తృణ-సూర్యులు ఛందస్సు, 1-9, 14-16 అనుష్టుప్,
10,12, మహాపంక్తి, 13 మహాబృహతి.

1. అల్పవిషవంతములు, మహావిషవంతములు, జలములందలి అల్పవిషవంతములు, మహావిషవంతములు, జలచరములు, స్థలచరములు, దహించునవి, అదృశ్య ప్రాణులు నన్ను విషవలయమున చుట్టుముట్టినవి.

2. ఔషధము సేవించినవాడు అదృశ్య విషధర ప్రాణులను వినష్టపరచును. ఆవర్తన కాలము సహితము వానిని వినష్టపరచును. వినాశకాలము వినష్టపరచును. రాచినపుడు రాతికింద వినష్టపరచును.

3. శర, కుశర, దర్భ, సైర్య, ముంజ అను తృణ విశేషములందు ఉన్న విషము నన్ను చుట్టుముట్టినది.

4. గోవులు కొట్టమున ఉన్నప్పుడు, జింకలు స్వస్థానములందు విశ్రమించునప్పుడు, మనుష్యులు నిద్రించుచున్నప్పుడు విషధరములు నన్నుచుట్టుముట్టినవి.

5. దొంగలనువలె వాటిని అన్నింటి రాత్రులందు చూడవచ్చును. అవి అదృశ్యములు. అయినను సకల రోకములను చూచును. అందువలన మానవులు అప్రమత్తులయి ఉండవలెను.

6. స్వర్గము తండ్రి, భూమి తల్లి, సోమము సోదరుడు, అదితి సోదరి అగుదురు. అదృశ్యులు, సమదర్శనులు అగు మీరు మీమీ స్థానములందు సుఖముగా సంచరించుడు.

7. భుజములందు, అంగములందు, కొండ్లయందు విషము ఉన్నవి అతి విషవంతములు. అదృశ్య విషవంతములకు

ఇక్కడ ఏమి పని? మీరందరు మాకు దూరముగా వెళ్లిపొండు.

8. సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించును. అతడు లోకములను అన్నింటిని చూచును. అదృశ్య విషధరములను వినాశము చేయును. అతడు అదృశ్య రాక్షసాదులను సహితము అంతము చేయును.

9. సూర్యుడు బహుసంఖ్యాకములగు విషములను వినాశము చేయును. ఆదిత్యుడు సర్వదర్శి. అదృశ్యనాశకుడు. ప్రాణులకు శుభములు కూర్చుటకు ఉదయించుచున్నాడు.

10. సుర చేయువాడు చర్మసురా పాత్రనువలె నేను విషమును సూర్యమండలమున విసరినాను. పూజనీయుడగు సూర్యుడు ప్రాణములు వదలడు. అట్లే మేమును ప్రాణములు వదలము. అశ్వచాలకుడగు సూర్యుడు దూరస్థ విషమును విరిచివేయును. మధువిద్య విషమును అమృతముగా మార్చును.

11. క్షుద్ర శకుంతక పక్షి నీ విషము మింగినది. కక్కినది. ప్రాణములు విడువలేదు. అట్లే మేమును ప్రాణములు విడువము. అశ్వచాలకుడగు సూర్యుడు దూరస్థ విషయమును విరిచివేయును. మధువిద్య విషమును అమృతముగా మార్చును.

12. అగ్ని యొక్క ఏడు నాలుకలు తెలుపు, నలుపు, ఎరుపు రంగులు కలవి. అవి ఇరువది ఒక్క ప్రకారములగు పక్షుల విషపుష్టిని వినాశము చేయును. అవి ప్రాణములు విడువలేదు. అట్లే మేమును ప్రాణములు విడువము. అశ్వచాలకుడగు సూర్యుడు దూరస్థ విషమును విరిచివేయును. మధు విద్య విషమును అమృతముగా మార్చును.

13. విషనాశకములగు తొంబదితొమ్మిది నదుల నామములను కీర్తింతును. అశ్వచాలకుడగు సూర్యుడు దూరస్థ విషమును విరిచివేయును. మధువిద్య విషమును అమృతముగా మార్చును.

14. స్త్రీలు కుండలలో నీళ్లు నింపినట్లు దేహమా ! ఇరువది ఒక్క పక్షులు, ఏడు నదులు నీలోని విషమును దూరము చేయవలెను.

15. దేహమా ! ఈ చిన్న ముంగిస నీలోని విషయమును దూరము చేయవలెను. అది అట్లు చేయకున్న నేను దానిని కర్రతో కొట్టి చంపుదును. నాశరీరమునందలి విషము దూరము కావలెను. దూరదేశమునకు వెళ్లిపోవలెను.

16. పర్వతమునుంచి వచ్చి ముంగిస అన్నది "వృశ్చికమా ! నీ విషము రసశూన్యము" వృశ్చికమా ! నీ విషము ప్రభావ శూన్యము.

(ఈ సూక్తమున విషమును హరించు మధువిద్య లేక విషవిద్య వివరించబడినది. వైద్య విద్యజ్ఞులు దీనిని

పరిశీలించవలెను.)

విద్వాంసుడు, బహుభాషావేత్త, కవి, కథకుడు, నవలాకారుడు, నాటక కర్త, చలనచిత్ర రచయిత, విమర్శకుడు, వ్యాసకర్త, అనువాదకుడు, వక్త, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, వినయవంతుడు, భగవదనుగ్రహ పాత్రుడగు దాశరథి రంగాచార్య రచించిన ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితమున మొదటి మండలము సమాప్తము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

జ్ఞానానంద మయందేవం | నిర్మలస్పటికాకృతిం |
ఆధారం సర్వ విద్యానాం | హయగ్రీవ ముపాస్మహే ||

రెండవ మండలము

-: ఆంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహితము :-

అయిదవ అధ్యాయము **రెండవ అష్టకము**

మొదటి అనువాకము **మొదటి సూక్తము**

ఋషి - శౌనకుడు గృత్సమదుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి.

1. అగ్నీ ! నీవు దేవ, మానవులకు స్వామివి. యజ్ఞమునాడు ఆవిర్భవింపుము. సర్వత్ర దీప్తవంతుడవయి ఆవిర్భవింపుము.పవిత్రుడవయి ఆవిర్భవింపుము. జలమునుండి ఆవిర్భవింపుము. పాషాణమునుండి ఆవిర్భవింపుము. వనము నుంచి ఆవిర్భవింపుము. ఓషధులనుండి ఆవిర్భవింపుము.

2. అగ్నీ ! హోత-పోత-ఋత్విక్కు, నేష్ట మున్నగువారి కార్యములు అన్ని నీ కర్మవలననే జరుగుచున్నవి. నీవు అగ్నిధ్రుడవు. నీవు యజ్ఞమును తలచినపుడు ప్రశాస్త కర్మము సహితము నీదియే. నీవే అధ్వర్యుడవు. నీవే బ్రహ్మానామక ఋషివి. మా గృహమున నీవే గృహపతివి.

3. అగ్నీ ! నీవు సురల మనోరథము పూర్తిచేతువు. అందువలన నీవు విష్ణువవు. నీవు అనేకుల స్తుతిపాత్రుడవు.

నమస్కార యోగ్యుడవు. ధనవంతుల అధిపతివి. మంత్రముల స్వామివి. విభిన్న పదార్ధముల స్రష్టవు. అనేక అభివృద్ధులయందు వసించువాడవు.

4. అగ్నీ ! నీవు వ్రతము ధరించినవాడవు. అందువలన వరుణరాజువు. నీవు శత్రునాశకుడవు - స్తుతియోగ్యుడవు. అందువలన ప్రత్యేకుడవు. నీవు సాధువుల రక్షకుడవు అందువలన అర్యమవు. అర్యమ దానములు సర్వవ్యాపకములు. నీవు సూర్యుడవు. నీవు మా యజ్ఞమునందు ఫలదానము చేయుము.

5. అగ్నీ ! నీవు త్వష్టవు. నీ సేవకుల బలమవు. సర్వ స్తుతులు నీ కొఱకే రచించబడినవి. నీ వెలుగు హితమును కూర్చును. నీవు మా బంధువవు. మమ్ము ఉత్సాహవంతులను చేతువు. మాకు అశ్వాది ధనము ప్రసాదింతువు. నీవద్ద మరింత ధనము ఉన్నది. నీవు మానవులకు బలమవు.

6. అగ్నీ ! నీవు మహదాకాశమున అసుర రుద్రుడవు. మరుత్తులకు బలస్వరూపుడవు. అన్నములకు ప్రభువువు. సుఖములకు ఆధార స్వరూపుడవు. ఎర్రనిది వాయు సదృశమునగు అశ్వముపై పయనింతువు. నీవు పూషవు. నీవే మానవులను రక్షింపుము.

7. అగ్నీ ! నిన్ను అలంకరించి పూజించు యజమానికి నీవు స్వర్గము ప్రసాదింతువు. నీవు ప్రకాశవంతుడవగు సూర్యుడవు. రత్నములకు ఆధార స్వరూపుడవు. కీర్తనీయుడవు. ధనదాతవు. యజ్ఞగృహమున నిన్ను సేవించు యజమానిని రక్షింతువు.

8. అగ్నీ ! జనులు తమ ఇండ్లలో నిన్నుకాంచుదురు. పూజింతురు. నీవు నరుల పాలకుడవు. కాంతిమంతుడవు. మమ్ము అనుగ్రహించువాడవు. నీసేవ అత్యుత్తమము. నీవు సర్వ హవిస్సులకు ఈశ్వరుడవు. నీవు వేల-వందల-పదుల ఫలములు ప్రదానము చేతువు.

9. అగ్నీ ! నీవు తండ్రివి. అందువలన జనులు యజ్ఞము చేతురు. నిన్ను తృప్తి పరచెదరు. జనులు నిన్ను సోదరుని చేసుకొనవలెనని అనుకొందురు. కర్మలు చేసి నిన్ను సంతుష్టుని చేతురు. నీవు వారి దేహములను కాంతిమంతములు చేతువు. నిన్ను సేవించినవారికి నీవు పుత్రుడవు. నీవు సఖుడవు, శుభంకరుడవు. శత్రునాశకుడవయి మమ్ము రక్షింపుము.

10. అగ్నీ ! నీవు ఋభుడవు. నీవు ప్రత్యక్ష స్తుతియోగ్యుడవు. నీవు ఎల్లెడల విస్తార ధనములకు, అన్నములకు స్వామివి. నీవు అత్యంత ప్రకాశవంతుడవు. అంధకారమును అంతము చేయుటకు మెలమెల్లగా పుల్లలు దహింతువు. నీవే యజ్ఞ నిర్వహకుడవు. నీవే యజ్ఞఫలమును విస్తరింప చేసెదవు.

11. అగ్నీ ! నీవు హవ్యదాతకు అదితివి. నీవు హోతవు. భారతివి. మా స్తుతుల వలన నీవు వర్ధిల్లుము. నీవు ఇళవు.

నీవు ధన పాలకుడవు. వృత్ర హంతవు. సరస్వతివి.

12. అగ్నీ ! నీకు పుష్టి కలిగించిన వానికి నీవు ఉత్తమ పదార్థములు ప్రసాదింతువు. ఉత్తమము, కాంతిమంతము అగు నీ వర్ణమున ఐశ్వర్యములు ఉన్నవి. నీవే అన్నమవు. రక్షకుడవు. ధనమవు. విశాలుడవు. సర్వవ్యాపకుడవు.

13. అగ్నీ ! ఆదిత్యుడు నీకు ముఖమును ఇచ్చినాడు. దేవతలు నీకు నాలుకను ఇచ్చినారు. దాన సమయములందు కూడిన దేవతలు నిన్నే ఆపేక్షింతురు. ఆహుతులు సమర్పించిన హవ్యములను నీనుండియే స్వీకరింతురు.

14. అగ్నీ ! అమరులు దోషరహితులగు దేవతలు వారికి ఆహుతులుగా సమర్పించిన హవిస్సులను నీముఖతః సేవింతురు. మర్త్యులు సహితము నీవలననే అన్నమును ఆస్వాదింతురు. నీవు లతలు మున్నగువాని గర్భరూపుడవు. ఉత్పాదకుడవు. నీవు పవిత్రుడవయి జన్మను గ్రహించినావు.

15. అగ్నీ ! నీవు నీ బలము వలన ప్రఖ్యాత దేవతలతో కలిసి ఉండుము. నీ బలము ద్వారానే నీవు ప్రత్యేకముగా ఉండుము. నీవు వారిని మించిన బలవంతుడవు అగుము. నీ వలననే యజ్ఞపరమగు అన్నము కలుగుచున్నది. నీ మహిమ వలననే శబ్దాదులు ద్యావాపృథ్వుల మధ్య వ్యాపించును.

16. అగ్నీ ! స్తోతలకు గోవులు, అశ్వాదులు దానము చేయు పండితులను, మమ్ము పరమస్థానమునకు తీసికొని వెళ్లుము. మేము వీరుల సహితముగా యజ్ఞమున విరాట్ మంత్రములు పఠింతుము.

ఆలోచనామృతము

1. గృత్సమదుడు తొలుత అంగిరసుల వంశమున శునహోత్రునకు పుత్రుడు. ఒకానొక యజ్ఞమునందు దస్యులు గృత్సమదుని అపహరించినారు. ఇంద్రుడు అతనిని దస్యులనుండి విముక్తుని చేయించినాడు. ఇంద్రుని ఆదేశము ప్రకారమే గృత్సమదుడు భృగు కులమునందలి శునకునకు పుత్రుడు అయినాడు. ఆవిధముగా గృత్సమదుడు అంగిరస శౌనకుడు అయినాడు.

గృత్సమదుడు రెండవ మండల ద్రష్ట.

2. రెండవ మంత్రమున 1. హోత, 2. పోత, 3. ఋత్విక్కు, 4. నేష్ట అనువారిని పేర్కొనుట జరిగినది. కల్లూకభట్టు 16మంది యాజకులను పేర్కొన్నాడు. వారు నాలుగు వర్గములవారు.

i) హోత, అధ్వర్యు, ఉద్గాత, బ్రహ్మ. వీరు ఒక్కొక్కరు పన్నెండు గోవులను దక్షిణగా పొందుదురు. ii) మిత్రావరుణుడు, ప్రతిస్తోత్ర, బ్రహ్మణాగచ్ఛంసి ప్రస్తోత్ర వీరికి ఆరు గోవులు లభించును. iii) అఛ్చక, నేస్త్ర, అగ్నీధ్ర, ప్రతిహర్త. వీరికి

ఒక్కొక్కరికి నాలుగు గోవులు లభించును. iv) గ్రహస్త, నేత్ర, పోత్ర సుబ్రహ్మణ్య. వీరికి ఒక్కొక్కరికి మూడు గోవులు లభించును.

ఈ విధముగా యజ్ఞమున దక్షిణగా నూరు గోవులు లభించును.

కుమారిల భట్టు 16 మందిని ఇట్లు చూపినాడు.

1. అధ్వర్యు, ప్రతిప్రస్థాత, నేష్ట, ఉన్నేత.

2. బ్రహ్మ, బ్రహ్మణాగచ్ఛంసి, అగ్నీధ్ర, పోత.

3. ఉద్గాత, ప్రస్తోత, ప్రతిహర్త, సుబ్రహ్మణ్య.

4. హోత, మైత్రావరుణ, అచ్ఛావాక్, గ్రావాష్టుత్.

రెండవ సూక్తము

ఋషి - గృత్సమదుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి.

1. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. అన్న సంపన్నుడవు. స్వర్గదాతవు. దీపకుడవు. హోమపావకుడవు. అట్టి సర్వభూతజ్ఞుడగు అగ్నిని యజ్ఞము ద్వారా వర్థిల్ల చేయవలెను. యజ్ఞమున విస్తృత స్తోత్రములతో యజించవలెను.

2. పగటిపూట ఆవు దూడను ఇచ్చగించును. అగ్నీ ! యజమాని నన్ను రాత్రియు, పగలును కోరుకొనును. అనేకులకు మాననీయుడవగు నీవు ద్యులోకమున వ్యాపించుము. మానవుల యజ్ఞములందు సర్వదా వసింతువు. రాత్రులు వెలుగులు పరతువు.

3. అగ్ని శుభదర్శనుడు. ద్యావాపృథ్వులకు ప్రభువు. ధనపూర్ణ రథ సదృశుడు. దీప్త వర్ణుడు. జ్వాలా స్వరూపుడు. కార్యసాధకుడు. యజ్ఞమునందు ప్రశస్తుడు. అట్టి అగ్నిని దేవతలు మూలరూపమున లోకమున స్థాపించినారు.

4. అగ్ని అంతరిక్షమునందలి జలమును వర్ష రూపమున ఇచ్చు దాత. చంద్రునివలె వెలుగుల రేడు. జలములవలె రక్షకుడు. సర్వజనని. ద్యావాపృథ్వులను వ్యాపింప చేయువాడు. అట్టి అగ్నినే నిర్జన గృహమున స్థాపించినాము.

5. అగ్ని హోమ నిష్పాదకుడయి సమస్త యజ్ఞములకు వ్యాపించవలెను. మానవులు తమ హవ్యములు, స్తోత్రములచే అగ్నిని పూజించినారు. దాహక శిఖాయుక్తమగు అగ్ని వర్థిల్ల ఓషధుల మధ్య జ్వలించి ఆకసమున

వెలుగు చుక్కలవలె ద్యావాపృథ్వులను కాంతిమంతము చేయును.

6. అగ్నీ ! ప్రజ్వరిల్లుము. ప్రకాశవంతము అగుము. మాకు శుభములు సమకూర్చునట్టి, క్రమాగతమయి వర్ధిల్లునట్టి ధనమును ప్రసాదించుము. మాకు ద్యావాపృథ్వులందలి ఫలములను అనుగ్రహింపుము. మానవులు అర్పించు హవిస్సులు దేవతలు సేవించుటకు అందించవలెను.

7. అగ్నీ ! మాకు కోరినన్ని గోవులు, అశ్వములు మున్నగువానిని వేలకొలది పుత్రపౌత్రులను ప్రసాదించుము. మాకు కీర్తి కొఱకు అన్నమును అనుగ్రహింపుము. అన్న ద్వారములను తెరువుము. ఉత్కృష్ట యజ్ఞముల ద్వారా ద్యావాపృథ్వులను మాకు అనుకూలము చేయుము. ఆదిత్యుని ప్రకాశింప చేసినట్లు ఉషస్సులు నిన్ను ప్రకాశింప చేయును.

8. రమణీయ ఉషస్సులందు అగ్ని ప్రజ్వలితుడు అగును. అప్పుడు సూర్యునివలె ఉజ్వల కిరణములతో దేదీప్యమానుడయి ప్రకాశించును. అగ్ని మానవుల హోమ సాధకుడు. కీర్తనీయుడు. ఉత్తమ యజ్ఞవంతుడు. ప్రజలకు స్వామి. అట్టి అగ్ని ప్రియ అతిథివలె యజమాని వద్దకు వచ్చును.

9. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. దేవతలకు పూర్వవర్తివి. మానవుల స్తుతులు నిన్ను ప్రసన్నుని చేయును. పాడి ఆవువలె యజ్ఞమునందలి స్తోతవలె ఈ స్తుతి స్వయముగా వివిధము, అపరిమితమగు ధనములను ఇచ్చును.

10. అగ్నీ ! మేము నీ కొఱకుగాను అపారములగు అన్నములు, అశ్వములు, సామర్థ్యములు సాధింతుము. అట్లు సాధించి అందరిని దాటిపోవుదుము. మాకు అనంతము, అన్యులకు అప్రాప్యము అగు ధనరాశి సూర్యునివలె పంచవర్ణులకు ప్రదీప్త కారణము అగుము.

(పంచవర్ణులు నాలుగు వర్ణములవారు అయిదవవారు నిషాదులు అని శాయన వ్యాఖ్య. శాయనుడే మరొకచోట దేవతలు, పితరులు, మానవులు, పశువులు, పక్షులు, పంచజనులు అని చెప్పినాడు. నిరుక్తమున గంధర్వులు, పితరులు, దేవతలు, అసురులు, రాక్షసులు అని చెప్పబడినది.)

11. శత్రుంజయుడవగు అగ్నీ ! నీవు మా స్తుతి యోగ్యుడవు. మా స్తవములను వినుము. సజన్ములగు స్తోతలు నిన్ను నుతింతురు. ధన, పుత్ర ప్రాప్తికొఱకు హవ్య విశిష్టుడగు యజమాని గృహమున అగ్ని ప్రదీప్తుడు అగును. యజనీయ అగ్నికి అర్చన జరుగును.

12. సర్వభూతజ్ఞుడవగు అగ్నీ ! స్తోత, యజమానులగు మేము ఇద్దరము, మా సుఖ ప్రాప్తికొఱకు నీవారలము అగుదుము. మా నివాస స్థానము అతి ఆహ్లాదకరము కావలెను. మాకు పుత్ర, పౌత్రాది ధనమును ప్రసాదించుము.

13. అగ్నీ ! స్తోతలకు గోవులు అశ్వాదులు దానము చేయు పండితులను, మమ్ము పరమస్థాన దిశగా నడిపించుము. మేము మీరుల సహితముగా యజ్ఞమున మహా మంత్రములు పఠింతుము.

మూడవ సూక్తము

ఋషి - గృత్సమదుడు, దేవత - అగ్నులు ఛందస్సు 1-6, 8-11 త్రిష్టుప్, 7 జగతి.

1. వేది మీద 'సమిద్ధ' నామక అగ్ని వెలుగుచున్నది. హోమ నిష్పాదకుడు, విశుద్ధకారి, ప్రాచీనుడు, ప్రజాసంయుక్తుడు, ద్యోతమానుడు, పూజనీయుడు అగు అగ్ని దేవతలను పూజించవలెను.

2. "నరాశంస" నామక అగ్ని సుందర జ్వాలాయుక్తము. మహిమాన్వితము. ఆహుతి స్థలమును ప్రకాశవంతము చేయువాడు. ముల్లోకములను వ్యక్తపరచువాడు. అట్టి అగ్ని ఘృతము వర్షించు కోరికతో హవ్యములను సిద్ధముచేసి యజ్ఞమున దేవతలను ప్రకటింప చేయవలెను.

3. 'ఇళా' నామక అగ్నీ ! మా విషయమున ప్రసన్న చిత్తుడవు అగుము. యాగ కర్మ యోగ్యుడవు అగుము. నేడు మా కొఱకు మానవులముందు నిలిచి దేవ యజ్ఞము నిర్వర్తించుము. దానికి మరుత్తులకు. ఇంద్రుని సంబంధము కలిగించుము. ఋత్విక్కులారా ! కుశలపై కూర్చున్న ఇంద్రుని యజ్ఞము చేయుడు.

4. 'కుశ' స్వరూపమగు అగ్ని మా ధనలాభమునకు ఈ వేదికమీద చక్కగా వ్యాపించవలెను. కుశాగ్నీ ! నీవు సదా వర్థిల్లుడవాడవు. వసువులు, విశ్వ దేవులు, యజ్ఞయోగ్యులగు ఆదిత్యులు నేయిపూసిన కుశలమీద ఆసీనులు కావలెను.

5. ద్యుతిమంతమగు ద్వారరూప అగ్నీ ! నీవు వెలువడుము. జనులు నీకు నమస్కరింతురు. హవనము చేతురు. సవినయముగా నీవద్దకు వచ్చెదరు. నీవు వ్యాపకము, అహింసాయుతము, వీర విశిష్టము, యశోయుక్తము, వర్ణనీయము అగు రూపవంతుడవు. నీవు విశేష విఖ్యాతుడవు అగుము.

6. అగ్ని రూపములయిన ఉషస్సులు, రాత్రులు మాకు సత్కర్మలకు మంచి ఫలితములను ఇచ్చును. అవి నేయుటలో చతురులయిన ఇరువురు రమణులవంటివి. ఉషయు రాత్రియు పరస్పరము పహాయము చేసికొనుచు, వచ్చుచు, పోవుచు యజ్ఞరూప చిత్రమును నేయుటకు దారములను పేకలు పడుగులుగా చేతురు. వారు అత్యంత ఫలప్రదాతలు, జలయుక్తములు.

7. అగ్నిరూపులయిన దివ్యహోతలు ఇద్దరు ముందునుంచే యజ్ఞమునకు యోగ్యులు అయి ఉన్నారు. వారు అన్నివిధముల విద్వాంసులు. మంచి ఆరోగ్యవంతులు. వారు మంత్రములతో చక్కగా పూజింతురు. అవసరమును బట్టి దేవతలకొఱకు యజ్ఞములు చేతురు. పృథ్వికి నాభిరూపి యగు ఉత్తరవేదిన గార్హపత్యాది మూడు అగ్నులను స్థాపింతురు.

8. మా యజ్ఞ నిష్పాదికలు అగ్నిరూప సరస్వతి, ఇళ, సర్వవ్యాపి భారతి అయి ఉన్నారు. ఈ ముగ్గురు దేవేరులు యజ్ఞ గృహమును ఆశ్రయించి ఉందురు. వారు హవ్యలాభమునకుగాను నిర్దోషరూపమున మా యజ్ఞమును పాలింతురు.

9. అగ్ని స్వరూపుడగు త్వష్ట దయవలన మాకు వీరపుత్రులు కలుగవలెను. వారు పింగళవర్ణులు, యజ్ఞకర్తలు, శీఘ్రకర్ములు, దేవాభిలాషులు కావలెను. త్వష్ట మాకు కులరక్షక సంతానమును ప్రసాదించవలెను. దేవతల ఆయువు మాకు కలుగవలెను.

10. వనస్పతి రూపాగ్ని మా కర్మలను అనుసరించి మా వద్ద ఉన్నది. విశేష ప్రక్రియతో అగ్ని హవ్యమును చక్కగా పాకము చేయును. 'దివ్య శమిత' నామక అగ్ని త్రివిధ సిక్త హవ్యములను ఎరిగి దేవతలకు చేర్చును. (త్రివిధ అనగా నేయి, అన్నము, సోమము.)

11. నేను అగ్నికి ఆజ్యము అర్పింతును. ఆజ్యము అగ్నికి జన్మస్థానము. ఆజ్యము అందిన అగ్ని మరింత దీపించవలెను. అగ్ని అభీష్ట వరదుడు. హవ్యములు అందించి అగ్ని దేవతలను ప్రసన్నులను చేయవలెను. అగ్నిరూపమగు స్వాహాకార హవిస్సును అగ్నివహించవలెను.

(అగ్నికి ద్వాదశ రూపములు ఉన్నవి. అవి 1. సమిద్ధ అగ్ని 2. తనూనపాతము 3. నరాశంసము 4. ఇళ 5. బర్హి 6. దేవీద్వారము 7. ఉషాసానక్తారి 8. దివ్యహోతలు ఇద్దరు 9. ముగ్గురు దేవేరులు సరస్వతి-ఇళ-భారతి 10. త్వష్ట 11. వనస్పతులు 12. స్వాహాకృతులు.

ఈ సూక్తమున తనూనపాతము తప్ప మిగిలిన ఏకాదశాగ్నులను పేర్కొనుట జరిగినది.)

నాలుగవ సూక్తము

ఋషి-భార్గవ సోమాహుతి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. యజమానులారా ! నేను మీ కొఱకు అతిదీప్తియుక్తుడు పాపరహితుడు యజమానులకు అతిథి స్వరూపుడు హవ్యయుక్తుడగు అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాను. అతడు సర్వ భూతజ్ఞాత. నరుల నుండి దేవతలవరకు ధరించువాడగును.

2. భృగువులు అగ్నిని సేవించినారు. వారు అగ్నిని జలస్థానములందు అంతరిక్షమున మానవుల మధ్య స్థాపించినారు. శీఘ్రగామి, అశ్వవంతుడు, దేవతల స్వామి అగు అగ్ని మాకుగల సమస్త శత్రు ప్రాణులను పరాజితులను చేయవలెను.

3. దేవతలు స్వర్గమునకు వెళ్లునపుడు మిత్రునివంటి అగ్నిని మానవుల మధ్య స్థాపించినారు. ఆ అగ్ని హవ్యదాత అయిన యజమానికొఱకు అతని ఇంట నిలిచినది. తనను అభిలషించు రాత్రులను అగ్ని వెలిగించును.

4. తన దేహమును పుష్టికరము చేసికొనుటవలె అగ్ని దేహమును పుష్టికరము చేయుట రమణీయమయినది. నలువైపులకు పాకి, కర్రలను భస్మము చేయునపుడు అగ్ని అత్యంత సుందరుడయి ప్రకాశించును. రథమునకు పూన్చిన అశ్వము తేప తేప తన తోకను కదిలించినట్లు కర్రపుల్లలను కాల్చు అగ్ని తన శిఖలను కదిలించును.

5. స్తోతలు మా సహయోగులు. వారు అగ్ని మహత్త్వమును స్తుతింతురు. ఆహ్వానించు ఋత్విక్కులయందు అగ్ని తన రూపమును ప్రకటించును. రమణీయ హవ్యముల కొఱకు అగ్ని విచిత్ర కిరణ ప్రకాశమున వ్యక్తము అగును. అగ్ని వృద్ధుడయయు తక్షణమే మరలమరల యువకుడు కాగలడు.

6. దప్పిగొన్న వానివలె అగ్ని వనములను దహించును. జలమువలె ఇటునటు పరువులిడును. రథపు అశ్వమువలె ధ్వని చేయును. అగ్నిది కృష్ణమార్గము. మసిదారి. అతడు తాపకుడు. అయినను నభోమండలమునందలి ద్యులోకమువలె ప్రకాశించును.

7. అగ్ని విశ్వమును వ్యాపింపచేయును. విశాల పృథ్విని మరింత పెంచును కాపరిలేని పశువులవలె ఇచ్చవచ్చినరీతి సంచరించును. అదే దీప్తిమంతమగు అగ్ని ఎండిన చెట్లను కాల్చి, బాధకలిగించు కంటకములను దూరముచేసి, చక్కగా రసాస్వాదనము చేయును.

8. అగ్నీ ! నీవు తొలుత ప్రథమ సవనమున మమ్ము రక్షించినావు. అది మా మనముల నిలిచి ఉన్నది. అందువలన తృతీయ సవనమున మనోహర స్తోత్రములను ఉచ్ఛరింతుము. నీవు మమ్ము వీరులను చేయుము. విశిష్టులను చేయుము. మాకు మంచి సంతానమును, సంపదను ప్రసాదించుము.

9. అగ్నీ ! గృత్సమద వంశపు ఋషులు నిన్ను రక్షకునిగావించి ఛందోపాఠములు పఠింతురు. గుహా మధ్యమున ఉత్కృష్ట స్థానమున ఉన్న ధనమును గ్రహింతురు. వారు ఉత్తమ పుత్రులను పొందుదురు. శత్రువులను పరాజితులను చేతురు.

అగ్నీ ! మేధావులు స్తుతికారులగు యజమానులకు మరింత ప్రసిద్ధ ధనమును ప్రసాదించుము.

అయిదవ సూక్తము

ఋషి-భార్గవ సోమాహుతి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. అగ్ని చైతన్య ప్రదాత. మనకు తండ్రి. పితరుల రక్షణకు జన్మించినాడు. హోతా ! మనము అగ్నికి హవిస్సులు అర్పింతము. మనలను రక్షించునట్టి, ఇతరులను ఓడించునట్టి ధనమును సాధించుటకు సమర్థులము అగుదుము.

2. అగ్ని యజ్ఞనేత. అతడు సప్తరశ్ములతో పరివ్యాప్తుడు అగును. దేవతలకు 'పోత' వంటి అగ్ని మానవులకు పోతవలె అష్టమ స్థానీయుడయి పరివ్యాప్తుడు అగును.

3. ఈ యజ్ఞమున ఋత్విక్కులు ధరించిన హవ్యాదులను, వారు పఠించు మంత్రములను అన్నింటిని అగ్ని ఎరుగును.

4. పవిత్రుడగు ప్రశాస్త, అగ్నియొక్క పుణ్యక్రతువు వెంబడి జన్మించినాడు. పండ్లు కోయుటకు జనులు ఒక కొమ్మనుంచి మరొక కొమ్మకు పోదురు. అట్లే అగ్ని అవశ్యము ఫలములు ఇచ్చువాడని గ్రహించిన యజమాని ఒకటి తరువాత మరొక వ్రతము అవలంబించును. (యజ్ఞమును నిరాటంకముగా నడుపువాడు ప్రశాస్త)

5. నిరంతరము పనులుచేయు చేతివ్రేళ్లు నేష్టాగ్నికి ధేను స్వరూపములు. అవి అగ్నిని సేవించును. గార్హ్వపత్యాది మూడు అగ్ని స్వరూపములను సేవించును.

6. మాతృరూపిణియగు వేదివద్ద సోదరీ సమానమగు జుహువును ఘృతపూర్ణముగ ఉంచినపుడు వర్షమున యవధాన్యము పరిపుష్టమైనటుల అధ్వర్యురూపుడగు అగ్ని పరిపుష్టినొందును.

7. ఋత్విక్కు రూపమగు ఈ అగ్ని తన కర్మ కొఱకుగాను ఋత్విక్కుల కర్మలను ఆచరించును. తదనంతరమే మేము సహితము స్తోమము, యజ్ఞము, హవ్యము సమర్పింతుము.

8. అగ్నీ ! నీ మహిమ తెలిసిన యజమాని సమస్త దేవతలను తృప్తి పరచునట్లు చేయుము. మేము చేయు యజ్ఞములు అన్నియు నీకు సంబంధించినవియే అగును.

ఆరవ సూక్తము

ఋషి-భార్గవ సోమాహుతి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! నేను సమర్పించు సమిధను, ఆహుతిని గ్రహింపుము. నా స్తుతిని ఆలకింపుము.

2. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. విస్తీర్ణుడవు. యజ్ఞశాలివి. సుజన్మవు. మేము ఆహుతులు అందించి నిన్ను సేవించెదము. నిన్ను స్తుతింతుము. ప్రసన్నుని చేసెదము.

3. అగ్నీ ! నీవు ధనుదుడవు. స్తుతియోగ్యుడవు. యజ్ఞాభిలాషివి. మేము నీ సేవకులము. నిన్ను నుతింతుము. సేవింతుము.

4. అగ్నీ ! నీవు ధనవంతుడవు. విద్వాంసుడవు. ధనదాతవు. లెమ్ము. మా శత్రువులను దూరము చేయుము.

5. అదే అగ్ని అంతరిక్షము నుండి మా కొఱకు వర్షము కురిపించును. అగ్నీ ! నీవు మాకు మహాబలమును, అనంతవిధ సంపదలను ప్రసాదించుము.

6. అగ్నీ ! నీవు యువకుడవు. అత్యంత్ పూజనీయుడవు. నేను నిన్ను స్తుతించుచున్నాను. విచ్చేయుము. నిన్ను పూజించువాడను. నీ ఆశ్రయము కోరియున్నాను.

7. అగ్నీ ! నీవు మేధావివి. మానవుల హృదయములను గ్రహించినవాడవు. ఉభయ జన్మలను ఎరిగినవాడవు. నీవు

ఈ లోకమునకు, బంధువులకును దూతరూపుడవు.

(ఉభయ జన్మల అనగా యజించు యజమాని, యజించబడు దేవతల జన్మములు అని అర్థము)

8. అగ్నీ ! నీవు విద్వాంసుడవు. నా మనోకామన పూర్తి చేయుము. నీవు చైతన్యవంతుడవు. క్రమప్రకారము దేవతల యజ్ఞము చేయుము. కుశములపై ఆసీనుడవగుము.

ఏడవ సూక్తము

ఋషి-భార్గవసోమాహుతి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. అగ్ని తరుణతముడు. భరతుడు. వ్యాప్తుడు. అట్టి అగ్ని మాకు ప్రశంసనీయము, దీప్తిమంతము, బహుజనవాంఛితము అయిన ధనమును ప్రసాదించవలెను.

2. అగ్నీ ! మానవుల లేక దేవతల శత్రువులు మమ్ము పరాభవించరాదు. మమ్ము రెండువిధముల శత్రువులనుండి రక్షింపుము.

3. అగ్నీ ! జలధారను దాటినట్లు మేము స్వయముగానే శత్రువులను అందరిని లంఘించి పోవుదుము.

4. అగ్నీ ! నీవు పరిశుద్ధుడవు. పావకుడవు. వందనీయుడవు. ఘృతము ద్వారా ఆహోతుడవు అగుదువు. అత్యంత ప్రకాశవంతుడగు అగుదువు.

5. అగ్నీ ! నీవు భరతుడవు. నీవు మా వాడవు. వంధ్యగోవు, వృషభము, గర్భిణిగోవు ద్వారా ఆహ్వానించబడినావు.

6. అగ్ని అన్నమే సమిధగా గలవాడు. అతనితో ఘృతసిక్త హోత ఉన్నాడు. అతడు పురాతనుడు. హోమ నిష్పాదకుడు. వరణీయుడు. బలపుత్రుడు. అగ్ని అత్యంత రమణీయుడు.

ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-అగ్ని ఛందస్సు-గాయత్రి, 6 అనుష్టుప్.

1. హోతా ! అన్నమును కోరువానివలె యశోవంతములు, వరప్రదాతలు అగు అగ్నియొక్క అశ్వములను స్తుతించుడు.

2. అగ్ని మంచినేత, జరారహితుడు. మనోహర గమనుడు. హవిస్సులు అందించు యజమాని యొక్క శత్రువులను నశింప చేయుటకు అగ్నిని ఆహ్వానింతుము.

3. సుందరజ్వాలలు గల అగ్నిని, తమ ఇంటరాత్రింబవళ్ళు స్తుతించువాని, వ్రతము ఎన్నటికిని క్షీణించదు.

4. కిరణ స్వరూపుడగు సూర్యుడు ప్రకాశించినట్లు అగ్ని సహితము జరా రహిత శిఖల ద్వారా నలువైపుల ప్రకాశితుడు అయి సూర్యునివలె కిరణ్యస్వరూపుడై విరాజిల్లును.

5. శత్రునాశకుడు, స్వయం ప్రకాశితుడు అగు అగ్నినే సకల ఋక్కులు స్తుతించుచున్నవి. సకల శోభలను అగ్నియే ధరించినాడు.

6. మేము అగ్ని, ఇంద్రుడు, సోమము, అన్య దేవతలను ఆశ్రయించినాము. మాకు హాని తలపెట్టువాడు ఉండడు. మేము శత్రువులను జయింతుము.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితమున రెండవ అష్టకమున రెండవ మండలమున అయిదవ
అధ్యాయము సమాప్తము.)

ఆరవ అధ్యయము **తొమ్మిదవ సూక్తము**

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని దేవహోత. విద్వాంసుడు. ప్రజ్వలితుడు. దీప్తిమంతుడు. బలశాలి. అప్రతిహతుడు. అనుగ్రహకారి. నివాసదాత. భరించువాడు. విశుద్ధశిఖావంతుడు. అట్టి అగ్ని, హోత గృహమున సుఖాసీనుడు కావలెను.

2. అభీష్టప్రదాతవగు అగ్నీ ! నీవు మాకు దూతవు అగుము. మమ్ము ఆపదలనుండి కాపాడుము. మాకు ధనమును ప్రసాదించుము. ప్రమాద శూన్యుడవు, దీప్తిమంతుడవు అగుము. మమ్ము, మా పుత్రులను రక్షింపుము. అగ్నీ ! మేల్కొనుము.

3. అగ్నీ ! నీది ఉత్తమ జన్మస్థానము. మేము దానిని సేవింతుము. నీవు వెలువడిన స్థలమును పూజింతుము. నీవు ప్రజ్వలితుడవు అయినపుడు అధ్వర్యులు నీకు హవ్యములు అందించెదరు.

4. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞములందు శ్రేష్ఠుడవు. హవ్యములద్వారా యజ్ఞము చేయుము. మేము సమర్పించు అన్నమును గురించి దేవతలముందు ప్రశంసించుము. నీవు ధనములందు ఉత్కృష్ట ధనములకు అధిపతివి. మా ప్రదీప్త స్తోత్రమును గ్రహింపుము.

5. అగ్నీ ! నీవు ప్రదీప్తుడవు. నిత్యము ఆవిర్భవింతువు. నీకు సంబంధించిన దివ్యము, పార్థివము అయిన ధనము అవినాశ్యము. స్తోత్రకర్త అగు యజమానికి అన్నమును ప్రసాదించుము. అతనిని సంతాన ధనమునకు స్వామిని చేయుము.

6. నీవు నీ బృంద సహితుడవయి మమ్ము అనుగ్రహింపుము. మీరు ఉభయులు యాజకులు, ఉత్తమ యజ్ఞకర్తలు, దేవతల రక్షకులు, మా పాలకులు కండు. మిమ్ము హింసించగలవాడులేడు. అగ్నీ ! నీవు ధనదీప్తిమంతుడవయి నలుగడల వ్యాపింపుము.

పదవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని ప్రప్రథమ హోతవ్యుడు. పితృసముడు. అగ్ని మానవుల ద్వారా యజ్ఞమున ప్రజ్వలితుడు అగును. అతడు దీప్తిపూర్ణుడు. మృత్యురహితుడు. విభిన్న ప్రజ్ఞాయుక్తుడు. అన్నవంతుడు. బలవంతుడు. సర్వ సేవనీయుడు అగును.

2. అగ్ని అమరుడు. విశిష్ట ప్రజ్ఞావంతుడు. విచిత్రకాంతిమంతుడు. అతడు మా స్తుతి యుక్తములగు అన్ని ఆహ్వానములను ఆలకించవలెను. రెండు ఎర్రని గుఱ్ఱములు అగ్నిని వహించును. సర్వత్ర సంచరించును.

3. అధ్వర్యుడు ఊర్ధ్వముఖ అరణి నుంచి అగ్నిని పుట్టించును. అగ్ని వివిధ ఓషధులందు గర్భస్థమై ఉన్నది. ఉత్తమ జ్ఞానవంతము అగు అగ్ని రాత్రులందు వెలుగులలో వసించును.

అగ్నిని అంధకారము ఆర్పలేదు.

4. సర్వభువనములకు అధిష్ఠాత, మహామహుడు, సర్వగామి, శరీరవంతుడు, ప్రవృద్ధ హవ్యవ్యాప్తుడు, బలవంతుడు, దృశ్యమానుడు అగు అగ్నిని మేము హవ్యఘృతముల పూజింతుము.

5. అగ్ని సర్వవ్యాపకుడు. యజ్ఞాభిముఖ ఇచ్చకుడు. అట్టి అగ్నిని మేము నేతితో తడుపుదుము. అతడు శాంత చిత్తమున ఆ ఘృతమును గ్రహించవలెను. మానవులకు కీర్తనీయుడు - శ్లాఘనీయ వర్ణముగల అగ్ని పూర్తిగా ప్రజ్వలితుడు అయినపుడు అతనిని తాకుట అసాధ్యము.

6. అగ్నీ ! నీవు నీ తేజోబలమున శత్రువులను పరాజితులను చేయునపుడు నీకు హర్షదాయకము అగు మా స్తుతులను ఆలకింపుము. నీ ఆశ్రయమున మేము నిన్ను మనువువలె స్తుతింతుము. బహుళ మధుదర్శి, అన్నప్రదుడు అగు అగ్నిని జుహువు మరియు స్తోత్రముల ద్వారమున ఆహ్వానింతును.

పదకొండవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు.

ఛందస్సు - 1-20 విరాట్, 21 త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నా స్తుతి వినుము. తిరస్కరించకుము. మేము నీ ధన-దాన పాత్రులము. నదివలె ప్రవాహశీలమయిన ఈ హవ్యము యజమానికిగాను ధనమును కోరుచున్నది. ఇది నిన్ను వర్ధిల్ల చేయవలెను.

2. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. నీవు కురిపించిన వర్షమును వృత్రుడు ఆక్రమించినాడు. నీవు ఆ జలమును త్యజించినావు. వాడు ఆ వృత్రుడు అమరుడను అనుకున్నాడు. నీవు స్తుతుల ద్వారా వర్ధిల్లినావు. వృత్రుని నేలకు కొట్టినావు.

3. ఇంద్రా ! నీకు సుఖకరము, హర్షదాయకము, అభీష్టము అగు ఋక్ మంత్రము శుభ్రము, దీప్తిమంతము అగు స్తుతిగా యజ్ఞములందు నీ కొఱకు ఆవిర్భవించును.

4. ఇంద్రా ! నిన్ను మేము స్తుతింతుము. నిన్ను సుఖవంతుని చేయుదుము. నీ చేతికి దీప్తిమంతమగు వజ్రాయుధమును అర్పింతుము. నీవు వర్ధిల్లుము. తేజోవంతుడవు అగుము. సూర్య సమాన తేజస్సుగల ఆయుధముతో దస్యులను పరాజితులను చేయుము.

5. గుహలో ఉన్నవాడు, వెలువడనివాడు, తిరోహితుడు, జలములందు ఉన్నవాడును అగు వృత్రుడు తన శక్తి

సామర్థ్యములతో అంతరిక్షమును, ద్యులోకమును చకితులను చేసినాడు. అట్టివానిని నీవు వజ్రమున నష్టపరచినావు.

6. ఇంద్రా ! మేము నీ ప్రాచీన మహత్కార్యములను స్తుతింతుము. అధునాతన మహత్కార్యములను కీర్తింతుము. నీ చేతనున్న వజ్రమును నుతింతుము. నీవు సూర్యాత్మవు. పతాక స్వరూపములయిన నీ హరినామ అశ్వములను శ్లాఘింతుము.

7. ఇంద్రా ! శీఘ్రగాములగు నీ అశ్వద్వయము వానమబ్బులను ఉరిమించును. ఉరుముల చప్పుడుకు నేల పులకరించును. మబ్బులు ఇటునటు నడయాడి శోభిల్లును.

8. ప్రమాద రహితమగు మేఘము అంతరిక్షమున చేరినది. మాతృభూత జలవాహకమయి కదలాడినది. అంతరిక్షమున అతిదూరమున ఉన్న ధ్వనిని మరుత్తులు పెంచినారు. ఇంద్రప్రేరితమగు ఆ ధ్వనిని నలుదిశల వ్యాపింప చేసినారు.

9. బలశాలి అగు ఇంద్రుడు అటునిటు కదలాడు మేఘమున దాగిన మాయావి వృత్రుని పడగొట్టినాడు. జల వర్షము కలిగించు ఇంద్రుని వజ్రధ్వనికి ద్యావాపృథ్వులు గడగడలాడినవి.

10. ఇంద్రుడు మానవ శ్రేయోభిలాషి. మానవ శత్రువగు వృత్రుని వధించ నుంకించినపుడు ఇంద్రుని వజ్రము వారంవారం గర్జించినది. ఇంద్రుడు అభిషుప్త సోమపానము చేసినాడు. మాయావి దానవుని మాయలన్నింటిని కూల్చినాడు.

11. ఇంద్రా ! నీవు అభిషుప్త సోమపానము చేయుము. మాదకమగు సోమరసము నిన్ను ఉన్మత్తుని చేయును. సోమరసము నీ పొట్టనింపవలెను. నిన్ను ప్రసన్నుని చేయవలెను. ఉదరపూరకమగు సోమరసము ఇంద్రుని సంతృప్తుని చేయవలెను.

12. ఇంద్రా ! మేము విప్రులము. మేము నీలో స్థానము పొందుదుము. కర్మ ఫలమును ఆశించి మేము నీ సేవ చేయు యజ్ఞము నిర్వహింతుము. ఈ క్షణముననే నీ యొక్క ధనదాన పాత్రులము అగుటకు నిన్ను ఆశ్రయింతుము. ప్రశంసింతుము. ధ్యానింతుము.

13. ఇంద్రా ! నీ ఆశ్రయముకోరి నీకు హవ్యములు అర్పించువానివలెనే మేము సహితము నీ అధీనులము. ద్యుతిమంతుడవగు ఇంద్రా ! మాకు అన్నివిధముల బలవంతులు, వీర్యవంతులగు పుత్ర ధనమును ప్రసాదించుము.

14. ఇంద్రా ! నీవు మాకు గృహమును, బంధువులను, మహా పురుషులవంటి శక్తిని ప్రసాదించుము. వాయుగణములు ప్రసన్నచిత్తులయి, వారికి అందించిన సోమమును పానము చేయవలెను.

15. ఇంద్రా ! మరుత్తుల సాయము అందుకొని నీవు పరిపుష్టుడవు అగుదువు. అట్టి మరుత్తులు సోమపానము చేయవలెను. నీవు సహితము నిన్ను బలపరచుకొనుటకు తృప్తినిచ్చు సోమపానము చేయుము. శత్రునాశకుడవగు ఇంద్రా ! పూజ్యులగు మరుత్తులతో కూడుము. యుద్ధమున మమ్ము వర్ధిల్లచేయుము. ద్యులోకమును సహితము వర్ధిల్ల చేయుము.

16. అరిష్ట నివారక మహేంద్రా ! నీవు సుఖప్రదుడవు. నిన్ను ఉక్థ ద్వారా సేవించినవాడు వెంటనే మహామహుడు అగును. కుశలు పరచి నిన్ను సేవించువాడు నీ ఆశ్రయము పొంది ఇల్లు, అన్నము లభించినవాడు అగును.

17. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. ఉగ్రములకు "త్రికర్దు" దినములందు నీవు హర్షోల్లాసమున సోమపానము చేయుము. అనంతరము ప్రసన్నుడవు అగుము. నీ గడ్డమునకు అంటిన సోమమును తుడుచుకొనుము. తిరిగి సోమపానమునకు హర్యశ్వములను అధిరోహించి విచ్చేయుము.

(జ్యోతి-గౌరి-ఆయువు అనునవి త్రికర్దుదిన విశేషములు. ఇంద్రునకు గడ్డము, మీసములు ఉన్నట్లున్నవి.)

18. ఇంద్రా ! ఏ బలమున 'దను' పుత్రుడగు వృత్రుని 'ఉర్ణనాభి' పురుగునువలె నలిచివేసినావో, నీవు ఆ బలమునే ధరించుము. ఆర్యునకు జ్యోతిని ప్రసాదించినావు. దస్యులు నీకు విరోధులు.

19. ఇంద్రా ! నీ ఆశ్రయము పొందినవారిని, సర్వగర్వయుతులను అతిక్రమించిన వారిని, ఆర్య భావమున దస్యులను అతిక్రమింహిన వారిని మేము భజింతుము. నీవు 'త్రితు'ని బంధుత్వము కొఱకు త్వష్టపుత్రుడు 'విశ్వరూపు'ని వధించినావు. మా కొఱకు కూడ అట్లే చేయుము.

20. హృష్టుడు, సుతవంతుడు అగు త్రితద్వారమున వర్ధితుడయిన ఇంద్రుడు 'అర్బుదుని' నాశము చేసినాడు. ఊర్యుడు రథ చక్రమును నడిపినట్లు, ఇంద్రుడు ఆహిరుల సహాయము పొంది వజ్రమును త్రిప్పినాడు. 'బలు' ని వధించినాడు.

(అర్దుబ శబ్దము మేఘము - అసురుడు అగును. 'అర్బుద' నామవాచకము. అర్బుద మేఘము లేక అర్బుద అసురుడు)

21. ఇంద్రా ! స్తోత మనోరథమును పూర్తి చేయు నీ ధనవంతమగు దక్షిణ మాకు ప్రసాదించుము. నీవు పూజనీయుడవు. మాకు కాక మరెవ్వరికి ఇవ్వకుము. మేము పుత్ర, పౌత్రయుక్తులమయి ఈ యజ్ఞమున నిన్ను స్తుతింతుము.

(ఆంధ్రవచనము ఋగ్వేద సంహితము రెండో మండలమున మొదటి అనువాకము సమాప్తము.)

రెండవ అనువాకము   పన్నెండవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

గృత్సమదుడు అనుచున్నాడు:-

1. అసురులారా ! ప్రకాశితుడు పుట్టుకతోనే దేవతలకు అధిపతి. మానవులలో అగ్రగణ్యుడు. తన పరాక్రమమున దేవతలకు తలమానికమయినవాడు. తన బలమున ద్యావా పృథ్వులను వడకించినవాడు. మహాసేనానాయకుడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

2. మానవులారా - అసురులారా ! వ్యథిత పృథ్విని దృఢము చేసినవాడు, కోపించిన పర్వతములను నియమించినవాడు, ప్రకాశమగు అంతరిక్షమును నిర్మించినవాడు, ద్యులోకమును స్తంభింప చేసినవాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

3. మానవులారా - అసురులారా ! వృత్రుని వధించి సప్తసింధువులను ప్రవహింప చేసినవాడు, బలాసురుడు పట్టిన గోవులను విడిపించినవాడు, రెండు మేఘముల మధ్య అగ్నిని సృష్టించినవాడు, సమర భూమిలో శత్రువును నాశము చేయువాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

4. మానవులారా - అసురులారా ! సమస్త విశ్వమును నిర్మించినవాడు, దస్యులను నికృష్ణమగు నిగూఢ స్థానమున దాచినవాడు, వేటగానివలె లక్ష్యము ఛేదించి శత్రుధనమును వశపరచుకున్నవాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

5. మానవులారా - అసురులారా ! భయంకరుడగు దేవత విషయమున జనులు ఆలోచించువాడు ఎవడు? అతడు లేనివాడని జనులు అనుకొనువాడు, శాసకునివలె శత్రువుల సమస్త ధనమును నష్టపరచువాడు అతడే ఇంద్రుడు జనులారా ! విశ్వసించుడు.

6. మానవులారా - అసురులారా ! సమృద్ధ ధనము ప్రదానము చేయువాడు, దరిద్ర యాచకులకు తనను స్తుతించువారలకు ధనము ప్రసాదించువాడు సోమాభిషవకర్తను రక్షించువాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

7. మానవులారా - అసురులారా ! అశ్వములు, గోవులు, గ్రామములు, రథములు తన ఆధీనమున ఉంచుకున్నవాడు, సూర్యుని ఉషను ఉదయింప చేయువాడు, జలమును ప్రేరేపించువాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

8. మానవులారా - అసురులారా ! ఉభయ సేనలు తటస్థపడినపుడు ఆహ్వానించబడువాడు, ఉత్తమ అధమ ఉభయ

శత్రువులచే ఆహ్వానించబడువాడు, ఒకేరకపు రథములమీది ఇద్దరు నరులచే ఆహ్వానించబడువాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

9. మానవులారా - అసురులారా ! అతడులేని జయములేనివాడు, యుద్ధకాలమున అందరు ఆహ్వానించువాడు, సకలలోకములకు ప్రతినిధి అయినవాడు, క్షయము నెరుగని పర్వతాదులను సహితము నష్టపరచగలవాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

10. మానవులారా - అసురులారా ! వజ్రఘాతమున అనేకమంది పాపులను హతమార్చువాడు, గర్వించదగిన మానవులకు సిద్ధిని ప్రసాదించువాడు, దస్యులను హతమార్చువాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

11. మానవులారా - అసురులారా ! పర్వతములందు దాగిన 'శంబరాసురుని' నలుబది సంవత్సరములు వెదికి పట్టినవాడు, తన బలపరాక్రమమున 'అహి' అను నిద్రించు దైత్యుని హతమార్చినవాడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

12. మానవులారా - అసురులారా ! సప్తవర్ణముల వరాహ, స్వపత, విద్యుత్, మహః, ధూపి, స్వాపి, గృహమేధ రశ్మివంతుడు అగువాడు, అభీష్ట వరదుడు, బలవంతుడు, సప్తసింధులను ప్రవహింప చేసినవాడు, వజ్రహస్తుడయి స్వర్గమునకు పోవు 'రోహణు'ని హతమార్చినవాడు, "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

13. మానవులారా - అసురులారా ! అతనిని గాంచి ద్యావాపృథ్వులు ప్రణమిల్లును. అతని బలము ముందు పర్వతములు గడగడలాడును. సోమపాయి, దృఢాంగుడు, వజ్రబాహువు, వజ్రయుక్తుడు "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

14. మానవులారా - అసురులారా ! సోమాభిషవకర్తయగు యజమానిని రక్షించువాడు, పురోడాశాదులు పచనముచేయు స్తోతలగు యజమానిని రక్షించువాడు అతని స్తోత్రములు మనకు సోమము, అన్నము అయినవాడు, "స ఇంద్రః." అతడే ఇంద్రుడు.

15. ఇంద్రా ! నీవు వర్ధిల్లి సోమాభిషవకర్త, పాకకారియగు యజమానికి అన్నము ప్రసాదింతువు. నీవే సత్యమవు. మేము ప్రీతులమయి పుత్ర పౌత్రాదుల యుక్తులమయి, చిరకాలము నిన్ను స్తుతించుచుందుము.

ఆలోచనామృతము

1. ఒకసారి దేవతలు యజ్ఞము చేసినారు. గృత్సమదుడు ఆ యజ్ఞమునకు వచ్చినాడు. దస్యులు ఇంద్రుని పట్టుటకు ఆ యజ్ఞమునకు వచ్చినారు. ఇంద్రుడు దస్యులను చూచినాడు గృత్సమదుని వేషమున తప్పించుకున్నాడు. యజ్ఞమున ఉన్న గృత్సమదుడే ఇంద్రుడు అనుకున్నారు దస్యులు. అతనిని పట్టుకున్నారు. తాను ఇంద్రుడను కాననియు, ఇంద్రుడు ఈ లక్షణములు కలవాడనియు గృత్సముడు చెప్పినది ఈ సూక్తము.

మరొక కథ ఇట్లున్నది:-

గృత్సమదుడు తపస్సుచేసి ఇంద్రుని వంటి బలమును, రూపమును ఆర్జించినాడు ధుని, చుమురి అను దస్యులు అతనిని పట్టుకొనుటకు వచ్చినారు. వారిని అరికట్టుటకు ఈ సూత్రమున ఇంద్రుని వర్ణించినాడు.

2. పూర్వము పర్వతములకు రెక్కలు ఉండెడివి. వానిని ఇంద్రుడు త్రెంచినాడని ఐతిహ్యము.

3. దస్యులు దేవతలకన్న బలవంతులవలె కనిపించుచున్నారు. అట్లుకాకున్న ఇంద్రుడు మారు వేషమున తప్పుకొనువాడుకాడు. తనను విడిపించుకొనుటకు గృత్సమదుడు ఇంత వివరము ఇచ్చువాడుకాడు.

పదమూడవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు

ఛందస్సు - 1-12 జగతి, 13 త్రిష్టుప్.

1. వర్షఋతువు సోమలతకు మాతృరూపి. పుట్టిన సోమము జలమున పెరుగును. జలమున పెరిగి సారవంతమయిన సోమలత అభిషవమునకు ఉపయుక్తము అగును. అట్టి సోమలత యొక్క పీయూషమే ఇంద్రునకు హవ్యము అగును.

2. పరస్పరము కలిసి ఉన్న జలప్రవాహ నదులు నలువైపుల వ్యాపించి ఉన్నవి. అవి సకల జలమునకు ఆశ్రయ భూతమగు సముద్రమునకు భోజనము కలిగించుచున్నవి. పల్లమునకు పారునీటి దారి ఇక్కటియే. ఇంద్రా ! నీవు తొలుత ఈ కార్యములను అన్నింటిని చేసినావు. అందువలననే స్తుతియోగ్యుడవు. "యస్తాకృణోః ప్రథమం సాస్యుక్థ్యః"

3. ఒక యజమాని దానముచేయును. మరొకడు అతనిని అనుకరించును. ఒక నీరు పశుహింస చేయును. పారిపోవును. మరొకనీరు చెడునంతను కడిగివేయును. "యస్తాకృణోః ప్రథమం సాస్యుక్థ్యః"

4. గృహస్థుల అతిథి అభ్యాగతులకు భూరిదానములు ఇచ్చెదరు. అట్లే నీవు ఇచ్చిన ధనము ప్రజలందు విభక్తము అగును. జనులు తండ్రి ఇచ్చిన భోజనమును దంతములతో నమిలి తిందురు. "యస్తాకృణోః ప్రథమం సాస్యుక్థ్యః"

(యజమాని సమర్పించిన హవిస్సులను అగ్ని తన శిఖలను దంతములతో నమిలి భుజించును.)

5. ఇంద్రా ! ఆకసము కొఱకు నీవు భూమిని దర్శనీయము చేసినావు.నదుల ప్రవాహములకు మార్గములు

కల్పించినావు. ఇంద్రా ! వృత్రుని వధించినావు. గుఱ్ఱమునకు నీరు పెట్టి తృప్తి కలిగింతురు. అట్లే స్తోతలు స్తోత్రములు చదివి నిన్ను తృప్తి చెందింతురు.

6. ఇంద్రా ! నీవు భోజనమను వర్ధిల్లు ధనమును ఇచ్చుచున్నావు. ఆర్ద్రకాండమున శుష్కమగు కాండమును, మధుర రసభరిత సస్యమును చేయుచున్నావు. సేవకుడగు యజమానికి ధనము ఇచ్చుచున్నావు. "యస్తాకృణోః ప్రథమం సాస్యుక్థ్యః" విశ్వమున అద్వితీయుడవై ఉండి స్తుతియోగ్యుడవు అయినావు.

7. ఇంద్రా ! నీవు కర్మద్వారా క్షేత్రములందు పుష్పములను, ఫలవంతములగు ఓషధులను రక్షించుచున్నావు. కాంతివంతుడగు సూర్యునకు నానావిధ జ్యోతులను కల్పించినావు. నీవు మహామహుడవయి మహాప్రాణులను సృష్టించినావు. అందువలన స్తుతియోగ్యుడవు.

8. ఇంద్రా ! నీవు బహుకర్మ కర్తవు. హవ్య ప్రాప్తికొఱకును, దస్యులను నాశనము చేయుటకును 'నృమర' పుత్రుని "వసు సహితుని" వజ్రాయుధమున హతమార్చినావు. అందువలన నీవు స్తుతియోగ్యుడవు.

9. ఇంద్రా ! నీ ఒక్కని సుఖము కొఱకు పదివందల అశ్వములు ఉన్నవి. నీవు 'దభీతి' ఋషి కొఱకు రజ్జురహిత దస్యులను వధించినావు. నీవు అందఱకు ప్రాప్త్యుడవు. అందువలన స్తుతియోగ్యుడవు.

(రజ్జురహితులు-బంధకులు కానివారు. స్వేచ్ఛాచారులు)

10. నదులు అన్నియు ఇంద్రుని శక్తిని అనుసరించుచున్నవి. యజమానులు ఇంద్రునకు అన్నము సమర్పించుచున్నారు. జనులు ఇంద్రుని కొఱకు ధనమును ధరించుచున్నారు. ఇంద్రా ! నీవు ద్యు, పృథివి, రాత్రింబవళ్ళు, ఓషధులు అను ఆరు స్థానములను నిశ్చితము చేసినావు. నీవు పంచ జనులను పాలించువాడవు. అందువలన స్తుతియోగ్యుడవు.

11. ఇంద్రా ! నీ శౌర్యము సర్వజన శ్లాఘనీయము. నీవు ఒకే పనితో శత్రువుల ధనమును గ్రహించినావు. బలవంతుడగు 'జాతుష్ఠిదు' నకు అన్నము ప్రసాదించినావు. అన్నికార్యములు నీవే నిర్వహించినావు. అందువలన నీవు సర్వజన స్తుతిపాత్రుడవు.

12. ఇంద్రా ! ప్రవాహము దాటుటకు 'తుర్వీతు' నకు 'వయ్యు' నకు నీవు అనాయాసముగా మార్గము కల్పించినావు. కుంటి, గ్రుడ్డి అగు 'పరావృజు' ని రక్షించినావు. అఖండకీర్తిని ఆర్జించినావు. అందువలన నీవు స్తోతవ్యుడవు.

పదునాలుగవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రునికొఱకు సోమము తెండు. చమసముతో మాదక అన్నమును అగ్నికి అర్పింపుడు. వీరుడగు ఇంద్రుడు సర్వదా సోమపానమును అభిలషించును. అభీష్ట ప్రదాత ఇంద్రునకు సోమము సమర్పించుడు.

2. అధ్వర్యులారా ! నీటిని కప్పివేసిన వృత్రుని ఇంద్రుడు చెట్టును నరికినట్లు నరికినాడు. అట్టి సోమాభిలాషి ఇంద్రుని కొఱకు సోమము సిద్ధము చేయుడు. ఇంద్రుడు సోమపానార్హుడు.

3. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రుడు 'దుభీకు' ని నాశనము చేసినాడు. 'బలాసురుడు' బంధించిన గోవులను విడిపించినాడు. వానిని వధించినాడు. అట్టి ఇంద్రునకుగాను, వాయువు అంతరిక్షమున వ్యాపించిన రీతి సోమమును సర్వత్ర వ్యాపింపచేయుడు. చిరుగును బట్టతో ఆచ్చారించినట్లు ఇంద్రుని సోమమున ఆచ్ఛాదించుడు.

4. అధ్వర్యులారా ! తొంబది తొమ్మిది చేతులు చూపు 'ఉరణ' అసురుని ఇంద్రుడు హతమార్చినాడు. అట్లే 'అర్బుదు'ని అధోముఖునిచేసి అంతమొందించినాడు. సోమము సిద్ధముచేసి అట్టి ఇంద్రుని ప్రసన్నుని చేయుడు.

5. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రుడు అనాయాసముగా 'అశ్న' డను దస్యుని నాశనము చేసినాడు. అశోషనీయుడగు 'శుష్ణుడు' అను అసురుని భుజములు నరికి చంపినాడు. 'నముచి', 'రుధిక' నామక దస్యులను హతమార్చినాడు.అట్టి ఇంద్రునకు అన్నమును సమర్పించుడు.

6. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రుడు ప్రస్తరము వంటి వజ్రాయుధమున 'శంబరు'ని నగరములను ఛిన్నాభిన్నము చేసినాడు. అతడు 'వర్చు'ని వందవేల పుత్రులను నేలకరిపించినాడు. అట్టి ఇంద్రుని కొఱకు సోమము సిద్ధము చేయుడు.

7. అధ్వర్యులారా ! శత్రుహంత ఇంద్రుడు లక్షమంది అసురులను హతమార్చి నేలతల్లి వడిలోపడవేసినాడు. అతడు 'కుత్సుడు' 'ఆయువు' 'అతిథిగ్వ' ని ప్రతిద్వంద్వులను వధించినాడు. అట్టి ఇంద్రుని కొఱకు సోమము సిద్ధము చేయుడు.

8. నేత, అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రునకు సోమము సమర్పించిన మీరు కోరుకున్నది వెంటనే లభించును. ఇంద్రుడు ప్రసిద్ధుడు. అతని కొఱకు చేతితో శోధించిన సోమము సిద్ధము చేయుడు. యాజ్ఞికులారా ! దానిని ఇంద్రునకు సమర్పించుడు.

9. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రునకు సుఖమును ఇచ్చు సోమమును చేయుడు. ఆనందదాయకమగు జలమున శోధించిన సోమము తీసికొనిరండు. ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడయి మీ చేతి సోమము కోరుచున్నాడు. ఇంద్రునకు మాదక సోమమును సమర్పించుడు.

10. అధ్వర్యులారా ! ఆవు చన్నులందు పాలునిండి ఉండును. అట్లే ఫలప్రదాతయగు ఇంద్రుని సోమమున నింపుడు. సోమపు స్వభావము నాకు తెలియును. యజనీయుడగు ఇంద్రుడు సోమము సమర్పించు యజమానిని గురించిఎరుగును.

11. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రుడు స్వర్గము, భూమి, అంతరిక్షము మూడు లోకములకు అధిపతి. గరిశలలో ధాన్యము నింపినట్లు ఇంద్రుని సోమమున నింపుడు. ఆ పనిని మీరు పూరించవలెను.

(చన్నులందలి పాలు, గరిశలోని ధాన్యము ఖర్చగునవికావు. తిరిగివచ్చునవి. ఇంద్రుడు వర్షరూపమున ఇచ్చును.)

12. నివాసప్రదుడవగు ఇంద్రా ! మా అనుభవమునకు ధనమును ప్రసాదించుము. నీవు అందించు ధనము వాసయోగ్యము, అవినాశ్యము విచిత్రమయినది. మేము నిత్యము అట్టి ధనమును అనుభవించు అభిలాష కలిగి ఉన్నాము. ఉత్తమ పుత్ర, పౌత్ర సంపదతో ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రములను గానము చేసెదము.

పదిహేనవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. నేను బలవంతుడను. సత్యసంకల్పుడగు ఇంద్రుని యదార్థమహత్తును వర్ణించి కీర్తింతును. ఇంద్రుడు త్రికద, యజ్ఞమున సోమపానము చేసినాడు. సోమపాన బలమున 'అహి' ని వధించినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

2. ఇంద్రుడు ఆకాశమున ద్యులోకమును నిలిపి ఉంచినాడు. ద్యావాపృథ్వి అంతరిక్షములను తన తేజమున నింపినాడు. విశాల భూగోళమును ధరించినాడు. దానిని ప్రసిద్ధము చేసినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

3. యజ్ఞగృహమును కొలిచినట్లు ఇంద్రుడు సకల ప్రపంచమును పూర్వాభిముఖము చేసినాడు. అతడు తన వజ్రమున నదుల ముఖ ద్వారములను తెరచినాడు. అతడు అనాయాసముగ దీర్ఘకాలము పయనించగల నదులమార్గమును సుగమము చేసినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

4. 'దభీతి' ఋషిని దస్యులు అతని పురము నుండి బయటకు తీసికొనిపోవునపుడు ఇంద్రుడు వారిదారిని అడ్డగించి దస్యుల ఆయుధములను అగ్నికి ఆహుతి చేసినాడు. తదనంతరము 'దభీతి'కి అనేక గోవులు, అశ్వములు, రథములు ప్రసాదించినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

5. ఇంద్రుడు 'ద్యుతి' 'ఇరావతి' నదులను జనులు దాటుటకుగాను శాంతపరచినాడు. అంతకుముందు నదులు దాటలేనివారు నిరాటంకముగ నదులు దాటినారు. నదులు దాటినవారు ధనము గమ్యముగా సాగినారు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

(అటవీ సంపద సాధించుటకు ఆటంకములు అయిన నదులను జనులు దాటగలుగునట్లు చేసినాడు)

6. ఇంద్రుడు తన మహిమద్వారా సింధునదిని ఉత్తరవాహినిని చేసినాడు. బలవంతమగు సేనతో దుర్బల సేనను ఛిన్నాభిన్నము చేసినాడు. వజ్రాయుధమున ఉష రథమును చూర్ణము చేసినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

7. తమ వివాహమునకుగాను వచ్చిన కన్యలు పారిపోవుటను 'పరావృజర్షి' గ్రహించినాడు. లేచి నిలిచినాడు. కుంటివాడయినను వారిని వెంబడించినాడు. అంధుడయినను వారిని చూచినాడు. ఋషి స్తుతికి ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడయి కాళ్లు, కళ్లు ఇచ్చినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

8. అంగిరులు స్తుతించిన మీదట ఇంద్రుడు బలమును పెంచుకున్నాడు. పర్వతముల సుదృఢ ద్వారములను తెరిచినాడు. వాని కృత్రిమ ఆటంకములను తొలగించినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

9. ఇంద్రా ! నీవు అనంత నిద్రలో ఉన్న 'చుమురి, ధుని' అను దస్యులను హతమార్చినావు. 'దభీతి' ని రక్షించినావు. అతని వేత్రధారియగు దౌవారికుడు సహితము శత్రువు ధనమును పొందినాడు. "సోమస్యతామద ఇంద్రశ్చకార"

10. ఇంద్రా ! ధనవంతమగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించువారి కోరికలు తీర్చును. నీవు అట్టి దక్షిణనే మాకు ప్రసాదించుము. మమ్ము కాదని మరెవ్వరికి ఇవ్వరాదు. నీవు స్తోతవ్యుడవు. మేము పుత్ర, పౌత్రుల సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రమును గానము చేయుదుము.

పదహారవ సూక్తము

ఋషి శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - జగతి 1-8, 9 త్రిష్టుప్.

1. మీ ఉపకారము కొఅకు, దేవతలతో జ్యేష్ఠతముడగు ఇంద్రునకుగాను ప్రజ్వలించు అగ్నియందు హవ్యములు అర్పింతుము. తరువాత ఇంద్రుని మనోహరముగ స్తుతింతుము. స్వయముగా జరారహితుడు, సకలలోకములకు జర కల్పించువాడు, సోమసిక్తుడు, సనాతనుడు, తరుణ వయస్కుడగు ఇంద్రుని మా రక్షణ కొఅకుగాను ఆహ్వానించుచున్నాము.

2. మహామహుడగు ఇంద్రుడులేని లోకములేదు. ఇంద్రునిలో సర్వశక్తులు ఉన్నవి. అతని ఉదరమున సోమరసము, అతని శరీరమున బలము ఉన్నవి. తేజస్సు ఉన్నది. చేత వజ్రము ఉన్నది. తలలో జ్ఞానము ఉన్నది.

3. ఇంద్రా ! నీవు శీఘ్రగామివి గుఱ్ఱమును ఎక్కి యోజనముల పర్యంతము వెళ్లునపుడు ద్యావాపృథ్వులు నిన్ను పరాజితుని చేయలేవు. సముద్రములు, పర్వతములు నీ రథమును అడ్డలేవు. ఎంతవాడయినను నీ శక్తిని

పరిభవించలేదు.

4. ఇంద్రుడు యజనీయుడు. శత్రునాశకుడు. కోరికలు తీర్చువాడు. సర్వవేళల అలంకృతుడు. సకల జనులు ఇంద్రుని యజ్ఞము చేసెదరు. నీవు సోమదాతవు. విద్వాంసుడవు. నీవు కూడ ఇంద్రుని యజ్ఞము చేయుము. ఇంద్రా ! అభీష్ట వరదుడు దీప్తిమంతుడగు అగ్ని సహితుడవయి సోమపానము చేయుము.

5. సోమరసము అభీష్టవరదము. మాదకము. అనుష్ఠాతలకు ఉత్తేజకము, బలప్రదము అగును. అది అన్న విశిష్టుడు, అభీష్టవరదుడు అగు ఇంద్రుని పొందుటకు సాగును. ఇంద్రా ! అధ్వర్యులు నీ కొఱకుగాను సోమమును అభిషవించుచున్నారు. నీవు అభీష్టప్రదాతవు.

6. అభీష్టప్రదుడవగు ఇంద్రా ! నీ రథము, వజ్రము, హరినామక అశ్వములు, సమస్త ఆయుధములు వరప్రదములు, నీవు మాదకము, కోరికలు తీర్చుసోమమునకు అధిపతివి. ఇంద్రా ! సోమము సేవింపుము. సంతృప్తుడవు అగుము.

7. ఇంద్రా ! నీవు శత్రునాశకుడవు. స్తోత్రాభిలాషివగు నీవు యుద్ధములందు ఓడవలె దాటింతువు. యజ్ఞ సమయమున నేను నిన్ను స్తుతించుచు నీవద్దకు సాగుదును. మా ఈ స్తుతి వాక్యమును చక్కగా గ్రహించుము. మేము బావివలె దానాధారుడగు ఇంద్రుని సిక్తుని చేసెదము.

8. గడ్డితిని తృప్తి చెందిన గోవు దూడను పాలిచ్చి పంపును. అట్లే మమ్ము అరిష్టములు రాకముందే పంపించుము. భార్యలు భర్తలను చేరినట్లు ఈ స్తోత్రము ద్వారమున మేము ఇంద్రుని చేరుదుము.

9. ఇంద్రా ! ధనవంతమగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించు వారి కోరికలు తీర్చును. నీవు అట్టి దక్షిణనే మాకు ప్రసాదించుము. పుత్ర, పౌత్ర సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రమును గానము చేయుదుము.

పదిహేడవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు - 1-7 జగతి, 8,9 త్రిష్టుప్.

1.ఇంద్రుని తేజము పూర్వము వలెనే ఉదయించును. కావున అంగిరులవలె ఇంద్రుని నవీన స్తోత్రములచే ఉపాసించుడు. సోమజనిత హర్షమున ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. వృత్రుడు ఆక్రమించిన మేఘములను విడిపించినాడు.

2. ఇంద్రుడు తన బలమును ప్రదర్శించి ప్రథమ సోమమునకుగాను తన మహిమను పెంచినాడు. శత్రు సంహారక ఇంద్రుడు యుద్ధములందు తన దేహమును రక్షించుకున్నాడు. అటువంటి ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడు కావలెను. ఇంద్రుడు తన మహిమవలన ద్యులోకమును తన మస్తకమున ధరించినాడు.

3. ఇంద్రా ! నీవు స్తోత్రమునకు ప్రసన్నుడవు అయినావు. శత్రునాశక బలమును ప్రదర్శించినావు. నీ మహా శౌర్యమును ప్రకటించినావు. నీ రథమునందలి అరిష్టదాయకులు కొందరు కలసి కట్టుగను, కొందరు వేరు వేరుగను పారిపోయినారు.

4. అపార అన్నవంతుడగు ఇంద్రుడు స్వబలమున భువనములను అన్నింటిని ప్రభావితము చేసినాడు. అందరకు అధిపతిగా వర్ధిల్లినాడు. అనంతరము ద్యావాపృథ్వులను వ్యాప్తము చేసినాడు. అతడు దుస్థిత తమోరాసిని పోద్రోలి లోకములందు వ్యాపించినాడు.

5. ఇంద్రుడు ఇటునటు తిరుగు పర్వతములను కేవలము తన బలమున నిశ్చలములు చేసినాడు. మేఘములందు ఉన్న జలరాశిని నేలమీద కురిపించినాడు. లోక ధరిత్రి పృథివిని తన బలమున ధరించినాడు. బుద్ధిబలమున ద్యులోకమును పడిపోకుండ చేసినాడు.

6. ఇంద్రుడు లోకముల కొఱకు పరివ్యాప్తుడు అయినాడు. అతడు సర్వ రక్షకుడు. ఇతర ప్రాణులకన్న జ్ఞానవంతుడు. ఆ జ్ఞానమున సకల లోకములను నిర్మించినాడు. అనన్య కీర్తిమంతుడయిన ఇంద్రుడు తన జ్ఞానమున క్రివి, నామక దస్యుని వజ్రమునబాది నేలమీద పడి ఉండునట్లు చేసినాడు.

7. మరణ పర్యంతము తలిదండ్రుల వద్ద ఉండు కూతురు పుట్టింటి క్షేమమునకు ప్రార్థించినట్లు నేను నిన్ను ధనమును యాచించుచున్నాను. ఆ ధనమును లెక్కింపుము. ఆర్జింపుము. అందరివద్ద ఉండునట్లు చేయుము. నా దేహము అనుభవింపదగిన ధనమును ప్రసాదించుము. ఈ ధనమున స్తోత్రము ఆదరింపుము.

8. ఇంద్రా ! నీవు పాలకుడవు. నీవు అన్నపు కర్మల దాతవు. మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. మాకు అనేక విధముల ఆశ్రయములు ప్రసాదించుము. అభీష్టప్రదుడవగు ఇంద్రా ! నీవు మమ్ము అత్యంత ధనవంతులను చేయుము.

9. ఇంద్రా ! ధనవంతము అగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించువారి కోరికలు తీర్చును. నీవు అట్టి దక్షిణనే మాకు ప్రసాదించుము. మాకు కాక మరెవ్వరికి ఇవ్వరాదు. నీవు పూజనీయుడవు. మేము పుత్ర పౌత్రుల సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

పద్దెనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. స్తుతియోగ్యము, పవిత్రము అగు యజ్ఞము ఉదయముననే ఆరంభమయినది. ఈ యజ్ఞమున నాలుగు శిలలు మూడు విధముల స్వరములు ఏడు విధముల ఛందములు పది విధముల పాత్రలు ఉన్నవి. ఇది మానవులకు

హితకరము, స్వర్గ ప్రదాతల అగును. ఇవి మనోహర స్తుతులు, హోమము మున్నగువాని ద్వారమున ప్రసిద్ధములగును.

(4 యుగములు ముగ్గురు అధ్వర్యాదులు ఏడు స్వరములు పది గ్రహములు కూడ అగునని శాయన వ్యాఖ్య)

2. ఈ యజ్ఞము ఇంద్రుని కొఱకు ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ సవనములు అగును. ఇది మానవులకు శుభప్రద ఫలములను ఇచ్చును. అన్య ఋత్విక్కులు సహితము ఇతర వాక్కులను ఉచ్చరింతురు. అభీష్ట వరదము, జయశీలమగు యజ్ఞము అన్యదేవతలతో కలిసి ఉండును.

(దయానందుడు నేల, నీరు, ఆకసమున నడుచు మూడు విధముల వాహనములు అని వ్యాఖ్యానించినాడు)

3. ఇంద్రుని రథమున హరినామక అశ్వములు పూన్చబడును. అవి స్తోత్రముల ద్వారా శీఘ్రగాములు అగును. ఈ యజ్ఞమున అనేకమంది మేధావులగు స్తోతలు ఉన్నారు. ఇంద్రా ! ఇతర యజమానులు నీకు ఇంతటి సంతృప్తిని కలిగించలేరు.

4. ఇంద్రా ! నీవు ఆహ్వానము అందుకొని రెండు, నాలుగు, ఆరు, ఎనిమిది, పది హరినామక అశ్వములపై సోమ పానమునకు విచ్చేయుము. శుభ ధనవంతుడవగు ఇంద్రా ! ఈ సోమము నీకు సమర్పించబడినది. దీనిని వృధా చేయకుము.

5. ఇంద్రా ! మంచి నడకలు గల ఇరువది, ముప్పది, నలుబది, ఏబది, ఆరువది, డెబ్బది అశ్వములమీద మేము సమర్పించు సోమపానము చేయుటకు విచ్చేయుము.

6. ఇంద్రా ! ఎనుబది, తొంబది, నూరు అశ్వములమీద మా ముందుకు విచ్చేయుము. నీ కొఱకు నీ ఆనందము కొఱకు పాత్రలలో సోమము నింపి ఉంచినాము.

7. ఇంద్రా ! నా స్తుతి ఆలకించుము. నా ముందుకు విచ్చేయుము. జగత్ వ్యాపకములు అగు రెండు అశ్వములను అగ్రభాగమున కూర్చుము. బహు సంఖ్యాకులగు యజమానులు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. శూరా ! ఇంద్రా ! నీవు ఈ యజ్ఞమున సంతుష్టుడవు అగుము.

8. ఇంద్రునితో నా స్నేహము పట్టిదికారాదు. ఇంద్రుడు ప్రసాదించు దక్షిణ మాకు అభిమత ఫలప్రదాత కావలెను. ఇంద్రుని రెండు చేతులలో ఒకటి ప్రశంసనీయము. రెండవది ఆపదలు హరించునది. మేము ఇంద్రుని రెండు చేతులవద్దనిలిచి ఉందుము. యుద్ధములందు మేము విజయులము కావలెను. "జిగీవాంసఃస్యామ"

9. ఇంద్రా ! నీవు కీర్తనీయుడవు. ధనవంతము అగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించువారి కోరికలు తీర్చును. నీవు అట్టి

దక్షిణనే మాకు ప్రసాదించుము. మాకు కాక అరెవ్వరికి ఇవ్వరాదు. మేము పుత్ర, పౌత్రుల సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

పందొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సోమాభిషకర్త, మనీషియగు యజమాని సమర్పించు మాదకము అగు అన్నము సిద్ధముగా ఉన్నది. దీనిని ఇంద్రుడు తన ఆనందము కొఱకు ఆరగించవలెను. ఈ అన్నము ప్రాచీనము. ఇందు వర్ధమానుడగు ఇంద్రుడు నివసించును. ఇంద్రుని స్తోతాభిలషులగు ఋత్విక్కులు సహితము ఈ అన్నమున నివసింతురు.

2. ఇంద్రుడు మదమును కలిగించు సోమము గ్రహించినాడు. ఆనంద నిమగ్నుడు అయినాడు. వజ్రమును అందుకున్నాడు. జలమును ఆవరించిన 'అహి' ని హతమార్చినాడు. పక్షులు తమ తావులకు సాగినట్లు అప్పుడు జలరాశులు సముద్రమువైపు సాగినవి.

3. ఇంద్రుడు అహిహంత, పూజనీయుడు. అతడు జల ప్రవాహములను సముద్రమువైపు ప్రేరేపించినాడు. సముద్రమును కల్పించినాడు. గోవులను విడిపించినాడు. తన తేజోబలమున పగళ్ళను ప్రకాశవంతము చేసినాడు.

4. ఇంద్రుడు హవ్యదాతలగు మానవ యజమానులకు అనేకములగు ఉత్తమ ధనములను ఇచ్చినాడు. సూర్యప్రాప్తి కొఱకు స్తోతలలో విభేదములు వచ్చినపుడు ఇంద్రుడు వారికి ఆశ్రయదాత అయినాడు.

5. తండ్రి కొడుకునకు ధనము ఇచ్చును. ఆవిధముగనే యజ్ఞకాలమున 'ఏతశుడు' ఇంద్రునకు ప్రచ్ఛన్నము, అమూల్యము అగు సోమమును ఇచ్చినాడు. అందువలన తనను స్తుతించగా ఇంద్రుడు 'ఏతశు'ని కొఱకు సూర్యుని రప్పించినాడు.

6. తన సారథియగు 'కుత్స' రాజర్షి కొఱకు దీప్తవంతుడగు ఇంద్రుడు 'శుష్ట, అశుష, కువయు' లను వశపరచుకున్నాడు. దివోదాసు కొఱకు శంబరుని తొంబది తొమ్మిది నగరములను భగ్నము చేసినాడు.

7. ఇంద్రా ! మేము అన్నమును అభిలషించువారము. నిన్ను బలవంతుని చేసినాము. స్తుతించుచున్నాము. నీ వలన మాకు సాప్తపదీన సఖ్యత లభించవలెను. దేవరహితుడగు 'పేయు' ని మీద వజ్రము విసరుము.

(స్నేహం సాప్తపదీనముచ్యతే అన్నాడు కాళిదాసు. ఏడు మాటలు మాట్లాడినను ఏడు అడుగులు కలిసి వేసినను స్నేహము కలుగునని అర్థము. వివాహములందు వధూవరులు ఏడు అడుగులు కలసి నడచి ఏడేడు జన్మలు కలిసిపోదురు. ఇంద్రునివలన అట్టి సఖ్యతను అభిలషించుచున్నాడు.)

8. బలవంతుడవగు ఇంద్రా ! బాటసారి తన దారిని బాగుపరచుకొనును. అట్లే గృత్సమద గణము నీ కొఱకు రమ్యములగు స్తుతులు రచించినారు. నీవు అన్నివిధముల నవీనుడవు. నిన్ను స్తుతించు అభిలాషగల గృత్సమద గణమునకు అన్నము, బలము, సుఖము, గృహము లభించవలెను.

9. ఇంద్రా ! నీవు కీర్తనీయుడవు. ధనవంతము అగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించువారి కోరికలు తీర్చును. నీవు అట్టి దక్షిణనే మాకు ప్రసాదించుము. మాకు కాక మరెవ్వరికి ఇవ్వరాదు. మేము పుత్ర, పౌత్ర సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

ఇరువదియవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. బాటసారి అన్నము కొనిపోవుటకు రథము సిద్ధము చేయును. అట్లే ఇంద్రా ! మమ్ము బాగుగా ఎరుగుదువు. మేము నిన్ను నుతింతుము. దీప్తివంతుని చేయుదుము. నీవంటి వాని నుండి మేము శుభములు అర్థించుచున్నాము.

2. ఇంద్రా ! నీవు మమ్ము పాలించువాడవు. మమ్ము కాపాడుము. రక్షింపుము. నిన్ను అర్థించువారు ఉన్నారు. వారిని శత్రువులనుండి కాపాడుము. నీవు హవ్యదాత యజమానికి ఈశ్వరుడవు. అతని శత్రువులను దూరము చేతువు. హవ్యములు ఇచ్చి నిన్ను సేవించువానికొఱకు నీవు సర్వము చేసెదవు.

3. ఇంద్రుడు యువకుడు. ఆహ్వానయోగ్యుడు. మిత్రతుల్యుడు. సుఖదాత. మేము యజ్ఞకార్యము నిర్వహించుచున్నాము. ఇంద్రుడు మమ్ము రక్షించవలెను. సోత్త్రములు ఉచ్చరించువారికి, క్రియసమకూర్చువారికి, హవ్యపాకము చేయువారికి, స్తుతించువారికి ఇంద్రుడు ఆశ్రయము ఇచ్చును. కర్మను దాటించును.

4. నేను ఇంద్రుని స్తుతింతును. ప్రశంసింతును. ఇంతకుముందు ఇంద్రుని స్తుతించినవారు వర్ధిల్లినారు. ఇంద్రుడు వారి శత్రువులను నాశము చేసినాడు. కొత్త యజమానులు ఇంద్రుని స్తుతించుచున్నారు. ప్రార్థించుచున్నారు. ఇంద్రుడు వారి ధనేచ్ఛను పూర్తిచేయును.

5. అంగిరుల మంత్రములకు ఇంద్రుడు ప్రసన్నుడు అయినాడు. అంగిరులకు గోవులను తెచ్చుకొను మార్గము చూపినాడు. వారి స్తుతులను పరిపూర్ణము చేసినాడు. స్తోతలు స్తుతించగా ఇంద్రుడు సూర్యుని ద్వారా ఉషను అపహరించినాడు. 'అశ్న' ని ప్రాచీన నగరమును నష్టపరచినాడు.

6. ఇంద్రుడు ద్యుతిమంతుడు, కీర్తిమంతుడు, అత్యంత దర్శనీయుడు. అతడు మానవుల కొఱకు సర్వధాసిద్ధముగా ఉండును. శత్రుహంత, బలవంతుడు ఇంద్రుడు లోకారిష్టకారి 'దాసు' ని తలనరికి నేలకు విసరినాడు.

7. వృత్ర హంత, పురనాశకుడు ఇంద్రుడు కృష్ణ జన్మదాస సేనను హతమార్చినాడు. మనువు కొఱకు పృథ్విని, జలమును సృష్టించినాడు. ఇంద్రుడు యజమానుల ఉన్నత అభిలాషలను పూర్తిచేయును.

(1. కృష్ణుడను అసురుని గర్భవతి భార్య 2. శాయనుదు అసురసేన అన్నాడు. 3. నల్లని దుష్ట మేఘములు)

8. స్తోతలు జలప్రాప్తికొఱకు సర్వదా ఇంద్రునకు అన్నము సమర్పించినారు. అతనిని బలవర్ధకుని చేసినారు. ఇంద్రుని చేతికి వజ్రమురాగానే దానితో అతడు దస్యులను హతమార్చినాడు. దస్యుల ఇనుప నగరములను ధ్వంసము చేసినాడు.

9. ఇంద్రా ! నీవు కీర్తనీయుడవు. ధనవతి అగు నీ దక్షిణ నిన్ను స్తుతించువారి కోరికలు తీర్చును. మాకు కూడ అట్టి దక్షిణనే ప్రసాదించుము. మాకు కాక మరెవ్వరికి ఇవ్వరాదు, మేము పుత్ర, పౌత్ర సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తుతిని గానము చేసెదము.

ఇరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు 1-5 జగతి, 6 త్రిష్టుప్.

1. ధనంజయుడు, స్వర్గజయుడు, సదాజయుడు, మానవజయుడు, విశ్వజయుడు, అశ్వజయుడు, గోజయుడు, జలజయుడు, సర్వజయుడు, పూజనీయుడు అగు ఇంద్రుని కొఱకు సోమము తెండు.

2. ఇంద్రుడు అందరిని పరాజితులను చేయువాడు, విమర్ధకుడు, భోక్త, అజేయుడు, సర్వసహిష్ణువు, పూర్ణగ్రీవుడు, సర్వవిధాత, సర్వవోఢ, ఇతరులకు దుర్ధర్షుడు, సర్వదాజయశీలుడు. 'నమః' శబ్దము ఉచ్చరించి ఇంద్రుని స్తుతించుడు.

3. ఇంద్రుడు అనేకులను పరాజితులను చేయువాడు. జనులకు పూజనీయుడు. బలవంతుల విజేత. శత్రు నివారకుడు. యోద్ధ, సోమసిక్తుడు. శత్రుహింసకుడు. శత్రువులను పరిభవించువాడు. ప్రజాపాలకుడు. ఉత్కృష్టశూరకర్ముడు అని ఇంద్రుని సర్వజనులు స్తుతించుచున్నారు.

4. ఇంద్రుడు అతులత దాన సంపన్నుడు. అభీష్టవర్షి. హింసకులహంత. గంభీరుడు. దర్శనీయుడు. కర్మలందు అపరాజితుడు. సమృద్ధజనులకు ఉత్సాహకారకుడు. శత్రువుల బలాపహారి. దృఢాంగుడు. జగత్ వ్యాపి. సుందర యజ్ఞవిశిష్టుడు. ఇంద్రుడు ఉషనుండి సూర్యుని ఉత్పన్నము చేసినాడు.

5. అంగిరులు ఇంద్రుని యజ్ఞము చేసినారు. దొంగిలింపబడిన గోవుల మార్గమును ఇంద్రుని వలన తెలిసికున్నారు. తదుపరి రక్షాభిలాషి ఇంద్రుని అంగిరులు స్తుతించినారు. పూజించినారు. గోధనమును పొందినారు.

6. ఇంద్రా ! మాకు ఉత్తమ ధనమును, నిపుణతలో ప్రసిద్ధిని, సౌభాగ్యమును ప్రసాదించుము. మా ధనమును అభివృద్ధి చెందించుము. మా దేహములను రక్షింపుము. మాటలందు మధురిమను ప్రసాదించుము. దినములను సుదినములను చేయుము.

రెండవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు -1,4 అష్టి, 2-3 అతిక్వరి.

1. ఇంద్రుడు పూజనీయుడు. బహు బలశాలి. తృప్తికరుడు. అతడు ముందుకోరిన రీతి త్రికదరమున 'యవలు' కలిపినాడు. అభిషవించిన సోమమును ఇంద్రుడు విష్ణు సహితుడయి పానము చేయవలెను. మహత్తు గల సోమము ఇంద్రుని తేజస్సు పెంచినది. మహాకార్యములకు సంసిద్ధుని చేసినది. ప్రసన్నుని చేసినది. సత్యవంతము. దీప్తివంతము అగు సోమము సత్యవంతుడు ప్రకాశవంతుడగు ఇంద్రుని పరివ్యాప్తుని చేయవలెను. "సత్యమింద్ర సత్యిందుః"

(త్రికద్రము అభిప్లవ ఉత్సవము. అందు జ్యోతి, గోర, ఆయుర్వ్రతములు కలిసి ఉండునని శాయనుడు. మూడువిధముల భావప్రకటనము అని దయానందుడు)

2. ఇంద్రుడు ప్రకాశవంతుడు. అతడు తన బలమున యుద్ధమునందు 'క్రివి' నమకుని గెలిచినాడు. ద్యావాపృథ్వులను నలుదిశల తన తేజమున నింపినాడు. ఇంద్రుడు సోమపు బలమున వృద్ధి చెందినాడు. ఇంద్రుడు సోమమున ఒక భాగము తన ఉదరమున ధరించినాడు. అన్యభాగములను దేవతలకు ఇచ్చినాడు. "సత్యమింద్ర సత్యిందుః"

3. ఇంద్రా ! నీవు యజ్ఞమున సబలుడవై ప్రభవించినావు. నీవు సర్వము గ్రహించు ఇచ్ఛగలవాడవు. పరాక్రమమున వర్ధిల్లినాడవు. హింసకులను జయించినావు. సదసద్వివేకుడవు. ఇంద్రా ! స్తోతకు కర్మసాధకము, వాంఛనీయము అగు ధనమును ప్రసాదించుము. సత్యవంతము, దీప్తివంతము అగు సోమము సత్యవంతుడు ప్రకాశవంతుడవగు ఇంద్రుని పరివ్యాప్తుని చేయవలెను.

4. ఇంద్రా ! నీవు సర్వ రక్షకుడవు. నీవు పూర్వము మానవులకు హితకారి అయినావు. అది ద్యులోకమున శ్లాఘనీయమయినది. నీ పరాక్రమమున వృత్రుని ప్రాణమును హింసించినావు. జలములను ప్రవహింప చేసినావు. శతక్రతువుకు అన్నము బలము జ్ఞానము ఉన్నది.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకమున రెండవ మండలము రెండవ అనువాకము సమాప్తము.)

మూడవ అనువాకము ఇరువది మూడవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - 1,5,9,11,17,19 బ్రహ్మణస్పతి-2-4, 6-8,10,12-16,18 బ్రహ్మణస్పతి, ఛందస్సు-1-14,16-18 జగతి, 15,19 త్రిష్టుప్.

1. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవు దేవతలలో గణపతివి. కవులలో కవివి. నీ అన్నము సర్వ శ్రేష్ఠము. ఉపమానభూతము. నీవు ప్రశంసనీయులలో రాజువు. మంత్రములకు స్వామివి. మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. నీవు మా స్తుతులను ఆలకింపుము. మాకు ఆశ్రయ ప్రదానమునకుగాను యజ్ఞగృహమున ఆసీనుడవగుము.

2. బృహస్పతీ ! నీవు అసురహంతవు. అపారజ్ఞానివి. దేవతలు నీ యజ్ఞభాగమును సంపాదించినారు. జ్యోతి నుండి పూజ్యుడు సూర్యుడు కిరణములను ఉత్పత్తి చేసినట్లు నీవు సమస్త మంత్రములను ఉత్పత్తి చేయుము.

3. బృహస్పతీ ! నీవు నలుదిశల నిందకులను, అంధకారములను దూరము చేసినావు. జ్యోతిర్మంతము, యజ్ఞ ప్రాపకము, భయానకము, శత్రుహింసకము, రాక్షస నాశకము, మేఘ భేదకము స్వర్గ ప్రదమగు రథమును నీవు అధిరోహింపుము.

4. బృహస్పతీ ! నీకు హవిస్సులు అర్పించువారిని సన్మార్గమున నడిపింతువు. వారిని రక్షింతువు. వారికి పాపము తగలకుండును. నీవు మంత్రద్వేషులకు సంతాపకుడవు. క్రోధనులకు హింసకుడవు. అది నీ మహాత్మ్యము.

5. బ్రహ్మణస్పతి సురక్షకుడు. అతడు రక్షించిన వారికి దుఃఖములు, నష్టములు కలుగవు. పాపములు అతనిని బాధించవు. శత్రువులు అతనిని హింసించలేరు. దొంగలు అతనిని దోచుకొనలేరు. అతనిని, నీవు, సర్వహింసకులనుంచి దూరము చేయుము.

6. బృహస్పతీ ! నీవు మాకు రక్షకుడవు. సన్మార్గ ప్రదాతవు. విలక్షణుడవు. నీ యజ్ఞమునకు మేము స్తోత్రములు చదువుదుము. స్తుతులు పాడుదుము. మా విషయమున కుటిలముగా ప్రవర్తించువాని దుర్బుద్ధి వేగవంతము కావలెను. అతనిని నష్టపరచవలెను.

7. బృహస్పతీ ! గర్వోన్మత్తుడు, సర్వగ్రాసి యగువాడు మా ముందునకు వచ్చి మమ్ము హింసించినప్పుడు వానిని సన్మార్గము నుండి తొలగింపుము. యజ్ఞముకుగాను మా మార్గమును సుగమము చేయుము.

8. బృహస్పతీ ! నీవు అందరిని ఉపద్రవముల నుండి రక్షింపుము. మా పౌత్రాదులను పాలింపుము. మా కొఱకు మధుర భాషివి అగుము. మా విషయమున ప్రసన్నుడవగుము. మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. దేవనిందకులను నాశము చేయుము. దుర్బుద్ధిగలవారు ఉత్కృష్ట సుఖములు పొందవలెను.

9. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవు మమ్ము వర్ధిల్లచేయుము. మానవులనుండి స్పృహణీయ ధనము మాకు లభించవలెను. దూరమునుండిగాని, దగ్గరనుండిగాని మమ్ము పరాజితులను చేయు యజ్ఞహీన శత్రువులను నష్టపరచుము.

10. బృహస్పతీ ! నీవు కోరిక తీర్చువాడవు. పవిత్రుడవు. నీ సాయమున మాకు ఉత్కృష్ట అన్నము లభించును. మమ్ము పరాజితులను చేయదలచిన దుర్జనుడు మాకు అధిపతికారాదు. మేము ఉత్కృష్ట స్తుతులు చేయవలెను. పుణ్యవంతులము కావలెను. ఉన్నతిని పొందవలెను.

11. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీ దానము నిరూపమానము. నీవు అభీష్టవరప్రదాతవు. యుద్ధమున నీవు శత్రువులను సంతప్తులను చేయుదువు. వారిని నష్టపరతువు. నీవు సత్య పరాక్రముడవు. ఋణశోధకుడవు. ఉగ్రుడవు. మదోన్మత్తులను అణచి వేతువు.

12. బృహస్పతీ ! దేవశూన్యుని మనసులో మమ్ము హింసించ దలచిన వాని, పొగరున మమ్ము వధించదలచిన వాని ఆయుధము మమ్ము తాకకుండ వలెను. అట్టి బలవంతుడగు దుష్ట శత్రువు యొక్క క్రోధమును మేము నాశనము చేయగల సమర్థులము.

13. యుద్ధకాలమున బృహస్పతి ఆహ్వానయోగ్యుడు. నమస్కార పూర్వక ఉపాసనాయోగ్యుడు. అతడు యుద్ధములకు వెళ్లును. సకల విధ ధనములను ప్రసాదించును. సకల జనులకు స్వామియగు బృహస్పతి విజయాభిలాషగల హింసక సేనలన్నింటిని రథమువలె హతమార్చును. ధ్వంసము చేయును.

14. బృహస్పతీ ! అత్యంత తీక్ష్ణము సంతాపకారకమగు ఆయుధమున రాక్షసులను సంతప్తులను చేయుము. ఈ రాక్షసులు నీ పరాక్రమమున ప్రభావితులు అయినారు. అట్లయ్యు నిన్ను నిందించినారు. పూర్వకాలమున ప్రశస్తమయిన నీ పరాక్రమమును ఇప్పుడు ప్రకటించుము. ఆ పరాక్రమమున నిందకులను వినాశము చేయుము.

15. యజ్ఞమున జన్మించిన బృహస్పతీ ! ఆర్యులు పూజించునట్టి ధనము, తేజోవంతము యజ్ఞవంతమగు ధనము, జనులను శోభింపచేయు ధనము, స్వతేజమున ప్రకాశింపచేయు ధనము, అట్టి విచిత్ర ధనమును లేక బ్రహ్మ తేజమును మాకు ప్రసాదించుము.

16. బృహస్పతీ ! ద్రోహముచేసి ఆనందించు చోరులు, శత్రువులు, ఇతరుల ధనము ఆశించువారు, ఎల్లప్పుడు మనసులో దేవతలను బహిష్కరించు కోరికగలవారు, రాక్షసనాశకమగు సామస్తుతిని తెలియనివారి చేతికి మమ్ము చిక్కనీయకుము.

17. బృహస్పతీ ! త్వష్ట నిన్ను సర్వ శ్రేష్ఠునిగా సృష్టించినాడు. అందువలన నీవు సర్వనామముల ఉచ్చారణ కర్తవు.

యజ్ఞము ఆరంభముకాగానే బ్రహ్మణస్పతి దాని సర్వ ఋణములను స్వీకరించును. విముక్తము చేయును. అతడు విద్రోహులను వినాశము చేయుము.

18. అంగిరో వంశీయ బృహస్పతీ ! పర్వతములు గోవులను దాచినవి. నీ సంపదకుగాని అవి ప్రకటితములు అయినవి. నీవు ఆ గోవులను బహిర్గతము చేసినావు. అప్పుడు నీవు ఇంద్రుని సాయము పొందినావు. ఆవిధముగా వృత్రుడు ఆక్రమించిన జలాధార భూతమగు జలరాశిని విముక్తము చేసినావు.

19. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవు ఈ లోకములకు నియామకుడవు. మా సూక్తమును గ్రహించుము. మా సంతతులను ప్రసన్నములను చేయుము. దేవతలు రక్షించువారు చక్కని కళ్యాణవంతులు అగుదురు. మేము పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేతుము.

(బ్రహ్మణస్పతి బ్రహ్మణః + పతి- పరాత్పరుడు. జగద్రక్షకుడు. వేదములను దేశమును రక్షించువాడని దయానందుడు, అన్నమును వృద్ధి చేయువాడు. రక్షించువాడు. యజ్ఞాన్ని సకల సత్కర్మలను రక్షించువాడని శాయనుడు)

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకమున రెండవ మండలము ఆరవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఏడవ అధ్యాయము ఇరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - 1, 10 బృహస్పతి, మిగిలినవి బ్రహ్మణస్పతి,
12 ఇంద్రుడు, బృహస్పతి, ఛందస్సు - 12,16 జగతి, మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. బృహస్పతీ ! నీవు సకల జగములకు స్వామివి. చక్కని మా స్తుతిని గ్రహింపుము. మహంతము, నవీనము అయిన ఈ స్తుతి ద్వారా నిన్ను సేవింతుము. నీవు మాకు బంధువవు. మేము కోరిన ఫలము ప్రసాదించుము. మా స్తోతలు నిన్ను నుతింతురు.

2. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవు సమర్థుడవు. తిరస్కరణీయులను తిరస్కరించినావు. క్రోధపరవశుడవు అయినావు. శంబరుని విదీర్ణుని చేసినావు. కదలని జలములను కదిలించినావు. గోధనపూర్ణమగు పర్వతమున ప్రవేశించినావు.

3. బ్రహ్మణస్పతి దేవతలందు శ్రేష్ఠ దేవత. అతడు సుదృఢ పర్వతమును శిథిలము చేసినాడు. స్థిర వృక్షమును, భగ్నపరచినాడు. గోవులను ఉద్ధరించినాడు. మంత్రమున బలాసురుని భగ్నము చేసినాడు. అంధకారమును అదృశ్యము చేసినాడు. సూర్యుని వెలువరించినాడు.

4. ఆ మేఘము శిలవలె దృఢముఖము గలది. మధురజల పూర్ణము. క్రిందికి వంగినది. దానిని బ్రహ్మణస్పతి

బలప్రయోగమున వధించినాడు. ఆ జలమును సూర్యకిరణములు త్రాగినవి. ఆ జలమే వర్షమయి నేలను తడిపినది.

(ఇది ఒక ఆవర్తము. నేలమీది నీరు మేఘము అగును. మరల వర్షించును. ఇది భూమి, అంతరిక్షమునకు గల బంధము)

5. బ్రహ్మణస్పతి ప్రజ్ఞానము విచిత్రము. సనాతనము. అతడు తన ప్రజ్ఞానమున మాసములకు మాసములు వత్సరములకు వత్సరములు కలుగు వర్షద్వారములు తెరచినాడు. అతడు ఈ ప్రజ్ఞానమును మంత్ర విషయకము చేసినాడు. అట్లు చేసి ద్యావాపృథ్వుల పరస్పర సుఖమును వృద్ధిపరచినాడు.

6. అంగిరులు విజ్ఞులు. వారు నలు దిశల గాలించినారు. పణుల గుహలందు దాగిన పరమ ధనమును సాధించినారు. అసురుల మాయలో పడినారు. బయలుదేరిన చోటికే చేరినారు.

7. అంగిరులు సత్యవాదులు. సర్వజ్ఞులు. అట్లయ్యు అసురమాయలో పడినారు. మరల మరల ప్రధాన మార్గమున పోయినదారినే వెళ్లినారు. వారు తమచేతులతో చేసిన అగ్నిని పర్వతము మీదకు విసరినారు. అంతకుముందు ధ్వంసకము అగు అగ్ని అక్కడ లేకుండెను.

(అంగిరులు తొలుత అగ్నిని కలిగించినవారు అయినారు)

8. బ్రహ్మణస్పతి బాణము విసరగలవాడు. అతని బాణమునకు సత్యమే 'నారి' అగును. అతడు తాను కోరినది ధనువున సాధించును. అతడు విడిచిన బాణము కార్యము సాధించి తీరును. అతడు బాణదర్శనముకే పుట్టినాడు. కర్ణమే బాణముల జన్మస్థానము.

(బాణము ఆకర్ణాంతము లాగబడును. అందువల్ల కర్ణము జన్మస్థానము కావచ్చును. బ్రహ్మణస్పతి సర్వమును మంత్రములను చేసినాడు. మంత్రము శృతి. కావున కర్ణము జన్మస్థానము అయినది)

9. బ్రహ్మణస్పతి పురోహితుడు. అతడు పదార్థములను వేరు చేయగలడు. కూర్చగలడు. అందరు అతనిని స్తుతింతురు. అతడు యుద్ధమున వ్యక్తమగును. సర్వదర్శి అగు బ్రహ్మణస్పతి అన్నమును, ధనమును ధరించినపుడు సూర్యుడు అనాయాసముగ ఉదయించును.

10. బృహస్పతి వర్షము కలిగించువాడు. అతని ధనము నలుదిశల వ్యాపించి ఉన్నది. ఆ ధనము ప్రాపణీయము. ప్రభూతము. ఉత్తముడు, దర్శనీయుడు, అన్నవంతుడు బృహస్పతి ఆ ధనము సొంతము దానము చేసినాడు. యజమానులు, స్తోతలు ప్రసన్నచిత్తులయి ఆ ధనమును అనుభవించెదరు.

11. బ్రహ్మణస్పతి నాలుగు చెరుగుల వ్యాపించినవాడు. స్తవనీయుడు. మహాబలవంతుడు. యజమానులను స్తోతలను స్వశక్తిచే రక్షించును. అతడు దానాది గుణములు కలవాడు. దేవతల ప్రతినిధి. ప్రఖ్యాతుడు. అందువలననే అతడు సకల ప్రాణులకు స్వామి అయినాడు.

12. ఇంద్ర, బ్రహ్మణస్పతులారా ! మీరు ధనవంతులు, సత్యము సొంతము మీ స్వంతము. మీ వ్రతమును నీరు ముంచజాలదు. రథమునకు కట్టిన గుఱ్ఱము తిండి వెనుక పరిగెత్తును. అట్లే నీవు మా హవ్యముల కొఱకు ఉరుకుము.

13. బ్రహ్మణస్పతి యొక్క వేగవంతములగు అశ్వములు మా స్తుతులు వినును. మేధావి అయి సభ్యతగల అధ్వర్యుడు మనోహర స్తోత్రముల ద్వారా హవ్యముల అందించును. పరాక్రమవంతులను అణచివేయగల బ్రహ్మణస్పతి మావద్ద ఇష్టపూర్తిగా ఋణము గ్రహించును. అన్నవంతుడగు బ్రహ్మణస్పతి యుద్ధమున హవ్యము గ్రహించును.

("ఋణం అస్మాభిర్యజ్వభిః ప్రదేయం" అన్నాడు శాయణుడు. యజ్వలు ఇవ్వవలసినది ఋణము అని అర్థము. యజ్వలు దేవతలకు ప్రతిఫలమును ఆశించి హవ్యము ఇచ్చినపుడు అది అప్పుకావచ్చును కదా !)

14. బ్రహ్మణస్పతి మహాకార్యములందు నిమగ్నుడై ఉన్నపుడు అతని మంత్రములు అతని అభిలాషలను సఫలము చేయును. అతడు గోవులను విడిపించి ద్యులోకమునకు భాగము కలిగించినాడు. మహంతమగు స్తోత్రము పగిది గోవులు స్వబలమున విడివిడిగా ద్యులోకమునకు వెళ్ళినవి.

15. బ్రహ్మణస్పతీ ! మమ్ము సర్వవేళల ఉత్కృష్ట నియమములు గల అన్నవంతమగు ధనమునకు అధిపతులను చేయుము. నీవు ఎల్లరకు ఈశ్వరుడవు. మా పుత్రులకు పౌత్రులను ప్రసాదించుము. మా స్తుతిని అన్నమును ఆశించుము.

16. బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవు ఈ లోకములకు నియామకుడవు. మా సూక్తమును గ్రహించుము. మా సంతతులను ప్రసన్నులను చేయుము. దేవతలు రక్షించువారు చక్కని కళ్యాణ వంతులగుదురు. మేము, పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

ఇరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - బ్రహ్మణస్పతి, ఛందస్సు - జగతి.

1. యజమానులు అగ్నిని ప్రజ్వరిల్లచేసి శత్రువును హింసించగలిగినారు. స్తోత్రములు చదివియు హవ్యములు అందించియు యజమానులు సమృద్ధులు అయినారు. బ్రహ్మణస్పతి మిత్రునిగా భావించిన యజమానికి పుత్రునికన్న అధిక జీవితము కలుగును.

(మనుమనికన్న ఎక్కువకాలము జీవించును)

2. యజమాని తన వీర పుత్రులద్వారా శత్రువు వీరపుత్రులను కొట్టవలెను. అతడు గోధనమునకు విఖ్యాతుడు అయినాడు. అతడు స్వయముగా గ్రహించు బుద్ధికుశలుడు. బ్రహ్మణస్పతి మిత్రునిగా భావించిన యజమానికి పుత్ర పౌత్ర సమృద్ధి కలుగును.

3. నది తటములను తెంపినటుల, ఆ బోతు ఎద్దులను ఓడించినటుల బ్రహ్మణస్పతిని సేవించు యజమాని స్వశక్తితో తన శత్రువులను పరాభూతులను చేయగలడు. అగ్నిశిఖను ఆర్పరానటులే బ్రహ్మణస్పతి మిత్రునిగా భావించిన యజమానిని ఎంతటి వాడును ఆర్పజాలడు.

4. బ్రహ్మణస్పతి మిత్రునిగా గ్రహించిన యజమానివద్దకు నిరంతర ఝురిగా స్వర్గీయజలము వచ్చును. పరిచారకులు సహితము ఇతరుల పరిచారకులు కన్నముందు, గోధనము పొందుదురు. అతని బలము అనివార్యము అగును. అతడు స్వబలమున శత్రువులను పరిమార్చును.

5. బ్రహ్మణస్పతి మిత్రునిగా గ్రహించిన యజమాని దిశకే నదులన్నియు ప్రవహించును. అతడు సర్వదా సకల సుఖములు అనుభవించును. అతడు సౌభాగ్యశాలి అగును. అతనికి దేవతలు ప్రసాదించిన సుఖములు సమృద్ధములు అగును.

ఇరువది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - బ్రహ్మణస్పతి ఛందస్సు - జగతి.

1. బ్రహ్మణస్పతిని స్తుతించు సామాన్యుడు శత్రు వినాశకుడు కావలెను. దేవతలను నమ్మినవాడు, నమ్మినవారిని పరాభూతులను చేయవలెను. బ్రహ్మణస్పతిని చక్కగా సంతృప్తుని చేసినవాడు దుర్ధర్ష శత్రువును సహితము నాశము చేయగలడు. యజ్ఞపరాయణలు అయాజ్ఞికుల ధనమును అనుభవించవలెను.

2. వీరులారా ! బ్రహ్మణస్పతిని స్తుతించుడు. దురభిమాని శత్రువుపై యుద్ధయాత్ర సాగించుడు. శత్రువుతో యుద్ధమున మనసును గట్టిపరచుకొనుడు, బ్రహ్మణస్పతి కొఱకు హవ్యములు సిద్ధము చేయుడు. అది మాకు ఉత్తమ ధనములు కలిగించును. మేము బ్రహ్మణస్పతి రక్షణ కోరుచున్నాము. "బ్రహ్మణస్పతేరవవృణేమహే"

3. శ్రద్ధావంతుడయి దేవతల పితరుడు బ్రహ్మణస్పతికి హవ్యముల ద్వారా పరిచర్య చేయువానికి అతని అనుచరులు ఆత్మీయులు పుత్రులు పరిచారకుల సహితముగా అన్నము, ధనము లభించును.

4. ఘృతయుక్త హవ్యమున పరిచర్య చేయువానికి బ్రహ్మణస్పతి ప్రాచీనమగు సులభమార్గము చూపును. బ్రహ్మణస్పతి అతనిని పాపము, శతృత్వము, దారిద్ర్యము నుండి రక్షించును. ఆశ్చర్యరూపుడగు బ్రహ్మణస్పతి అతనికి మహోపకారము చేయును.

ఇరువది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - గృత్సమదుడు లేక అతని పుత్రుడు కూర్ముడు దేవత - ఆదిత్యుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్

1. సర్వదా శోభిల్లు ఆదిత్యులకు నేను ఘృతము స్రవించు స్తుతిని సమర్పించుచున్నాను. మిత్ర, అర్యమ, భగ బహువ్యాపక వరుణ, దక్ష, అంశాదులు నా స్తుతులను ఆలకించవలెను.

2. దీప్తిమంతులు, వృష్టిపూర్ణులు, అనుగ్రహ పరాయణులు, హింసారహితులు, ఏకవిధ కర్మకర్తలు అర్యమ, వరుణనామక ఆదిత్యులు నేడు నా స్తోత్రమును గ్రహించవలెను.

3. మహామహులు గంభీరులు, దుర్దమనీయులు, దమనకారులు, బహువృష్టిమంతులు ఆదిత్యగణములు ప్రాణుల అంతఃకరణములను చూడగలరు. దూర దేశమునందు ఉన్న పదార్థము ఆదిత్యులకు అతి దగ్గరది అగును.

4. ఆదిత్య గణములు స్థావర జంగమాత్మకములను స్థాపించినారు. సమస్త భువనములను రక్షించుచున్నారు. యజ్ఞవంతులగు ప్రాణుల హేతుభూతము అగు జలమును రక్షించుచున్నారు. వారు సత్యవంతులు. ఋణ చయనులు.

5. ఆదిత్యులారా ! మాకు మీ ఆశ్రయము లభించవలెను. భయము కలిగినపుడు మీ ఆశ్రయము సుఖప్రదము అగును. ఆర్యమ, మిత్ర వరుణులారా ! మిమ్ము అనుసరించి దిబ్బలవంటి పాపములను వదిలించు కొందును.

6. అర్యమ, మిత్రావరుణులారా ! మీ మార్గము సుగమము, సుందరము, నిష్కంటకము. మమ్ము ఆ మార్గముననే నడిపించుడు. తీయగా మాట్లాడుడు. అవినాశ్య సుఖములు ప్రసాదించుడు.

7. రాజమాత అదితి శత్రువులను లంఘించి మమ్ము అన్యదేశమునకు చేర్చవలెను. అర్యమ మమ్ము సుగమమార్గమున నడిపించవలెను. మేము మహావీరులము, అహింసకులము కావలెను. మిత్రావరుణులు మాకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

8.పృథివి, అంతరిక్ష, స్వర్గ, మర్త్యులారా ! మీరు జన, సత్యలోకములను ధరింతురు. వారి యజ్ఞము మూడు సదనములతో కూడినది. యజ్ఞము వలన ఆదిత్యుల మహిమ వ్యక్తమయినది. అర్యమ మిత్రావరుణులారా ! మీ

మహత్వము మహోన్నతము.

9. స్వర్ణాలంకార భూషితులు, దీప్తిమంతులు, నిద్రారహితులు, అనిమేషనేత్రులు, హింసారహితులు, సర్వులకు స్తవనీయులు ఆదిత్యుల సరళ స్వభావము లోకములకు అగ్ని, వాయు, సూర్య త్రివిధ తేజస్సులను అందించుచున్నది.

10. అసుర వరుణా ! నీవు దేవతవో, మానవుడవో కాని అందరకు రాజువు. పూర్వులు అనుభవించిన ఆయువును అనుభవించునట్లు మమ్ము వంద సంవత్సరములు చూడనిమ్ము.

11. ఆవాస ప్రదాతలగు ఆదిత్యులారా ! మేము కుడి ఎడమలు ఎరుగము. ముందు వెనుకలు ఎరుగము. మాది అపరిపక్వ బుద్ధి. మేము పిరికివారలము. మీరు మమ్ము వెంట తీసికొని వెళ్లుడు. మాకు నిర్భయ జ్యోతి ప్రాప్తించును. "అభయజ్యోతిరశ్యామ."

12. యజ్ఞనాయకులు, ప్రభువులు ఆదిత్యులకు హవ్యము సమర్పించువారు వారి నిత్యానుగ్రహ పాత్రులు, ధనవంతులు, విఖ్యాతులు, వదాన్యులు, ప్రశంసనీయులయి రథమును ఎక్కి యజ్ఞభూమికి సాగుదురు.

13. అతడు దీప్తిమంతుడు, హింసారహితుడు, విస్తార అన్నవంతుడు, సుపుత్రవంతుడు, సస్యవంతుడయి జలస్థానమున నివసించును. ఆదిత్యులను పూజించువారిని దూరపు శత్రువుకాని, దగ్గరి శత్రువుకాని వధించలేడు.

14. అదితి, మిత్రావరుణులారా ! మేము మీ విషయున ఏదేని అపరాధము చేసి ఉన్నచో దయచేసి దానిని తుడిచివేయుడు. ఇంద్రా ! మాకు విశాలము, నిర్భయమగు జ్యోతి లభించవలెను. అంధకార రాత్రి మమ్ము దాచరాదు.

15. ఆదిత్యులను అనుసరించువారికి ద్యావాపృథ్వులు ఏకముగా పుష్టిని కలిగించును. అతడు సౌభాగ్యశాలి. స్వర్గీయ జల ప్రాప్యుడయి సమృద్ధుడు అగును. యుద్ధమునందు అతడు శత్రువులను పరాజితులను చేయును. తన స్థానము యుక్తముగా శత్రుస్థానమునకు చేరును. లోకపు అర్ధభాగము అతనికి మంగళ ప్రదము అగును.

16. ఆదిత్యులారా ! ద్రోహులకొఱకు మీరు మాయను రచించినారు. శత్రువుల కొఱకు పాశము సిద్ధము చేసినారు. అందువలన అశ్వారోహకునివలె అనాయాసముగా శత్రువును లఘించగలము. మేము హింసారహితులమయి పరమ సుఖమునందు నివాసము ఏర్పరచుకొందుము.

17. వరుణరాజా ! ధనికుడు, దానశీలుని ముందు నా దారిద్ర్యమును గురించి చెప్పుకొనవలసిన అవసరము ధనపు అభావము కలుగరాదు. మేము పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తుతిని గానము చేసెదము.

ఇరువది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-గృత్సమద పుత్రుడు కూర్ముడు దేవత - వరుణుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. వరుణుడు కవి. సుశోభితుడు. ఈ హవ్యము అతనికి సమర్పించుచున్నాము. అతడు తన మహిమచే సకల భూతములను పరాజితులను పరాజితులను చేయును. వరుణుడు స్వామి. ప్రకాశమానుడు. అతడు యజమానుని ప్రసన్నుని చేయును. నేను వరుణుని స్తుతులను ప్రార్థించుచున్నాను.

2. వరుణా ! మేము నిన్ను స్తుతింతుము. ధ్యానింతుము. పరిచర్యలు చేయుదుము. అట్లు చేసి సౌభాగ్యవంతులము అగుదుము. కిరణయుక్తమగు ఉష ఉదయించగనే అగ్ని క్రియలు ప్రారంభించినట్లు మేము తేజోవంతులము అగుదుము. కిరణయుక్తమగు ఉష ఉదయించగనే అగ్నిక్రియలు ప్రారంభించినట్లు మేము తేజోవంతులము అగుటకు నిన్ను నిత్యము స్తుతింతుము.

3. విశ్వనాయకా ! వరుణా ! నీవు ఎంతో శౌర్యవంతుడవు. అందువలన నిన్ను అనేకులు స్తుతింతురు. మాకు నీ ఇంట నివసించు కోరిక కలదు. హింసారహితుడవు. ప్రకాశమానుడవగు అదితిపుత్రా ! మాతో స్నేహము చేయుము. మా అపరాధములు మన్నింపుము.

4. వరుణా ! నీవు విశ్వమును ధరించువాడవు. అదితి పుత్రుడవు. నీవే జలమును సృష్టించినావు. నీ మహిమ వలననే నదులు ప్రవహించుచున్నవి. నదులు విశ్రమించవు. వెనుతిరుగవు. అవి ఆకాశమునందలి పక్షులవలె భూమిమీద వేగవంతములయి ప్రవహించుచున్నవి.

5. వరుణా ! నన్ను పాపములను త్రాళ్లు కట్టివేసినవి. విడిపించుము. జలపూర్ణములగు నీ నదులు మాకు లభించవలెను. నేతనేయునపుడు మా దారము తెగరాదు. అకాలమున అసంపూర్ణముగ మా యజ్ఞము విఫలము కారాదు.

6. వరుణా ! నీవు సామ్రాట్టువు. సత్య స్వరూపుడవు. నా మీద దయ తలచుము. నా భయమును దూరము చేయుము. త్రాటితో కట్టిన దూడను విడిపించినట్లు, నన్ను పాపములనుంచి విడిపించుము. నిన్ను విడిచి ఎంతటివాడయినను ఒక్క క్షణమయినను ఆధిపత్యము చేయలేడు. నీవే అధిపతివి.

7. వరుణా ! నీ యజ్ఞమున అపరాధము చేయువారిని హతమార్చు ఆయుధము మాకు దూరముగా ఉండవలెను. మాకు వెలుగులు దూరము కారాదు. మా జీవనము నుండి హింసకులను తొలగింపుము.

8. వరుణా ! నీవు అనేక స్థానములందు జన్మింతువు. మేము భూత, భవిష్యత్, వర్తమానములందు నీకు నమస్కరింతుము. అహింసనీయ వరుణా ! పర్వతములనువలె సర్వసత్కర్మలు నిన్ను ఆశ్రయించి ఉన్నవి.

9. వరుణా ! మా పూర్వులు చేసిన ఋణములు తీర్చుము. ఇప్పుడు మేము చేసిన ఋణములను తీర్చుము. మాకు ఇతరులు ఆర్జించు ధనముమీద ఆధారపడు అవసరము కలుగరాదు. అప్పుల కారణముగా అప్పుచేసినవానికి అనేక ఉషస్సులు ఉదయించవు. మా జీవితమున అన్ని ఉషస్సులు ఉదయించవలెను. వరుణా ! అట్లని ఆదేశింపుము.

(అప్పులు-అప్పులు ఇచ్చువారు ఎంత భయంకరులో వివరించినాడు. అప్పు ఇచ్చినవాడిని తీసుకున్నవాడిని రాత్రులు బాధించును. బంధించును. ఉషను దర్శించనీయడు. ఉషతో జరుపవలసిన కార్యక్రమములను జరుపనీయడు. వాని జీవితము అంధకారమయము అగును. వెలుగు కనిపించదు. అందువలన అప్పులు లేని జీవితము ప్రసాదించుమనుచున్నాడు. ఈ విషయమున మరెంతో చెప్పవచ్చును.)

10. వరుణరాజా ! నేను పిరికివాడను. నా బంధువులు నన్ను కలలలో కలవరము కలిగించు మాటలు అందురు. నన్ను వారి మాటలనుండి రక్షింపుము. దొంగలు తోడేళ్లవలె పొంచి ఉన్నారు. వారినుండి నన్ను రక్షింపుము.

(బంధువులు సాయము చేయకపోగా హానిచేతురు. వారు అప్పులవాళ్లవంటివారు. "జ్ఞాతిశ్చేదనలేనకిమ్" అన్నాడు భర్తృహరి. నిప్పులేక తగల పెట్టువాడు బంధువు అనుచున్నాడు.)

11. వరుణరాజా ! ధనికుడు, దానశీలుని ముందు నా దారిద్ర్యమును గురించి చెప్పుకొనవలసిన అవసరము కలుగరాదు. నాకు అవసరమగు ధనపు అభావము కలుగరాదు. మేము పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తుతిని గానము చేసెదము.

ఇరువది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-గృత్సమదుడు లేక అతని పుత్రుడు కూర్ముడు. దేవత - విశ్వదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఆదిత్యులారా ! మీరు వ్రతకారులు. శీఘ్రగాములు. ప్రార్థనీయులు. రహస్యముగ ప్రసవించు స్త్రీ పూరప్రదేశమున ప్రసవించును. అట్లే మా అపరాధమును దూరప్రదేశమున విసర్జింపుడు. మిత్రావరుణులారా ! మీ మంగళప్రదమగు పనులను ఎరుగుదుము. అందువలననే ఆహ్వానించుచున్నాము. మా స్తుతులను ఆలకింపుడు.

2. దేవతలారా ! మీరు అనుగ్రహించువారు. శత్రుహింసకులు. బలవంతులు. మమ్ము ద్వేషించువారిని మానుండి వేరు చేయుడు. శత్రువులను పరాజితులను చేయుడు. వర్ధమాన భవిష్యత్తులందు మాకు సుఖములు ప్రసాదించుడు.

3. దేవతలారా ! మేము ఆశక్తులము. మీకు సంబంధించిన ఏ కార్యము చేయగలము? వసుపూర్ణము, సనాతనము, ప్రాప్తవ్యము అను కార్యము ద్వారా ఏ పనిని నిర్వర్తించగలము? మిత్రావరుణులు, ఇంద్రుడు, అదితి, మరుద్గణములారా

! మీరు మాకు శుభములు సమకూర్చగలరు.

4. దేవతలారా ! మీరే మా బంధువులు. మమ్ము అనుగ్రహించవలసినదని మిమ్ము పార్థించుచున్నాము. మా యజ్ఞమునకు వచ్చుటకు మీ రథము మందగించరాదు. మీ వంటి బంధువురాక మాకు ఆనందము కలిగించును.

5. దేవతలారా ! తండ్రి కొడుకునకు ఉపదేశించినట్లు మీరు నాకు ఉపదేశించినారు. మీ మధ్య మానవ మాత్రుడనయి అనేక పాపములను దూరము చేసినాను. సకల పాపములు, పాశములు దూరము కావలెను. వ్యాధుడు పిల్లముందు పిట్టను కొట్టును. మీరు నన్ను అట్లు కొట్టరాదు.

(పసిపిల్లలను అనాధలను చేసి తలిదండ్రులను మృత్యువాత పడనీయరాదు అనుచున్నాడు)

6. పూజనీయులగు దేవతలారా ! మాముందునకు విచ్చేయుడు. నేను భయము భయముగానైన మీ హృదయమున స్థానము సంపాదించవలెను. మమ్ము తోడేళ్ల బారిన పడిచావకుండ కాపాడుడు. మమ్ము ఆపదలందు చిక్కించువాని చేతికి మమ్ము ఒప్పగించరాదు. వాని నుండి మమ్ము రక్షించుడు.

7. వరుణరాజా ! ధనికుడు, దానశీలునిముందు మా దారిద్ర్యమును గురించి చెప్పుకొనవలసిన అవసరము కలుగరాదు. మాకు అవసరమగు ధనపు అభావము కలుగరాదు. మేము పుత్ర పౌత్ర వంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవిమ్చిన స్తుతిని గానము చేసెదము.

ముప్పదవ సూక్తము

ఋషి-శౌన గృత్సమదుడు, దేవత-అనేకులు ఛందస్సు 1-10 త్రిష్టుప్, 11 జగతి

1. వర్షకారుడు, ద్యుతిమంతుడు, సర్వప్రేరకుడు, వృత్రనాశకుడు ఇంద్రుని యజ్ఞమున జలములు నిలువవు. అవి నిరంతరము ప్రవహించుచుండును. అతడు తొలుత ఎప్పుడు పుట్టినాడు? సృష్టికి ముందునుంచే ఉన్నాడు.

2. వృత్రునకు అన్నము పెట్టిన వాని విషయము అదితి మాత ఇంద్రునకు చెప్పినది. ఇంద్రుని ఇచ్ఛానుసారము నదులు తమ మార్గమున ప్రవహించినవి. నిత్యము సాగరదిశగా సాగినవి.

3. వృత్రుడు అంతరిక్షమున లేచినిలిచినాడు. సకల పదార్థములను ఆక్రమించినాడు. అందుకే ఇంద్రుడు వానిమీద వజ్రము విసరినాడు. వర్షించు మేఘమును కప్పుకొని వృత్రుడు ఇంద్రుని ముందర ఉరికినాడు. అప్పుడు తీక్ష్ణ ఆయుధ దారి ఇంద్రుడు వానిని పరాజితుని చేసినాడు.

4. బృహస్పతీ ! నీ ఆయుధము వజ్రము వంటిది. దానితో వృకద్వారాసురుని పుత్రులను ఛేదింపుము. ఇంద్రా ! నీవు ప్రాచీన కాలమున శక్తియుక్తుడవయి శత్రువులను గెలిచినావు. అట్లే ఇప్పుడు మా శత్రువులను నాశము చేయుము.

5. ఇంద్రా ! నీవు పైన ఉందువు. స్తోతలు నిన్ను నుతింతురు. అప్పుడు నీవు శత్రునాశకమగు ఆయుధమును విసరినావు. అది కఠిన శిలవంటి వజ్రము. దానిని నీవు దిగువకు రువ్వుము. అందువలన మాకు వలసిన పుత్ర, పౌత్ర, గోధనము లభించును. అట్లే మాకు సమృద్ధిని ప్రసాదించుము.

6. ఇంద్ర సోములారా ! మీరు హింసించు ద్వేషిని నిర్మూలనము చేయండి. యజమానులను శత్రువు మీదికి పురికొల్పండి. ఈ భయస్థానమును భయశూన్య స్థానమును చేయండి.

7. ఇంద్రా ! నన్ను కష్టపెట్టకుము. అలసట కలిగించకుము. సోమరిని చేయకుము. సోమాభిషవము చేయరాదని మేము ఇతరులకు చెప్పాము. ఇంద్రుడు మా అభీష్టములను నెరవేర్చును. కోరిన దానము ఇచ్చును. యజ్ఞమును గ్రహించును. గోసమూహ సహితుడయి అభిషవకర్త వద్దకు విచ్చేయుము.

8. సరస్వతీ ! నీవు నన్ను రక్షింపుము. మరుత్తులతో కలిసి శత్రువులను గట్టిగా గెలువుము. ఇంద్రుడు శూరాభిమాని, స్పర్ధవంతుడు. శుండకుల ప్రధాన శుండామార్కుని హతమార్చినాడు.

9. బృహస్పతీ ! చాటుమాటునదాగి మమ్ము హతమార్చగోరువారిని వెదికి, వాడి ఆయుధమున నరకుము. ఆయుధమున మా శత్రువులను గెలువుము. ద్రోహులకు విరుద్ధముగా ప్రాణ నాశక వజ్రమును నలుదిశల విసరుము.

10. శూర ఇంద్రా ! మా శత్రుహంత వీరులవెంట ఉండుము. నీవు ఆర్జించిన సాధన సంపత్తిని వారికి కూర్చుము. మా శత్రువులు చాల కాలముగా గర్వాంధులగుచున్నారు. వారిని నాశము చేయుము. వారి ధనమును మాకు ప్రసాదించుము.

11. మరుత్తులారా ! మేము సుఖాభిలాషులము. మిమ్ము స్తుతింతుము. మీకు నమస్కరింతుము. దైవికము, ప్రాదుర్భూతము, ఏకత్రితమయిన మీ బలమును కీర్తింతుము. అందువలన సంతానవంతులము కావలెను. ప్రశంసనీయ ధనమును పొందవలెను. దానిని అనుభవించ కలుగవలెను.

ముప్పది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి- శౌనక గృత్సమదుడు, దేవతలు-విశ్వేదేవతలు. ఛందస్సు - జగతి, చివరది త్రిష్టుప్.

1. అన్నాభిలాషములు, మదోన్మత్తములు వననివాసములు అగు పక్షులవలె మా రథమును నివాస స్థానము నుండి

మరొక స్థానమునకు సాగనంపుదు. మిత్రావరుణులారా ! మీరు ఆదిత్యులు, రుద్రులు, వసువులతో కలిసి మా రథమును రక్షించుచుందురు.

2. సమప్రేమ గల దేవతలారా ! ఇప్పుడు మా రథమును రక్షించండి. మా రథము అన్నాన్వేషణమున దేశములకు సాగినది. మా రథమునకు పూన్చిన అశ్వములు కదంతొక్కుచు దారి గడిచి విశాల ధరిత్రియందలి ఉన్నతప్రదేశమును తాకును.

3. అట్లు కాకున్న సర్వదర్శియగు ఇంద్రుడు మరుత్తుల పరాక్రమ సహితుడయి, పనితీర్చుకొని, స్వర్గము నుండి వచ్చునపుడు, హింసారహిత ఆశ్రయద్వారమున మహాధనము, మరియు అన్నప్రాప్తి కొఱకు మా రథమును అనుకూలము చేయవలెను.

4. కాకున్న - లోకములు సేవించదగు త్వష్ట, దేవపత్నుల సహితుడయి, ప్రీతియుక్తముగ మా రథమును తోలవలెను. ఇళ, మహా దీప్తివంతుడు భగుడు, బహుధీమంతుడగు పూష, ద్యావాపృథ్వులు, సూర్యస్వామి, అశ్వినీద్వయము మా రథమును నడిపించవలెను.

5. కాకున్న ప్రసిద్ధులు, ద్యుతిమతులు, పరస్పర దర్శనీయులు, ప్రాణుల ప్రేరకులు ఉషయు, రాత్రియు మా రథమును నడిపించవలెను. భూమ్యాకాశములారా ! మిమ్ము నూతన స్తవముల కీర్తింతుము. స్థావర వ్రీహి అది అన్నములు అందింతును. ఓషధులు, సోమము, పశువులు మాకు మూడు విధముల ఆహారములు.

6. దేవతలారా ! మేము మిమ్ము స్తుతించ ఇచ్ఛగించినాము. మీరు మా స్తుతులను ఆలకించ సంకల్పించండి. అంతరిక్షమున జన్మించిన అహిదేవత, సూర్యుడు, త్రితక్ష, ఋభు, ఇంద్రుడు, సవిత మాకు అన్నము ప్రసాదించవలెను. శీఘ్రగామి, జలతప్త అగ్ని మా స్తుతులు వినవలెను. ప్రసన్నుడు కావలెను.

7. పూజనీయులగు విశ్వేదేవతలారా ! మీరు సర్వవిధముల స్తుతియోగ్యులు. మేము స్తుతించ కోరుచున్నాము. అన్న, బలముల అభిలాషులగు మానవులు మీ కొఱకు స్తుతులు రచించినారు. రథాశ్వములవలె మీ దళము మా కొఱకు విచ్చేయవలెను.

ముప్పది రెండవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు దేవతలు-విభిన్నులు, ఛందస్సు-1-5జగతి, 6-8 అనుష్టుప్.

1. ద్యావాపృథ్వులారా ! యజ్ఞమును, మిమ్ము ప్రసన్నులను చేయదలచిన స్తోతలకు మీరు ఆశ్రయదాతలు అగుచున్నారు. మీ అన్నము అన్నిటికన్న ఉత్కృష్టమయినది. జనులెల్లరు మిమ్ము స్తుతింతురు. అన్నకాముడనై నేను

మిమ్ము మహా స్తోత్రము ద్వారా స్తుతింతును.

2. ఇంద్రా ! శత్రువుల రహస్య మాయలు పగలుకాని రాత్రిగాని మమ్ము వశపరచరాదు. మాకు కష్టములు కలిగించు శత్రుసేనకు మమ్ము వశపరచరాదు. మా స్నేహము విడువరాదు. నీవు మనసునందు మా సుఖమును కోరవలెను. మా స్నేహమును గుర్తుంచు కొనవలెను. ఇంద్రా ! ఇదే మేము నిన్ను కోరునది.

3. ఇంద్రా ! నీవు ప్రసన్నుడవు అగుము. సుఖకరము. దుగ్ధవతి, బలవతి, పుష్టివతి అగు గోవును తీసుకొనిరమ్ము. నిన్ను ఎల్లరు ఆహ్వానింతురు. నీ నడక బలమైనది. మాట సత్యమయినది. నేను రాత్రింబవళ్ళు నిన్ను స్తుతింతును.

4. నిండు పున్నమి చంద్రుని, పౌర్ణమి రాత్రిని ఆహ్వానించుచున్నాను. వారు ఉత్కృష్ట స్తోత్రమున ఆహ్వానయోగ్యులు, సుభగులు. వారు స్వయముగా మా కోరికలు ఎరుగవలెను. సూదితో బట్టలనువలె మా కర్మలను కుట్టవలెను. వారు మాకు బహుధనవంతులు, వీర్యవంతులగు పుత్రులను ప్రసాదించవలెను.

5. పౌర్ణమీదేవీ ! నీవు హవ్యదాతను అనుగ్రహింతువు. ధనము ప్రసాదింతువు. నేడు ప్రసన్న చిత్తవు అగుము. అదే అనుగ్రహమున విచ్చేయుము. భాగ్యవతివగు నీవు మాకు వేలరీతులుగా పుష్టిని ప్రసాదింతువు.

6. స్థూలజాతవగు సినీవాలీ ! అమావాస్య రాత్రీ ! నీవు దేవతల సోదరివి. నీకు సమర్పించిన హవ్యమును సేవింపుము. మాకు సంతానమును ప్రసాదించుము.

7. సినీవాలి సుబాహువులు, సుందర అంగుళులు కలది. ఆమె సుప్రసవిని. బహు ప్రసవిత్రి. లోక రక్షకమయిన ఆ దేవికి హవ్యములు అర్పించుడు.

8. గుంగ, కుహు, దేవపత్ని, సినీవాలి, పున్నమిరేయి, సరస్వతిని ఆహ్వానించుచున్నాను. ఆశ్రయమునకు ఇంద్రాణిని, సుఖముల కొఱకు వరుణానిని ఆహ్వానించుచున్నాను.

(గుంగ, కుహువు, రాకా, సినీవాలి సహచరులు)

ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత రెండవ మండలమున మూడవ అనువాకము సమాప్తము.

నాలుగవ అనువాకము ముప్పది మూడవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత -రుద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. రుద్రా ! నీవు మరుత్తు పితరుడవు. నీవు అందించు సుఖము మా వరకు రావలెను. మమ్ము సూర్యదర్శనము నుండి విడదీయరాదు. వీరులగు మా పుత్రులు శత్రువులను పరాజితులను చేయవలెను. మేము పుత్ర, పౌత్రులతో అనేకులము కావలెను.

2. రుద్రుడా ! నీవు మాకు ప్రసాదించు సుఖకరము అగు ఔషధమున మేము నూరేళ్లు జీవించవలెను. మా శత్రువులను నాశము చేయుము. మా సర్వపాపములను దూరము చేయుము. శరీరమునందు అంతట వ్యాపించిన రోగములను దూరము చేయుము.

3. రుద్రా ! నీవు ఐశ్వర్యమున అందరిని మించిన వాడవు. నీవు వజ్రబాహువవు. ప్రవృద్ధులలో అందరిని మించిన ప్రవృద్ధుడవు. మమ్ము పాపముల నుండి చేరి చేర్చుము. పాపముల మా వద్దకు రాకుండ చేయుము.

4. అభీష్టవరదా ! రుద్రా ! మేము అన్యథా నమస్కరించి, అన్యథా స్తుతించి, విసదృశదేవతల సత్య ఆహ్వానమున నీకు కోపము తెప్పించకుండవలెను. మా పుత్రులను ఔషధముల ద్వారా పుష్టివంతులను చేయుము. "భేషజోభిర్భిపక్తమం త్వాభిషజాశృణోమి" నీవు వైద్యులందు సర్వ శ్రేష్ఠుడవని వినుచున్నాము.

5. హవ్యసహిత ఆహ్వానముల ద్వారా ఆపరాతుడగు రుద్రుని నేను నుతింతును. అతని క్రోధము దూరము చేతును. కోమలోదరుడు, శోభన ఆహ్వానవంతుడు, పీతవర్ణుడు, సునాసికుడు రుద్రుడు మమ్ము బాధించరాదు.

6. అభీష్టవరదుడు, మరుద్వంతుడు రుద్రుడు మమ్ము దీప్తిమంతమగు అన్నమున తృప్తుని చేయవలెనని ప్రార్థించుచున్నాము. ఎండకు డస్సినవాడు నీడకు చేరినట్లు నేను పాపరహితుడనయి రుద్రుడు ప్రసాదించిన సుఖములను అనుభవింతును. రుద్రుని పరిచర్య చేసెదను.

7. రుద్రా ! ఔషధము చేసి అందరికి సుఖములు ప్రసాదించు సుఖప్రదమగు నీ హస్తము ఏది? అభీష్ట వరదా ! రుద్రా ! దేవపాపముల అపహర్తవయి మమ్ము శీఘ్రముగా క్షమింపుము.

8. విశ్వభర్త, అభీష్టవరదుడు, రుద్రుని కొఱకు అత్యంత మహిమాన్వితమగు స్తోత్రమును ఉచ్ఛరించుచున్నాను. స్తోతలారా ! నమస్కరించి తేజస్వి రుద్రుని ఆరాధించండి. మేము రుద్రుని ఉజ్వలనామ సంకీర్తనము చేసెదము.

9. రుద్రుడు దృఢాంగుడు, బహురూపుడు, ఉగ్రుడు, దీప్తిమంతుడు. అతడు హిరణ్మయ అలంకారములతో సుశోభితుడు అగును. రుద్రుడు సకల భువనములకు అధిపతి. భర్త. అతని బలమునకు అడ్డులేదు.

10. రుద్రా ! నీవు పూజనీయుడవు. ధనుర్ధారివి. పూజార్హుడవు. నానారూపములవాడవు. పూజనీయము అగు 'నిష్క' ను ధరించినవాడవు. సర్వవ్యాపక భువనముల రక్షకుడవు. నిన్ను మించిన బలవంతుడు మరొకడు లేడు.

(నిష్కనాణెము కావచ్చును. రత్నపతకపు బిళ్లముద్ర అగును)

11. రుద్రుడు విఖ్యాత రథారూఢుడు. యువకుడు. అడవి మృగమువలె భయంకరుడు. శత్రు వినాశకుడు. ఉగ్రుడు, స్తోతలారా ! అట్టి రుద్రుని స్తుతించుడు. రుద్రా ! నిన్ను నుతించిన వారలకు సుఖములు ప్రసాదింతువు. నీ సేన శత్రువులను నాశము చేయవలెను.

12. తండ్రి ఆశీర్వాదము అర్థించిన పుత్రుడు తండ్రికి నమస్కరించును. అట్లే రుద్రా ! నీవు రాగానే మేము నమస్కరించెదము. నీవు బహుధన దాతవు. సాధు రక్షకుడవు. మేము నిన్ను స్తుతింతుము. మాకు ఔషధములు ప్రసాదించుము.

13. మరుత్తులారా ! మీరు అభీష్టవరదులు. మీ ఓషధము నిర్మలము. అత్యంత సుఖప్రదము. దానిని మా పితృపాదుడు మనువు నిర్మించినాడు. అట్టి సుఖకరము. భయ నివారకము అగు ఔషధము మాకు కావలెను.

14. రుద్రుని యొక్క "హేతి' ఆయుధము మమ్ము విడవవలెను. అట్లే రుద్రుని 'మహతిదుర్మతి' మమ్ము వీడవలెను. సేచన సమర్థ రుద్రా ! ధనవంతుడగు యజమాని విషయమున నీ ధనువుయొక్క నారిని బిగించకుము. మా పుత్ర, పౌత్రులకు సుఖములు ప్రసాదించుము.

(హేతి ఆయుధ విశేషము. మహతీదుర్మతిః దుఃఖకారిణీ అని శాయణుడు)

15. రుద్రుడు అభీష్ట వరుదుడు. వభ్రువర్ణుడు. దీప్తిమంతుడు సర్వజ్ఞుడు మా ఆహ్వానములను ఆలకించువాడు. రుద్రా ! మా మీద ఎన్నిటికి కోపించనట్టి యోచన చేయుము. మాకు ఏనాడును నష్టము కలిగించకుము. మేము పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

ఆలోచనామృతము

1. మానవుని సృష్టి ఆదిగా ఎదుగుచున్న ఒక మహా దివ్యవరము. ఆలోచనము. బాహ్యాలోచనమునకు అందనిది ఆలోచనము. ఆలోచనము భగవత్ సృష్టివలె ఆద్యంత రహితము. అనంతము. సర్వవ్యాపకము. ఆలోచనకు అందనిది సత్యము, భగవత్ స్వరూపము. దీనినితెలియుటకే మానవుడు నిరంతరము అన్వేషించుచున్నాడు.

"ఏకం సద్విప్రాబహుధావదంతి ఇది వేదవాక్కు."

సత్యస్వరూపము-భగవత్ స్వరూపము తెలిసిన కదా పండితులు దానిని అనేక రీతులు చెప్పుట. ఈ అన్వేషణమున

మానవులకు అర్థమయినది ఏనుగు, గ్రుడ్డివాళ్ల సామెత మాత్రమేనని నా అభిప్రాయము.

సత్య స్వరూపమును తెలియుట, తెలియపరచుటయే వేదపు పరమావధి. ఈ ప్రయత్నముననే మనకు ఇంద్రాగ్నులు, మరుత్తులు, అశ్వినులు, ఆదిత్యులు మున్నగువారు దర్శనము ఇచ్చుచున్నారు.

ఈ ప్రయత్నముననే గృత్సమదర్షి బ్రహ్మణస్పతిని ప్రతిపాదించు ప్రయత్నము చేసినాడు. కాని నెరవేరినట్టులు కనిపించదు. ఇదియు ఇంతకు పూర్వపు ప్రయత్నముల వంటిదే !

24, 25, 26 సూత్రములందు ప్రతిపాదించబడిన బ్రహ్మణస్పతి ఒకసారి లీలగా తొలిమండలమున దర్శనము ఇచ్చినారు.

బ్రహ్మణస్పతికి అన్యదేవతలకన్న ఒక విశిష్టత, విలక్షణత ఉన్నది. అన్యదేవతలు ప్రకృతి స్వరూపులు. వర్షము, వాయువు, సూర్యచంద్రాదులు ఇట్టివారు. వీరిని మనము పంచేంద్రియములలో దేనితోనైనను కనుగొనవచ్చును. బ్రహ్మణస్పతి అట్టివాడుకాడు. అతడు ప్రకృతి శక్తులకు అతీతుడు. ఒక విశిష్టుడు. ఒక అధిపతి. ఒక శాసకుడు. ఒక ప్రభువు.

దయానందుడు బ్రహ్మణః+పతిని పరాత్పరుడు అన్నాడు. బ్రహ్మాండ రక్షకుడు. దేశరక్షకుడు. వేదవిజ్ఞాన రక్షకుడు అన్నాడు.

"బ్రహ్మణోఇషోన్నస్య పరివృఢస్య కర్మణోవాపతే పాలయితః" అన్నాడు శాయణాచార్యులు. అన్నములు, యజ్ఞములను వర్ధిల్ల చేయువాడు లేక రక్షకుడు అన్నాడు.

ఏమయినను అది ఒక "పర" స్వరూపము అగును.

2. వేదము కర్మ ప్రతిపాదకము. కర్మ అనగా కార్యము, కృషి. ఇందలి దేవతలు కర్మలవల్ల గొప్పవారయినారు. జన్మమాత్రమునకాదు.

శతక్రతు అనగా నూరు సత్కార్యములైన యజ్ఞములు చేసినవాడు ఇంద్రుడు అగును. వృత్రుని వధించుటవలన పణుల చెరనుండి గోవులను విడుపించుట మున్నగు మానవ కళ్యాణ కార్యములు చేసినందున దేవత అయినాడు.

ఋభువులు మున్నగువారు తమ స్వయంకృషితో దేవతలందు చేరినారు.

ప్రతిపాదించ దలచిన ప్రతిదేవతయు ఇంద్రుడు నిర్వహించిన కార్యములనే నిర్వహించినట్లు చెప్పుట

జరుగుచున్నది.

బ్రహ్మణస్పతి విషయమునను అదియే జరిగినది.

3. అర్థము అనగా ధనము. మానవునిలో అర్థము అనగా సగము మాత్రమే ! అర్థము బాహిరము. భౌతికము. శ్వాసలేక మనిషి జీవించలేనట్లే అర్థము లేక మనిషి జీవించలేడు. "ధనమూల మిదం జగత్" అన్నాడు వాల్మీకి. అర్థము జీవికకు తప్పనిసరి !

జీవితము శ్వాసమాత్రము కాదు. ఇది పశుపక్ష్యాదులకు కావచ్చును. మానవునకు కాదు. అతనికి మనసున్నది. అందువలన మానవుడు అయినాడు. మనసు అర్థ పరముకాదు. ధర్మపరము. "నాహం అర్థపరోదేవీ !" అంటాడు రాముడు. కేవలము అర్థపరులు కాని వారు మహాత్ములు అగుచున్నారు.

అయినను మానవ జీవితమున 'శరీరమాద్యంఖలు ధర్మ సాధనం' ధర్మమును సాధించుటకు తొలుత కావలసినది శరీరముకదా !

గృత్సమదసూనుడు కూర్మడు 28వ సూత్రము 9,10,11 మంత్రములందు అప్పులు దారిద్ర్యబాధను గురించి అతివాస్తవముగా వర్ణించినాడు. అప్పులు, వాటి బాధలు నాటికి నేటికి వ్యక్తులకు, దేశములకు తప్పకున్నవి.

"మాహ మఘోనో వరుణ ప్రియస్య భూరిదాన్న అవిదం శునమ"

వరుణరాజా ! ధనికుడు దానశీలుని ముందు మా దారిద్ర్యమును గురించి చెప్పుకొనవలసిన అవసరము కలుగరాదు అంటాడు.

ఎంతటి దయనీయస్థితి ! ఎంతటి ఉదాత్త వ్యక్తీ కరణ !!

అభయం జ్యోతిరశ్యామ నిర్భయజ్యోతిని కనుగొందుము అనుచున్నాడు.

మానవ జీవితపు మొట్టమొదటి దుర్దశ భయం. భయములేనిదగు జ్యోతిని దర్శించుట ఎంత మహోన్నతము, మానవీయము, దైవికము, మహత్తమము అగు ఆలోచన ! సంకల్పము !! దృశ్యము !!!

ఇట్టివి వేదమున కొల్లలు. అందుకే వేదము అయినది ! అపౌరుషేయముః ధియితిశి అయినది !! అమృతమయము అయినది!!!

అన్నింటిని గురించి ఇంతింత చెప్పవలెనని ఆలోచన ! ఆరాటము !! తపన !!! కాని అన్నింటికీ ఒక చెలియలికట్ట ఉన్నది. నా ఆలోచనా రత్నాకరమునకు సహితము.

ఈ 33వ సూక్తమున రుద్రుని వైద్యునిగా దర్శింప చేసినాడు. రుద్రుడు ఉగ్రుడు. క్రోధనుడు. వైద్యుడు ఉగ్రుడయిన ప్రమాదకరము. వైద్యుడగు రుద్రుని వద్ద అమృతము ఉన్నది. హాలాహలము ఉన్నది !

కుప్పిగంతులు వేయు, కోపగించు, కేకలు పెట్టు డాక్టర్లు మనకు నిత్య జీవితాను భవమున ఉన్నారు. వారి వలన నష్టము జరుగకుండుటకు వారిని ప్రసన్నులను చేయుట తొలి అవసరము. అందుకే రుద్రుని కోపించరాదనియు నష్టపరచరాదనియు సూక్తద్రష్ట ప్రార్థించుచున్నాడు.

ఎంతటి నిత్యము, సత్యమైన, కథనము !

అందుకే ఇది వేదము !!

జరామరణములు ఎరుగని నాదము !!!

ముప్పది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు దేవత - మరుత్తులు, ఛందస్సు - జగతి, చివరిది త్రిష్టుప్.

1. మరుత్తులు జలధారలతో ఆకాశమును ఆచ్ఛాదింతురు. వారి బలము పరులను పరాజితులను చేయును. వారు మెకమువంటి భయంకరులు. వారు స్వశక్తితో జగములందు వ్యాపింతురు. వారు అగ్నివలె దీప్తివంతులు. జలపూర్ణులు. వారు భ్రమణ కర్త మేఘమును అటునిటు పంపుదురు. జలధారలు కురిపింతురు.

2. మరుత్తులు స్వర్ణ హృదయులు. సేచన సమర్థుడగు రుద్రుడు పృశ్ని ఉదరమున, మరుత్తులారా ! మిమ్ము ఉత్పన్నము చేసినాడు. అందుకే ఆకాశమునకు నక్షత్రములు శోభాయమానములు అయినట్లు మీరు ఆభరణములు అలంకరించుకొని సుశోభితులు కండు. మీరు శత్రుభక్షకులు, జలప్రేరకులు. మీరు మేఘమునందలి విద్యుత్తువలె మెరువవలెను.

(పృశ్నిని పృథ్వియొక్క స్తనములుగా విల్సన్ పేర్కొన్నాడు. భూమిమీద ఎత్తుప్రదేశములు పర్వతములు కావచ్చును అన్నాడు

శాయణుడు ఒక గాథను పేర్కొన్నాడు. "పృశ్నిర్నానువర్జాయతం భూమిః" అన్నాడు. భూమి ఒకప్పుడు గోరూపము

దాల్చినది. రుద్రుడు వృషభరూపి అయినాడు. వారి సంగమమున మరుత్తులు ఉద్భవించినారు)

3. యుద్ధభూమిలో తురంగమువలె మరుత్తులు విశాల భువనములను సిక్తము చేయుదురు. వారు అశ్వములను అధిరోహింతురు. శబ్దాయమాన మేఘపు కర్ణపు పక్క నుండి సాగి వేగవంతులయి వెళ్లిపోవుదురు. మరుత్తులారా ! మీరు హిరణ్యశిరస్త్రాణులు. సమాన క్రోధనులు. మీరు వృక్షాదులను గడగడలాడింతురు. పృషతి మృగముపై స్వారిచేయుచు అన్నమునకుగాను వెళ్లుదురు.

(పృషతి మచ్చలుగల జింకవంటి జంతువు.)

4. మరుత్తులు, మిత్రులవలె, హవ్యయుక్త యజమానులకొఱకు జలములను వహింతురు. వారు దానశీలురు. పృషతి మృగవంతులు. అక్షయులు. అన్నవంతులు. వారు ఆకుటిలగామి అశ్వమువలె పథికుల ముందునుంచి సాగిపోవుదురు.

5. మరుత్తులు సమాన క్రోధనులు. దీప్తిమంతులు. ఆయుధప్రాణులు. హంస తన నివాసస్థానమునకు పోవునట్లు, మరుత్తులారా ! మహాజల స్రోతస్సుగల జలదముల వెంట ధేనుయుక్తులయి విఘ్నరహిత మార్గమున మధుర సోమరస ఉత్పన్న హర్షలాభమునకు విచ్చేయుడు.

6. మరుత్తులారా ! మీరు సమాన క్రోధనులు. మీరు స్తోత్రము నుండి ఉద్భవింతురు. అట్లే మా అభిషవ అన్నము వద్దకు విచ్చేయండి. ఆడ గుఱ్ఱమునువలె గోవు అధోభాగమును పరిపుష్టము చేయండి. యజమాని యజ్ఞమును అన్నవంతము చేయండి.

7. మరుత్తులారా ! మాకు అన్నయుక్తమగు పుత్రుని ప్రసాదించండి. అతడు మీరు విచ్చేసినపుడు నిత్యము మీ గుణములను కీర్తించును. మీరు స్తోతలకు అన్నము ప్రసాదించండి. యుద్ధకాలమున స్తోతలకు దానశీలము, యుద్ధకుశలము, జ్ఞానవంతము, అక్షయమగు అపార బలమును ప్రసాదించండి.

8. మరుత్తుల వక్షములు దీప్త ఆభరణయుతములు. వారు రథమున గుఱ్ఱములు పూన్చినంతనే గోవుతన దూడకు పాలిచ్చినరీతి హవ్యదాత యజమాని ఇంట కావలసినంత అన్నము ప్రసాదింతురు.

9. మరుత్తులారా ! మాతో శత్రుత్వముగల తోడేళ్ల వంటి మనుష్యులు ఉన్నారు. వసువులారా ! ఆ హింసకుల బారినుండి మమ్ము రక్షించండి. తాపప్రద చక్రము ద్వారా వానిని నలుదిశలనుండి పారతోలండి. రుద్రగణములారా ! మీరు వారి అస్త్రములను అన్నింటిని విసరివేయండి. వారిని నష్టపరచండి.

10. మరుత్తులారా ! మీరు పృశ్ని అధోభాగమును పితికినప్పుడు స్తోత్రనిందకులను హతమార్చినారు. త్రిత యొక్క

శత్రువులను వధించినారు. రుద్రపుత్రులారా ! ఆ సమయమున ఆశ్చర్యకరము అగు మీ శక్తియుక్తులను ఎల్లరు గమనించినారు.

11. మహా సుభగులగు మరుత్తులారా ! మీరు సదా యజ్ఞ స్థలమునకు వెళ్లుదురు. సోమము ప్రార్థనీయము. అది సిద్ధము కాగానే మేము మిమ్ము ఆహ్వానింతుము. స్తోత్ర పాఠకులు స్రుక్కును ఎత్తి స్వర్ణవర్ణులు సర్వశ్రేష్ఠులు అగు మరుత్తులను ప్రశంసనీయ ధనమును యాచింతురు.

12. అస్వర్గగాములు. అంగిరో రూపులయిన మరుత్తులు ప్రథమ యజ్ఞమును వహించినారు. ఉష ఉదయించగా మరుత్తులు మమ్ము యజ్ఞాదులందు ప్రవృత్తులను చేసెదరు. ఉష అరుణ కిరణ జాలములతో కృష్ణవర్ణ రాత్రిని తొలగించును. అట్లే విశాలము, దీప్తిమంతము, జలస్రావకమగు జ్యోతిచే మరుత్తులు అంధకారమును దూరము చేసెదరు.

(ప్రథమ యజ్ఞము అనగా మొట్టమొదటి ఉదయ సవనము. మబ్బులు కమ్ముకున్నపుడు మెరుపుతో మరుత్తులు అంధకారమును దూరము చేతురు అని అర్థము. వృత్రాదీన్ హత్వాసర్వం జగత్ప్రకాశయన్తీత్యర్థః అని శాయణుడు)

13. మరుత్తులు రుద్ర పుత్రులు. వారు శబ్ద కారకమగు వీణా విశేషమునందు, అరుణవర్ణ అలంకార యుక్తులగు మరుత్తులు జలములకు నివాస భూతములగు మేఘములందు వర్ధిల్లినారు. వారు సర్వత్ర ప్రభావముగల బలమున జలమును వహించుచు ప్రసన్నదాయకము, మనోహరమునగు సౌందర్యమున విరాజిల్లుదురు.

14. మరుత్తులను వరణీయ ధనమును యాచింతుము. రక్షణలు కోరుదుము. రక్షణలు కోరుదుము. స్తోత్రముల స్తుతింతుము. మరుత్తులకు 'త్రిత' నేత అగును. వారు 'చక్రి' ఆయుధధారులు. వారిని ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన పంచహోతలు ఆవర్తితులను చేయుదురు.

(పంచహోతలు అయిదుగురు ఋత్విజులు. శ్వాసరూపమున ఉన్న అయిదు ప్రాణములు అని దయానందుడు.)

శాయణుని ప్రకారము ఇది యోగ రూపము. అయిదుగురు హోతలు సోమము అర్పించువారు. శ్వాసరూపమున ఉన్న పంచ ప్రాణులు. 'త్రిత' అను ఋషి యోగిగా ఆ ప్రాణములను దిగ్బంధము చేసినాడు. వానిని చక్రరూపమున ఉండునట్లు చేసినాడు. నాభి చక్రమున ప్రవర్తిల్ల చేసినాడు.

15. మరుత్తులారా ! మీరు యజమానికి ఆశ్రయకారకులు అగుదురు. పాపములనుండి రక్షింతురు. స్తోతలను శత్రుహస్తము నుండి విముక్తులను చేసెదరు. మాకు సహితము అట్టి ఆశ్రయము ప్రసాదించి మావద్దకు విచ్చేయండి.

ముప్పది అయిదవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు దేవత-అపాన్నపాత, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. నేను అన్నములుకోరి ఈ స్తుతిని ఉచ్ఛరించుచున్నాను. శబ్దకర్త, శీఘ్రగామి అపాన్నపాతుడు మాకు అన్నమును, సుందరరూపమును ప్రసాదించవలెను. నేను అతనిని స్తుతింతును. అతడు నా స్తుతికి ప్రసన్నుడు అగును.

(అపాన్న పాతుడు అనగా జలములకు నప్త. అనగా మునిమనుమడు. జలముల వలన వృక్షములు కలుగును. అందువలన వృక్షములు జలములకు పుత్రులు అగుదురు. వృక్షములవలన అగ్ని పుట్టును. అందువలన అగ్ని జలములకు పౌత్రుడు, నప్త అగును ఇది అపాన్నపాత అగ్నికి సంబంధించిన సూక్తము)

2. వారి కొఱకు హృదయమున రచించిన ఈ మంత్రమును ఉచ్ఛరింతుము. వారు మరలమరల దానిని గ్రహించవలెను. అపాన్నపాత తన బలమున శత్రువును అణచగలడు. అతడు సమస్త భువనములను సృజించినాడు.

3. ఒక్కొక్కచోట జలము నిలుచును. దానికి మరొకచోట జలము కలియును. అవి అన్నీ సముద్రమునందలి బడబానలమును ప్రసన్నము చేయును. నిర్మల జలములు అపాన్నపాతుని నలువైపులనుండి చుట్టుకొనును. సేవించును.

4. దర్పరహితులగు యువతులు అపాన్నపాతుని యువరాజునువలె అలంకరింతురు. పరివేష్టింతురు. అపాన్నపాతుడు ఇంధన రహితుడు. ఘృతపూతుడు. అతడు సంపన్నములగు మా అన్నములను ఉత్పత్తి చేయుటకుగాను నిర్మల జలమధ్యమున తేజోవంతుడయి ప్రకాశించును.

5. దుఃఖరహితుడయిన అపాన్నపాతుని కొఱకు ఇళ, సరస్వతి, భారతి దేవేరులు అన్నమును ధరింతురు. వారు జల మధ్యమున ఉత్పన్నమగు పదార్థము కొఱకు స్రవింతురు. అపాన్నపాతుడు సర్వప్రథమముగ ప్రభవించిన జలముల యొక్క సారభూతమును పానము చేయును.

6. అపాన్నపాతుడు అధిష్ఠించిన సముద్రము నుండి 'ఉచ్చైశ్రవసము' అను అశ్వము జన్మించినది. అపాన్నపాతా ! నీవు అపహర్తవు. స్తోతలను హింసకుల బారినుండి రక్షింపుము. దాన శూన్యులు, అబద్ధజనులు అపరిపక్వ లేక పరిపక్వ జలములందు ఉండియు అహింసకుడగు అపాన్నపాతుని దర్శించలేరు.

7. తమ గృహములందు నివసించువారు, గోవులపాలు సులభముగా పితుకు వారు మాత్రమే అపాన్నపాతుని వర్షజలమును వర్ధిల్ల చేయుదురు. ఉత్తమ అన్నములు భుజింతురు. అపాన్నపాతుడు జల మధ్యమున నిలుచును. యజమాని ధనము ప్రకాశించుటకు దీపించును.

8. అపాన్నపాతుడు సత్యవంతుడు. సర్వదా ఏకరూపి అతి విస్తీర్ణుడు. అతడు జలముల మధ్యమున పవిత్ర దేవ తేజమున ప్రకాశించును. భూతములు అన్నియు అతనిశాఖలే ! ఫలపుష్ప సహితముగా సర్వ ఓషధుల అతని ఉత్పత్తియే!!

9. అపాన్నపాతుడు కుటిలగతులగు మేఘముల నడుమ స్వయముగా ఊర్ధ్వభావమున అవస్థితుడు. అట్లయయు విద్యుత్తును ధరించి అంతరిక్షమును ఆరోహించును. హిరణ్యవర్షములగు నదులు సర్వత్ర అతని మాహాత్మ్యమును కీర్తించుచు ప్రవహించును.

10. అపాన్నపాతుడు హిరణ్యరూపుడు. హిరణ్యాకృతుడు. హిరణ్యవర్ణుడు. అతడు హిరణ్యస్థానమునకు ఉపరి ఉపస్థితుడయి విరాజిల్లును. హిరణ్యదాత అతనికి అన్నము ప్రసాదించును.

11. అపాన్నపాతుని కిరణ్మయరూప దేహము, అతని నామము అతి సుందరములు. అవి రెండు నిగూఢములు. అట్లయ్యు వర్ధిల్లును. యువతి, 'జలసంహితి' ఆ హిరణ్మయుని అంతరిక్షమున ముదముగా ప్రకాశింపచేయును. అతనికి జలమే అన్నముకదా ! "ధృతమన్నమస్య"

12. మాకు మిత్రుడు, దేవతలకు ఆద్యుడు అపాన్నపాతుని మేము యజ్ఞము, హవ్యము నమస్కృతులతో సేవింతుము. అతని ఉన్నత ప్రదేశమును అందముగా అలంకరింతుము. కాష్ఠాదులు, అన్నములతో అతనికి పరిచర్యలు చేసెదము. మంత్రములతో స్తుతింతుము.

13. అపాన్నపాతుడు సేచన సమర్థుడు. అతడు ఈ మహాజలముల మధ్య గర్భమును కలిగించినాడు. అతడే పుత్ర రూపుడయి జలములను త్రాగును. సమస్త జలములు అతనిని నాకును. అతడే దీప్తయుక్తుడగు స్వర్గీయ అగ్ని. పృథ్వీమీద మరొక రూపమున వ్యాపించినాడు.

14. అపాన్నపాతుడు ఉత్కృష్ట స్థానమున నిలుచును. అతడు స్వతేజమున నిత్యము దీప్తిమంతుడు అగును. మహాజల సమూహములు అతని కొఱకు అన్నము వహించి నిరంతర గతులతో అతనిని పరివేష్టించును.

15. అగ్నీ ! నీవు శోభాన్వితుడవు. పుత్రలాభముకొఱకు నీ వద్దకు వచ్చినాను. యజమాని హితము కొఱకు సురచిత స్తోత్రముకొని వచ్చినాను. సమస్త దేవతలు చేయు శుభములు మావి కావలెను. మేము పుత్ర, పౌత్ర సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

ముప్పది ఆరవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు దేవతలు - వేరు వేరు, ఛందస్సు - జగతి

1. ఇంద్రా నీ కొఱకు ప్రేరితమయిన సోమము గవ్యము, జలముతో కలిసినది. యజ్ఞనేతలు దీనిని ప్రస్తర ఖండమున అభిషవించినారు. మేషలోమమయము, దిశాపర్వమున సంస్కరించినారు. ఇంద్రా ! నీవు సకలవిశ్వములకు ఈశ్వరుడవు. దేవతలలో ప్రథముడవు. స్వాహాకారమునందు అగ్నియందు ప్రక్షిప్తమై వషట్కారమున వ్యక్తమయిన సోమము హోతవద్ద ఉన్నది. స్వీకరింపుము.

2. మరుత్తులు యజ్ఞసంయుక్తులు. పృషిత మృగములు కట్టిన రథములవారు. ఆయుధ శోభితులు. రుద్ర పుత్రులు. అంతరిక్ష నాయకులు. అట్టి మరుత్తులారా ! మీరు కుశాసనమున ఆసీనులుకండు. 'పోత' నుడి సోమము గ్రహించండి. స్వీకరించండి.

3. శోభిత ఆహ్వానవంతులగు దేవతలారా ! మీరు మా వెంటరండి కుశముల మీద కూర్చొనండి, విహరించండి. అనంతరము త్వష్టా ! నీవు దేవతలు, దేవపత్నులు సహితముగా అన్నము సేవించుము. తృప్తినొందుము.

4. అగ్నీ ! నీవు మేధావివి. ఈ యజ్ఞమునకు దేవతలను ఆహ్వానించుము. యజ్ఞము నిర్వహించుము. నీవు మాహవ్యాభిలాషివి. విచ్చేయుము. గార్హ్యపత్యాది మూడు స్థానములందు ఆసీనుడవు అగుము. హోమము కొఱకు ఉత్తర వేదిక తెచ్చిన సోమరూప మధువును స్వీకరింపుము. అగ్నీధ్రుని వద్ద సోమమును స్వీకరించుము, తృప్తినొందుము.

5. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. ప్రాచీనుడవు. సోమము వలన నీకు శత్రువిజయ సామర్థ్యము, బలము చేకూరినవి. అదే సోమము అభిషవించబడి, ఆహ్వానించుచున్నది. బ్రాహ్మణ ఋత్విక్కు నుండి స్వీకరించుము, తృప్తినొందుము.

6. మిత్రావరుణులారా ! మీరు మా యజ్ఞమును సేవించండి. హోతలు ఆసీనులయి స్తుతులు ఉచ్చరించుచున్నారు. మా ఆహ్వానమును మన్నింపుడు. ఋత్విజులు పరివేష్టించిన అన్నము మీ ముందున్నది. ప్రశస్తనుంచి సోమము స్వీకరించుడు. తృప్తినొందుడు.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహిత రెండవ అష్టకము, రెండవ మండలమున ఏడవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఎనిమిదవ అధ్యాయము ముప్పది ఏడవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవతలు-వేరు వేరు,ఛందస్సు - జగతి

1. ద్రవణోద అగ్నీ ! హోత చేయు యజ్ఞమున అన్నము గ్రహింపుము. ప్రసన్నుడవు అగుము. హృష్టినొందుము.

అధ్వర్యులారా ! "ద్రవణోద" సోమాభిలాషి. అభీష్ట ఫలములు ఇచ్చువాడు. ద్రవణోద యజ్ఞమున ఋతువులతో సోమపానము చేయవలెను. "సోమం ద్రవణోదః పిబతు ఋతుభిః"

2. దాతలు, అందరకు అధిపతులు అయినవారిని ఇదివరకు ఆహ్వానించినాము. వారు ఆహ్వానయోగ్యులు. ఇప్పుడు కూడ వారినే ఆహ్వానించుచున్నాము. వారి కొఱకు అధ్వర్యుల ద్వారా సోమ మధువు సిద్ధము చేయబడినది. "పోత" యజ్ఞమున ద్రవద ఋతువులతో సోమపానము చేయవలెను. "సోమం ద్రవిణోదః పిబతు ఋతుభిః"

3.ద్రవిణోదా ! నీవు అధిరోహించు అశ్వము తృప్తినొందవలెను. వనస్పతులు ఎవరినీ హింసించరాదు. అవి బలపడవలెను. నేష్ట యజ్ఞమున ద్రవిణోద ఋతువులతో సోమపానము చేయవలెను. "సోమం ద్రవిణోదః పిబతు ఋతుభిః"

4. ద్రవిణోద హోత యజ్ఞమున సోమపానము చేసినాడు. పోత యజ్ఞమున హృష్టుడు అయినాడు. నేష్ట యజ్ఞమున అన్నము భుజించినాడు. సువర్ణ ప్రదాత అగు ద్రవిణోద ఋత్విక్కులనుండి దశపవిత్రము, మృత్యువినాశకమగు నాలుగవ సోమపాత్రను పానము చేయవలెను.

5. అశ్వినులారా ! మీ రథము శీఘ్రగామి. మీరు కోరిన చోట మిమ్ము దింపునది. అదే రథమున మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. మా హవ్యమును రుచికరము చేయండి. అన్నవంతులగు అశ్వినులారా ! మా సోమమును పానము చేయండి.

6. అగ్నీ ! నీవు సమిధ, ఆహుతి, జనహితకరస్తుతి, సుందర స్తోత్ర యుక్తుడవు అగుము. నీవు అందరకు ఆశ్రయ ప్రదాతవు. మా హవ్యముల అభిలాషవి అగుము. మా హవ్యములు కోరునట్టి సకల దేవతల, ఋభువుల, విశ్వేదేవతల వెంట విచ్చేయుము. సోమపానము చేయించుము.

ముప్పది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-సవిత, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. సవిత - సూర్యుడు, ప్రకాశకుడు, జగత్ వాహకుడు. అతడు లోక కళ్యాణమునకుగాను ప్రతిదినము ఉదయించును. అదే అతని కార్యము. అతడు స్తోతలకు రత్నములు ప్రసాదించును. యజ్ఞవంతుడగు యజమానిని శుభముల భాగస్వామిని చేయును.

2. సవితా ! నీవు ఆజానుబాహుడవు. ప్రకాశవంతుడవు. లోకములకు ఆనందము ప్రసాదించుటకు ఉదయింతువు. బాహువులు చాచెదవు. అతని కార్యమునకుగాను పవిత్ర జలసమూహములు ప్రవాహించును. వాయువు సర్వత్ర

వ్యాపించును. అంతరిక్షమున విహరించును.

(ఉదయించి బాహువులు చాచిన సూర్యుని బొమ్మదింపి చూపినాడు !)

3. సవిత దిగిపోవునపుడు వేగవంతములగు కిరణములు విడిచివేయును. నిరంతరము పయనించు బాటసారిని సహితము విరమింపచేయును. శత్రువునకు వ్యతిరేకముగా సాగువారి కోరికలకు సహితము కళ్లెము వేయును. సవిత పనితీరిన తరువాత రాత్రి అవతరించును.

4. బట్టలునేయు పడతి నేతకుగాను తిరిగి నూలు పరచినట్లు రాత్రి మరల లోకములను కప్పివేయుము. పనులు చేయుట ఎరిగిన బుద్ధిమంతులు కార్యసమర్థులు అయినను మధ్యలో నిలిపివేసెదరు. విరామము ఎరుగనివాడు, ఋతు విభాగము చేయువాడు, ప్రకాశకుడు సవిత ఉదయించినపుడు జనులు పడకలు విడుతురు.

5. అగ్ని గృహమున నిలిచి ప్రభవించిన తేజస్సు యజమాని యొక్క వేరు వేరు గృహములను సమస్త అన్నములను అధిష్ఠించును. ఉషామాత సవిత ద్వారా ప్రేరితమయి ప్రజ్ఞాపక యజ్ఞపు శ్రేష్ఠభాగము, తన పుత్రుడు, అగ్నికి దానము చేసినది.

6. సవిత తన వ్రతవిధి ముగించినపుడు యుద్ధయాత్రకు సాగిన రాజు తిరిగివచ్చును. సకల జంగమములకు ఇంటిధ్యాస కలుగును. సర్వదా కార్యరతులయిన వారు సహితము పనులను సగములో వదిలి ఇంటిదారి పట్టుదురు.

7. సవితా ! నీవు అంతరిక్షమున జలభాగమును ఏర్పరచినావు. జలాన్వేషకులకు అవి నలుదెసల లభించుచున్నవి. నీవు పక్షుల కొఱకు వృక్ష విభాగము చేసినావు. సవిత కార్యమును ఎంతటివారయినను నివారింపజాలరు.

8. సవిత అస్తమించినపుడు సర్వదా గమనశీలుడగు వరుణుడు సమస్త జంగమములకు సుఖకరము, వాంఛనీయము, సుగమమగు నివాస స్థానములు ప్రదానము చేయును. సవిత సకల భూతములను తావు తావున వేరు చేసినప్పుడు పశుపక్షులు సహితము తమ తావరములకు చేరుకొనును.

9. సూర్యుని వ్రత విధిని ఇంద్రుడు హింసించడు. వరుణుడు, మిత్రుడు, అర్యమ, రుద్రులు హింసించరు. శత్రుగణములు సహితము హింసించవు. అట్టి సవితను శుభముల కొఱకుగాను ఈ విధముగా నమస్కరించి ఆహ్వానించుచున్నాము.

10. సకల జనులు స్తుతించువాడు, దేవ పత్నులను రక్షించువాడగు సవిత మమ్ము రక్షించవలెను. భజనీయుడు, బహు ప్రజ్ఞావంతుడు, ధ్యానయోగ్యుడగు సవితకు మేము బలములు కలిగింతుము. ధనము, పశువుల ప్రాప్తి కొఱకును, సంచయన సంబంధమునను మేము సవితకు ఇష్టజనులము కావలెను.

11. సవితా ! నీవు మాకు ప్రదానము చేసిన ధనము ప్రసిద్ధము, రమణీయము. అది ద్యులోక, భూలోక, అంతరిక్ష లోకములనుండి మా వద్దకు రావలెను. స్తోతల వంశజులకు శుభములు. కలిగించిన ధనమునే నాకు ప్రసాదించవలసినదని నిన్ను పదే పదే స్తుతించుచున్నాను.

ముప్పది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-అశ్వినులు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! శత్రువు మీదకు ప్రేరేపించిన ప్రస్తర ఖండ ద్వయమువలె శత్రువును బాధించుడు. రెండు పిట్టలు చెట్టుమీద వాలినట్లు మీరు యజమానివద్దకు విచ్చేయుడు. మంత్రోచ్చారక బ్రహ్మనామక ఋత్విజులవలెను, రాజునకు వలసిన ఇద్దరు దూతలవలెను మీరు బహుజనుల ఆహ్వానయోగ్యులు.

"ఋత్విజులు, దూతలను సహితము అనేకమంది ఆహ్వానించువారు ఉన్నారని అర్థము. విద్వాంసులు అరుదు కదా !"

2. అశ్వినులారా ! ఉదయమున వెడలు ఉభయరథికులవలె మీరు వీరులు. రెండు మేకలవలె మీరు యుగళములు. ఇద్దరు యువతులవలె మీరు స్ఫురద్రూపులు. దంపతులవలె కలిసి ఉండువారు. మీరు సమస్తజనుల కర్మజ్ఞాతలు. మీరు ఉభయులు భక్తుని వద్దకు విచ్చేయండి.

3. అశ్వినులారా ! మీరు దేవతలందు ప్రథములు. పశువుల రెండు కొమ్ములవలె, రెండుగా చీలిన గుఱ్ఱపు డెక్కవలె కలిసి వేగవంతులయి మా ముందుకు విచ్చేయండి. శత్రుహంతకులు, సర్వ కర్మ సమర్థులగు అశ్వినులారా ! చక్రవాక దంపతులవలెను, ఇద్దరు రథికులవలెను కలిసి మా ముందుకు విచ్చేయండి.

4. అశ్వినులారా ! నౌకవలె మమ్ము దరి చేర్చుడు. రథయుగళమువలె రథ చక్రపు నాభిఫలకమువలె దాని పార్శ్వ ఫలకమువలె చక్రపు బయటి బలియవలె మమ్ము దరిచేర్చండి. రెండు కుక్కలవలె మా దేహములను హింసనుంచి రక్షించండి. ఇద్దరు అంగరక్షకులు తనువును కాపాడినట్లు మమ్ము వార్ధక్యము నుండి రక్షించండి.

5. అశ్వినులారా ! మీరు రెండు వాయువులవలె అక్షయులు. రెండునదులవలె శీఘ్రగాములు. రెండు మంత్రములవలె దర్శనీయులు. మీరు మా ముందుకు విచ్చేయండి. మీరు కాళ్లు చేతులవలె శరీరమునకు సుఖప్రదాతలు. మీరు మమ్ము ఉత్తమ ధనములవైపు నడిపించండి.

6. అశ్వినులారా ! రెండు పెదవులవలె మధుర వాక్యములు ఉచ్చరించుడు. రెండు స్తనములవలె, బతుకు

నిలుచుటకు పాలు త్రాగించుడు. రెండు నాసా రంధ్రములవలె మా దేహ రక్షకులు కండు. రెండు చెవులవలె మా మాటలు వినుడు.

7. అశ్వినులారా ! రెండు చేతులవలె మాకు సామర్థ్యము ప్రసాదించండి. ద్యావాపృథ్వులవలె జలములు ప్రసాదించండి. ఈ స్తుతులన్నియు మిమ్మే వరించుచున్నవి. పదును పట్టు యంత్రమున మీ కరవాలములను తీక్ష్ణములు చేయండి.

8. అశ్వినులారా ! గృత్సమదుడు మీ అభ్యుదయమునకుగాను ఈ స్తోత్రములు, మంత్రములన్నింటిని రచించినాడు. మీరు నేతలు, అత్యంత ప్రీతివంతులు. ఈ స్తుతులన్నియు మీ వద్దకు చేరవలెను. మేము పుత్ర, పౌత్రుల సహితులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

నలుబదియవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత - సోమపూషలు, అదితి; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సోమపూషలారా ! మీరు ధనము, ద్యులోకము, పృథ్వియొక్క జనకులు. జన్మించగానే సకల జగత్తులకు రక్షకులు అయినారు. దేవతలు మిమ్ము అమృతత్వపు కారణము చేసినారు.

2. సోమపూషలు జన్మించగానే ద్యుతిమంతులయినారు. దేవతలు వారిసేవ చేసినారు. వారు అప్రియమగు అంధకారమును నాశము చేసెదరు. వీరి సహితుడయి ఇంద్రుడు గోవుల చన్నులలో పాలు కలిగించినాడు.

3. సోమపూషలారా ! మీరు లోకములకు ప్రభువులు. ఇది సప్తచక్రమగు లోకము. దీని కొఱకుమీరు అవిభాజ్యులు. మీరు సర్వత్ర వర్తించువారు. పంచరశ్మలు. కోరిక కలుగగనే రథము సజ్జితము చేయుడు. మా వద్దకు విచ్చేయుడు.

(సప్త చక్రము అనగా ఆరు ఋతువులుధౌపదమూడు మాసముల సంవత్సరము. సప్తచక్ర రథము. పంచరశ్మలు పంచ ప్రాణములు అని దయానందుడు. హేమంత శిశిరములు కలిసి ఒక ఋతువు గాకా పంచ ఋతువులు అని శాయణుడు)

4. సోమపూషలారా ! మీలో పూష ఉన్నత ద్యులోకమున ఉండును. రెండవ సోమము ఓషధి రూపమున పృథ్విమీదను, చంద్రరూపమున అంతరిక్షమునను ఉండును. మీరు బహుజన వరణీయులు. కీర్తిశాలురు. భాగ్యకారకులు. మాకు పశురూప ధనమును ప్రసాదించండి.

5. సోమపూషలారా ! మీలో సోమము సకల భూతములను సృజించినాడు. రెండవ పూష సకల జగత్తులను

పర్యవేక్షించుచున్నాడు. మీరు మా కార్యములను రక్షించండి. మీ ద్వారా మేము సమస్త శత్రు సేనలను పరాజితులను చేసెదము.

6. జగములను ప్రసన్నము చేయు పూష మా కార్యములకు తృప్తి చెందవలెను. ధనపతి సోముడు మాకు ధనమును ప్రసాదించవలెను. ద్యుతిమతి, శత్రురహిత అదితి మమ్ము రక్షించవలెను. మేము పుత్రపౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

నలుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - శౌనక గృత్సమదుడు, దేవతలు - వేరు వేరు ఛందస్సు 1-15, 19-21
గాయత్రి, 16-17 అనుష్టుప్, 18 బృహతి.

1. వాయూ ! నీవద్ద వేల రథములు ఉన్నవి. వానిద్వారా నియుతగణ యుక్తుడవయి సోమపానమునకు విచ్చేయుము.

(నియుతములు వాయువు వాహనములు)

2. వాయూ ! నియుతగణ యుక్తుడవయి విచ్చేయుము. నీవు దీప్తిమంతమగు నామము ధరించినావు. నీవు సోమాభిషవకారి యజమాని ఇంటికి వెళ్లెదవు.

3. నేతలగు ఇంద్ర వాయువులారా ! నేడు మీరు నియుతగణములతో విచ్చేయుడు. గావ్య మిశ్రితమగు సోమము సేవించండి.

(గవ్యము గోవు పాడి. పాలు, పెరుగు, కావచ్చును)

4. మిత్రావరుణులారా ! మీ కొఅకు సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. సత్యవర్ధకులగు మీరు మా ఆహ్వానములు ఆలకించుడు.

5. శత్రుతాశూన్యులు, రాజులు మిత్రావరుణులు. వారు స్థిరము, ఉత్కృష్టము అగు వేయిస్తంభముల స్థానమున ఆసీనులు కావలెను.

6. సమ్రాట్టులు. ఘృతాన్న భోజులు, అదితి పుత్రులు, దాతలు, మిత్రావరుణులు యజమానిని అనుగ్రహింతురు.

7. అశ్వినీ ద్వయము, నాసత్యద్వయము, రుద్రద్వయము, సోమమును సేవింతురు. ఆ సోమమును ధేను, అశ్వయుక్తము చేసి రథముమీద తీసికొనిరండు.

(నాసత్యులు:- ఎన్నడును అసత్యము పలుకనివారు)

8. ధనము వర్షించు అశ్వినులారా ! దూరమునందు ఉన్నది కాని, దగ్గరిదికాని, మృత్యువు, శత్రువు హరింపరానట్టిది, మిత భాషియగు ధనమును ప్రసాదించండి.

9. జ్ఞానార్హులగు అశ్వినులారా ! మీరు మావద్దకు నానారూపకము, ధన ప్రాపకము అగు ధనమును తీసుకొనిరండు.

10. ఇంద్రుడు స్థిరప్రజ్ఞావంతుడు. అతడు అధికమగు పాప భయమును దూరము చేయును.

11. ఇంద్రుడు మనకు సుఖములు ప్రసాదించిన, పాపములు మనసు వెన్నంటవు. మనకు శుభములు కలుగును.

12. ప్రజ్ఞావంతుడు, శత్రుంజయుడు ఇంద్రుడు నలుదిశలనుండి మమ్ము భయరహితులను చేయవలెను.

13. విశ్వదేవతలారా ! మా ఆహ్వానములు మన్నించండి. విచ్చేయండి. కుశాసనమున ఆసీనులు కండి.

14. విశ్వ దేవతలారా ! తీవ్రమధుకరి, రసవంతము, హర్షకారకమగు సోమము గృత్సమద వంశీయుల వద్ద ఉన్నది. ఈ శుభంకరమగు సోమమును పానము చేయుడు.

15. ఇంద్రశ్రేష్ఠులు, పూష దాతగాగల మరుత్తులు మా ఆహ్వానమును ఆలకించవలెను.

16. సరస్వతీ ! నీవు మరుత్తులలో శ్రేష్ఠవు. నదులలో శ్రేష్ఠవు. దేవతలలో శ్రేష్ఠవు. మేము దరిద్రులము. మాకు ధనము ప్రసాదించుము.

17. సరస్వతీ ! నీవు ద్యుతిమతివి. నీ ఆశ్రయమున అన్నము ఉన్నది. శౌనక గృత్సమదులవద్ద సోమము స్వీకరించుము. తృప్తినొంది మాకు పుత్రులను ప్రసాదించుము.

18. సరస్వతీ ! నీవు అన్నవతివి. జలవతివి. ఈ హవ్యములు స్వీకరింపుడు. ఇది మానవులకును దేవతలకును ప్రియమైనది. గృత్సమదులు దీనిని నీకు సమర్పించుచున్నారు.

19. యజ్ఞ సుఖమును ఆర్జించు ద్యావాపృథ్వులారా ! మీరు విచ్చేయండి. మేము మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాము. హవ్యవాహనుడు అగ్నిని కూడ ప్రార్థించుచున్నాము.

20. ద్యావాపృథ్వులారా ! మీరు స్వర్గాదుల సాధకులు, దేవతలవద్దకు వెళ్లువారు. మా యజ్ఞమును దేవతల వద్దకు చేర్చండి.

21. శత్రుతాశూన్యులగు ద్యావాపృథ్వులారా ! యజ్ఞార్హులగు దేవతలు సోమపానము కొఱకు మా వెంట ఆసీనులు కావలెను.

నలుబది రెండవ సూక్తము

ఋషి శౌనక గృత్సమదుడు దేవత - శకుంతము, కపింజలరూపి ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. తేప తేప శబ్దముచేయు భవిష్యత్తును వచించు కపింజలుడు కర్ణధారి నౌకను నడిపినట్లు వాక్యమును ప్రేరేపించుము.

2. శకుంతమా ! శుభ సూచకమవు అగుము. ఏ దిక్కునుండియు, ఏవిధమైన పరాజయము నిన్ను చేరరాదు.

3. శకుంతమా ! నిన్ను డేగ చంపరాదు. గరుడపక్షి చంపరాదు. బలవంతులు, ధనుర్ధారులు, వీరులు నిన్ను చంపరాదు. దక్షిణ దిశన మరలమరల శబ్దము చేయుము. మంగళ సూచకమగు అగుము. మాకు ప్రియవాదినివి అగుము. "భద్రవాదీవదేహ"

4. శకుంతమా ! శుభసూచకమవు, ప్రియవాదినివి అగుము. గృహపు దక్షిణ దిశన పలుకుము. అందువలన దొంగలు, దుష్టులు మా మీద పెత్తనము చేయకుండవలెను. మేము పుత్ర, పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించు స్తోత్రమును గానము చేసెదము.

ఆలోచనామృతము

1. తొలిసారిగా ఒక పక్షిని ప్రవేశ పెట్టినాడు. అందముగా, మృదువుగా ప్రవేశ పెట్టినాడు. శుభంకరమును ప్రవేశపెట్టినాడు.

2. శకునములను సూచించినాడు. గృహపు దక్షిణ భాగమున పక్షికూసిన దొంగల దోపిళ్ల భయము ఉండదని

సూచన.

నలుబది మూడవ సూక్తము

ఋషి-శౌనక గృత్సమదుడు, దేవత-శకుంతము,
కపింజలరూపి ఇంద్రుడు, ఛందస్సు -1-3 జగతి, 2 అతిశక్వరి.

1. సమయ సమయ సమయమున అన్నాన్వేషణ చేయు యజమానులవలె శకుంతములు ప్రదక్షిణచేసి పలుకులు పలుకవలెను.

సామగాయకులు గాయత్రి త్రిష్టుపులను ఉచ్ఛరింతురు. అట్లే కపింజలుడు రెండు వాక్యములు ఉచ్ఛరించును. శ్రోతలను అనురక్తులను చేయును.

2. శకుంతమా ! ఉద్గాత సామగానము చేయునట్లు నీవు పాడుము. యజ్ఞమున బ్రహ్మపుత్ర ఋత్విక్కువలె నీవు పలుకుము. మగ గుఱ్ఱము ఆడ గుఱ్ఱము వద్దకు వెళ్ళి శబ్దము చేసినట్లు నీవును చేయుము.

శకుంతమా ! నీవు సర్వత్ర మా కొఱకు శుభ సూచకము, పుణ్యప్రదమగు పలుకు పలుకుము. "శకునే భద్రమావద విశ్వతోనః శకునే పుణ్యమావద"

3. శకుంతమా ! నీవు పలుకునపుడు మాకు శుభములు సూచింతువు. పలుకక కూర్చున్నపుడు మా విషయమున ప్రసన్నవగుదువు. ఎగురునపుడు 'కర్కర' వాద్యమువలె ధ్వనింతువు.

మేము పుత్ర పౌత్రవంతులమయి ఈ యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రములను గానము చేసెదము.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేదసంహితము రెండవ అష్టకమున రెండవ మండలము సమాప్తము)
(నాలుగవ అనువాకము సమాప్తము)

జ్ఞానానందమయం దేవం విర్మలస్ఫతికాకృతిం|
ఆధారం సర్వ విద్యానాం హయగ్రీవ ముపాస్మ హే||

మూడవ మండలము

ఎనిమిదవ అధ్యాయము   రెండవ అష్టకము

మొదటి అనువాకము మొదటి సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

(మండలద్రష్ట విశ్వామిత్రునకు నమస్కారము.)

1. అగ్నీ ! యజ్ఞము చేయుటకుగాను నన్ను సోమవాహకుని చేసినావు. అందువలన నన్ను బలవంతుని చేయుము. నేను ప్రకాశమానుడనయి, దేవతల కొఱకు, అభిషవ ప్రస్తరఖండము చేతపట్టి స్తుతింతును. నీవు నా దేహమును రక్షింపుము.

2. అగ్నీ ! మేము చక్కగా యజ్ఞము చేసినాము. సమిధ, హవ్యములతో జనులు నీకు పరిచర్య చేయవలెను. ద్యులోకము నుండి దేవతలు వచ్చినారు. స్తోతలకు స్తుతులు నేర్పించినారు. స్తోతలు స్తవనీయుడవు, ప్రవర్ధకుడవు అగు నిన్ను స్తుతించ కోరుచున్నారు.

3. విశుద్ధ జలశాలురు, జన్మతో ఉత్కృష్ట బంధువులయిన మేధావులు, ద్యులోక సుఖప్రకారమును ఎరుంగుదురు. వారికొఱకును, యజ్ఞకర్మకొఱకును దేవతలు అగ్నిని నదీజల మధ్యమున కనుగొన్నారు.

4. అగ్ని శుభధనవంతుడు. శుభ్రవంతుడు. స్వకీయ మహిమ వలన దీప్తిమంతుడు. అట్టి అగ్ని జన్మించగనే సప్తనదులు అతనిని పెంచినవి. ఆడ గుఱ్ఱము నవజాత శిశువువద్దకు పోయినట్లు నదులు అగ్ని వద్దకు వెళ్లినవి. దేవతలు అగ్నిని పుట్టుకతోనే ప్రకాశవంతుని చేసినారు.

5. అగ్ని శుభ్రవర్ణ తేజమున అంతరిక్షమున వ్యాపించును. అగ్ని యజమానిని స్తుతియోగ్యుని, పవిత్ర తేజోవంతుని చేయును. అగ్ని యజమానిని వెలుగులతో కప్పును. అతనికి అన్నము, ప్రభవించు ధనము, సంపూర్ణ సంపద ప్రసాదించును.

6. అగ్ని జలములందు నలుదిశల విహరించును. ఆ జలములు అగ్నిని ఆర్పలేవు. అంతరిక్షమున ఆవిర్భవించిన అగ్నికి వస్త్ర ఆచ్ఛాదన లేదు. అయినను జల ఆచ్ఛాదకుడు కాన దిగంబరుడుకాడు. సనాతనములు, తరుణములు, ఏకస్థాన జనితములగు సప్త సింధువులు అగ్నిని గర్భమున దాల్చినవి.

7. అగ్ని, గర్భ స్వరూపుడు. అంతరిక్ష స్థితుడు. నానావర్ణుడు. జలమును వర్షించిన తరువాత అగ్నికి కిరణములు మొలుచును. ఈ కిరణములు సకల జనులకు ప్రీతిదాయకములు అగును. సుందరరూపులయిన ద్యావాపృథ్వులు దర్శనీయుడగు అగ్నికి మాతా పితరులు.

8. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. నిన్ను సకల జనులు గ్రహింతురు. అప్పుడు నీవు ఉజ్జ్వలములు వేగవంతములగు కిరణములు కలవాడవు అగుదువు. అంతట, నీవు ఆత్యంతములు ప్రకాశించుము. యజమాని స్తోత్రములకు అగ్ని అభివృద్ధి చెందును. మధుర జలధారలు వర్షించును.

9. పుట్టుకతోనే అగ్ని తన తండ్రి అంతరిక్షపు అధస్తన జలములను తెలిసికున్నాడు. అధస్తన సంబంధమగు వర్షమును ఎరింగినాడు. అంతరిక్షమునుండి వజ్రమును పడవేసినాడు. శుభంకరులకు వాయువు మున్నగు బంధవులతో కూడిన అగ్ని అంతరిక్షమున ఆవిర్భవించిన జలసహితుడయి గుహాగర్భమున వసించును. ఈ అగ్నిని ఎవరును పొందజాలరు.

10. అగ్ని తన తండ్రియగు అంతరిక్షమును, వర్షరూపమున గర్భమున ధరించును. ఒక అగ్ని బహు బుద్ధిమంతుడయి ఓషధులను భుజించును. బంధువులకు, మానవులకు హితకరములగు ద్యావాపృథ్వులు అభీష్టవరుదుడగు అగ్నికి బంధువులు. అగ్నీ ! నీ బంధువులు ద్యావాపృథ్వులను చక్కగా రక్షించుము.

11. అగ్ని మహామహుడు. అంతరిక్షము విశాలము, అసంబద్ధము. అగ్ని అంతరిక్షమున వర్ధిల్లును. జలముల జన్మస్థానము అంతరిక్షము. అగ్ని అంతరిక్షవాసి. అట్లయ్యు అక్కచెల్లెండ్రవంటి నదుల జలమున అగ్ని ప్రశాంతచిత్తమున శయనించును.

12. అగ్ని సమస్త లోకములకు జనకుడు. జలగర్భుడు. మానవ రక్షకుడు. మహామహుడు. శత్రువులను ఆక్రమించువాడు. సంగ్రామమున మహంతమగు తన సేనకు రక్షకుడు. దర్శనీయుడు. స్వకీయ తేజమున ప్రకాశవంతుడు. అట్టి అగ్నియే యజమాని కొఱకు జలములను ఉత్పత్తి చేసినాడు.

13. అగ్ని దర్శనీయుడు. నానారూపుడు. జలగర్భుడు. ఔషధ గర్భుడు. అట్టి అగ్నిని సౌభాగ్యశాలి అయిన అరణి ఆవిర్భవింప చేసినది. స్తుతియోగ్యుడు, ప్రవృద్ధుడు సద్యోజాతుడు అగ్ని వద్దకు సమస్త దేవతలు విచ్చేసినారు. అగ్నిని స్తుతించినారు. అగ్నికి పరిచర్యలు సహితము చేసినారు.

14. సూర్య గణములు దీప్తిమంతమయిన మహా విద్యుత్తు వంటివి. అవి సముద్ర మధ్యమున అమృతమునకు దోహదకారులు అగును. అవి గుహవంటి తమ అంతరిక్ష భవనమున ప్రవృద్ధులయి తమ ప్రభారాశితో ప్రదీప్తమగు అగ్నిని ఆశ్రయించుచున్నవి.

15. నేను యజమానిని. అగ్నీ ! నిన్ను స్తుతించుచున్నాను. ధర్మక్షేత్రమున జ్ఞానమును ఆర్జించు కోరిక గలవాడను. అందువలన నీ బంధుత్వము కొఱకు ప్రార్థించుచున్నాను. దేవతల సహితుడవయి విచ్చేయుము. నీ దుర్దమ తేజమున నన్ను నా పశ్వాదులను రక్షింపుము.

16. అగ్నీ ! నీవు మంచి నాయకుడవు. మేము నీ ఆశ్రయము అర్థించుచున్నాము. మేము సమస్త ధనసాధనకు కారణభూతమగు కర్మలను చేసెదము. హవ్యములు సమర్పింతుము. వీర్యవంతము అన్నమును సమర్పింతుము. అందువలన మేము దేవతారహితులను, అహితకారులను జయించగలము.

17. అగ్నీ ! నీవు దేవతలకు స్తవనీయుడవు. నీవు సమస్త స్తోత్రజ్ఞాతవు. మానవులకు వారి ఇండ్లలో నివాసము కల్పింతువు. నీవు రథివి. దేవతల కార్యములను సాధింతువు. వారి వెంట వెళ్లుదువు.

18. నిత్యము రాజగు అగ్ని యజ్ఞసాధనము చేయును. మానవుల గృహములందు ఆసీనుడు అగును. అగ్ని సమస్త స్తోత్రజ్ఞాత. అగ్ని శరీరము ఘృతమున దీప్తివంతము అగును. అగ్ని విస్తారుడు. వెలుగుల రేడు.

19. అగ్ని గమనేచ్ఛగలవాడు. మహామహుడు. శుభంకరమైత్రి కొఱకును, మహారక్షణల కొఱకును అగ్ని విచ్చేయవలెను. అగ్ని మాకు బహుళము, నిరుపద్రవము, శోభాయమానము, స్తుతిమంతము, శక్తిశాలియగు ధనమును ప్రసాదించవలెను.

20. అగ్నీ ! నీవు పురాణ పురుషుడవు. నిన్ను లక్ష్యముగా చేసికొనియే ఈ సమస్త, నవీన, అధునాతన స్తోత్రములను మేము పఠింతుము. సర్వభూతజ్ఞుడగు అగ్ని మానవుల మధ్య ఉపస్థితుడు అగును.

21. అగ్ని సర్వమానవులందు నిహితుడు. సర్వ భూతజ్ఞుడు. అగ్ని విశ్వామిత్రుని ద్వారా అనవరతము ప్రదీప్తము చేయబడుచున్నాడు.

22. అగ్నీ ! నీవు బలవంతుడవు. శోభన కర్మవంతుడవు. సదా విహరించువాడవు. ఈ యజ్ఞమును దేవతలవద్దకుకొని పొమ్ము. దేవతలను ఆహ్వానించు అగ్నీ ! మాకు అన్నములను, మహాధనములను ప్రసాదించుము.

23. అగ్నీ ! సర్వకర్మల హేతుభూతము, ధేను ప్రదాత్రి అగు భూమిని యజమానికి ప్రసాదించుము. మాకు వంశమును వర్ధిల్ల చేయువాడును, సంతతి జనయిత అగు పుత్రుడు కలుగవలెను. అగ్నీ ! మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

రెండవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-వైశ్వానర అగ్ని, ఛందస్సు-జగతి.

1. వైశ్వానరుడు యజ్ఞవర్ధకుడు. అతనిని విశుద్ధ ఘృతమువంటి ప్రసన్నప్రదాయక స్తుతుల నుతింతుము. కుఠారము రథమును సంస్కరించును. అట్లే సాధారణ మానవులు, ఋత్విక్కులు దేవతలను ఆహ్వానించు గార్హపత్య ఆహవనీయ అగ్నులను సంస్కరింతురు.

2. అగ్ని హవ్యవాహుడు. జరారహితుడు. అన్నదాత. అహింసితుడు. ప్రభాధనుడు. అగ్ని జన్మించగనే ద్యావాపృథ్వులను ప్రకాశవంతములు చేసినాడు. అగ్ని తలిదండ్రులకు అనుకూల పుత్రుడు అయినాడు. అగ్ని మానవులకు అతిథివలె పూజ్యుడు.

3. జ్ఞానులగు దేవతలు ఆపదోద్ధారక బలముద్వారా యజ్ఞమునందు అగ్నిని ఆవిర్భవింప చేయుదురు. బరువుమోయువాడు అశ్వమును స్తుతించును. అట్లే అన్నాభిలాషి దీప్తిమంతుడు, స్వతేజమున ప్రకాశమానుడగు మహా అగ్నిని స్తుతించును.

4. స్తుతియోగ్యుడగు వైశ్వానరుని శ్రేష్ఠము, లజ్జారహితము, ప్రశంసనీయము అగు అన్నమును అభిలషించి భజింతును. భృగువంశీయుల అభిలాషప్రదుడు, అభిలషనీయుడు, ప్రజ్ఞావంతుడు, స్వర్గసంబంధ దీప్తిద్వారా శోభాయమానుడగు అగ్నిని భజింతును.

5. అగ్ని అత్యంత ప్రకాశవంతుడు. సకల దేవతల హితాభిలాషి. దుఃఖనాశకుడు. యజమానుల యజ్ఞసాధకుడు. అట్టి అగ్నిని సుఖప్రాప్తికిగాను ఋత్విక్కులు కుశలు పరిచియు, సృక్కులు ఎత్తియు స్తుతించుచున్నారు.

6. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడవు. యజమానులు నిన్ను సేవించు అభిలాష కలిగి ఉన్నారు. వారు కుశలుపరచి, నీకు యోగ్యమగు యాగ గృహమున నిన్ను సేవింతురు. వారికి ధనము ప్రసాదించుము.

7. అగ్ని ద్యావాపృథ్వులను పూరించినాడు. విశాల ఆకాశమును సహితము పూరించినాడు. నవజాత అగ్నిని యజమాని ధరించినాడు. సర్వత్రవ్యాప్తుడు, అన్నదాత అగ్నిని అన్నలాభము కొఱకు అశ్వమునువలె తీసికొని వచ్చెదరు.

8. అగ్ని దేవతల సమ్ముఖమున ఉపస్థితుడు అయినాడు. అతడు హవ్యదాత. శోభన యజ్ఞవంతుడు. గృహముల హితైషి. నేత మరియు మహా యజ్ఞ ప్రేక్షకులు అట్టి అగ్నిని పూజించవలెను. పరిచర్యలు చేయవలెను.

9. అమరులగు దేవతలు అగ్నిని అభిలషించినారు. వారు మహంతము, జగత్ వ్యాపకమగు అగ్నియొక్క ప్రార్థన, వైద్యుత, సూర్యరూపములగు మూడు మూర్తులను ఏర్పరచినారు. ఆ దేవతలు ఆ మూడు మూర్తులలో జగత్పాలకమగు పార్థివమూర్తిని మర్త్యలోకమున ఉంచినారు. మిగిలిన రెండింటిని అంతరిక్షమునకు చేర్చినారు.

10. ధనాభిలాషులగు ప్రజలు తమ ప్రభువగు మేధావి అగ్నిని కరవాలము చక్కపరచినట్లు సంస్కరింతురు. అగ్ని ఉన్నత, నిన్ను ప్రదేశములకు వ్యాపించును. సాగును. సకల భువనములను గర్భమున ధరించును.

11. వైశ్వానర అగ్ని నవజాతుడు. అభీష్టవరదుడు. అతడు నానాస్థానములందు సింహమువలె గర్జించును. అనేక జఠరములందు వర్ధిల్లును. అతడు అత్యంత తేజస్వి. మరణ రహితుడు. యజమానికి రమణీయ వస్తువులు ప్రసాదించును.

12. వైశ్వానరుడు స్తోతలకు స్తవనీయుడు. అతడు అనాది పురుషుని వలె అంతరిక్షపు వీపున ఎక్కును. అతడు ప్రాచీన ఋషులవలె యజమానులకు ధనములు ప్రసాదించును. జాగృతులను చేయును. వైశ్వానరుడు దేవతల సాధారణ మార్గమున సూర్యరూపమున పరిభ్రమించును.

13. ద్యులోకవాసులు బలవంతులు. యజ్ఞార్హ్యులు. మేధావులు. స్తుతియోగ్యులు. వారు అగ్నిని ద్యులోకము నుండి తెచ్చినారు. వాయువు ద్వారా పృథ్వీమీద ప్రతిష్ఠింప చేసినారు. అట్టి అగ్ని నానాగతిమంతుడు. పింగళ కిరణవంతుడు. ప్రకాశమానుడు. ఆ అగ్ని నుండి మేము నవీన ధనమును అర్థించుచున్నాము.

14. అగ్ని ప్రదీప్తుడు. యజ్ఞగమనకారి. సర్వపదార్థజ్ఞాత. ద్యులోకమునకు పతాక స్వరూపుడు. సూర్యాంతర్గతుడు. ఉషఃకాలమున జాగృతుడు. అన్నవంతుడు. మహామహుడు. అట్టి అగ్నిని మేము స్తోత్రముల ద్వారా యాచించుచున్నాము.

15. అగ్ని స్తోతవ్యుడు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. సర్వదా పరిశుద్ధుడు. అకుటిలుడు. దాత. శ్రేష్ఠుడు. విశ్వదర్శకుడు. రథమువలె బహువన్నెలవాడు. దర్శనీయరూపి. సదామానవుల కళ్యాణ కర్త. అట్టి నేను ధనము యాచింతును.

మూడవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-వైశ్వానర అగ్ని, ఛందస్సు-జగతి.

1. మేధావులగు స్తోతలు సన్మార్గ ప్రాప్తికొఱకు బహు బలశాలి. వైశ్వానరుని గూర్చిన యజ్ఞమున రమణీయ స్తోత్రములను పఠింతురు. అమరుడగు అగ్ని హవ్యప్రదానము ద్వారా దేవతలను సేవించును. అందువలన ఎంతటివాడును, సనాతన యజ్ఞమును దూషితము చేయలేడు.

2. అగ్ని దర్శనీయుడగు హోత. అతడు దేవదూతగా ద్యావాపృథ్వులమధ్య సంచరించును. ధీమంతుడగు అగ్ని దేవతల ద్వారా ప్రేరితుడగును. యజమానిముందు ప్రతిష్ఠించబడును. ఉపవిష్టుడగును. మహాయజ్ఞమును అలంకృతము చేయును.

3. అగ్ని యజ్ఞకేతన స్వరూపుడు. యజ్ఞసాధకుడు. మేధావిజనులు తమవీరకృత్యముల ద్వారా అగ్నిని పూజింతురు.

స్తోతలు తమకు యోగ్యములయిన కర్మలను అగ్నికి అర్పింతురు. అగ్ని అట్టి యజమానుల సుఖములను ఆశించును.

4. అగ్ని యజ్ఞ పిత. స్తోతలకు బలదాత. ఋత్విక్కులకు జ్ఞానదాత. యజ్ఞాది కర్మలకు సాధనభూతుడు. అట్టి అగ్ని పార్థివ, వైద్యుతాది రూపముల ద్యావాపృథ్వులందు ప్రవేశించును. అత్యంత ప్రియుడు, తేజస్వి అగ్ని యజమానులచేత స్తుతించబడును.

5. వైశ్వానరాగ్ని ఆహ్లాదకుడు. ఆహ్లాద జనక రథపువాడు. పింగళవర్ణుడు. జలమధ్యవాసి. సర్వజ్ఞుడు. సర్వ వ్యాప్తుడు. శీఘ్రగామి. బలశాలి. భర్త. దీప్తివంతుడు. దేవతలు వైశ్వానరాగ్నిని ఈ లోకమున స్థాపించినారు.

6. యజ్ఞసాధక దేవతలు, ఋత్విక్కులతో కలిసి కర్మ ద్వారా యజమానిచేయు నానావిధ యజ్ఞసాధకమగు అగ్ని మరియు నేత, శీఘ్రగామి, శత్రునాశకమగు అగ్ని మాత్రమే ద్యావాపృథ్వుల మధ్యకు వెళ్లగలడు.

7. మేము సుపుత్రవంతులము, దీర్ఘాయుష్మంతులము కావలెను. అందుకుగాను అగ్నీ ! నీవు దేవతలను స్తుతించుము. అన్నము ద్వారా వారిని ప్రీతులను చేయుము. మాకు ధాన్యము కలుగుటకు వర్షము కలిగించుము. అన్నదానము చేయుము. సర్వదా అప్రమత్తుడవగు అగ్నీ ! నీవు మంచి కర్మలవాడవు. దేవతలకు ప్రియుడవు. యజమానికి అన్నమును ప్రసాదించుము.

8. అగ్ని మానవులకు భర్త. మహామహుడు. అతిథి భూతుడు. బుద్ధినియంత. ఋత్విజప్రియుడు. యజ్ఞజ్ఞాపకుడు. వేగయుక్తుడు. సర్వభూతజ్ఞుడు. నేతృజనులు సమృద్ధి కొఱకుగాను అగ్నికి నమస్కరింతురు. స్తుతింతురు. ప్రశంసింతురు.

9. దీప్తిమంతుడు, స్తవ్యుడు, కమనీయుడు, సుందరుడు రథవంతుడగు అగ్ని స్వబలమున సమస్తప్రజలను వ్యక్తపరచును. అనేకుల పాలకుడు, గృహమునందు నివసించు అగ్నియొక్క సకల కర్మములను, మేము సుందర స్తోత్రముల ద్వారా ప్రకాశితము చేతుము.

10. వైశ్వానరా ! నీవు విజ్ఞుడవు. నీవు సర్వజ్ఞుడవు అగుటకు కారణభూతమగు తేజస్సును నేను స్తుతింతును. పుట్టగానే నీవు ద్యావాపృథ్వులను, సమస్త భువనములందు వ్యాపించినావు. నీవు సకల భూతములను వ్యాపింప చేసెదవు.

11. వైశ్వానరుడు యజ్ఞాది కర్మలు చేయగోరు యజమానులకు ప్రసాదించును. వైశ్వానరుని కర్మముందు అనంత ధనము ఉన్నది. వీరుడగు వైశ్వానరుడు తన తలిదండ్రులగు ద్యావాపృథ్వులను పూజించుచు ఉద్భవించినాడు.

నాలుగవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-వేరువేరు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. సమిద్ధాగ్నీ ! అనుకూల మనస్కుడవయి మేల్కొనుము. నీవు అత్యంత గతిశీల తేజోవంతుడవు అగుము. మాకు ధనమును అనుగ్రహింపుము. జ్యోతిర్మంతమగు అగ్నీ ! నీవు దేవతలను యజ్ఞమునకు తీసికొని రమ్ము. నీవు దేవతల సఖుడువు. మేము మంచి మనసుతో దేవతల యజ్ఞము చేయుదుము.

(సమిధలతో వేలుగునది సమిద్ధాగ్ని)

2. వరుణ, మిత్ర అగ్నులు 'తనూనపాత' అగ్నిని నిత్యము మూడు మారులు యజ్ఞము చేయుదురు. వారే జలకారకమగు ఈ యజ్ఞమునకు వృష్టిమున్నగు ఫలములను ప్రసాదించవలెను.

3. దేవతలను ఆహ్వానించు అగ్నివద్దకు సర్వజన ప్రియములగు స్తోత్రములు చేరవలెను. అగ్ని ప్రధానుడు. అభీష్టవర్ష, వందనీయుడు. ప్రసన్నత కలిగించుటకుగాను ఇళ అగ్ని వద్దకు చేరవలెను. అగ్ని యజ్ఞకర్మములందు కుశలుడు. మా ప్రేరణతో అగ్ని యజ్ఞము చేయవలెను.

4. అగ్ని మరియు బర్హిరూప అగ్ని కొఱకు యజ్ఞమున ఒక ఉన్నత మార్గము ఏర్పడినది. దీప్తియుక్తమగు హవ్యము పైకి వెల్లును. దీప్తిమంతమగు యజ్ఞగృహమున హోత ఉపనిష్టుడయి ఉన్నాడు. దేవతల ద్వారా వ్యాప్తములయిన కుశలను మేము పరచెదము.

5. జలముల ద్వారా లోకములను ప్రసన్నములను చేయు దేవతలు సప్తయజ్ఞములకు వెల్లుదురు. వారు నిష్కపట చిత్తమున నరరూపులయి ప్రత్యక్షముగ మా ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెనని ప్రార్థించుచున్నాము.

("విగ్రహవత్యో యజ్ఞద్వారాభిమానిన్యో దేవతాం" అని శాయణుడు. యజ్ఞములందు విగ్రహరూపమున నెలకొల్పబడిన దేవతలు)

6. దివారాత్రములు అగ్నిరూపములు. అవి కలిసిగాని, వేరువేరుగాని సశరీరులయి ప్రకాశించుచు రావలెను. మిత్ర, వరుణ, ఇంద్రులు ఏరూపమున మమ్ము అనుగ్రహింతురో తేజోవంతములగు ఆ రూపములు ధరించవలెను.

7. నేను దివ్యులు, ప్రధానులు, అగ్నిరూపులగు ఉభయ హోతలను ప్రసన్నులను చేతును. యజ్ఞాభిలాషులు, అగ్ని స్వరూపులగు ఋత్విక్కులు హవ్యము ద్వారా అగ్నిని ప్రమత్తుని చేయుదురు. వ్రత రక్షకులు, దీప్తిశాలురు, ఋత్విక్కులు ప్రత్యేక వ్రతమునందు యజ్ఞరూపాగ్నితో ఈ మాట చెప్పుదురు.

8. సూర్యసంబంధువులతో అగ్నిరూపి అగు భారతి విచ్చేయవలెను. దేవతలు, మానవులతో ఇళ విచ్చేయవలెను.

అగ్ని విచ్చేయవలెను. సారస్వతగణ సహితయై సరస్వతి విచ్చేయవలెను. ఈ ముగ్గురు దేవేరులు సమ్ముఖస్థ కుశలపై ఆసీనులు కావలెను.

9. అగ్నిరూప త్వష్టా ! నీవు సంతృప్తుడగు అగుము. వీరుడు, కర్మకుశలుడు, బలశాలి, సోమాభిషవమునకు ప్రస్తరహస్తుడు, దేవాభిలాషి అగు పుత్రుడు కలుగునట్లు మాకు త్రాణకుశలము, పుష్టికరము అగు వీర్యమును ప్రసాదించుము.

10. అగ్నిరూప వనస్పతీ ! నీవు దేవతలను తీసికొనిరమ్ము. పశువుల సంస్కారాగ్నియగు వనస్పతి దేవతలకు హవ్యము అగును.

దేవతల జన్మమును తెలిసినవాడు అగ్ని. అట్టి అగ్ని యజ్ఞరూప దేవతలను ఆహ్వానించవలెను. యజ్ఞము చేయవలెను.

11. అగ్నీ ! నీవు దీప్తియుక్తుడవు అగుము. ఇంద్రుని శీఘ్రతాకారి దేవతలను వెంటతీసికొనుము. వారి సహితముగ ఒకే రథముమీద మా ముందునకు విచ్చేయుము. సుపుత్రయుక్త అదితి కుశలపై కూర్చుండవలెను. నిత్యులగు దేవగుణములు స్వాహాకారవంతులయి, తృప్తులు కావలెను.

అయిదవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని ఉషను తెలిసినవాడు. మేధావియగు అగ్ని జ్ఞానవంతుల మార్గమున సాగుటకు మేల్కొనును. అత్యంత తేజస్వియగు అగ్ని దేవాభిలాషులగు వ్యక్తులద్వారా ప్రదీప్తుడు అగును. అజ్ఞాన ద్వారములను భేదించును.

2. అగ్ని పూజ్యుడు. స్తోతల స్తోత్రములు, వాక్యములు, మంత్రముల ద్వారా వర్ధిల్లును. దేవదూత అగ్ని అనేక యజ్ఞములందలి దీప్తిని పొందకోరి ప్రాతఃకాలమున ప్రకాశమానుడు అగును.

3. అగ్ని యజమానులకు మిత్రుడు. యజ్ఞము ద్వారా కోరికలు తీర్చువాడు. జలములకు పుత్రుడు. అగ్ని మానవుల మధ్య నిలిచినాడు. అగ్ని స్పృహణీయుడు. యజనీయుడు. అగ్ని ఉన్నతస్థానమున ఆసీనుడు అయినాడు. జ్ఞాని అగు అగ్ని స్తోతల స్తుతియోగ్యుడు.

4. అగ్ని సమిధలను కూడినపుడు మిత్రుడు అగును. అతడే మిత్ర హోత, సర్వజ్ఞ వరుణుడు అగును. ఆ మిత్రుడే దానశీల అధ్వర్యు, ప్రేరకవాయువు అగును. అతడు నదులకు, పర్వతములకు మిత్రుడు.

5. సుందరాగ్ని సర్వవ్యాప్త పృథివిని రక్షించును. మహాగ్ని సూర్యుడు విహరించు అంతరిక్షమును రక్షించును. అంతరిక్ష మధ్యమున మరుత్తులను రక్షించును. దేవతల ప్రసన్న కారకము అగు యజ్ఞమును రక్షించును.

6. అగ్ని మహామహుడు. జ్ఞాతవ్యులకు జ్ఞాత. అతడు ప్రశంసనీయమగు సుందర జలములను కలిగించును. నిద్రించినపుడు సహితము అగ్ని చర్మము, రూపము దీప్తిమంతముగా ఉండును. అగ్ని దానిని జాగ్రత్తగా రక్షించును.

7. దీప్తిమంతుడు, స్తోత్రవ్యుడు, స్వస్థాన ప్రియుడగు అగ్ని ఆరూఢుడు అయినాడు. దీప్తిశాలి, శుద్ధుడు, మహంతుడు, పతిత్రుడు, అగ్ని మాతాపితలగు ద్యావా పృథ్వులను నవీనతరము చేయును.

8. అగ్నిని జన్మించగనే ఓషధులు ధరించినవి. అప్పుడు పిల్లకాలువల నీటివలె శోభించు ఓషధులు జలముల ద్వారా పెరిగి ఫలములను ఇచ్చినవి. మాతాపితలగు ద్యావాపృథ్వుల వడిలో పెరిగిన అగ్ని మమ్ము రక్షించవలెను.

9. మా స్తుతుల దీప్తిద్వారా అగ్ని మహామహుడు అయినాడు. అగ్ని పృథివి నాభిస్థానమున నిలిచి, అంతరిక్షమును వెలిగించుచున్నాడు. సర్వజనుల మిత్రుడు, స్తుతియోగ్యుడు, అరణి ప్రదీప్తుడగు అగ్ని దేవదూత కావలెను. యజ్ఞమునకు దేవతలను ఆహ్వానించవలెను.

10. 'మాతరిశ్వ' భృగువుల కొఱకు గృహస్థిత, హవ్యావాహక అగ్నిని ప్రజ్వలింప చేసినపుడు తేజస్వులలో శ్రేష్ఠుడగు మహాగ్ని తన తేజస్సున స్వర్గమును స్తబ్ధము చేసినాడు.

11. అగ్నీ ! స్తోతలకు కర్మభూమియు, ధేను ప్రదాత్రియునగు భూమిని ప్రసాదించుము. మాకు వంశ వర్ధనుడు. సంతతి జనితయు అగు పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

ఆరవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. యజ్ఞకర్తలారా ! మీరు సోమాభిలాషులు. మీరు మంత్రము ద్వారా ప్రేరితులు కండు. దేవార్చన సాధకము అగు స్రుక్కును తెండు. దానిని ఆహవ అగ్నియొక్క దక్షిణ దిశకు చేర్చవలెను. అన్నవంతము అగు అగ్రభాగము పూర్వదిశయందు ఉన్నదియు, అగ్నికొఱకు అన్నము ధరించునదియు, ఘృతయుక్తము అగు స్రుక్కు వెళ్లును.

2. అగ్నీ ! నీవు జన్మించగనే ద్యావాపృథ్వులను పూరింపుము. యాగయోగ్యుడవు, మహిమాన్వితుడవగు నీవు అంతరిక్షము, పృథ్విని మించుము. నీ అంశభూతములగు అగ్ని యొక్క సప్తజిహ్వాలు పూజించబడవలెను.

3. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. దేవాభిలషులు, హవ్యయుక్తులగు మానవులు దీప్తిమంతమగు నీ తేజస్సును స్తుతింతురు. అప్పుడు అంతరిక్షము, భూమి, యజ్ఞార్హా దేవతలు యజ్ఞ సంపాదనకునిన్ను స్తుతింతురు.

4. యజమానులకు ప్రియుడవగు మహాగ్నీ ! నీవు ద్యావాపృథ్వుల నడుమ మహిమాన్వితమగు నీ స్థానమున కూర్చున్నావు. ఆక్రమణశీల, సపత్నీభూత, జరారహిత, అహింసిత, క్షీరప్రదాయినులగు ద్యావాపృథ్వులు అత్యంత గమనశీల అగ్నికి గోవులు అగును.

5. అగ్నీ ! నీవు సర్వోత్కృష్టుడవు. నీ కర్మ గొప్పది. నీవు యజ్ఞము ద్వారా ద్యావా పృథ్వులను విస్తృత పరచినావు. నీవు దూతవు. అభీష్ట వరదుడవు. నీవు జన్మించగనే యజమానికి 'నేత' వు అగుము.

6. ద్యుతిమంతా ! అగ్నీ ! నీ అశ్వములు 'రోహిత' నామకములు. అవి ప్రశస్త కేశములు కలవి. రజ్జుయుక్తములు. ఘృతస్రవములు. వానిని యజ్ఞసమ్ముఖమున సమారోపింపుము. అనంతరము దేవతలందరిని ఆహ్వానించుము. సర్వభూతజ్ఞా ! వారిని సుందర యజ్ఞయుక్తులను చేయుము.

7. అగ్నీ ! నీవు అరణ్యములందలి జలములను శోషింప చేసినపుడు నీ వెలుగు సూర్యుని మించిపోవును. సనాతనము, ప్రకాశమానము అగు ఉష వెనుక నీవు అవతరింతువు. స్తుతియోగ్యుడు, హోత అగ్నిని స్తోతలు స్తుతింతురు.

8. విస్తీర్ణ అంతరిక్షమున ఉన్న దేవగణములు, ఆకాశపు వెలుగులందు ఉన్న సర్వదేవతలు, 'ఉమ్' సంజ్ఞక యజనీయ పితరులు ఆహూతులయిన వచ్చినవారందరు రథియగు అగ్నికి అశ్వములు అగుదురు.

9. అగ్నీ ! పైన చెప్పిన దేవతలందరితో ఒక రథమునగాని నానా రథములపైగాని మాముందునకు విచ్చేయుము. ఏలననగా నీ అశ్వములు సమర్థములు. దేవతలను వారి భార్యల సహితముగా అన్నము కొఱకు తీసికొనిరమ్ము. సోమముతో వారిని పరితుష్టులను చేయుము.

10. సువిశాల ద్యావాపృథ్వులు సమృద్ధికొఱకు విశేష యజ్ఞమున అగ్నిని ప్రశంసింతురు. వారే దేవతలకు హోతలు. సుందరరూపులు, జలవతులు, సత్యస్వరూపులగు ద్యావా పృథ్వులు యజ్ఞమువలె సత్యము నుండి ఆవిర్భవించి నహోత-అగ్నికి అనుకూలుడు.

11. అగ్నీ ! స్తోతలకు కర్మభూమియు, ధేను ప్రదాత్రియునగు భూమిని ప్రసాదించుము. మాకు వంశవర్ధనుడు, సంతతి జనియు అగు పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

ఇయ్యది:-

దాశరథి లక్ష్మణాచార్య బుచ్చమాంబల పౌత్రుండును, విద్వాన్ వేంకటాచార్య వేంకటాంబల పుత్రుండును ఆంధ్ర ఆస్థానకవి దాశరథి కృష్ణమాచార్య అనుజుండును కమలానామ్మి ధర్మపత్నీ సహితుండును సుందర సులభవచన శ్రీమద్రామాయణ, శ్రీమద్భాగవత, సీతాచరిత, హరివంశ సహిత, శ్రీమహాభారత, శ్రీమద్భగవద్గీత, భారత సూక్తాది అనేక గ్రంథ కర్తయునగు దాశరథి రంగాచార్య విరచిత ఆంధ్ర వచన ఋగ్వేద సంహితమున రెండవ అష్టకము సమాప్తము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

మూడవ అష్టకము

శుక్లాంబర ధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం |
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే ||

మూడవ మండలము

మొదటి అధ్యాయము **మొదటి అనువాకము**

ఏడవ సూక్తము

ఋషి విశ్వామిత్రుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని శ్వేతపృష్ఠుడు. సకలము ధరించువాడు. అగ్ని కిరణములు ఉత్తమముగా ఉదయించును. అవి అగ్నికి మాతా పితృరూపులయిన ద్యావాపృథ్వులందు ప్రవేశించును. అవి సప్తనదులందు ప్రవేశించును. నలువైపులున్న అగ్నికి మాతాపితరు రూపులయిన ద్యావాపృథ్వులు సకలమున వ్యాపించి ఉన్నవి. చక్కగా యజ్ఞము జరుగుటకుగాను అవి అగ్నికి దీర్ఘాయువు ప్రసాదించును.

2. ద్యులోకవాసియగు ధేనువే అభీష్టవర్షి అగ్నికి అశ్వము. జలవాహినులు, ప్రకాశవంతులగు నదులు అగ్నికి నివాస స్థానము. అగ్నీ ! నీవు 'సత్యము' యొక్క గృహమున నిలువదలతువు. "ఋతస్య త్వాపదపి" నీ జ్వాలను ప్రసాదింతువు. అగ్నీ ! ఒక్క ఆవు లేక మాధ్యమిక వాక్కు నిన్ను సేవించును.

3. అగ్ని ధనవంతులలో శ్రేష్ఠ ధనస్వామి. జ్ఞానవంతుడు. అధిపతి. అతసు సుఖమును నియంత్రించగల వడవలను,

అధిరోహించినాడు. అగ్ని శ్వేతపృష్ఠుడు. నలువైపుల వ్యాపించువాడు. అతడు తన నిరంతర గమనమునకుగాను వడవలను విడిచినాడు.

(శాయణుడు వడవాః అన్నాడు. ఇవి సుశిక్షితములగు అశ్వములు లేక కిరణములు కావచ్చును. అగ్ని అంటుకున్నపుడు కిరణములుండును. జ్వాలామూర్తి అయినపుడు కిరణములను విడుచును).

4. నదులు జలము కలిగించునవి. ప్రవహించునవి. అవి అగ్నిని ధరించినవి. అగ్ని మహితాత్ముడు. త్వష్ట పుత్రుడు. జరారహితుడు. సకల విశ్వములను ధరించు అభిలాషి, పురుషుడు ఒకే స్త్రీ వద్దకు పోవును. అట్లే అగ్ని నదుల వద్దకు పోవును. ప్రదీప్తుడు అగును. ద్యావాపృథ్వులందు ప్రవేశించును.

5. అగ్ని అభీష్టవరదుడు. అహింసకుడు. జనులు అగ్నియొక్క ఆశ్రయ జనిత సుఖమును ఎరుంగుదురు. అగ్నికి అజ్ఞానువర్తులు అగుదురు. మానవుల శ్రేష్ఠ స్తుతిరూప వాక్యములు ఎన్నదగినవి అయినపుడు వారు ద్యులోకదీప్తికర్తలు, శోభనులు, దీప్తియుక్తులు అయి విరాజిల్లుదురు.

6. మహామహులకు మహామహులయిన మాతా పితృరూప ద్యావా పృథ్వులను అగ్ని గ్రహించినాడు. అట్టి అగ్నిని యజమాని ఉచ్ఛస్వరమున స్తుతించినాడు. అట్టి స్తుతి జనిత సుఖము అగ్నిని చేరినది. జలసేచన కర్త అగ్ని రాత్రిపూట నలువైపుల వ్యాపించిన స్వకీయ తేజస్సును స్తోత్రవద్దకు పంపినాడు.

7. అయిదుగురు అధ్వర్యులు, ఏడుగురు హోతల సహితులయి గమనశీల అగ్నిప్రియ స్థానమును రక్షింతురు. దేవతలు దేవతుల్య స్తోతల యజ్ఞములకు విచ్చేయుదురు. అందువలన సోమపానము కొఱకు పూర్వదిశకు వెళ్లుజరారహిత, సోమరస వర్షి స్తోతలు ప్రసన్నులు అగుదురు.

8. దైవ హోతవరులు-దివ్యస్వరూపులునగు రెండు ముఖ్య అగ్నులను నేను, విశ్వామిత్రుడును అలంకరించుచున్నాము. హోతలు ఏడుగురు సోమము ద్వారా ప్రసన్నులు అగుదురు. స్తోతకర్త, యజ్ఞ రక్షకుడు. దీప్తిశాలి అగు హోత "అగ్నియే సత్యము" అగును. "ఋతమిత్త ఆహు"

9. అగ్నీ ! నీవు దేదీప్యమానుడవు. దేవదూతవు. మహాహనుడవు. అందరిని అతిక్రమించువాడవు. అనేక వర్ణములవాడవు. అభీష్టవర్షివి. నీ కొఱకు అతి విస్తృతములు, సర్వత్ర వ్యాప్తములగు జ్వాలలు వృషభమువలె సంచరించును. నీవు మాదకుడవు. జ్ఞానివి. నీవు పూజ్య దేవతలను, ద్యావాపృథ్వులను ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానింతువు.

10. ఉషఃకాలమున అన్నము ద్వారా యజ్ఞము ప్రారంభము అగును. ఉషఃకాలము శుభంకరవాక్య యుక్తము అగును. ఉషఃకాలము మానవులసందడి, పక్షుల కిలకిలారావములతో మనోహరము అగును. అట్టి ఉషస్సులు

గమనశీలుడగు అగ్నికొఱకు ధనవంతము, ప్రకాశవంతము అగును. అగ్నీ ! నీవు మహిమాన్వితుడవు. యజమాని పాపములను నశింప చేయుము.

11. అగ్నీ ! స్తోతలకు కర్మభూమియు, ధేను ప్రదాత్రియునగు భూమిని ప్రసాదించుము. మాకు వంశవర్ధనుడు, సంతతిజనియు అగు పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - యూపము, విశ్వదేవతలు
ఛందస్సు - అనుష్టుప్, తక్కినవి త్రిష్టుప్.

1. వనస్పతులారా ! దేవతల అభిలాషులు అగు అధ్వర్యులు దేవసంబంధమగు మధువుద్వారా మిమ్ము అభిషేకింతురు. మీరు ఉన్నత ఆశయము కలవారయినను మాతృభూతము భూమి వడిలో శయనించినను మాకు ధనములు ప్రసాదించుడు.

("మధుదివ్యం యదాజ్యం" అన్నాడు శాయణుడు. దైవమధువు అనగా ఆజ్యము అని అర్థము. మధుర భావము అని దయానందుడు. దైవ్య గానములు అని గ్రీఫిత్. మధువు తేనె కూడ అగును)

2. యూపమా ! నీవు సమిద్ధ లేక ఆహవనీయ అగ్నికి పూర్వదిశలో నిలువుము. అజరము, సుందరము, అపత్యయుక్తమగు ధనములు ప్రసాదించుము. మహా సంపదల ఔన్నత్యమునకు ఎదుగుము.

(యజ్ఞమున స్థాపించు బలిస్తంభము యూపము)

3. వనసప్తీ ! నీవు భూమిమీద ఉత్తమ యజ్ఞప్రదేశమున ఉత్పన్నమగుము. నీవు సుందర పరిమాణయుక్తవు. యజ్ఞ నిర్వాహకునకు అన్నము అనుగ్రహింపుము.

4. యూపము దృఢాంగము, సుందర జిహ్వావంతము, జిహ్వాపరివేష్టితము. అట్టి యూపము విచ్చేయవలెను. సమస్త వనస్పతులకన్న యూపమే ఉత్తమ రూపమున ఉత్పన్నమయినది. జ్ఞానులగు మేధావులు హృదయములందు దేవతలను నిలిపి, మంచిధ్యానమున, యూపమును ఆరోహింప చేసెదరు.

5. భూమి మీద యూపము వృక్షరూపమున ఉత్పన్నమయినది. మానవులతోపాటు యజ్ఞమున సుశోభితము అయినది. యూపము దినములను సుదినములు చేయును. కర్మనిష్ఠులు, విద్వాంసులు అధ్వర్యులు ఆ యూపమును ప్రక్షాళనచేసి పరిశుద్ధము చేసెదరు. దేవతల యాజకులు మేదావులగు హోతలు మంత్రోచ్చారణ చేయుదురు.

6. యూపమా ! దేవాభిలాషులు, కర్మలకు నాయకులు అధ్వర్యాదులు నిన్ను అవటమున ప్రతిష్ఠించినారు. పాతినారు. కుఠారము గొడ్డలి నిన్ను కొట్టినది. నీవు కాష్ఠఖండములుగల దీప్తిమంతుడవు. మాకు అపత్య సహితమగు ఉత్తమ ధనమును ప్రసాదించుము.

7. యూపము భూమిమీద పరశువుతో కోయబడినది. ఋత్విక్కులచే పాతబడినది. అది యజ్ఞ సాధకము అగును. ఆ యూపములు అన్నియు మా హవ్యములను దేవతలకు చేర్చవలెను.

8. ఆదిత్యుడు, రుద్రుడు, వసువు, ద్యావాపృథ్వులు, అంతరిక్షము వీరందరు కలిసి ఈ యజ్ఞమును రక్షించవలెను. యూపధ్వజారోహణము చేయవలెను.

9. దీప్త వస్త్రమున ఆచ్ఛాదితము, హంసలవలె శ్రేణీపూర్వక గమనవంతము, ఖండయుక్త యూపము మా వద్దకు రావలెను. మేధావులు అధ్వర్యులచే యజ్ఞపూర్వ దిశన ఆరోహించబడిన యూపములు అన్నియు దేవమార్గమును అవలంబించును.

10. సుస్వరూపలు ఖండవంతములగు యూపములు పశువుల శృంగములవలె భూమికి శృంగములయి మొలిచినట్లు కనిపించును. యజ్ఞమున ఋత్విక్కుల స్తుతులను విను యూపము యుద్ధమున మమ్ము రక్షించవలెను.

11. వనస్పతీ ! మొదటికి నరుకబడిన స్థాణువా ! ఈ పదునైన పరశువు నీకు మహా సౌభాగ్యమును ప్రసాదించినది. నీవు వందల శాఖలు గలదానవయి పుట్టుము. మేము కూడ వేలశాఖలు గలవారలమై ఆవిర్భవింతుము. "సహస్ర వల్శావివయం రుహేమ."

తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు 1-8 బృహతి, 9 త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు జలములకు పౌత్రుడవు. సుందర ధనవంతుడవు. దీప్తిమంతుడవు. నిరుపద్రవివి. లోకములకు ప్రాప్తవ్యుడవు. మేము నీకు మిత్రులవంటి వారలము. మనుష్యులము. మా రక్షణకుగాను నిన్ను ప్రార్థించుచున్నాము.

2. అగ్నీ ! నీవు సమస్త అరణ్యములను రక్షింపుము. మాతృరూప జలమున చేరి శాంతుడవు అగుము. నీవు సర్వదా శాంతముగా ఉండుట సహించరానిది. కావున దూరముగా ఉన్నను సన్నిహితుడవు అగుము. "దూరేపన్నిహాభవ"

3. అగ్నీ ! నీవు స్తోతల మనోకామనలను గుర్తింతువు. సంతుష్టుడవు అగుదువు. నీవు పదహారుమంది

ఋత్విక్కులతో స్నేహముగా ఉందువు. వారిలో కొందరు విశేషరూపమున హోమము చేయుటకు సాగుదురు. మిగిలినవారు నలువైపుల కూర్చుందురు.

4. అగ్ని గుహలో ఉన్న సింహమువలె జలములందు ఉన్నవాడు, శత్రువులను, బహుసేనలను ఓడించువాడు. అట్టి అగ్నిని ద్రోహరహితులు, చిరంజీవులగు విశ్వదేవతలు గ్రహించినారు.

5. గాలి తిరుగుడు కొడుకును తండ్రి గుంజుకొని వచ్చును. అట్లే స్వచ్ఛందముగా దాగినవాడును మంథనమున లభించువాడును అగు అగ్నిని "మాతరిశ్వ' దేవతల వద్దకు తెచ్చినది.

6. అగ్ని సర్వదా మానవుల హితము కోరువాడు. నిరంతర తరుణ వయస్కుడు. అగ్నీ ! నీవు నీ మహిమవలన సమస్త యజ్ఞములను విశేష రూపమున పాలించెదవు. అందువలననే హవ్యవాహనుడవు అగు నిన్ను మానవులు దేవదూతగా గ్రహించినారు.

7. అగ్నీ ! సాయంకాలమున నీవు సమిధవంతుడవు అగుదువు. అప్పుడు సకల జంతువులు నీవద్ద కూర్చుండును. ఈ నీ మనోహర కార్యము బాలునివలె అజ్ఞునకు సహితము ఫలప్రదానము చేసి సంతుష్టి కలిగించును.

(బాలుడు పసివాడు అందరిని మురిపించును. అట్లే అగ్నియు. అతనిని ఎరుగవలసిన పనిలేదు)

8. అగ్ని పావనదీప్తిమంతుడు. కాష్ఠాదులందు శయనించువాడు. సుకర్ముడు. అగ్ని హోమము చేయుడు.

అగ్ని బహువ్యాప్తుడు. దూత స్వరూపుడు. శీఘ్రగామి సనాతనుడు. స్తుతియోగ్యుడు. దీప్తిమంతుడు. అగ్నిని పూజించుడు.

9. మూడువేల మూడువందల ముప్పదితొమ్మిదిమంది దేవతలు అగ్నిని పూజించినారు. ఘృతమున అగ్నిని సిక్తము చేసినారు. అగ్నికొఱకు విశాలములగు కుశలు పరచినారు. అనంతరము దేవతలు అగ్నిని హోతగా భావించి కుశలమీద ఆ సీనుని చేసినారు.

ఆలోచనామృతము

1. లోచనమునకు అందనిది ఆలోచనము. మానవుని సర్వావయవములను శాసించునది మనసు. మనసు ఆదేశించనిది ఏ అవయవమును పనిచేయదు. కన్ను చూచినట్లున్నను మనసు లేనిది కానలేము. మనిషి అక్కడే ఉండును. మనసులేకున్న గ్రహించలేడు. అట్లని ప్రాణము లేదనలేము. చలనము ఉన్నది. ప్రాణము జీవించుటకు మాత్రము పనికివచ్చును.

జీవితమునకు మనసు ఆవశ్యము.

ఇతర ప్రాణులకు లేనిది, మనిషికి ఉన్నది, విశిష్టమయినది మనసు మాత్రమే !

మనువు సంతతి అయినందువలనకాదు మనసు ఉన్నందున మానవుడు అయినాడు. "మనయేవ మనుష్యాణం కారణం బంధమోక్షయోః" అన్నాడు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు గీతలో. బంధమోక్షములకు కాయిక కర్మకాదు. మానసిక కర్మ కారణము.

పసివానిచేయి జారిపడిన అద్దమును గురించి నేను కావలెనని పడవేయలేదు. అనుమాట వచ్చును. అట్లన్న అనుకొనక చేసిన పని తప్పుకాదని పసివానికి సహితము తెలియును.

శాసనరీత్యా కూడా అనుకొనక చేసినది నేరముకాదు. ఆలోచనము మనసునకు సంబంధించినది. మనసు ఆకాశము వంటిది. దానికి అవధులు లేవు. ఇప్పటికి శాస్త్ర రంగమున శబ్దమును మించిన వేగము సాధించినాము. కాని మనసును మించిన కాదు. మనసును పోలిన వేగమును సాధించుట దుస్సాధ్యమే కాదు. అసాధ్యము.

అయినను మనసు చెప్పినదంతయు సత్యము కాదు.

మానవుడు ఇంకను సత్యమును ఎరుగవలసి ఉన్నది.

నా మనసుకు అందినదే ఆలోచనామృతము.

2. ఋగ్వేదమున పది మండలములు ఉన్నవి. వీరిలో రెండవ మండలము నుండి ఎనిమిదవ మండలము వరకు ప్రతి మండలమునకు ఒకడే ద్రష్ట, స్మర్త అగును. ఒకటి, తొమ్మిది, పదిమండలములకు ద్రష్టలు అనేకులు.

ఈ మూడవ మండలమునకు గాధేయ విశ్వామిత్రుడు ద్రష్ట.

మనకు పరిచయమున్న విశ్వామిత్రుడు పురాణ విశ్వామిత్రుడు. అతడు కోపిష్టి. హరిశ్చంద్రుని కథయందలి విశ్వామిత్రుని గుణగుణములు మనకు తెలియును.

శ్రీ మద్రామాయణమునందలి విశ్వామిత్రునకు పురాణ విశ్వామిత్రునకు పోలిక ఏమాత్రము లేదు. రామాయణ విశ్వామిత్రుడు క్షత్రియ పక్షపాతి. తపస్సంపన్నుడు. నరమేధమువంటి వాటిని అంతమొందించిన గొప్ప సంస్కర్త. "అన్యమింద్రం కరిష్యామి" అని బెదిరించి మరొక స్వర్గమును సృష్టించిన గొప్ప శాస్త్రజ్ఞుడు.

ఉభయ విశ్వామిత్రులను గాథేయులుగానే చెప్పినారు. అయినను నామసామ్యమును బట్టి వేదర్షులను, పురాణ ఋషులు అనుకొనుటకు వీలులేదు.

వేదములకు పురాణములకు మధ్య అనంతము అగాధమగు కాలమున్నది.

ఏదో ఒక విశేష కార్యము సాధించనివాడు ఋషి - ద్రష్ట - స్మర్త కాలేడు. కాలమును ఎదిరించి ఇంతకాలము నిలువలేడు.

i) ఈ మండలపు 4వ సూక్తము 5, 6 మంత్రములో దేవతలను "నృపేశః" నరరూపులనుగా పేర్కొనుట జరిగినది. "విగ్రహ వత్యోయజ్ఞద్వారాభిమానిన్యో దేవతాః" అని శాయణుడు వ్యాఖ్యానించినాడు. ఏతన్వాకవిరూపే, "విరూపే పృథగ్రూపే తన్వాప్రకాశరూపేణ శరీరేణ" అని శాయణుడు.

వేదమున ఇంతవరకు అలవోకగా ఒకచోట తప్ప ప్రకృతి శక్తులను రూపము ఉన్నవారిగా పూజించుట జరుగలేదు. ప్రకృతి శక్తులకు అనుగ్రహములున్నట్లే చెప్పబడినది. ఆగ్రహము ఉన్న జాడలు కనిపించవు.

ఇక్కడ తొలిసారిగా ప్రకృతి శక్తులను మానవరూపులుగా విగ్రహవంతులుగా ప్రవేశపెట్టుటకు ప్రయత్నము జరిగినది.

మహాయాన బౌద్ధులు విగ్రహారాధన ప్రారంభించిరి అనుట సరికాదనుటకు ఇది నిదర్శనము.

అహింసను గురించి సహితము వేదమున పెక్కుసార్లు పేర్కొనుట జరిగినది. మహావీర వర్ధమానుడు, గౌతమ బుద్ధుడు మాత్రమే అహింసను ప్రతిపాదించినారనుటను గురించియు ఆలోచించవలసి ఉన్నది. వారిద్దరు అహింసను ప్రజలలో ప్రచారముచేసి, అహింసను ఒక జీవన విధానముగా స్థాపించినారనునది తిరుగులేని నిజము.

ii) యజ్ఞము జరిపించు ఋత్విజాదులకు ఉన్నత స్థానము ఇచ్చుట జరిగినది. 7వ సూక్తము 8వ మంత్రమున వారిని దివ్యులుగను, అగ్నిసములుగను పేర్కొనుట జరిగినది. "దైవ్యహోతారా ప్రథమాన్యుంజే".

iii) గృత్సమదుడు పక్షిని ప్రవేశ పెట్టినాడు. విశ్వామిత్రుడు స్థావరమునకు పవిత్ర స్థానము కల్పించినాడు. యూపము ధ్వజ స్తంభమునకు పూర్వరూపము కావచ్చును. 8వ సూక్తమున యూపమునకు దేవతా స్థానము కల్పించబడినది.

ఇంతకుముందు అశ్వమేధ సందర్భమున బలి ఇచ్చిన అశ్వమునకు పద్గతులు కలుగును అని చెప్పినాడు. ఇప్పుడు యూపము కొఱకు నరికిన చెట్టునకు వందల శాఖలు కలుగును అనుచున్నాడు. "శతవల్శో విరోహ."

మంచి పనికి సద్గతులు కలుగును అను సత్ సంప్రదాయము.

iv) క్రతువునకు కర్మకాండ నిర్ణయించుట జరుగుచున్నది. యూపారోహణ పద్ధతి వివరించబడినది. నేటి ధ్వజారోహణమును తలపించుచున్నది.

9-3 మంత్రమున 16మంది ఋత్వికులను గురించి చెప్పబడినది. వారిలో 12మంది ఋత్విజులు వివిధ కార్యములు నిర్వహించుచు వచ్చిపోవుచుందురని నలుగురు ఉద్గాత ప్రభృతులు కూర్చొని మంత్రములు చదువుదురనియు శాయణాచార్యులు వ్యాఖ్యానించినారు.

5-9-9వ మంత్రమున త్రీణిశతా త్రీసహస్రాణ్యగ్నిం త్రింశాచ్చ దేవా నవంచాసపర్యన్. ఇది 3339 అగును. ఇది అగ్నిని పూజించు దేవత సంఖ్య.

ఇంతకు ముందు 33మంది దేవతలను గురించి చెప్పినారు. వీరిలో 11మంది భూమిమీద 11గురు అంతరిక్షమున 11గురు ద్యులోకము ఉన్నట్లు చెప్పినారు.

బృహదారణ్యకమున ఆనందగిరి ఈ సంఖ్యను 3336గా పేర్కొన్నారు.

దేవతలకు స్థిరసంఖ్య సాధ్యపడదు. ఋభువులు దేవత్వము సాధించుచుందురు.

9-2న అగ్నిని 'దూరేసన్నిహాభవ' దూరముగా ఉండి దగ్గరగా ఉన్నట్లు ఉండుము అంటున్నారు. దూరమున అదృశ్యముగా ఉన్న నీవు అరణులందు పుట్టి సన్నిహితుడవు అగుము, అవి శాయణుని సుందర వాఖ్య.

కొన్ని అందములయిన వర్ణనలు ఉన్నవి.

9-5 గాలి, తిరుగుడు కొడుకును తండ్రి గుంజుకొని వచ్చినట్లు మాతరిశ్వ అగ్నిని దేవతలకు చేర్చినది.

9-7 అగ్నిని బాలునితో పోల్చినాడు. తెలిసినవాడు. తెలియనివాడు అను భేదము లేక బాలుడు అందరికి ఆనందము కలిగించును. అట్లే అగ్నియు అన్నాడు.

9-4 "సింహమ్ ఇవ శ్రితమ్" గుహయందు సింహమువలె. అగ్ని జలములందు ఉన్నది అన్నాడు. గుహయందు ఉన్నపుడు సింహము శాంతముగా ఉండును. బయటికి లంఘించిన భయంకరము అగును. అగ్నియు అంతే ! జలములందు ఉన్నపుడు శాంతుడు. బయటపడిన భయంకరుడు.

"వ్యాఘ్రీవ తిష్ఠతి జరా" అంటాడు భర్తృహరి. వార్ధక్యము పులివలె పొంచి ఉన్నది అన్నాడు. ఎంత అందముగా చెప్పినాడు ! పొంచి ఉన్న పులిని చూస్తే భయం ! దుమికిన భయము. మనము ఉండము.

8-10 "శృంగాణి విచ్చ్రింగిణాం డదృశ్రే" యూపములు నేలకు కొమ్ములవలె ఉన్నవి.

పదవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-ఉష్ణిక్.

1. అగ్నీ ! నీవు ప్రజల అధిపతివి. దీప్తిమంతుడవు. నిన్ను బుద్ధిమంతులు ఉద్దీప్తుని చేతురు.

2. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. ఋత్విక్కువు. అధ్వర్యుడు యజ్ఞమున నిన్ను నుతింతురు. నీవు యజ్ఞ రక్షకుడవు. యజ్ఞ గృహమునందు దీప్తుడవు అగుము.

3. అగ్నీ ! నీవు జాతవేదుడవు. యజమానులు నీకు ఆజ్యపురోడాశయుక్తమగు హవ్యము అర్పింతురు. వారికి వీర పుత్రులు కలుగుదురు. వారు పశుపుత్రాదులతో సమృద్ధులు అగుదురు.

4. అగ్ని యజ్ఞ ప్రజ్ఞాపకుడు. అతడు ఏడుగురు హోతల ద్వారా సిక్తుడు అగును. అతడు యజమానికొఱకుగాను దేవతల సహితుడయి విచ్చేయవలెను.

5. అగ్ని తేజమును ధరించువాడు. లోకముల విధాత. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. అట్టి అగ్ని కొఱకుగాను ప్రాచీనము మహంతము అగు వాక్యమును ఆర్జించుడు.

6. మహాన్నము, ధనము కొఱకు అగ్ని దర్శనీయుడు. అగ్నిని ప్రశంసించు వాక్యమే మా స్తుతి వాక్యము అగును. అగ్నిని వర్ధిల్ల చేయును.

7. అగ్ని యజ్ఞకర్తలలో శ్రేష్ఠుడు. అగ్నీ ! నీవు యజమానుల కొఱకు దేవతల యాగము చేయుము. నీవు యజమానులు, హోతలకు హర్షదాయకుడవు. నీవు శత్రువులను జయించి విరాజిల్లుచున్నావు.

8. పావకా ! నీవుమాకు కాంతివంతము, శోభన శక్తిమంతము అగు ధనమును ప్రసాదించుము. స్తోతలకు శుభములు కలిగించుటకు వారివద్దకు వెళ్లుము.

9. అగ్నీ ! నీవు హవ్యవాహనుడవు. అమరుడవు. మంథనరూప బలమున వర్ధిల్లుదువు. ప్రబుద్దులగు మేధావి స్తోతలు ఆజ్యపురోడాశముల ద్వారా నిన్ను ఉద్దీప్తుని చేసెదరు.

(అరణులు మథించగా పుట్టిన అగ్ని బలవంతుడగును)

పదకొండవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. పురోహితుడవు. యజ్ఞ ద్రష్టవు. అగ్ని యజ్ఞమును క్రమబద్ధముగా ఎరుగును.

2. హవ్యవాహనుడు, అమరుడు, హవ్యాభిలాషి, దేవదూత, అన్నప్రియుడు అగు అగ్ని ప్రజ్ఞావంతుడు అగుచున్నాడు.

3. అగ్ని యజ్ఞ కేతన స్వరూపుడు. ప్రాచీనుడు. అతడు తన ప్రజ్ఞాబలమున సర్వజ్ఞుడు అయినాడు.

4. బలపుత్రుడు, సనాతనుడు సుప్రసిద్ధుడు, జాతవేదుడు అగు అగ్నిని దేవతలు హవ్యవాహుని చేసినారు.

5. అగ్ని మానవులకు నాయకుడు. శీఘ్రకారి. రథసముడు. సదా నవీనుడు. అగ్ని యజ్ఞమును హింసించగలవాడులేడు.

6. అగ్ని సకల శత్రుసేనల విజేత, శత్రువులకు అవధ్యుడు. దేవతల పోషకుడు. అతడు వివిధ అన్నయుక్తుడు.

7. హవ్యదాతయగు మానవుడు హవ్యవాహక అగ్నివలన సమస్త అన్నములను పొందుచున్నాడు. అట్టి మానవుడు పవిత్రకారకుడు, దీప్తి విశిష్టుడగు అగ్ని వలన గృహము పొందును.

8. అగ్ని మేధావి - జాతవేద. మేము అతనిని స్తుతించి కోరిన సమస్త ధనములను పొందగలము.

9. అగ్నీ ! మాకు అభిలషించిన ధనములన్నియు లభించవలెను. దేవతలు మాలో ప్రవేశించవలెను.

పన్నెండవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రాగ్నులారా ! మేము స్తుతుల ద్వారా ఆహ్వానించుచున్నాము. స్వర్గమున సిద్ధమయినదియు వరణీయమును అగు సోమము కొఱకు విచ్చేయుడు. మా భక్తిని గుర్తించి సోమపానము చేయండి.

2. ఇంద్రాగ్నులారా ! స్తోతలకు సహాయకము, యజ్ఞసాధకము, ఇంద్రియములకు హర్షవర్ధకము అగు సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. ఈ అభిషుత సోమమును సేవించుడు.

3. యజ్ఞసాధక సోమమున ప్రేరితులయి స్తోతలకు సుఖములు ప్రసాదించు ఇంద్రాగ్నులను నేను సేవింతును. ఈ యజ్ఞమున సోమపానము చేయుడు. తృప్తులు అగుడు.

4. శత్రునాశకులు, వృత్రహంత విజయులు అపరాజితులు మరింత అన్నము అందించువారు ఇంద్రాగ్నులను ఆహ్వానించుచున్నాను.

5. ఇంద్రాగ్నులారా ! మంత్రశాలురయి జనులు మిమ్ము పూజింతురు. స్తోత్రములు తెలిసినవారు మిమ్ము అర్చింతురు. అన్న ప్రాప్తికొఱకు నేను మిమ్ము ఆరాధింతును.

6. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు ఒక్కుమ్మడిగా చేసిన దస్యుల (దాసుల) తొంబది నగరములు గడగడలాడినవి.

7. ఇంద్రాగ్నులారా ! స్తోతలు యజ్ఞమార్గము లక్ష్యముగా మా కర్మల నలుదిశలకు వచ్చినారు. విచ్చేయండి.

8. ఇంద్రాగ్నులారా ౧ మా బలము అన్నము ఒకే తీరువి. వానకురిపించు పని మీ ఇద్దరిమధ్య నిహితమై ఉన్నది.

9. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు స్వర్గ ప్రకాశకులు. మీరు యుద్ధములందు సర్వత్ర విభూషితులు అగుదురు. మీ సామర్థ్యము ఆ యుద్ధ విజయమును వెల్లడి చేయును.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన ఋగ్వేదసంహితము మూడవ అష్టకమున మూడవ మండలమున
మొదటి అనువాకము సమాప్తము)

రెండవ అనువాకము   పదమూడవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్ర పుత్రుడు ఋషభుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.

1. అధ్వర్యులారా ! యథేచ్ఛగా అగ్నిని స్తుతించుడు. అతడు దేవతల సహితుడయి మా వద్దకు విచ్చేయవలెను.

యాజక శ్రేష్ఠుడగు అగ్ని కుశలపై ఆసీనుడు కావలెను.

2. అగ్ని వశమున ద్యావాపృథ్వులు ఉన్నవి. అగ్ని బలమున దేవతలు సేవింతురు. అగ్ని సంకల్పము వ్యర్థము కాదు.

3. అగ్ని మేధావి. యజమానుల ప్రవర్తకుడు. యజ్ఞ ప్రవర్తకుడు. సర్వ ప్రవర్తకుడు. అగ్ని కర్మఫలము, ధనముల దాత. మీరు అట్టి అగ్నికి సేవలు చేయండి.

4. మా అనుభవమునకుగాను, అగ్ని అత్యంత సుఖప్రదమగు గృహమును ప్రసాదించవలెను. భూమి, ఆకాశము అంతరిక్షమునకు సంబంధించి అగ్నివద్ద సమృద్ధ ధనము మాకు చేరవలెను.

5. అగ్ని దీప్తిమంతుడు. నిత్యనూతనుడు. దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. ప్రజా పాలకుడు. స్తోతలు అట్టి అగ్నిని ఉత్తమ స్తుతుల ద్వారా ఉద్దీప్తుని చేయుదురు.

6. అగ్నీ ! స్తుతించు సమయమున మమ్ము రక్షించుము. నీవు దేవతల ప్రధాన ఆహ్వాన కర్తవు. మంత్రోచ్చారణ సమయమున మమ్ము రక్షించుము. నీవు వేల దానముల దాతవు. మరుత్తులు నిన్ను వర్ధిల్ల సేతురు. నీవు మా సుఖములను వృద్ధిపరచుము.

7. అగ్నీ ! నీవు మాకు పుత్రయుక్తము పుష్టి కారకము దీప్తిమంతము సమర్థవంతము అత్యధికము అక్షయమగు సహస్ర సంఖ్యాక ధనమును ప్రసాదించుము.

పదునాలుగవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్ర పుత్రుడు ఋషభుడు దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని దేవతలను ఆహ్వానించువాడు. స్తోతల ఆనంద వర్ధకుడు. సత్యప్రతిజ్ఞుడు. యజ్ఞకారి. అత్యంత మేధావంతుడు. లోకవిధాత. అట్టి అగ్ని మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను. అగ్ని రథము ద్యుతిమంతము. అతడు కేశశిఖుడు. అతడు బలపుత్రుడు. అతడు భూమిమీద కాంతులు ప్రసరించును.

2. యజ్ఞవంతుడవగు అగ్నీ ! నీకు నమస్కరించుచున్నాను. నీవు బలవంతుడవు. కర్మజ్ఞాతవు. నీకు నమస్కృతులు అర్పించబడును. వానిని స్వీకరించుము. నీవు విద్వాంసుడవు. విద్వాంసులను తీసికొని రమ్ము. మాకు ఆశ్రయము ఇచ్చుటకుగాను కుశలమీద ఆసీనుడవు అగుము.

3. అన్న సంపాదకమగు ఉష - రాత్రి అగ్ని లక్ష్యముగా సాగుము. అగ్నీ ! వాయు మార్గమున నీవు వాటి

సమ్ముఖమునకు వెళ్లుము. ఆ సమయమున ఋత్విక్కులు హవ్యములు అర్పించి సనాతనుడవగు నిన్ను అర్చింతురు. యుగద్వయమువలె ఉషారాత్రులు పరస్పర సంసక్తములు. ఉషారాత్రులు మా ఇంటికి మరలమరల విచ్చేయవలెను.

4. అగ్ని బలమునకు పుత్రుడు. అగ్నీ ! నీవే సూర్యుడవు. నీవే స్వామివి. మానవులకు దారిచూపు కిరణములు ప్రసరింపచేయు కాంతిలో నీవు సూర్యసముడవు. అందువలన మిత్ర, వరుణ, సకల దేవతలు నిన్ను స్తుతింతురు.

5. అగ్నీ ! నేడు మేము చేతులెత్తి నీకు శోభన హవ్యము సమర్పించుచున్నాము. మా నమస్సులకు ప్రసన్నుడవు అగుము. యజ్ఞాభిలాషివి అగుము. యజ్ఞమున ప్రభవించిన స్తోత్రముల ద్వారా దేవతలను పూజింపుము.

6. బలపుత్రుడవగు అగ్నీ ! ప్రభూత రక్షణలు నీ నుండి యజమాని వద్దకు చేరును. అన్నములను చేరును. ప్రియ వచనముల ద్వారా అచలము సహస్రసంఖ్యాక ధనమును ప్రసాదించుము. "త్వందేహిసహస్రిణంరయిం."

7. సమర్థుడవు, సర్వజ్ఞుడవు, దీప్తిమంతుడవు అగు అగ్నీ ! మేము మానవులము. మేము యజ్ఞములందు నీకు హవ్యములు అర్పింతుము. వాటిని నీవు ఆస్వాదించుము. యజమానులను రక్షించుటకు అప్రమత్తుడవు అగుము.

పదిహేనవ సూక్తము

ఋషి ఉత్కీలుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీ తేజము విశాలము. ప్రకాశము అత్యంతము. నీవు శత్రువులను రోగరహిత రాక్షసులను నాశము చేయుము. అగ్ని ఉత్కృష్టుడు. మహాహనుడు. సుఖదాత. ఉత్తమ ఆహ్వానవంతుడు. నేను అట్టి అగ్ని రక్షణముననే ఉందును.

("అమీవాః - రోగ రాహిత్యేవ సామర్థ్యో పేతా రాక్షసాః" అన్నాడు శాయణుడు. రాక్షసులు రోగరహితులు అనుచున్నాడు)

2. అగ్నీ ! ఉష ప్రకటమయినపుడు సూర్యుడు ఉదయించినపుడు నీవు మమ్ము రక్షించుటకు జాగృతుడవు అగుము. అగ్నీ ! నీవు స్వయం భువుడవు. తండ్రి పుత్రుని గ్రహించిన రీతి నీవు స్తోత్రములను గ్రహించుము.

3. అభీష్టవరదా ! అగ్నీ ! నీవు మానవద్రష్టవు. నీవు చీకటి రాత్రులందు ఎక్కువ వెలుగుదువు. నీవు అనేక జ్వాలలను విస్తరింప చేతువు. తండ్రీ ! మాకు కర్మఫలము ప్రసాదించుము. మా పాపములు నివారించుము. మమ్ము ధనాభిలాషులను చేయుము.

4. అగ్నీ ! శత్రువులు నిన్ను పరాజితుని చేయజాలరు. నీవు అభీష్ట వరదుడవు. నీవు సమస్త శత్రుపురములను, ధనములను గెలిచి ప్రకాశించినావు. జాతవేదుడవగు అగ్నీ ! నీవు మహా ఆశ్రయదాతవు. ప్రథమ యజ్ఞ నిర్వాహకుడవు అగుము.

5. అగ్నీ ! నీవు జగములను జీర్ణింప చేయువాడవు. సుమేధవు. దీప్తిమంతుడవు. దేవతల కొరకగు సమస్త కర్మలను లోపరహితము చేయుము. నీవు ఇక్కడనే నిలిచి రథమువలె మా హవ్యములను దేవతలకు చేర్చుము. ద్యావాపృథ్వులను ఉత్తమ రూప యుక్తులను చేయుము.

6. అభీష్టవరదా ! అగ్నీ ! నీవు మమ్ము వర్ధిల్ల చేయుము. నీవు సుందర దీప్తులతో సుశోభితుడవు అగుము. దేవతల సహితుడవయి ద్యావాపృథ్వులను దోహనయోగ్యములు చేయుము. మనుష్యుల దుర్బుద్ధి మా వద్దకు రాకుండవలెను.

7. అగ్నీ ! స్తోతలకు కర్మభూమియు, ధేను ప్రదాత్రియునగు భూమిని ప్రసాదించుము. మాకు వంశవర్ధనుడు, సంతతిజనియు అగు పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహించుము.

పదహారవ సూక్తము

ఋషి - ఉత్కీలుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - 1-2 జగతి, తక్కినవి బృహతి.

1. అగ్ని ఉత్తమ సమర్ధవంతుడు. మహా సౌభాగ్యముల స్వామి. గోయుక్తుడు. ఆపత్యవంతుడు. ధనాధిపతి. వృత్రహంతలకు ఈశ్వరుడు అగును.

2. మరుత్తులారా ! మీరు నేతలు. సౌభాగ్యవంతుడగు అగ్నితో కలవండి. అగ్నిలో సుఖవర్ధక ధనములు ఉన్నవి. సేనలు గల మరుద్గణములు సంగ్రామమున శత్రువులను పరాజితులను చేయును. వారు సదా శత్రువులను హింసింతురు.

3. బహుధనశాలి, అభీష్టవరదుడవగు అగ్నీ ! ప్రభూతము, ప్రజాయుక్తము, ఆరోగ్యకరమగు బలమును సమర్థవంతమగు ధనమును ప్రసాదించి మా చురుకును పెంపొందించుము.

4. అగ్ని జగత్కర్త. సకల జగములందు ఉన్నాడు. అతడు భారము వహించి దేవతలకు హవ్యములు చేర్చును. అగ్ని స్తోతల వద్దకు విచ్చేయును. యజ్ఞనేతల మంత్రములవద్దకు విచ్చేయును. మానవుల యుద్ధములకు విచ్చేయును.

5. బలపుత్రుడవగు అగ్నీ ! నీవు మమ్ము శత్రుగ్రస్తులను, వీరశూన్యులను, పశుహీనులను, నిందనీయులను చేయకుము. మా పై ద్వేషము వహించకుము.

పదిహేడవ సూక్తము

ఋషి - వైశ్వామిత్ర కతుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని ధర్మధారకుడు. జ్వాలాకేశుడు. సమస్త జనులకు స్వీకరణీయుడు. దీప్తిరూపుడు. పవిత్రుడు. సుక్రతువు. అగ్ని యజ్ఞ ఆరంభమున క్రమముగా ప్రజ్వరిల్లును. దేవతల యజ్ఞమున ఘృతాదులతో తడిసిపోవును.

2. అగ్నీ ! నీవు జాతవేదివి. సర్వజ్ఞుడవు. నీవు భూమికి హవ్యము ఇచ్చినావు. ద్యులోకమునకు హవ్యము ఇచ్చినావు. మా హవ్యములతో దేవతల యజ్ఞము చేయుము. మనువు యజ్ఞమునువలె మా యజ్ఞమును పూర్తి చేయుము.

3. జాతవేదివగు అగ్నీ ! నీ అన్నము ఓషధి, సోమరూపమగు త్రివిధమయినది. ప్రకాహ, ఆహీన, సమగతనామక త్రి ఉషస్సులు నీకు మాతలు. నీవు వారిని కూడి దేవతలకు హవ్యములు అర్పింపుము. అగ్నీ ! నీవు విద్వాంసుడవు. యజమాని సుఖ, శుభములు కారకుడవు.

4. అగ్నీ ! నీవు జాతవేదివి. దీప్తిశాలివి. సుదర్శనుడవు. స్తుతియోగ్యుడవు. మేము నీకు నమస్కరించుచున్నాము. దేవతలు నిన్ను ఆసక్తిలేని హవ్యవాహనుని చేసినారు. అమృతనాభిని చేసినారు. "అకృణ్వ న్నమృతస్య నాభిమ్."

5. అగ్నీ ! నీకన్న ముందటివారు, విశేష యజ్ఞకర్తలగు హోతలు మధ్యమ, ఉత్తమనామక స్థానములందు స్వధవెంట కూర్చుని సుఖించినారు. వారి ధర్మమే లక్ష్యముగా యజ్ఞము చేయుము. తదనంతరము దేవతలను ప్రసన్నులను చేయుటకుగాను మా, యీ యజ్ఞమును ధరించుము.

పదునెనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వైశ్వామిత్ర కతుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మిత్రుడు మిత్రుని; తలిదండ్రులు పుత్రుని హితాభిలాషులు అగుదురు. అట్లే అగ్నీ ! మావద్దకు విచ్చేయుటకు ప్రసన్నుడవయి మాకు హితాభిలాషివి అగుము. మనిషికి మనిషియే ద్రోహి. అందువలన విరుద్ధాచార శత్రువులను అగ్నీ ! నీవు భస్మము చేయుము.

2. అగ్నీ ! నీవు అంతర శత్రువును బాధించుము. హవ్యరహిత శత్రువుల కోరికలను విఫలము చేయుము. నివాస దాతవు. సర్వజ్ఞుడగు అగ్నీ ! నీవు చపలచిత్తులగు మానవులను తపింప చేయుము. నీ కిరణములు జరారహితములు బాధా శూన్యములు కావలెను.

3. అగ్నీ ! నేను ధనములు కోరుచున్నాను. నీ వేగము బలమునకుగాను సమిధలు, ఆజ్య సహితమగు హవ్యము సమర్పించుచున్నవి. స్తోత్రముల ద్వారా నిన్ను స్తుతించుచు నేను ఉన్నంత కాలము నాకు ధనము ప్రసాదించుము. ఈ స్తుతిని అపరిమిత ధనదానమునకుగాను దీప్తమొనరించుము.

4. బలపుత్రుడవగు అగ్నీ ! నీవు నీ తేజస్సుతో తేజోవంతుడవు అగుము. స్తుతులను అందుకొని, నిన్ను కీర్తించు విశ్వామిత్ర వంశధరులను ధనవంతులను చేయుము. అన్నమును, ఆరోగ్యమును, అభయము ప్రదానము చేయుము. కర్మకారకుడవగు అగ్నీ ! మేము తేపతేప నీ శరీర పరిమార్జనము చేయుదుము.

5. అగ్నీ ! నీవు దాతవు. ధనములందు శ్రేష్ఠ ధనమును ప్రసాదించుము. నీవు సమిధల యుక్తుడవు అయినపుడు అట్టి ధనమునే ప్రసాదించుము. భాగ్యవంతుడగు స్తోత ఇంట ధనము కలిగించుటకు అందములయిన నీ బాహువులను చాచుము.

పందొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-గాధి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని దేవతల స్తోత. మేధావి. సర్వజ్ఞుడు. అమూఢుడు. అట్టి అగ్నిని, మాయీ యజ్ఞమున హోత రూపమున స్వీకరించుచున్నాము. అగ్ని సర్వాపేక్షల యజ్ఞపరాయణుడు కావలెను. అగ్ని మా కొఱకు దేవతల యజ్ఞము చేయవలెను. ధనము, అన్నమునకుగాను వారు మా హవ్యములను గ్రహించవలెను.

2. అగ్నీ ! నేను హవ్యయుక్తము, తేజస్వి, హవ్యదాత, ఘృత సమన్విత 'జుహువు'ను నీముందు అర్పించుచున్నాను. దేవతలకు బహుమాన కర్తయగు అగ్ని మాకు ఇవ్వదలచిన ధన సమన్వితుడయి ప్రదక్షిణచేసి యజ్ఞమున చేరవలెను.

3. అగ్నీ ! నీవు రక్షించువాడు అత్యంత తేజస్వి అగుచున్నాడు. అతనికి అపత్యవంతమగు ధనమును ప్రసాదించుము. అగ్నీ ! నీవు ఫలప్రదాతవు. మహా అన్నదాతవు. మేము నీ మహిమల వలన రక్షింప బడుదుము. నిన్ను స్తుతించుచు ధనాధిపతులమగుదుము.

4. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. యజ్ఞ, కర్తలు నీకు ప్రభూత దీప్తిని సమర్పించినారు. నీవు యజ్ఞమందు స్వర్గతేజమును పూజింతువు. కావున దేవతలను ఆహ్వానించుము.

5. అగ్నీ ! యజ్ఞమున ఆసీనులయిన దీప్తిశాలురగు ఋత్విక్కులు నిన్ను హోతగా భావించి సిక్తము చేసినారు. కావున మమ్ము రక్షించుటకు జాగృతుడవు అగుము. మా పుత్రులకు మరింత అన్నము ప్రసాదించుము.

ఇరువదవ సూక్తము

ఋషి-గాధి, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. హవ్యవాహక ఉషయొక్క అధికారమును దూరము చేయునపుడు అగ్ని, ఉష, అశ్వినులు దధిక్రుడను దేవతలను ఋక్కులద్వారా ఆహ్వానించును, సుందరులు, ద్యుతిమంతులు, పరస్పరము కలిసి ఉన్న దేవతలు యజ్ఞాభిలాషులయి ఆ ఋక్కులను వినవలెను.

2. అగ్నీ ! నీ అన్నము మూడు రకములది. నీ స్థానము మూడు రకములది. యజ్ఞసంపాదక అగ్నీ ! దేవతల కడుపునింపు నీకు మూడు నాలుకలు ఉన్నవి. నీ మూడు రకముల శరీరములను దేవతలు అభిలషింతురు, నీ మూడు శరీరములతో అప్రమత్తుడవయి మా స్తుతిని రక్షింపుము.

(1. ఆజ్యము-ఇధ్మము-సోమము మూడు అన్నములు. 2. ఏకాహ - ఆహీన-సత్ర లేక ప్రాతః- మధ్యాహ్న - తృతీయ సవనములు మూడు స్థానములు. 3. గార్హ్యపత్య ఆహవనీయ - దక్షిణ మూడు నాలుకలు. 4. పావక-పవమాన - శుచి అను మూడు శరీరములు.)

3. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. జాతవేదివి. మరణరహితుడవు. అన్నవంతుడవు. లోకముల తృప్తికర్తవు. ప్రార్థితుడవు. ఫలదాతవు. దేవతలు నీకు అనేక ప్రకారముల తేజస్సును ప్రసాదించినారు. మాయవుల మాయలను ప్రసాదించినారు. అవన్నియు నీలో ఉన్నవి.

4. అగ్ని సూర్యునివలె ఋతుకర్త. అగ్ని మానవుల నియంత, సత్యవంతుడు, వృత్రహంత, సనాతనుడు, సర్వజ్ఞుడు. ద్యుతిమంతుడు. అతడు స్తోతలను పాపములు దాటించి దరికి చేర్చవలెను.

5. నేను యజ్ఞమునకు దధిక్రుని, అగ్నిని, ఉషను, ద్యుతిమంత సవితను, అశ్వినులను, భగుని, వసువులను, రుద్రుని, ఆదిత్యులను ఆహ్వానించుచున్నాను.

ఇరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - గాధి, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు-1 త్రిష్టుప్, 2-3 అనుష్టుప్, 4 విరాడ్రూప 5 పతో బృహతి.

1. జాతవేద అగ్నీ ! మా యీ యజ్ఞమును దేవతలకు అర్పింపుము. మా హవ్యమును సేవింపుము. ఆసీనుడవయి అందరికన్నముందు మేదను, ఘృతమును బిందువుగా ఆరగింపుము.

(మేద-క్రొవ్వు లేక జిగట పదార్థము)

2. పావకా ! ఈ సాఙ్గ యజ్ఞమున రెండు నేతిబొట్లు నీ కొఱకును, దేవతల కొఱకును రాలుచున్నవి. కావున మాకు శ్రేష్ఠము, వరణీయ ధనమును ప్రసాదించుము.

3. అగ్నీ ! నీవు కీర్తనీయుడవు. మేధావివి. ఋషివి. శ్రేష్ఠుడవు. నీ కొరకే మేదోరూప హవ్యపు సకల బిందువులు స్రవించుచున్నవి. కవులు నిన్ను స్తుతించుచున్నారు. మహా తేజమున విచ్చేయుము. మా హవ్యమును సేవింపుము.

(ఋషిః అతీంద్రియార్థదశ్రీ అని శాయణుడు)

4. అగ్నీ ! నీవు నిరంతర గమనశాలివి. శక్తిమంతుడవు. నీ కొరకే మేదోరూప హవ్యపు సకల బిందువులు స్రవించుచున్నవి. కవులు నిన్ను స్తుతించుచున్నారు. మహా తేజమున విచ్చేయుము. మా హవ్యమును సేవింపుము.

5. అగ్నీ ! పశువు మధ్య భాగము నుండి తీసిన అత్యంతసార యుక్తము అగు మేదను నీకు అర్పింతుము. నివాస ప్రదుడవగు అగ్నీ ! చర్మము మీద నీ కొఱకు పాడుచున్న బిందువులను, దేవతలకు వేరువేరుగా విభజించి అందించుము.

సారయుక్తమేదః వపాఖ్యం హవి. వప పేరుగల హవిస్సు)

ఇరువది రెండవ సూక్తము

ఋషి - గాధి, దేవత - అగ్ని, చందస్సు - 4వది అనుష్టుప్, మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. సోమాభిలాషి ఇంద్రుడు అగ్నిలోని అభిహుత సోమమును తన ఉదరమున దాల్చినాడు. ఇతడు ఆ అగ్నియే. సర్వజ్ఞ అగ్నీ ! ఈ హవ్యము నానా రూపములు గలది. అశ్వమువలె వేగవంతమయినది. దానిని నీవు సేవింపుము. లోకములు నిన్ను నుతించును.

2. పూజనీయా ! అగ్నీ ! నీ తేజము ద్యులోకము, పృథివి, ఓషధులు జలములందు ఉన్నది. ఆ తేజమున నీవు అంతరిక్షమున వ్యాపించినావు. ఆ తేజము ఉజ్జ్వలము, సముద్రవలె విశాలము, మానవులకు దర్శనీయమయినది.

3. అగ్నీ ! నీవు ద్యులోకమునందలి జలముల వద్దకు వెళ్లుచున్నావు. ప్రాణాత్ములయిన దేవతలను ఏకము చేయుచున్నావు. సూర్యునిపైన రోచనామక లోకమునను, సూర్యుని దిగువ ఉన్న జలములకును నీవే ప్రేరకుడవు.

(రోచనే నామయలోకః అని శాయణుడు)

4. సికత సమ్మిశ్రిత అగ్నీ ! త్రవ్వుకోల సహితుడవయి యీ యజ్ఞమును సేవింపుము. ద్రోహరహితము, రోగ శూన్యము అగు అన్నమును మాకు దానము ఇమ్ము.

(సికత సమ్మిశ్రిత ఇసుకతో కలిసినది అని శాయణుడు. పశుభ్యోహితః పశువులకు హితకరమయినది అని యాస్కుడు.)

5. అగ్నీ ! స్తోతలకు కర్మభూమి, ధేనుప్రదాత్రి భూమిని సర్వదా ప్రదానము చేయుము. మాకు వంశవర్ధనుడు సంతతి జనయిత అగు ఒక పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

ఇరువది మూడవ సూక్తము

ఋషి-దేవాశ్రవ, దేవవాతులు, దేవత-అగ్ని ఛందస్సు 3బృహతి, మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని మంథనమున ఉత్పన్నుడు. యజమాని గృహమున స్థాపితుడు. యువకుడు. సర్వజ్ఞుడు. యజ్ఞప్రేరకుడు. జాతవేది. మహారణ్యములను దహించియు అజరుడు. అట్టి అగ్ని ఈ యజ్ఞమున అమృతమును ధరించును.

2. భారత పుత్రులు దేవశ్రవుడు, దేవవాతుడు, సుధక్షుడు, ధనవంతుడగు అగ్నిని మంథనమున ఉత్పత్తి చేసినారు. అగ్నీ! నీవు మరింత ధనముతో మావైపు చూడుము. మా కొఱకు నిత్యము అన్నము తీసికొని రమ్ము.

3. పురాతనము, కమనీయమగు అగ్నిని చేతివ్రేళ్లు పది పుట్టించినవి. దేవవాతుడు అరణిరూపమాతల మధ్యన సుజాతుడు, సుప్రియుడు అగు అగ్నిని ఆవిర్భవింప చేసినాడు. దేవశ్రవా ! అట్టి అగ్నిని స్తుతింపుము. ఆ అగ్నియే జనులకు వశవర్తి అగును. "జనానామసద్వసే"

(అరణుల వలన కలిగిన అగ్నిమాత్రమే మానవుని వశమున ఉండును అనుచున్నాడు)

4. ప్రధాన దేవాపూజా దినప్రాప్తికొఱకు అగ్నీ ! నిన్ను గోరూప పృథ్వియొక్క ఉత్కృష్ట స్థానమున స్థాపించినాము. అగ్నీ ! నీవు ద్రుషద్వతి, ఆపయ, సరస్వతీ నదుల తీరములందు ఉన్నవారి గృహములందు ధనయుక్తుడవుయి దీపించుము.

(దృషద్వతి రాజస్థానమున, ఆపయ, సరస్వతులు కురుక్షేత్రమున పూర్వము ప్రవహించి ఇప్పుడు అదృశ్యములయిన

నదులు.)

5. అగ్నీ ! నీవు స్తోతలకు కర్మభూమియు ధేనుప్రధాత్రియునగు భూమిని సర్వదా ప్రదానము చేయుము. మాకు వంశవర్ధనుడు సంతతి జనయిత అగు ఒక పుత్రుడు కలుగవలెను. నీవు మమ్ము అనుగ్రహింపుము.

ఇరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు -1 అనుష్టుప్, మిగిలినవి గాయత్రి.

1. అగ్నీ ! నీవు శత్రు సేనలను ఓడించుము. విఘ్నకర్తలను దూరము చేయుము. నీవు అజేయుడవు. శత్రువులను గెలుపుము. యజమానికి అన్నము ప్రసాదించుము.

2. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞప్రియుడవు. అమరుడవు. నీవు ఉత్తరవేదిమీద ప్రజ్వలితము చేయబడుదువు. నీవు మా యజ్ఞమును చక్కగా సేవింపుము.

3. అగ్నీ ! నీవు బల పుత్రుడవు. నీవు త్వత్తేజమున సర్వదా అప్రమత్తుడవు అగుము. నేను నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాను. విచ్చేయుము. కుశలమీద ఆసీనుడవు అగుము.

4. అగ్నీ ! నిన్ను పూజించువారి యజ్ఞమునకు తేజోవంతులయిన సమస్త అగ్నుల సహితుడవయి విచ్చేయుము. అక్కడి స్తుతి గౌరవమును రక్షింపుము.

5. అగ్నీ ! హవ్యదాతకు వీర్యయుక్తము. ప్రభూత ధనమును ప్రసాదించుము. మేము పుత్ర పౌత్రవంతులము. మాకు తీక్ష్ణత ప్రసాదించుము.

ఇరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రాగ్నులు, ఛందస్సు - విరాట్.

1. అగ్నీ ! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. చిత్రవంతుడవు. ద్యుపుత్రుడవు. పృథ్వీ తనయుడవు. చైతన్యవంతుడవు. ఇది దేవతల యజ్ఞము. ఇందు నీవు వేరు వేరు యజ్ఞములు చేయుము.

2. విద్వాంసుడగు అగ్ని సామర్థ్యము ప్రసాదించును. అగ్ని తనను విభూషితుని చేసికొనును. దేవతలకు అన్నప్రదానము చేయును. బహువిధ అన్నవంతుడవగు అగ్నీ ! మా కొఱకు దేవతలను ఈ యజ్ఞమునకు తోడ్కొని

రమ్ము.

3. సర్వజ్ఞుడు, దీప్తిమంతుడు, జగస్పతి, బలము, అన్నములుగల అగ్ని, లోకమాత, ద్యుతిమతి, మరణరహిత ద్యావాపృథ్వులను ప్రకాశింప చేయును.

4. ఇంద్రాగ్నులారా ! మీరు యజ్ఞమును హింసించరాదు. అభిషవ ప్రదాత గృహమునకు సోమ పానమునకు విచ్చేయుడు.

(అనాగమనేన యజ్ఞహింస అన్నాడు శాయణుడు. యజ్ఞమునకు ఇంద్రాగ్నులు రాకుండుటే యజ్ఞహింస అన్నాడు)

5. బలపుత్రుడు, నిత్యుడు, సర్వజ్ఞుడు అగ్ని ఆశ్రయ దానమున జీవలోకులను అలంకృతులను చేసి జలస్థానమగు అంతరిక్షమున విరాజిల్లును.

ఇరువది ఆరవ సూక్తము

ఋషి1-6, 8-9 విశ్వామిత్రుడు, 7 బ్రహ్మ, దేవత-1-3 వైశ్వానరాగ్ని,4-6 మారుతో
అగ్ని, 7,8 బ్రహ్మ, 9విశ్వామిత్ర ఉపాధ్యాయుడు, ఛందస్సు - 1-6 జగతి, 7-9 త్రిష్టుప్.

1. మేము కుశికు గోత్రజన్ములము. ధనమును అభిలషించి హవ్యసేకరణ చేయుచు, లోలోన వైశ్వానరాగ్నిని తెలిసికొన్నాము. స్తుతుల ద్వారా అతనిని ఆహ్వానించుచున్నాము. అతడు సత్యానుగతుడు. స్వర్గజ్ఞాత. యజ్ఞఫల ప్రదాత. రథి. అతడు యజ్ఞమునకు విచ్చేయును.

2. ఆశ్రయ ప్రాప్తికొఱకును యజమాని యజ్ఞము కొఱకును పరిశుభ్రుడు, వైశ్వానరుడు, మాతరిశ్వ, రుచాయోగ్యుడు, యజ్ఞపతి, మేధావి, శ్రోత, అతిథి, శీఘ్రగ్రామి అగ్నిని ఆహ్వానించుచున్నాము.

3. సకిలించు గుఱ్ఱపు పిల్ల తల్లివల్ల వర్ధిల్లును. అట్లే వైశ్వానరాగ్ని ప్రతిదినము కుశికులవలన వర్ధిల్లును. దేవతలలో జాగరూకుడగు అగ్ని మాకు ఉత్తమ అశ్వములు, ఉత్తమ వీర్యము, ఉత్తమ ధనము ప్రసాదించవలెను.

4. అగ్నిరూప అశ్వగణము కదలవలెను. బలవంతులగు మరుత్తులతో కూడి పృషతి, వాహనములను సంయుక్తము చేయవలెను. సర్వజ్ఞులు, అహింసనీయులగు మరుత్తులు అధిక జలశాలి, పర్వత సదృశ మేఘమును కంపింప చేయవలెను.

5. మరుద్గణములు అగ్నికి ఆశ్రితములు. లోక ఆకర్షకములు. ఆ మరుత్తుల దీప్తిమంతము, ఉగ్రమగు ఆశ్రయము

కొకరు మేము యాచించుచున్నాము. వర్షరూపధారులు, సకిలింపు శబ్దము చేయువారు, సింహ గర్జనవలె ఉరుమువారాగు మరుద్గణము విశేషరూప జలమును ప్రసాదింతురు.

6. దళములు దళములుగను, గుంపులు గుంపులుగను స్తోత్రమంత్రములతో అగ్ని తేజమును, మరుత్తుల బలమును యాచింతుము. మచ్చల గుఱ్ఱములు, పృషతులు కలవారు, అక్షయ ధనవంతులు, ధీరులును అగు మరుద్గణములు హవ్యముల కొఱకు యజ్ఞములకు విచ్చేయుదురు.

7. నేను అగ్నిని. పరబ్రహ్మమును. పుట్టుకతోనే జాతవేదిని. పరతత్వ స్వరూపుడను. ఘృతము ప్రకాశము నా నేత్రము అగును. నా ముఖమున అమృతము ఉన్నది. నావి వాయు, సూర్య, దీప్తములను త్రివిధ ప్రాణములు. నేను అంతరిక్షము కొలతవేయువాడను. నేను అక్షయ ఉత్తాపుడను. నేను హవ్యరూపుడను.

8. అగ్ని అంతఃకరణము ద్వారా మనోహర జ్యోతిని చక్కగా గ్రహించినాడు. అతడు అగ్ని - వాయు - సూర్య రూపములను ధరించినాడు. అగ్ని పూజనీయ జ్ఞానమును పరిశుద్ధము చేసినాడు. అగ్ని తన రూపముననే తనను అత్యంత రమణీయుని చేసికొన్నాడు. మరుక్షణముననే అగ్ని ద్యావాపృథ్వులను పరికించినాడు.

9. శతధార స్రోతస్సువలె అవిచ్చిన్న ప్రవాహవంతుడు, విద్వత్ పాలకుడు, వాక్యముల సంధానకర్త తలిదండ్రుల ఒడిలో ప్రసన్నుడు విశ్వామిత్రుని ఉపాధ్యాయుని ద్యావాపృథ్వులారా ! మీరు పరిపూర్ణుని చేయండి.

ఆలోచనామృతము

1. ఆలోచనము అనంతము. అంతము లేనిది. అయినను సదాలోచనమునకు పరిధులు ఉన్నవి. సదాలోచనము ఇతరులకు నష్టము కలిగించరాదు. ప్రయోజనము కలిగించవలెను. దురాలోచనమునకు హద్దులు లేవు. అవి అందరిని దురాలోచనపరుని సహితముగా నష్టపరచును. అందుకే వీరి నుండి రక్షించమని వేదమున అనేక స్తుతులు ఉన్నవి.

పరిశీలనము సమీక్ష విమర్శ ఇవి విలక్షణ ఆలోచనములు. సాహిత్యము కళలు వీటిని గురించి ఆలోచించుటయే పరిశీలనము.

పరిశీలనమునకు పరిధులు ఉన్నవి. నియమములు ఉన్నవి. నిబంధనలు ఉన్నవి. పరిశీలకుడు తాను పరిశీలించు పదార్థము కాలమునకు పరకాయ ప్రవేశము చేయవలసి ఉండును. రాగద్వేషములకు అతీతముగా ఆ పదార్థ తత్వమును గ్రహించవలెను.

పరిశీలకుడు పదార్థ భావమును వివరించవలెను. తన భావములు పదార్థమున చేర్చరాదు. పదార్థమును

పరిశీలించుటేకాని వికృతము చేయు అధికారము అతనికి లేదు.

2. 214లో **"అగ్నే మేదసో ఘృతస్య"** అని చెప్పబడినది. **"మేదసః"** అనునది కొత్తగా వచ్చినది. **"మేదోరూపస్య హవిషః"** అన్నాడు శాయణుడు. అదొక రూపమగు హవిస్సు అన్నాడు. **"స్నిగ్ధస్య-స్నిగ్ధాః"** అన్నాడు దయానందుడు.

ఇది మాంసము అనిగాని కాదనిగాని చెప్పలేదు. ఏలననగా వాఖ్యానించిన కాలమునకు మాంసభక్షణము నీచముగా చూడబడినది. కాని వేదకాలమున మాంసము నిషేధముకాదు.

మాంసము తినుట తినకుండుట ఆచారము, అలవాటు మీద ఆధారపడి ఉన్నది. ఆహారపు అలవాటును వర్ణములను, భాషాదులను బట్టి ఒక సమాజపు ఉచ్ఛ నీచములను నిర్ణయించజాలము.

ఈ కాలమున మాంస భక్షక జాతులే ఆధిపత్యము కలిగి ఉన్నవి.

మానవ ప్రగతిలో ఆహారపు అలవాట్లు ప్రధాన భూమిక నిర్వహించును. మాంసాహారము. పాశవికము. శాకాహారము సాత్వికము. మానవీయము అని మన శాస్త్రములు నిశ్చయించినవి. గుణములను బట్టి ఆహారమును గీతలో ప్రతిపాదించినాడు.

అయినను మాంస భక్షణము ఒకనాటి ఆచారము. దానిని కాదనలేము. రాముడు మాంసమును ఆరగించినాడు. అది నాటి ఆచారము. అంతమాత్రమున రాముని అవతార పురుషుడు కాదనలేము.

"మేదా" అనిన పారసీకములో ఉదరము. ఇరానువారు ఆర్యులు, ఆ దేశపు అసలు పేరు **"ఆర్యాన్"** పారసీకము సంస్కృత సంబంధ భాష.

వేదము మరుసటి మంత్రముననే వివరించినది. **"మధ్యతోమేద ఉధృతం పశోర్మధ్యభాగాత్ ఉధృతం"** అని శాయణుడు. పశువు మధ్యభాగము నుండి తీసినది అని అర్ధము.

2. 26.7ను ఒకసారి పరిశీలించిన ఒక కొత్త భావము గోచరము అగును.

ఇంతవరకు ప్రకృతి శక్తులను మానవులు స్తుతించుట కీర్తించుట అర్ధించుట జరిగినది. ఇచట అగ్ని స్వయముగా తనను గురించి చెప్పుకున్నాడు.

"అగ్ని రస్మి జన్మనా జాతవేదా ఘృతం మేచక్షురమృత ఆసన్
అర్కస్త్రిదా తూరజసో విమానో జస్రోధర్మోజ మిరస్మినామ్"

భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడు వక్కాణించినాడు.

"పితాహమస్య జగతో మాతాధాతా పితామహః
వేదం పవిత్రమోంకార ఋక్సామయజురేవచ"

ఒక నూతన విధానము కొత్త పద్ధతి నవీన సిద్ధాంతము ఆవిష్కరించబడుచున్నది. ఇది గమనించవలెను.

ఇరువది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత -1 ఋతుదేవత, మిగిలినవి అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఋతువులారా ! స్రుక్కు, హవివంతదేవతలు, మాసములు, అర్ధమాసములు మా యజమాని సుఖమును కోరుచున్నవి. యజమానికి దేవతా ప్రాప్తి కలుగును.

2. మేధావి, యజ్ఞ నిర్వాహకుడు, వేగవంతుడు, ధనవంతుడు అగు అగ్నిని స్తుతివచనములతో పూజింతును.

3. దీప్తిమంతుడవగు అగ్నీ ! నీ కొఱకు హవ్యము సిద్ధముచేసి ఇక్కడనే ఉంచెదము. మేము పాప విముక్తులము అగుదుము.

4. అగ్ని ప్రజ్వలితుడు. జ్వాలాకేశి. పావకుడు. పూజనీయుడు. కోరిన ఫలము ప్రసాదించుమని అగ్నిని అర్థించుచున్నాము.

5. ప్రభూత తేజోవంతుడు, మృత్యురహితుడు, ఘృతశోధన కర్త, సమ్యక్ పూజనేయుడగు అగ్ని హవ్యములు గ్రహించవలెను.

6. యజ్ఞ విఘ్ననాశకులు, హవ్యయుక్తులగు ఋత్విక్కులు ఆశ్రయ ప్రాప్తికిగాను స్రుక్కు సహితులయి స్తుతులద్వారా అగ్నిని అభిముఖుని చేసికొనుచున్నారు.

7. అగ్ని హోమ నిష్పాదకుడు. అమరుడు. ద్యుతిమంతుడు. అతడు జనులను యజ్ఞకార్యములకు ప్రేరేపించును. యజ్ఞకార్య అభిజ్ఞాత సహకారమున అగ్ని అగ్రగామి అగును.

8. అగ్ని మేధావి. యజ్ఞ సంపాదకుడు. బలవంతుడు. యుద్ధములందు అగ్నిని అగ్రమున స్థాపించెదరు. యజ్ఞమున

అగ్ని యథాస్థానమున స్థాపితుడు అగును.

9. కర్మద్వారా వరణీయుడు, భూతముల గర్భములందు ఉన్నవాడు పితృ స్వరూపుడగు అగ్ని దక్షపుత్రిని ధరించును.

బలములు సంపాదించు అగ్నీ ! నీవు ఉత్కృష్ట దీప్తియుక్తుడవు. హవ్యాభిలాషివి. వరణీయుడవు. నిన్ను దక్షతనయ ఇళ వరించినది.

దక్షతనయ "వేదరూపా భూమిః" అన్నాడు శాయణుడు.

11. మేధావులగు భక్తజనులు - లోకనియామకుడు, జలప్రేరకుడగు అగ్నిని యజ్ఞ సంపాదకమునకుగాను అన్నము ద్వారా ఉద్దీప్తుని చేయుదురు.

12. అన్నపౌత్రుడు అంతరిక్షమున దీప్తిమంతుడు. సర్వజ్ఞుడగు అగ్నిని యజ్ఞమున స్తుతింతుము.

13. పూజనీయుడు. నమస్కారయోగ్యుడు. దర్శనీయుడు. అభీష్టవర్షి అగ్ని అంధకారములను దూరము చేయును. ప్రజ్వలితుడు అగును.

14. అభీష్టవర్షియు అశ్వమువలె దేవతలకు హవ్యము వహించువాడగు అగ్ని ప్రజ్వలితుడు అగును. హవిష్మంతుడగు అగ్నిని నేను పూజింతును.

15. అభీష్టవర్షి అగ్నీ ! నిన్ను మేము ఘృతసేచనము చేసెదము. నీవు జలసేచనములు చేసెదవు. మేము నిన్ను దీప్తుని చేసెదము. నీవు దీప్తిమంతుడవు అగుదువు. బృహంతుడవగుదువు.

ఇరువది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత - అగ్ని ఛందస్సు 1,2,6 గాయత్రి, 3 ఉష్ణిక్, 4 త్రిష్టుప్ 5 జగతి.

1. జాతవేదా ! అగ్నీ ! నీ స్తుతియే ధనదాయకము. ప్రాతస్సవనమున నీవు మా పురోడాశమును, హవ్యమును సేవింపుము.

2. యువతముడవగు అగ్నీ ! నీ కొఱకు పురోడాశము వచనము చేయబడినది. దానిని సంస్కరించినాము. నీవు దానిని సేవించుము.

3. అగ్నీ ! దినాంతమున సమ్యక్ ప్రదత్తమగు పురోడాశమును భక్షింపుము. నీవు బలపుత్రుడవు. యజ్ఞమున నిక్షిప్తుడవు.

4. జాతవేదా ! మేధావి అగ్నీ ! మధ్యాహ్న సవనమున పురోడాశమును సేవింపుము. ధీర అధ్వర్యులు యజ్ఞమున నీ భాగమును నష్టపరచరు. నీవు మహామహుడవు.

5. బలపుత్రా ! అగ్నీ ! తృతీయ సవనమున సమర్పించిన పురోడాశమును అభిలషించుము. తదనంతరము అవినాశ్యము, రతన్వంతము, జాగరణకారకమగు సోమమును స్తుతియుక్తముగా దేవతలవద్ద స్థాపించుము.

6. జాతవేదాగ్నీ ! దినాంతమున పురోడాశరూప ఆహుతిని సేవించుము.

ఇరవది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత - 5 అగ్ని, ఋత్విజుడు, మిగిలినవి అగ్ని; ఛందస్సు - 1,4,10,12 అనుష్టుప్, 2-3,5,7,9,13,16 త్రిష్టుప్, 6,11,14-15 జగతి.

1. ఇది అగ్నిమంథనము ఉత్పత్తి. స్థానము. లోక రక్షమగు అరణిని తెమ్ము. పూర్వమువలెనే అగ్ని మంథనము చేతుము.

2. గర్భిణి గర్భమునందువలె జాతవేదాగ్ని అరణి ద్వయమున నిహితుడు తన కర్మమున అప్రమత్తుడు, హవియుక్తుడగు అగ్ని మానవులకు సత్యపూజనీయుడు.

3. జ్ఞానవంతుడవగు అధ్వర్యూ ! ఊర్ధ్వముఖ అరణిమీద అధోముఖ అరణిని ఉంచుము. సద్యోగర్భయుక్త అరణి అభీష్టవర్షి అగు అగ్నిని ఆవిర్భవింప చేసినది. అందు అగ్ని దాహకత్వము ఉన్నది. ఉజ్వల తేజోయుక్తుడగు ఇళాపుత్రుడు అగ్ని అరణిలో ఆవిర్భవించినాడు.

4. జాతవేదాగ్నీ ! హవ్యము వహించుటకుగాను నిన్ను మేము భూమిమీద ఉత్తరవేదిన ప్రతిష్ఠింతుము.

5. అగ్ని విద్వాంసుడు. ద్వైధశూన్యుడు. ప్రకృష్టజ్ఞానవంతుడు. అమరుడు. స్ఫురద్రూపి. నేతా అధ్వర్యులారా ! మంథనముచేసి అగ్నిని ఉత్పన్నము చేయుడు. యజ్ఞసూచకుడు, ప్రప్రథముడు, సుఖప్రదాత అగు అగ్నిని కర్మ ప్రారంభమున ఉత్పన్నము చేయుడు.

6. చేతులతో మంథనము చేసినపుడు అగ్ని అశ్వమువలె సుశోభితుడు అగును. తదుపరి శీఘ్రగమనముగల

అశ్వద్వయపు విచిత్ర రథమువలె వేగవంతుడయి ప్రకాశించును. ఎంతటివాడయినను అగ్నిమార్గమును నిరోధించలేడు. అగ్ని గడ్డిని పిడకలను భస్మము చేసినాడు. ఆ స్థలము వీడినాడు.

7. ఉత్పన్న అగ్ని సహితము సర్వజ్ఞుడు. అప్రతిహతగమనుడు, కర్మకుశలుడు అగును. అందువలన మేధావులు అతనిని పూజింతురు. వారు కర్మఫల ప్రాప్తులయి శోభిల్లుదురు. దేవతలు సర్వజ్ఞుడు, పూజనీయుడు అగు అగ్నిని హవ్యవాహనుని చేసినారు.

8. అగ్నీ ! నీవు హోమ నిష్పాదకుడువు. నీ స్థానమును అలంకరించుము. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. యజమానిని పుణ్యలోకమున స్థాపించుము. నీవు దేవతల రక్షకుడవు. హవ్యములద్వారా దేవతలను పూజింపుము. నేను యజ్ఞము చేయుదును. నాకు వలసినంత అన్నము ప్రసాదించుము.

9. అధ్వర్యులారా ! మీరు అభీష్టవర్షి ధూమాగ్నిని ఉత్పన్నము చేయుడు. అప్పుడు మీరు బలవంతులయి యుద్ధమునకు సాగుడు. అగ్ని వీర్యప్రధానుడు. సేనా విజేత, అగ్ని సాయముననే దేవతలు అసురులను పరాజితులను చేసినారు.

10. అగ్నీ ! నీవు ఋతుకాష్ఠవంతుడవు. ఈ అరణి నీ జన్మస్థానము. ఇందు జన్మించి నీవు శోభిల్లుము. అది తెలిసి ఆసీనుడవగుము. ప్రవేశించుము. మా స్తుతులను వర్ధిల్ల చేయుము.

11. గర్భస్థ అగ్నికి తనూనపాతుడని పేరు. ప్రత్యక్షమయిన అగ్నికి అసుర నరాశంసుడని పేరు. అంతరిక్షమున తేజము ప్రసరించినపుడు "మాతరిశ్వ' అగును. అగ్ని ప్రభవించిన అనంతరము వాయువు పుట్టినది.

12. అగ్నీ ! నీవు మేధావివి. మంథనమున ఆవిర్భవించినావు. నిన్ను అత్యుత్తమ స్థానమున ప్రతిష్ఠించినాము. ఈ యజ్ఞమును నిర్విఘ్నము చేయుము. దేవాభిలషుల కొఱకు దేవతలను పూజింపుము.

13. మర్త్యులగు ఋత్విక్కులు అమరుడు, అక్షయుడు దృఢంతుడు, పాపనాశకుడగు అగ్నిని పుట్టించినారు. పుత్ర సంతానము వంటి ఉత్పన్న అగ్నిని గూర్చి భగినీ స్వరూపులగు పది అంగుళులు - చేతివ్రేళ్లు పరస్పరము కలిసి ఆనంద సూచక ధ్వని చేయును.

(చావు ఉన్నవాడు, చావు లేనివాడిని పుట్టించగలిగినాడని ఆనందము !)

14. అగ్ని సనాతనుడు, ఏడుగురు హోతలు హవనము చేసినపుడు అగ్ని ప్రకాశవంతుడు అగును. తల్లి స్తనములమీద తల్లివడిలో ఉన్నప్పుడు అగ్ని ముద్దుగా ఉండును. అగ్ని అసుర జఠర సంజాతుడు. అందువలన నిత్య అప్రమత్తుడు అగును.

15. మరుత్తులతో సమానులయి శత్రువులతో యుద్ధము చేయు సమర్థులు. బ్రహ్మకన్న మున్ను జన్మించిన కుశిక గోత్రోత్పన్న ఋషులు తథ్యముగా సకల జగములను ఎరుంగుదురు. గోత్రోత్పన్న ఋషులు తథ్యముగా సకల జగములను ఎరుంగుదురు. వారు అగ్ని లక్ష్యముగా హవ్యయుక్త స్తోత్రములు ఉచ్ఛరింతురు. వారు తమతమ గృహములందు అగ్నిని దీపింప చేతురు.

16. హోమ నిష్పాదకుడవు. విద్వాంసుడవు. సర్వజ్ఞుడవగు అగ్నీ ! ప్రవర్తమానమగుచున్న ఈ యజ్ఞమున నిన్ను వరించుచున్నాము. కావున ఈ యజ్ఞమున దేవతలకు హవ్య ప్రదానము చేయుము. నిత్యము స్తుతించుము. సోమము మాటవిని సోమము వద్దకు విచ్చేయుము.

(శ్రీమదాంధ్ర వచన మూడవ అష్టకమున మూడవ మండలమున మొదటి అధ్యాయము -
రెండవ అనువాకము సమాప్తము)

రెండవ అధ్యాయము

మూడవ అనువాకము ముప్పదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! సోమార్హులగు ఋత్విక్కులు నిన్ను స్తుతించ కోరుచున్నారు. వారి మిత్రులు నీ కొఱకు సోమము అభిషవించుచున్నారు. కొందరు హవ్యము సిద్ధము చేయుచున్నారు. శత్రువుల హింస సహించుచున్నారు. లోకమున నిన్ను మించిన ప్రసిద్ధుడు ఎవడు ఉన్నాడు?

2. ఇంద్రా ! నీవు అశ్వవంతుడవు. దూరప్రదేశము సహితము నీకు దూరముకాదు. హరివర్ణ అశ్వయక్తుడవయి త్వరగా విచ్చేయుము. నీవు దృఢచిత్తుడవు. అభీష్టవర్షివి. ఈ సవనమంతయు నీ కొరకే చేయబడుచున్నది. అగ్నీ సమిధయుక్తుడు అయినాడు. సోమాభిషవమునకు ప్రస్తర ఖండము ప్రయుక్తము అయినది.

3. ఇంద్రా ! నీవు అభీష్ట వర్షివి. ఐశ్వర్యవంతుడవు. నీ శిరస్త్రాణము సుందరము. నీవు ధనవంతుడవు. విజేతవు. మహా మరుద్గణవంతుడవు. యుద్ధమున నానావిధకర్మలు చేయువాడవు. శత్రుహింసకుడవు. భయంకరుడవు. యుద్ధమున బాధలుపడి మానవులకొఱకుగాను నీవు ప్రదర్శించిన వీర కృత్యములు ఎక్కడ ఉన్నవి?

4. ఇంద్రా ! నీవు ఒంటరిగా దృఢమూలముగల రాక్షసులను వారి తావుల నుండి పడగొట్టినావు. వృత్రాదులను వధించినావు. నీ ఆజ్ఞమేరకు ద్యావాపృథ్వులు, పర్వతము నిశ్చలముగా ఉన్నవి.

5. ఇంద్రా ! నీవు మహావీరుడవు. నిన్ను అనేకులు ఆహ్వానింతురు. నీవు ఒంటరిగా వృత్రుని వధించినావు. దేవతలకు అభయ ప్రదానము చేసినావు. అది చెప్పుకొన తగినది. నీవు అపార ద్యావాపృథ్వులను సంయోజింప చేతువు. ఈ నీ మహిమ ప్రఖ్యాతము.

6. ఇంద్రా ! అశ్వయుక్తమగు నీ రథము నిన్ను మార్గమున శీఘ్రముగా రావలెను. శత్రువులను వధించుటకు నీ వజ్రము రావలెను. నీ ఎదుటకు వచ్చిన శత్రువును నాశము చేయుము. పారిపోవు వారిని వధించుము. జగములను యజ్ఞయుక్తము చేయుము. నీలో అంతటి సామర్థ్యము ఉన్నది.

7. ఇంద్రా ! నీవు నిరంతరము ఐశ్వర్యములు ధరించుము. నీవు దానము అందించిన మానవుడు గృహము, పశువులు సువర్ణయుక్త ధనవంతుడు అగును. అతనిని అనేకులు ఆహ్వానింతురు. హవ్యాది యుక్తమగు నీ అనుగ్రహము శుభంకరమగును. ధనప్రదానము చేయు నీ శక్తి అపారమయినది.

8. ఇంద్రా ! నీవు అనేకుల ఆహూతుడవు. దానవీరుడవు. బాధకుడు, గర్జన శీలుడయిన వృత్రుని హస్తహీనుని చేసి చూర్ణచూర్ణము చేసినావు. వర్ధమానుడు, హింసకుడు, వృత్రుని పాదహీనుని చేసినావు. అతని బలమును నష్టపరచినావు.

9. ఇంద్రా ! నీవు మహంతము, అనంతము, చలనశీలమగు భూమిని సమభావమున దానిస్థానమున నిలిపినావు. అభీష్టవరదుడగు ఇంద్రుడు ద్యులోకము, అంతరిక్షమును పడకుండునట్లు నిలిపినాడు. ఇంద్రా ! నీ ప్రేరణ వలన జలము భూమికి చేరవలెను.

10. ఇంద్రా ! అత్యంత హింసకమగు 'గోవజ్ర' నామక మేఘము నీవు వజ్రము ఎత్తకముందే గడగడలాడి ముక్కలు ముక్కలయినది. గోరూపములగు జలములు బయల్వెడలుటకు మార్గము సుగమము చేసినావు. రమణీయ శబ్దవంతమగు జలము అనేక లోకములనుండి ఇంద్రుని సమ్ముఖమునకు వచ్చినది.

11. ఇంద్రుడు ఒంటరిగనే ద్యులోక, భూలోకములను పరస్పర సంగతము చేసినాడు. ధనయుక్తము చేసినాడు. పరిపూర్ణము చేసినాడు. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. రథశాలివి. మా వద్ద ఉండవలెను అనుకొనుము. అశ్వములను పూన్చుము. అంతరిక్షము నుండి మా దగ్గరికి వచ్చుటకు నడుపుము.

12. సూర్యుడు ఇంద్ర ప్రేరితుడు. అతడు తన గమనమునకుగాను ప్రకాశవంతములగు దిశలను ప్రతిదినము అనుసరించును. సూర్యుడు అశ్వములపై తన మార్గము పూర్తి చేసినపుడు మనలను వదిలివేయును. అది సహితము ఇంద్రుని మహిమయే అగును.

13. రాత్రి గమనశీలము. అది గడచిపోవును. ఉష అవతరించును. అప్పుడు సకల జనులు సూర్యుని మహంతమగు విచిత్ర తేజమును దర్శించ అభిలషింతురు. ఉషఃకాలము గతించినంతనే జనులు అగ్నిహోత్రాది కర్మలకు పూనుకొందురు. ఇంద్రుని సత్కార్యములు ఎన్నో ఉన్నవి. "ఇంద్రస్య కర్మ సుకృతా పురాణి."

14. ఇంద్రుడు నదులలో మహా తేజోవంతములగు జలములను చేర్చినాడు. ఇంద్రుడు రుచికరములగు పెరుగు, పాలు నేయి మున్నగు వానిని గోవు యందు ఉంచినాడు. కొత్తగా పుట్టిన ఆవు పాలను ధరించి చరించును.

15. ఇంద్రా ! నీవు బలమును కూర్చుకొనుము. శత్రువులు మార్గము బంధించినారు. యజ్ఞము, స్తుతులు, చేయువారి కోరికలు తీర్చుము. శత్రువులను వధించుటే ఉచితము. వారు క్రమముగా ఆయుధములు పారవేతురు. వారు ఆయుధ, తూణీరవంతులు.

16. ఇంద్రా ! దగ్గరనున్న శత్రువు విడిచిన వజ్రనాదమును మేము వినుచున్నాము. ఎంతో సంతాపకరమగు ఆ అశనులను శత్రువు ముందుంచి ధ్వంసము చేయుము. సమూలముగ నాశము చేయుము. ఎన్నో బాధలు కలిగించుము. రాక్షసులను వధించుము. అప్పుడు యజ్ఞమును పూర్తి చేయుము.

17. ఇంద్రా ! రాక్షస జాతిని సమూలముగ ఉన్మీలించుము. వారి మధ్య భాగమును నరుకుము. అగ్రభాగమును నష్టపరచుము. గమనశీలురాయిన రాక్షసులను దూరము చేయుము. బ్రహ్మద్వేషులమీద సంతాపప్రద అస్త్రమును విసరుము. "బ్రహ్మద్విషేతపుషిం హేతిమస్య"

(బహ్మద్వేషే బ్రాహ్మణద్వేషకారిణే తస్మైరక్షసే) అని శాయణుడు. బ్రాహ్మణ ద్వేషులగు రాక్షసులని అర్థము.

"యా బ్రహ్మ పరమాత్మానం వేదం వాద్వేష్టి తస్మై" దయానందుడు. వేదమును ద్వేషించువారు అని అర్థము.

మంత్రమున "బ్రహ్మద్విషే" అని ఉన్నది. బ్రహ్మ పరాత్పరుడగును. బ్రహ్మపదార్థము అందనిది. అర్థము కానిది.

18. లోక నిర్వాహకుడవగు ఇంద్రా ! మమ్ము అశ్వయుక్తులను చేయుము. మమ్ము అవినాశ్యులను చేయుము. నీవు మా వద్ద ఉన్నపుడు మేము మహాధనమును, అన్నమును అనుభవించగలము. అభివృద్ధి చెందగలము. మాకు పుత్ర, పౌత్రాదులతో కూడిన ధనము లభించవలెను.

19. ఇంద్రా ! మా కొఱకు దీప్తయుక్తమగు ధనమును తెమ్ము నీవు దానశీలుడవు. మేము దానపాత్రులము. మా కోరికలు బడబానలమువలె పెరుగుచున్నవి. ధనపతీ ! మా కోరికలు తీర్చుము.

("ఉర్వ ఇవ" బడబానలమువలె, కోరికలు బడబానలమువంటివట ! కనిపించవు !! కాల్చును !!!)

20. మా కోరికలను గోవులు, అశ్వములు, దీప్తివంతమగు ధనము ఇచ్చి పూర్తి చేయుము. దానివలన మమ్ము విఖ్యాతులను చేయుము.

ఇంద్రా ! స్వర్గాది సుఖాభిలాషులు, కర్మకుశలులు, కుశికనందనులు మంత్రముల ద్వారా నిన్ను స్తుతించినారు.

21. స్వర్గాధిపతీ ! ఇంద్రా ! మేఘములను కదిలించుము. మాకు జలమును ప్రసాదించుము. అనుభవించదగు అన్నము మా ముందునకు రావలెను. అభీష్ట వర్షకా ! నీవు ద్యులోకమున వ్యాపించి ఉన్నావు. నిలిచి ఉన్నావు. సత్యబలమఘవా ! మాకు గోవులను ప్రసాదించుము.

22. ఇంద్రా ! నీవు అన్నమును ఆర్జించుము. నీవు యుద్ధమున ఉత్సాహ ప్రవృద్ధుడవు. ధనవంతుడవు, ఐశ్వర్యవంతుడవు, నేతృ శ్రేష్ఠుడవు, స్తుతిశ్రవణకర్తవు, ఉగ్రుడవు, యుద్ధమున శత్రువినాశకుడవు, ధనవిజేతవు, ఆశ్రయ ప్రాప్తికిగాను మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ముప్పది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి-సుశిక విశ్వామిత్రుడు లేక ఏషీరథికుశిక విశ్వామిత్రుడు, దేవత -ఇంద్రుడు,
ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. పుత్రహీనుడగు పితరుడు జామాతను సమ్మానించి శాస్త్రముల అణుశాసనమును అనుసరించి పుత్రికకు కలిగిన పౌత్రుని దౌహిత్రుని వద్దకు వెళ్లినాడు. అపుత్రుడగు పిత పుత్రిక గర్భమున ఉండును. అట్లని విశ్వసించి శరీరము ధరించును.

2. ఔరస పుత్రుడు పుత్రికకు ధనమును ఇవ్వడు. అతడు పుత్రికను ఆమె భర్త రేతస్సేచనమునకు ఆధారము చేయును. తలిదండ్రులు కొడుకు, కూతురు ఇద్దరి జన్మకారకులు అగుదురు. వారిలో ఒకరు పుత్రుడు, ఉత్కృష్టక్రియ కర్మకు అధికారి అగుచున్నాడు. మరొకరు పుత్రిక సమ్మానయోగ్య అగుచున్నది.

3. ఇంద్రా ! నీవు దీప్తియుక్తుడవు. నీ యజ్ఞము కొఱకు జ్వాలారూపమున కంపించు అగ్ని యథేచ్ఛగా పుత్ర రూపములగు కిరణములను ఉత్పన్నము చేసినాడు. ఈ కిరణముల జలరూప గర్భము మహత్తరము. ఓషధిరూప జన్మము మహత్తమము. హర్యశ్వా ! సోమాహుతుల ద్వారా ప్రయుక్తమైన కిరణముల ప్రవృత్తి మహత్తమము.

4. విజేతలగు మరుద్గణములు వృత్రునితో యుద్ధమున ఇంద్రునివెంట ఉన్నారు. సూర్యసంజ్ఞక మహాతేజము తమోరూప వృత్రుని వలన నిర్గతమగునని మరుత్తులు కనిపెట్టినారు. ఉషస్సులు ఇంద్రుని సూర్యునిగా భావించి

అతనిముందు నిలిచినవి. ఒకే ఇంద్రుడు సమస్త రశ్మలకు పతి అయినాడు.

5. ధీమంతులు, మేధావులు ఏడుగురు అంగిరులు సుదృఢ పర్వతమున నిలిపి ఉంచిన గోవులను వెతికినారు. వెలికితీసినారు. పర్వతమున గోవులు ఉన్నవి అని నిశ్చయించిన అంగిరులు ఏ మార్గమున వెళ్లినారో ఆ మార్గముననే తిరిగి వచ్చినారు. వారు యజ్ఞమార్గమున సమస్త గోవులను సాధించినారు. ఇంద్రుడు ఈ విషయములను తెలిసికున్నాడు. అంగిరులను సన్మానించుటకు పర్వతముపైకి వెళ్లినాడు.

6. 'సరమ' పర్వతపు విరిగిన ద్వారము వద్దకు చేరినది. అప్పుడు ఇంద్రుడు అన్నట్లుగనే వలసినంత అన్నము, ఇతర పదార్థములు దానికి ఇచ్చినాడు. సరమ చక్కని పాదములు గలది. శబ్దమును గ్రహించినది. ముందు వెళ్లుచున్న అక్షయ గోవుల వద్దకు చేరినది.

(సరమానామ దేవశునీ, అని శాయణుడు సరమ పేరుగల దేవతల కుక్క)

7. ఇంద్రుడు అత్యంత మేధావి. అతడు అంగిరులతో స్నేహము చేయదలచినాడు. ఆ మహాయోద్ధ ముందు పర్వతము తన గర్భస్థ గోధనమును వెలువరించినది. శత్రుహంత ఇంద్రుడు యువ మరుత్తులతో కలిసి గోవులను సాధించినాడు. అంగిరులు వెంటనే ఇంద్రుని పూజించినారు.

8. ఇంద్రుడు ఉత్తమ పదార్ధ ప్రతినిధి. సమర భూమియందు అగ్రగ్రామి. సకల ఉత్పన్న పదార్థజ్ఞాత. శిష్ణ హంత. దూరదర్శి. గోధనాభిలాషి. అట్టి ఇంద్రుడు ద్యులోకమునుండి విచ్చేయవలెను. మమ్ము పాపములనుండి రక్షించవలెను.

9. లోలోన గోధన ప్రాప్తిని కోరినారు. స్తోత్రముల ద్వారా అమరత్వము సాధించదలచి యజ్ఞము తలపెట్టినారు. ఈ యజ్ఞమున అందరకు ఉపవేశము కలదు. అంగిరుల సత్యభూతమగు యజ్ఞము ద్వారా మాసములను వేరుచేయ తలపెట్టినారు.

10. అంగిరులు గోధనము లక్ష్యముగా తొలుత కలిగిన పుత్రుని రక్షించుటకుగాను పాలు పితికి హర్షులు అయినారు. వారి హర్షధ్వానము ద్యావాపృథ్వులందు నిండినది. మొదటివలెనే వారు లోకమున నిలిచినారు. గోవులను రక్షించుటకు వీరపురుషుని నియమించినారు.

11. మరుద్గణముల సాయమున ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. అతడే పూజనీయుడు. హోమ యోగ్యుడు. యజ్ఞము కొఱకు మరుత్తుల సహితుడయి గోవులను దానము చేసినాడు. గోవు ఘృతయుక్త హవ్యధారణి, ప్రభూత హవ్యదాత్రి. గోవు వీరి కొఱకు స్వాదుతరమగు క్షీరాదులను ప్రసాదించినది.

12. అంగిరులు - పాలకుడగు ఇంద్రుని కొఱకు దీప్తిమంతమగు స్థానమును సంస్కరించినారు. సుకర్మశాలురగు

అంగిరులు ఇంద్రునకు ఆస్థానము విశేషరూపమున చూపినారు. వారు యజ్ఞమున ఆసీనులయి జనయిత్రి ద్యావాపృథ్వులను అంతరిక్ష స్తంభమున నిలిపినారు. వేగవంతుడగు ఇంద్రుని ద్యులోకమున స్థాపించినారు.

13. ద్యావాపృథ్వులు పరస్పర విశ్లిష్టములు అయినపుడు మహాస్తుతి ఇంద్రునకు తక్షణము వృద్ధిప్రాప్తిని, ధారణ శక్తిని కలిగించును. అప్పుడు ఈ స్తుతి దోషరహితమయి ఇంద్రుని చేరును. పర్యవసానముగా ఇంద్రుని సర్వబలములు స్వభావసిద్ధములు అగును.

14. ఇంద్రా ! నేను నీ గొప్ప స్నేహము కొఱకు ప్రార్థించుచున్నాను. నీవు వృత్రహంతవు. అశ్వవంతుడవు. విద్వాంసుడవు. మేము నీకు మా మంచి స్నేహమును, స్తోత్రమును, హవ్యమును సమర్పింతుము. ఇంద్రా ! నీవే మా రక్షకుడవని గ్రహింపుము.

15. ఇంద్రుడు చక్కగా గ్రహించి మిత్రజనులకు మహాక్షేత్రములు, వలసినంత సువర్ణము దానము చేసినాడు. తరువాత వారికి గోవులు మున్నగు వానిని కూడ దానము చేసినాడు. దీప్తిమంతుడగు ఇంద్రుడు మరుద్గణములతో కలిసి సూర్యుడు, ఉష, పృథివి, అగ్నిని సృష్టించినారు.

16. శాంత మనస్కుడగు ఇంద్రుడు పరస్పరము కలిసి నవియు, లోకములకు ఆనంద దాయకములును అగు జలములను సృష్టించినాడు. మాధుర్యయుక్తమగు సోమసమూహములను అగ్ని, సూర్య, వాయువులతో పవిత్రముగ శోధించినాడు. సకల జగములకు ఆనందము కలిగించినాడు. రాత్రింబవళ్ళు జగములను హమ వ్యాపారములకు ప్రేరేపించినాడు.

17. సూర్యుని మహిమ వలన సకల పదార్థములను ధరించునవియు, యజ్ఞార్హాములయినవియునగు రాత్రింబవళ్ళు క్రమము తప్పక తిరుగుచున్నవి. ఋజుగతులు, మిత్రభూతులగు మరుద్గణములు శత్రువులను పరాజితులను చేయుటకు ఇంద్రుని శక్తిమంతుని చేయుదురు.

18. ఇంద్రా ! నీవు వృత్రహంతవు. అవినాశ్యుడవు. అభీష్టవర్షివి. అన్న దాతవు. మా ప్రియతమ స్తుతులకు స్వామివి. మహామహుడవు. యజ్ఞగమనాభిలాషివి. మహా ఆశ్రయమవు. శుభప్రద స్నేహమునకు మావద్దకు విచ్చేయుము.

19. ఇంద్రా ! నీవు సనాతనుడవు. అంగిరులవలె నేను నిన్ను పూజింతును. నిన్ను స్తుతించుటలో నవీనత తెచ్చెదను. నీవు దేవరహిత ద్రోహులను వధించుము. మాకు అనుభవ యోగ్య ధనమును ప్రసాదించుము.

20. ఇంద్రా ! పవిత్రజలము నలువైపుల వ్యాపించి ఉన్నది. మా కొఱకుగాను జలసమూహ తీరములను జలపూర్ణము చేయుము. నీవు రథవంతుడవు. మమ్ము శత్రువుల నుండి రక్షింపుము. మమ్ము త్వరగా గోవుల విజేతలను చేయుము.

21. శత్రుహంతవు, గోవులకు స్వామివి అయిన ఇంద్రా ! నీవు మాకు గోవులను దానము చేయుము. యజ్ఞ విఘాతక అసురులను దీప్తియుక్త తేజమున నష్టపరచుము. నీవు సత్యవచనులగు అంగిరులకు గోవులను దానము చేసినావు. అసురుల అన్ని మార్గములను బంధించినావు.

22. ఇంద్రా ! నీవు అన్నలాభకర్తవు. యుద్ధమందు ఉత్సాహము ద్వారా పెంచుకున్న ధనవంతుడవు. ఐశ్వర్య వంతుడవు. నేతృ శ్రేష్ఠుడవు. శ్రుతి శ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. సంగ్రామమున శత్రు వినాశకారివి. ధనవిజేతవు. ఇంద్రా ! ఆశ్రయప్రాప్తి కొఱకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాను.

ఆలోచనామృతము

1. దుహిత అనగా దూరమున ఉండి హితము కోరునది "దూరేహితా" పాలు ఇచ్చునది "దోగ్ధవతి"

మొదటి మంత్రమున పుత్రులు లేక పుత్రిక ఉన్న తండ్రిని గురించి చెప్పినాడు. అటువంటి తండ్రి శాస్త్ర ప్రకారముగా కూతురు కొడుకును తన కొడుకును చేసి కొనవచ్చును. అటువంటి మనుమనికి కొడుకునకు ఉన్న హక్కు భుక్తములన్నియు సంక్రమించును. ఇది దౌహిత్రము. నాటిది నేటికిని అమలులో ఉన్నది.

రెండవ మంత్రమున సోదరుని బాధ్యత తెలియపరచినాడు. తండ్రిలేని కూతురునకు సోదరుని ఆస్తి సంక్రమించదు. కాని సోదరికి వివాహము చేయవలసిన బాధ్యత సోదరునిపై ఉండును.

పుత్రుడు పుత్రికల అధికారములను నిర్ణయించినాడు. దుహిత దూరముగ ఉన్నందున పుత్రుడు, తండ్రికి వారసుడు అగును. పుత్రిక సమ్మాన యోగ్యురాలగును. "వస్త్రాలంకారాదినా రుధ్యమాన ఏవభవతి" శాయణుని వ్యాఖ్య.

ఆధునిక కాలమున ఆస్తివిషయమున పుత్రికకు పుత్రునితో సమాన హక్కు లభించినది. కాని పిండ ప్రదానాది కర్మలు మాత్రము పుత్రుడు మాత్రమే చేయవలసి ఉన్నది.

2. 6వ మంత్రమున 'సరమ'ను పేర్కొనుట జరిగినది. సరమను దేవశ్వానము అన్నారు. కుక్క శబ్దమును బట్టి జాడ తీయునది. ఈ విధానము నేటికిని నేరములను శోధించుటకు ఉపయోగపడుచున్నది.

కుక్కకు భారతమున మంచి స్థానము లభించినది. కుక్క విశ్వాసపాత్రమైన జంతువు.

ముప్పది రెండవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సోమపతి ఇంద్రా ! నీవు ఈ మధ్యాహ్న సవనమునకు విచ్చేయుము. సోమపానము చేయుము. సోమము నీకు ప్రియమయినది. ధనవంతుడవు, సోమయుక్తుడవగు ఇంద్రా ! నీ రథపు రెండు గుఱ్ఱములను విప్పుము. వాటి నోటిని గడ్డితో నింపుము. ఈ యజ్ఞమున వానిని సంతోష పెట్టుము.

2. ఇంద్రా ! గవ్య సంయుక్తము, మంథన సంపన్నమగు నూతన సోమమును పాపము చేయుము. నీ ఆనందమునకుగాను మేము నీకు సోమము సమర్పింతుము. స్తోతలు మరుత్తులు రుద్రుల సహితులయి తృప్తిచెందు వరకు నీవు సోమపానము చేయుము.

3. ఇంద్రా ! మరుద్గణములు నీ శత్రుశోషక శక్తిని పెంపొందింతురు. వారు నీ బలమును వృద్ధిచెందింతురు. వారు స్తుతులద్వారా నీ యుద్ధశక్తిని వర్ధిల్ల చేతురు. వజ్రహస్తా ! శోభన శిరస్త్రాణ యుక్తా ! ఇంద్రా ! రుద్రుల సహితుడవయి మధ్యాహ్న సవనమునకు విచ్చేయుము. సోమపానము చేయుము.

4. మరుద్గణములు ఇంద్రునకు సహాయకులు అయినారు. వృత్రుడు తన రహస్యములు తెలిసిన వారు లేరనుకున్నాడు. కాని మరుత్తుల ద్వారా ఇంద్రుడు వృత్రుని రహస్యములు తెలిసికొన్నాడు. ఈ మరుద్గణములే ఇంద్రుని కొఱకు మధురములు, ఉత్సాహ కారకమగు మాటలు పలికినారు.

5. ఇంద్రా ! మనువు యజ్ఞమునకువలె మా ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. శాశ్వత బలమునకుగాను సోమపానము చేయుము. హర్యశ్వములు, యజ్ఞయోగ్య మరుత్తుల సహితుడవయి విచ్చేయుము. గమనశీల మరుత్తుల కూడి అంతరిక్షమునందలి జలమును ప్రేరేపింపుము.

6. ఇంద్రా ! నీవు దీప్తిమంతమగు జలముల అవతరణ కర్తవు. దీప్తిశూన్యుడు, శయనించువాడగు వృత్రుని యుద్ధమున హతమార్చినావు. అందువలన యుద్ధమున అశ్వమువలె జలములను విడిచినావు.

7. అందువలన మేము హవ్యము ద్వారా ప్రవృద్ధుడు, మహా పరిణామ శూన్యమగు ద్యావాపృథ్వులు యజ్ఞార్హుడగు ఇంద్రుని మహిమను పరిమిత పరచలేవు.

8. సమస్త దేవతలు ఇంద్రుని కర్మలను - సుకృతులు, యజ్ఞాదికములను నష్టపరచజాలరు. ఇంద్రుడు భూలోక, ద్యులోక, అంతరిక్షములను ధరించినాడు. ఇంద్రుని కార్యములు రమణీయములు. ఇంద్రుడు ఉషను, సూర్యుని సృష్టించినాడు.

9. ఇంద్రా ! నీవు దురాత్మ రహితుడవు. నీ మహిమయే వాస్తవ మహిమ. నీవు జన్మించి సోమపానము చేసినావు. నీవు బలవంతుడవు. స్వర్గాదిలోకములు నీ మహిమను నివారించలేవు. దినములు, మాసములు, సంవత్సరములు

సహితము నివారించలేవు.

10. ఇంద్రా ! నీవు పుట్టగానే సర్వోచ్చ స్వర్గ ప్రదేశమున నిలిచి వెంటనే ఆనంద ప్రాప్తికి సోమపానము చేసినావు. నీవు ద్యావాపృథ్వులందు ప్రవేశించగనే సనాతనుడవు, సృష్టికి విధాతవు అయినావు.

11. ఇంద్రా ! నీ నుండి అనేకములు ఉత్పన్నములు అయినవి. 'అహి' తనను బలవంతుడు అనుకున్నాడు. జలములను పరివేష్టించినాడు. నీవు వర్ధిల్ల ఆ ఆహిని నష్టపరచినావు. కాని నీవు భూమిని ఒక కంటిలో దాచి నిలిచినపుడు స్వర్గము సహితము నీ మహిమకు సమము కాజాలదు.

12. ఇంద్రా ! మా యజ్ఞము నిన్ను వృద్ధి చెందించును. ఈ యజ్ఞమున నీకు ప్రియమయిన సోమము అభిషవింపబడును. యజ్ఞయోగ్యా ! ఇంద్రా ! యజ్ఞము కొఱకు యజమానిని రక్షింపుము. అహిని వినాశము చేయుటకుగాను ఈ యజ్ఞము నీ వజ్రమును గట్టి పరచును.

13. పురాతనులు, మధ్యతనులు, అధునాతనులు ఇంద్రుని స్తుతుల ద్వారా వర్ధిల్ల చేసినారు. యజమాని అట్టి ఇంద్రుని రక్షక యజ్ఞమునకు తీసికొని వచ్చును. నవధనము కొఱకు ఇంద్రుని ఆహ్వానించును.

14. నేను మనమున ఇంద్రుని స్తుతించ కోరినపుడు అతనిని స్తుతింతును. దూరవర్తి అయిన అశుభ దినమున కన్న ముందే ఇంద్రుని స్తుతింతును. ఇంద్రుడు మమ్ము దుఃఖములనుండి దాటించవలెను. నదికి రెండు దరులందు ఉన్నవారు పడవవారిని పిలచెదరు. అట్లే మాతృ-పితృ కులములవారు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు.

15. ఇంద్రుని కలశము నిండినది. "స్వాహా" శబ్ద ఉచ్చారణ జరిగినది. జలసేక్త జలపాత్రను జలసేకము చేసినట్లు నేను సోమ సేచనము చేసెదను. స్వాదు సోమము ప్రదక్షిణ చేయుచు ఇంద్రుని ప్రసన్నత కొఱకు అతనిముందు చేరును.

16. ఇంద్రా ! బంధుజనులు నీకొఱకు ప్రార్థించినారు. అందువలన నీవు ప్రబలుడవు అయినావు. బడబానలమును, వృత్రుని నివారించినావు. కావున అనేక ఆహ్వానములుగల ఇంద్రా ! గంభీర సాగరములు నిన్ను నివారింపలేవు. సాగరముల చుట్టుగల ఉపసాగరములు నిన్ను నివారించజాలవు.

17. ఇంద్రా ! నీవు అన్న సంపాదకుడవు. యుద్ధమున ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేతృ శ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. సంగ్రామమున శత్రునాశకుడవు. ధన విజేతవు. ఆశ్రయ ప్రాప్తికొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ముప్పది మూడవ సూక్తము

ఋషి విశ్వామిత్రుడు, వద్య ఋషులు, దేవత - ఇంద్రుడు,
ఛందస్సు 1-12 త్రిష్టుప్. 13 అనుష్టుప్.

1. జల ప్రవాహములగు విపాశ, శుతుద్రీ నదులు కొండ చరియలనుండి బయలుదేరినవి. అవి అశ్వశాలనుంచి విడిచిన అశ్వములవలె రెండు ఆవులు దూడల కోసమువలె సాగరసంగమాభిలాషులయి సముద్రమువైపు పరువులు పెట్టును.

(విపాశ వ్యాసనది శుతుద్రీ సట్లేజ్ నది. ఇవి పంజాబులో ఉన్నవి.)

2. నదీద్వయమా ! మిమ్ము ఇంద్రుడు ప్రేరేపించినాడు. మీరు ఇంద్రుని ప్రార్థన మన్నింతురు. రెండు రథములవలె సాగరమువైపు సాగుదురు. మీరు ఒకేసారి ప్రవర్ధితులు అగుదురు. తరంగముల ఊయలలు ఊగుదురు. ప్రక్క ప్రక్కనే ఉల్లాసముగా సాగిపోవుదురు.

3. మాతృతుల్యమగు సింధునది వద్ద నిలిచినాను. పరమ సౌభాగ్యవతి విపాశవద్ద నిలిచినాను. ఈ ఉభయనదులు దూడను నాకగోరు గోవులవలె ఒకేచోటునకు సాగును.

4. మేము ఉభయ నదులము. ఈ జలమున పరిశుద్ధులమై దేవకృత ప్రదేశమునకు సాగుదుము. మా నడక నిరంతరము. అది నిలుచునది కాదు. ఏమి కోరి ఆవిప్రుడు మమ్ము పిలుచుచున్నాడు? "కింయర్విప్రో నద్యోజుహోతి"

5. జలవతులగు నదులారా ! నేను విశ్వామిత్రుడను. సోమ సంపాదకుడను. నామాట వినుటకు క్షణము నిలువండి. నేను కుశిక పుత్రుడను. నేను మిమ్ము సంతోషపెట్ట దలచినాను. నా ఉద్దేశ సిద్ధికిగాను స్తుతుల ద్వారా ఆహ్వానించుచున్నాను.

6. వృత్రుడు నదులను పరివేష్టించినాడు. వజ్రబాహువగు ఇంద్రుడు వృత్రుని పరిమార్చినాడు. ఇంద్రుడు మా ఉభయ నదులను వెలికి తీసినాడు. జగత్ప్రేరకుడు, సుహస్తుడు, ద్యుతిమంతుడు ఇంద్రుడు మమ్ము ప్రేరేపించినాడు. ఇంద్రుని ఆజ్ఞచొప్పున మేము ప్రభవించినాము. సాగుచున్నాము.

7. ఇంద్రుడు అహిని హతమార్చినాడు. అది అతని సాహసము. ఇంద్రుని సాహస కార్యమును సదా కీర్తించవలెను. ఇంద్రుడు నలువైపుల నిలిచిన అవరోధక జనులను వజ్రమున నష్టపరచినాడు. గమనాభిలాషి జలములను తెచ్చినాడు.

8. స్తోతా ! నీ స్తుతివాక్య వచనాభిలాషను విస్మరించకుము. రానున్న యజ్ఞదినములలో మంత్రములు రచింపుము. మమ్ము సేవింపుము. మేము ఉభయ నదులము. నీకు నమస్కరించుచున్నాము. పురుషునివలె వాదప్రతివాదములు చేయకుము. ప్రగల్భములు పలుకకుము.

9. భగినీ భూతమగు నదీద్వయమా ! నేను విశ్వామిత్రుడను, స్తుతించుచున్నాను. ఆలకించండి. నేను దూరదేశము నుండి రథము అశ్వములతో వచ్చెదను. నేను దాటగలుగునట్లు మీరు తగ్గుడు.

నదీద్వయమా ! స్తోత్రవంతమగు జలముతో రథచక్రముల క్రింది నుండి సాగండి.

10. స్తోతా ! మేము ఉభయ నదులము మీ మాటలు విన్నాము. నీవు దూరము నుండి వచ్చినావు. కావున రథశకటములతో సాగుము. పుత్రునకు చనుబాలిచ్చుటకు తల్లి-పురుషుని కౌగిలించుకొనుటకు యువతి అవనతులయినట్లు మేము నీ కొఱకు అవనతులము అగుదుము.

(నదులు తల్లివలెను ప్రియురాలివలెను పలుకుచున్నవి.)

11. నదీద్వయమా ! మేము భరత కులజాతులము. మిమ్ము దాటగలము. మమ్ము ఇంద్రుడు ప్రేరేపించినాడు. మీరు అనుమతించినారు. అందువలన నేను విశ్వామిత్రుడను సర్వత్ర మిమ్ము స్తుతింతును. మీరు యజ్ఞార్హ్యాలు అగుదురు.

12. గోధనాభిలాషులగు భరతవంశీయులు నదులను దాటినారు. కవులు నదులను సుందరముగ వర్ణింతురు. స్తుతింతురు. మీరు నదులు అన్నకారిణులు. ధనసమన్వితలు. చిన్నచిన్న నదులను తృప్తిచెందించుడు, వానిని పూరించుడు. వేగవతులయి సాగిపొండు.

13. నదీద్వయమా ! మీ తరంగ ప్రవాహము కీలద్వయము క్రిందినుంచి పారవలెను. రజ్జువులను తాకకుండ ప్రవహించవలెను. పాపశూన్యలు, కళ్యాణకారిణులు, ఆనంద ప్రదాయినులగు విపాశా, శుతుద్రి నదులారా ! మీరు ఇప్పుడు పొంగవద్దు.

ఆలోచనామృతము

1. ప్రకృతి కవిని స్పందింప చేయును. పరవశింప చేయును.

పొంగిన నదిని చూచి గుండె పొంగని కవి ఉండడు. పూసి-పారు నదిని మించిన అందము అరుదు. అది గుండెలను గంతులు వేయించును.

విశ్వామిత్రుని గుండె గంతులు వేసినది. అందుకే ఈ సూత్ర మంత్రగానము.

విశ్వామిత్ర నదుల సంభాషణ సుందరము. రమణీయము. అనుభవైక వేద్యము.

ఇది నది దాటుటకు సంబంధించిన వృత్తాంతము. నదిని దాటుటకు అటునిటు మేకులు పాతి తాటితో వంతెన నిర్మింతును. ఆ త్రాటిని తాకకుండునట్లును కీలద్వయము కిందినుంచి నదులు ప్రవహించవలెనని ప్రార్థన.

ముప్పది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు పురభేది. మహిమాన్వితుడు. ధనశాలి. అతడు శత్రువును బాదినాడు. తేజస్సు పెంచుకున్నాడు. దస్యులను ఓడించినాడు. స్తోత్రములద్వారా ఆకృష్టుడు, వర్ధిత శరీరుడు, బహు అస్త్రధారి అగు ఇంద్రుడు ద్యావాపృథ్వులను పరిపూర్ణులను చేసినాడు.

2. ఇంద్రా ! నీవు పూజనీయుడవు. బలవంతుడవు. నిన్ను అలంకరించినాము. అన్నము కొఱకుగాను, నీ ప్రేరణగల స్తుతులను ఉచ్చరించుచున్నాము. నీవు మానవులకు దేవతలకు అగ్రగామివి.

3. ఇంద్రా ! నీ కార్యములు ప్రసిద్ధములు. నీవు వృత్రుని నిలువరించినావు. నీవు శత్రు నివారకుడవు. విశేష రూపమున మాయావులను వధించినావు. నీవు శత్రువధాభిలాషివి. అడవులందు దాగిన స్కంధహీనీ శత్రువులను వధించినావు. అతడు రాత్రులు దాటగా గోవులను ఆవిష్కరించినాడు.

(రాత్రీణామసురా క్రాంతత్వే అని శాయణుడు. రాత్రులు అసురులు ఆక్రమించినవి అగుటవలన రాత్రిదాటగా గోవులను ఆవిష్కరించినాడు)

4. ఇంద్రుడు స్వర్గదాత. అతడు దినమును సృష్టించినాడు. యుద్ధాభిలాషులగు అంగిరులతో కలిసినాడు. పరకీయ సేనను పరాస్తము చేసినాడు. మానవుల కొఱకు పగటికి పతాకప్రాయమగు సూర్యుని ప్రదీప్తుని చేసినాడు. మహా యుద్ధమునకు జ్యోతిని ప్రకటించినాడు. "కేతుమహ్నామవిన్దజ్జ్యోతిర్బృహతేరణాయ"

5. ఇంద్రుడు బహుధన గ్రహణము చేసినాడు. బాధాకర వర్ధమాన శత్రుసేన మధ్యమున ఆసీనుడు అయినాడు. ఇంద్రుడు స్తోతల కొఱకుగాను ఉషను చైతన్యవంతము చేసినాడు. శుక్రవర్ణ తేజమును వర్ధిల్ల చేసినాడు.

6. ఇంద్రుడు మహామహుడు. ఉపాసకులు అతని సత్కార్యములను ప్రశంసింతురు. ఇంద్రుడు స్వబలమున బలాధికులను పిండికొట్టినాడు. పరాభవ కర్త జయాసంపన్నుడు తనమాయతో అసురులను చూర్ణము చేసినాడు.

7. ఇంద్రుడు దేవతలకు భర్త, మానవులకు ధనప్రదాత. అతడు మహాయుద్ధమున ఎంతో ధనము సాధించినాడు.

దానిని స్తోతలకు దానము చేసినాడు. మేదావులగు స్తోతలు యజమాని గృహమున మంత్రముల ద్వారా ఇంద్రుని కీర్తిని ప్రశంసింతురు.

8. ఇంద్రుడు సర్వజిత్తు. వరణీయుడు. జలప్రదుడు. స్వర్గము, స్వర్గ జలములకు స్వామి, స్తోతలు ఇంద్రుని ఆనందమునే భావించెదరు. ఇంద్రుడు పృథ్విని, అంతరిక్షమును, స్వర్గమును దానము చేసినాడు.

9. ఇంద్రుడు అశ్వములను దానము చేసినాడు. సూర్యుని దానము చేసినాడు. అనేక జనులకు అనుభవయోగ్యములగు గోధనమును దానము చేసినాడు. సువర్ణమయ ధనమును దానము చేసినాడు. దస్యులను వధించినాడు. ఆర్య వర్ణులను రక్షించినాడు.

"దస్యూన్పారర్యార్య వర్ణమావత్"

("ఆర్యముత్తమం వర్ణాత్రైవర్ణికం ప్రావత్") అని శాయణుడు త్రివర్ణులు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ వైశ్యులు కావచ్చును. స్పష్టము చేయలేదు.

10. ఇంద్రుడు ఓషధులను దానము చేసినాడు. దినములను ప్రసాదించినాడు. వనస్పతులను, అంతరిక్షమును ప్రదానము చేసినాడు. అతడు మేఘములను భిన్నము చేసినాడు. విరోధులను వధించినాడు. యుద్ధము చేయుటకు ముందుకు వచ్చిన వారిని హతమార్చినాడు.

11. ఇంద్రా ! నీవు అన్న సంపాదకుడవు. యుద్ధమందు ఉత్సాహమున ప్రవర్ధకుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. శత్రునాశకుడవు. ధన విజేతవు. ఆశ్రయప్రాప్తికొరకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ముప్పది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. హరినామకములగు రెండు అశ్వములు రథమున పూన్చబడును. వాయువులు నియుతనామకములగు తమ అశ్వములకై వేచియుందురు. అట్లే ఇంద్రా ! నీవును నీ అశ్వములు కొఱకు క్షణము నిరీక్షించి మా వద్దకు విచ్చేయుము. మేము స్వాహా శబ్దము ఉచ్చరించి నీ ఆనందము కొఱకు సోమము సమర్పింతుము. నీవు సోమపానము చేయుము.

2. ఇంద్రుడు అనేక లోకముల ఆహుతుడు. అతడు త్వరగా సాగవలెను. అందుకు ద్రుతగాములగు అశ్వద్వయమును రథమునకు కట్టెదము. విధిపూర్వకముగ అనుష్ఠించబడు ఈ యజ్ఞమునకు అశ్వద్వయముఇంద్రుని తీసికొని రావలయును.

3. ఇంద్రా ! నీవు అన్నవంతుడవు. అభీష్టవరదుడవు. వీర్యవంతములు, శత్రుభయకారకులగు నీ అశ్వద్వయమును మా వద్దకు తెమ్ము. నీవు ఈ యజమానిని రక్షింపుము. రక్తవర్ణ హర్యశ్వములను ఈ దేవయజనమున యేయుటకు విడువము, నీవు సమాన రూపములు కలిగి ఉపయుక్తములను యవధాన్యమును భక్షింపుము.

4. ఇంద్రా ! నీ అశ్వద్వయము మంత్రమువలన రథమునకు పూనును. అవి యుద్ధమున సమాన ప్రతిష్ఠ కలవి. వానిని రథమునకు మొదలు మేము మంత్రముల ద్వారా కట్టుదుము. ఇంద్రా నీవు విద్వాంసుడవు. నీవు గుర్తింపుము. సుదృఢము, సుఖప్రదమగు రథమును ఆరోహింపుము. సోమము వద్దకు విచ్చేయుము.

5. ఇంద్రా ! వీర్యవంతములు, కమనీయ పృష్టవంతములగు నీ అశ్వద్వయమును ఇతర యజమానులు సంతోష పరచెదరు. మేము అభిషుత సోమమున నిన్ను తృప్తినొందింతుము. నీవు అనేక యజమానులను అతిక్రమించి త్వరగా విచ్చేయుము.

6. ఇంద్రా ! ఈ సోమము నీది. దీని ముందుకు రమ్ము. ప్రసన్నవదనమున ప్రభూత సోమమును సేవింపుము. ఈ యజ్ఞమున కుశలమీద ఆసీనుడవగుము. సోమమును జఠరమున ఉంచుము.

7. ఇంద్రా నీది కుశాసనము. నీ కొఱకు దర్భలు పరచినాము. సోమము అభిషుతమై ఉన్నది. నీ అశ్వద్యయమునకు ధాన్యము సిద్ధముగా ఉన్నది. అనేకులు నిన్ను స్తుతింతురు. నీవు అభీష్టవర్షివి. నీవద్ద మరుత్తుల సేన ఉన్నది. నీ కొఱకు హవ్యము పుష్కలముగా ఉన్నది.

8. ఇంద్రా ! అధ్వర్యుడు నీ కొఱకు ప్రస్తదము, జలమున ఈ సోమ దుగ్ధమును మధురస నిష్యందము చేసినారు. దర్శనీయుడవు, విద్వాంసుడవగు ఇంద్రా ! ప్రసన్నవదనుడవగుము. నీహితకర స్తుతిని వినుము. సోమపానము చేయుము.

9. ఇంద్రా ! సోమపాన సమయమున నీవు మరుత్తులను సమ్మానింతువు. మరుత్తులు యుద్ధమున నీకు సహాయకులు అగుదురు. నిన్ను వర్ధిల్ల చేయుదురు. ఆ మరుత్తులందరిని కూడి సోమపానాభిలాషివయి విచ్చేయుము. అగ్ని జిహ్వలద్వారా సోమపానము చేయుము.

10. యజనీయ ఇంద్రా ! అగ్ని జిహ్వ ద్వారా అభిషుత సోమపానము చేయుము. అధ్వర్యు చేతితో సమర్పించిన సోమమును లేదా హోత అర్పించిన హవ్యమును సేవించుము.

11. ఇంద్రా ! నీవు అన్న సంపాదకుడవు. యుద్ధమునందు ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవు అగుదువు. నీవు ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేతృశ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రోతవు. సంగ్రామమున శత్రుహంతవు. ధన విజేతవు.

ఆశ్రయప్రాప్తి కొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ముప్పది ఆరవ సూక్తము

ఋషి-10 ఘోరర్షి, మిగిలినవి విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! ధనదానమునకుగాను మరుత్తులతో కలిసి విచ్చేయుము. విశేషరూపమున అందించిన సోమమును గ్రహించుము. ఇంద్రుడు ఘనకార్యముల కారణముగా ప్రసిద్ధుడు. అతడు విశేష సోమాభిషవమున పుష్టికర హవ్యముద్వారా ప్రవర్ధమానుడు అగును.

2. పూర్వము ఇంద్రునకు సమర్పించిన సోమము వలన అతడు కళాత్మకుడు, దీప్తిమంతుడు, ఘనుడు అయినాడు. ఇంద్రా ! మేము అందించిన సోమమును స్వీకరింపుము. స్వర్గాదులు ప్రసాదించు ఇంద్రా ! ప్రస్తరాభిషుత సోమమును పానము చేయుము.

3. ఇంద్రా ! నీవు స్తుతియోగ్యుడవు. నీ కొఱకు ప్రాచీన, నవీన సోమములు అభిషవింపబడి ఉన్నవి. పానము చేయుము. పరిపుష్టుడవు అగుము. నీవు స్తుతి యోగ్యుడవు. నీవు ప్రాచీన సోమమును పానము చేసినట్లే ప్రస్తుతము నూతన సోమమును పానము చేయుము.

4. ఇంద్రుడు అత్యంత శక్తిశాలి. సమర భూమియందు శత్రువుల విజేత. శత్రువుల ఆహ్వానకర్త. అట్టి ఇంద్రుని ఉగ్రబలము, దుర్ధర్ష తేజము సర్వత్ర విస్తరించుచున్నది. హర్యశ్వము ఇంద్రుని సోమరసమున హృష్టుని చేసినపుడు పృథ్వి, స్వర్గములు సహితము అతనిని భరింపజాలవు.

5. ఇంద్రుడు బలవంతుడు. అభీష్టవర్షి. దాత. అతడు వీరికీర్తి కొఱకు ప్రవృద్ధుడు అయినాడు. అతడు స్తోత్రముతో కలిసి ఉన్నాడు. ఇంద్రుని గోవులన్నియు దుగ్ధవతులయి జన్మించినవి. ఇంద్రుని దానము గొప్పది. "దక్షిణా అస్యపూర్వీః"

6. నదులు ప్రవాహము అనుసరించి దూరతీరాన ఉన్న సముద్రమువైపు పరుగులిడును. అవి రథములవలె సాగును. అట్లే వరణీయుడగు ఇంద్రుడు అంతరిక్షమునుండి అభిషుత సోమము కొఱకు పరిగెత్తి వచ్చును.

7. సాగరసంగమాభిలాషులగు నదులు సముద్రమును నింపును. అట్లే అధ్వర్యుజనులు ఇంద్రుని కొఱకు అభిషుత సోమ సమార్జన చేయుదురు. చేతితో తీవను పిండుదురు. ప్రస్తరము ద్వారా ధారారూప మధుర సోమమును శోధింతురు.

8. ఇంద్రుని ఉదరము తటాకము వంటిది. అదే సోమమునకు ఆధార భూమి. అతడు ఒకేసారి అనేక యజ్ఞములకు వ్యాపించగలడు. ఇంద్రుడు తొలుత ఆరగించదగిన సోమాదులను ఆరగించినాడు. తదుపరి వృత్రుని వధించినాడు. దేవతలకు భాగములు కల్పించినాడు.

9. ఇంద్రా ! త్వరగా ధనమును ప్రసాదించుము. ఈ నీ ధనమును ఎవడు అడ్డగలడు? నీవు ధనాధిపతివని మాకు తెలియును. నీవద్ద ఉన్న పూజనీయ ధనమును మాకు ప్రసాదించుము.

10. ఉచ్ఛిష్ట సోమవంతుడవగు ఇంద్రా ! నీవు అందరకు వరణీయుడవు. మాకు ప్రభూత ధనము ప్రసాదించుము. జీవించుటకు శత శరత్తులను ఇమ్ము. బహువీర పుత్రులను ఇమ్ము.

11. ఇంద్రా ! నీవు అన్న సంపాదకుడవు. యజ్ఞమున ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత అయిశ్వర్యశాలివి. నేతృశ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. యుద్ధమున శత్రునాశకుడవు ధనవిజేతవు. ఆశ్రయప్రాప్తికొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ముప్పది ఏడవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు -11 అనుష్టుప్, మిగిలినవి గాయత్రి

1. ఇంద్రా ! వృత్రవినాశకబల లబ్దికొఱకును శత్రుసేనను పరాభవించుటకును నిన్ను మేము ప్రవర్తితుని చేయుచున్నాము.

2. శతక్రతూ ఇంద్రా ! స్తోతలు నీ మనస్సును, నేత్రములను ప్రసన్నముచేసి మాముందు నిన్ను ప్రేరితుని చేయవలెను.

3. శతక్రతూ ఇంద్రా ! స్వాభిమాని శత్రువును పరాభవించు యుద్ధమున మేము సకల స్తుతులతో నీ నామ సంకీర్తనము చేసెదము.

4. ఇంద్రుడు సర్వస్తుతి యోగ్యుడు. అపార తేజోవంతుడు. మానవులకు స్వామి. మేము ఇంద్రుని స్తుతింతుము.

5. ఇంద్రుడు వృత్రహంత. యుద్ధమందు ధనము సాధించువాడు. బహుజనుల ఆహూతుడు. అట్టి ఇంద్రుని మేము ఆహ్వానించుచున్నాము.

6. శతక్రతు ఇంద్రా ! యుద్ధమున నీవు శత్రువుల పరాభవ కర్తవు. వృత్రనాశనమునకుగాను నిన్ను మేము

ప్రార్థించుచున్నాము.

7. ఇంద్రా ! ధనమున, యుద్ధమున వీరినిచయమున మాకు ప్రతిస్పర్ధలయిన శత్రువులను పరాజితులను చేయుము.

8. శతక్రతూ ! మా ఆశ్రయ లాభమునకుగాను అత్యంత బలవంతము, దీప్తియుక్తము, స్వప్ననివారకమగు సోమమును పానము చేయుము.

9. శతక్రతూ! పంచజనులందు ఉన్న ఇంద్రియములన్నియు నీవిగానే మేము భావింతుము.

10. ఇంద్రా ! ప్రభూత అన్నము నీవద్దకు చేరవలెను. శత్రువుల దుర్ధర్ష అన్నము మాకు ప్రసాదించుము. మేము నీ ఉత్కృష్ట బలమును వర్ధిల్ల చేయుదుము.

11. శుక్ర ఇంద్రా ! సమీపమునుంచిగాని దూరమునుంచిగాని మావద్దకు విచ్చేయుము. వజ్రవంతుడవగు ఇంద్రా ! నీ ఉత్కృష్ట స్థానము నుండియే ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము.

ముప్పది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. స్తోతలారా ! త్వష్టవలె ఇంద్రుని స్తుతులను జాగృతము చేయుడు. ఉత్కృష్టము, భారవాహి, దృతగామి అశ్వమువలె నేను కర్మనిరతుడనై ఇంద్రుని ప్రియకార్య విషయమున ఆలోచింతును. మేధావినగు నేను స్వర్గము చేరిన కవులను చూడగోరుచున్నాను.

2. మనోసమయమనము, పుణ్యకార్యముల ద్వారా స్వర్గమును నిర్మించినవారు గురువులు. ఇంద్రా ! కవుల జన్మమును గురించి ఆ గురువులను అడుగుము. ఇప్పుడు ఈ యజ్ఞమున రచించిన స్తుతులు వృద్ధి చెంది మనసువలె వేగవంతములు అయినవి.

3. కవులు భూలోకమునందు అంతటను తమ నిగూఢకార్యములద్వారా ద్యావాపృథ్వులను తమ బలప్రాప్తికొఱకు అలంకృతము చేసినారు. వారు మూలతత్త్వముల ద్వారా భూలోక స్వర్గలోకముల కొలతలు వేసినారు. వారు పరస్పరము కలసిన, విశాలములయిన మహా ద్యావా పృథ్వులను సంగతము చేసినారు. ద్యావాపృథ్వులమధ్య అంతరిక్షమును స్థాపించినారు.

4. కవులందఱు రథస్థితుడయిన ఇంద్రుని విభూషితుని చేసినారు. స్వభావమున దీప్తిమంతుడగు ఇంద్రుడు మరింత

దీప్తిమంతుడు అయినాడు. అభీష్టవర్షి అసుర ఇంద్రునికీర్తి అద్భుతము. విశ్వరూపము ధరించిన ఇంద్రుడు అమృతమందు అవస్థితుడు అయినాడు.

("అస్యతి ప్రేరణయతి సర్వానంతర్యామితయేత్యసురః" సర్వాంతర్యాములను ప్రేరేపించువాడు అసురుడని శాయణుడు. ఇంద్రుని అసురుడు అన్నందున వ్యాఖ్యానము అవసరము అయినది)

5. అభీష్ట వర్షి, సనాతనుడు, సర్వశ్రేష్ఠుడగు ఇంద్రుడు జలములను సృష్టించినాడు. ఈ ప్రభూత జలము అతని దాహమును ఆర్పినది. స్వర్గ పాత్ర స్వరూపుడు, శోభాయమానుడగు ఇంద్రుడు, వరుణుడు ద్యుతిమంతుడగు యజమాని స్తుతులను గ్రహించవలెను. మాకు లాభకారియగు ధనమును ప్రసాదించవలెను.

6. ఇంద్రా ! వరుణరాజా ! వ్యాపకము, సంపూర్ణమగు సవన త్రయమును ఈ యజ్ఞమున అలంకరించుడు. ఇంద్రా నీవు యజ్ఞమునకు వెళ్లినావు. నేను యజ్ఞమున వాయువువలె కేశసంపదగల గంధర్వులను చూచినాను.

7. యజమానులు అభీష్ట ప్రదాత ఇంద్రుని కొఱకు భోగయోగ్య హవ్యమునకు గోవులను పిదుకుదురు. వారికి అనేక పేర్లున్నవి. వారు నవీన అసుర బలమును ధరించినారు. మాయలను వికసింప చేసినారు. వానిని అన్నింటిని తమ తమ రూపములతో ఇంద్రునకు సమర్పించినారు.

8. సూర్యుని స్వర్ణమయకాంతికి హద్దులు ఏర్పరచినవాడు లేడు. ఈ కాంతికి కారణభూతుడు ఎవడు? అతడు ఉత్తమ స్తుతులచే కీర్తించబడును. తల్లి సంతానమును ఆలింగనము చేసికొన్నట్లు అతడు సర్వవ్యాపక ద్యావాపృథ్వులను ఆలింగనము చేసికొనును.

9. ఇంద్ర వరుణలారా ! మీరు ఇరువురు ప్రాచీన స్తోతలకు శుభములు కలిగించుడు. వారికి స్వర్గీయ మంగళ స్వరూప శ్రేయస్సులు ప్రదానము చేయగలరు. మమ్ము నలుదిశలనుండి రక్షించుడు. ఇంద్రునివాణి సర్వ అభయ ప్రదము. ఇంద్రుడు స్థిరుడు. మాయావులందరు ఇంద్రుని నానావిధ కీర్తులను దర్శింతురు.

10. ఇంద్రా ! నీవు అన్న లాభ కర్తవు. యజ్ఞమున ఉత్సాహవంతుడవయి ప్రవృద్ధుడవు అగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేతృ శ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. యుద్ధమున శత్రు సంహారకుడవు. ధనవిజేతవు. ఆశ్రయ ప్రాప్తికొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

(శ్రీ ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితము మూడవ అష్టకము మూడవ మండలమున
మూడవ అనువాకము సమాప్తము)

నాలుగవ అనువాకము   ముప్పది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు విశ్వపతివి. హృదయము ఉచ్చరించిన, స్తోతలు సంపాదించిన స్తోత్రము నిన్ను చేరును. ఈ స్తుతి నిన్ను జాగృతము చేయును. యజ్ఞమున పఠించబడును. ఈ స్తుతిని నేనే సృష్టించినాను. అది నీవు గ్రహించుము.

2. ఇంద్రా ! ఈ స్తుతి సూర్యునికన్న ముందు ఆవిర్భవించినది. ఇది యజ్ఞమున ఉచ్చరింపబడునది. నిన్ను జాగృతము చేయునది. శుభంకరమగు ఈ స్తుతి శుభ్ర వస్త్రము ధరించి మా పూర్వులవద్ద నుంచి వచ్చినది. ఇది సనాతనము.

3. అశ్వినులకు తల్లి జన్మనిచ్చినది. వారిని ప్రశంసించుటకు నా జిహ్వాగ్రము నర్తించుచున్నది. అంధకార నాశకమగు దివారంభమున ఆగతులగు అశ్వినులు జన్మతోనే స్తుతిలో కలిసినారు.

4. ఇంద్రా ! మా పితరులు గోధనమునకై యుద్ధము చేసినారు. దానిని నిందించువారు భువిలోన లేరు. మహిమ, కీర్తిగల ఇంద్రుడు అంగిరులకు సమృద్ధి గోబృందములను ప్రదానము చేసినారు.

5. ఇంద్రుడు అంగిరులకు సఖుడు. అతడు గోధనమును వెదుకుటకు బయలుదేరినాడు. అప్పుడు అంగిరులతో కూడి అంధకారమున దాగిన సూర్యుని చూడగలిగినాడు.

6. ఇంద్రుడు తొల్లిటి పాలిచ్చు ఆవులమీద మధువు చల్లినాడు. తదుపరి పాదములు, ఖురముల యుక్తమగు ధనము తెచ్చినాడు. ఇంద్రుడు ఉదార హృదయుడు. అతడు గుహామధ్యమునకు చేరిన అంతరిక్షమున దాగిన మాయావుల కుడిచేయి పట్టినాడు.

7. రాత్రినుండియే జన్మించిన ఇంద్రుడు జ్యోతిని ధరించినాడు. మేము పాపములకు దూరముగా భయరహిత స్థానమున నివసించెదము. సోమపాయి, సోమవర్ధనుడు ఇంద్రుడు స్తోత్రకారుని ఈ స్తుతిని గ్రహించవలెను.

8. యజ్ఞమునకుగాను సూర్యుడు ద్యావాపృథ్వులను ప్రకాశవంతము చేయవలెను. మేము ప్రభూత పాపములకు దూరముగా ఉందుము. వసువులారా ! మీరు స్తుతులకు ప్రసన్నులు అగుదురు. సమృద్ధ ధనమును దానశీలురగు మానవులకు ప్రసాదించండి.

9. ఇంద్రా ! నీవు అన్న ప్రాప్తి కర్తవు. యుద్ధమునందలి ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేతృశ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. సంగ్రామమున శత్రునాశకుడవు. ధనవిజేతవు. ఆశ్రయ ప్రాప్తికొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

(శ్రీ ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితము మూడవ అష్టకము మూడవ మండలమున
రెండవ అధ్యాయము సమాప్తము)

మూడవ అధ్యాయము నలుబదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. ఇంద్రా ! నీవు అభీష్ట పూరకుడవు. అభిషుత సోమపానము కొఱకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము. మాదకము, అన్న మిశ్రితమగు సోమమును నీవు పానము చేయుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు బహుజన స్తుతుడవు. ఇది అభిషుత సోమము. బుద్ధి వర్ధకము. దీనిని సేవించగోరుము. తృప్తికారకమగు ఈ సోమముతో ఉదరము నింపుము.

3. ఇంద్రా ! నీవు స్తోతవ్యుడవు. మరుత్పతివి. యజనీయ దేవతలందరితో ఈ హవియుక్తమగు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. దీనిని వర్ధిల్ల చేయుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు సత్పతివి. మేము ఆహ్లాదకరము. దీప్తము, అభిషుత సోమము సమర్పించుచున్నాము. అది నీ జఠరమున ప్రవేశించుచున్నది. దానిని ధరించుము.

5. ఇంద్రా ! ఇది అభిషుత సోమము. అందరు అభిలషించునది. దీనిని నీవు నీ జఠరమున ధరించుము. దీప్తమగు ఈ సోమరసమంతయు నీతోపాటు ద్యులోకమున ఉండును.

6. ఇంద్రా ! నీవు స్తోత్ర ప్రియుడవు. మాదక సోమధారతో నీవు ప్రసన్నుడగుదువు. మా అభిమత సోమమును సేవించుము. నీవు వృద్ధి చెందించిన అన్నమే మాకు లభించును.

7. దేవయాజకుల ద్యుతిమంతము, క్షయరహితమగు సోమాది సంపూర్ణ హవిస్సు ఇంద్రుని చేరును. సోమపానము చేసిన ఇంద్రుడు వర్ధిల్లును.

8. ఇంద్రా ! నీవు వృత్రహంతవు. అతి దగ్గర ఉన్నను అతి దూరమున ఉన్నను మావైపునకు విచ్చేయుము. మా ఈ స్తుతివాణిని గ్రహించుము.

9. ఇంద్రా ! నీవు అత్యంత దూరప్రదేశమునుండియు, అతి దగ్గరిదేశమునుండియు, మధ్యదేశమునుండియు ఆహూతుడవు అగుదువు. అట్లయినను సోమపానమునకుగాను ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము.

నలుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. వజ్రధారి ఇంద్రా ! హోతలు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నారు. మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. హర్యశ్వములు మీద త్వరగా సోమపానమునకు విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రా ! మా యజ్ఞమున ఋత్విక్కులు హోతలు నిన్ను ఆహ్వానించుటకు ఆసీనులయి ఉన్నారు. దర్భలు పరస్పరము కలిపి పరచబడినవి. ప్రాతస్సవనమున ప్రస్తరము మున్నగునవి సిద్ధము చేయబడినవి. కావున నీవు సోమపానమునకు విచ్చేయుము.

3. స్తుతి లబ్ధిగల ఇంద్రా ! మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. కావున ఈ యజ్ఞ సంబంధ కుశలమీద ఆసీనుడవగుము. మేము సమర్పించు పురోడాశమును ఆరగింపుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు స్తుతిపాత్రుడవు. వృత్రహంతవు. ఈ యజ్ఞమునందలి మూడు సవనములందలి స్తోత్రగానములను వినుము. రమింపుము.

5. ఇంద్రుడు మహా సోమపాయి. బలపతి. ఆవుదూడనువలె స్తుతులన్నియు ఇంద్రుని నాకును.

6. ఇంద్రా ! ప్రభూత ధనదానము కొఱకు సోమము ద్వారా నీ శరీరమును సంతోషపరచుము. స్తోతవగు నన్ను మాత్రము నిందించకుము.

7. ఇంద్రా ! మేము నీ భక్తులము. హవియుక్తులమయి నిన్ను స్తుతింతుము. నీవు ఆశ్రయ ప్రదాతవు. నీవు మా హవిని స్వీకరింపుము. మమ్ము రక్షింపుము.

8. ఇంద్రా ! నీవు హర్యశ్వ ప్రియుడవు. మాకన్న దూరదేశమున రథపు అశ్వములను విప్పకుము. మాదరికి చేరుము. సోమవంతుడవగు ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞమున సంతుష్టుడవగుము.

9. ఇంద్రా ! స్వేదయుక్తములు, దీర్ఘకేశులు అగు అశ్వములు కుశస్థానమున, రథముమీద మావద్దకు నిన్ను తీసికొని రావలెను.

నలుబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! గుర్రములు కట్టిన నీ రథము మావైపు రాగోరును. మేము పాలు కలిపి అభిషవించిన సోమము చేసినాము. విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రా ! ఈ సోమ సమీపమునకు విచ్చేయుము. ఇది రాళ్లతో నూరి సిద్ధము చేయబడినది. కుశలమీద ఉంచబడినది. నీవు దీనిని విస్తారముగ సేవింపుము. సంతృప్తుడవగుము.

3. ఇది మేము ఇంద్రుని కొఱకు ఉచ్ఛరించిన స్తుతివాణి. ఇంద్రుని సోమపానమునకు ఆహ్వానించుటకు ఆ వాణి ఇంద్రుని చేరును.

4. ఇంద్రుడు అనేక ఆహ్వానములు కలవాడు. మేము స్తుతులు, ఉక్థల ద్వారా ఇంద్రుని సోమపానమునకుగాను ఈ యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము. ఇంద్రుడు యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను.

5. ఇంద్రా ! నీవు శతక్రతువవు. అన్నధనుడవు. నీ కొఱకు సోమము సిద్ధముగా ఉన్నది. దీనిని జఠరమున దాల్చుము.

6. కవీ ! ఇంద్రా ! యుద్ధములందు నీవు శత్రువుల పరాజితకర్తవు. ధనజేతవు. నిన్ను అట్లే ఎరుగుదుము. ధనమును యాచింతుము.

7. ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. గవ్య మిశ్రితము, యవ మిశ్రితము అభిషుత సోమపానము చేయుము.

8. ఇంద్రా ! ఈ అభిషుత సోమము నీ పానము కొఱకే అగును. దీనిని నీ జఠరమునకు ప్రేరేపింతుము. ఇది నీ హృదయమునకు ఆనందము కలిగించవలెను.

9. ఇంద్రా ! నీవు సనాతనుడవు. మేము కుశికవంశ సంజాతులము. నీ రక్షణ కోరుచున్నాము. అభిషుత సోమపానము కొఱకు స్తుతి వచనములతో నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

నలుబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీ రథముమీద మావద్దకు విచ్చేయుము. ఈ సోమము ప్రాచీనకాలముండి నీదియే. నీ ప్రియతమ,

సఖాస్వరూప అశ్వములను కుశలవద్ద విడుపుము. ఋత్విక్కులు సోమపానమునకుగాను నిన్ను పిలుచుచున్నారు.

2. ఇంద్రస్వామీ ! నీవు సమస్త పురాతన ప్రజలను అతిక్రమించి విచ్చేయుము. అశ్వ సహితుడవయి వచ్చి, సోమపానము చేయుము. ఇదే మా ప్రార్థన. స్తోతల స్నేహాభిలాషి స్తవములు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నవి.

3. ద్యుతిమంతా ! ఇంద్రా ! మాది అన్నవర్ధక యజ్ఞము. నీవు అశ్వసహతుడవయి మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఘృత సహిత అన్నరూప హవిని తీసికొని స్తుతులద్వారా సోమపాన స్థానమునకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

4. ఇంద్రా ! సేచన సమర్థములు, శోభనాంగములు గలవి, సఖాస్వరూపములగు నీ అశ్వద్వయము నిన్ను రథము మీద యజ్ఞభూమికి తీసికొని రావలెను. సఖాస్వరూపుడగు ఇంద్రుడు లాజలుగల యజ్ఞమును సేవించుచు స్తోతల స్తుతును ఆలకించవలెను.

5. ఇంద్రా ! నన్ను జనుల రక్షకుని చేయుము. నన్ను అందరి స్వామిని చేయుము. నన్ను ఋషిని చేయుము. అభిషుత సోమపానకర్తను చేయుము. నాకు అక్షయ ధనము ప్రసాదించుము.

6. ఇంద్రా ! గొప్పవి, రథమున కూడినవి హరినామక ఉన్మత్తాశ్వములు నిన్ను మాముందునకు తేవలెను. అభీష్టవర్షి ఇంద్రుని అశ్వములు శత్రునాశకములు. ఇంద్రుని చేయితగలగానే గుర్రములు ఆకాశమార్గమున అభిముఖముగా వచ్చును. దిశలను ద్విధా చేయుచు గమనించును.

7. ఇంద్రా ! నీవు సోమాభిలాషివి. అభీష్టవర ప్రదాతవు. ప్రస్తరముతద్వారా అభిషవింపబడిన సోమమును పానము చేయుము. సువర్ణపక్షి నీ కొఱకు సోమము తెచ్చినది. సోమపానమున కలిగిన హర్షోల్లాసమున శత్రురూపులగు మనుష్యాధులను పడగొట్టెదవు. వర్ష ఋతువున మేఘమును అపావృతము చేతువు.

8. ఇంద్రా ! నీవు అన్నప్రాప్తి కారకుడవు. యుద్ధమందలి ఉత్సాహమున వృద్ధి చెందెదవు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేత్ర శ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణకర్తవు. ఉగ్రుడవు. యుద్ధమున శత్రునాశకుడవు. ధనవిజేతవు. ఆశ్రయప్రాప్తికొఱకు మేము నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

నలుబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - బృహతి.

1. ఇంద్రా ! శిలాభిషుతము, ప్రీతివర్ధకము, కమనీయమగు సోమము నీ కొరకే కావలెను. హర్యశ్వములు కట్టిన హరితవర్ణ రథమున ఆసీనుడవగుము. మాముందుకు విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు సోమాభిలాషివయి ఉషను అర్చింతువు. సోమాభిలాషివయి సూర్యుని ప్రదీప్తుని చేతువు. హర్యశ్వవంతా ! నీవు విద్వాంసుడవు. మా మనోరథము తెలిసినవాడవు. అభీష్ట ఫలప్రదానము చేయుము. మా సంపూర్ణ సంపదను అభివృద్ధి చెందించుము.

3. హరిద్వర్ణ రశ్మిగల ద్యులోకమును, ఓషధులను, హరిద్వర్ణ పృథివిని ఇంద్రుడు ధరించినాడు. హరిద్వర్ణ ద్యావాపృథ్వులమధ్య ఇంద్రుడు తన గుఱ్ఱములకు ఆహారము సాధించును. ఇంద్రుడు ఈ ద్యావా పృథ్వులమధ్యనే సంచరించును.

4. ఇంద్రుడు కోరికలు తీర్చువాడు. హరిద్వర్ణవంతుడగు ఇంద్రుడు జన్మించగనే సంపూర్ణ దీప్తివంత లోకములను ప్రకాశవంతము చేసినాడు. హర్యశ్వస్వామి ఇంద్రుడు, చేత హరిద్వర్ణ ఆయుధము ధరించును. శత్రుసంహారకమగు వజ్రము ధరించును.

5. ఇంద్రుడు కమనీయ, శుభ్రక్షీరాదుల ద్వారా వ్యాప్తుడు. కావున వేగవంతము, ప్రస్తరాభిషుత సోమమును ఆవిష్కరించినాడు. ఇంద్రుడు అశ్వయుక్తుడయి 'పణులు' దొంగిలించిన గోవులను గుహనుండి వెలికి తీసినాడు.

నలుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - బృహతి.

1. ఇంద్రా ! నీ గుఱ్ఱములు ఉన్మత్తములు. వాని రోమములు నెమలిపింఛము వంటివి. నీవు అట్టి గుర్రములతో ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఎగురు పక్షిని వ్యాధుడు బంధించును. ఆవిధమగు ప్రతిబంధకము నీకు కలుగరాదు. బాటసారి ఎడారిని దాటినట్లు నీవు బాధలన్నింటిని అతిక్రమించి, త్వరగా ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రుడు, వృత్రహంత. అతడు మేఘములను బద్దలు కొట్టును. జలమును ప్రేరేపించును. అతడు శత్రునగరములను బద్దలు కొట్టినాడు. అతడు మావద్దకు వచ్చుటకు రథము ఎక్కినాడు. గుఱ్ఱములను తోలినాడు. ఇంద్రుడు బలవంతులగు శత్రువులను నష్టపరచును.

3. సాధువులగు గోపగణములు గోవులకు యవాది ధాన్యముల ద్వారా పుష్టి కలిగింతురు. దరిలేని సముద్రములను ఇంద్రుడు జలముల ద్వారా పరిపుష్టము చేయును. ఇంద్రా ! ఆవిధముగా నీవు యజ్ఞముచేయు యజమాని కోరికలు తీర్చుము. అతనికి పుష్టి కలిగించుము. గోగణములకు తృణాదులు, చిన్నచిన్న నీటి తావరములు, మహా జలాశయములు లభించినట్లు ఈ యజ్ఞమునందలి సోమము నీకు లభించును.

4. పుత్రుడు వ్యవహారజ్ఞుడు అయినపుడు తండ్రి ధన భాగము ఇచ్చును. ఇంద్రా ! అటువంటి పుత్రుని, శత్రువులను పరాజితులను చేయువానిని ధనవంతుని మాకు ప్రసాదించుము. చెట్లను ఊపి పండిన పండ్లను పొందుదురు. అట్లే మాకు కోరికలు తీర్చు ధనమును ప్రసాదించుము.

5. ఇంద్రా ! నీవు ధనికుడవు. స్వర్గమునకు ప్రభువవు. మధుర భాషివి. కీర్తివంతుడవు. బహుజన స్తుతుడవు. నీవు నీ బలమున వర్ధిల్లుము. మా కొఱకు అతిశయ అన్నవంతుడవగుము.

నలుబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు యోద్ధవు. ఫలప్రదాతవు. ధనములకు స్వామివి. సమర్థుడవు. నిత్య యవ్వనుడవు. చిరంజీవివి. శత్రు పరాజయ కర్తవు. జరా రహితుడవు. వజ్రధారివి. ముల్లోకముల ప్రసిద్ధుడవు. మహావీరుడవు.

2. ఇంద్రా ! నీవు పూజనీయుడవు. ఉగ్రుడవు. ఘనుడవు. ధనదాన పారంగతుడవు. పరాక్రమమున శత్రువులను పరాజితులను చేయువాడవు. జగములన్నింటికి నీవు ఒక్కడవే రాజువు. నీవు శత్రువులను సంహరించుము. సాధుజనులను స్థాపించుము.

3. ఇంద్రుడు దీప్తిమంతుడు. సర్వప్రకారముల అపరిమితుడు. సోమవంతుడు. అతడు పర్వతములకన్న అధికుడు. బలమున దేవతలందరికి అధికుడు. ద్యావాపృథ్వులకన్న అధికుడు. విస్తీర్ణమున అంతరిక్షముకన్న అధికుడు.

4. ఇంద్రా ! నీవు మహామహుడవు. గంభీరుడవు. శత్రు భయంకరుడవు. సర్వత్ర వ్యాప్తుడవు. స్తోతల రక్షకుడవు. నదులు సముద్రాభిముఖులయి ప్రవహించును. అట్లే పూర్వకాల అభిమత సోమము ఇంద్రాభిముఖమై సాగును.

5. ఇంద్రా ! తల్లి గర్భము ధరించినట్లు నీ కోరికను అనుసరించి ద్యావాపృథ్వులు సోమమును ధరించును. కోరికలు తీర్చు ఇంద్రా ! ఆ సోమమునే అధ్వర్యులు నీ కొఱకు ప్రేరేపింతురు. నీవు పానము చేయుటకు శుభ్రపరచెదరు.

నలుబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు జలవర్షకుడవు. మరుద్వంతుడవు. ఇది పురోడాశరూప అన్నయుక్తమగు సోమము. రమణీయమగు ఈ సోమమును యుద్ధము కొఱకును. హర్షము కొఱకును సేవింపుము. నీవు విశేషరూపమున

సోమము జఠరమున నింపుము. నీవు అనాది అభిషుత సోమమునకు స్వామివి.

2. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. దేవతల సంగతుడవు. మరుత్తుల యుక్తుడవు. వృత్రహంతవు. కర్మవిషయ జ్ఞాతవు. నీవు సోమపానము చేయుము. మా శత్రువులను వధించుము. క్రూరజంతువులను పరిమార్చుము. మమ్ము సర్వత్ర భయరహితులను చేయుము.

3. ఋతుపానముల ఇంద్రా ! మిత్రులగు మరుత్తులు, దేవతల సహితముగా విచ్చేయుము. మేము అర్పించు అభిషుత సోమపానము చేయుము. నీకు యుద్ధమున సాయపడుటకు మరుత్తులను చేర్చుకున్నావు. మరుత్తులు నిన్ను స్వామిగా భావించినారు. ఆ మరుత్తులే నిన్ను సంగ్రామమున శత్రుహననాది పరాక్రమవంతుని చేసినారు. అప్పుడు నీవు వృత్రుని వధించినావు.

4. మఘవా ! అశ్వవంత ఇంద్రా ! అహి హనన కార్యమున మరుత్తులు తమ త్యాగముల ద్వారా నిన్ను సంవర్ధితుని చేసినారు. శంబరవధలో సంవర్ధితుని చేసినారు. గోవుల కొఱకు పణులతో యుద్ధమున సంవర్ధితుని చేసినారు. ఆ మరుత్తులు నేడు సహితము నిన్ను ప్రసన్నుని చేయుదురు. నీవు ఆ మరుద్గణ సహితుడవయి విచ్చేయుము. సోమపానము చేయుము.

5. ఇంద్రా ! నీవు మరుద్యుక్తుడవు. జలవర్షివి. ప్రోత్సాహకుడవు. శబ్ద విశిష్టుడవు. దివ్యుడవు. శాసనకర్తవు. విశ్వత్రాతవు. ఉగ్రుడవు. బలప్రదుడవు. మేము నూతన ఆశ్రయ లాభమునకుగాను నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాను.

నలుబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు జలవర్షకుడవు. సద్యోజాతవు. కమనీయుడవు. హవిర్యుక్త సోమరూప అన్న సంగ్రహకర్తను రక్షింపుము. విశేష సమయమున సోమపానముచేయు కోరిక కలిగినపుడు దేవతలకంటె ముందు మిశ్రిత సాధు సోమమును పానము చేయుము.

(సాధుసోమము కొత్తదిగా కనిపించుచున్నది. 'సాదోః రసాత్మనా సంసిద్ధం' అన్నాడు శాయణుడు. గవ్యమిశ్రిత సోమము గోచరించినది. ఇది సోమమునకు సాధురూపము కావచ్చును.)

2. ఇంద్రా ! నీవు జన్మించిన రోజుననే పిపాసివి అయినావు. పర్వతములందున్న సోమలత రసమును త్రావినావు. నీ మహాపిత కశ్యపుని గృహమున నీయువతి మాత, అదితి. చన్నిచ్చుటకుముందు సోమరసము పట్టించినది.

3. ఇంద్రుడు తల్లిని అన్నము అడిగినాడు. తల్లి చన్నులందు క్షీరరూపమున ఉన్న దీప్త సోమమును చూచినాడు. గృత్స ఇంద్రుడు శత్రువులను వారి స్థానముల నుండి కదిలించినాడు. సర్వత్ర సంచరించినాడు. అనేకవిధముల అంగవిన్యాసము చేసినాడు. వృత్రహననాది బహువిధ మహాకార్యములు చేసినాడు.

4. ఇంద్రుడు అరిభయంకరుడు. శీఘ్ర పరాజయ కర్త. పరాక్రమవంతుడు. అతడు తన దేహమును నానా రూపములుగ చేసినాడు. ఇంద్రుడు తన పరాక్రమమున 'త్వష్ట' రాక్షసుని పరాజితుని చేసినాడు. చమసమునందు ఉన్న సోమమును దొంగిలించి త్రాగినాడు.

5. ఇంద్రా ! నీవు అన్న ప్రాప్తకారకుడవు. యుద్ధపు ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యవంతుడవు. నేతృశ్రేష్ఠుడవు. స్తుతిశ్రవణ కర్తవు. ఉగ్రుడవు. యుద్ధమున శత్రునివారకుడవు. ధనవిజేతవు. మేము నిన్ను ఆశ్రయ ప్రాప్తికొఱకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

నలుబది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. స్తోతలారా ! మహా ఇంద్రుని స్తుతించండి. ఇంద్రుని రక్షణగల మానవులు సోమపానముచేసి తమ కోరికలను తీర్చుకొనవచ్చును. దేవతలు, ద్యావాపృథ్వులు బ్రహ్మద్వారా ఆధిపత్యమునకుగాను ఇంద్రుని సృష్టించినారు. ఇంద్రుడు శోభనకర్ముడు. పాపనివారకుడు.

2. ఇంద్రుడు సంగ్రామమున స్వతేజ విరాజితుడు. హర్యశ్వయుక్త రథస్థితుడు. బలయుద్ధముల నాయకుడు. యుద్ధమున సేనలను రెండు భాగములుగ విభజించువాడు. అట్టి ఇంద్రుని అతిక్రమించువారులేరు. అతడే సేనల ఉత్కృష్ట స్వామి. అతడు శత్రు శోషకులగు మరుత్తులతో కూడును. తీవ్రవేగమున శత్రువుల ప్రాణములను నష్టపరచును.

3. బలముగల అశ్వము శత్రువును చిందరవందర చేయును. అట్లే బలవంతుడగు ఇంద్రుడు యుద్ధమున శత్రువును పెరికివేయును. ద్యావాపృథ్వులందు వ్యాపించిన ఇంద్రుడు ధనవంతుడు అగును. యజ్ఞమున ఇంద్రుడు 'పూషు' ని వలె యజనీయుడు. అతడు స్తుతి కర్తలకు పిత. ఆహుతుడయిన కమనీయ ఇంద్రుడు అన్నదాత అగును.

4. ఇంద్రుడు ద్యులోక, అంతరిక్షములను దాల్చినవాడు. అతడు ఊర్ధ్వగామి. రథమువలె సాగును. గమనశీల మరుత్తులు అతని సహాయకులు. ఇంద్రుడు రాత్రిని ఆచ్ఛాదితము చేయును. సూర్యుని ఉత్పన్నము చేయును. అతడు అనుభవించదగిన కర్మఫలరూప అన్నమును ధనికుడు తనమాటతో ధనమును విభజించినట్లు విభజించును.

5. ఇంద్రా ! నీవు అన్నమును ఆర్జింపుము. యుద్ధమందు ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యశాలివి. నరశ్రేష్ఠుడవు. ధనవిజేతవు. మేము ఆశ్రయ ప్రాప్తి కొఱకు నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ఏబదవ సూక్తము

ఋషి-విశ్వామిత్రుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు యజ్ఞమునకు రావలెను. స్వాహాకృత సోమపానము చేయవలెను. ఇంద్రుడు విఘ్నకారకుల హింసకుడు. యాజకులకు అభీష్ట ఫలప్రదాత. మరుద్వంతుడు. ఇది ఆ ఇంద్రుని సోమము. ఇంద్రుడు అత్యంత వ్యాపకుడు. అతడు మేము అందించిన అన్నమునకు సంతృప్తుడు కావలెను. ఈ హవ్యము ఇంద్రుని అభిలాషను పూరించవలెను.

2. ఇంద్రా ! నీవు యజ్ఞమునకు వచ్చుటకు రథమును పరిచారక అశ్వయుక్తము చేసినాము. నీవు పురాతనుడవు. అశ్వవేగమును గుర్తించగలవు. గుర్రములు నిన్ను యజ్ఞమునకు తేవలెను. వచ్చి కమనీయము, చక్కగా అభిషుతమగు సోమమును త్వరత్వరగా పానము చేయుము.

3. ఇంద్రుడు స్తోతల కోరికలు తీర్చువాడు. స్తుతులద్వారా ప్రసన్న యోగ్యుడు. ఆ ఇంద్రుని స్తుతించు ఋత్విక్కులు తమ శ్రేష్ఠత్వము, చిరంజీవిత్వ ప్రాప్తికొఱకు ఇంద్రునకు గవ్యమిశ్రిత సోమమును సమర్పింతురు. సోమవంతుడవగు ఇంద్రా ! సంతోషముగ సోమపానము చేయుము. స్తోతలకు అగ్నిహోతాద్రి కార్య సిద్ధికొఱకు బహువిధ ధేనువులను ప్రసాదించుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు అన్నప్రాప్తి కారకుడవగుము. యుద్ధపు ఉత్సాహమున ప్రవృద్ధుడవగుదువు. ధనవంతుడవు. ప్రభూత ఐశ్వర్యశాలివి. నేతృశ్రేష్ఠుడవు. స్తుతి శ్రవణకర్తవు. ఉగ్రుడవు. యుద్ధమున శత్రునివారకుడవు. ధనవిజేతవు. మేము ఆశ్రయ ప్రాప్తికిగాను నిన్ను ఆహ్వానించుచున్నాము.

ఏబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - 4 -9 త్రిష్టుప్,
1-3 జగతి, 10-12 గాయత్రి.

1. ఇంద్రుడు అభిమత ప్రదాత. మానవ పోషకుడు. ధనికుడు. సూక్తముల ద్వారా ప్రశంసనీయుడు. బల,ధనాది సంపదలతో ప్రతిక్షణము వర్ధమానుడు. స్తోతలచే బహుశః ఆహోతుడు. మరణ ధర్మ రహితుడు. శోభన స్తుతివచనములచే నిత్యము స్తూయమానుడు. ఆ ఇంద్రుని అధిక స్తుతివచనములతో బహువిధముల స్తుతించవలెను.

2. ఇంద్రుడు నూరు యజ్ఞములు చేసినవాడు. జలవంతుడు. మరుద్యుక్తుడు. సర్వజగములకు నేత. అన్నదాత. శత్రుపుర భేదకుడు. యుద్ధములకు శీఘ్రముగ వెళ్లువాడు. మేఘ భేదనమున జలప్రేరకుడు. ధనప్రదాత. శత్రువుల పరిభవకర్త. స్వర్గప్రదాత. అతనివద్దకు మా స్తుతివాణి చేరవలెను.

3. ఇంద్రుడు శత్రుబల సంహారకుడు. యుద్ధమున ఎల్లరచే స్తుతించబడువాడు. అతడు పాపరహిత స్తుతులను సమ్మానించును. అగ్ని హోత్రాదులు చేయు యజమాని గృహమున సోమపానము చేయును. ప్రసన్నుడగును.

విశ్వామిత్రా ! మరుత్తులతో కూడ శత్రువుల పరాభవకర్త, శత్రు సంహారకుడగు ఇంద్రుని స్తుతించుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు మానవ నేతవు. వీరుడవు. రాక్షసులు పీడించిన ఋత్విక్కులు నిన్ను స్తుతులు ఉక్థల ద్వారా అర్చింతురు. నీవు వృత్రహననాది కార్యములు నిర్వహించినావు. బలమున ఉద్యమించినావు. పురాతనుడగు ఇంద్రుడు ఒక్కడే సకల అన్నములకు ఈశ్వరుడు. కావున ఇంద్రునకు నమస్కారము.

5. నరుల విషయమున ఇంద్రుని శాసనము బహువిధము. ఇంద్రుడు శాసకుడు. అతనికి భూమి అనేక ధనములను ఇచ్చును. ఇంద్రుని ఆజ్ఞవలన ద్యులోకము, ఓషధులు, జలములు, నరులు వృక్షములు అతని అనుభవ యోగ్యమగు ధనమును రక్షించెదరు.

6. అశ్వవంతుడవగు ఇంద్రా ! ఋత్విక్కులు నీకు స్తోత్రములను, శస్త్రములను అర్పింతురు. వానిని గ్రహించుము. ఇంద్రా ! నీవు నివాస ప్రదాతవు. మిత్రరూపుడవు. వ్యాసకుడవు. ఈ అభినవ హవిస్సు నీకు సమర్పించుచున్నాము. స్వీకరింపుము. స్తోతలకు అన్నము ప్రసాదించుము.

7. మరుద్వంతా ఇంద్రా ! నీవు పూర్వము 'శర్యాతి' యజ్ఞమున సోమపానము చేసినావు. అట్లే ఈ యజ్ఞమున అభిషుత సోమపానము చేయుము. నీ నివాస స్థానము బాధారహితము. స్థిరము యజ్ఞము చేయు మేధావి జనులు నీకు హవిస్సు ద్వారా పరిచర్య చేయుదురు.

(వైవస్వత మనువు పుత్రుడు శర్యాతి.)

8. ఇంద్రా ! నీవు సోమాభిలాషివి. మిత్రులగు మరుత్తులతో విచ్చేయుము. ఈ యజ్ఞమున అభిషుత సోమపానము చేయుము. పురుహూత ఇంద్రా ! నీవు జన్మించినంతనే దేవతలందరు నిన్ను మహాసంగ్రామమునకు భూషించినారు.

9. మరుత్తులారా ! జలప్రేరణవలన ఇంద్రుడు మీకు మిత్రుడు. మీరు అతనిని ప్రసన్నుని చేసినారు. వృత్ర సంహారక ఇంద్రుడు మీవెంట హవిస్సు సమర్పించు యజమాని గృహమున అభిషుత సోమము సేవించవలెను.

10. ధనస్వామీ ! స్తూయమాన ఇంద్రా ! ఉద్దేశానుక్రమమున, ఓజస్సున ఈ అభిషుత సోమమును, త్వరగా, పానము చేయుము.

11. ఇంద్రా ! నీ కొఱకు అన్నమిశ్రిత సోమము అభిషుతమైనది. నీవు అందు నిమగ్నుడవు అగుము. నీవు సోమపాన యోగ్యుడవు. ఈ సోమము నిన్ను ప్రసన్నుని చేయవలెను.

12. ఇంద్రా ! ఈ సోమము నీ ఉదరపు రెండు కక్షలందు వ్యాపించవలెను. స్తోత్ర సహితమై అది నీ శరీరమున వ్యాపించవలెను. ధనము కొఱకు అది నీ భుజములందు వ్యాపించవలెను.

ఏబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు -1-3 జగతి, 4-9 త్రిష్టుప్,
10-12 గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! వేపిన యువలయుక్తము, దధిమిశ్రితము, సత్తుయుక్తము, సవనీయ పురోడాశ యుక్తము, శస్త్రవంతము అగు మా సోమమును ప్రాతస్సవనమున సేవింపుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు పక్వపురోడాశమును సేవింపుము. పురోడాశము ఆరగించుటకు సిద్ధమగుము. హవనయోగ్యమగు పురోడాశాది హవి నీ కొఱకు సాగును.

3. ఇంద్రా ! మా ఈ పురోడాశమును ఆరగింపుము. మాశ్రుతి లక్షణవాణిని, స్త్రీని సేవించు కాముకుడు ప్రియురాలిని సేవించినట్లు సేవింపుము.

4. ఇంద్రా ! నీవు పురాతన కాలమునుండి ప్రసిద్ధుడవు. మా పురోడాశమును ప్రాతసవనమున సేవింపుము. అందువలన నీ కార్యములు మహిమాన్వితములు అగును.

5. ఇంద్రా ! మధ్యాహ్న సవన సంబంధి, వేపిన యవన పురోడాశమును నీవును ఇచటికివచ్చి భక్షింపుము. సంస్కృతుడవు అగుము. నీకు పరిచర్యలు చేయువారు, స్తుతించుటకు వేగిరపడువారు, ఆబోతువలె అటునిటు తిరుగు వారయిన స్తోతలు స్తుతిలక్షణ వచనములతో నిన్ను స్తుతించునపుడు నీవు పురోడాశాదులను భక్షింతువు.

6. బహుజన స్తుతుడవగు ఇంద్రా ! తృతీయ సవనమున వేపిన యవల పురోడాశమును ఆరగింపుము. కవీ ! ఇంద్రా ! నీవు ఋభువంతుడవు. ధనయుక్త పుత్రవంతుడవు. మేము హవియుక్తులమయి స్తుతుల ద్వారా నీ పరిచర్యలు

చేసెదము.

("ఋభవో యేకేచన దేవాః" అని శాయణుడు. ఋభువులు దేవతలు అగుటను గురించి ఇంతకుముందు గమనించినాము)

7. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. వృత్రహంతవు. విద్వాంసుడవు. పూషవంటి దేవతవు. నీ కొఱకు మేము పెరుగు కలిపిన 'సత్తు' సిద్ధము చేసెదము. నీవు హర్యశ్వవంతుడవు. నీ కొఱకు వేసిన యవలు సిద్ధము చేసెదము. మరుత్తుల సహితుడవయి పురోడాశ భక్షణ చేయుము. సోమపానము చేయుము.

8. అధ్వర్యులారా ! ఇంద్రుని కొఱకు యవల పేలాలు తెండు. అతడు నాయక శ్రేష్ఠుడు. ఇంద్రునకు పురోడాశము సమర్పించుడు. శత్రుపరాభవ కర్తా ! ఇంద్రా ! నిత్యము మేము చేయు నీ స్తుతులు నిన్ను సోమపానమునకు ఉత్సాహితుని చేయవలెను.

ఏబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవతలు - వేరు వేరు, ఛందస్సు-1-9,11,14-15,17,19,21, 23-24 త్రిష్టుప్, 10,16 జగతి, 12,20,22 అనుష్టుప్, 13 గాయత్రి, 18 బృహతి.

1. ఇంద్ర, పర్వతములారా ! మీరు మహారథముమీద మనోహరుడు, సుందరుడగు పుత్రయుక్త అన్నము తీసికొనిరండు. ద్యుతిమంతులగు మీరు ఉభయులు మా యజ్ఞమున హవ్యమును ఆరగించుడు. హవ్యమున తృప్తిచెంది మా స్తుతి వచనములతో వర్ధిల్లుడు.

2. ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞమున నీవు కొంతసేపు నిలువుము. వదిలిపోకుము. రమ్యమగు అభిషుత సోమమున ఇప్పుడే నిన్ను అర్చింతుము. తీయని మాటలతో బిడ్డ తండ్రి పంచె అంచు పట్టుకున్నట్లు మేము మధురవచన స్తోత్రములతో నీ పంచె చెరగు పట్టుకుందుము.

"హోత అధ్వర్యునితో అనుచున్నాడు" :-

3. అధ్వర్యా ! మనము ఇద్దరము స్తుతింతుము. నీవు నాకు ప్రత్యుత్తరము ఇమ్ము. ఉభయులము ప్రీతియుక్తముగ ఇంద్రుని స్తుతింతుము. నీవు యజమానిని కుశలమీద ఆసీనుని చేయుము. ఇంద్రుని గురించి మనము చేయు ప్రశస్తి ప్రసిద్ధము కావలెను.

4. ఇంద్రా ! గృహిణియే గృహము అగును. స్త్రీయే పురుషుని మిశ్రణ స్థానము అగును. రథయుక్తములగు అశ్వములు

నిన్ను ఆ గృహమునకు చేర్చవలెను. మేము నీ కొఅకు సోమము అభిషితము చేసినపుడు మాచే ప్రేరితుడయిన దూతస్వరూప అగ్ని నీవద్దకు వచ్చును.

(నీవు గృహిణితోనే ఉండుము. సోమము అగ్నిద్వారా నీకు అందును అని భావము)

5. ఇంద్రా ! నీవు స్వకీయ గృహాభిముఖుడవు అగుము. లేదా మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఉభయ స్థానములను మీకు ప్రయోజన కరములు. అక్కడ స్త్రీ ఉన్నది. ఇక్కడ సోమము ఉన్నది. ఇంటికి చేరుటకు నీవు మహారథమును అధిష్ఠించుము. లేదా సకిలించు గుఱ్ఱములను విడువుము.

6. ఇంద్రా ! ఇక్కడనే నిపువుము. సోమపానము చేయుము. సోమపానము చేసి ఇంటికి వెళ్లుము. నీ రమణీయ గృహమున మంగళకారిణి అగు భార్య, సుందర ధ్వని ఉన్నవి. ఇంటికి వెళ్లుటకు మహారథము మీద ఆసీనుడవు అగుము లేదా గుఱ్ఱములను విడువుము. ఈ యజ్ఞముననే నిలువుము.

7. ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞముచేయు వారు భోజుల, సుదాసుల యాజకులు. వీరు నానారూపులగు అంగిరులు, మేధాతిథి మున్నగువారు. దేవతలను మించిన బలవంతులు మరుత్తులు. నేను విశ్వామిత్రుడను. వారు నాకు అశ్వమేధమున మహనీయ ధనమును ప్రసాదించుచు అన్నమును చక్కగా వర్ధిల్ల చేయవలెను.

8. ఇంద్రుడు కామరూపి, కోరిన రూపము ధరించగలవాడు. ఇంద్రుడు మాయావి. అతడు తన దేహమున నానా రూపములు ధరించగలడు. అతడు ఋతుమంతుడు. అయినను ఋతువుకాని సోమపానము చేయును. "అనృతుపాఋతావా" అతడు స్తుతుల ద్వారా ఆహూతుడు అయినపుడు అర్ధ ముహూర్త సమయమున మూడు సవనములకు సాగును.

9. విశ్వామిత్రుడు సమర్థుడు. ఋషి. ద్యుతిమంతుడు. తేజస్సుల స్రష్ట. ఉత్కృష్టుడు. అధ్వర్యాదులకు ఉపదేశించువాడు. అతడు జలవంతమగు సింధు వేగమును నిరోధించినాడు. పిజవన పుత్రుడగు సుదాసునితో విశ్వామిత్రుడు యజ్ఞము చేయించినపుడు ఇంద్రుడు కుశికగోత్రజులగు ఋషులతో ఎంతో ప్రియముగా వ్యవహరించినాడు.

10. విప్రులారా ! ఋషులారా ! నేతృగణ ఉపదేశకులారా ! కుశిక గోత్రోత్పన్నులారా ! పుత్రులారా ! యజ్ఞమున శిలలతో సోమమును అభిషవించునపుడు, స్తుతులద్వారా దేవతలను ప్రసన్నులను చేయుటకు ఉచ్చరించు మంత్రములు హంసల శబ్దోచ్చారణవలె ఉండవలెను. దేవతలతో కూడ మీరు సోమపానము చేయండి.

11. కుశిక గోత్రజోత్పన్నులారా ! పుత్రులారా ! మీరు అశ్వమువద్దకు చేరుడు. దానిని ఉత్తేజపరుచుడు. ధనమునకుగాను సుదాసుని అశ్వమును విడువుడు. ఇంద్రరాజు విఘ్నకారకుడగు వృత్రుని తూర్పు, పడమర, ఉత్తర

దిశలందు వధించినాడు. అందువలన సుదాసుడు భూమిమీద ఉత్తమ స్థానమున యజ్ఞము చేయవలెను.

12. కుశిక పుత్రులారా ! విశ్వామిత్రుడను, ద్యావాపృథ్వులద్వారా ఇంద్రుని స్తుతించినాను. స్తోత విశ్వామిత్రుని ఇంద్ర విషయకమగు ఈ స్తోత్రము భరతకుల మానవులను రక్షించవలెను.

13. విశ్వామిత్ర వంశజులు వజ్రధరుడగు ఇంద్రుని కొఱకు స్తోత్రము రచించినారు. ఇంద్రుడు మమ్ము శుభప్రదమగు ధనయుక్తులను చేయవలెను.

14. ఇంద్రా ! అనార్యులు నివసించు దేశమందలి గోవులు నీకు ఎందుకు పనికివచ్చును? అవి సోమమున కలుపుటకు యోగ్యమయిన పాలు ఇవ్వవు. దుగ్ధప్రదానముద్వారా పాత్రను దీప్తము చేయవు. ధనవంతుడవగు ఇంద్రా ! ఆ గోవులను మా వద్దకు తెమ్ము. పరమగంధ, ధనమును సహితము అందించుము.

ఇంద్రా ! నీచవంశజుల ధనము మాకు ఇమ్ము.

15. అగ్నిని ప్రజ్వలితుని చేయు ఋషుల ద్వారా సూర్యుని నుండి తెచ్చి మాకు ఇవ్వబడినదియు అజ్ఞానమును బాధించునదియు, రూప శబ్దములతో సర్వత్ర సంచరించు వాక్కు ఆకాశమున అనంత శబ్దము చేయును. సూర్యదుహిత సరస్వతి ఇంద్రాది దేవతలవద్ద అక్షయ అమృతరూప అన్నమును వృద్ధిపరచును.

16. గద్యపద్యరూపమున సర్వత్ర గోచరించు వాగ్దేవి పంచజనులకు లభించు అన్నమునుమించిన అన్నమును మాకు శీఘ్రముగా ప్రసాదించవలెను. దీర్ఘాయువుగల జమదగ్న్యాదిమునులు సూర్యుని నుంచి తెచ్చి వచనమును మాకు అందించినారు. పక్షులను నడుపు సూర్యుని కూతురు వాగ్దేవి మా కొఱకు నూతన అన్నమును దానము చేయవలెను.

("నిషాదపంచమాశ్చత్వారా వర్ణాః" శాయణుడు. పంచజనులు అనగా నిషాదులు సహితముగ నాలుగు వర్ణములవారు)

17. విశ్వామిత్రుడు సుదాసుని యజ్ఞమున అవభృము చేసినాడు. యజ్ఞశాలనుంచి వెళ్లిపోదలచినాడు. అప్పుడు అతడు రథాంగములను రథపు భాగములను స్తుతించినాడు. అశ్వద్వయము స్థిరముగా ఉండవలెను. అక్షము దృఢముగా ఉండవలెను. దండము ఎరుగరాదు. యుగము ఎరుగరాదు. కీలద్వయము అరగకముందే ఇంద్రుడు భరించవలెను. అహింసిత, నేమివిశిష్ఠ రథమా ! నీవు మాముందుకు వచ్చి నిలువుము.

18. ఇంద్రా ! మా శరీరములకు బలము ప్రసాదించుము. మా పుత్ర పౌత్రులు చిరంజీవులు అగుటకు బలము ప్రసాదించుము. మేము బలవంతులము కావలెను.

19. ఇంద్రా ! రథము యొక్క ఖదిర కాష్ఠయొక్క 'సార'ను గట్టిపరచుము. సీసపు కాష్ఠమును గట్టిపరచుము. మేము దృఢపరచిన అక్షమా ! నీవు దృఢపడుము. మా గమనశీల రథమునుండి మమ్ము పడద్రోయకుము.

20. వనస్పతులచే నిర్మించబడిన ఈ రథము మమ్ము విడువరాదు. నష్టము కలిగించరాదు. మేము ఇల్లుచేరువరకు ఈ రథము నడుచుచుండవలెను. గుఱ్ఱములను విడుచు పర్యంతము మాకు శుభములు కలుగవలెను.

21. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. ధనవంతుడవు. మేము శత్రుహింసకులము. మాకు విశేషము, శ్రేష్ఠమగు ఆశ్రయదానము చేయుము. మమ్ము సంతుష్టులను చేయుము. మమ్ము ద్వేషించువాడు నికృష్టుడయి పతనము కావలెను. మేము ద్వేషించువానికి ప్రాణవాయువు లభించకుండవలెను.

22. ఇంద్రా ! గొడ్డలితాకి చెట్టు కూలినట్లు మా శత్రువులు కూలవలెను. బూరుగుపూవు సులభముగా చెట్టునుండి విడిపోయినట్లు మా శత్రువుల అవయవములు విడిపోవలెను. వంటకుండ పొంగి నురుగులు క్రక్కినట్లు నా మంత్ర సామర్థ్యమున ప్రహతుడయిన శత్రువు నోట నురుగులు క్రక్కవలెను.

23. విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠభృత్యులతో అనుచున్నాడు:-

పురుషులారా ! అవసానము కలిగించి విశ్వామిత్రుని మంత్రశక్తిని మీరు ఎరుగరు. తపస్సు క్షీణించునను లోభమున మానముగా ఉన్నవానిని పశువువలె తీసికొని పోవుచున్నారు. వసిష్ఠుడు నాతో స్పర్ధించ తగినవాడుకాడు. ఏలననగా ప్రాజ్ఞుడు మూర్ఖుని పరిహసించడు. గుఱ్ఱము ముందు గాడిద నిలువదు.

24. ఇంద్రా ! భరతవంశీయులు (వసిష్ఠునితో) స్పర్ధ ఎరుగుదురు. సమాధానము ఎరుగరు. వారికి శిష్ట సాంగత్యములేదు. యుద్ధమున సహజ శత్రువు మీదకువలె వారి మీదకు గుఱ్ఱములను తోలుదురు. ధమర్ధారణము చేయుదురు.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము మూడవ మండలమున నాలుగవ అనువాకము సమాప్తము)

ఆలోచనామృతము

1. వేదము అపౌరుషేయము. అనగా వేదము మానవ నిర్మితము కాదు. దైవదత్తము. దైవప్రసాదము. సమస్త ప్రకృతి దైవదత్తమే. దైవప్రసాదమే !

మానవుడు సృష్టించ గలవాడు కాడు. ప్రకృతిని దర్శించి వినియోగించగలవాడు మాత్రము. ప్రకృతి సాయములేక

లోకములు నిలువజాలవు.

దైవప్రసాదమయిన ప్రకృతి శక్తులను శాస్త్రజ్ఞులు ఆవిష్కర్తలు, మేధావులు, ఋషులు దర్శింతురు. దర్శించుట అనగా కంటికి కనిపించినది చూచుటకాదు. కంటికి కానరాని దానిని కనుగొనుట; ఋషి అతీంద్రియ దర్శి !

మనము వేదమున చూచు ఋషులు వేదకర్తలుకారు. ద్రష్టలు మాత్రము. స్మర్తలు గుర్తుంచుకున్నవారు అగుదురు.

కాని గృత్సమదుని నుంచి ఋషులు తామే సూత్రములను నిర్మించినామని చెప్పుకొనుచున్నారు. విశ్వామిత్రుడు ఈ విషయమున మరింత ముందునకు సాగినాడు. తనను, తనవంశజులను పూర్తిగా ప్రకటించినాడు. తమను ఇంద్రసములను దేవసములను చేసికొన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు నిగ్రహము కోల్పోయినట్లు కనిపించును. అతనిలో సంయమనము తక్కువగాను, ద్వేషము అతిశయముగను కనిపించును. శత్రువులను అతడు శాపనార్థములు పెట్టిన తీరు అతిసామాన్యుని తలపించును.

వసిష్ఠుడు విశ్వామిత్రుని పశువునువలె ఈడ్పించినట్లు చెప్పబడినది. దీనివెనుక కథను వివరించుట జరుగలేదు. విశ్వామిత్రుడు సుదాసునితో యజ్ఞము చేయించుట ఇందుకు కారణము కావచ్చును.

వసిష్ఠ, విశ్వామిత్రులు ఇద్దరును రాగద్వేషములకు అతీతులు కాలేక పోయినారు ! అయినను ఋషులు అయినారు !

2. పర్వతమును, ఇంద్రుని సమానముగా స్తుతించుట జరిగినది 53-1 సూత్రమున.

శ్రీమద్భాగవత పురాణమున ఇంద్రునికన్న పర్వతము మిన్న అని కృష్ణుడు వక్కాణించినాడు. ఇంద్రునకు బదులు పర్వతమునకు పూజ చేయించినాడు. ఆ సందర్భముననే గోవర్ధిగిరిని ఎత్తినాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు.

3. 53-4న గృహిణిని గురించి చక్కగా చెప్పబడినది. జాయేదస్తం ఇల్లాలే ఇల్లు. గృహిణీ గృహముచ్యతే అని వివరించినాడు. ఇచట గృహిణి 'జాయ' అను పదము వాడినాడు.

"తస్యాపునర్ణవో భూత్వా దశమే మాసి జాయతే
తజ్జాయా జాయాభవతి యదస్యాజాయతేపునః" అంటుంది బ్రాహ్మణము. తల్లి బిడ్డను కని పదవ మాసమున పునర్జన్మించును. అందువలన 'జాయ' అయినది. జాయ భార్య మాత్రముకాదు. మాతృమూర్తి కూడ అగును.

53-6లో **"కళ్యాణీర్జాయా సురణం గృహేతే"** అన్నాడు. రమణీయ గృహము శుభములు కలిగించు 'జాయ'

స్త్రీకి సముచిత స్థానము కలిగించినాడు.

4. 53-8 **"అన్యృతుపా ఋతువా"** అన్నాడు. ఇంద్రుడు ఋతువును అనుసరించి పానము చేయువాడు. అయినను ఋతువు కానపుడు సహితము పానము చేయును. ఋతువుకాకున్నను సోమమువచ్చు పద్ధతి కనుగొన్నట్లున్నది. ఇంద్రుడు జయించిన దిక్కులలో దక్షిణములేదు.

అయిదవ అనువాకము - ఏబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు వాచ్యుడు లేక ప్రజాపతి దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని మంథనమున నిష్పాద్యమానుడు, స్తుతి యోగ్యుడు. ఈ మహా యజ్ఞమున అగ్నిని గూర్చిన సుఖంకరమగు సూత్రము వారంవారం మరలమరల ఉచ్చరించబడును. అగ్ని గృహమున విరాజిల్లి తేజోవంతుడయి మా స్తుతులను ఆలకించవలెను. నిరంతరము దివ్యతేజో యుక్తుడగు అగ్ని మా స్తోత్రములను ఆలకించవలెను.

2. స్తోతా ! ద్యావాపృథ్వులు ఎంతో గొప్పవి. వాటి సామర్థ్యమును తెలిసికొనుము. వానిని అర్చింపుము. నా మనసు సమస్త భోగములను కోరుచున్నది. సర్వత్ర నిలిచి ఉన్నది. పూజాభిలాషులగు దేవగణములు మానవ యజ్ఞములందు ద్యావాపృథ్వులను కీర్తించుటలో మత్తులగుదురు.

3. ద్యావాపృథ్వులారా ! మీ ఋతము, సత్యము, యదార్థము. మీరు మా మహా యజ్ఞసమాప్తికి సమర్థులగుదురు. అగ్ని, ద్యులోక, పృథ్వులకు నమస్కారము. హవిర్లక్షణ అన్నమున నేను పరిచర్య చేసెదను. ఉత్తమ ధనమును యాచించుచున్నాను.

4. సత్యయుక్తులగు ద్యావా పృథ్వులారా ! పురాతనులు, సత్యవాదులగు మహర్షులు మీ నుంచి వారి హితార్థములు పొందినారు. పృథ్వీ ! యుద్ధములకు సాగు మానవులు నీ మాహాత్మ్యమును గ్రహించి నీకు నమస్కరింతురు.

5. ఆ సత్యార్థమును ఎరిగినవాడు ఎవ్వడు? ఎరిగిన సత్యార్థమును వివరించగలవాడు ఎవ్వడు? సన్మార్గమున దేవతలవద్దకు ఎవడు చేర్చగలడు? దేవగణములకు దిగువన ద్యులోకమున ఉన్న నక్షత్రాదులను చూడవచ్చును. అవి ఉత్కృష్టము, దుర్జ్ఞే యవ్రతమున నిలిచి ఉన్నవి.

6. కవి, మానవ ద్రష్ట సూర్యుడు ద్యావాపృథ్వులను పూర్తిగా చూడగలడు. జలముల ఉత్పత్తి స్థానము అంతరిక్షము. అక్కడ హర్షకారిణులు, రసవతులు, సమాన కర్మద్వారా పరస్పర ఐక్యభావాపన్నులు ద్యావాపృథ్వులు పక్షులగూళ్లవలె వేరువేరుగ అనేక స్థానముల వ్యాపించి ఉన్నవి.

7. ద్యావాపృథ్వులు పరస్పర ప్రీతియుక్తకర్మద్వారా ఐకమత్యప్రాప్తులు, అవినాశనులు. అవి జాగృతములయి అనశ్వర అంతరిక్షమున నిత్యయవ్వనులయి, అక్కాచెల్లెండ్లవలె ఏకాత్మజాయమానులయి నిలిచి ఉన్నవి. అవి రెండు తమలో తాము ద్వంద్వనామములు కలిగి ఉండును.

8. ఈ ద్యావాపృథ్వులు సమస్త భౌతిక వస్తువులను అవకాశ దానము ద్వారా విభజించును. మహా సూర్య, ఇంద్ర, జల, సముద్ర పర్వతాదులను భరించును. అయినను బాధపడవు. జంగమాత్మ, స్థావరాత్మక జగత్తు ఒకే భూమిమీద ఉన్నవి. చలనము గల పక్షులు నానారూపములయి ద్యావాపృథ్వుల మధ్య నిలుచును.

9. ద్యులోకమా ! నీవు గొప్పదానవు. నీవే సర్వజనన కారణమవు. నీవే పాలింతువు. నీ సనాతనత, పూర్వక్రమానుగతి, మా జననత్వము అన్ని ఒకే చోటునుంచి ఉత్పన్నమయినవి. ద్యు భగిని అగును. మేము ఆమెను స్మరింతుము. ద్యులోకమా ! విస్తీర్ణ వివిక్త ఆకాశమున నిన్ను స్తుతించు దేవతలు వాహన సహితులయి నిలిచి ఉన్నారు.

10. ద్యావా పృథ్వులారా ! మీ యొక్క ఈ స్తోత్రమును మేము చక్కగా ఉచ్ఛరించుచున్నాము. సోమమును ఉదరమున ధరించు అగ్నిరూప జిహ్వావంతులు, దీప్యమానులు, నిత్యతరుణులు, కవి, తమ తమ కర్మలను ప్రకటించువారలగు మిత్రాది దేవతలు ఈ స్తోత్రమును ఆలకించవలెను.

11. దానార్థము బంగారము చేతగలవారు, శుభవచనులు సవితృ యజ్ఞపు మూడు సవనములకు ఆకసమునుండి విచ్చేయుదురు. సవితా ! నీవు స్తోతల స్తోత్రములను గ్రహించుము. తదనంతరము సంపూర్ణ అభిలాష ఫలములను మాకు ప్రసాదించుము.

12. త్వష్ట ఈ సుందర జగత్తును నిర్మించినవాడు. కళ్యాణకారుడు. ధనవంతుడు. సత్యసంకల్పుడు. అతడు మమ్ము కాపాడవలెను. కోరికలు తీర్చవలెను.

ఋభువులారా ! పూష సహితులుగా మీరు మాకు ధనమును అందచేయుడు. సంతృప్తులను చేయుడు. సోమాభిషవమునకుగాను ప్రస్తరమును ఉత్కేలనచేయు ఋత్విక్కులు ఈ యజ్ఞము చేసినారు.

13. మరుద్గణములు, వాగ్దేవత ద్యోతిమంత రథవంతులు, ఆయుధవంతులు, దీప్తిమంతులు, శత్రు వినాశకులు, యజ్ఞోత్పన్నులు, నిరంతర గమనశీలురు, యజ్ఞార్హులు. వారు మా ఈ స్తోత్రమును వినవలెను. త్వరాన్విత మరుద్గణములారా ! మాకు పుత్ర విశిష్ట ధనమును ప్రసాదించుడు.

14. ధన హేతువగు ఈ స్తోత్రము, అర్చనీయ శస్త్రము, ఈ మహా యజ్ఞమున బహుకర్మల విష్ణువును చేరవలెను. సకల జనని, పరస్పర అసంకీర్ణ ములగు దిశలు విష్ణువును హింసించవు. అతడు ఉరు విక్రముడు. త్రివిక్రమావతారమున ఒకే

పాదమున సమస్త జగమును ఆక్రమించినాడు.

15. సకల సామర్థ్య సంపన్నుడగు ఇంద్రుడు ద్యావాపృథ్వులను తన మహిమతో పూరించినాడు. ఇంద్రునిసేన శత్రుపురములను కూల్చునది. వృత్రుని వధించునది. శత్రువును పరాజితము చేయునది. అట్టి సేనగల ఇంద్రుడు పశువులను కూర్చి మాకు అనేక పశువులను దానము చేయవలెను.

16. అశ్వినులారా ! మేము మీ బంధువులము. మీరు మా కోరికలు తెలిసినవారు. మీరు మా పాలకులు కావలెను. మీ ఇద్దరి కలయిక కమనీయము. మా కొఱకు మీరు ఉత్తమ ధనదాతలు కావలెను. మిమ్ము తిరస్కరించగలవాడు లేడు. మేము మీకు హవిస్సు సమర్పించుచున్నాము. మీ శుభకర్మములతో మమ్ము పాలించుడు.

17. కవిదేవతలారా ! విశాలములగు మీ కర్మలు మనోహరములు. వాటిద్వారానే మీరు ఇంద్రలోకమున దేవత్వము పొందినారు.

బహుజన ఆహూతుడవగు ఇంద్రా ! నీవు ప్రియతమ ఋభువులతో స్నేహముగా ఉన్నావు. నీవు ఈ స్తుతిని ధనలాభమునకుగాను స్వీకరింపుము.

18. నిరంతర గమనశీలుడగు సూర్యుడు, దేవమాత అదితి, యజ్ఞార్ర దేవగణములు, అహింస కర్మల వరుణుడు మమ్ము రక్షించవలెను. వారు మా పుత్రులను అహితకర్మల నుండి దూరముగా ఉంచవలెను. మా గృహములను, పశువుల, సంతానయుక్తము చేయవలెను.

19. అగ్ని హోత్రమునకుగాను అనేక దేశములందు ఆవిర్భవించినవాడు దేవదూత అగ్ని అగును. కర్మసాధనలో లోపము వలన మేము అపరాధులము. అగ్ని మమ్ము సర్వత్ర నిరపరాధులు అనవలెను. ద్యావాపృథ్వులు జలసమూహములు. సూర్యుడు, నక్షత్రవ్యాప్తమగు అంతరిక్షము మా స్తుతిని వినవలెను.

20. అభిమత ఫలప్రదులు మరుత్తులు. ప్రార్థించువారి కోరికలు తీర్చు నిశ్చల పర్వతములు మా హవిస్సులు అందుకొని మా స్తుతులు వినవలెను. అదితి పుత్ర సహిత అయి మా స్తుతి వినవలెను. మరుత్తులు మాకు శుభంకర సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

21. అగ్నీ ! మా మార్గము సర్వదా సుఖ ప్రయాణ యోగ్యము కావలెను. దేవతలారా ! మధుర జలములందు ఓషధులను చేర్చండి. అగ్నీ ! నీ మైత్రి వలన మా ధనమునకు నష్టము కలుగరాదు. మాకు సమృద్ధమగు అన్నము లభించవలెను.

22. అగ్నీ ! హవన యోగ్య హవిని ఆస్వాదించుము. మా అన్నమును చక్కగా ప్రకాశవంతము చేయుము. ఆ

అన్నములను మా ముందుకు తెమ్ము. సంగ్రామమున బాధలు కలిగించు సకల శత్రువులను జయింపుము. ప్రఫుల్ల మనస్కుడవయి మా రోజులను అన్నింటిని ప్రకాశవంతము చేయుము.

ఏబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రపుత్రుడు వాచ్యుడు లేక ప్రజాపతి దేవతలు - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉదయమున ప్రాచీన ఉష అంతరించినపుడు అవినాశ ఆదిత్యుడు సముద్రము నుండిగాని, ఆకాశము నుండిగాని ఉదయించును. సూర్యోదయమయినపుడు అగ్నిహోత్రాదులందు తత్పరులగు యజమానులు కర్మ చేయుదురు. వెంటనే దేవతల వద్దకు చేరెదరు. దేవతలందరి మహాబలము ఒక్కటియే "దేవానామసురత్వమేకం"

2. అగ్నీ ! ఇప్పుడు దేవతలు మమ్ము హింసించరాదు. దేవపదవికి చేరిన పురాణ పురుషులు పితరులు మమ్ము హింసించరాదు. యజ్ఞ ప్రజ్ఞాపకుడు, సనాతన ద్యావాపృథ్వుల మధ్య ఉదయించు సూర్యుడు మమ్ము హింసించరాదు. "దేవానామసురత్వమేకం"

3. అగ్నీ ! మా బహువిధ కోరికలు వివిధ దిశలందు విహరించును. అగ్నిష్టోమాది యజ్ఞములకుగాను మేము పురాతన స్తోత్రములను దీప్తము చేతుము. యజ్ఞార్థము అగ్ని ప్రజ్వలితమైనపుడు మేము సత్యము పలుకుదుము "దేవానామసురత్వమేకం"

4. సర్వసాధారణుల రాజు, దేదీప్యమాన అగ్ని అనేక దేశములందు అగ్నిహోత్రము కొఱకు స్థాపితుడగును. అగ్ని వేదిపైన శయనించును. అరణికాష్ఠమున విభక్తుడు అగును. ద్యావాపృథ్వులు అగ్నికి ఇద్దరు తల్లులు. ద్యులోకము అతనికి వృష్ట్యాద్యుల ద్వారా పుష్టి కలిగించును. మరొకమాత వసుధ అతనికి నివాసము మాత్రము ప్రదానము చేయును. "దేవానామసురత్వమేకం"

5. జీర్ణ విషధులందును, నవ్య ఓషధులందును గుణాను రూపమున నిలిచిన అగ్నిలేక సూర్యుడు సద్యోజాతుడై, పల్లవించి ఓషధుల అభ్యంతరమున ఉండును. ఎటువంటి పుష్పరేతో సంయోగము లేకనే ఓషధులు అగ్నివలన గర్భము దాల్చి ఫల పుష్పాదులను కలిగించును. ఇది దేవతల ఐశ్వర్యము. 'దేవానామసురత్వమేకం."

6. ఉభయ లోకములను నిర్మించిన వారు ద్యావాపృథ్వులు. వారి పుత్రుడగు సూర్యుడు అస్తమించువేళ పశ్చిమదిశన శయనించును. కాని ఆ ద్యావాపృథ్వుల పుత్రుడు, సూర్యుడు, ఉదయించువేళ నిరాటంకముగ ఆకాశమున ఒక్కడే సాగును. ఈ సకల కర్మలు మిత్రావరుణులవి. "దేవానామసురత్వమేకం"

7. అగ్ని ఉభయలోక నిర్మాత. యజ్ఞహోత. యజ్ఞమున విరాజిల్లువాడు. ఆ అగ్నియే ఆకాశమున సూర్యరూపమున

కదలును. అతడు సకల కర్మల మూలభూతుడు. భూమిమీద నివసించువాడు. సుందర వచనముల స్తోతలు అతనిని అందముగా స్తుతింతురు. "దేవానామసురత్వమేకం."

8. యుద్ధశూరుని ముందుకు వచ్చు శత్రుసేన పరాఙ్ముఖమయినట్లు తోచును. అట్లే సమీపమున ఉన్న అగ్నికి అభిముఖముగా వచ్చు భూతజాతులు. పరాఙ్ముఖమయినట్లు కనిపించును. అందరు గుర్తెరిగిన అగ్ని జలమును హింసించు దీప్తి తన మధ్యమున ధరించినాడు. "దేవానామసురత్వమేకం."

9. అగ్ని దేవదూత. పరిపాలకుడు. అతడు ఓషధుల మధ్యన వ్యాపించి ఉన్నాడు. అతడు సూర్యుని వెంట ద్యావాపృథ్వుల మధ్య సంచరించును. నానావిధరూపములు ధరించు అగ్ని మమ్ము అనుగ్రహదృష్టితో చూడవలెను. "దేవానామసురత్వమేకం."

10. అగ్ని వ్యాప్తుడు. సర్వరక్షకుడు. ప్రియతముడు. క్షయరహిత తేజోవంతుడు. అతడు పరమ స్థానమగు అంతరిక్షమందలి జలస్థానమును రక్షించును. అగ్ని సంపూర్ణ భూతజాతములను ఎరుగును. "దేవానామసురత్వమేకం."

11. అహోరాత్రులు మిథునరూపములు. నానారూపములు ధరించునవి. శుక్ల కృష్ణ వర్ణముల రాత్రింబవళ్లు భగినులు. వానిలో ఒకటి అర్జునవర్ణ రెండవది కృష్ణవర్ణ. "దేవానామసురత్వమేకం."

12. మాత పృథ్వినకాగా దుహిత ద్యులోకమగును. అవి రెండును పాలిచ్చు ఆవులు. అవి అంతరిక్షమున పరస్పరము కలిసి ఉండును. ఒకదాని రసము మరొకదానికి త్రావించును. జలస్థాన భూతమగు అంతరిక్ష మధ్యమున నిలిచిన ద్యావాపృథ్వులను మేము స్తుతింతుము. "దేవానామసురత్వమేకం."

13. ద్యులోక పృథ్వులు తమ పుత్రుడగు అగ్నిని ఉదకధారారూప జిహ్వతో నాకును. మేఘము ద్వారా ధ్వనించును. ద్యురూపధేనువు భూమికి జలము వర్షించి తన పాదుగును పరిపుష్టము చేసికొనును. అట్లు జలవర్జితమయిన భూమి సత్యభూత ఆదిత్యుని జలమువలన వర్షకాలమున తడిసి పోవును. "దేవానామసురత్వమేకం."

14. పృథ్వి నానావిధ శరీరములను ఆచ్ఛాదించును. అది అత్యున్నతమై ముల్లోకముల వ్యాపించిన సూర్యుని నాకుచు నిలుచును. సత్యభూత ఆదిత్య స్థానజ్ఞానులమగు మేము అతనికి పరిచర్యలు చేసెదము. "దేవానామసురత్వమేకం."

15. పదద్వయమువంటి అహోరాత్రులు ద్యావాపృథ్వుల మధ్యన నిలిచినవి. వాటి మధ్యన ఒక నిగూఢమగు అన్య పదార్థము ఆవిర్భూతమయినది. అహోరాత్రులు కలిసిన మార్గము పుణ్యకారకము, అపుణ్యకారకము, ఉభయ గమ్యములు కలది అగును. "దేవానామసురత్వమేకం"

16. వృష్టి వర్షమున సర్వులను ప్రీతులను చేయునది, శిశురహిత, ఆకాశవాసిని, అక్షీణప్రసవిణీయువతి, సర్వధానూతన రూపధారి మేఘము లేక దిశలు కంపించవలెను. "దేవానామసురత్వమేకం"

17. జలములు వర్షించు పర్జన్యరూప ఇంద్రుడు ఇతర దిశలందు మేఘము ద్వారా గొప్ప ధ్వని చేయును. అతడు అన్యదిశలందు జలము వర్షించును. అతడు జలము, శత్రువును విసరివేయువాడు. ఇంద్రుడు ఎల్లరికి భజనీయుడు. అతడు అందరికి రాజు "దేవానామసురత్వమేకం"

18. జనులారా ! శూరుడగు ఇంద్రుని శోభన అశ్వములను వివరముగా వర్ణించుచున్నాము. దేవతలు సహితము ఇంద్రుని అశ్వములను ఎరుగుదురు. రెండు రెండు నెలలు కలిసి ఆరు ఋతువులు అగును. హేమంత శిశిరములను కలిపినప్పుడు అయిదు ఋతువులు అగును. ఇవే ఇంద్రుని అశ్వములు. ఇవి కాలాత్తముడగు ఇంద్రుని వహించును. "దేవానామసురత్వమేకం"

19. త్వష్ట అంతర్యామి అయినందున అందరి ప్రేరకుడగును. అతడు నానావిధ రూపవిశిష్టుడు. అతడు బహుప్రకారజనులను సృష్టించినాడు. వారిని పోషించుచున్నాడు. ఈ సమస్త జగములు త్వష్టవే అగును. "దేవానామసురత్వమేకం"

20. ఇంద్రుడు మహంతములగు ద్యావాపృథ్వులను పశుపక్ష్యాదులతో నింపినాడు. ఇంద్రుని తేజముననే ద్యావాపృథ్వులు అతిశయ వ్యాప్తములయినవి. సమర్థుడగు ఇంద్రుడు శత్రువులను పరాజితులనుచేసి వారి ధనము గ్రహించుటలో విఖ్యాతుడు. "దేవానామసురత్వమేకం"

21. ఇంద్రుడు విశ్వదాత. మాకు ప్రభువు. అతడు ఈ పృథ్వి, అంతరిక్షములందు మిత్రునివలె వసించును. వీర మరుద్గణములు యుద్ధమున ఇంద్రుని ముందుసాగును. వారు ఇంద్రుని ఇంట వసింతురు. "దేవానామసురత్వమేకం"

22. పర్జన్యాత్మక ఇంద్రా ! ఓషధులు నీవలననే సిద్ధిపొందినవి. జలములు నీ వలననే ప్రవహించినవి. ధరిత్రి నీ భోగము కొఱకు ధనమును ధరించినవి. మేము మీ పుత్రులము. మేము మీ ధనపు భాగస్వాములము కావలెను. "దేవానామసురత్వమేకం"

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము మూడవ మండలమున మూడవ అధ్యాయము సమాప్తము)

నాలుగవ అధ్యాయము ఏబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రపుత్రుడు వాచ్యుడు లేక ప్రజాపతి, దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సృష్టి తరువాత జరుగు స్థిరములు, ప్రసిద్ధవంతములు అగు కర్మలను మాయావులు హింసించరాదు. విద్వాంసులు సహితము హింసించరాదు. ద్రోహ రహిత ద్యావాపృథ్వులు ప్రజాగణయుక్తములయి వానికి విఘ్నము కలిగించరాదు. అచల పర్వతములను వంచగలవాడు లేడు.

2. ఒకస్థాయీ సంవత్సరము వసంతాది ఆరు ఋతువులు కలిగి ఉండును. సత్యభూతము, ప్రవృద్ధమగు ఆదిత్య సంవత్సరము రశ్మియుతమగును. చంచలములగు లోకత్రయములు పైన పైన ఉండును. స్వర్గ అంతరిక్షములు గుహా నిహితములు. ఒక్క భూలోకమే కనిపించునది.

3. గ్రీష్మము, వర్షము, హేమంతములు ఉరములు, జలవర్షకములు, నానారూపములు, వసంతము, శరత్తు, హేమంతము విశిష్టములు. బహుప్రాకారములు, ప్రజావంతములు అవియే ఉష్ణము, వర్షము, శీతాత్మకమను మూడు గుణములు కలిగి మహత్వవంతములయి సంవత్సరములుగ వచ్చును. సేచన సమర్థ సంవత్సరము అందరి కొఱకు జలమును ధరించును.

4. సంవత్సరము సకల ఓషధుల వద్ద వాని పాద స్వరూపముగ జాగృతమయినది. నేను ఆదిత్యుల మనోహరనామములను ఉచ్ఛరింతును. ద్యుతిమంతము స్వతంత్ర పథగామియగు జలసమూహము సంవత్సరము నాలుగు నెలలు వర్షము ద్వారా సంప్రీతుల చేయును. మిగిలిన ఎనిమిది నెలలు వదిలివేయును.

5. నదులారా ! త్రిగుణిత, త్రిసంఖ్యాక స్థానము దేవతల నివాస స్థానము అగును. ముల్లోకముల నిర్మాత సంవత్సరము లేక సూర్యుడు యజ్ఞమునకు సామ్రాట్టులు, జలవతి, అంతరిక్షచారిణి. ఇళ, సరస్వతి, భారతి అను ముగ్గురు దేవేరులు మూడు సవనములకు విచ్చేయవలెను.

6. సకలమును ప్రేరేపించు ఆదిత్యా ! ద్యులోకమునుండి నిత్యము మూడు మారులు విచ్చేయుము. మాకు రమణీయ ధనము ప్రసాదించుము. సర్వరక్షక ఆదిత్యా ! మాకు మధ్యం దినమున మూడు మారులు మూడు సవనములందు పశువులు, సువర్ణము, రత్నములు, గోధనమూ ప్రసాదించుము. ధిషణా ! మాకు ధనము కలుగునట్లు చేయుము.

7. సవితా ! దినమున మూడు మారులు మాకు ధనమును ప్రసాదించుము. కళ్యాణహస్తుడు, రాజు, మిత్రావరుణులు, ద్యావాపృథ్వి, అంతరిక్షాదులు సవిత వదాన్యత్యను అర్థము అర్థించవలెను.

8. వినాశరహితములు, ద్యుతిమంతములగు మూడు ఉత్తమ స్థానములు ఉన్నవి. ఈ మూడు స్థానములందు కాలాత్మక సంవత్సరమునకు అగ్ని వాయు, సూర్యనామక పుత్రులు శోభింతురు. యజ్ఞవంతులు, తిరస్కరింపజాలని వారు దేవతలు దినమునకు మూడు మారులు మా యజ్ఞమునకు రావలెను.

(మూడు సంఖ్యకు ప్రాధాన్యత కలిగించుచున్నాడు. త్రిలోకములు. త్రిమూర్తులు, త్రిసంధ్యలు మున్నగు త్రిసంఖ్యాకములు నేటికి ప్రధానములయి ఉన్నవి.)

ఏబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - విశ్వేదేవతలు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. వివేకవంతుడగు ఇంద్రుడు నా యొక్క దేవతా విషయిక స్తుతిని ఏకాకిని, రక్షణహీన గోవువలె భావించవలెను. తక్షణ పలప్రాప్తినిచ్చు ధేనురూపమగు స్తుతిని ఇంద్రాగ్నులు ప్రశంసించవలెను.

2. ఇంద్రుడు, పూష, అభీష్టవర్షి, కళ్యాణపాణి మిత్రావరుణులు ప్రీతులు కావలెను. వారు అంతరిక్షమున శయనించిన మేఘరూప ధేనువును పితుకుదురు.

నివాసప్రదులగు విశ్వదేవతలారా ! మాకు మీరు ప్రసాదించు సుఖప్రాప్తి కలుగునట్లు, ఈ వేదికమీద విహరించండి.

జలవర్షక ఇంద్రుని శక్తిని వాంచించు ఓషధులు వినమ్రములయి ఇంద్రుని గర్భాధాన శక్తిని ఎరుగును.

3. పలాభిలాషిణులు, ఎల్లరకు ప్రీతీ కలిగించు ఓషధులు నానారూపములగు వ్రీహి, యవ, నీవారాది సస్యరూప సంతానము ముందు విహరించును.

4. యజ్ఞమున ప్రస్తరములు ధరించిన మేము సుందరరూప విశిష్ట ద్యావాపృథ్వులను స్తుతివచనముతో స్తుతింతుము. అగ్నీ ! నీ దీప్తులు అతిశయములు. వరణీయములు. కమనీయములు. పూజ్యములు. అవి మానవుల కొఱకుగాను ఊర్ధ్వముఖములు అగును.

5. అగ్నీ ! నీ జ్వాలలు మధుమతులు. ప్రజ్ఞాశాలినులు. అత్యంతవ్యాప్తి విశిష్టములు. అవి దేవతల మధ్యకు చేరును. ఆహ్వానార్థము ప్రేరితములు అగును. జ్వాలాజిహ్వారూపమున మా రక్షణకుగాను యజనీయ దేవతలను ఈ యజ్ఞమున ప్రవేశ పెట్టుము. దారి వర్షమునకుగాను సోమపానము చేయించుము.

6. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. నానారూపుడవు. నీ అనుగ్రహము మమ్ము విడువజాలనిది. ఆ అనుగ్రహమే మేముకోరిన ఫలములను ఇవ్వవలెను. మమ్ము వర్ధిల్ల చేయవలెను. ఎట్లనగా మేఘము వర్షించి వనస్పతులను వృద్ధిచేసినట్లు, నివాసప్రద జాతవేదా ! మాకు అట్టి అనుగ్రహ వృద్ధిని ప్రసాదించుము. సర్వజన హితము కలిగించు శుభవృద్ధిని కలిగించుము.

ఏబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉషప్రియములు కలిగించునది. సనాతన అగ్నికొఱకు కమనీయములగు పాలను పితుకును. ఉషాపుత్రుడగు సూర్యుడు వాటిమధ్య సంచరించును. శుభ్రదీప్తమగు దినము సూర్యుని వహించుచున్నది. అంతకుముందే అశ్వినుల స్తోతలు మేల్కొందురు.

2. అశ్వినులారా ! మీ రథము అశ్వద్వయము సత్యరూప రథముపై మీ ఉభయులను యజ్ఞమునకు తెచ్చుటకుసాగును. పుత్రుడు మాతాపితలు లక్ష్యముగా సాగినట్లు యజ్ఞములు మీ కొఱకు ఉన్ముఖములు అగును. మా నుండి 'పణుల' ఆసురీబుద్ధిని విశేషముగా నష్టపరచుము. మేము మీకు హవి అర్పించుచున్నాము. మీరు ఉభయులు విచ్చేయండి.

3. అశ్వినులారా ! మీది సుందర చక్ర విశిష్ట రథము. అశ్వములు చక్కగా పూన్చబడినవి. ఆ రథములు ఆరోహించుడు. విచ్చేసి స్తుతికారుల శ్లోకములను ఆలకింపుడు. మా వృత్తి హానికి విరుద్ధముగా నడుచున్నారని పురాతన విప్రులు చెప్పరా?

4. అశ్వినులారా ! మీరు మా స్తుతులను గ్రహించండి. అశ్వసహితులుగా మా యజ్ఞమునకు సాగండి. స్తోత్రలందరు స్తుతి లక్షణ వచనములతో మీ ఇద్దరిని ఆహ్వానించుచున్నారు. వారు మిత్రుల అర్పింతురు. సూర్యుడు ఉష వెనుక ఉదయించును. కావున విచ్చేయండి.

5. అశ్వినులారా ! నానాదేశములను మీ తేజమున తిరస్కరించండి. దేవయాన మార్గమున ఇచ్చటికి విచ్చేయండి. మీ కొఱకు స్తోతలు ఉద్ఘోషించుచున్నారు. శత్రుక్షయ కారక అశ్వినులారా ! మీ కొఱకు మాదక శోపాత్రలు విశేషరూపమున సమకూర్చబడినవి.

6. అశ్వినులారా ! మీ ఉభయుల సఖ్యత పురాతనము. వాంఛనీయము. కళ్యాణకరము. మీ ఉభయుల ధనము జుహ్నుకులజము. మీ ఉభయుల సుఖకర సఖ్యతను తేపతేపకు తలుచుకొని మేము మిత్రులము అగుచున్నాము. హర్షదాయక సోమము ద్వారా మీ ఉభయులతో మేము హృష్టులమగుదుము.

7. అశ్వినులారా ! మీరు శోభన సామర్థ్యయుక్తులు. నిత్యవయస్కులు. అసత్య రహితులు. శుభఫలప్రదాతలు. అక్షీణులు. సోమపాయులు. మీరు వాయు, నియుద్గణ యుక్తులయి విచ్చేయుడు. దివస శేషమున సోమపానము చేయుడు.

8. అశ్వినీద్వయమా ! విశేషహవిస్సు మీ వద్దకు చేరును. దోషరహితులు, కర్మకుశలురగు స్తోతలు విలక్షణ స్తుతి వచనములతో మిమ్ము సేవింతురు. స్తోతలద్వారా ఆకర్షితమయిన జలప్రద రథము ద్యావాపృథ్వుల మధ్యన సంచరించును.

9. అశ్వినులారా ! ఈ సోమము అత్యంత మధురరస మిత్రము. దీనిని పానము చేయుడు. మీ రథము ధనదానకరము. సోమాభిషవ కర్త యజమాని ఇంటికి తేపతేపకు వచ్చును.

ఏబది తొమ్మిద సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత-మిత్రుడు, ఛందస్సు- 1- 5 - త్రిష్టుప్, మిగిలినవి గాయత్రి.

1. స్తుతించబడిన దేవతలు సకల లోకములను వ్యవసాయాది కార్యములందు ప్రవర్తింప చేయుదురు. మిత్రుడు వర్షము ద్వారా అన్నమును, యజ్ఞమును కలిగించును. ద్యావాపృథ్వులను ఉభయలోకములను భరించును. కర్మపరులయిన మానవులను కృపాదృష్టితో చూచును. మిత్రునకు ఘృతయుక్తమగు హవ్యము సమర్పించుడు.

2. ఆదిత్య, మిత్రులారా ! యజ్ఞయుక్తుడయి మీకు హవిరన్నము సమర్పించువాడు అన్నవంతుడు అగును. మీ రక్షణగల నరుని ఎవ్వడును నష్టపరచజాలడు. పరాభవించలేడు. మీకు హవిస్సు అర్పించువానిని దూరమునుండిగాని, దగ్గరనుండిగాని పాపములు అంటజాలవు.

3. మిత్రా ! మేము రోగ వర్జితులము అగుదుము. అన్న విషయమున సంతృప్తులమగుదుము. పృథ్వియొక్క విశాల ప్రదేశమున ఆదిత్య కర్మ వద్దకు చేరెదము. మా విషయమున ఆదిత్యుని అనుగ్రహము వృద్ధికావలెను.

4. సూర్యుడు నమస్కార యోగ్యుడు. సుందరుడు. స్వామి. అత్యంత బలవంతుడు. విధాత. యజ్ఞార్హుడు, అట్టి సూర్యుడు ఉద్భవించినాడు. అతని అనుగ్రహము, శుభంకర వాత్సల్యము యజమానులమగు మాకు లభించవలెను.

5. ఆదిత్యుడు మహామహుడు. సకలలోక ప్రవర్తకుడు. నమస్కరించి ఆదిత్యుని ఉపాసించవలెను. అతడు స్తుతించువారి విషయమున ప్రసన్నుడు అగును. స్తుతి యోగ్యుడయిన మిత్రునకుగాను హవ్యము అగ్నిలో అర్పించుడు.

6. మిత్రదేవత వర్షము కలిగించి మానవులను భరించును. అతని అన్నము, అందరు భజించు ధనము కీర్తిమంతములు.

7. మిత్రదేవత తన మహిమ వలన ద్యులోకమును ఆవిష్కరించినాడు. అతడు కీర్తివంతుడయినాడు. భూమిని సమృద్ధ అన్న విశిష్టను చేసినాడు.

8. శత్రుంజయుడు. జలవిశిష్టుడగు మిత్రునకు పంచజనులు హవిస్సులు సమర్పింతురు. మిత్రుడు తన స్వరూపమున సమస్త దేవగుణములను ధరించును.

("పంచజనాః నిషాద పంచమశ్చత్వారో వర్ణాః" అన్నాడు శాయణుడు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర నిషాదులు పంచజనులు అన్నాడు. ఇచట నిషాదయుక్తముగా సకల జనులకు దేవతలకు హవిస్సును ఇచ్చు అధికారము చెప్పబడినది.)

9. దేవతలు నరులమధ్య కుశచ్ఛేదన చేయు ఋత్విక్కునకు మిత్రదేవుడు శుభప్రదమగు అన్నప్రదానము చేయుము.

అరువదవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు దేవత - ఋభువులు, ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.

1. ఋభువులారా ! మీ ఘనకార్యములు అందరికి తెలియును. మానవులగు మీరు సుధన్వుని పుత్రులు. మీరు మీ సకల కర్మల ద్వారా శత్రుపరాభవకర్తలు, తేజోవిశిష్టులు అయినారు. యజ్ఞభాగమును ఆర్జించినారు. ఆ సకల కర్మలు మీరు గుర్తుంచుకొందురు.

2. ఋభవులారా ! మీది చమసమును విభక్తము చేసిన శక్తి. మీరు గోవు శరీరమున చర్మయోజన చేసిన ప్రజ్ఞావంతులు. ఇంద్రుని అశ్వద్వయమును నిర్మించిన మనీషులు మీరు. అట్టి సకల కార్యముల వలన మీకు యజ్ఞభాగమునకు అర్హ్వతయు, దేవత్వమును కలిగినవి.

3. ఋభువులు మానవ పుత్రులు. యాగాది కర్మలు చేసినారు. ఇంద్రుని స్నేహము సంపాదించినారు. పూర్వము వారు మరణ ధర్మము కలవారు. ఇంద్రుని స్నేహమున ప్రాణములు దాల్చినారు. సుధన్వుని పుత్రులు కర్మబలము, యజ్ఞయాగాది బలముల వలన అమృతత్వము పొందినారు.

4. ఋభుగణములారా ! మీరు ఇంద్రునితోకూడ ఒకే రథముమీద అధిరోహించండి. సోమాభిషవ స్థానమునకు కదలండి. తదుపరి మానవుల స్తుతులను స్వీకరించండి. సుధన్వ పుత్రులారా ! మీరు అమృత బలవంతులు. మీ శుభకర్మములను ఎంచజాలువారు లేరు. మీ సామర్థ్యమును ఎన్నగలవారు లేరు.

5. ఇంద్రా ! నీవు 'వాజ' విశిష్టుడవు. ఋభువుల సహితుడవయి జలమున తడువుము. అభిషుత సోమమును

ఉభయ హస్తముల పానము చేయుము. నీవు స్తుతులద్వారా ప్రేరితుడవు అగుదువు. యాజమాన గృహమున సుధన్వ పుత్రుల సహితుడవయి సోమపానము చేసెదవు.

("వాజ" అనగా ఋభువుల భ్రాత. 'వాజ' అన్నము కూడ అగును.)

6. బహుస్తుతుడవగు ఇంద్రా ! ఋభువులు, వాజయుక్తుడవయి, ఇంద్రాణి సహితుడవయి మా తృతీయ సవనమున ఆనందింపుము. మూడు సవనములందు సోమపానము చేయుటకు ఈ రోజు నిర్ణయము అయినది. అయినను దేవతల వ్రతములకు, మానవుల కర్మల కొఱకును నీవు సకల దినములు నిర్ణయములగును.

7. ఇంద్రా ! స్తోతల అన్నమును స్వీకరింపుము. వాజయుక్త ఋభువుల వెంట ఈ యజ్ఞమునకు రమ్ము. స్తోతల స్తోత్రములను ఆలకింపుము. మరుద్గణములు సహితము శత సంఖ్యాక గమన కుశల అశ్వములవెంట, యజమానియొక్క సహస్ర ప్రకార ప్రణీత యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను.

అరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - ఉష, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉషా ! నీవు అన్నవతివి. ధనవతివి. జ్ఞానవతివి. నీవు స్తోతల స్తోత్రములను గ్రహింపుము. ఉషా ! నీవు అందరి వరణీయవు. పురాతన యువతివలె శోభాయమానవు. బహుస్తోత్రవతివి. నీవు యజ్ఞకర్మమునకు విచ్చేయుము.

2. ఉషా ! నీవు మరణరహితవు. సువర్ణమయ రథవతివి. ప్రియ, సత్యవచనములు ఉచ్చరించుదానవు. నీవు సూర్య కిరణ సంబంధివయి శోభిల్లుదువు. అనంతబల యుక్తములగు అరుణవర్ణి అశ్వములు సులభముగా నీ రథమున పూన్చబడును. అవి నిన్ను ఆవాహనము చేయవలెను.

3. ఉషా ! నీవు సకల ప్రాణుల సమక్షమున అవతరించు దానవు. మరణరహితవు. సూర్యుని కేతన స్వరూపవు. నీవు నభమున ఉన్నతవై నిలుతువు. నవీనతమ ఉషా ! నీవు ఆకాశమున ఒక మార్గమున సంచరించ ఇచ్ఛగించి, సూర్యుని రథాంగమువలె మరల మరల అదే మార్గమున సాగుదువు.

4. ఉష ధనవతి. ఆమె వస్త్రమువంటి విశాల అంధకారమును క్షీణింప చేయును. సూర్యపత్ని అయి ఉష సంచరించును. ఉష సౌభాగ్యశాలిని. సత్యకార్యశాలిని. ఆమె ద్యులోక భూలోకముల అంతమున ప్రకాశించును.

5. స్తోతలారా ! ఉష మీ ముందు శోభిల్లుచు అవతరించును. మీరు ఉషకు నమస్కరించుడు. ఉషను స్తుతించుడు. స్తుతులను స్వీకరించు ఉష ఆకాశమున ఉర్ధ్వాభిముఖ తేజమును ఆశ్రయించును. ప్రకాశమాన రమణీయ దర్శన ఉష

అత్యంత దీప్త అగును.

6. సత్యవతి అగు ఉషను ఆమె ద్యులోక తేజము వలన ఎల్లరు ఎరుగుదురు. ధనవతి ఉష నానావిధ రూపయుక్తగా ద్యావాపృథ్వులను నిండియుండును. అగ్నీ ! నీకు అభిముఖముగా వచ్చునది, భాసమాన ఉషను నీవు హవి యాచింతువు ధనము పొందుదువు.

7. వర్ష ద్వారమున జలమును ప్రేరేపించువాడు ఆదిత్యుడు. అతడు దినమూలమున ఉషను ప్రేరేపించును. విశాల ద్యావాపృథ్వుల మధ్య ప్రవేశించును. అనంతరము అందాల ఉష మిత్రావరుణుల ప్రభావ స్వరూపమయి, బంగారమువంటి తన కాంతులతో అనేక దేశములను ప్రకాశవంతము చేయును.

అరువది రెండవ సూక్తము

ఋషి - విశ్వామిత్రుడు, దేవత - వేరు వేరు ఛందస్సు - 1-3 త్రిష్టుప్, మిగిలినవి గాయత్రి.

1. మిత్రావరుణులారా ! మిమ్ము శత్రువులు అభిమానింతురు. మీ ప్రజలు తరుణ వయస్క శత్రువులచే బాధింపపడరాదు. మావంటి బంధువులకు అన్నము అందించునట్టి మీ యశస్సు అపరిమితము. నిరుమానము.

2. ఇంద్రావరుణులారా ! యజమానులు మీ నుండి ధనము వాంఛింతురు. మీ రక్షణ, అన్నము కొఱకు మిమ్ము సర్వదా ఆహ్వానింతురు.

3. మరుద్గణములారా ! ద్యులోక, భూలోకములతో కలిసి మీరు ఉభయులు మా స్తుతులను ఆలకించుడు.

ఇంద్రావరుణులారా ! మాకు మేము కోరిన ధనము లభించవలెను.

మరుద్గణములారా ! మాకు సర్వకర్మ సమర్థుడగు పుత్రుని, పశు సంపదను ప్రసాదించుడు.

సర్వజన పూజనీయలు దేవపత్నుల శరణు మమ్ము రక్షించవలెను.

హోత్రి, భారతి ఉదారవచనములతో మమ్ము పాలించవలెను.

(హోత్రి అగ్ని పత్ని. భారతి సూర్యపత్ని అగుదురు)

4. బృహస్పతీ ! నీవు సకల దేవతలకు హితకరుడవు. మేము అందించు పురోడాశాదులను స్వీకరింపుము. హవి

సమర్పించిన యజమానికి ధనము ప్రసాదించుము.

5. ఋత్విక్కులారా ! మీరు యజ్ఞసమూహమున, అర్చనీయ స్తుతుల ద్వారా, విశుద్ధ బృహస్పతికి పరిచర్యలు చేయుడు. నేను శత్రువును పరాభవించగల బలమును యాచింతును.

6. బృహస్పతి అభిమత ఫలప్రదాయకుడు. విశ్వరూపనామక గోవాహన యుక్తుడు. అతిరస్కరణీయుడు. ఎల్లరికి భజనీయుడు. బృహస్పతిని అభిమత ఫలము యాచించుచున్నాము.

7. దీప్తిమంతా, పూషా ! నవీన తమములు, శోభస్కరములగు స్తుతులు మీవియే. మేము మీకొరకే ఈ స్తుతిని ఉచ్ఛరించెదము.

8. పూషా ! నా ఈ స్తుతిని స్వీకరింపుము. కాముకుడు స్త్రీవద్దకు సాగినట్లు నీవు హర్షకారిణి అగు ఈ స్తుతి వద్దకు సాగుము.

9. నిఖిల లోకములను విశేషరూపమున చూచునట్టి పూష మమ్ము రక్షించవలెను.

10. మా బుద్ధిని ప్రేరేపించువాడు శ్రుతులందు ప్రసిద్ధుడు, ద్యోతమాన జగత్ స్రష్ట పరమేశ్వరుడు సంభజనీయ బ్రహ్మాత్మక తేజమును మేము ధ్యానింతుము.

11. మేము ధనాభిలాషులము. స్తుతులద్వారా ద్యోతమానుడగు సవితను, భజనీయ ధనముకొఱకు యాచించుచున్నాము.

12. అధ్వర్యులు మేధావులు. కర్మనేతలు. వారు బుద్ధిప్రేరితులయి హవి, శుభస్తవముల ద్వారా సవితను అర్చింతురు.

13. మార్గదర్శకులు సోమమునకు వెళ్లువారికి స్థానము చూపింతురు. దేవతలు సంస్కరించబడిన యజ్ఞస్థానమునకు చేరెదరు.

14. సోముడు మా స్తోతలకు, ద్విపాద-చతుష్పాత్తులకు, పశువులకు రోగరహిత అన్నము ప్రసాదించవలెను.

15. సోముడు మాకు అన్నము ఆయువును వృద్ధిచెందించవలెను. కర్మ విఘాతులగు శత్రువులను పరాభూతులను చేయవలెను. మా యజ్ఞస్థానమునకు విచ్చేయవలెను.

16. మిత్రావరుణులారా ! మీరు శుభప్రద కర్మంకరులు. మా గోష్ఠములను దుగ్ధపూర్ణము చేయుడు. మా నివాస

స్థానములను మధురస పూరములు చేయుడు.

17. మిత్రావరుణులారా ! మీ కార్యములు విశుద్ధములు. మిమ్ము అనేకులు స్తుతింతురు. మీరు హవిరన్నమున వర్ధమానులు, దీర్ఘస్తుతియుక్తులు కండు. మహత్వ ధనబలములతో విరాజిల్లుడు.

18. మిత్రావరుణులారా ! మీరు ఉభయులు జమదగ్ని ఋషి ద్వారా లేక అగ్నిని ప్రజ్వరిల్లచేయు విశ్వామిత్రుని ద్వారా స్తుతులయి యజ్ఞప్రదేశమున ప్రవేశింపుడు. మీరే కర్మఫలములను వర్ధిల్లచేయువారు. మీరు సోమపానము చేయండి.

విద్వాంసుడు, బహుభాషావేత్త, కవి, కథకుడు, నవలాకారుడు, నాటకకర్త, బాలసాహిత్యకారుడు, చలనచిత్ర రచయత, విమర్శకుడు, వ్యాసకర్త, అనువాదకుడు, వక్త, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, బుధజన విధేయుడు, నీవే తప్ప ఇతః పరంబెరుగనని విశ్వసించినవాడు, బహుగ్రంథకర్త దాశరథి రంగాచార్య రచించిన ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితమున మూడవ మండలము సమాప్తము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

జ్ఞానానంద మయందేవం| నిర్మల స్ఫటికాకృతిం |
ఆధారం సర్వ విద్యావాం హయగ్రీవ ముపాస్మహే||

ఆంధ్ర ఋగ్వేద వచన సంహిత

నాలుగవ మండలము నాలుగవ అధ్యాయము

మొదటి అనువాకము మొదటి సూక్తము

మండలద్రష్ట వామదేవునకు నమస్కారము ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని,
ఛందస్సు - 1 అష్టి, 2- అతి జగతి 3 ధృతి, 4 -20 త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. శీఘ్రగామివి. స్పర్ధావంతులగు దేవతలు సర్వదా నిన్ను యుద్ధమునకు ప్రేరేపింతురు. యజమానులు నిన్ను స్తుతుల ద్వారా ప్రేరేపింతురు. యజనీయ అగ్నీ ! నీవు అమరుడవు. ఉత్కృష్ట జ్ఞాన విశిష్టుడవు. యజ్ఞముచేయు మానవుల మధ్యకు చేరుటకును సమస్త యజ్ఞములందు ఉపస్థితుడవగుటకు దేవతలు నిన్ను సృష్టించినారు. నీవు కర్మాభిజ్ఞుడవు.

2. అగ్నీ ! నీభ్రాత వరుణుడు. అతడు హవ్యభోజనుడు. యజ్ఞభోక్త. అత్యంత ప్రశంసనీయుడు. ఉదకవంతుడు అదితి పుత్రుడు. జలదానముచేసి మనుష్యులను భరించువాడు. సుబుద్ధియుక్తుడు. విరాజమానుడు.

అగ్నీ ! నీవు అట్టి వరుణుని స్తోతలకు అభిముఖుని చేయుము.

3. గమనకుశలములగు అశ్వద్వయము రథమునకు పూన్చబడి, శీఘ్రగామి చక్రము లక్ష్యముగా స్థానమువైపు సాగును. అట్లే సుఖీభూత దర్శనీయుడవగు అగ్నీ ! నీ మిత్రుడు వరుణుని మావైపు తీసుకొనిరమ్ము. అగ్నీ ! నీ సాయముననే వరుణునకు సుఖప్రదమగు హవి లభించినది. మరుత్తులకు సహితము హవి ప్రాప్తమయినది. దీప్తిమంతుడవగు అగ్నీ ! నీవు మా పుత్ర, పౌత్రులకు సుఖము ప్రసాదించుము.

4. అగ్నీ ! నీకు సంపూర్ణ పురుషార్థ సాధనోపాయము తెలియును. మా విషయమున ద్యుతిమంతుడగు వరుణుని కోపమును ఉపశమింప చేయుము. నీవు అందరికన్న అధిక యాజ్ఞికుడవు. హవ్యవాహనుడవు. దీప్తిమంతుడవు. నీవు మమ్ము సకల పాపములనుండి, విశేషముగ విముక్తులను చేయుము.

5. అగ్నీ ! మమ్ము రక్షింపుము. మా విషయమున ప్రసన్నుడవు అగుము. ఉష చెదరిపోవును. ప్రాతఃకాలము అగును. అగ్నిహోత్రాదులు మొదలగును. అప్పుడు నీవు మాకు దగ్గరివాడవు అగుము. వరుణుడు మాకు కలిగించిన జలోదరాది రోగములను, పాపములను నాశము చేయుము. నీవు యజమానులకు అత్యంత ఫలప్రదుడవు. నీవు ఈ సుఖకర హవిని ఆరగింపుము. మేము నిన్ను విశిష్టముగా ఆహ్వానించుచున్నాము. మా దగ్గరకు విచ్చేయుము.

(వరుణుడు జలాధి దేవత. అతడు జలోదరమునకు కారణము అగును అనుచున్నాడు. అగ్ని జలోదరమునకు ఉపశమనకారి అనుచున్నాడు. ఇందును గురించివైద్య పరిశోధన అవసరము.)

6. దేవతలు క్షీరాభిలాషులు, వారికి గోవు యొక్క తేజోయుక్త, కవోష్ణ దుగ్ధములు స్పృహణీయములు. మానవులకు స్పృహణీయము, భజనీయము.

7. అగ్నికి ప్రసిద్ధములు, ఉత్తమములు. యదార్థ భూతములగు మూడు రూపములు ఉన్నవి. అవి అగ్ని, వాయువు, సూర్యుడు. ఆ మూడు రూపములు సమస్తజనులకు స్పృహణీయములు. అగ్ని అనంత ఆకాశమున స్వతేజమున పరివేష్టితుడు. సమస్త శోధకుడు. దీప్తియుక్తుడు. అత్యంత దీప్తిమంతుడు. స్వామి. అట్టి అగ్ని మా యజ్ఞముకు విచ్చేయవలెను.

8. అగ్ని దూత. ఆహ్వానకారుడు. సువర్ణమయ రథోపేతుడు. రమణీయ జ్వాలా విశిష్టుడు. అతడు సమస్త యజ్ఞముల కోరికగలవాడు. రోహితాశ్వుడు, రూపవంతుడు, సదా కాంతియుక్తుడగు అగ్ని అన్న సమృద్ధ గృహమువంటి రమణీయుడు.

9. అగ్ని యజ్ఞమున నియుక్తుడగువాడు. అతడు యజ్ఞమున నిమగ్నులయిన వారిని ఎఱుంగును. అధ్వర్యులు మహాస్తోత్రములతో అగ్నిని ఉత్తరవేదిని ప్రతిష్ఠింతురు. అగ్ని యజమాని గృహమున అభీష్టవరదుడయి వసించును. ద్యుతిమంతుడగు అగ్ని ధనికులతో ఒకేచోట నివసించును.

10. అగ్ని వద్ద కీర్తనీయమగు ఉత్కృష్ట రత్నము ఉన్నది. దానిని స్తోతలు స్తుతింతురు. అగ్ని సర్వజ్ఞుడు. అతడు ఆ రత్నమును మాకు పంపవలెను. అగ్ని మరణరహితుడు. సమస్త యజ్ఞముల కొఱకు దేవతలు అగ్నిని సృష్టించినారు. ద్యులోకము అగ్నికి జనకుడు. పాలకుడు. అధ్వర్యులు ఘృతాది ఆహుతులతో యదార్ధభూతుడగు అగ్నిని తడిపెదరు.

11. అగ్నియే శ్రేష్ఠుడు. "సజాయత ప్రథమః" అగ్ని యజమానుల గృహములందు అవతరించినాడు. అగ్ని మహా అంతరిక్షపు మూలస్థానమున ఆవిర్భవించినాడు. అగ్ని పదరహితుడు. శిరోవర్జితుడు. అతడు సరీరముల అంతర్భాగమున దాగి ఉండును. జలవర్షమగు మేఘమున ధూమాకారుడయి ఉండును.

12. స్తుతియుక్తమగు ఉదకముల ఉత్పత్తి స్థానమగు అంతరిక్షము మేఘములకు గూడు అగును. అగ్ని అట్టి అంతరిక్షమున వర్ధిల్లును. వెలుగు అగ్నివద్దకు సర్వప్రథమముగా వచ్చిచేరును. స్పృహణీయము, నిత్య తరుణము, కమనీయము, దీప్తిమంతము అగు అగ్నినే సప్తస్తోతలు స్తుతించెదరు.

13. మా పితృపురుషులు యజ్ఞనిర్వహణమునకుగాను ఈ లోకమున అగ్నికి అభిముఖులయి సాగినారు. వెలుగునకుగాను ఉషాదేవిని ఆహ్వానించినారు. అగ్ని పరిచర్యవలన వారికి బలము సమకూరినది. ఆ బలమున పర్వత గుహయందు, అంధకారమున ఉన్న గోవులను బయల్పరచినారు.

(పితృపురుషులు అంగిరులు)

14. అంగిరులు పర్వతమును విదీర్ణము చేయునపుడు అగ్నికి పరిచర్యలు చేసినారు. ఇతర ఋషులు అంగిరుల సత్కార్యమును సర్వత్ర కీర్తించినారు. అంగిరులకు పశువులను రక్షించు ఉపాయము తెలియును. వారు అభిమత ఫలప్రదుడగు అగ్నిని స్తుతించినారు. జ్యోతిని సాధించినారు. బుద్ధిబలమున యజ్ఞము చేసినారు.

15. అంగిరాదులు కర్మల నేతలు. అగ్ని ఉపాసకులు. వారు మనమున గోలాభము కోరినారు. గోవులున్న పర్వతము ద్వార నిరోధకము, సుదృఢము, దృఢబద్ధము. గోనిరోధకము. సర్వత్ర వ్యాప్త గోపూర్ణ గోష్ఠరూపము అంగిరులు అగ్నిని స్తుతించి ఆ పర్వతమును వెలువరించినారు.

16. అగ్నీ ! స్తోత్రము చేయువారు అంగిరాదులు. వారు వాగ్రూప జనని విషయిక స్తుతి సాధక శబ్దమును కనుగొన్నారు. తదుపరి వచన సంబంధమగు ఇరువది ఏడు ఛందస్సులను కలిగించినారు. తదుపరి వాటిని ఎరుగు

ఉషను స్తుతించినారు. ఆవిధముగ సూర్యుని తేజస్సు వెంట అరుణవర్ణ ఉష ఆవిర్భవించినది. "ఆవిర్భువదరుణీర్యశసాగోః"

17. రేయి చీకట్లు పరచినది. ఉష ఉదయించినది. పరచిన చీకట్లను చెదరగొట్టినది. ఆకాశము ప్రదీప్తమయినది. ఉషాదేవి వెలుగు పరచినది. మానవుల మంచి, చెడ్డకార్యములను చూచుటకుగాను సూర్యుడు అజర పర్వతము మీదికి ఎక్కినాడు.

18. సూర్యోదయమున అంగిరాదులు పణులు దొంగిలించిన గోవులను ఎరింగినారు. వెనుకనుంచి ఆ గోవులను స్పష్టముగా చూచినారు. దీప్తియుక్తమగు ధనమును కాంచినారు. వారి సమస్తగృహములకు యజనీయులగు దేవతలు వచ్చినారు. మిత్ర భూతుడవగు అగ్నీ ! నీవు వరుణజనిత ఉపద్రవములను నివారించువాడవు. నిన్ను ఉపాసించువానికి సత్యలాభము కలుగవలెను. "సత్యమస్తు"

19. అగ్నీ ! నీవు అత్యంత దీప్తిమంతుడవు. దేవతల ఆహ్వానకర్తవు. విశ్వ పోషకుడవు. యాగశీలుడవు. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. యజమానులు నిన్ను ఆహూతుని చేయుటకు ఆవుపాలు పితుకరు. సోమలతా సంబంధమగు శోధిత అన్నమును తమ ఇండ్లలో భద్రపరచరు. వారు కేవలము నిన్ను స్తుతింతురు.

20. అగ్ని సమస్త యజ్ఞార్హ దేవతల పోషకుడు. అగ్ని సమస్త మానవులకు అతిథివలె పూజనీయుడు. అన్న భోజి అగ్ని స్తోతలకు సుఖప్రదుడు కావలెను.

రెండవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని మరణరహితుడు. మానవుల మధ్య సత్యవంతుడయి నిలిచినాడు. దీప్తిమంతుడగు అగ్ని శత్రు పరాభవ ఆహ్వాత. యజ్ఞము చేయుటలో అందరిని మించినవాడు. అగ్ని తన మహిమ వలన ప్రజ్వరిల్లుటకు ఉత్తరవేదిన స్థాపించబడినాడు. హవిద్వారమున యజమానులను స్వర్గమునకు చేర్చుటకు అచట నిలిచినాడు.

2. అగ్నీ ! నీవు బలపుత్రుడవు. నేడు మా కార్యమునకు విచ్చేసినావు. దర్శనీయ అగ్నీ ! నీ రథాశ్వములు ఋజువంతములు, మాంసిలములు, దీప్తివంతము, బలము కలవి. వానిని నీ రథమునకు కట్టుము. జన్మ విశిష్ట దేవతల, మానవుల మధ్యకు హవి అందించుటకు దూతగా సాగుము.

3. అగ్నీ ! నీవు సత్యభూతుడవు. నేను రోహిత వర్ణులయిన నీ అశ్వద్వయమును స్తుతింతును. వాటి వేగము మనోవేగమును మించినది. అవి అన్నమును జలములను రక్షించును. నీవు దీప్తిమంతములగు అశ్వద్వయమును

రథమున కూర్చుము. దేవతల, మానవుల మధ్య ప్రవేశింపుము.

4. అగ్నీ ! నీ అశ్వములు ఉత్తమములు. నీ రథము ఉత్తమము. నీ ధనము ఉత్తమము. మానవుల మధ్యన శుభంకర హవివంతులగు యజమానుల కొఱకు అర్యమ, వరుణుడు, మిత్రుడు, ఇంద్రావిష్ణువు, మరుద్గణములు, అశ్వద్వయమును రప్పింపుము.

5. అగ్నీ ! నీవు బలవంతుడవు. మా యజ్ఞము గోవిశిష్టము, మేష విశిష్టము, అశ్వ విశిష్టము కావలెను. అధ్వర్యు, యాజమాన విశిష్టమగు యజ్ఞము సర్వదా అప్రదూష్యము, హవిరన్నయుక్తము అగును. అది పుత్ర, పౌత్ర హేతుభూతము, అవిచ్ఛిన్న అనుష్ఠాన యుక్తము, ధనసంపన్నము, సకలధన హేతుభూతము అగును.

6. అగ్నీ ! నీ కొఱకు చెమటోడ్చి కట్టెలు మోయువానిని, నిన్ను పొందుటకు కట్టెలమోపుమోయు తలవానిని నీవు ధనవంతుని చేయుదువు. వానిని పాలించెదవు. వానికి హాని తల పెట్టువాని నుండి వానిని రక్షింపుము.

(కర్మ చేయు యజమానిని మాత్రమేకాక చెమటోడ్చు శ్రామికుని రక్షించమనుచున్నాడు)

7. అగ్నీ ! అన్నముకోరి నీకు హవిరన్నము సమర్పించువాని నీకు హర్షదమగు సోమము సమర్పించువాని అతిథిరూపమున ఉత్తరవేదిన ప్రతిష్ఠించినవాని దేవత్వకాంక్షతో నిన్ను గృహమునందు సమిద్ధుని చేయువాని పుత్రులు ధర్మపథమున నిశ్చలులు కావలెను. ఔదార్య విశిష్టులు కావలెను.

8. అగ్నీ ! ఒకడు రాత్రికాలమున, మరొకడు ఉషఃకాలమున నిన్ను స్తుతించును. ఒక యజమాని హవ్యయుక్తుడయి నిన్ను ప్రసన్నుని చేయును. తన ఇంట అలంకరించిన అశ్వమువలె సంచరించి వారిని దారిద్ర్యమునుండి రక్షింపుము.

9. అగ్నీ ! నీవు అమరుడవు. యజమానులందు ఒకడు నీకు హవ్యము సమర్పించును. ఒకడు స్రుక్కును సంయతము చేయును. ఒకడు పరిచర్య చేయును. అట్టి యజమానులు ధనశూన్యులుకారాదు. బాధించువారు వారిని అంటరాదు.

10. అగ్నీ ! నీవు ఆనందయుక్తుడవు. దీప్తిమంతుడవు. యువతముడవు. నీవు మానవ సంపాదితము, హింసారహితమగు అన్నమును అనుభవించుము. యజ్ఞమును వర్ధిల్లచేయుచు అగ్నికి పరిచర్య చేయు యజమానిని నీవు నీవానిగా భావింతువు.

11. అశ్వపాలకుడు అశ్వములకాంత, దుర్వహ పుష్ఠములను విడదీయును. అట్లే విద్వాంసుడగు అగ్ని పాప పుణ్యములను విడదీయవలెను. అగ్నీ ! మాకు సుందర పుత్రయుక్త ధనము ప్రసాదించుము. దాత కానివానిని దగ్గరనుండి రక్షింపుము.

12. అగ్నీ ! మానవ గృహములందు అతిరస్కృత దేవతలు నివసింతురు. వారు మేధావివి అగు నిన్ను హోతను చేసినారు. నీవు మేధావివి. యజ్ఞస్వామివి. కావున నీ చంచల తేజమున దర్శనీయములగు అద్భుత దేవతలను చూడుము.

13. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. యువతముడవు. మానవుల కోరికలు తీర్చువాడవు. ఉత్తరవేది మీద ప్రతిష్ఠించ యోగ్యుడవు. నీ కొఱకు సోమాభిషము చేయునట్టి, పరిచయం చేయునట్టి స్తోత్రము చేయునట్టి యజమానిని రక్షించుటకు అతనికి విశేషము, ఆహ్లాదకరము, ఉత్తమమగు ధనమును ప్రసాదించుము.

14. అగ్నీ ! నిన్ను వాంఛించి మేము కాళ్లు, చేతులు శరీరముతో పనిచేసినట్లు యజ్ఞకర్తలు, శోభనకర్మలగు అంగిరాదులు బాహువులతో కాష్ఠమంథనముచేసి నిన్ను పుట్టించినారు. అది శిల్పి రథనిర్మాణము చేసినట్టిది అగును.

15. మేము ఏడుగురము మొట్టమొదటి మేధావులము. మేము ఉషామాతవద్ద ఉండి అగ్ని పరిచారకులు లేదా కిరణములను ఆవిర్భవింపచేసినాము. మేము ద్యుతిమంతుడగు ఆదిత్యుని పుత్రులము అంగిరులము. మేము దీప్తిమంతులమయి ఉదక విశిష్ట పర్వతమును లేదా మేఘమును భేదవ మొనర్చినాము.

(వామదేవుడు + ఆరుగురు అంగిరులు = ఏడుగురు అయినారు)

16. అగ్నీ ! మేము చేసిన శ్రేష్ఠము, పురాతనము, సత్యభూత యజ్ఞమున నిమగ్నులయిన పితృపురుషులు దీప్తస్థానమునకు చేరినారు. వారు ఉక్థలను ఉచ్చరించి అంధకారమును దూరము చేసినారు. పణులు దొంగిలించిన అరుణవర్ణ గోవులను లేక ఉషను ప్రకాశితము చేసినారు.

17. సుందర యజ్ఞాది కార్యరతులగు, దీప్తయుక్త దేవాభిలాషులగు స్తోతలు కొలిమిలో ఇనుమును నిర్మలము చేసినట్లు చేసికొందురు. వారు అగ్నిని ప్రదీప్తుని, ఇంద్రుని ప్రవృద్ధుని చేసెదరు. వారు నలువైపుల వ్యాపించినారు. మహా గోసమూహమును పొందినారు.

18. తేజస్వీ అగ్నీ ! అన్నము నిండిన ఇంట పశుసమూహములు ఉండునట్లు అంగిరాదులు దేవతల గోసమూహమువద్ద ఉందురు. వారు తెచ్చిన గోవులవలన ప్రజలు సమర్థులు అయినారు. ఆర్యసంతానము వర్ధిల్లినది. మానవులు పోషణ సమర్థులు అయినారు.

19. అగ్నీ ! మేము నీకు పరిచర్యలు చేయుదుము. అందువలన మేము శోభన కర్మవంతులము అగుదుము. చీకట్లను తొలగించు ఉష తేజస్సును దాల్చును. నీవు ద్యుతిమంతుడవు. మేము నీ మనోహర తేజస్సును సేవింతుము.

20. విధాతా అగ్నీ ! నీవు మేధావివి. మేము నీ కొఱకు సంపూర్ణముగా ఈ ఉక్థము ఉచ్చరింతుము. నీవు దీనిని

స్వీకరింపుము. నీవు ఉద్దీప్తుడవు అగుము. మమ్ము విశేష ధనవంతులను చేయుము. నిన్ను అనేకులు ఆరాధింతురు. మాకు మహాధనమును ప్రసాదించుము.

మూడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని యజ్ఞవిధాత. దేవతల ఆహ్వాత. ద్యావాపృథ్వులకు అన్నదాత. సువర్ణమువలె ప్రభావశాలి. శత్రువులను ఏడ్పించువాడు. రుద్రాత్మకుడు. యజమానులారా ! మీ రక్షణకుగాను, వజ్రరూప మృత్యువుకన్నముందు అట్టి అగ్నిని సేవించుడు.

2. అగ్నీ ! పతికామిని, వస్త్రాచ్ఛాదిత అగు జాయపతి కొఱకు స్థానము కల్పించును. అట్లే మేము ఉత్తరవేదిమీద నీకు స్థానము కల్పించినాము. అదియే నీ స్థానము. సుకర్మా అగ్నీ ! నీవు తేజము ద్వారా పరివృతుడవయి మాకు అభిముఖముగా విచ్చేయుము. ఈ స్తుతి సొంతము నిన్ను సేవించును.

3. అగ్ని స్తోత్ర శ్రవణ పరాయణుడు. అప్రమత్తుడు. మానవ ద్రష్ట. సుఖకరుడు, అమరుడు. స్తోతలారా ! అగ్నిని స్తోత్ర, శస్త్ర పాఠములు చేయుడు. ప్రస్తరమువలె సోమాభిషవకారి యజమాని అగ్నిని స్తుతించును.

4. అగ్నీ ! మా ఈ కర్మకు నీవే దేవతవు. సత్యజ్ఞ అగ్నీ ! నీవు సుకర్ముడవు. నీవు మా స్తోత్రమును అవగతము చేసికొనుము. ఉన్మాదకారకములగు నీ స్తోత్రములు ఎప్పుడు ఉచ్చరించబడును? మా ఇంట నీతో ఎప్పుడు సఖ్యత కలుగను?

5. అగ్నీ ! వరుణుని ముందు నీవు మాగురించి పాపజన్య నింద ఏలచేసెదవు? సూర్యుని ముందు ఎందుకు నిందింతువు? మేము చేసిన అపరాధమేమి? అభీష్టఫలదాత మిత్రునకు, పృథ్వికి ఏల చెప్పినావు? అర్యమ, భగులకు ఏల చెప్పినావు?

6. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞమున వర్ధిల్లునపుడు ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు? ప్రకృష్ట బలయుక్తుడు, శుభప్రదుడు, సర్వత్రగామి, సత్యనేత వాయువుతో ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు? పృథ్వితో ఏల చెప్పెదవు? పాపులగు మనుష్యులను చంపు రుద్రునితో ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు?

7. అగ్నీ ! మహామహుడు, పుష్టిప్రదుడు పూషతో ఆ పాపపు కథ ఏల చెప్పెదవు? యజ్ఞభాజనుడు, హవిప్రదుడగు రుద్రునికి ఏల చెప్పెదవు? బహుస్తుతిమంతుడగు విష్ణువుతో ఆ పాపపు కథ ఏల చెప్పెదవు? బృహత్ సంవత్సరము లేక నిరృతితో ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు?

8. అగ్నీ ! పత్యభూత మరుద్గణములతో ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు? అడిగినంతనే సూర్యునకు ఆ కథ ఏల చెప్పెదవు? దేవి అదితితోనూ, శీఘ్రగమనుడైన వాయువుతోను ఏల చెప్పెదవు? సర్వజ్ఞ జాతవేదా ! నీవు ద్యులోకము కార్యసాధన చేయుము.

9. మేము సత్యభూత యజ్ఞము చేతుము. అట్లే నిత్యము గోవులను పాలు యాచింతుము. అపక్వమయినది అయినప్పటికి పక్వములగు పాలను దాల్చుచున్నది. అది నల్లనిది అయినప్పటికి శుభ్రము, పుష్టికరము, ప్రాణధారక దుగ్ధములతో నరులను పోషించుచున్నది.

10. అభిమత ఫలప్రదుడు, శ్రేష్ఠుడు అగు అగ్ని సత్యభూతము, పుష్టికరమగు పాలతో తడియును. అన్నప్రదుడగు అగ్ని ఒకచోట నిలిచి తనకాంతితో సర్వత్ర సంచరించును. జలవర్షిక సూర్యుడు మేఘపు పాలు పిదుకును.

11. మేధాతిథి మొదలగువారు యజ్ఞము ద్వారా గోనిరోధక పర్వతమును కొట్టి పారవేసినారు. గోవులతో కలిసి పోయినారు. కర్మలనేతలు అంగిరోగణము సులభముగా ఉషను కనుగొన్నారు. తదనంతరము అగ్ని మంథనమున అగ్ని కలిగిన తరువాత సూర్యుడు ఉదయించినాడు.

12. అగ్నీ ! మరణరహితము, విఘ్నశూన్యలు, మధురజలయుతములగు నదీదేవేరులు యజ్ఞమున ప్రేరితులయి పరిగెత్తుటకు ప్రోత్సహించిన అశ్వమువలె సర్వదా ప్రవహించుచుందురు.

13. అగ్నీ ! మమ్ము హింసించువాని యజ్ఞమునకు ఎన్నటికిని వెళ్లకుము. దుష్టబుద్ధిగల పొరుగువాని యజ్ఞమునకు వెళ్లకుము. మమ్ము వదిలి ఇతర బంధువుల యజ్ఞములకు వెళ్లవద్దు. కుటిల చిత్తుడగు భ్రాత హవిని కోరకుము. మేము సహితము మిత్రుడు లేక శత్రువు ఇచ్చిన ధనమును అనుభవించము. కేవలము నీవు ప్రసాదించిన ధనమునే వినియోగింతుము.

14. సుయజ్ఞా ! అగ్నీ ! నీవు మా రక్షకుడవు. నీవు మా హవ్యమున ప్రీతుడవు అగుము. ఆశ్రయదానము చేయుము. మమ్ము రక్షింపుము. మమ్ము ప్రదీప్తులను చేయుము. మాకుగల గట్టి పాపములను నాశము చేయుము. వర్తమాన రాక్షసుని నాశము చేయుము.

15. అగ్నీ ! మా ఈ అర్చనీయ వస్త్రమున నీవు ప్రీతుడవగుము. శూరా ! మేము సమర్పించు స్తోత్రసహిత అన్నమును గ్రహింపుము. హవిరన్నగ్రహీతా ! అగ్నీ ! నీవు మంత్రములను సేవించుము. దేవతలను ఉద్దేశించిన స్తుతి నీకు సంబంధించవలెను.

16. విధాతా ! అగ్నీ ! నీవు కర్మజ్ఞాతవు. ఉత్కృష్ట ద్రష్టవు. మేము ప్రాజ్ఞులము, కవులము. నిన్ను ఉద్దేశించి

ఫలప్రాపకము, గూఢము. అతిశయవక్తవ్యము, కవిగ్రథితమగు ఈ సమస్త వాక్యమును స్తోత్ర, శస్త్రములతో ఉచ్చరించుచున్నాము.

నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు నీ తేజః పుంజమును విస్తరించుకొనుము. అది వేటకాడు తనవలను విస్తరించిన రీతి అగును. మంత్రి సహితముగా రాజు ఏనుగు మీద పయనించినట్లు నీవు నీ తేజోసమూహములతో పయనించుము. నీవు శీఘ్రముగా సేన వెంటసాగి శత్రుసేనను హింసించుము. శత్రువును నష్టపరచుము. అత్యంత తీక్ష్ణ తేజమున రాక్షస భేదనము చేయుము.

2. అగ్నీ ! నీ కిరణములు భ్రమరకారిణులు. శీఘ్రగామినులు. సర్వత్ర ప్రసూతములు. నీవు అత్యంత దీప్తిమంతుడవు. పరాభవ సమర్థుడవు. నీ తేజోరాశితో శత్రువును దగ్ధము చేయుము. శత్రువులు నిన్ను నిరోధించలేరు. నీవు జుహువు ద్వారా తాపశీల విస్ఫులింగమును, ఉల్కను సర్వత్ర వికీర్ణము చేయుము.

3. అగ్నీ ! నీవు అత్యంత వేగవంతుడవు. శత్రువులను బాధించు కిరణములను శత్రువుమీద ప్రయోగింపుము. ఎంతటివాడును నిన్ను బాధింపజాలడు. దూరమునుండిగాని దగ్గరనుండిగాని అనిష్టము తలపెట్టినవానినుండి సకల ప్రజలను రక్షింపుము. మేము నీవారము. అందువలన ఎంతటి శత్రువయినను మమ్ము పరాభవింపలేడు.

4. తీక్ష్ణ జ్వాలాజ్వలిత అగ్నీ ! ఉత్తిష్ఠ లెమ్ము. రాక్షసులను వధించుటకు తరలుము. శతృవులమీద జ్వాలాజాలము విసరుము. తేజోరాశితో శత్రువులను భస్మము చేయుము. సమిద్ధ అగ్నీ ! మాతో శత్రుత్వముగలవానిని ఎండుకట్టెవలె కాల్చివేయుము.

5. అగ్నీ ! నీవు రాక్షసులను హతమార్చుటకు సిద్ధమగుము. మమ్ము మించిన బలవంతులను ఒక్కొక్కరిగా అందరిని పరిమార్చుము. నీ దేవ సంబంధ తేజమును ఆవిష్కరించుము. ప్రాణులను బాధించువారి ధనువును జ్యాశూన్యము చేయుము. ఇంతకుముందు పరాజితులయిన, పరాజితులుకాని శత్రువులను దునుమాడుము.

6. యువతమా అగ్నీ ! నీవు గమనశీలుడవు. ప్రధానుడవు. నిన్ను స్తుతించువాడు నీ అనుగ్రహ పాత్రుడు అగును. నీవు యజ్ఞస్వామివి. నీవు అతని కొఱకు శోభన దినములను, ధనములను, రత్నములను గ్రహించుము. నీవు అతని ఇంట విరాజిల్లుము.

7. అగ్నీ ! నిత్య సంకల్పిత హవ్యము, ఉక్థమంత్రముల ద్వారా నిన్ను ప్రీతుని చేయువాడు సౌభాగ్యశాలి, సుదాత

అగును. అతనికి దుర్లభ ప్రాప్యమగు వంద ఏళ్ల ఆయువు కలుగును. ఆ యజమానికి దినములన్నియు సుదినములు అగును. అతడు యజ్ఞఫలసాధక సమర్థుడు కావలెను.

8. అగ్నీ ! మేము నీ అనుగ్రహ బుద్ధిని పూజింతుము. నిన్ను గురించి ఉచ్ఛరించిన వాక్యము ప్రతిధ్వనించి నిన్ను స్తుతించవలెను. మేము పుత్ర పౌత్రాదులతో ఉత్తమ రథ, ఉత్తమ అశ్వయుక్తులమయి నీ పరిచర్యలు చేసెదము. నీవు మా కొఱకు నిత్యము ధనము దాల్చుము.

9. అగ్నీ ! నీవు రాత్రింబవళ్లు ప్రదీప్తుడవు అగుదువు. ఈ లోకమున పురుషులు ప్రతిదినము నీ వద్ద నీ పరిచర్య చేయుదురు. మేము సహితము శత్రుధనమును మా ధనము చేసికొని, పుత్రపౌత్రాదులతో విహరించుచు ప్రసన్న పూర్వకముగా నీ పరిచర్య చేసెదము.

10. అగ్నీ ! సుందర అశ్వయుక్తుడయి, యాగయోగ్యధన సంపన్నుడయి, వ్రీహి ఆది ధనసంయుక్త రథముతో నీ వద్దకు వచ్చువానిని నీవు రక్షింతువు. యథావిధిగా నీకు అతిథి పూజలు అందించువానికి నీవు మిత్రుడవు అగుదువు.

11. అగ్నీ ! నీవు హోతవు. యువతముడవు. ప్రజ్ఞావంతుడవు. స్తోత్రములద్వారా నీతో బంధుత్వము ఏర్పడినది. ఆ శక్తితో మహా రాక్షసరూప శత్రువులను భంగపరచగలము. ఈ స్తోత్రాత్మక వచనము పితృపాదులు గోతముని వద్దనుండి మా వద్దకు వచ్చినది. నీవు శత్రువినాశకుడవు. నీవు మా స్తుతి వచనములను గ్రహింపుము.

12. హే సర్వజ్ఞ అగ్నీ ! నీ కిరణములు నిరంతర జాగరూకములు, సర్వదా గమన శీలములు, సుఖాన్వితములు, ఆలస్యరహితములు, అహింసితములు, ఆశ్రాంతములు, పరస్పర సంగతములు, రక్షణ క్షమలు. అవి ఈ స్థానమున నిలిచి మమ్ము రక్షించవలెను.

13. అగ్నీ ! నీ కిరణములు రక్షాకవచములు. అవి దయదలచి మమతా, పుత్రుడు, నేత్రహీనుడు దీర్ఘతముని శాపము నుండి రక్షించినవి. నీవు సర్వప్రజ్ఞావంతుడవు. నీవు ఆదరపూర్వకముగ ఆ కిరణములను కాపాడుము. నీ శత్రువులు నిన్ను నష్టపరచదలతురు. కానివారికి అది అసాధ్యమగును.

14. అగ్నీ ! నీ గమనము లజ్జారహితము. స్తోతలమగుమేము నీ అనుగ్రహమున సమానధనవంతులము అగుదుము. నీ రక్షణలు పొందుదుము. నీ ప్రేరణవలన మాకు అన్నము లభించవలెను. సత్యవిస్తారక, పాపనాశక అగ్నీ ! సమీపస్థ, దూరస్థ శత్రువులను నష్టపరచుము. క్రమానుసారముగా సమస్త కార్యములు నిర్వహింపుము.

15. అగ్నీ ! ఈ ప్రదీప్త స్తుతులతో మేము నీ పరిచర్య చేయుదుము. మా ఈ స్తోత్రమును గ్రహించుము. స్తుతిహీనులగు రాక్షసులను భస్మము చేయుము. మిత్రులకు పూజనీయుడవగు అగ్నీ ! నిందకుల పరివాదము నుండి మమ్ము రక్షింపుము.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము, నాల్గవ మండలమున నాలుగవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఓం వతామివవి్ మాయివో వధీరావ్రతాదెహవాం ప్రథమా ధ్రువాణి |
వరోదపీ అద్రువో వీద్యాభిర్న్ పర్వతావి వమేత స్థివాంసః ||

అయిదవ అధ్యాయము   అయిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - వైశ్వావరాగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మేము యజమానులము. మేము సమానరూపమున ప్రీతియుక్తులము అయినాము. మేము అభీష్ట వర్షి, దీప్తియుక్తుడు అగు వైశ్వానరాగ్నికి హవ్యము ఇవ్వదలచినాము. అది ఎట్లు? స్తంభము ఇంటికప్పును భరించినట్లు ఆ వైశ్వానరాగ్ని తన బృహత్ శరీరమున ద్యులోకమును భరించుచున్నాడు.

2. హోతలారా ! అగ్ని హవ్యయుక్తుడయి మరణశీలుడు, పరిపక్వబుద్ధిగల యజమానులకు ధనము ప్రదానము చేయును. అతనిని నిందించకండి. అగ్నిమేధావి. అమరుడు. ప్రజ్ఞావంతుడు. వైశ్వానరుడు. నేతృశ్రేష్ఠుడు. మహాహనుడు.

3. అగ్ని మధ్యమ, ఉత్తమరూపముల స్థానద్వయమున పరివ్యాప్తుడు అగువాడు. తీక్ష్ణ తేజోవిశిష్టుడు. మహాసారవంతుడు. అభీష్టవర్షి. ధనవంతుడు. అత్యంతగుప్త గోపదమువలె రహస్యుడు. అతడు జ్ఞాతవ్యుడు. విద్వాంసులు అతని మహా స్తోత్రమును గ్రహించి మాకు తెలుపవలెను.

4. మిత్రావరుణుల యొక్క ప్రియమును, స్థిరమును అయిన తేజస్సును ద్వేషించి, హింసించు విద్వాంసులను సుందర ధనవిశిష్టుడు, తీక్ష్ణ వంతుడగు అగ్ని తన అత్యంత సంతాపకర తేజమున దగ్ధము చేయును.

5. సోదరులు లేనిది, చెడు నడతలది, పతిని ద్వేషించునది, దుష్టచారిణి అగు స్త్రీలవలె యజ్ఞహీనుడు, అగ్నిద్వేషి, సత్యరహితుడు, సత్యవచన శూన్యుడగు పాపి నరక స్థానమును పుట్టించువాడు అగుచున్నాడు.

6. అగ్నీ ! నీవు శోధకుడవు. మేము నీకర్మను పరిత్యజించము. క్షుద్రుడు మోయుటకుగాను ఎక్కువ బరువు ఇవ్వబడును. అట్లే నీవు నాకు విశేష ధనమును ప్రసాదించుము. ఆ ధనము శత్రుపీడకము, అన్నయుక్తము, ఇతరులకు అవగాహముకానిది, మహాస్పర్శయోగ్యము, ఏడువిధములది కావలెను.

(సప్తగ్రామ్యాపశవః సప్తారణ్యా ఇతి శృతేః అని శాయణుడు. ఏడుగ్రామ సంబంధ, ఏడు అరణ్య సంబంధ పశువులని శృతి)

7. ఈ స్తుతి సుయోగ్యము. సర్వుల విషయమున సమాన భావము కలది. ఇది ఉపయుక్త పూజా విధాన సహితమయి వైశ్వానరుని వద్దకు త్వరగా సాగవలెను. అది ఆ స్తుతి వైశ్వానరుని ఆరోహణకాని, దీప్తమండల పృథ్వివద్దనుంచి అచల ద్యులోకము పైన సంచరించుటకుగాను తూర్పుదిక్కున ఎక్కుచున్నది.

8. దోగ్ధగణము, జలమువలె పితికిన పాలను వైశ్వానరుడు గుహలో దాచిఉంచును అని లోకోక్తి. వైశ్వానరుడు విస్తీర్ణ పృథ్వియొక్క ప్రియము మరియు శ్రేష్ఠ స్థానమును పరిరక్షించును. నా ఈ వాక్యమునకన్న చెప్పదగినది ఏమున్నది?

9. పాలిచ్చు ఆవు అగ్ని హోత్రాది కర్మలలో ఎవనిని సేవించునో ఎవడు అంతరిక్షమున దీప్తిమంతుడయి ఉన్నాడో ఎవడు గుహలో నిహితుడయి ఉన్నాడో ఎవడు శీఘ్ర స్పందమానుడో ఎవడు శీఘ్రగమన కారియో ఎవడు పూజ్యుడో అట్టి సూర్యమండలాత్మక వైశ్వానరుని మేము ఎఱుంగుదుము.

10. ద్యావాపృథ్వులు పితా-మాతా స్వరూపులు. వాటి నడుమ దీప్తిమంతుడగు వైశ్వానరుడు వ్యాపించి ఉన్నాడు. ఆవుచన్నులందు రమణీయ దుగ్ధములు దాగి ఉన్నవి. వైశ్వానరుడు తననోటితో పాలు త్రాగుటకు ప్రబోధితుడు కావలెను. వైశ్వానరుడు అభీష్టవర్షి. దీప్తుడు. ప్రియతముడు. అతడు గోమాత చన్నులందలి పాలు త్రాగు కోరికగలవాడు కావలెను.

11. మమ్ము యజమాని అడిగినాడు. మేము నమస్కార పూర్వకముగా సత్యము పలుకుచున్నాము. జాతవేదా ! నీకు సంబంధించిన ఈ స్తుతిద్వారా మాకు ధనము లభించవలెను. నీవు ఈ ధనపు స్వామివి అగుము. నీవు సంపూర్ణ ధనముల స్వామివి అగుము. పృథ్వియందలి ధనములన్నింటికి ద్యులోకమునందున్న ధనములన్నింటికి నీవే స్వామివి.

12. ఈ ధనమునకు సాధనభూతమగు ధనము ఏది? జాతవేదా ! అది నీకు తెలియును. మాకు చెప్పుము. ఈ ధనమును పొందదగు మార్గము. అందుకగు నిగూడ, ఉత్కృష్ట ఉపాయము చెప్పుము. ఆ మార్గము నిందితము కారాదు.

(ధనము ప్రసాదించమని ప్రార్థనకాదు. ధనార్జనకు గల సన్మార్గమును ఉపదేశించమనుచున్నాడు)

13. తూర్పునకు హద్దు ఏది? పదార్థ జ్ఞానము ఏమిటి? రమణీయ పదార్థ సమూహము ఏమిటి? శీఘ్రగమనముగల అశ్వము సంగ్రామమున అభిముఖముగా సాగును. అట్లే మేము అన్నింటిని అధిగమింతుము. ద్యుతిమతి, మరణరహిత, ఆదిత్యపత్ని, ప్రసవిత్రి, ఉష ఎప్పుడు మా కొఱకు ప్రకాశమానమగును? వ్యాపించును?

14. అగ్నీ ! ఈ మనిషి అన్నరహితుడు. ఉక్థమంత్రము. ఆరోపణీయ అల్పాక్షర వచనములతో అతృప్తుడు. వాడు ఈ లోకమున నీతో ఏమి చెప్పగలడు? హవిలేని మాట వ్యర్థము. హవిరాది సాధ్యహీనులు దుఃఖములు పాలగుదురు.

15. అగ్ని సమిద్ధుడు. అభీష్టవర్షి. నివాసప్రదుడు, అతని తేజోపుంజమున యజ్ఞగృహమున దీప్తమగును. యజమాని మేలు కొఱకు తన దీప్తతేజమును కప్పుకొనును. అందువలననే అతని రూపము రమణీయము. అశ్వాది ధనములతో రాజు వెలుగొందినట్లు అగ్ని అనేకులగు యజమానుల అనేక స్తుతులతో వెలుగొందును.

ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు యజ్ఞహోతవు. శ్రేష్ఠయాజ్ఞికుడవు. నీవు మాకన్న ఊర్ధ్వ స్థానమున ఉన్నావు. నీవు శత్రువుల సంపూర్ణ ధనమును గెలువుము. స్తోతల స్తుతులను వర్ధిల్ల చేయుము.

2. అగ్ని ప్రగల్భుడు. హోమ నిష్పాదకుడు. హర్షయుత. ప్రకృష్ట జ్ఞాన విశిష్టుడు. అగ్ని యజ్ఞమున ప్రజల మధ్యన స్థాపితుడు అగును. అతడు ఉదయ సూర్యునివలె ఊర్ధ్వముఖుడు అగును. స్తంభమువలె ద్యులోకముమీద ధూమము ధరించును.

3. సంయతము, పురాతనమగు జుహువు ఘృతపూర్ణమయినది. యజ్ఞమును పొడిగించుఅధ్వరగణములవారు ప్రదక్షిణ చేయుచున్నారు. ఆక్రమకారియు, పదునైనదియునగు కుఠారము పశువులవద్దకు సాగుచున్నది.

4. కుశములు విస్తృతములయినపుడు అగ్ని సమిద్ధమయినపుడు ఉభయులను సంప్రీతులను చేయుటకు అధ్వర్యులు నిలిచెదరు. హోమ నిష్పాదకుడు, పురాతన అగ్ని స్వల్పహవ్యమును కూడ బోలెడు చేయును. పశుపాలకులవలె పశువుల చుట్టు మూడు మారులు తిరుగుదురు.

5. అగ్ని హోత, హర్షదాత, అభీష్టవర్షి, యజ్ఞవంతుడు. అగ్ని పరిమిత గతులతో పశువుల నాలుగువైపులు తిరుగును. అగ్ని దీప్తి సమూహము. అశ్వమువలె నలువైపుల పరువులిడును. అగ్ని ప్రదీప్తుడయినపుడు సమస్త భూతములు గడగడలాడును.

6. హే సుందర జ్వాలా విశిష్ట అగ్నీ ! నీవు భీతి జనకుడవు. సర్వత్ర వ్యాపకుడవు. నీ మనోహరమగు కళ్యాణమూర్తి చక్కగా దర్శనమిచ్చును. రాత్రి తన అంధకారబలమున నీ తేజస్సును నివారింపజాలదు. రాక్షసాదులు నీ దేహమున పాపమును ఉంచజాలరు.

7. వర్షము కలిగించు వైశ్వానరా ! నీ వెలుగులను ఎంతటివాడును నివారింపజాలడు. మాతా పితృస్వరూపలగు ద్యావాపృథ్వులు అగ్నిని పంపుటలో అంత సమర్థులుకారు. అట్టి అగ్ని శోధకుడయి, తృప్తుడయి మానవుల మధ్యన ప్రదీప్తుడు అగుచున్నాడు.

8. మానవుని చేతి పదివ్రేళ్లు-స్త్రీ ప్రసవించిబిడ్డను కన్నట్లు అగ్నిని ఆవిర్భవింప చేయును. అట్టి అగ్ని ఉషఃకాలమున వెలిగిహవ్యభాజియై, దీప్తిమంతుడయి, సుందర వదనమున పదునైన గొడ్డలివలె శత్రురూపరాక్షసులను హతమార్చును.

9. అగ్నీ ! నీ అశ్వములను మా యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము. వాటి ముక్కులనుండి నురుగులు వచ్చుచున్నవి. అవి లోహిత వర్ణులు, అకుటిలులు, సుందరగాములు, దీప్తిమంతులు, వయస్కులు, సంఘటితులు, దర్శనీయులు.

10. అగ్నీ ! నీ కిరణములు శత్రువులను పరాభవించునవి. గమన శీలములు. దీప్తములు. పూజనీయములు. అవి మరుత్తులవలె మరింత ధ్వనిచేయును. అవి అశ్వములవలె గమ్యస్థానమునకు ధ్వని చేయును. చేరును.

11. సమిద్ధ అగ్నీ ! మేము నిన్ను స్తుతించినాము. హోతలు ఉక్థలు ఉచ్చరించినారు. యజమానులు నిన్ను యజించినారు. కావున నీకు మాకు ధనమును ప్రసాదించుము. మానవులు ప్రశంసించు హోత, అగ్నిని పూజించుటకు ఋత్విక్కులు మున్నగువారు పశ్వాది ధనమును కోరుచు కూడినారు.

ఏడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని ఛందస్సు - 1 జగతి, 2-6 అనుష్టుప్ మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. అప్నవానాది భృగువంశీయులు అరణ్యమధ్యమున దావాగ్నిరూప దర్శనీయుడు, సమస్తలోకములకు ఈశ్వరుడగు అగ్నిని ప్రజ్వరిల్ల చేసినారు. అగ్ని హోత. యాజ్ఞిక శ్రేష్ఠుడు. స్తుతి భాజనుడు. దేవ శ్రేష్ఠుడు. అతడు యజ్ఞకారుల ద్వారా స్థాపించబడినాడు.

2. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. మానవులకు స్తుతియోగ్యుడవు. నీవెలుగులు ఎప్పుడు ప్రసవించును? మర్త్యులు నిన్ను అందుకొందురు.

3. అగ్ని మాయారహితుడు. విజ్ఞుడు. నక్షత్ర పరివృత ద్యులోకమువంటి వాడు. సమస్త యజ్ఞవర్ధకుడు. అట్టి అగ్నిని దర్శించి ఋత్విక్కులు మున్నగువారు యజ్ఞగృహమున అందుకొందురు.

4. అగ్ని ప్రజారక్షకుడు. శీఘ్రగామి. యజమానియొక్క దూత. కేతుస్వరూపుడు. దీప్తిమంతుడు. అట్టి అగ్నిని మానవులు సమస్త ప్రజల కొఱకు ఆరాధింతురు.

5. అగ్ని రమణీయుడు. పవిత్ర దీప్తి విశిష్టుడు. యాజ్ఞిక శ్రేష్ఠుడు. సప్త తేజోయుక్తుడు. అట్టి హోత, విద్వాంసుడగు అగ్నిని అధ్వర్యు మున్నగు మానవులు యథాస్థానమున ప్రవేశపెట్టినారు.

6. అగ్ని మాతృస్వరూప జలసమూహమున, వృక్ష సమూహమున విరాజిల్లువాడు. కమనీయుడు. దాహ భయమున ప్రాణులచే ఆ సేవితుడు విచిత్రుడు. గుహనిహితుడు, విజ్ఞుణ సర్వత్ర హవ్యగ్రాహి. అట్టి అగ్నిని అధ్వర్యు మున్నగు మానవులు ప్రతిష్ఠింతురు.

7. దేవగణములు నిద్రావిముక్తులయి ఉషఃకాలమున జలస్థాన స్వరూప సమస్త యజ్ఞమున అగ్నిని స్తోత్రాదుల ద్వారా ప్రసన్నుని చేయుదురు. మహామహుడు, సత్యవంతుడగు అగ్ని నమస్కారపూర్వకముగ సమర్పించిన హవిని స్వీకరించును. అతడు యజమాని చేయు యజ్ఞములను సర్వదా గ్రహించును.

8. అగ్నీ ! నీవు విద్వాంసుడవు. దేవదూత. కార్యజ్ఞాతవు. ఈ ద్యావాపృథ్వులమధ్యనున్న అంతరిక్షమును నీవు ఎంతో బాగుగా ఎరుంగుదువు. పురాతనుడవు. నీవు కొద్ది హవ్యమును మరింత చేయగలవాడవు. నీవు దేవతలకు హవి అందించుటకు స్వర్గారోహణ స్థానమునకు చేరుదువు.

9. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. నీవు సాగు మార్గము నల్లనిది, మసితో కూడినది. నీ దీప్తి పునరావర్తనమగునది. సంచరణశీలమగు నీ తేజము సమస్తతేజములందు శ్రేష్ఠము. నిన్ను పొందలేని యజమానులు నీ ఉత్పత్తి కారణస్వరూపమగు కర్రను ధరింతురు. ఉత్పన్నుడవయిన వెంటనే యజమాని దూతవగుదువు.

10. అరణి మంథనమున ఉత్పన్నమయిన అగ్ని తేజమును ఋత్విక్కుల ద్వారా చూడనగును. అగ్ని శిఖను వాయువు వహించినపుడు అగ్ని వృక్షజాలములను జ్వాలామయము చేయును. అన్నరూపమగు కాష్ఠాదులను భక్షించును.

11. అగ్ని శీఘ్రగాములగు తన రశ్మిసమూహములతో అన్నరూపమగు కాష్ఠాదులను చిటికెలో కాల్చికూల్చును. కాష్ఠములను కాల్చిన అగ్ని వాయుబల సమన్వితుడగును. అశ్వవాహకుడు తన అశ్వమును బలముగల దానిగా చేసినట్లు గమనశీలుడగు అగ్ని తనకిరణములను బలవర్ధకముగచేసి, వానిని ప్రేరేపించును.

ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. అగ్నీ ! నీవు సకల ధనముల స్వామివి. సర్వజ్ఞుడవు. దేవతల హవ్యవాహనుడవు. మరణరహితుడవు. అతిశయ యజన శీలుడవు. దేవదూతవు. మేము స్తుతులతో నిన్ను వర్ధిల్ల చేయుదుము.

2. అగ్ని యజమానుల అభీష్ట ఫలదాయక ధనదానమును ఎరుగును. అతడు మహాహనుడు. అతడు దేవలోక ఆరోహణ స్థానము ఎరుగును. అతడు ఇంద్రాది దేవతలను యజ్ఞమునకు పిలుచును.

3. అగ్ని ద్యుతిమంతుడు. ఇంద్రాది దేవతలకు యజమానుల ద్వారా నమస్కరింపచేయుట ఎరుగును. అతడు యజ్ఞ గృహమున యజ్ఞాభిలాషి యజమానునకు అభీష్ట ధన దానము చేయును.

4. అగ్ని హోత. అతనికి దూతకార్యము తెలియును. స్వర్గారోహణ స్థానము తెలియును. అగ్ని ద్యావాపృథ్వుల మధ్య సంచరించును.

5. యజమాని హవ్యదానము చేయును. అగ్నిని ప్రసన్నుని చేయును. అతనిని వర్ధిల్ల చేయును. కాష్ఠము ద్వారా అతనిని ప్రదీప్తుని చేయును. మేము సహితము ఆ యజమానివలె ఆచరింతుము.

6. అగ్నికి పరిచర్యలు చేయు యజమాని అగ్నిని భజించి ఆ యజమాని ధనమూలమున విఖ్యాతుడు అగును. పుత్ర పౌత్రాదుల ద్వారా ప్రసిద్ధుడు అగును.

7. ఋత్విగాదుల ద్వారా ధనము పొందుటకు మేము నిత్యము యజమానుల వద్దకు వెళ్లుదుము. యజ్ఞకార్యమునకు మాకు అన్నము లభించవలెను.

8. అగ్ని మేధావి. అతడు తన బలమున మానవులకు వినాశకారకమగు పాపమును వినాశము చేయును.

తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. అగ్నీ ! నీవు మహాహనుడవు. దేవతలను వాంఛించువాడవు. యజమానివద్ద కుశాసనముపై కూర్చుండుటకు విచ్చేతువు. నీవు మాకు సుఖములను ప్రసాదించుము.

2. అగ్నిని రాక్షసాదులు హింసించలేరు. అతడు మానవలోకమునకు ప్రకటరూపమున విచ్చేయును. మృత్యువర్జితుడు. సమస్త దేవతలకు దూత.

3. ఋత్విగాదులు అగ్నిని తెచ్చెదరు. అగ్ని యజ్ఞమున స్తుతియోగ్యుడు అగును. అతడు 'పోత' అయి యజ్ఞగృహమున ప్రవేశించును.

4. యజ్ఞమున అగ్నిదేవపత్ని అగును. అధ్వర్యుడగును. గృహపతి అగును. 'బ్రహ్మ' నామక ఋత్విక్కు అగును. యజ్ఞమున ప్రవేశించును.

5. మానవులు యజ్ఞాభిలాషులు. అగ్ని వారి హవ్యము కోరును. అగ్ని అధ్వర్యుమున్నగు సకల కర్మములు ఎరిగిన బ్రహ్మ, అగ్ని యజ్ఞకర్మముల అవికల ఉపద్రష్ట.

6. అగ్నీ ! నీవు హవ్యము వహించుటకు యజమాని యజ్ఞమును సేవింతువు. అతని దౌత్యకార్యమును వాంఛింతువు.

7. అంగిరాగ్నీ ! నీవు మా యజ్ఞమును సేవింపుము. మా హవ్యము స్వీకరించుము. ఆహ్వానకారుడయిన స్తోత్రను వినుము.

8. అగ్నీ ! నీ రథము సమస్త దిశలందు తిరిగి హవి అందించు యజమానిని రక్షించును. అదే అహింసనీయ రథము. యజమానిని అయిన నాకు నలువైపుల వ్యాపించవలెను.

పదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని ఛందస్సు - 1-3 పదపంక్తి, 4.6,7 పదపంక్తి
రుష్ణిక్, 5 మహాపదపంక్తి, 8 శ్రోణిక్.

1. అగ్నీ ! మేము ఋత్విక్ గణములము. ఇంద్రాదుల స్తుతిద్వారా నిన్ను వర్ధిల్ల చేతుము. గుఱ్ఱము రౌతును మోయును. అట్లే నీవు హవ్యవాహకుడవు. నీవు యజ్ఞకర్తవలె ఉపకారకుడవు, భజనీయుడవు, అతిశయ ప్రియుడువు.

2. మా యజ్ఞము భజనీయము, ప్రవృద్ధము, అభీష్టఫలప్రదము, సత్యభూతము, మహంతము. అగ్నీ ! నీవు మా యజ్ఞమునకు నేతవు.

3. అగ్నీ ! నీవు జ్యోతిర్మయ సూర్యునివంటి వాడవు. సమస్త తేజోయుక్తుడవు. పరిశుద్ధ అంతఃకరణుడవు. మా

అర్చనీయ స్తోత్రములద్వారా ప్రసన్నుడవు అగుము. మాకు అభిముఖముగా విచ్చేయుము.

4. అగ్నీ ! నేడు మేము మా ఋత్విక్కుల వచనములచే నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. హవ్యప్రదానము చేయుచున్నాము. సూర్యరశ్మివలె శోధించునట్టి నీ జ్వాల ప్రసరించును. మేఘమువలె నీ జ్వాల శబ్దము చేయును.

5. అగ్నీ ! నీ దీప్తి ప్రియతమము. అహర్నిశల అలంకారమువంటిది. అది పదార్థములను ఆశ్రయించును పదార్థసమీపమున శోభిల్లును.

6. అగ్నీ ! నీవు అన్నవంతుడవు. నీ విగ్రహము పరిశుద్ధ ఘృతము వంటిది, పాపరహితము. నీ పరిశుద్ధ రమణీయ తేజము అలంకారమువంటి దీప్తము.

7. అగ్నీ ! నీవు సత్యవంతుడవు. యజమానుల ద్వారా నిర్మితుడవు. అయినను చిరంజీవివి. యజమానుల పాపములను నిశ్చయముగా దూరము చేతువు.

8. అగ్నీ ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. మా విషయమున నీ సఖ్యత, భ్రాతృభావము మంగళప్రదములు. అట్టి సఖ్యత్వభ్రాతృ భావములు దేవస్థానమునను సంపూర్ణయజ్ఞములందును మాకు ప్రియంకరములు కావలెను.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము, నాల్గవ మండలమున మొదటి అనువాకము సమాప్తము)

పదకొండవ సూక్తము రెండవ అనువాకము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు బలవంతుడవు. నీ తేజస్సు భజనీయము. సూర్యుని సమీపపు పగటియందును అది నలుదిశల దీప్తిమంతము అగును. నీదు సుందర, దర్శనీయ తేజము రాత్రులందు దేదీప్యమానమగును. రూపవంతుడగు నీవలన స్నిగ్ధము, దర్శనీయమగు అన్నము అధికముగా లభించును.

2. అగ్నీ ! నీవు బహుజన్మలవాడవు. నిన్ను యజమానులు స్తుతించుచున్నారు. వారికొఱకు పుణ్యలోక ద్వారము విముక్తము చేయుము. సుందర తేజో విశిష్టుడవగు అగ్నీ ! దేవతలతోసహా యజమానులకు నీవు ధనమును ప్రసాదింతువు. మాకు సహితము అట్టి విశేష అభీష్టధనమును ప్రసాదించుము.

3. అగ్నీ ! హవిర్వహనము, దేవతానయనాది కార్యములు నీవలననే ఉత్పన్నమైనవి. స్తుతిరూప వచనములు నీ

వలననే ఉత్పన్నమైనవి. సత్యకర్ముడు, హవ్యదాత యజమాని కొఱకు వీర్యయుక్త రూపము, ధనము సహితము నీవలననే ఉత్పన్నమైనవి.

4. అగ్నీ ! బలవంతుడు, హవ్యవాహనుడు, మహాయజ్ఞకారి, సత్యబల విశిష్టుడగు పుత్రుడు నీవలననే ఉత్పన్నమైనాడు. దేవప్రేరిత సుఖప్రద ధనము నీ వలననే ఉత్పన్నమైనది. శ్రీఘ్రగామి, గతివిశిష్ట, వేగవంతమగు అశ్వము నీవలననే ఉత్పన్నమైనది.

5. అమరాగ్నీ ! మానవులు దేవాభిలాషులు. వారు స్తుతుల ద్వారా నీకు పరిచర్యలు చేయుదురు. నీవు దేవతలందు ఆదిదేవుడవు. ప్రకాశవంతుడవు. నీ జిహ్వాదేవతలను తృప్తిపరచునది అగును. నీవు పాపములను వేరు చేయువాడవు. రాక్షసులను అణచివేయు కోరికగలవాడవు. గృహపతివి.

6. హేబలపుత్రా ! అగ్నీ ! నీవు రాత్రులందు శుభంకరుడవు. దీప్తిమంతుడవు. అట్లయి మాకు మంగళము కలుగుటకు సేవింపబడుదువు. నీవు యజమానులను ప్రత్యేకముగ పోషించెదవు. అట్లే మానుంచి కుమతిని దూరము చేయుము. పాపములను దూరము చేయుము. సమస్త దుర్మతులను దూరము చేయుము.

పన్నెండవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! స్రుక్కును సంయతముచేసి నిన్ను ప్రదీప్తునిచేయు యజమాని, నీకు త్రిసవనములందు హవిరన్నము అర్పించు వ్యక్తి నీకు సంతృప్తి కలిగించు కార్యములద్వారా నీయొక్క ప్రసహమాన తేజమును తెలిసికొని ధనద్వారమున శత్రువులను పరాజితులను చేయగలడు.

2. అగ్నీ ! ఒకడు నీకొఱకు హోమసాధన కాష్ఠముల సేకరించును. ఒకడు కాష్ఠాన్వేషణమున అలసి నీ తేజమునకు పరిచర్య చేయును. ఒకడు రాత్రింబవళ్ళు నిన్ను ప్రదీప్తుని చేయును. అట్టి యజమాని ప్రజావంతుడు, పశువంతుడగును. శత్రువులను నష్టపరచును. ధనమును ఆర్జించును.

3. అగ్ని మహాబలములకు ఈశ్వరుడు. ఉత్కృష్ట అన్నవంతుడు. ధనములకు స్వామి. యువతముడు. అతడు తనకు పరిచర్యలు చేయు యజమానులకు రమణీయ ధనము ప్రసాదించును.

4. యువతమాగ్నీ ! నీ పరచారకుల మధ్య అజ్ఞానవశమున మేము పాపములు చేసి ఉండవచ్చును. అట్లయినను నీవు భూమిమీదగల మమ్ము పూర్తిగా నిష్పాపూలను చేయుము. సర్వత్ర దృశ్యమానములగు మా పాపములను వదలగొట్టుము.

5. అగ్నీ ! నీవు మాకు మిత్రుడవు. మేము ఇంద్రాది దేవతలవద్దగాని మానవుల వద్దగాని పాపములుచేసి ఉండవచ్చును. ఆ మహాపాపములు, విస్తృత పాపములు మాకు ఎట్టి విఘ్నములు కలిగించకుండవలెను. మాపుత్ర పౌత్రాదులను పాపరూప ఉపద్రవములనుండి శాంతులను చేయుము. వారికి సుకృతజనిత సుఖములను ప్రసాదించుము.

6. అగ్నీ ! నీవు పూజార్హుడవు. నివాసప్రదుడవు. నీవు కాళ్లు కట్టబడిన గౌరీగోవును విముక్తము చేసినావు. అట్లే మమ్ము పాపములనుండి విముక్తులను చేయుము.

అగ్నీ ! మా ఆయువు నీ వలన ప్రవర్ధములగును. నీవు దానిని మరింత ప్రవృద్ధము చేయుము.

పదమూడవ సూక్తము

ఋషి -వామదేవుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. అగ్ని శోభన నమస్కుడు. తమోనివారిణి ఉష ప్రకాశింపకముందే అగ్ని ప్రవృద్ధుడు అగును. అశ్వద్వయమా ! మీరు యజమాని ఇంటికి సాగుడు. ఋత్విగాదులకు ప్రేరకుడు సూర్యుడు. అతడు తన తేజమున ఉషఃకాలమున ఆవిర్భవించును.

2. సవిత ఉన్ముఖ కిరణములను ప్రసరింపచేయును. బలిష్ఠమగు ఆబోతు ఆవులమీది కోరికతో, దుమ్ములేపుచు ఆవులవెంట పడును. అట్లే కిరణములు సూర్యుని ద్యులోకమునకు ఎత్తినపుడు వరుణుడు, మిత్రుడు మున్నగు అనేకులు దేవతలు తమ తమ కార్యములకు సాగుదురు.

3. సృష్టికారకులగు దేవతలు లోక కార్యములు పరిత్యజింపక సర్వతో భావమున అంధకారమును దూరముచేయు సూర్యుని సృష్టించినారు. సూర్యుడు సమస్తప్రాణి సమూహముల విజ్ఞాత. హరినామక సప్తాశ్వములు ఆ సూర్యుని వహించును.

4. ద్యుతిమంతుడవగు సూర్యుడా ! జగన్నిర్వాహక రసమును గ్రహించుటకు దారపురూపముగల కిరణములను విస్తృత పరచెదవు. నలుపురంగు రాత్రిని వెనుకకు నెట్టెదవు. అత్యంత వహన సమర్థ అశ్వములమీద పయనింతువు. కదలాడు సూర్యకిరణములు అంతరిక్ష మధ్యమున ఉన్న చర్మమువంటి చీకటిని దూరము చేయును.

5. ప్రత్యక్ష లభ్యమానుడగు సూర్యుని ఎంతటివాడును బంధింపజాలడు. అధోముఖ సూర్యుడు ఏవిధముగను హింసింపబడడు. అతడు ఏ బలమున ఊర్ధ్వముఖ గమనము చేయుచున్నాడు? ద్యులోకమున నిలిచిన

స్తంభమువంటి సూర్యుడు స్వర్గమును పాలించును దీనిని గ్రహించిన వాడెవడు?

(ఈ తత్త్వమును గ్రహించినవాడు లేడని భావము)

పదునాలుగవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత-అగ్ని, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. జాతవేద అగ్నీ ! తేజమున దేదీప్యమానమయి ఉష ప్రవృద్ధమయినది. విశేషగమనశీల అశ్వద్వయమా ! మీరు రథముతో మా యజ్ఞమునకు అభిముఖులుకండు.

2. సవిత సమస్త భువనములను ఆలోచించును. తదుపరి ఉన్ముఖ కిరణుడు అగును. సమస్తమును వివరముగా చూచు సూర్యుడు తన కిరణములతో ద్యావాపృథ్వులను నింపును.

3. ఉష ధనమును ధరించినది. అరుణవర్ణ. జ్యోతిమతి. రశ్మిచిత్రిత. విదుషీమణి. ఉషవచ్చినది. ప్రాణులను జాగృతము చేసినది. సుయోజిత రథమును అధిరోహించినది. సుఖప్రాప్తికొఱకు సాగినది.

4. ఉష ఉదయించినది. అత్యంత వహనక్షమగలవి, గమనశీలములగు అశ్వములు ఈ యజ్ఞమునకు రావలెను. ఇది మీ కొరకయిన సోమము. ఈ సోమపానము చేయుడు. సంతుష్ట మనస్కులగుడు.

5. ప్రత్యక్ష లభ్యమానుడగు సూర్యుని ఎంతటివాడును బంధింపజాలడు. అధోముఖ సూర్యుడు ఏవిధముగను హింసింపబడడు. అతడు ఏ బలమున ఊర్ధ్వముఖ గమనము చేయుచున్నాడు? ద్యులోకమున నిలిచిన స్తంభమువంటి సూర్యుడు స్వర్గమును పాలించును. దీనిని గ్రహించిన వాడెవడు?

(13వ సూక్తమున 5వ మంత్రము పునరావృతమయినది. అర్థభేదము సహితము లేదు. **"ఇయమృక్పూర్వం వ్యాఖ్యాతం"** అన్నాడు శాయణాచార్యులు)

పదిహేనవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత 1-6 అగ్ని, 7-8 సోముడు, 9-10 అశ్వినులు,
ఛందస్సు-గాయత్రి.

1. హోమ నిష్పాదకులగు దేవతలమధ్య దీపించు, యజ్ఞార్హామగు అగ్ని మా యజ్ఞమునకు వడినడకల

గుఱ్ఱమునువలె తీసికొని రాబడును.

2. అగ్ని దేవతలకొఱకు అన్నము ధరించును. నిత్యము మూడుమారులు రథమువలె యజ్ఞమునకు వెళ్లును.

3. అగ్ని అన్నపాలకుడు. మేధావి. అతడు హవి అందించు యజమానులకు రమణీయ ధనమును ప్రసాదించును. హవ్యమును నలుదిశల వ్యాపింప చేయును.

4. సృంజయుడు దేవపుత్రుడు. అగ్ని అతని కొఱకు తూర్పుదిక్కున నిలిచినాడు. అగ్ని ఉత్తరవేదిన సమిధాయుక్తుడు అగును. శత్రునాశకారి అగ్ని దీప్తియుక్తుడు కావలెను.

5. అగ్నిని వీరమానవులు స్తుతింతురు. తీక్ష్ణ తేజోవంతుడు, అభీష్టవర్షి, గమనశీల అగ్నిమీద మానవుడు తన ఆధిపత్యమును పెంచవలెను.

(అగ్నిమీద మానవుని ఆధిపత్యమే శాస్త్రవృద్ధి. అణువిస్ఫోటకమున సహితము అగ్నియే ఆవిర్భవించును)

6. అగ్ని అశ్వమువంటి హవ్యవాహుడు. ద్యులోక పుత్రుడు. సూర్యునివలె దీప్తిమానుడు. భజనీయుడు. యజమానులు అట్టి అగ్నికి తేపతేప పరిచర్యలు చేసెదరు.

7. సహదేవ పుత్రుడు సోమకుడు. అతడు మాకు అశ్వద్వయమును ఇచ్చెదను అన్నాడు. అప్పుడు మేము అతని వద్దకు వెళ్లినాము. గుర్రములను తెచ్చుకున్నాము.

8. సహదేవ పుత్రుడు సోమకుని నుండి ఆరోజే ఆ పూజనీయ అశ్వములను తెచ్చుకున్నాము.

9. కాంతిమంతులగు అశ్వినులారా ! మీ ఉభయులకు తృప్తి కలిగించిన సహదేవ పుత్రుడు సోమకుడు నిండునూరేళ్లు జీవించవలెను.

10. కాంతిమంతులగు అశ్వినీ కుమారులారా ! సహదేవ పుత్రుడు సోమకునకు దీర్ఘాయువు ప్రసాదించండి.

పదహారవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత-ఇంద్రుడు, ఛందస్సు-త్రిష్టుప్.

1. సోమవంతుడు, సత్యవంతుడగు ఇంద్రుడు మావద్దకు విచ్చేయవలెను. అతని అశ్వములు మావద్దకు రావలెను.

అభిషవించెదము. అతడు మా స్తుతులు అందుకొనవలెను. మా కోరికలు తీర్చవలెను.

2. ఇంద్రా ! నీవు శత్రువులను పరాజితులను చేయువాడవు. దారిముగిసిన తరువాత గుఱ్ఱమును వదలినట్లు ఈ మధ్యాహ్న సవనమున మమ్ము విముక్తులను చేయుము. అందువలన మేము మీకు సంతృప్తి కలిగించగలము.

ఇంద్రా ! నీవు సర్వవిదుడవు. అసుర సంహారకుడవు. యజమానులు నీ కొఱకు మనోహర ఉక్థములు ఉచ్ఛరించెదరు.

3. విద్వాంసులు నిగూఢార్థములను గ్రహింతురు. అట్లే అభీష్టవర్షి ఇంద్రుడు కార్యములను గ్రహించును. ఇంద్రుడు మాదక సోమమును అధికముగ సేవించి హృష్టుడు అయినపుడు ద్యులోకము నుండి సప్తసంఖ్యక కిరణములను వాస్తవముగ ఉత్పన్నము చేయును. స్తోత్రయోగ్యములగు కిరణములు పగలు సహితము మానవుల జ్ఞానమును పెంపొందించును.

4. ద్యులోకము విశాలము. జ్యోతిస్స్వరూపము. కిరణములు ద్యులోకమును మరింత దర్శనీయము చేసినవి. అప్పుడు దేవతలు స్వర్గమున నివసించుటకు ఉత్సాహపడినారు.

సూర్యుడు నేతలందు శ్రేష్ఠుడు. అతడు ఘనీభూతమగు అంధకారమును పారద్రోలినాడు. మానవులు సమస్తము చూచుటకు సాయపడినాడు.

5. సోమ విశిష్టుడగు ఇంద్రుడు అమిత మహిమలు కలవాడు. అతడు తన మహిమశక్తి వలన ద్యావాపృథ్వులను పూరించినాడు. ఇంద్రుడు సమస్త భువనములను సృష్టించినాడు. ఇంద్రుని మహిమ సమస్త భువనములను మించినది.

6. మానవులకు హితకరమగు వృష్ట్యాది కార్యములను ఇంద్రుడు ఎరుంగును. అభిలాషకారులు, మిత్రభూతులగు మరుత్తుల కొఱకు జలవర్షము కురిపించినాడు.

మరుత్తులు వచనరూప ధ్వనితో పర్వతములను విదీర్ణము చేసినారు. ఆ మరుత్తులు ఇంద్రుని కొఱకు గోపూర్ణ గోశాలను ఆచ్ఛాదితము చేసినారు.

7. ఇంద్రా ! నీ వజ్రము లోకపాలకము. అది 'జలావరక' మేఘమును ప్రేరేపించినది. చేతనావతి భూమి నీతో సహవాసము చేసినది. వర్షము కలిగించు ఇంద్రా ! నీవు స్వబలమున లోకపాలకుడవు అయినావు.

ఇంద్రా ! సముద్ర సంబంధ జలమును, ఆకాశమున ఉన్న జలమును ప్రేరేపించుము.

8. ఇంద్రా ! నీవు బహుజన ఆహూతుడవు. నీవు వర్షము కలిగించుటకు మబ్బులను కొట్టినావు. అప్పుడు దేవతల కుక్క 'సరమ' పణులు దొంగిలించి దాచిన గోవులను కనబరచినది. అంగిరులు నిన్ను స్తుతింతురు. నీవు మాకు విశేష అన్నము అందింతువు. మమ్ము ఆదరింతువు.

9. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. మానవులు నిన్ను ఆదరింతురు. ధనము ప్రసాదించుటకు నీవు కుత్సునివద్దకు వెళ్లినావు. అతడు నిన్ను యాచించినాడు. నీవు అతనికి ఆశ్రయదానము చేసినావు. శత్రువుల ఉపద్రవములనుండి అతనిని రక్షించినావు. కపట ఋత్విక్కుల కార్యములను ఎరిగినావు. కుత్సుని ధనలోభ శత్రువులను నష్టపరచినావు.

(బ్రాహ్మణ రూపమున ఉన్న కపట దస్యులగు ఋత్విక్కులు- కపట ఋత్విక్కులు. **"ఆ బ్రహ్మాదస్యుః"** అని వేదము)

10. ఇంద్రా ! నీవు మనసున శత్రువును వధించ సంకల్పించినావు. కుత్సుని గృహమునకు చేరినావు. కుత్సుడు సహితము నీతో మైత్రి చేయుటకు ఎంతో ఉత్సాహము కనపరచినాడు. అప్పుడు మీరిద్దరు ఒకేస్థానమునకు చేరినారు. నీ సత్యదర్శిని భార్య 'శచి' మీ ఇద్దరిని ఒకే రూపమున చూచి సంశయించినది.

ఇంద్రుడు, కుత్సుడు ఒకే రూపము వారని ఇచట చెప్పినాడు. దీనికి సంబంధించిన వృత్తాంతము శాయణుడు వివరించలేదు. "an absurd story" అని ఒక ఆంగ్ల వ్యాఖ్యాత. ఒకే రూపము వారు ఇద్దరు ఉండుట అసంభవముకాదు. ఇంద్రుడు ఆకారణముననే కుత్సునితో స్నేహము చేసినను చేసి ఉండవచ్చును.

11. కుత్సుడు ప్రాజ్ఞుడు. సాధించవలసిన అన్నము కొఱకువలె సాగినాడు. అశ్వద్వయమును రథమున పూన్చినాడు. ఉపద్రవమును ఎదిరించుటకు సన్నద్ధుడు అయినాడు. అదిగో ఆరోజే నీవు కుత్సుని రక్షించదలచినావు. కుత్సునివెంట అతని రథముమీద సాగినావు.

ఇంద్రా ! నీవు శత్రునాశకుడవు. వాయువువంటి అశ్వములకు అధిపతివి.

12. ఇంద్రా ! నీవు కుత్సుని కొఱకు సుఖరహితుడగు 'శిష్ణు'ని వధించినావు. అనేక పరిజనులతోకూడి అప్పుడే శత్రువులను దునుమాడినావు. సంగ్రామమున నీవు సూర్యుని చక్రమును ముక్కలు చేసినావు.

13. ఇంద్రా ! నీవు 'పిప్రు' 'మృగయ' నామక అసురులను కడ తేర్చినావు. 'విధీథ' పుత్రుడు ఋజాశ్వుని పట్టి బంధించినావు. ఏబదివేల కృష్ణవర్ణ రాక్షసులను హతమార్చినావు. వార్ధక్యము రూపమును చెరచినట్లు శంబరుని నగరములను ధ్వంసము చేసినావు.

14. ఇంద్రా ! నీవు మరణ రహితుడవు. నీవు సూర్యుని వద్ద నిలిచినపుడు ప్రకాశవంతుడవు అగుదువు. సూర్యునిముందు అందరి రూపములు ఒకే తీరు అగును. కాని ఇంద్రుడు మరింత ప్రకాశవంతుడు అగును.

ఇంద్రా ! నీవు మెకమువలె శత్రువును కూల్చెదవు. ఆయుధముదాల్చి సింహమువలె భయంకరుడవగుదువు.

15. రాక్షసుల వలన కలిగిన భయనివారణకుగాను ఇంద్రుని ఉపాసించువారు ఉందురు. ధనమును కోరిన ఇంద్రుని ఉపాసించువారు ఉందురు. అట్టివారు యుద్ధసదృశ యజ్ఞమున ఇంద్రుని అన్నము యాచింతురు. ఉక్థలతో స్తుతింతురు. ఇంద్రుని వద్దకు చేరుదురు. ఆ సమయమున ఇంద్రుడు స్తోతలకు నివాస స్థానమువంటి వాడగుమ. రమణీయము, దర్శనీయమగు లక్ష్మీ రూపమున ఉండును.

16. ఇంద్రుడు మానవులకు హితకరములగు అనేక ప్రసిద్ధకార్యములు చేసినాడు. అతడు ధన విశిష్టుడు. అతడు మావంటి స్తోతలకు సాధించదగిన అన్నమును సులభముగా అందించును.

యజమానులారా ! మేము స్తోతలము. ఆ ఇంద్రుని మీ కొఱకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

17. మేము మానవులము. ఏ యుద్ధమునందయినను మా మధ్య భయంకర పిడుగు పడవచ్చును. శత్రువులతో మాకు ఘోర యుద్ధము జరుగవచ్చును. ఇంద్రా ! నీవు శూరుడవు. అట్టితరి మా దేహములను రక్షింపుము.

18. ఇంద్రా ! నీవు వామదేవుని యజ్ఞకార్యమును రక్షింపుము. నీవు హింసారహితుడవు. యుద్ధమున మాకు సఖుడవు అగుము. నీవు మతిమంతుడవు. మేము నీదరికి చేరుదుము. నీవు సర్వదా స్తోత్రకారులను ప్రశంసించుము.

19. ఇంద్రా ! నీవు ధనికుడవు. శత్రువులను జయించుటకుగాను, మేము అన్ని యుద్ధములందు నిన్నే కోరుదుము. అభిలషింతుము. ధనికుడు ధనమున దీప్తివంతుడగును. హవ్యయుక్తులమయి, పుత్ర పౌత్రాది పరిజన సహితులమయి మేమును అట్లే దీప్తివంతులము అగుదుము. శత్రువులను పరాభవింతుము. రాత్రులందును సంపూర్ణ సంవత్సరమున నిన్ను స్తుతింతుము.

20. ఇంద్రునితో మా సఖ్యత చెడరాదు. తేజస్వి, శరీరపాలక ఇంద్రుడు మమ్ము రక్షించవలెను. ఇంద్రునకు మేము అందుకు తగిన పరిచర్యలు చేసెదము. నిపుణుడగు రథనిర్మాత రమణీయమగు రథమును నిర్మించును. అట్లే అభీష్టవర్షి, నిత్యయవ్వన ఇంద్రునకు స్తోత్రములు రచింతుము.

21. ఇంద్రా ! నిన్ను పూర్వ ఋషులు స్తుతించినారు. మేమును స్తుతించుచున్నాము. మా స్తుతులకు ప్రసన్నుడవగుము. జలములు నదిని పూరించినట్లు స్తోతల అన్నమును అభివృద్ధిపరచుము. హరివిశిష్ట ఇంద్రా ! మేము అభినవ స్తుతులు రచించెదము. అందువలన మేము రథవంతులమయి సర్వదా నీసేవ చేయగలము.

పదిహేడవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత-ఇంద్రుడు ఛందస్సు - 15 విరాట్ - మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు గొప్పవాడవు. మహత్వయుక్తమగు పృథ్వి నీ బలమును ఆమోదించినది. ద్యులోకము నీ బలమును ఆమోదించినది. లోకములను ఆవృతము చేసిన వృత్రుని నీ బలమున సంహరించినావు. వృత్రుడు గ్రస్తము చేసిన నదులను నీవు విముక్తము చేసినావు.

2. ఇంద్రా ! నీవు ద్యుతిమంతుడవు. నీవు పుట్టగనే నీ కోపభయమున ద్యులోకము కంపితమయినది. భూమి గడగడలాడినది. అభ్యుదయమునకుగాను బృహత్ మేఘ సమూహము నీకు కట్టువడినది. ఈ మేఘములు ప్రాణుల దాహము తీర్చినవి. మరు భూములందు జలములు కలిగించినవి.

3. ఇంద్రుడు శత్రుపరాభవ కర్త. అతడు తన తేజో ప్రకాశమునకు బలమైన వజ్రము విసరియు పర్వతములను విదీర్ణము చేసినాడు. సోమపానమున హృష్టుడయిన ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. వృత్రుడుపోగా జలము అనావృతమయినది. వేగమున ప్రవహించినది.

4. ఇంద్రా ! నీవు అత్యంత స్తుతియోగ్యుడవు. వజ్ర విశిష్టుడవు. స్వర్గమందు వినాశరహితుడవు. మహిమాన్వితుడవు. మిమ్ము సృష్టించిన ద్యుతిమంత ప్రజాపతులు తమను సుందర పుత్రవంతులుగా భావించినారు. ఇంద్రుని సృష్టించిన ప్రజాపతి కార్యము అత్యంత శోభనీయము.

5. ఇంద్రుడు సంపూర్ణ ప్రజకు ప్రభువు. బహుజన ఆహూతుడు. దేవతలలో ఏకమాత్ర ప్రధాని శత్రుభయ వినాశకుడు. ద్యుతిమంతుడు. ధనవంతుడు. బంధువు. సమస్త యజమానులు వాస్తవముగా ఇంద్రుని స్తుతింతురు.

6. సోమము సొంతము నిజముగా ఇంద్రునకు చెందినది. మదకారకముగా సోమము నిజముగా ఇంద్రునకు హర్షకారకమగును.

ఇంద్రా ! నీవు ధనపతివి. పశుపతివి. ధనముకొఱకుగాను నిజముగా నీవు సమస్త ప్రజలను ధరింతువు.

7. ఇంద్రా ! నీవు ధనవంతుడవు. నీవు ముందే జన్మించినావు. వృత్రునివల్ల భయభీతులయిన ప్రజలను భరించినావు. ఉదకవంతమగు దేశము కొఱకుగాను ఉదక నిరోధక వృత్రుని తొలగించినావు.

8. ఇంద్రుడు అనేక శత్రుహంతకుడు. అత్యంత దుర్ధర్ష శత్రు నివారకుడు. నాశరహితుడు. అభీష్టవర్షి. శోభన వజ్ర విశిష్టుడు. అట్టి ఇంద్రుని మేము స్తుతింతుము.

వృత్రహంత ఇంద్రుని, అన్నదాత ఇంద్రుని, శుభప్రద ధనయుక్త ఇంద్రుని, ధనదాత ఇంద్రుని మేము స్తుతింతుము.

9. ఇంద్రుడు ధనవంతుడు. యుద్ధమున అద్వితీయుడు. అట్లని వాడుక. అతడు సంఘటిత, విశాల శత్రుసేనను నష్టపరచును. అతడు యజమానికి ఇచ్చిన అన్నమునే తాను స్వీకరించును. ఇంద్రునితో మా మైత్రి ప్రియము కావలెను. **"ప్రియాసః సఖ్యేస్యామ"**

10. ఇంద్రుడు శత్రుహింసకుడు. శత్రుంజయుడు. అందుకు అతడు సర్వత్ర ప్రఖ్యాతుడు. అతడు శత్రువులనుండి పశువులను గుంజి తెచ్చును. ఇంద్రుడు నిజముగా కోపించినపుడు స్థావర జంగమాత్మకమగు సమస్త లోకములు గడగడలాడును.

11. ధనవంతుడగు ఇంద్రుడు అసురులను జయించినాడు. శత్రువుల రమణీయ ధనమును జయించినాడు. అశ్వ సమూహములను జయించినాడు. అనేక శత్రు సేనలను జయించినాడు. ఇంద్రుడు సర్వసమర్థుడు. నేతృశ్రేష్ఠుడు. స్తోతలు స్తుతించువాడు పశవుల విభాజకుడు. ధనములను ధరించువాడు.

12. ఇంద్రుడు తన తల్లినుండి ఎంత బలము పొందినాడు? తండ్రినుండి ఎంత బలము పొందినాడు? ఇంద్రుడు తన తండ్రి ప్రజాపతి దగ్గర ఉండి దృశ్యమానమయిన సమస్త జగమును సృష్టించినాడు. ఆ ప్రజాపతి దగ్గర ఉండియే మరల మరల జగములకు బలము సమకూర్చినాడు. ఇంద్రుడు గర్జనశీల మేఘ ప్రేరితవాయువువలె ఆహుతుడు అగును.

13. ఇంద్రుడు ధనవంతుడు. అతడు ఒక్కొక్క ధనశూన్యుని ధనవంతుని చేయును. అంతరిక్షము వజ్రయుక్తము. ఇంద్రుడును అట్టివాడగును. అతడు ఘనీభూత పాపములను పారద్రోలును. స్తోతలకు ధనము ప్రదానము చేయును.

14. ఇంద్రుడు సూర్యుని ఆయుధమును ప్రేరేపించినాడు. యుద్ధమునకు సాగు **"ఏతశు"**ని నివారించినాడు. తేజమునకు మూలభూతము, జలస్థాన స్వరూపము అంతరిక్షము. అక్కడ ఉన్న ఇంద్రుని కుటిలగతిగల కృష్ణవర్ణ మేఘము అభిషిక్తుని చేసినది.

15. ఎట్లనగా యజమాని రాత్రులందు సోమము ద్వారా అగ్నిని అభిషేకించినట్లు.

(స్వశ్వుడనువాడు పుత్రార్థియై సూర్యుని ఉపాసించినాడు. సూర్యుడు తన రూపముగల పుత్రుని ప్రసాదించినాడు. అతడు ఏతశుడు, అను ఋషితో యుద్ధము చేసినాడు. ఏతశుడు ఇంద్రుని ప్రార్థించినాడు. సూర్యసంబంధమున ఇంద్రుడు యుద్ధము నివారించినాడు.)

(15వ మంత్రము ఏకపదవిరాజితము. ఇది పూర్వమంత్రము అనుబంధమగును)

16. మేము మేధావులమగు స్తోతలము. గోవులను కోరుచున్నాము. అశ్వములను కోరుచున్నాము. అన్నములను కోరుచున్నాము. స్త్రీని కోరుచున్నాము. మేము ఇంద్రునితో సఖ్యత కొఱకు కోరికలు తీర్చువాడు, భార్యాప్రదుడు, సర్వదారక్షకుడగు ఇంద్రునిముందు బావినుండి నీరు తోడుటకు వంగినట్లు అవనతులము అగుదుము.

17. ఇంద్రా ! నీవు ఆప్తుడవు. సకలజన సంరక్షకుడవు. మాకు రక్షకుడవగుము. నీవు సోమయోగ్య యజమానుల కోర్కెలు తీర్చెదవు. సుఖములను ఇచ్చెదవు. నీది ప్రజాపతులతో సమానఖ్యాతి. నీవు పాలకుడవు. పాలకులందు శ్రేష్ఠుడవు. నీవు పితరుల స్రష్టవు. స్వర్గాభిలాషులగు స్తోతలకు అన్నప్రదుడవు అగుము.

18. ఇంద్రా ! మేము నీ మైత్రిని అభిలషించుచున్నాము. నీవు మాకు రక్షకుడవగుము. నీవు స్తుతియోగ్యుడవు. మాకు మిత్రుడవగుము. నీ స్తోతలకు అన్నము అనుగ్రహించుము.

19. ఇంద్రా ! మేము బాధల మధ్యన ఉన్నను స్తుతి రూపమున నిన్ను పూజింతుము. నిన్ను ఆహ్వానింతుము.

ఇంద్రుడు మా స్తుతులను అందుకున్నపుడు వంటరిగనే అనేక శత్రు సేనలను పరిమార్చును. ఇంద్రుని శరణునందున్న స్తోతమ దేవతలుగాని మానవులుగాని ఎదిరించజాలరు. ఆ ఇంద్రునకు స్తోత ప్రియుడగును.

20. ఇంద్రుడు వివిధ శబ్దవంతుడు. సమస్త ప్రజల ధర్త. ధనవంతుడగు ఇంద్రుడు మా స్తుతులు స్వీకరించవలెను. మేము సత్యరూపమున అభిలషించినవానిని సమకూర్చవలెను. ఇంద్రా ! నీవు సమస్త ప్రాణులకు రాజువు. స్తోతకు మహిమాన్వితమగు యశస్సు లభించును. అట్టి అధిక యశస్సును మాకు కలిగించుము.

21. ఇంద్రా ! నిన్ను పూర్వ ఋషులు స్తుతించినారు. మేమును స్తుతించుచున్నాము. మా స్తుతులకు ప్రసన్నుడవగుము. జలములు నదిని పూరించినట్లు స్తోతల అన్నమును అభివృద్ధిపరచుము. హరి విశిష్ట ఇంద్రా ! మేము అభినవ స్తుతులు రచించెదము అందువలన మేము రథవంతులమయి సర్వదా నీ సేవ చేయగలము.

(ఇది 16వ సూక్తమునందలి 21వ మంత్రము పునరావృతము)

పద్దెనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, అదితి; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

ఈ యోని నిర్గమణ రూపమార్గము అనాదిది. పూర్వాపర లబ్ధమైనది. ఈ యోని మార్గమునుండియే సమస్త

దేవతలు, మానవులు జన్మించినారు. కావున నీవు గర్భమున పెరిగి ఈ మార్గము నుండియే జన్మించుము. తల్లి మృత్యువునకు కారకుడవుకాకుము.

2. వామదేవుడు అనుచున్నాడు :-

"నేను ఈ యోని మార్గము ద్వారా బయటికిరాను. ఇది అత్యంత దుర్గమ మార్గము. నేను పార్శ్వభేదము చేసి బయటకు వచ్చెదను. ఇతరులకు సాధ్యపడని అనేక కార్యములు నేను చేయవలసి ఉన్నది. ఒకరితో యుద్ధము చేయవలసి ఉన్నది. ఒకరితో వాద ప్రతివాదము చేయవలసి ఉన్నది"

3. ఇంద్రుడు అనుచున్నాడు :-

"తల్లి చనిపోవును. అట్లయినను పురాతన మార్గము చెరగదు. త్వరగా బయటకి రమ్ము"

వామదేవుడు బదులు పలుకుచున్నాడు :-

ఇంద్రుడు అభిషవకారి అయిన త్వష్ట గృహమున ప్రవేశించినాడు. అక్కడ అధిక ధనమున సమకూర్చిన సోమము ఉన్నది. దానిని ఇంద్రుడు బలపూర్వకముగా సంగ్రహించినాడు. పానము చేసినాడు.

(ఇంద్రుడు అకార్యము చేసినాడని ఎత్తిచూపినాడు)

4. వామదేవుడు అధిక్షేపించుచున్నాడు :-

అదితి ఇంద్రుని అనేక మాసములు అనేక సంవత్సరములు భరించినది. ఇంద్రుడు ఈ విరుద్ధ కార్యము ఏల చేసినాడు?

అదితి అనుచున్నది :-

వామదేవా ! కొందరు దేవతలు పుట్టినారు. కొందరు పుట్టనున్నారు. వారితో ఇంద్రుని పోల్చుట సరికాదు.

5. గహ్వరరూపమగు సూతికాగృహమున ఇంద్రుడు పుట్టినాడు. తల్లి అతనిని నిందనీయుడు అనుకున్నది. అతనిని అతిశయ సామర్థ్యముగల వానిని చేసినది. పుట్టగానే ఇంద్రుడు తన తేజమును ధరించినాడు. లేచినాడు. ద్యావాపృథ్వులను పరిపూర్ణము చేసినాడు.

6. 'అలలా' శబ్దము చేయుచు జలవతులగు నదులు ఇంద్రుని మహత్తును ప్రకటించుటకుగాను హర్షపూర్వకముగ బహువిధ శబ్దములు చేయుచు ప్రవహించును.

ఋషీ ! అవి ఏమి పలుకుచున్నవో ఈ నదులను అడుగుము.

ఈ శబ్దము ఇంద్రుని మాహాత్మ్య సూచకము. నా కొడుకే ఉదకము ఆవరించిన మేఘమును భిన్నము చేసినాడు. జలములను ప్రవర్తింప చేసినాడు.

7. వృత్రవధవలన ఇంద్రునకు కలిగిన బ్రహ్మహత్య పాతకమును గురించి "వివిత్" ఏమంటున్నది? నీరు నురుగు రూపమున ఇంద్రుని పాపమును ధరించినది. నా కొడుకు మహావజ్రమున వృత్రుని వధించినాడు. తరువాత ఈ నదులను ప్రవహింపచేసినాడు.

("వివిత్" ఇంద్రుని, మరుత్తులను సంబోధించి చేసిన విశేష స్తోత్రములు. ఇంద్రుని పాపమును నీటి నురుగు ధరించినదని ఒక ఆఖ్యానము)

8. వామదేవుడు అనుచున్నాడు :-

ఇంద్రా ! యువతి అయిన నీ తల్లి అదితి ప్రమత్తముగనే నిన్ను ప్రసవించినది. ప్రమత్తముగనే 'కుషవ' రాక్షసి నిన్ను మింగినది. నీవు పుట్టినపుడు జల సమూహములు ప్రమత్తముగనే నిన్ను సుఖప్రదుని చేసినవి. నీవు ప్రమత్తముగనే నీ వీర్య ప్రభావమున సూతికా గృహమున రాక్షసిని వధించుటకు జాగృతుడవయినావు.

9.ధనవంతుడవగు ఇంద్రా ! "వ్యంప" రాక్షసుడు నీ హనుద్వయమును విరిచి అపహరించినాడు. అనంతరము నీవు అధిక బలవంతుడవు అయినావు. వజ్రమున వ్యంస రాక్షసుని తలను పిండికొట్టినావు.

10. తొలిచూలు ఆవుదూడను ప్రసవించినట్లు ఇంద్రమాత అదితి తన ఇచ్ఛానుసారము ఇంద్రుని ప్రసవించినది. ఇంద్రుడు పెద్దవాడు. అనంతబలశాలి. గెలువరానివాడు. అభీష్టవర్షి. ప్రేరకుడు. స్వయంగమనక్షముడు. శరీరాభిలాషి.

11. ఇంద్రమాత అదితి ఇంద్రుని అడిగినది. పుత్రా అగ్నీ ! మున్నగు దేవతలు నిన్ను త్యజించుచున్నారట?

ఇంద్రుడు విష్ణువుతో అన్నాడు :-

సఖా ! విష్ణూ ! నీవు వృత్రుని వధింపదలచినచో అత్యంత పరాక్రమశాలివి అగుము.

12. ఇంద్రా ! నీవుకాక ఏ దేవత తల్లిని విధవను చేసినాడు? ఏ కారణమున నీవు నీ తండ్రి రెండుకాళ్లు పట్టి వధించినావు? నీవు నిద్రలో ఉన్నప్పుడుగాని మేల్కొని ఉన్నపుడుగాని నిన్ను ఎవడు చంపదలచినాడు? సుఖములు ప్రసాదించుటలో నిన్నుమించిన దేవత ఏడి?

13. మాకు జీవనాధారము లభించక కుక్క పేగులుతిన్నాము. దేవతల మధ్య ఇంద్రుని మించి సుఖములు ప్రసాదించు అవ్యయదేవతలేడు. మా భార్యను అవమానించుచుండగా చూచినాము. అనంతరము ఇంద్రుడు మా కొఱకు మధుర జలములు అందించినాడు.

ఆలోచనామృతము

1. 18వ సూక్తమునకు ప్రత్యేకత ఉన్నట్లు తోచును.

i) ఈ సూత్రమున ద్రష్ట. దేవత ఒక్కరే. ii) మహిళా ఋషి అదితి దర్శనమిచ్చి మాట్లాడినది. iii) అదితి తన పుత్రుని సమర్ధించుకొనుట.

2. ఇది ఇంద్ర వామదేవ సంవాదమని శాయణుడు వాఖ్యానించినాడు. వామదేవుడు గర్భమునందు ఉండగనే తాను సాధారణ మార్గమున బయటికిరాననియు తల్లి పక్క భాగమునుండి వత్తుననియు అన్నాడు. వామదేవుని తల్లి ప్రార్ధనమీద ఇంద్రుడు అదితి వచ్చినారు. ఇది వారి సంభాషణము.

ii) "The interesting part of the absurd story is its accordance with the birth of SAKYAMUNI, according to the Buddhists, who may possibly have borrowed the notion from the vedas" whilson.

iii) The main subject is the birth and infarey of INDRA. The commentators erroneously take the stanza as refering to the bith of VAMADEVA....GRIFFITH.

iv) ప్రసవ ప్రకారమును, ప్రసవ వేదనను తగ్గించుటకు నాటినుండి నేటివరకు నిరంతర ప్రయత్నము సాగుచున్నది. ఇది మార్గము మార్చుటకు ఆనాడు జరిగిన ప్రయత్నము కావచ్చును. ప్రయత్నము, పరిశోధనలు అన్నియు అనుకున్న ఫలితములను ఇవ్వకపోవచ్చును. ఫలితము సరియైనది అయినను కలకాలము నిలువక పోవచ్చును.

ఇది పరిశోధన జరుగుతున్నప్పటి స్థితి అని నా అభిప్రాయము. ఇందు absurdity అసంగతము, అనుచితము ఏమియులేదు.

ఇక గర్భమున ఉండి మాట్లాడుటను గురించి, ఒక విషయమును వ్యక్తపరచుటకు కవి చేసిన కల్పన కావచ్చును.

రిప్ వాన్ వింకిల్ ఇరువది ఏళ్లనిద్ర కల్పనయే !.

అభిమన్యుడు గర్భమున ఉండి విన్నాడని భారతమున చెప్పబడినది.

గర్భస్థ శిశువులకు శిక్షణనిచ్చు కార్యక్రమము పాశ్చాత్య దేశములందు ప్రస్తుతము అమలులో ఉన్నది.

2. తొలిసారిగా ఇంద్రుని ఆధిపత్యమును ప్రశ్నించుట జరిగినది. ఇంద్రుడు సహితము సాధారణ మానవునివలె అకార్యము చేసినాడని తొలుత ఎత్తిచూపిన వామదేవుడు చివరన ఇంద్రుని మహత్తును పొగడినాడు.

3. ఇంద్రుని పాపమును నీటినురుగు గ్రహించుట ఒక సత్కార్యమునకు ప్రకృతి అనుకూలించుటను సూచించును.

4. ఈ సూక్తమునందలి వృత్తాంతముల వివరములు అందుబాటులో లేవు.

i) త్వష్ట వద్దనుంచి ఇంద్రుడు సోమము దొంగిలించుట. ii) ఇంద్రుడు అనేక సంవత్సరములు అదితి గర్భమున ఉండుట. iii) కుషవ రాక్షసి ఇంద్రుని మింగుట. iv) ఇంద్రుడు తండ్రిని వధించుట. v) అగ్నిదేవాదులు ఇంద్రుని దింద అలుగులు 13వ మంత్రమున తనను అతినీచముగా చెప్పుకున్నాడు. ఆ వృత్తాంతములు వివరములును లేవు.

విశ్వామిత్రుడు కుక్క మాంసము తిన్నట్లు మహాభారతమున చెప్పబడినది.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము నాల్గవ మండలమున అయిదవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఆరవ అధ్యాయము పందొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. హే వజ్రవంతా ! ఇంద్రా ! ఈ యజ్ఞమునకు శోభన ఆహ్వానయుక్తులు, రక్షకులగు నిఖిల దేవగణములు, ద్యావాపృథ్వులు వృత్రవధకు ఏకమాత్ర బాధ్యుడవగు నిన్ను భజించుటకు విచ్చేసినారు. నీవు స్తోతవ్యుడవు. మహాగుణోత్కర్షుడవు. ప్రవృద్ధుడవు. దర్శనీయుడవు.

2. ఇంద్రా ! వృద్ధుడగు తండ్రి పుత్రుని బోధించినట్లు సకల దేవగణములు అసురవధకు నిన్ను పురికొల్పుదురు. నీవు

సత్య వికాస స్వరూపుడవు. సర్వ లోకాధీశ్వరుడవు. నీవు జలమును కట్టిపెట్టిన వృత్రుని వధించినావు. అందరిని ప్రసన్నులనుచేయు నదులను త్రవ్వినావు.

3. ఇంద్రా ! వృత్రుడు అనుభవములందు అతృప్తుడు. శిథిలాంగుడు. దుర్విజ్ఞానుడు. అజ్ఞాని. భావాపన్నుడు. జలమును ఆక్రమించుకుని శయనించినవాడు. అట్టి వృత్రుని పూర్ణిమనాడు వజ్రమున వధించినావు.

4. వాయువు తన బలమున జలమును క్షోభింప చేయును. అట్లే పరమ ఐశ్వర్యవంతుడగు ఇంద్రుడు అంతరిక్షమును క్షీణజలనుచేసి పిండివేయును. ఇంద్రుడు బలసంపన్నుడు. మేఘములను భగ్నముచేయును. పర్వతముల రెక్కలు విరుచును.

5. ఇంద్రా ! తల్లుల బిడ్డల దగ్గరకు పరుగులిడుదురు. అట్లే మరుత్తులు నీ వద్దకు చేరినారు. మరుత్తులవలెనే వృత్రవధకుగాను నీవెంట వేగవంతమగు రథము సాగినది.

ఇంద్రా ! నీవు ప్రసరణశీలములగు నదులను జలపూర్ణములు చేసినావు. మేఘమును భగ్నమొనరించినావు. వృత్రుడు ఆక్రమించిన జలమును విడిపించినావు.

6. భూమి మహంతము. సకల ప్రాణులకు ప్రియమయినది. 'తుర్వీత' 'వయ్యు' జలములతో రమణీయము చేసినావు. జలములను సులభముగా ప్రవహించునట్లు చేసినావు.

7. నదులు తట ధ్వంసినులు జలయుక్తములు. అన్న జనయిత్రులు. ఇంద్రుడు శత్రుహింసక సేననువలె నదులను పరిపూర్ణములను చేసినాడు. జలశూన్య దేశములను వర్షము ద్వారా జలపూర్ణము చేసినాడు. దప్పిగొన్న బాటసారుల దాహము తీర్చినాడు. ఇంద్రుడు దస్యుల గొడ్డుపోతు ఆవులపాలు పితికినాడు.

8. ఇంద్రుడు వృత్రుని వధించినాడు. చీకట్లు మింగిన ఉషస్సులను విముక్తము చేసినాడు. సంవత్సరములను విముక్తము చేసినాడు. వృత్రుడు నిరోధించిన జలములను విముక్తము చేసినాడు. వృత్రుడు చుట్టుముట్టిన మేఘములను విముక్తము చేసినాడు. నదులను భూమిమీద ప్రవహించుటకు విముక్తము చేసినాడు.

9. ఇంద్రా ! నీవు హర్యశ్వుడవు. ఉపజిహ్వికలను పురుగులను తిని, వల్మీకమందున్న ఉగ్రుపుత్రుని పుట్టనుండి వెలికి తీసినావు. లోన ఉన్నపుడు అంధుడగు ఉగ్ర పుత్రునకు బయటకి వచ్చినంత చూపువచ్చినది. అతడు సర్పమును స్పష్టముగా చూడగలిగినాడు. పురుగులు తిన్న అతని అవయవములను మరల సంధించినావు.

10. ఇంద్రా ! నీవు ప్రాజ్ఞుడవు. సర్వజ్ఞుడవు. మానవులు వర్షాభిలాషులు. స్వయం సమృద్ధులు. వర్షసంబంధ కార్యములతో, నీవు, మానవులకు అనేక ఉపకారములు చేసినావు. వామదేవుడు అట్టి సకల సనాతన కార్యములను

ఉల్లేఖించుచున్నాడు.

11. ఇంద్రా ! నిన్ను పూర్వఋషులుస్తుతించినారు. మేము స్తుతించుచున్నాము. మా స్తుతులకు ప్రసన్నుడవగుము. జలములు నదిని పూరించునట్లు స్తోతల అన్నమును అభివృద్ధి పరచుము. హరి విశిష్ట ఇంద్రా ! మేము అభినవస్తుతులు రచించెదము. అందువలన మేము రథవంతులమయి సర్వదా నీ సేవ చేయగలము.

ఈ మంత్రము 16-21, 17, 21 తిరిగి ఇచట పునరావృతమయినది.

ఇరువదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు అభీష్ట ప్రదుడవు. తేజస్వివి. జనులకు ఆశ్రయ ప్రదానమునకుగాను దూరము నుండి రమ్ము. దగ్గరనుండి రమ్ము. ఇంద్రుడు సంగ్రామమున సంఘటితుడు అగును. శత్రువులను వధించును. అతడు వజ్రబాహువులు, మానవ పాలకులు, తేజస్వులగు మరుత్తుల కూడినవాడు.

2. ఇంద్రుడు మాకు అభిముఖవర్తి. అతడు మాకు ఆశ్రయము, ధనముప్రదానము చేయవలెను. అందుకు అతడు అశ్వయుక్తుడయి మా వద్దకు రావలెను. ఇంద్రుడు వజ్రవంతుడు. ధనశాలి. మహామహుడు. అతడు యుద్ధమునకు వెళ్ళవలెను. మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను.

3. ఇంద్రా ! నీవు మాకు పురస్సరుడవగుము. మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. ఈ యజ్ఞమును భజింపుము.

వజ్రధరా ! మేము నీ స్తోతలము. వ్యాధుడు మృగములను వేటాడినటులు మీ ద్వారా ధనము పొందుటకు యుద్ధమున జయము పొందవలెను.

4. అన్నవంతుడవగు ఇంద్రా ! నీవు ప్రసన్న మనమున మా వద్దకు విచ్చేయుము. మా కోరికలను తీర్చుము. ఉత్తమ రూపము, అభిషుతము, మాదకమగు సోమపానము చేయుము. మధ్యందిన సవనమునకు విచ్చేయుము. మా స్తోత్రములను స్వీకరింపుము. సోమపానము చేయుము. హృష్టుడవు అగుము.

5. ఇంద్రుడు ఫలవంతమగు వృక్షమువంటివాడు. ఆయుధ కుశలుడగు విజయునివంటివాడు. నూతన ఋషులచే వివిధ ప్రకారములుగ స్తుతించబడువాడు. పురుహూతుడు. స్త్రీ లోలుడు స్త్రీని ప్రశంసించిన రీతి మేము ఇంద్రుని స్తుతించెదము.

6. ఇంద్రుడు పర్వతమువలె ప్రవృద్ధుడు. మహాహనుడు. తేజస్వి. శత్రువుల పరాభవకర్త. అందుకుగాను సనాతనకాలమున ఆవిర్భవించినవాడు. ఆ ఇంద్రుడు జలపూర్ణమగు పాత్రవలె తేజోపూర్ణమగు బృహత్ వజ్రమును ఆదరించును.

7. ఇంద్రా ! నీవు జన్మించినావు. అంతే. నిన్ను నివారించువాడు లేకుండినాడు. నీవు యజ్ఞములకు ధనము ప్రసాదించినావు. దానిని నాశము చేయువాడు లేకుండినాడు. నీవు బలశాలివి. తేజస్వివి. పురుహూతుడవు. అభీష్ట వర్షివి. నీవు మాకు ధనము ప్రసాదించుము.

8. ఇంద్రా ! నీవు ప్రజల ధనములను, గృహములను పర్యవేక్షింతువు. అసురులు నిరోధించిన గోసమూహములను విముక్తములను చేయుదువు. బోధన విషయమున ప్రజల నేతవు, శాసకుడవు. యుద్ధమున ప్రహారకుడవు. నీవు అనంత ధనవంతుడవు అగుము.

9. ఇంద్రుడు తన ప్రజ్ఞాబలమున మాటి మాటికి కర్మ సమూహములను సమకూర్చును. అందువలన అతడు ప్రాజ్ఞుడు, విజ్ఞానబలుడు, అశేష కీర్తి సంపన్నుడు అయినాడు. అతడు యజమానుల బహుళ పాపములను నష్టపరచును. స్తోతలకు ధనప్రదానము చేయును.

10. ఇంద్రా ! నీవు మమ్ము హింసించకుము. మాకు పోషకుడవు అగుము. నీవు విశేష ధనము హవ్యదాతకు అందింతువు. దానిని తెచ్చి మాకు ప్రసాదించుము. మేము నిన్ను స్తుతింతుము. ఇది నూతనము, దానయోగ్యము, ప్రశస్తమగు ఉక్థ. దీనితో మేము నిన్ను విశేషరూపమున కీర్తింతుము.

11. 19వ సూక్తమునందలి 11వ మంత్రము పునరావృతము ఆ మంత్రమును చూడనగును.

ఇరువది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఎవడు విశేష బలసంపన్నుడో, ఎవడు సూర్యునివలె పరాభవ సమర్థ బలమును పోషించునో అతడు మావద్దకు రావలెను. మమ్ము రక్షించవలెను. పరాక్రమవంతుడు. ప్రవృద్ధుడగు ఇంద్రుడు మాతో పాటు హృష్టుడు కావలెను.

2. యజ్ఞార్హా సామ్రాట్టువలె పరాభవకారకులు, త్రాతలు, శత్రువుల పరాభవ కర్తలు, విశేష కీర్తిశాలురు, అతిశయ ధనశాలులు, ఇంద్రునకు బలభూతులు మరుత్తులు. స్తోతలారా ! అటువంటి మరుత్తులను ఈ యజ్ఞమున స్తుతించుడు.

3. ఇంద్రుడు మాకు ఆశ్రయము ఇచ్చుటకుగాను మరుత్తుల సహితుడయి స్వర్గలోకమునుంచి, భూలోకమునుండి,

అంతరిక్షమునుండి, జలములనుండి, ఆదిత్యలోకమునుండి, దూరదేశమునుండి, జలస్థానమగు మేఘలోకమునుండి ఇచ్చటకి విచ్చేయవలెను.

4. ఇంద్రుడు స్థూలము మఱియు భారమగు ధనములకు అధిపతి. ప్రాణరూప బలమున శత్రుసేనను జయించగలవాడు. ప్రగల్భుడు. స్తోతలకు ధనదాత. యజ్ఞస్థలమున మేము ఆ ఇంద్రుని స్తుతించెదము.

5. ఇంద్రుడు అఖిల లోకములను స్తంభింపజేసి యజ్ఞార్హ్వము, గర్జనశీల ధ్వనిని ఉత్పన్నము చేయును. హవ్యము అందుకొనును. వర్షము కలిగించి, అన్నదానము చేయును. అలంకారయోగ్యమగు ఉక్థలలో స్తూయమానుడు. అట్టి ఇంద్రుని యజ్ఞగృహమునకు హోతలు ఆహ్వానింతురు.

6. ఇంద్రుని స్తుతించు అభిలాషగలవారు, యజమాని గృహమున నివసించువారు, స్తుతి సహితులయి ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్లినపుడు ఇంద్రుడు విచ్చేయువలెను. ఇంద్రుడు మాకు యుద్ధమున సహకరించవలెను. అతడు యజమానులకు **హోత.** అతని క్రోధము దుస్తరము. **"ఆదురోషాః"**

7. ఇంద్రుడు జగత్ భర్త. ప్రజాపతి పుత్రుడు. అభీష్ట వరదుడు. అట్టి ఇంద్రుని బలము స్తోత్రకారుడగు యజమానిని రక్షించుము. ఆ బలము స్తోత్రకారుడగు యజమానిని రక్షించును. ఆ బలము యజమాని హృదయ కుహరమును, కర్మములందును నిలిచి ఉండును. యజమాని అభీష్టప్రాప్తికి, అతని ఆనందమునకుగాను వాస్తవముగా ఆ బలము ఉత్పన్నమయినది. ఇంద్రుని బలము యజమానిని సర్వదా పాలించును.

8. ఇంద్రుడు మేఘద్వారములను అపావృతము చేసినాడు. తెరచినాడు. జలవేగమును జలసమూహముల ద్వారా పూరించినాడు. అందువలననే ఇంద్రునకు అన్నదానము చేసిన యజమాని ఇంట "గౌరమృగము" గవయ యుగము చేరును.

(గవయస్య గవయ మృగస్యచ అని శాయణుడు)

9. ఇంద్రా ! నీ హస్తద్వయము కళ్యాణకారకము, సత్కర్మ అనుష్ఠాన కర్త. నీహస్తద్వయము యజమానికి ధనప్రదానము చేయును.

ఇంద్రా ! నీ స్థితి ఎట్టిది? ఏల నీవు మమ్ముల సంతృప్తులను చేయవు? మాకు ధనము ప్రసాదించుటకు నీవు ఏల హృష్టుడవు కావు?

10. ఈవిధముగా స్తుతించబడిన సత్యవంతుడు, ధనవంతుడు, వృత్రహంత ఇంద్రుడు యజమానులకు ధనము ప్రసాదించును. ఇంద్రా ! మా స్తుతులకుగాను ధనదానము చేయుము. అది మాకు దివ్యాన్న భక్షణకు

ఉపయోగపడవలెను.

11. 19వ సూక్తమునందలి 11వ మంత్రము పునరావృతము. ఆ మంత్రమును చూడనగును.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము నాల్గవ మండలము, ఆరవ అధ్యాయమున
రెండవ అనువాకము సమాప్తము)

మూడవ అనువాకము ఇరువది రెండవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత- ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రుడు మహాబలవంతుడు. మేము సమర్పించు హవిరన్నము స్వీకరించును. అతడు ధనవంతుడు. వజ్రముధరించును. బలయుక్తుడు అగును. విచ్చేయుము. ఇంద్రుడు హవ్యము, స్తోత్రము, సోమము, ఉక్థ స్వీకరించును.

2. ఇంద్రుడు అభీష్టవర్షి. అతని బాహువులందు వజ్రము ఉన్నది. అది వర్షకారకము. చతుర్ధారావశిష్టము. అతడు దానిని శత్రువుల మీదకు విసరును. ఇంద్రుడు ఉగ్రుడు. నేతృ శ్రేష్ఠుడు. కర్మవంతుడు. ఆచ్ఛాదనకారిణి అగు 'పురుష్ణి' నదిని ఇంద్రుడు సేవించును. అతడు 'పురుష్ణి' నది భిన్న భిన్న ప్రదేశములను స్నేహమునకుగాను సంయుతము చేయును.

3. ఇంద్రుడు దీప్తిమంతుడు. దాతృశ్రేష్ఠుడు. పుట్టుకతోనే విశేష అన్నవంతుడు బలవంతుడు. ఇంద్రుడు ఉభయబాహువులందు వజ్రము ధరించినాడు. దాని బలమున ద్యులోక భూలోకములను గడగడలాడించినాడు.

4. మహామహుడగు ఇంద్రుడు జన్మించగనే సమస్త పర్వతములు అనేక సముద్రములు, ద్యులోకము, పృథ్వి అతని భయమునకు గడగడలాడినవి. బలవంతుడగు ఇంద్రుడు గతిశీలుడయిన సూర్యుని తలిదండ్రులు ద్యావాపృథ్వులను భరించినాడు. ఇంద్రునివలె ప్రేరితమయిన వాయువు మానవునివలె ధ్వనిచేయును.

5. ఇంద్రా ! నీవు మహానుభావుడవు ప్రగల్భుడవు. శూరుడవు. నీ కార్యములు గొప్పవి. సమస్త సవనములందు స్తుతియోగ్యుడవు. సమస్త లోకములను భరించగలవాడవు. ఘర్షణశీల వజ్రము ధరించినావు. బలపూర్వకముగా 'అహి' ని వధించినావు.

6. ఇంద్రా ! నీవు అధిక బలశాలివి. నీ సకల కర్మలు సునిశ్చితముగా సత్యములు. నీవు అభీష్ట వర్షివి. నీభయముననే ఆవులు తమ పొదుగులందు పాలను రక్షించుచున్నవి. నదులు నీ భయముననే వేగముగా ప్రవహించుచున్నవి.

7. ఇంద్రా ! నీవు హర్యశ్వవంతుడవు. వృత్రుడు చాలకాలము నదులను బంధించి ఉంచినాడు. నీవు అట్టి నదులను విముక్తము చేసినావు. అప్పుడే ప్రసిద్ధ ద్యుతిమతులగు నదులను నీవు రక్షించినావు. అందుకు నదులు నిన్ను కీర్తించినవి.

8. హర్షజనక సోమము పిండబడినది. అది స్పందమానము. ఆ సోమము ఇంద్రుని వద్దకు చేరవలెను. వడిగల గుఱ్ఱమును కళ్లెము పట్టి ప్రేరేపింతురు. అట్లే దీప్తిమంతమగు స్తోత్రమును ప్రేరేపింపుము.

9. సహనశీలుడవగు ఇంద్రా ! నీ బలము ప్రశస్తము అది శత్రు పరాభవ కారకము. ప్రవృద్ధము. అట్టి బలమును మాకు ప్రసాదించుము. మాకు ప్రసాదించుము. చంపదగిన శత్రువులను మాకు అప్పగింపుము. హింసకులగు మానవుల అస్త్రములను నష్టపరచుము.

10. ఇంద్రా ! నీవు మా స్తుతులను వినిపించుకొనుము. మాకు వివిధ ప్రకార అన్నములను ప్రసాదించుము. సమస్త బుద్ధులను ప్రేరేపించుము. మాకు గోదాతవు అగుము.

11. 19వ సూక్తమునందలి 11వ మంత్రము పునరావృతము ఆ మంత్రమును చూడనగును.

ఇరువది మూడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మా స్తుతి మహా ఇంద్రుని ఎట్లు వర్ధిల్ల చేయును? ఏ హోత యజ్ఞమునకు ఇంద్రుడు ప్రీతుడుయి విచ్చేయగలడు? ఇంద్రుడు సోమరసమును ఆస్వాదించును. అన్నమును వాంఛించుచు, సేవించుచు ఏ యజమానికి ప్రదానము చేయుటకు ప్రదీప్త ధనమును గ్రహించును.

2. ఎంతటి వీరుడు ఇంద్రునితో సోమపానము చేయగలడు? ఎవడు ఇంద్రుని అనుగ్రహ పాత్రుడు కాగలడు? ఎప్పుడు ఇంద్రుని విచిత్రధన వితరణ జరుగును? ఎప్పుడు ఈ స్తోతలు యజమానిని వర్ధిల్లచేయుటకు రక్షాయుక్తులు అగుదురు? కంకణము కట్టుకుందురు.

3. ఇంద్రా ! నీవు పరమ ఐశ్వర్యయుక్తుడవు. అట్లయి స్తోతల కథాగానమును ఏల విందువు? స్తోత్రములు విందువు సరి, స్తోతలగు హోతల రక్షణ కథను ఏల యోచింతువు? ఇంద్రుని సనాతన దానము ఎయ్యది? ఆదానము ఇంద్రుని స్తోతల కోరికలు తీర్చునది అని ఎందుకు అందురు?

4. యజమానులు బాధలలో ఉన్నపుడు ఇంద్రుని స్తుతింతురు. యజ్ఞములు చేతురు. దీప్తివంతులు అగుదురు. వారు ఏవిధముగా ఇంద్రుని ధనమును పొందుదురు? ద్యుతిమంతుడగు ఇంద్రుడు హవ్యము గ్రహించును. ప్రసన్నుడు అగును. అప్పుడు ఇంద్రుడు మా స్తుతులను విశేషరూపమున ఏల ఎరుంగును?

5. ద్యుతిమంతుడగు ఇంద్రుడు ఉషోదయముకాగా మానవుల బంధుత్వమును ఏల స్వీకరించును? హోతలు ఇంద్రునకు సుయోగ్యము. కమనీయమగు హవి సమర్పింతురు. వారి విషయమున ఇంద్రుడు ఎప్పుడు ఎట్లు తన బంధుత్వమును ప్రకటించును?

6. నీవు ఇంద్రుడవు. మేము యజమానులము. నీ మైత్రి శత్రుపరాభవకారి. స్తోతలముందు దానిని ప్రకటించుట ఎట్లు? ఎన్నడు మేము నీ భ్రాతృత్వ ప్రచారము చేయగలము? ఇంద్రుడు సుదర్శనుడు మంచి దర్శనముల వాడు. అతని ప్రయత్నము స్తోతల కళ్యాణమునకే అగును. ఇంద్రుని రూపము సూర్యునివలె గతిశీలము. అతీవ దర్శనీయము. ఇంద్రుని రూపము అందరి అభిలషణీయము.

7. రాక్షసి ద్రోహము చేయునది. హింసించునది. ఇంద్రుని గుర్తించనిది. దానిని హతమార్చుటకు ఇంద్రుడు పదునైన ఆయుధములకు మరింత పదునుపెట్టును. ఋణము సహితము మమ్ము ఉషఃకాలముననే బాధించును. ఇంద్రుడు ఋణవినాశకుడు. బలవంతుడు. అతడు అట్టి ఉషలను దూరమునుండియే అజ్ఞాతముగా పీడించును.

8. ఋతదేవుని వద్ద ఎంతో జలము ఉన్నది. అతని స్తుతి పాపములను నష్టపరచును. అతని బోధ యోగ్యము. దీప్తిమంతము. అది నరుల చెవిటి చెవులందు సహితము ప్రవేశించును.

(**"ఋతశబ్దేనేంద్రోవాదిత్యోవా సత్యంవా యజ్ఞోవా ఉచ్యతే"** అని శాయణుడు. ఋత శబ్దము ఇంద్రుడు, ఆదిత్యుడు, సత్యము, యజ్ఞము అనబడును.)

9. ఋతదేవుడు వపుష్మంతుడు. బలవానుడు. ధర్త. ఆహ్లాదకుడు. ఇట్లు అతనికి నానారూపములు కలవు. జనులు ఋతదేవుని విశేష అన్నము కోరుదురు. ఋతదేవునిద్వారా గోవులు దక్షిణ రూపమున యజ్ఞమున ప్రవేశించును.

10. స్తోతలు ఋతదేవుని వశపరచుకొనుటకు అతనిని భజింతురు. అతని బలము శీఘ్రము. అది జలమును వాంఛించునది. విస్తీర్ణములు, దురవగాహములగు ద్యావాపృథ్వులు ఋతదేవునివే ! ప్రీతీనాయకులు. ఉత్కృష్టలు ద్యావాపృథ్వులు ఋతదేవునకుగాను పాలు పిదుకును.

11. 19వ సూక్తమునందలి 11వ మంత్రము పునరావృతము ఆ మంత్రమును చూడనగును.

ఇరువది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు -10 అనుష్టుప్ మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. మాకు ధనము కావలెను. మాకు ఇంద్రుడు అభిముఖుడు కావలెను. అందుకు ఇంద్రుని ఎంతటి సుందర స్తుతులతో స్తుతించవలెను? ఇంద్రుడు వీరుడు. పశుపాలకుడు. అతడు మాకు శత్రువుల ధనము తెచ్చి ఇవ్వవలెను. యజమానులారా ! ఇంద్రుని స్తుతించుడు.

2. వృత్రుని ఇంద్రుడు వధించవలెను. అందుకు అతనికి సంగ్రామము నుండి ఆహ్వానము అందినది. ఇంద్రుడు స్తుతియోగ్యుడు. అందముగా స్తుతించిన యజమానులకు ధనమును ఇచ్చును. అందుకు అతడు సత్యధనుడు అగును. యజమాని స్తోత్రాభిలాషి. ధనాభిలాషి. ధనవంతుడు ఇంద్రుడు యజమానికి ధనదానము చేయును.

3. మానవులు యుద్ధమున ఇంద్రునే ఆహ్వానింతురు. యజమానులు తపస్సు చేయుదురు. దేహమును క్షీణింప చేతురు. ఇంద్రునే తమ రక్షకునిగా భావింతురు. యజమానులు స్తోతలు పరస్పరము కలిసెదరు. వారు పుత్ర పౌత్ర లాభమునకుగాను ఇంద్రుని దరికి చేరుదురు.

4. ఇంద్రా ! నీవు బలవంతుడవు. మానవులు నాలుగు దిశలందు వ్యాపించి ఉన్నారు. వారు జలలాభమునకుగాను కూడుదురు. యజ్ఞము చేయుదురు. యుద్ధము చేయువారు కూడుదురు. అప్పుడు అందరు ఇంద్రునినే అభిలషింతురు.

5. అప్పుడు ఒకడు బలవంతుడగు ఇంద్రుని పూజించును. ఒకడు ఇంద్రునకు పురోడాశము సమర్పించును. అంతట సోమాభిషవము చేయు యజమాని అనభిషవ యజమానిని వేరుచేయును. అప్పుడు ఒకడు అభీష్టవర్షి ఇంద్రుని గురించి యజ్ఞము చేయ తలపెట్టును.

6. ఇంద్రుడు సోమాభిలాషి. స్వర్గలోక స్థితుడు. ఇంద్రుని కొఱకు అభిషవము చేయు వారికి అతడు ధనదానము చేయును. ఏకాంత చిత్తమున ఇంద్రుని అభిలషించువారు ఉన్నారు. సోమాభిషవము చేయు యజమానులు ఉన్నారు. ఇంద్రుడు అట్టి వారితో స్నేహము చేయును.

("సధ్రీచీనేన సంగతేనమనసా" అని ఏకాంత చిత్తమున అని అర్థము. మానసిక ఏకాగ్రతను గురించి ఇచటనే ప్రబోధించినాడు. ఇది తొలిసారి. ఇంతకుముందు కనిపించలేదు.)

3వ మంత్రమున తపస్సు దేహమును క్షీణింప చేయుటను గురించియు తొలిసారి చెప్పినాడు. ఇది కర్మము నుండి జ్ఞానమునకు దారివలె కనిపించుచున్నది.

7. ఒకడు ఇంద్రుని కొఱకు సోమాభిషవము చేయును. ఒకడు పురోడాశము సమర్పించును. ఒకడు పేలాలకు వేపదగిన యవలను వేపును. ఒకడు స్తుతించును. ఇంద్రుడు అట్టి యజమానుల కోరికలు తీరునంతటి బలమును ప్రసాదించును.

8. శత్రుహింసక స్వామి ఇంద్రుడు శత్రువులను గుర్తించినపుడు, ఇంద్రుడు దీర్ఘసంగ్రామమున వ్యాపించి ఉన్నపుడు, ఇంద్రపత్ని సోమాభిషవ కర్త ఋత్వికునిద్వారా సోమపానము చేయుటకు ఉత్సాహము కనబరచు ఇంద్రుని యజ్ఞగృహమునకు ఆహ్వానించును.

9. ఒకనికి అధిక పుణ్యమునకు అల్పధనము లభించును. అతడు కొన్నవానివద్దకు వెళ్లును. నేను అమ్మలేదు. నాకు మిగిలిన ధనము ఇవ్వవలసినది అని అడుగును. కొన్నవాడు చాల ఇచ్చినాను అని అల్పమూల్యమును పెంచి ఇవ్వడు. సమర్థుడు కాని అసమర్థుడు కాని ఖరీదు చేసినప్పటి మాట నిలిచి ఉండును.

10. మా ఇంద్రుని పది ఆవులు ఇచ్చి ఎవడు ఖరీదు చేయును? ఇంద్రుడు శత్రువులను వధించినంత నా ఇంద్రుని నాకు అప్పగించవలెను.

11. 19వ సూక్తమునందలి 11వ మంత్రము పునరావృతము దానిని చూడగలరు.

ఆలోచనామృతము

1. మానవ చరిత్రకు ఆద్యంతములు లేవు. ఇది కాలము సహితముగా నిరంతరము సాగుచునే ఉండును. ఈ చరిత్ర గమనమున మానవుడు ఒకప్పుడు పురోగతుడగును. మరొకపుడు తిరోగతుడగును.

మానవ గమనమునకు నిర్దిష్ట బిందువులేదు. కావున పురోగమన తిరోగమనములను స్పష్టముగా చెప్పజాలము. అప్పుడు గమనముసాపేక్షమగును. అప్పటి స్థితిని బట్టి వెనుకకా? ముందునకా? అని కాని అది కూడ నిర్దిష్టముకాదు. మానవ జీవితము ఏకముఖము కాదు. ఇది బహు ముఖీనము. ఆర్థికము, పారమార్థికము, సామాజికము ఇట్లు లెక్కలేనన్ని? అందు ఎందున సాపేక్షముగ ముందడుగ వెనకడుగు నిర్ణయించుట మానవులకు అసాధ్యము.

ధనమున్నవానికి శాంతి, శాంతి ఉన్నవానికి ధనము కరవగును. ఇది సూచన మాత్రమే ! పరిపూర్ణత ప్రకృతికిలేదు కావున జీవితమునకు లేదు.

సృష్టిలోనయినను, అతీతముగా అయినను పరమేశ్వరుడు ఒక్కడే పరిపూర్ణుడు.

అయినను మానవుని గమనము నిలువదు ! దానికి నిర్దిష్ట లక్ష్యములు ఉండవు. అది ఉన్నది అనుకొనుట భ్రమ ! జీవితమే ఒక భ్రమ కదా !

2. ఈ సూత్రము మూడవ మంత్రము **"రిరిక్వాసంస్తవః కృణ్వత"** అన్నాడు. అనిన శరీరమును క్షీణింప చేసికొని తపస్సు చేయుట అని అర్థము.

మానవునకు ప్రధానమయినది కర్మ, పని. పనిలేనిది మానవుడు మనజాలడు. పని తరువాత అవసరమయినది యజ్ఞము, ప్రయత్నము.

కర్మకాండ అని పేరొందిన ఒక విధి విధాన యజ్ఞము మానవులకు సౌఖ్యములు సమకూర్చుటకు ఏర్పడినది. ఇది భగవధారాధనము.

యజ్ఞమునకు సాధనసంపద సమకూర్చువాడొకడు. అతడు యజమాని. యజ్ఞమును జరిపించువాడొకడు. అతడు ఋత్విక్కు.

యజమానికి కర్మకాండతోగాని, ఋత్విక్కునకు సాధన సామగ్రితోకాని సంబంధములేదు.

తపస్సు అటువంటిది కాదు. సంపూర్ణ స్వప్రయత్నయుక్తము. దీనికి చేయువాడు. చేయించువాడు ఉండరు.

స్వసంకల్పము స్వప్రయత్నము ఇచట దేహమే యజ్ఞభూమి. సంకల్పమే ఋత్విక్కు. ఇది జ్ఞానమునకు మార్గము కావచ్చును.

3. **"ఋతము"** ఇది వేదమున అతిప్రధాన పదము. దీనిని దయానంద సరస్వతి **"సత్యము"** గను. శాయణాచార్యులు యజ్ఞముగను వ్యాఖ్యానించినారు.

23-8 మంత్రమున వచ్చిన ఋతమునకు శాయణుడు **"ఋతశబ్దేనేంద్రోవా దిత్యోవా సత్యంవా యజ్ఞోవా ఉచ్యతే"** అని అనేక అర్థములను చెప్పినాడు.

ఋతము **"సత్యము"** అని నా అభిప్రాయము. సత్యము అనిన నిజము చెప్పుట మాత్రముకాదు. 'సత్' ఉన్నది. అసత్ లేనిది. సదసద్వివేకము ఉన్నది లేనిది వీటిని గురించిన జ్ఞానము.

సకల చరాచర ప్రపంచము అసత్. ఉండునదికాది. వచ్చిపోవునది. దీనికి స్థిరత్వము. శాశ్వతము లేదు.

'సత్' ఉన్నది. శాశ్వతమైనది. పరమాత్మ స్వరూపము.

అర్థము జీవితమును ఎరుగుట. పరమార్థము పరాత్పరుని ఎరుగుట.

పరాత్పరుడు ఎవడు? అదియే మానవులకు ఎన్నటికి తెలియనిది. ప్రస్తుతము మనము విశ్వసించినవాడే ఈశ్వరుడు. ఇది విశ్వాసము మాత్రమే !

మానవుని ఆలోచనకు గోచరించని ఒక మహా పదార్థము పరమాత్మ. పరమేశ్వరుడు. పరంధాముడు. అతడే 'ఋత్'

కావున ఋతమే సర్వమునకు కారణము అని చెప్పినాడు.

ఋతము భౌతికము కాదు.

4. 24-9,10 విపణి మార్కెట్ ను గురించి వివరించినవి.

ఒక పదార్థమునకు వ్యాపారి స్వల్ప మూల్యము ఇచ్చును. స్వల్ప మూల్యము ఇచ్చువాడే వ్యాపారి. ఉత్పత్తిదారునకు లేదా వినియోగదారునకు "మూల్యము" తెలియదు. మోసపోవువాడే ఉత్పత్తిదారుడు, వినియోగదారుడు.

అమ్మిన వాడు అసలు విషయము తెలిసికొని కొన్నవాని వద్దకు వెళ్లును. అతడు నిబంధన వల్లించును. **"విప్రదుహన్తి యథోక్తం క్రియకాలే తద్వై లభ్యతే"** అని శాయణ వ్యాఖ్య. కొనుగోలు జరిగినప్పటిమాటయే నిశ్చయము అనునుకాని అణుమాత్రము ఎక్కువ ఇవ్వడు.

ఇది ఎంతటి జీవిత సత్యము ! దీనికి వేదకాలమునుండి కంప్యూటర్ కాలము వరకు మార్పులేదు !! అందుకే అది వేదము అయినది.

10వ మంత్రమున 'కొనుగోలు' కానిది 'అద్దె' వంటిది ఏదో చెప్పబడినది. ఇంద్రుడు సంకేతము మాత్రమే. ఒక వ్యక్తి లేక పదార్థమును అవసరమునకుగాను ద్రవ్యము ఇచ్చి తీసికొని అవసరము తీరిన వెనుక అప్పగించుట LEASE వంటిది ! అది వేదమున ఉన్నది !!

ఇరువది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. హితకరుడు, దేవతాభిలాషి, కోరికలుగల మానవుడు ఎవడు ఇంద్రునితో మైత్రి కోరును? సోమాభిషవకారియగు ఏ వ్యక్తి అగ్నిని ప్రజ్వలింపజేసి ఇంద్రుని మహా ఆశ్రయ లాభము కొఱకు స్తుతించును?

2. ఎవడు ఏ యజమాని స్తుతి వాక్యముల ద్వారా సోమార్హుడగు ఇంద్రునిముందు అవనతుడు అగును? ఎవడు ఇంద్రుని స్తుతించగోరును? ఎవడు ఇంద్రుడు దానముచేసిన గోవులను అందుకొనును? ఎవడు ఇంద్రుని సాహచర్యము వాంఛించును? ఎవడు ఇంద్రుని స్నేహము కోరును? ఎవడు ఇంద్రుని భ్రాతృభావమును వాంఛించును? ఎవడు క్రాంతదర్శనుడగు ఇంద్రుని ఆశ్రయము కొఱకు ప్రార్థించును?

3. నేడు ఏ యజమాని ఎవడు ఇంద్రాది దేవతలను తన రక్షణకుగాను ప్రార్థించును? ఎవడు ఆదిత్యుని, అదితిని, జలమును ప్రార్థించును? ఎవని విషయమున అశ్వద్వయము, ఇంద్రుడు అగ్నిస్తుతులకు ప్రసన్నులు అగుదురు? వారు ఏ యజమాని అభిషవించిన సోమమును యథేచ్ఛగా పానము చేయుదురు?

4. ఇంద్రుడు మానవనేతల బంధువు. నేతలలో శ్రేష్ఠుడగునేత. అట్టి ఇంద్రునికొఱకు సోమము అభిషవించిన యజమానులకు హవిర్భర్త అగ్ని సుఖములను ప్రసాదించును. వారు చిరకాలము నుంచి ఉదయించుచున్న సూర్యుని దర్శింతురు.

5. ఇంద్రుని కొఱకు సోమాభిషవము చేయు యజమానిని అల్పశత్రువులుగాని అధిక శత్రువులుగాని బాధించరాదు. ఇంద్రమాత అదితి వారికి సుఖములు ప్రసాదించవలెను. శోభన యజ్ఞయాగములు చేయు యజమానులు ఇంద్రునకు ప్రియులు కావలెను. ఇంద్రుని స్తుతించగోరువారు ఇంద్రునకు ప్రియులుకావలెను. ఇంద్రునివద్దకు సాధుభావమున చేరువారు ఇంద్రునకు ప్రియులు కావలెను. సోమవంతుడగు యజమాని ఇంద్రునకు ప్రియుడు కావలెను.

6. ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్లువాని, సోమాభిషవము చేయువాని పాక కార్యమును విక్రాంతుడగు ఇంద్రుడు స్వీకరించును. సోమాభిషవము చేయనివానికి ఇంద్రుడు విక్రాంతుడుకాడు. మిత్రుడుకాడు. బంధువుకాడు. ఇంద్రుని వద్దకు వెళ్ళనివానిని, ఇంద్రుని స్తుతించనివానిని ఇంద్రుడు హింసించును.

7. ఇంద్రుడు అభిషుత సోమపాయి. అతడు ధనికుడు. లోభి, వ్యాపారితో స్నేహము ఏర్పరచుకొనడు. వారి నిరర్థక ధనమును ఉద్ధరించడు - నష్టపరచును.

8. ఇంద్రుడు సోమాభిషకారి, హవ్యపాకకారి. యజమానులకు అసాధారణ బంధువగును.

9. ఉత్కృష్టులు, నికృష్టులు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు. మధ్యములు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు. నడచువారు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు. నిలుచువారు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు. గృహములందున్నవారు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు.

యుద్ధమునందున్నవారు ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు. అన్నమును కోరువారు సహితము ఇంద్రుని ఆహ్వానింతురు.

ఇరువది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత 1-3 ఆత్మ, 4-7 శ్యేనము, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మేము ప్రజాపతులము. మేమే అందరిని ప్రేరేపించు సవితము. మేమే దీర్ఘతమా ఋషి పుత్రుడు, మేధావి, కక్షీవంత ఋషలము. మేమే అర్జునపుత్రుడు కుత్సుని తరింపచేసినాము. మేమే అశ్నానామక కవులము. నరులారా ! మమ్ము చక్కగా దర్శించుడు.

2. మేము ఆర్యునకు భూమి దానము చేసినాము. హవ్యదాతలగు మానవులకు సస్యాభివృద్ధి, వర్షము దానము చేసినాము. శబ్దించు జలములను ఉద్ధరించినాము. దేవ గణములు మా సంకల్పమును అనుసరింతురు.

3. మేము సోమపానమున ఉన్మత్తులమయి శంబరుని తొంబది తొమ్మిది నగరములను ధ్వంసము చేసినాము. యజ్ఞమున అతిథులను ఆదరించు దివోదాసుని రక్షించినాము. అప్పుడు అతని నివాసమునకుగాను దివోదాసునకు నూరు నగరములు ఇచ్చినాము.

4. మరుత్తులారా ! శ్యేనపక్షి పక్షులలో ప్రధానమయినది. అన్య శ్యేనములకన్న శీఘ్రగామి శ్యేనము ప్రధానతరము. సోమరూప హవ్యము దేవతలు సేవించునది. దానిని స్వర్గమునుండి మానవుల కొఱకు చక్రములులేని రథము - శ్యేనము తెచ్చినది.

5. శ్యేనము స్వర్గము నుండి సోమము తెచ్చునపుడు భయభీతమయినది. విస్తీర్ణ అంతరిక్షమున ఎగురునపుడు మనోవేగమున సాగినది. అది సోమమయ మధుర అన్నము వహించి సాగినది. సోమము ఈ లోకమునకు తెచ్చినందున 'సువర్ణ' అయినది. అందువలన ఈ లోకము తేజోవంతమయినది.

6. శ్యేనము దేవతల సహచరి. ఋగుగామి. ప్రశంసనీయగమన. అది స్తుతియోగ్యము, మాదకమగు సోమమును ద్యులోకమున గ్రహించునది. దృఢచిత్తమున సోమమును చేర్చినది.

7. శ్యేనపక్షి సహస్ర, అయుత సంఖ్యాక యజ్ఞసహితముగా సోమము గ్రహించినది. దానిని చేర్చినది. అట్లు తెచ్చిన సోమమును బహుకర్మావశిష్టుడు, ప్రాజ్ఞుడగు ఇంద్రుడు సేవించినాడు. సోమము సేవించుట వలన కలిగిన హర్షాతిరేకమున మూఢశత్రువులను వధించినాడు.

(సోమము స్వర్గము నుండి తేబడినదని గాథ. దానిని గాయత్రి శ్యేనరూపమున భూలోకమునకు తెచ్చినది. అందుకే

శ్యేనము "సువర్ణ" అయినదని శాయణాచార్యులు)

ఇరువది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - శ్యేనము ఛందస్సు - చివరిది శక్వర, మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. గర్భమునందుండియే మేము, వామదేవుడు సమస్త దేవతల జన్మమును యథావిధిగా తెలిసికొన్నాము. పరమాత్మనుండియే సమస్త దేవతలు పుట్టినారు. అనేక లోహమయ శరీరములు మమ్ము రక్షించినవి. ఇప్పుడు మేము శ్యేనరూపులము. ఆవరణ రహిత ఆత్మను ఎరిగినాము. దేహమునుండి బయటపడుదుము. "శ్యేనోజవసానిరదీయమ్"

2. ఆ గర్భము మమ్ము పూర్తిగా అపహరించలేదు. మోహము కలిగించలేదు. మేము గర్భస్థ దుఃఖమును మా జ్ఞాన సామర్థ్యమున పరాజితము చేసినాము. అందరిని ప్రేరేపించు పరమాత్మ గర్భస్థ శత్రువులను వధించినాడు. వర్ధమానుడయి గర్భమునందలి క్లేశకారక వాయువులను అతిక్రమించినాడు.

3. ద్యులోకమునుండి శ్యేనము సోమమును అపహరించినది. అధోముఖియై శబ్దము చేసినది. అప్పుడు సోమపాలకులు శ్యేనము నుండి సోమము గుంజుకున్నారు. అప్పుడు 'కృశానుడు' అను సోమపాలకుడు బాణమును ఎక్కుపెట్టినాడు. శ్యేనముపై విడిచినాడు. అప్పుడు శ్యేనము సోమము తెచ్చినది.

4. అశ్వద్వయము ఇంద్ర విశిష్ట దేశమునుండి భుజ్యుని అపహరించినట్లు ఋజుగామి శ్యేనము ఇంద్రరక్షిత మహాద్యులోకమునుండి సోమము అపహరించినది. అప్పటి యుద్ధమున కృశానుని అస్త్రము తగిలి గమనశీల పక్షి యొక్క ఒక మధ్యస్థిత - పతనశీల పక్షము రాలినది.

5. ఇప్పుడు విక్రవంతుడగు ఇంద్రుడు - శుభపాత్రస్థితము, గవ్యమిశ్రితము, తృప్తికారకము, సారసమిన్వితము, అధ్వర్యులద్వారా ప్రదత్తమగు సోమ లక్షణ అన్నమును, మధుర సోమరసమును హర్షార్థియై ఇంద్రుడు ముందే పానము చేయవలెను.

ఆలోచనామృతము

1. 18వ సూక్తమున గర్భస్థుడగు వామదేవుని సంవాదమువంటిదే ఈ సూక్తమునందలి సంవాదము.

ఇది జ్ఞానరూపమున ఆత్మను విముక్తము చేయుట అని ఒక వ్యాఖ్య. అన్ని బంగారు బంధములను వదిలించుకొని బయటపడుట.

ఇది ఒక రకపు యోగ ప్రక్రియవలె ఉన్నది. ఉదానప్రాణము శ్యేనవేగమున బయల్వెడలుట. ఆవిధముగ మరొక దేహమున ప్రవేశించుట.

2. గర్భస్థ మోహమును జయించినాము అన్నాడు. అదియు జ్ఞానము. ఒక ఐతిహ్యము గుర్తుకు వచ్చినది. శఠగోపయతి జన్మించగనే మోహవాయువు, శఠము వీచినదట. ఆ సద్యోజాత శిశువు శఠమును కోపించినాడట. అది అతనిని అంటలేదు. సహజ రో దనము లేని బిడ్డను తలిదండ్రులు చింతచెట్టు తొఱ్ఱలో వేసినారు. అక్కడనే పెద్దవాడయిన శఠగోపయతి నాలాయిర ద్రావిడవేదమగు తిరువాయ్ మొళి పాడినారు.

పూర్వజన్మ విషయమున విశ్వాసము ఉన్నవారికి ఇది అంతవింతగా తోచదు.

శ్రీశుకుడు జన్మతోనే యోగి అయినాడు.

భౌతికముగ ఆలోచించిన ప్రసవవేదనను నివారించుటకు జరిగిన నిరంతర ప్రయత్నమున నిది ఒక మజిలీకావచ్చును.

3. శ్యేనగాధ గరుడుని అమృతాపహరణ గాధకు మూలమువలె కనిపించుచున్నది.

ఇరవది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, సోముడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. సోమా ! ఇంద్రుడు నీతో మైత్రి చేసినాడు. ఇంద్రుడు నీ సాయమున నరులకొఱకు జలమును ప్రవహింపచేసినాడు. వృత్రుని వధించినాడు. సింధుజలములను ప్రేరేపించినాడు. వృత్రుని నిరోధించిన జలములను విముక్తము చేసినాడు.

2. సోమా ! సూర్యుని ద్విచక్ర రథము బృహత్ అంతరిక్షమున ఉండును. ఇంద్రుడు నీ సాయమున సూర్యుని రథపు ఒక చక్రమును బలవంతముగా విరిచినాడు. మరొక చక్రమును అపహరించినాడు.

3. సోమా ! నీ సాయమున ఇంద్రుడు మధ్యాహ్నమునకుముందే శత్రువులను సంహరించినాడు. అగ్ని అనేకమంది శత్రువులను కాల్చినది. రక్షణలేని దుర్గమ స్థానమునుండి సాగు వ్యక్తిని దొంగలు హతమార్తురు. అట్లే ఇంద్రుడు అనేక వేల శత్రు సేనను హతమార్చినాడు.

4. ఇంద్రా ! నీవు దస్యులను సకల సద్గుణ రహితులను చేయుదువు. కర్మహీనులను గర్హింతువు. ఇంద్ర సోములారా ! మీరు శత్రువులను బాధించుడు. వారిని వధించుడు. వారిని వధించుటకుగాను ప్రజల పూజలు గ్రహించండి.

సోమ, ఇంద్రులు అశ్వసమూహములను, గో సమూహములను దానము చేసినారు. పణులు దాచిపెట్టిన గోసమూహములను, భూమిని, మీ బలమున విముక్తము చేసినారు. ధనయుక్తులగు ఇంద్రసోములారా ! మీరు ఉభయులు శత్రుహింసకులు. మీరు ఈ విధముగా చేసిన సకల కార్యములు 'సత్యము' అగును.

ఇరువది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రా ! నీవు మోదవంతుడవు, స్వామివి. శత్రువులే నిన్ను స్తుతింతురు. నీవు సత్యధనమవు. మేము నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. మమ్ము రక్షించుటకు, అన్నయుక్తులను చేయుటకు అశ్వసహితుడవయి, అనేక యజ్ఞములకు విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రుడు మానవహితకారి. సర్వజ్ఞుడు. సుందర అశ్వవంతుడు. నిర్భయుడు. అతనిని సోమాభిషవకారులు ఆహ్వానింతురు. అప్పుడు అతడు యజ్ఞమునకు రావలెను. ఇంద్రుని సోమాభిషవకారులు స్తుతింతురు. అతడు వీర మరుత్తుల యుక్తుడయి హృష్టుడు అగును.

3. స్తోతలారా ! ఇంద్రుని పరిపూర్ణుని చేయవలసి ఉన్నది. సంతృప్తుని చేయవలసి ఉన్నది. అందుకుగాను ఇంద్రుని చెవిన పడునట్లు స్తోత్రములు సకల దిశలందు ఉచ్చరించుడు. సోమరసమున తడిసిన బలవంతుడగు ఇంద్రుడు మా ధనమునకుగాను శోభన తీర్థములను భయరహితములను చేయును.

4. ఇంద్రుడు వజ్రబాహువు. అతని వశమున వందల, వేల అశ్వములు ఉన్నవి. అతడు వానిని రథము నడుపుటకు సిద్ధము చేయును. యాచకుడు, మేధావి. ఆహ్లాదకారి, స్తవకారియగు యజమానిని రక్షించుటకు సాగును.

5. ఇంద్రా ! నీవు ధనికుడవు. దీప్తివిశిష్టుడవు. స్తుతియోగ్యుడవు. అన్నవిశిష్టుడవు. మేము నీ స్తోతలము. మేము నీ రక్షణలందు ఉన్నాము. మేము మేధావులము. నీవు ధన దానము చేయునపుడు నిన్ను భజింతుము.

ముప్పదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రుడు, ఉష ఛందస్సు - 8, 24 అనుష్టుప్,
మిగిలినవి గాయత్రి.

1. వృత్రనాశక ఇంద్రా ! లోకమున నిన్ను మించిన ఉత్కృష్టుడుగాని ప్రశస్తుడుగాని లేడు. నీవలె లోకమున ప్రసిద్ధుడు అయినవాడు మరొకడు లేడు.

2. ఇంద్రా ! సర్వత్ర వ్యాప్త చక్రము శకటమును అనుసరించును. అట్లే ప్రజలు నిన్ను అనుసరించెదరు. నీవు నిజముగా గొప్పవాడవు. గుణముల వలన ప్రఖ్యాతుడవు.

3. జయముకోరిన సమస్తదేవతలు బలరూపమున నీ సాయము పొందినారు. అసురులతో యుద్ధము చేసినారు. అందుకొఅకే రాత్రింబవళ్ళు నీవు శత్రువును వధించినావు.

4. ఇంద్రా ! నీవు యుద్ధమున యుద్ధకారి 'కుత్సుడు' అతని సహాయకులకొఅకు గాను సూర్యుని రథచక్రమును అపహరించినావు.

5. ఇంద్రా ! నీవు యుద్ధమున ఒంటరిగా దేవతలను బాధించు సకల రాక్షసులతో యుద్ధము చేసినావు. హింసకులను వధించినావు.

6. ఇంద్రా ! 'ఏతశు'ని కొఅకు యుద్ధమున సూర్యుని హింసించినావు. ఆ యుద్ధమున 'ఏతశు' ని రక్షించినావు.

7. ఇంద్రా ! ఆవరించిన అంధకారమును హతమార్చినావు. తదనంతరము నీవు క్రోధవంతుడవు అయినావా? ఈ అంతరిక్షమున, పట్టపగలు, నీవు దాసుపుత్రుడు వృత్రుని వధించినావు.

8. ఇంద్రా ! నీవు బలమును సమర్ధయుక్తము చేసినావు. హననాభిలాషిణి, ద్యులోక దుహిత ఉషను వధించినావు.

9. ఇంద్రా ! నీవు ద్యులోక దుహిత, పూజనీయ ఉషను పిండికొట్టినావు.

10. అభీష్టవర్షీ ! ఇంద్రా ! నీవు ఉష శకటమును భగ్నపరచినావు. అప్పుడు ఉష భీతిల్లినది. విరిగిన రథమునుంచి దూకినది.

11. ఇంద్రుడు చూర్ణము చేసిన ఉష రథము 'విపాశ' నదీతీరమున కూలినది. శకటము విరిగిపడగా ఉష దూరదేశమునకు పారిపోయినది.

12. ఇంద్రా ! నీవు నీ బుద్ధిబలమున సమస్త జలములను ప్రవహించు నదులను భూమిమీద స్థాపించినావు.

13. ఇంద్రా ! నీవు వర్షకారివి. నీవు 'శుష్ణ' ని నగరములను ధ్వంసము చేసినావు. అతని ధనమును దోచినావు.

14. ఇంద్రా ! నీవు 'కులితర' పుత్రుడు దాసుడగు శంబరుని అనేకపర్వతముల మీదినుంచి బోర్లపడవేసి చంపినావు.

15. ఇంద్రా ! చక్రపు చతుర్దిక్ స్థిత శంకువలె ఉండిన 'విర్చి' దాసుని చతుర్ధిక్ స్థిత అయిదువందల వేల సంఖ్యగల అనుచరులను విశేషరూపమున వధించినావు.

16. శతక్రతువగు ఇంద్రుడు 'అగ్రు' పుత్రుడు 'పరావృతు'ని స్తోత్ర భాగస్వామిని చేసినాడు.

17. యయాతి శాపమున అనభిషక్తులయిన ప్రసిద్ధరాజులు 'యదు, తుర్వసు' లను శచీపతి, విద్వాంసుడగు ఇంద్రుడు అభిషేక యోగ్యులను చేసినాడు.

18. ఇంద్రా ! నీవు 'సరయు' నదికి ఆవల ఉండు ఆర్యత్వాభిమాని 'అర్ణ', 'చిత్రరథ' నామక రాజులను వధించినావు.

(ఆర్యత్వాభిమానినౌ సన్తావపి ఇంద్ర విషయభక్తిశ్రద్ధా రహితా విద్యర్థః అని శాయణుడు. ఆర్యత్వ అభిమానులే అయినప్పటికి ఇంద్రుని విషయమున భక్తిశ్రద్ధలు లేనివారని అర్థము)

19. వృత్రహంతా ! బంధువులు సహితము వదులుకున్న గ్రుడ్డి, కుంటివానికి కళ్లు, కాళ్లు ప్రసాదించినావు. నీవు ప్రసాదించిన సుఖమును నివారించగలవాడు లేడు.

20. ఇంద్రుడు హవ్యదాత, యజమాని దివోదాసునకు శంబరుని పాషాణ నిర్మిత శతసంఖ్యాక నగరములను ఇచ్చినాడు.

21. ఇంద్రుడు దభీతికొఱకుగాను తన స్వశక్తితో ముప్పదివేల రాక్షసులను ఆయుధములతో హతమార్చినాడు.

22. ఇంద్రా ! నీవు ఈ సమస్త శత్రువులను పరాజితులను చేసినావు. శత్రుహింసక ఇంద్రా ! నీవు గోవులను పాలించువాడవు. నీవు యజమానులందరకు సమానముగ ప్రఖ్యాతుడవు.

23. ఇంద్రా ! నీవు నీ బలమును సమర్థయుక్తము చేసినావు. అందువలన నేటికిని ఎవ్వడును నీ బలమును బాధించలేడు.

(సామర్థ్యములేని బలము నిరర్థకము అనుచున్నాడు)

24. శత్రు వినాశక ఇంద్రా ! అర్యమ నీకు మనోహర ధనమును దానము చేయవలెను. దంతహీన పూష నీకు మనోహర ధనమును దానము చేయవలెను. భగుడు నీకు మనోహర ధనమును దానము చేయవలెను.

ముప్పది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రుడు ఛందస్సు -3 పాదివిచ్, మిగిలినవి గాయత్రి.

1. సర్వదా వర్థమానుడవు, పూజనీయుడవు, మిత్రభూషితుడవగు ఇంద్రా ! ఏ తర్పణము నిన్ను మాకు అభిముఖముగా తీసికొనిరాగలదు? ఎట్టి ప్రజ్ఞాయుత శ్రేష్ఠ కర్మ నిన్ను మాకు అభిముఖముగా తీసికొని వచ్చును?

2. ఇంద్రా ! పూజనీయము, సత్యభూతము, హర్షకారక సోమములందు ఏ సోమరసము నిన్ను శత్రుధనము నష్టపరచుటకు సన్నద్ధము చేయును?

3. ఇంద్రా ! నీవు స్నేహ స్వరూపులగు స్తోతలకు రక్షకుడవు. నీవు అనేక రక్షణలయుక్తుడవయి మాముందునకు విచ్చేయుము.

4. ఇంద్రా ! మేము నీ అనుయాయులము. నీవు మానవుల స్తుతులకు ప్రసన్నుడవు అగుము. మా వద్దకు వృత్తాకార చక్రమువలె విచ్చేయుము.

5. ఇంద్రా ! నీవు యజ్ఞమునకు నీ స్థానమును తెలిసి విచ్చేతువు. మేము సూర్యసహితముగ నిన్ను భజింతుము.

6. ఇంద్రా ! మేము రచించిన స్తుతులు చేసిన సత్కర్మలు ముందునీకు చెందును. అనంతరము సూర్యునకు చెందును.

7. ఇంద్రా ! నీవు కర్మపాలకుడవు. జనులు నిన్ను ధనవంతుడవు, స్తోతలకు అభీష్టప్రదుడవు, దీప్తిమంతుడవు అందురు.

8. ఇంద్రా ! స్తుతికర్తలు సోమాభిషవ కర్తలగు యజమానులకు క్షణమాత్రమున ధనప్రదానము చేతువు.

9. ఇంద్రా ! బాధక రాక్షసాదులు నీ "శతంచనరాధః" శతపరిమిత ధనమును నివారించజాలరు. శత్రువులను హింసించు నీ బలమును నివారించజాలరు.

10. ఇంద్రా ! నీ శతసంఖ్యాక, సహస్రసంఖ్యాక రక్షణలు నీ అభిమానము మమ్ము రక్షించవలెను.

11. ఇంద్రా ! నీవు ఈ యజ్ఞమున మమ్ము నీ మిత్రులను అవినాశ్యము, దీప్తిమంతమగు ధనమునకు భాగస్వాములను చేయుము.

12. ఇంద్రా ! నీవు నిత్యము మమ్ము మహాధనము ద్వారా రక్షింపుము. నీ సమస్త రక్షణలతో రక్షింపుము.

13. ఇంద్రా ! నీవు శూరునివలె నూతన రక్షణద్వారా మా గోవులను, గోవుల నివాస స్థానములను వర్ధిల్లచేయుము.

14. శత్రునివారకము, దీప్తిమంతము, వినాశరహితము, గోయుక్తము, అశ్వయుక్తమగు ఇంద్రుని రథము సర్వత్ర సంచరించవలెను. ఆ రథ సహితముగా, ఇంద్రా ! మమ్ము రక్షింపుము.

15. సర్వప్రేరక ఆదిత్యా ! నీవు సేచన సమర్థమగు ద్యులోకమును ఉపరితలమున స్థాపించినావు. అట్లే దేవతలలో మా యశస్సును ఉన్నతము చేయుము.

ముప్పది రెండవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, అతని అశ్వద్వయము, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్రా ! నీవు ఘనుడవు. శత్రుహింసకుడవు. నీవు త్వరత్వరగా మావద్దకు విచ్చేయుము. మహారక్షణల యుక్తుడవయి మా వద్దకు విచ్చేయుము.

2. ఇంద్రా ! నీవు పూజనీయుడవు. భ్రమణశీలుడవు. మాకు అభీష్ట ప్రదాతవు. విచిత్ర కర్మ యుక్తులు జనులు. వారి రక్షణకుగాను నీవు ధనమును ప్రసాదించుము.

3. ఇంద్రా ! నీ సాంగత్యముగల కొద్దిమంది యజమానుల ఉత్పాతకారకులు, వర్ధమానులగు శత్రువులను నీ బలమున నష్టపరతువు.

4. ఇంద్రా ! మేము యజమానులము. నీ సాంగత్యముగలవారలము. మేము నిన్ను అత్యధికముగా స్తుతింతుము. నీవు మా అందరిని విశేషరూపమున రక్షింపుము.

5. వజ్రధర ఇంద్రా ! నీవు మనోహరము, అనిందితము, అప్రతిహతమగు రక్షణలతో మావద్దకు విచ్చేయుము.

6. ఇంద్రా ! మేము నీవంటి గోయుక్త దేవతల సఖులము. విశేష అన్నమునకుగాను నీతో కూడుదుము.

7. ఇంద్రా ! నీవు ఒక్కడవే గోయుక్త అన్నమునకు స్వామివి. కావున మాకు అశేష అన్నము ప్రసాదించుము.

8. స్తుతియోగ్యుడవగు ఇంద్రా ! నీవు స్తుతుడవు అగుదువు. స్తోతలకు ధనము ప్రసాదించవలెను అనుకొందువు. అప్పుడు ఏ ఒక్కడు దానిని అడ్డజాలడు.

9. ఇంద్రా ! నీవే లక్ష్యముగా గోతమ నామక ఋషి-తనకు విశేష అన్నము, ధనమునకుగాను స్తుతివాక్యముల ద్వారా నిన్ను స్తుతించినాడు.

10. ఇంద్రా ! నీవు సోమపానము చేతువు. హృష్టుడవగుదువు. అసురుల సమస్త నగరములకు చేరుదువు. వానిని భగ్నము చేయుదువు. ఇంద్రా ! స్తోతలమగు మేము అదిగో అదే నీ వీర్యమును కీర్తింతుము.

11. ఇంద్రా ! నీవు స్తుతియోగ్యుడవు. నీవు విశేష బలమును ప్రదర్శించినావు. ప్రాజ్ఞులు సోమాభిషవానంతరము అట్టి నీయొక్క విశేషబలములను సంకీర్తన చేయుదురు.

12. ఇంద్రా ! గోతమగణములు స్తోత్రవాహకులు. వారు స్తోత్రముల ద్వారా నిన్ను వర్ధిల్లసేతురు. వారికి పుత్ర, పౌత్రాదియుక్తమగు అన్నమును దానము చేయుము.

13. ఇంద్రా ! నీవు సర్వ యజమానులకు సామాన్య దేవతవు. అయినను స్తోతలము నిన్ను ఆహ్వానింతుము.

14. నివాసప్రద ఇంద్రా ! మాయజమానుల అభిముఖముగా విచ్చేయుము. నీవు సోమరూప అన్నమున హృష్టుడవగుము.

15. ఇంద్రా ! మేము నీ స్తోతలము. మా స్తోత్రములు నిన్ను మా వద్దకు తేవలెను. నీ అశ్వద్వయమును మాకు అభిముఖముగా తిప్పుము.

16. ఇంద్రా ! నీవు మా పురోడాశమును భక్షింపుము. స్త్రీ లోలుడు స్త్రీల మాటలనే సేవించును. అట్లే నీవు మా స్తుతి వాక్యములను సేవింపుము.

17. మేము స్తోతలము. ఇంద్రుని వద్దకు చేరినాము. శిక్షితములు, శీఘ్రగాములు, సహస్రసంఖ్యాక అశ్వములను యాచించుచున్నాము. శతసంఖ్యాక సోమకలశములను యాచించుచున్నాము. అపరిమిత కలశ యజ్ఞమును యాచించుచున్నాము.

18. ఇంద్రా ! మేము నీ శత-సహస్ర సంఖ్యాక గోవులను మావైపు మళ్లింతుము. మాకు ధనము నీవద్ద నుంచే రావలెను.

19. ఇంద్రా ! మేము నీనుంచి నూరుకుండల బంగారము తీసికొందుము. శత్రుహింసక ఇంద్రా ! నీవు సహస్రప్రదుడవు అగుదువు.

20. ఇంద్రా ! నీవు బహుప్రదుడవు. నీవు మాకు మరింత ధనము దానము చేయుము. అల్పధనము ఇవ్వకుము. నీవు మాకు విశేష ధనము ఇవ్వ ఇచ్ఛగింతువు. కావున నీవు విశేష ధనము తీసికొని రమ్ము.

21. వృత్రహంత ఇంద్రా ! నీవు బహుప్రదుడవు. అనేకమంది యజమానులలో విఖ్యాతుడవు. నీవు మమ్ము ధనభాగస్వాములను చేయుము.

22. ప్రాజ్ఞుడవగు ఇంద్రా ! మేము నీ పింగళ వర్ణ అశ్వద్వయమును ప్రశంసింతుము. గోప్రదా ! నీవు స్తోతలను నష్టపరచవు. నీవు నీ అశ్వద్వయమున మా గోవులను నష్టపరచకుము.

23. ఇంద్రా ! నీ అశ్వద్వయము దృఢము, నవము, క్షుద్రద్రుమాఖ్య స్థానమున నిలిచిన అందమయిన సాలభంజికలవంటిది. నీ పింగళవర్ణ అశ్వద్వయము యజ్ఞమున శోభిల్లును.

24. ఇంద్రా ! మేము ఎద్దులబండి మీద వెళ్లినను, పాదచారులమయినను నీ అహింసక పింగళవర్ణ అశ్వద్వయము మాకు శుభంకరము కావలెను.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకము, నాల్గవ మండలమున ఆరవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఏడవ అధ్యాయము నాలుగవ అనువాకము

ముప్పది మూడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఋభువులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మేము యజమానులము. ఋభువులవద్దకు దూతవలె స్తుతివాక్యమును పంపుదుము. మేము వారిని సోమ ఉపస్తరణకుగాను పాడి ఆవును యాచింతుము. ఋభువులు వాయువు వంటి గమనము కలవారు. వారు లోకోపకార కార్యములు చేయువారు. వారు వేగవంతమగు అశ్వముపై క్షణమాత్రమున అంతరిక్షమున వ్యాపించగలరు.

2. ఋభువులు తలిదండ్రులకు పరిచర్యలు చేసినారు. వారిని యువకులను చేసినారు. చమస నిర్మాణాది అన్యకార్యములను చేసినారు. సన్మానితులు అయినారు. వారికి ఇంద్రాది దేవతల మైత్రీలాభము కలిగినది. ఋభుగణములు ధీరులు. ప్రకట మనస్కులు. వారు యజమానుల కొఱకు పుష్టిని దాల్తురు.

3. ఋభువుల తలిదండ్రులు ఎండిన పుల్లలవలె జీర్ణశరీరులు అయినారు. మంచము పట్టినారు. అట్టివారిని ఋభువులు నిత్యయవ్వనులను చేసినారు. 'వాజ', 'విభు' 'ఋభువులు' లు ఇంద్ర సహితులయి సోమపానము చేయవలెను. మా యజ్ఞము రక్షించవలెను.

4. ఋభువులు సంవత్సర పర్యంతము చనిపోయిన గోవును కాపాడినారు. ఆ గోవు మాంసమును సంవత్సర పర్యంతము అవయవ యుక్తము చేసినారు. సంవత్సర పర్యంతము దాని శరీర సౌందర్యమును రక్షించినారు. ఈ సకల కార్యముల వలన వారికి దైవత్వము లభించినది.

5. "ఒక చమసామును రెండు చేతము" పెద్ద ఋభువు అన్నాడు. రెండవవాడు విభు "మూడు చేతము" అన్నాడు. చివరివాడు వాజుడు "నాలుగు విధముల చేతము" అన్నాడు. ఋభువుల గురువు "త్వష్ట". అతడు ఋభువులారా చతుష్కరణరూప విద్యను అంగీకరించినాడు.

6. మనుష్య రూప ఋభువులు సత్యము పలికినారు. ఏలననగా వారు పలికినదే అయినది. అప్పుడు ఋభువులకు తృతీయ సవనగత సుధలో భాగము లభించినది. ఎండవలె దీప్తిమంతములగు నాలుగు చమసములను త్వష్ట చూచినాడు. వాటిని కోరినాడు. అంగీకరించినవాడు.

7. సూర్యుని గృహము దాగనిది. ఋభుగణములు ఆర్ద్రనుండి వర్షకారకములగు పన్నెండు నక్షత్రములందు సూర్యగృహమున సుఖముగా నివసించినారు. అప్పుడు వారు వర్షము కలిగించినారు. చేలను సస్యశ్యామలము చేసినారు. నదులను ప్రవహింప చేసినారు. జలరహిత స్థలములందును ఓషధులు ఫలించినవి. దిగువన నీరు చేరినది.

8. ఋభువులు సుచక్రము మరియు చక్రవిశిష్టమగు రథమును నిర్మించినారు. విశ్వప్రేరకము, బహురూప ధేనువును ఉత్పన్నము చేసినారు.

9. ఋభువుల అశ్వ, రథాది నిర్మాణకార్యమును దేవతలు ఆమోదించినారు. ఇంద్రాది దేవతలు వారి కార్యములకుగాను వారికి వరములు ఇచ్చినారు. ప్రసన్నులు అయినారు. శోభన వ్యవహారి కనిష్ఠ 'వాజుడు' దేవతలందరికి బంధువయినాడు. జ్యేష్ఠ 'ఋభువు' ఇంద్రునకు బంధువయినాడు. మధ్యవాడు 'విభుడు' వరుణుని బంధువయినాడు.

10. ఋభువులు అశ్వద్వయమును ప్రజ్ఞవలనను స్తుతులద్వారాను ఉత్సాహపరచినారు. ఆ అశ్వద్వయమును ఇంద్రుని రథమునకు జతచేసినారు. అట్టి ఋభువులు మాకు శుభములు కాంక్షించవలెను. మిత్రులవలె ధనము, బలము గోవులు మున్నగు ధనమును ప్రసాదించవలెను.

11. ఋభువులారా ! మీరు చమసాదులను నిర్మించినారు. అందుకు దేవతలు సంతసించినారు. తృతీయ సవనమున మీకు సోమపానమును, అందువలన కలుగు హర్షమును ప్రసాదించినారు. దేవతలు తేజోయుక్తులనుకాక మరొకరిని మన్నించరు. ఈ తృతీయ సవనమున నిశ్చయముగా మాకు ధనము దానము చేయుడు.

ముప్పది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఋభువులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఋభు, విభు, వాజ, ఇంద్రులారా ! రత్నదానము చేయుటకుగాను మీరు మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. నేడు వాగ్దేవి మీకు సోమాభిషవ సంబంధ ప్రీతిని ప్రదానము చేయనున్నది. కావున మీకు సోమజనిత హర్షము కలుగును.

2. ఋభువులారా ! మీరు అన్నమువలన శోభించువారు. ముందు మానవులుగా జన్మించినారు. అనంతరము మీకు దేవత్వము ప్రాప్తించినది. ఇప్పుడు మీరు దేవతల సహితముగా ఆనందించుడు. హర్షకారకమగు సోమము, స్తుతులు మీ కొఱకు ఏకత్రితమైనవి. మీరు మా కొఱకు పుత్ర, పౌత్ర విశిష్ట ధనమును ప్రేరేపించుడు.

ఋభువులారా ! ఈ యజ్ఞము మీ కొఱకు చేయబడుచున్నది. మీరు మానవులవలె దీప్తిశాలురయి యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. సోమము మీవద్దకు చేరును. మీరు ప్రథమ ఉపాస్యులు **"అగ్రియోతవాజాః"**

3. ఋభువులారా ! మీ అనుగ్రహమున ఈ తృతీయ సవనము రత్నదానయోగ్యుడు, పరిచర్యకారి, హవ్యదాత యజమాని కొఱకు కావలెను. ఈ తృతీయ సవనమున మీ హర్షోల్లాసమునకుగాను విశేషసోమము సమర్పించుచున్నాము. మీరు ఆ సోమమును పానము చేయగలరు.

4. ఋభువులారా ! మీరు నేతలు. మహా ధనమును స్తుతించుచు మా వద్దకు విచ్చేయుడు. దివసాంతమున కొత్తగా ఈనిన ఆవులు ఇంటిదోవ పట్టును. అట్లే తృతీయ సవనమున ఈ సోమరసము పానము కొఱకు మీ వద్దకు చేరును.

5. బలవంతులారా ! మిమ్ము స్తోత్రముల ద్వారమున ఆహ్వానించుచున్నాము. ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు. మీరు ఇంద్ర సంబంధులు, మేధావులు. ఇంద్ర సహితులయి ప్రీతులగుదురు. మీరు ఇంద్రసహితులయి రత్నదానము

చేయుచు, మధుర సోమరస పానము చేయండి.

6. ఇంద్రా ! నీవు వరుణుని వెంట సోమప్రీతి యుక్తుడయి సోమపానము చేయుము. స్తుతి యోగ్యుడవగు ఇంద్రా ! నీవు మరుత్తులవెంట ప్రథమ పానకారులు, రత్నదాతలు ఋభువుల వెంట, దేవ పత్నుల వెంట సోమపానము చేయుము.

7. ఋభువులారా ! ఆదిత్యులతోకలసి ఆనందించుడు. పర్వములందు అర్చమాన దేవవిశేషుల వెంట దేవతల హితకరుడు సవితవెంట రత్నదాతలు నద్యాభిమానులగు దేవతలతో కలిసి ఆనందించండి.

8. ఋభువులారా ! మీరు రథ నిర్మాణాది కార్యములతో అశ్వద్వయమును ప్రీతిల్ల చేసినారు. మీ తలిదండ్రులను యవ్వనులను చేసినారు. గోవును, అశ్వమును నిర్మించినారు. దేవతల కొఱకు 'అంసత్రా', కవచమును సిద్ధముచేసినారు. ద్యావాపృథ్వులను విడగొట్టినారు. మీరు వ్యాప్తులు, నేతలు, సుందర అపత్యప్రాప్తి సాధనరూప. కార్యములు నిర్వహించినారు.

9. ఋభువులారా ! సోమపానమునకు మీరే ప్రథమ స్థానము.

10. ఋభువులు గోవిశిష్టులు. అన్నవిశిష్టులు. పుత్ర పౌత్ర విశిష్టులు. నివాసయోగ్య గృహాది ధనయుక్తులు. బహు అన్నవంతులు, ధనప్రశంసకులు. ప్రథమ సోమపానకారులు. వారు తృప్తి చెందవలెను. మాకు ధనదానము చేయవలెను.

11. ఋభువులారా ! మీరు వెళ్లిపోవద్దు. మీకు అలసట కలుగనీయుము. మీరు ఆనందితులగుడు. రమణీయ ధనదానము చేయుటకుగాను ఈ యజ్ఞమున ఇంద్రసహితులయి హృష్టులు కండు. మరుత్తులతోను, అన్యోన్య దీప్తిమంత దేవతల సహితులయి హృష్టులు కండు.

ముప్పది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఋభువులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. బలపుత్రులు, సుధన్వపుత్రులగు ఋభువులారా ! మీరందరు ఈ తృతీయ సవనమునకు విచ్చేయుడు. వెనుకాడరాదు. ఈ సవనమున మాదకసోమము రత్నదాత ఇంద్రుని పిదప మీవద్దకు చేరవలెను.

2. ఋభువులారా ! మీరు కార్యము సాధించు తలంపున మీ హస్త నైపుణ్యమున ఒక చమసమును చతుర్థ (నాలుగు)గా చేసినారు. అభిషుత సోమపానము చేసినారు. మీ రత్నదానము ఈ తృతీయ సవనమున నన్ను

చేరవలెను.

3. ఋభువులారా ! మీరు చమసమును చతుర్థము చేసినారు. అప్పుడు "మిత్రమా ! అగ్నీ ! అనుగ్రహించుము" అన్నారు. అంతట అగ్ని అన్నారు :-

"వాజగణమా ! ఋభుగణమా ! మీరు హస్తకుశలురు, మీరు అమరత్వ స్వర్గ మార్గమున పయనించుడు"

4. ఋభువులు తమ హస్త కౌశలమున చమసమును నాలుగు చేసినారు. ఆ చమసము అటువంటిది? ఋత్విక్కులారా ! హర్షమునకుగాను సోమాభిషము చేయుడు. ఋభువులారా ! మీరు మధుర సోమరసపానము చేయుడు.

5. ఋభువులారా ! మీరు రమణీయ సోమవంతులు. మీరు కర్మద్వారా మాతాపితరులను యవ్వనులను చేసినారు. కర్మ ద్వారా చమసమును దేవపాన యోగ్యము చేసినారు. కర్మ ద్వారా శీఘ్రగామి ఇంద్రునకు అశ్వద్వయమును సమకూర్చినారు.

6. ఋభువులారా ! మీరు అన్నవంతులు. మీకు హర్షము కలిగించుటకుగాను యజమాని సాయంత్రము తీవ్ర సోమమును అభిషవించును. మీరు దానిని స్వీకరించుడు. హృష్టులు కండు. యజమానికి బహుపుత్రయుక్త ధనమును సమకూర్చుడు.

7. హరి విశిష్ట ఇంద్రా ! ఉదయ సవనమున అభిషుత సోమపానము చేయుము. మధ్యాహ్న సవనము కేవలము నీదే అగును. శోభన కర్మల వలన నీవు మైత్రి చేసిన రత్నదాతలగు ఋభువులవెంట సాయం సవనమున సోమపానము చేయుము.

8. ఋభువులారా ! మీరు సత్కార్యములు చేసి దేవతలయినారు. శ్రేనమువలె ద్యులోకమున నిలవండి. ధనదానము చేయండి. సుధన్వ పుత్రులారా ! మీరు అమరులు. "సుధన్వానా అభవత్కా మృతాసః"

9. సుహస్తులగు ఋభువులారా ! తృతీయ సవనము సోమదాన యుక్తము. మీరు దానిని మీ శోభన కర్మయుక్తము చేసి అలంకరించుడు. విచ్చేయుడు. ఉన్మత్త ఇంద్రియములతో అభిషుత సోమపానము చేయుడు. "మదేభిరిన్ద్రియేభిః పిబధ్వమ్"

ముప్పది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత- ఋభువులు ఛందస్సు - 9 త్రిష్టుప్, మిగిలినవి జగతి.

1. ఋభువులారా ! మీ కార్యములు స్తుతియోగ్యములు. మీరు అశ్వినులకు రథము ఇచ్చినారు. అది మూడు చక్రములది. గుఱ్ఱములు, పగ్గములు లేక అంతరిక్షమున విహరించును. అది ఘనకార్యము. దానివలనను రథ నిర్మాణ రూప మహత్కార్యము వలనను మీ దేవత్వము ప్రఖ్యాతమయినది.

2. ఋభువులారా ! మీరు నిర్మల అంతఃకరణులు. మీరు మీ ఆలోచనతో సువర్తన చక్రముగల అకుటిల రథమును నిర్మించినారు. మేము, మిమ్ము సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

3. వాజ, ఋభు, విభువులారా ! మీ వృద్ధులు, జీర్ణ దేహులగు మాతా పితరులను నిత్యయవ్వనులను సంచలనశీలురను చేసినారు. మీ యొక్క ఆ మహాత్మ్యము దేవతలలో ప్రఖ్యాతమయినది.

4. ఋభువులారా ! మీరు ఒక్క చమసమును నాలుగు భాగములుగా విభజించినారు. గోవును చర్మమున పూరించినారు. అందువలననే మీరు దేవతలందు అమరత్వము పొందినారు. మీ ఈ కార్యములు ప్రశంసనీయములు.

5. వాజులతో ఋభువులు విఖ్యాతులు. వారు సృష్టించిన ధనము ప్రధానము. అధిక అన్న విశిష్టము. ఆ ధనము ఋభువులవద్ద నుండి మా వద్దకు రావలెను. ఋభువులు చేసిన రథము యజ్ఞమున విశేషరూపమున ప్రశంసనీయము.

6. వాజి, విభు, ఋభువులు రక్షించినవాడు బలవంతుడు, రణకుశలుడు అగును. అతడు ఋషియై స్తుతియుక్తుడు అగును. శూరుడయి శత్రువులను జయించును. యుద్ధమున దుర్ధర్షుడు అగును. ధనము, పుష్టి, పుత్ర పౌత్రాదులు కలవాడు అగును.

7. ఋభువులారా ! మీరు అత్యుత్కృష్ట దర్శనీయ రూపములు ధరింతురు. మేము మీ కొఱకు యోగ్యమగు స్తవమును రచించినాము. మీరు దీనిని స్వీకరించుడు. మీరు ధీమంతులు. కవులు. జ్ఞానవంతులు. స్తోత్రములను మేము మీకు నివేదింతుము.

8. ఋభువులారా ! మా స్తుతుల కొఱకుగాను మీరు మానవులకు హితకరములగు సమస్త పదార్థములను తెలిసికొని వానిని పూరింపుడు. మాకు దీప్తిమంతము, బలవర్ధకము మరియు బలవంతుడైన శత్రుశోషకమగు ధనమును, అన్నమును సమకూర్చుము.

9. ఋభువులారా ! మీరు మా యజ్ఞమునకు ప్రీతి పూర్వకముగ విచ్చేయుడు. మాకు పుత్ర,పౌత్రాదులను, యజ్ఞధనమును, భృత్యాదియుక్త యశస్సంపదను సమకూర్చుడు. మేము ఇతరులను అతిక్రమించగల రమణీయ అన్నమును ప్రసాదించుడు.

ముప్పది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఋభువులు ఛందస్సు 1-4 త్రిష్టుప్, 5-8 అనుష్టుప్.

1. మనోహరములగు ఋభువులారా ! మీరు దినములను సుదినములు చేయుటకు మానవుల యజ్ఞములను వహింతురు. అట్లే దేవమార్గము ద్వారా మా యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

2. ఈ యజ్ఞము మీ హృదయములకు మనసులకు ప్రీతిదాయకము కావలెను. ఘృత మిశ్రితమగు సోమరసము మీ హృదయములకు చేరవలెను. అభిషుత సోమరసము మిమ్ము వరించుచున్నది. సోమరసము మిమ్ము సత్కర్మలకు ప్రోత్సహించవలెను.

3. వాజులారా ! ఋభువులారా ! సవన త్రయోపేత దేవతలకు హితకరమగునది సోమము. దానిని మీ కొఱకు సిద్ధము చేసినాము. సోమయుతులగు ప్రజల మధ్య మేము మనువువలె విశేష దీప్తిమంతులము అగుదుము. మీకు సోమము సమర్పింతుము.

4. ఋభువులారా ! మీ అశ్వములు బలమయినవి. మీ రథములు దీప్తిమంతములు. మీ దవడలు ఇనుమువంటి గట్టివి. మీరు అన్నవంతులు. దానవంతులు. మీరు ఇంద్రపుత్రులు. బలపుత్రులు. మీ హర్షమునకుగాను తృతీయ సవనము ఏర్పాటు చేయబడినది.

5. ఋభువులారా ! మేము అత్యంత బుద్ధిశాలి ధనమును ఆహ్వానించుచున్నాము. యుద్ధమున అత్యంత బలశాలి రక్షణను ఆహ్వానించుచున్నాము. దానశీలురు, అన్నవంతులు, ఇంద్రవంతులు, ఇంద్రియవంతులగు మిమ్ము సర్వదా ఆహ్వానించుచున్నాము.

6. ఋభువులారా ! మీరు, ఇంద్రుడు రక్షించినవాడు శ్రేష్ఠుడు అగును. అతడు కర్మవలన ధనవంతుడు అగును. అతడు యజ్ఞమున అశ్వవంతుడు అగును.

7. ఋభువులారా ! మాకు యజ్ఞమార్గము ప్రజ్ఞాపితము చేయుడు. మీరు మేధావులు. మీరు స్తుతులయినపుడు సమస్త దిశలను ఉత్తీర్ణము చేయు సమర్థులు అగుదురు.

8. వాజులారా ! ఋభువులారా ! ఇంద్రా ! అశ్వద్వయమా ! మేము మిమ్ము స్తుతించువారలము. మాకు ధనము దానము చేయుటకుగాను మీరు విశేష ధనమును, అశ్వములను తెండు.

ముప్పది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - దధిక్రుడు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ద్యావాపృథ్వులారా ! 'త్రసదస్యుడు' దాత. రాజు అతడు మీవలన అనేక ధనములు పొందినాడు. యాచక మానవులకు దానము చేసినాడు. మీరు అతనికి అశ్వములను, పుత్రులను, దస్యులను, హతమార్చుటకు ఉగ్ర అస్త్రములను ప్రదానము చేసినారు.

2. గమనశీలుడు, శత్రునిరోధకుడు, సమస్త మానవ రక్షకుడు, సుందరగామి, దీప్తి విశిష్టుడు, శీఘ్రగామి, బలశాలియగు రాజువలె శత్రువినాశకుడగు దధిక్రుని ద్యావాపృథ్వులు ధరింతురు. (దధిక్ర-అశ్వరూగ్ని)

3. మానవులందరు సంతృప్తులయి దధిక్రుని స్తుతింతురు. అతడు పల్లమునకు పారెడి నీరు వంటి గమనశీలుడు. సంగ్రామాభిలాషి వంటి శూరుడు. కాలినడకన దిశలను లంఘించకోరువాడు. రథగామి. వాయువేగవంతుడు.

4. సంగ్రామమున ఏకత్రితమయిన శత్రువును నిరోధించునట్టివాడు, అత్యంత భోగవాసనలతో సమస్త దిశలందు సంచరించునట్టి వాడు, వేగముగా సాగువాడు, ఆవిర్భిత శక్తిమంతుడగు నట్టి స్తుతికారుడగు యజమాని శత్రువులందరిని తిరస్కరించజాలును.

5. బట్టలు దొంగిలించిన వానిపై మానవులు క్రోధితులు అగుదురు. అట్లే దధిక్రుని సంగ్రామమున చూచి శత్రువులు క్రోధింతురు. పక్షులు తమకన్న దిగువన ఎగురు ఆకలికొన్న డేగను చూచి పారిపోవును. అట్లే అన్నము, పశువుల గుంపులమీదకు పోవు దధిక్రుని చూచి మానవులు పారిపోదురు.

6. దధిక్రుడు అసురసేనలోనికి జొరబడదలచును. రథపంక్తుల సహితుడయి సాగును. అతడు అలంకృతుడు. మనుష్యులకు హితకర అశ్వమువలె శోభాయమానుడు. నోటిలోని కళ్లెమును కరచి పట్టును. తన పదఘట్టనలకు లేచిన ధూళితో దిశలను నింపును.

7. అశ్వము సహనశీలము. అన్నవంతము. సమరకార్యసాధకము. ఋజుగామి. వేగగామి. శత్రుసేవల మధ్యమున అతివేగముగ పరుగులు పెట్టును. దుమ్ములేపి భూమిమీద చల్లును.

8. దధిక్రుడు దీప్తిమంతుడు. శబ్దకారి. వజ్రమువలె హింసకారకుడు. యుద్ధాభిలాషులు అతనిని చూచి గడగడలాడుదురు. అతడు నలువైపులనుంచి వేలమందిమీద ప్రహారము చేసినపుడు భయంకరుడు, దుర్వారుడు అగును.

9. దధిక్రుడు మానవుల కోరికలు తీర్చువాడు. వేగవంతుడు. అతని పరాభవ కారకమగు వేగమును శత్రునాశకమని నరులు నుతింతురు. అతడు వేల సేనలతో సాగును.

10. సూర్యుడు తన తేజమున జలములను ప్రసాదించును. అట్లే దధిక్ర దేవబలమున పంచాకృష్ణులను వర్ధిల్లచేయును. శత సహస్రదాత, వేగవంతుడు, దధిక్రుడు మా స్తుతి వాక్యములను మధుర ఫలసంయుక్తము చేయవలెను.

(దేవ, మానవ, అసుర, రాక్షస, పితరులు పంచాకృష్ణులు)

ముప్పది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి-వామదేవుడు, దేవత-దధిక్రుడు ఛందస్సు - 1-5 త్రిష్టుప్, 6 అనుష్టుప్.

1. దధిక్ర శీఘ్రగామి. మేము త్వరత్వరగా అతనిని స్తుతింతుము. ద్యావాపృథ్వులవద్ద నిలిచి అతనికి తృణము అందింతుము. చీకట్లు తొలగించు ఉష మమ్ము రక్షించవలెను. మమ్ము సమస్త దురితములనుండి దాటించవలెను.

2. మేము యజ్ఞనిర్వాహకులము. అనేకులు ఆశించునట్టి, మహామహుడయినట్టి, కోరికలు తీర్చునట్టి దధిక్రుని మేము స్తుతింతుము. దీప్తిమంతుడగు అగ్నివంటి రక్షకుడు, మానవ ఉపకారకుడు. దధిక్రుని మిత్రావరుణులు ధరించవలెను.

3. ఉష ఉదయించగా, అగ్ని సమిద్ధముకాగా అశ్వరూప దధిక్రుని స్తుతించు యజమానిని మిత్రుడు, వరుణుడు, అదితి సహితుడై దధిక్రుడు నిష్పాపుని చేయును.

4. దధిక్ర అన్నసాధకుడు. బలసాధకుడు. మహామహుడు. స్తోతల కళ్యాణకారుడు. మేము అట్టివాని నామమును స్తుతింతుము. మాకు శుభములు కలిగించుటకు మేము వరుణుని, మిత్రుని, అగ్నిని వజ్రబాహు ఇంద్రుని ఆహ్వానించుచున్నాము.

5. యుద్ధ సన్నద్ధులు, యజ్ఞ ప్రారంభకులు ఉభయులు ఇంద్రునివలె దధిక్రుని ఆహ్వానింతురు. మిత్రావరుణులారా ! మానవులను ప్రోత్సహించు అశ్వరూప దధిక్రను మా కొఱకుగాను ధరించుడు.

6. జయశీలుడు, వ్యాపకుడు, వేగవంతుడగు దధిక్రుని మేము స్తుతింతుము. అతడు మా చక్షురాది ఇంద్రియములను సుగంధ విశిష్టము చేయవలెను. అతడు మా ఆయువును పెంచవలెను.

నలుబదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - దధిక్రుడు ఛందస్సు - మొదటిది త్రిష్టుప్, మిగిలినవి జగతి.

1. మేము మరల మరల దధిక్రుని స్తుతింతుము. సంపూర్ణ ఉష మమ్ము కర్మలకు ప్రేరేపించవలెను. మేము జలము, అగ్ని, ఉష, సూర్య, బృహస్పతి, అంగిర గోత్రోత్పన్న జిష్ణువును స్తుతింతుము.

(జిష్ణువు జయశీలుడని దయానందుడు, దేవత అని శాయణుడు)

2. దధిక్రుడు గమనశీలుడు. భరణకుశలుడు. గోవుల ప్రేరకుడు. పరిచారకులతో నివసించువాడు అతడు అభిలషణీయమగు ఉషఃకాలమున అన్నమును వాంఛించవలెను. శీఘ్రగామి, సత్యశీలుడు, వేగవంతుడు, దధిక్రుడు అన్నమును, బలమును, స్వర్గమును ఉత్పత్తి చేయవలెను.

3. పక్షులు పక్షులగతిని అనుసరించును. అట్లే వేగవంతులగు జనులు-త్వరయుక్తుడు, ఆకాంక్షవంతుడగు దధిక్రుని గతిని అనుసరింతురు. శ్యేన పక్షివలె ధృతగామి, త్రాణకారి దధిక్రుని స్థానమును నలువైపుల నుండి ఏకత్రులయి అందరు అన్నము కొఱకు సాగుదురు.

4. అశ్వరూప దధిక్రుడు కంఠప్రదేశమున, కక్ష ప్రదేశమున, ముఖప్రదేశమున బద్ధుడయి పాదచారిగ శీఘ్రగమనమున సాగును. దధిక్ర అధిక బలవంతుడయి యజ్ఞాభిముఖ కుటిల మార్గమును అనుసరించి సర్వత్ర సంచరించును.

5. హంస-ఆదిత్యుడు-దీప్త ఆకాశమున నిలుచును. వసువు, వాయువు అంతరిక్షమున నిలుచును. హోత-వేదికాగ్ని-గార్హ్వపత్య రూపమున నిలుచును. పూజ్యుడయి గృహమున పాక సాధనాగ్ని నిలుచును.

ఋతము మానవుల మధ్య నిలుచును. వరించ తగిన స్థానమున నిలుచును. యజ్ఞస్థలమున నిలుచును. అంతరిక్షమున నిలుచును.

ఋతము జలములందు, రశ్మలందు, సత్యమునందు, పర్వతములందు ఉత్పన్నమగును.

"నృషద్వర సదృశసద్వ్యోమ సదబ్జా గోజాఋతజా అద్రిజా ఋతమ్"

(**"సర్వే దృశ్యత్వేన సత్యజాతః నహ్యసావింద్రాదివత్ పరోక్షోభవతి. యద్వా ఉదకేషు వైద్యుత రూపేణవ్యాప రూపేణవాజాతః"** అని శాయణుడు. సత్యము సర్వదర్శనీయమై జనించినది. ఇంద్రాదులవలె ఇది పరోక్షముకాదు. ఇది

జలాదులందు విద్యుత్తు మున్నగు రూపమున జనించును.)

"సత్యాజ్ఞాతః" అని దయానందుడు. సత్యము నుండి పుట్టినది.

(ఇక్కడ ఒక విశేషము మనోగోచరమగుచున్నది. ఋతము ఋతమునుండియే జన్మించుచున్నది ! ఋతమునకు తగిన అన్య జన్మస్థానము గోచరించదు. ఇది మదీయ ఆలోచనము)

నలుబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రావరుణులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఇంద్రావరుణులారా ! అగ్ని అమరుడగు హోత. అతనివలె హవిర్యుక్త స్తోత్రముగలవాడెవ్వడు? మీ ఉభయులను గ్రహప్రాప్తుడెవ్వడు? అట్టి స్తోత్రము మా వలన అభిహితమయి, ప్రజ్ఞోపేతమయి, హవిర్యుక్తమయి మీకు హృదయంగమము కావలెను.

2.ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు ప్రసిద్ధులు. మీకు హవిరన్నము అర్పించి మీ స్నేహము, బంధుత్వము కోరు మానవుడు పాపములను నశింపచేయును. సంగ్రామమున శత్రువును నాశనము చేయును. మహారక్షణల ద్వారా ప్రఖ్యాతుడవగును.

3. ప్రసిద్ధులగు ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు స్తోతలకు రమణీయ ధనదాతలు కావలెను. మీరు ఉభయులు యజమాని మిత్రులు కావలెను. మీరు అందించిన అభిషుత సోమము స్వీకరించవలెను. మీరు అన్నవంతులు, హృష్టులు కావలెను. ధనదాతలు కావలెను.

4. ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు ఉగ్రులు. మీరు ఈ శత్రువుమీద దీప్తము, అత్యంత తేజోవంతమగు వజ్రమును విసరుడు. ఈ శత్రువు మాకు దుర్దమనీయుడు, కఠినుడు హింసకుడు అయినాడు. వానిమీద పరాభవ కరమగు మీ బలమును ప్రయోగించుడు.

5. ఇంద్రావరుణులారా ! వృషభము ధేనువునకు ప్రియము చేయును. అట్లే ఈ స్తుతులు మిమ్ము ప్రీతులను చేయును. గడ్డి మున్నగునవి తిని సహస్రధారా మహిమాన్విత గోవు పాలిచ్చును. అట్లే స్తోత్రరూప ధేనువు. మా కోరికల పాలను ప్రసాదించవలెను.

6. ఇంద్రా వరుణులారా ! మీరు రాత్రులందు మాకు రక్షకులు కండు. శత్రువులను హింసించుటకు విచ్చేయుడు. అందువలన మాకు పుత్ర, పౌత్ర లాభము ఉద్వర భూలాభము కలుగవలెను. చిరంజీవులము కావలెను. మాకు

సంతానోత్పత్తి శక్తి కలుగవలెను.

7. ఇంద్రావరుణులారా ! మేము మిమ్ము గోలాభము, ప్రాచీన రక్షణకోరి మీవద్ద మిమ్ములను ప్రార్థించుచున్నాము. మీరు క్షమతాశీలురు, బంధుస్వరూపులు. శూరులు. అత్యంత పూజ్యులు. మేము మిమ్ము. సుఖములను ప్రసాదించు తండ్రివలె సఖ్యము, స్నేహము ప్రార్థించుచున్నాము.

8. ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు శుభంకర ఫలములను ప్రసాదించువారు. యోద్ధ యుద్ధమును కోరును. అట్లే రత్నాభిలాషులగు స్తోత్రములు మిమ్ముకోరును. రక్షాలాభము కొఱకు మీ వద్దకు చేరును. పెరుగు మున్నగునవి సమకూర్చుటకు గోవు సోమము వద్ద ఉండును. అట్లే మా ఆంతరిక స్తుతులు మీ వద్ద నిలుచును.

9. ధనలాభము కొఱకు సేవకులు ధనికులవద్దకు చేరుదురు. అట్లే ధనలాభము కోరునట్టి మాస్తుతులు ఇంద్రా వరుణులను చేరును. భిక్షకస్త్రీలవలె అన్నము అడుగుచు ఇంద్రుని వద్దకు చేరవలెను.

10. ఇంద్రావరుణులు గమనశీలురు కావలెను. నూతన రక్షణయుక్తులు కావలెను. మాముందుకు అశ్వములను, ధనములను పంపవలెను. అప్పుడు మేము అప్రయత్నముగా అశ్వసమూహములకు, రథసమూహములకు, పుష్టి, నిశ్చల ధనములకు స్వాములము అగుదుము.

11. మహా మహులగు ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు మహా రక్షణలతో విచ్చేయుడు. అన్న ప్రాపకమునకుగాను శత్రువుల ఆయుధములు క్రీడించు యుద్ధములందు మీ ఉభయుల అనుగ్రహమున జయించగలము.

నలుబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - పురుకుత్స పుత్రుడు త్రసదస్యుడు. దేవత - 1-6 ఆత్మ;
7-10 ఇంద్రావరుణులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. మేము క్షత్రియులము. సమస్త మానవులకు అధీశులము. మా రాజ్యము రెండు విధములది. సంపూర్ణ దేవగణములు మావారు. అట్లే సమస్త ప్రజలు మావారు. మేము రూపవంతులము. అంతికస్థ వరుణులము. దేవగణములు మా యజ్ఞమును పాలింతురు. మేము మానవులకు సహితము రాజులము.

2. మేము రాజావరుణులము. దేవతలు మా కొఱకే అసుర విఘాతమగు శ్రేష్ఠ బలమును దాల్తురు. మేము రూపవంతులము. అంతికస్థ వరుణులము.

3.మేము ఇంద్రావరుణులము. మా మహత్తు వలన విస్తీర్ణము; దురవగాహ్యము, సురూపములగు ద్యావా-

పృథ్వులము మేమే. మేము విద్వాంసులము. సకల భూతజాతములను ప్రజాపతులవలె ప్రేరేపింతుము. మేము ద్యావాపృథ్వులను ధరింతుము.

4. మేమే సేద్యమునకగు జలమును సేకరించినాము. ఉదకము, ఆదిత్యులకు నివాసభూతమగు ద్యులోకమును ఏర్పరచినాము. జలము నిమిత్తము అదితి పుత్రుడగు ఋతావా యజ్ఞవంతులము అయినాము. క్షితిజాది మూడు లోకములను ఏర్పరచినాము.

5. మేము సుందర అశ్వవంతులము. సంగ్రామేచ్ఛగల నేతలు మమ్ము అనుసరింతురు. వారందరు కూడి యుద్ధములకు మమ్ము ఆహ్వానింతురు. మేము పరాభవించగల శక్తిగలవారలము. మేము యుద్ధమున దుమ్ములేపుదుము.

6. మేము సకల సత్కార్యములు చేసినాము. అప్రతిహత దైవబల యుక్తులము. మమ్ము నివారించగలవాడు లేడు. మమ్ము సోమ సమూహము హృష్టులను చేయును. సమస్త ఉక్థలు హృష్టపను చేయును. అప్పుడు అపార ద్యావాపృథ్వులు చలించును.

7. వరుణా ! నీ పనులను సమస్త భూతజాతములు ఎరుగును. స్తోతా ! వరుణుని స్తుతింపుము.

ఇంద్రా ! నీవు వృత్రాదులను వధించినావు. ప్రసిద్ధుడవయినావు. నీవు అచ్ఛన్నములగు నదులను విముక్తము చేసినావు.

8. దుర్గహ పుత్రుడు పురుకుత్సుడు బంధితుడు అయినంత ఈ పృథ్వికి సప్తర్షులు పాలకులు అయినారు. వారు ఇంద్రావరుణుల అనుగ్రహమున పురుకుత్స పత్నితో యజ్ఞము చేయించి 'త్రసదస్యు' ను కలిగించినారు. త్రసదస్యుడు ఇంద్రునివంటి శత్రునాశకుడు. అతడు దేవతలకు ఊర్ధ్వభూతుడగు ఇంద్రునివంటి వాడు.

9. ఇంద్రావరుణులారా ! ఋషులద్వారా ప్రేరితులరాలయిన పురుకుత్స పత్ని మీ ఉభయులను హవ్యములు స్తుతులద్వారా ప్రసన్నులను చేసినది. అప్పుడు మీరు ఆమెకు శత్రునాశకుడు, అర్ధిదేవరాజు త్రసదస్యుని దానము చేసినారు.

10. ఇంద్రావరుణులారా ! మేము మిమ్ము స్తుతింతుము. ధనము ద్వారా పరితృప్తులమగుదుము. దేవగణములు హవ్యమున పరితృప్తులు కావలెను. గోగణములు తృణాదులతో పరితృప్తులు కావలెను. ఇంద్రావరుణులారా ! మీరు విశ్వహంతలు. మాకు సర్వదా ఆహింసిత ధనమును ప్రసాదించుడు.

ఆలోచనామృతము

1. తొలిసారిగా ఒక కులము క్షత్రియులు కనిపించినారు. వారు తమను దేవతలతో పోల్చుకున్నారు. కాని చివరి మంత్రములందు ఇంద్రావరుణులను కీర్తించినారు.

2. దుర్గహుని పుత్రుడు పురుకుత్సుడు ఏదో ఒక కారణమున బందీ అయినాడు. పురుకుత్సుని భార్య 'పురుకుత్సాని' తనకు సంతానము ప్రసాదించమని సప్తర్షులను ప్రార్థించినది. సప్తర్షులు ఆమెకు ఇంద్రావరుణులను అర్చించమని సలహా ఇచ్చినారు. వారు ఆమెకు త్రసదస్యుని ప్రసాదించినారు.

3. భర్తలేనపుడు ఆమె మరణించనక్కరలేదు. భార్యకు భర్తహక్కులన్నియు సంక్రమించినట్లు తోచుచున్నది.

4. పురుకుత్సానికి యజ్ఞము చేయు హక్కు స్త్రీగా సంక్రమించినదా? భర్తలేనపుడు భర్త హక్కుగా సంక్రమించినదా ఆలోచించవలసి ఉన్నది.

నలుబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - సుహోత్రపుత్రులు పురమీహ్ల - అజమీహ్లులు దేవత- అశ్వినులు, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. యజ్ఞార్హులగు దేవతల మధ్య దీనిని ఎవడు ఆలకించును? ఏ దేవత వందనీయమగు ఈ స్తోత్రమును సేవించును? దేవతల నడుమ ఎవడు ఈ ప్రియతరము, ద్యుతిమంతము, హవ్యయుక్తమగు ఈ సూక్తమును హృదయమున ధరించగలవాడు?

(అందుకు అశ్వినులు మాత్రమే అర్హులని భావము)

2. ఏ దేవత మమ్ము సుఖవంతులను చేయును? ఏ దేవత మా యజ్ఞమున సకల దేవతలను మించి విచ్చేయును? ఎవని రథము వేగవంతము. అశ్వయుక్తము, శీఘ్రగామి అగును? సూర్యపుత్రి ఎవరిని సమ్మానించినది?

(అశ్వినులే అని అర్థము)

3. రేయి గడచిపోగా ఇంద్రుడు తనశక్తిని ప్రదర్శించును. గమనశీలురగు అశ్వినులారా ! అట్లే మీరు ఉభయులు అభిషంవ కాలమున విచ్చేయుడు. మీరు ఉభయులు ద్యులోకమునుంచి విచ్చేసినారు. మీరు దివ్యములగు శోభనగతులందు విశిష్టులు. మీరు చేసిన కార్యములు శ్రేష్టములు. వానిని మించినవి ఏవి?

4. అశ్వినులారా ! మీతో సరితూగగల స్తుతి ఏది? ఏ స్తుతులతో ఆహ్వానించిన మీరు మావద్దకు రాగలరు? మీ మహా

క్రోధమును సహించగలవాడెవ్వడు? మీరు మధురజల సృష్టికర్తలు. శత్రువినాశకులు. మాకు ఆశ్రయ దానము ప్రసాదించుడు. రక్షించుడు.

5. అశ్వినీద్వయమా ! మీ రథము ద్యులోకమున నలువైపుల విస్తారముగ పర్యటించును. అది సముద్రమున మీకు అభిముఖముగా వచ్చును. మీ కొఱకు పండిన యవలతో కూడిన సోమరసము సిద్ధముగా ఉన్నది. మీరు మధుర జల సృష్టికర్తలు. శత్రు వినాశకులు. మీ కొఱకుగాను అధ్వర్యులు మధుర దుగ్ధ సహిత సోమరసము సిద్ధము చేయుచున్నారు.

6. మేఘము లేక జలముల రసముతో మీ అశ్వములు తడసినవి. పక్షులవంటి మీ అశ్వములు దేదీప్యమానములయి పయనించును.

అశ్వినులారా ! మీ రథము ప్రసిద్ధము. ఆ రథముపైననే సూర్యపుత్రి మిమ్ము వరించినది. అది శీఘ్రగామి రథము. అత్యంత కీర్తనీయము.

7. అశ్వినీద్వయమా? ఈ యజ్ఞమున మీరు సదృశ మనస్కులు. మేము స్తుతుల ద్వారా మిమ్ము సంయుక్తులను చేయుదుము. అట్టి శోభన స్తుతి మాకు ఫలప్రదము కావలెను.

ఓ రమణీయ అన్నవంతులగు అశ్వినులారా ! మీరు స్తోతలను రక్షింపుడు. మీ వద్దకు చేరినంతనే మా అభిలాషలు పూర్ణములగును. ఫలించును.

నలుబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - సుహోత్రద్వయము పురుమీహ్లా - అజమీహ్లులు దేవత - అశ్వినులు,
ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అశ్వినులారా ! మీ రథము విఖ్యాత వేగవంతము. గోసంగతము లేక గోప్రదము. మేము ఈ రోజు అట్టి మీ రథమును ఆహ్వానించుచున్నాము. అది సూర్యపుత్రికను ధరించిన రథము. దాని ఆసనము కాష్ఠ బంధురము. అది స్తుతివాహకము. విశాలము. ధనవంతము.

2. అశ్వినీ కుమారులారా ! మీరు దేవతలు. మీరు మీ కార్యములద్వారా ప్రసిద్ధులయిన సౌభాగ్యవంతులు. మీ ఉభయుల దేహములు సోమరస భరితములు. మీ రథమును మహాశ్వములు మహాస్తుతులు వహించును.

3. సోమదాత అగు యజమాని తన రక్షణకొఱకు మీ సోమపానముకొఱకు తన యజ్ఞసంపూర్తికి తన

మానమర్యాదలకుగాను అశ్వినులారా ! మిమ్మే స్తుతించును. ప్రతివాడు మిమ్ము తన యజ్ఞమునకు ఆహ్వానించును. మీకు నమస్కరించును.

4. నాసత్యద్వయమా? మీరు ఇద్దరే కాని బహువిధులు. ఈ యజ్ఞమునకు హిరణ్మయ రథమున విచ్చేయుడు. మధుర సోమరస పానము చేయుడు. మీకు పరిచర్యలు చేయు మాకు రమణీయ ధనము ప్రసాదించుడు.

5. అశ్వినులారా ! మీ రథము శోభనావర్తనము. హిరణ్మయము. దానిమీద మీరు ద్యులోకము నుండి భూలోకమునుండి మావైపునకు విచ్చేయుడు. మిమ్ముకోరుకొను ఇతర యజమానులు మిమ్ము నిలుపరాదు. అడ్డగించరాదు. అందుకే అంతకుముందే మా స్తుతులను సమర్పించుకున్నాము.

6. అశ్వినులారా ! మీరు మా ఉభయులకు పురుమీహ్ల-అజమీహ్లులకు బహుపుత్రయుక్త అనేక ధనములను ప్రసాదించుడు. పురుమీహ్లుని ఋత్విక్కులు స్తోత్రములద్వారా మిమ్ము పొందినారు. అజమీహ్లుని ఋత్విక్కులు సహితము ఆ స్తుతులందు కలిపినారు.

7. అశ్వినీద్వయమా! ఈ యజ్ఞమున మీరు సదృశ మనస్కులు. మేము స్తుతుల ద్వారా మిమ్ము సంయుక్తులను చేయుదుము. అట్టి శోభన స్తుతి మాకు ఫలప్రదము కావలెను.

ఓ రమణీయ అన్నవంతులగు అశ్వినులారా ! మీరు స్తోతలను రక్షింపుడు. మీ వద్దకు చేరినంతనే మా అభిలాషలు పూర్ణములగును. ఫలించును.

నలుబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - అశ్వినులు, ఛందస్సు - 1-6 జగతి, 7 త్రిష్టుప్.

1. ప్రకాశవంతుడగు ఆదిత్యుడు ఉదయించును. అశ్వినులారా ! మీ రథము నలువైపులసంచరించును. మీ రథము నిర్ణీత స్థలమున ఆదిత్యునితో కలియును. మీ రథమున మిథునీభూతమగు త్రివిధ-అశన, పాన, ఖాద్య అన్నములు ఉన్నవి. సోమరస పూర్ణమగు చతుర్థ చర్మమయ పాత్ర శోభిల్లును.

2. ఉష ఉదయించును. అశ్వినులారా ! అప్పుడు త్రివిధ అన్నయుక్తము, సోమ రసోపేతము, అశ్వయుక్తమగు మీ రథము నలుదిశల వ్యాపించిన అంధకారమును దూరము చేయును. సూర్యునివలె వెలుగులను విరజిమ్ముచు ఎదురుగా సాగును.

3. అశ్వినులారా ! మీ నోళ్లు సోమపాన యోగ్యములు. మీరు ఉభయులు మీ నోళ్లతో సోమరస పానము చేయుడు.

సోమరస పానమునకుగాను ప్రియమగు మీ రథమును సన్నద్ధము చేయుడు. ఆ రథము మీద యజమాని గృహమునకు విచ్చేయుడు. మీగమన మార్గమును సోమరస శోభితము చేయుడు. మీరు సోమపూర్ణ చర్మమయ పాత్రను ధరించుడు.

4. మీ అశ్వములు శీఘ్రగాములు. మాధుర్యయుక్తములు. ద్రోహ రహితములు. హిరణ్మయములు. పక్షి విశిష్టములువహనశీలములు ఉషఃకాలమున జాగరణ కారకులు. జలప్రేరకులు. హర్షయుక్తములు. సోమస్పర్శములు. తేనెటీగ తేనెవద్దకు ఏగురీతి మీ అశ్వములమీద మావద్దకు వచ్చెదరు.

5. కర్మలుచేయు అధ్వర్యుగణము అభిమంత్రిత జలమున హస్తశోధనము చేయుచు, ప్రస్తరఖండమున మధుయుక్తసోమమును అభిషవింతురు. అప్పుడు యజ్ఞసాధనభూతము, సోమవంతములగు గార్హ్యపత్యాది అగ్నులు ఏకత్రితమయి నివాసకారి అశ్వద్వయము అహరహము స్తుతించును.

6. సమీపమందు ప్రసరించు కిరణములు దినకారణమున అంధకారమును ధ్వంసముచేసి సూర్యునివలె వెలుగులను విరజిమ్మును. సూర్యుడు అశ్వయోజన చేసిసాగును. అశ్వినీద్వయమా! మీరు ఇరువురు సోమరస సహితులయి సూర్యుని అనుసరించి సమస్త పథములను పాలించుడు.

7. అశ్వినీ కుమారులారా ! మేము యజ్ఞము చేయువారలము. మిమ్ము స్తుతించుచున్నాము. మీ రథము సుందర అశ్వద్వయ యుక్తము. నిత్య తరుణము. అది మిమ్ము క్షణమాత్రమున ముల్లోకములు సంచరింప చేయగలది. ఆ రథము పైననే మీరు హవ్యయుక్తము, అతివాహి, భోగప్రదమగు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత, మూడవ అష్టకము, నాల్గవ మండలమునాలుగవ అనువాకము సమాప్తము)

అయిదవ అనువాకము నలుబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్రవాయువులు, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. వాయువా ! స్వర్గప్రాపక యజ్ఞమున అభిషుత సోమరసమును సర్వప్రథమముగా పానము చేయుము. ఏలననగా నీవు పూర్వపా, వగుదువు "పూర్వపా అసి"

2. వాయూ ! నీవు నియుద్వంతుడవు. ఇంద్రుడు నీకు సారథి అగును. పరిమితములుకాని మా కోరికలను తీర్చుటకు విచ్చేయుము. నీవు అభిషుత సోమము సేవింపుము.

3. ఇంద్రవాయువులారా ! మీరు సహస్రసంఖ్యాక అశ్వవంతులు. త్వరపడండి. సోమపానమునకు విచ్చేయండి.

4. ఇంద్రవాయువులారా ! మీ రథము హిరణ్మయము. నివాసాధారము. కాష్ఠయుక్తము. ద్యులోకస్పర్శము. శోభస్కరము. యజ్ఞశీలము. మీరు అట్టి రథమును అధిరోహింపుడు.

5. ఇంద్రవాయువులారా ! విశాల బలసంపన్నమగు మీ రథమున హవ్యదాత యజమానివద్దకు విచ్చేయుడు. యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

6. ఇంద్రవాయువులారా ! సోమము అభిషుతమై ఉన్నది. మీరు దేవతల సహితులయి, ప్రియమనస్కులయి విచ్చేయుడు. హవ్య దాత యజమాని యజ్ఞశాలలో సోమపానము చేయండి.

7. ఇంద్రవాయువులారా ! ఈ యజ్ఞమునకు తాము విచ్చేయవలెను. ఈ యజ్ఞమున మీరు సోమపానము చేయుటకుగాను మీ అశ్వములు విముక్తములు కావలెను.

నలుబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రవాయువులు, ఛందస్సు - అనుష్టుప్.

1. వాయువా ! మేము వ్రతచర్యాదులతో పవిత్రులము అయినాము. ద్యులోకమునకు చేరకోరుచున్నాము. మధుర సోమరసపానమునకుగాను నిన్ను ప్రథమముగా ఆహ్వానించుచున్నాము. నీవు స్పృహణీయుడవు. నీవు 'నీయుదా' శ్వ వాహనమున సోమపానమునకు విచ్చేయుము.

2. వాయువా ! నీవు, ఇంద్రుడు గృహీత సోమపాన యోగ్యులు. నీరు పల్లమునకు పారునట్లు సోమరసము మీ ఉభయులవైపు సాగును. మీకు సోమము అట్లే లభించును.

3. వాయువా ! నీవు, ఇంద్రుడును, మీరు ఉభయులు బలములకు ప్రభువులు. పరాక్రమశాలురు. 'నియుద్' గణయుక్తులు. మీరు ఉభయులు ఒకే రథమును ఆరోహించి మాకు ఆశ్రయ ప్రదానమునకును, సోమపానమునకును ఇచటికి విచ్చేయుడు.

4. ఇంద్రవాయువులారా ! మీరు నేతలు. యజ్ఞవాహకులు. మేము మీకు హవి సమర్పించు యజమానులము. మీ వద్ద అనేకులు ఆశించు నియుద్గణములున్నవి. వానిని మాకు ప్రసాదించుడు.

నలుబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - వాయువు, ఛందస్సు - అనుష్టుప్.

1. వాయూ ! శత్రువులను వడికించు రాజువలె తొలుతనే నీకు సమర్పించిన సోమమును సేవింపుము. స్తోతలకు ధనము ప్రసాదించుము. నీవు సోమపానమునకుగాను ఆహ్లాదకర రథమున విచ్చేయుము "యాహిసుతస్యపీతయే"

2. వాయూ ! నీవు అభిశస్తిని నిశ్శేషముగ నియోగింతువు. నియుద్గణయుక్తుడవు. ఇంద్రుడు నీకు సారథి అగును. సోమపానమునకుగాను ఆహ్లాదకర రథమున విచ్చేయుము. "యాహిసుతస్యపీతయే"

3. వాయువా ! కృష్ణవర్ణ, వసువులకు ధాత్రి, విశ్వరూప ద్యావాపృథ్వులు మిమ్ము అనుసరించును. సోమపానమునకుగాను ఆహ్లాదకర రథమున విచ్చేయుము. "యాహిసుతస్యపీతయే"

4. వాయువా ! నీవేగము మనోవేగము. నీవు పరస్పర సంయుక్తుడవు. తొంబది తొమ్మిది అశ్వములుగల వాడవు. సోమపానమునకుగాను ఆహ్లాదకర రథమున విచ్చేయుము. "యాహిసుతస్యపీతయే"

5. వాయువా ! నీవు శతసంఖ్యక పోషణీయ అశ్వములను రథమునకు కట్టుము. లేదా సహస్ర సంఖ్యక అశ్వములను రథమునకు పూన్చుము. వాని సహితముగా నీ రథము వేగవంతమయి రావలెను.

నలుబది తొమ్మిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - ఇంద్రుడు, బృహస్పతి; ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! ఇది ప్రియమగు సోమరూపహవి. దీనిని మేము మీ ఉభయుల నోళ్లకు అందింతుము. మేము మీకు ఉక్థము, మాదక సోమరసము సమర్పింతుము.

2. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! మీ పానమునకు, మీకు హర్షమునకు మనోహరమగు సోమము విధిపూర్వకముగ సమర్పించబడుచున్నది.

3. సోమపాయులగు ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! మీరు సోమపానమునకుగాను మా యజ్ఞగృహమునకు విచ్చేయుడు.

4. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! మీరు మాకు శతసంఖ్యక గోయుక్తము, సహస్ర సంఖ్యక అశ్వయుక్తమగు ధనమును దానము చేయుడు.

5. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! సోమము అభిషుతము అయినది. మేము స్తుతుల ద్వారా మిమ్ము సోమపానమునకు ఆహ్వానించుచున్నాము.

6. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! మీరు హవ్యదాత అగు యజమాని గృహమున సోమపానము చేయుడు. అతని గృహమున నివసించి తృప్తులు అగుడు.

ఏబదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఇంద్ర బృహస్పతులు ఛందస్సు 10 జగతి మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. బృహస్పతి యజ్ఞపాలకుడు. అతడు స్వబలమున పృథివి దశదిశలను స్తంభింప చేసినాడు. అతడు శబ్దము ద్వారా మూడు స్థానములందు వర్తమానుడయి ఉన్నాడు. అట్టి ఆహ్లాదకుడు, జిహ్వావిశిష్టుడగు బృహస్పతిని పురాతనులు ద్యుతిమంతులగు మేధావులు పురోభాగమున ప్రతిష్ఠించినారు.

2. బృహస్పతీ ! నీవు విశాల యజ్ఞవంతుడవు. నీ గమనము శత్రువులను వడికించును. నిన్ను సంతృప్తుని చేయువారలకు నీవు ఫలప్రదుడవు. వర్ధశీలుడవు. అహింసితుడవయి వారి విస్తీర్ణ యజ్ఞమును రక్షింతువు.

3. బృహస్పతీ ! అత్యంత దూరవర్తి స్వర్గనామక ఉత్కృష్ట స్థానమునుండి నీ అశ్వములు యజ్ఞస్థానమునకు వచ్చి విశ్రమించును. జలగిరి సరస్సు నలువైపుల నుండి నీరు ప్రవహించినట్లు నీకు నలువైపుల స్తుతులు, ప్రస్తదాభిషుత మధుర సోమరసము కదలాడుచుండును.

4. మంత్రాభిమానియగు బృహస్పతి మహాన్ ఆదిత్యుని నిరతిశయ ఆకాశమున తొలిసారి ప్రకాశమానుడు అయినపుడు అపుడు సప్తఛందోమయ ముఖవిశిష్టమై, బహుప్రకారముల సంభూతమై, శబ్దయుక్తమై, గమనశీలమైన తేజోవిశిష్టుడయిన బృహస్పతి అంధకారమును పటాపంచలు చేసినారు.

5. బృహస్పతి దీప్తియుక్తము, స్తుతిశాలియగు అంగిరాగణములతో కలిసి శబ్దము ద్వారా బలనామక అసురుని నష్టపరచినాడు. అతడు తన శబ్ద ప్రభావమున భోగప్రదాత్రులు, హవ్య ప్రేరకములగు గోవులను వెలికి తీసినాడు.

6. మేము మాకు పాలకుడు, సర్వదేవతా స్వరూపుడు, అభీష్ట వరదుడగు బృహస్పతిని యజ్ఞము ద్వారా, హవ్యముద్వారా, స్తుతులద్వారా పరిచర్యలు చేయుదుము. అందువలన బృహస్పతి మమ్ము సుపుత్రవంతులను, వీర్యవంతులను ధనస్వాములను చేయవలెను.

7. బృహస్పతిని చక్కగా పోషించువాడును, అతనిని ప్రథమ హవ్యగ్రాహిగా గ్రహించి పూజించువాడును, నమస్కరించువాడును అగునట్టి రాజు తన బలపరాక్రమమున, శత్రువును పరిభూతునిచేసి నిలుచును.

8.ఎవని వద్దకు అతడు బృహస్పతి ప్రథమ గమనము చేయునో అతడు సుతృప్తుడయి స్వగృహమున నివసించును. అతని కొఱకు భూమి సర్వకాలములందు ఫలించును. ప్రజలు స్వయముగా అతనివద్ద అవనతులు అగుదురు.

9.ఎవడు రక్షణ కుశలుడు, ధన రహితుడగు బృహస్పతికి ధనదానము చేయునో అట్టివాడు అప్రతిహతుడయి శత్రువుల, ప్రజల ధనములను గెలిచి మహామహుడు అగును. దేవతలు అతనినే రక్షింతురు.

10. బృహస్పతీ ! నీవును ఇంద్రుడును ఈ యజ్ఞమున హృష్టులగుడు. యజమానులకు ధనదానము చేయుడు. సర్వవ్యాపకమగు సోమము మీ దేహములందు ప్రవేశించవలెను. మీరివురు మాకు పుత్ర, పౌత్రాది యుక్తమగు ధనమును దానము చేయుడు.

11. ఇంద్ర బృహస్పతులారా ! మీరు మమ్ము వర్ధిల్ల చేయుడు. మా విషయమున మీ ఉభయుల అనుగ్రహము ఒకే సమయమున ఒకేరీతిగా ఉండవలెను. మీరు ఉభయులు మా యజ్ఞమును రక్షింపుడు. మా స్తుతులు ఆలకించుడు. జాగృతులయి స్తోతల శత్రువులతో యుద్ధ మొనరించుడు.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత, మూడవ అష్టకము, నాల్గవమండలమున ఏడవ అధ్యాయము సమాప్తము)

ఎనిమిదవ అధ్యాయము ఏబది ఒకటవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఉష, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ఉషను మేము నుతింతుము. ఆమె సర్వప్రసిద్ధ. అత్యంత ప్రభూత. కాంతివంతమగు పూర్వదిశయందు అవతరించును. అంధకార మధ్యమున వెలువడును.

ఉష ఆదిత్య దుహిత, దీప్తిమతి. యజమానుల గమన కార్యమున వాస్తవముగ సామర్థ్యయుక్త కావలెను.

2. ఉష యజ్ఞమందలి యూపస్తంభమువలె శోభాయమాన, ఉష విచిత్ర, ఉష పూర్వదిశయందు వ్యాపించి నిలుచును. అంధకారము బాధాజనకము. ఉష అంధకార కవాటములను బంధించును. ఉష దీప్తము, పవిత్రము, ప్రకాశవంతము అగును.

3. ఉష చీకట్లను చెదరగొట్టునది. ధనవతి. భోజ్యదాత అగు యజమానికి సోమాధి ధనప్రదానము చేయుటకు ఆతురపడును.

ఇది అత్యంత గాఢాంధకారము. ఈ అంధకార మధ్యమున వర్తకులవంటి అదాతృగుణులు, అప్రబుద్ధ భావమున గాఢనిద్రలో నిమగ్నులు కావలెను.

"పణయః ససన్త్వ బుధ్యమానాస్తవ సోవిమధ్యే"

4. ద్యోతిమానులగు ఉషలారా ! మీరు సప్తఛందోయుక్తముఖులగు, నవగ్వ, దశగ్వ అంగిరులను మీ రథముద్వారా ధనవంతులను ప్రదీప్తులను చేసినారు.

ధనవంతులగు ఉషలారా ! మీదగు ఆ రథము పురాతనముగాని, నవీనముగాని ఆ రథము మా యజ్ఞ గృహమునకు తరలి రావలెను.

5. ఉషలారా ! మీరు ద్యుతిమతులు. ద్విపాత్రులు, చతుష్పాత్తులను మేలుకొల్పుదురు. వారిని తమ కార్యములకు ఉపక్రమింప చేయుదురు.

ఉషలారా ! యజ్ఞమునకు సాగు అశ్వములద్వారా క్షణమాత్రమున సమస్త భువనములను పరిభ్రమించుడు.

6. ఏ ఉషల కొఱకు ఋభువులు చమసాదులను నిర్మించినారో ఆ సనాతన ఉష ఏది? దీప్తములు, నిత్యనూతనములు, సమానరూప విశిష్టలగు ఉషలు తమ దీప్తితో ప్రకాశించినపుడు జ్ఞాతములుకావు. అదెట్లనగా ఉషలు సర్వదినములందు ఏకరూప సదృశలగుదురు. అందువలన ఇది 'పురాతన ఉష' ఇది 'నవీన ఉష' అని గుర్తింపనలవి కాదు.

7. యజ్ఞకర్తలు ఉషలను ఉక్థలు, స్తోత్రములు, వస్త్రములు ఉచ్చరించి, స్తుతించి శీఘ్ర ధనలాభము పొందినారు. అట్టి శుభంకరములగు ఉషలు అనాదికాలమునుండి అరుదెంచి ధనదానము చేయవలెను.

ఉషలు యజ్ఞముల కొఱకు అవతరించినవి. అవి సత్యఫల ప్రదాతలు "ఋతజాత సత్యాః"

8. ఉషలు ఏకరూప విశిష్టలు. సమాన విఖ్యాతలు అది అంతరిక్షమున ఏకమాత్ర ప్రదేశము నుండి వెలువడి సర్వత్ర సంచరించును. ద్యుతిమతులగు ఉషలు యజ్ఞ గృహమున ప్రవేశించి జలసృష్టి కారిణులగు రశ్మలవలె స్తుతింపబడుదురు.

9. ఉషలు సమానములు. ఏకరూప విశిష్టలు. అపరిమితలు. దీప్తలు. పరిశుద్ధలు. అవి కాంతిమంతములగు దేహములతో వ్యక్తలగుదురు. అవి అత్యంత మహా అంధకారములను దాచి ప్రకాశములుగా సంచరించును.

10. ఓ ద్యుతిమంతులగు ఆదిత్య దుహితలారా ! మీరు మాకు పుత్ర, పౌత్రాది యుక్తమగు ధనము ప్రసాదించుడు.

దేవేరులారా ! మా సుఖలాభమునకుగాను మిమ్ము మేము అర్థింతుము. అందువలన మేము పుత్రపౌత్రాది యుక్తధనస్వాములను కావలెను.

11. ఓ ద్యుతిమంతులగు ఆదిత్య దుహితలారా ! మేము యజ్ఞ ప్రజ్ఞాపకులము. మేము జనులమధ్య కీర్తివంతులము, అన్నస్వాములము కావలెనని మిమ్ము ప్రార్థించుచున్నాము.

ద్యులోకము, ద్యుతిమతి పృథివి యశోవంతములు కావలెను.

ఏబది రెండవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ఉష, ఛందస్సు - గాయత్రి

1. అదిగో ఆదిత్య దుహిత ఉష దృశ్యమానమయినది.

ఉష స్తుత, ప్రాణుల నేత్రము. సుందర ఫలముల ఉత్పాదయిత్రి. తనకు భగినీ స్వరూపయగు రాత్రి పర్యవసానకాలమున చీకట్లను చెదరగొట్టును.

2. ఉష అశ్వమువలె మనోహర, దీప్తిమతి. రశ్మిమాత. యజ్ఞవతి. ఉష అశ్వద్వయ సహితముగా స్తుతించబడును.

3. ఉషా ! నీవు అశ్వినీద్వయమునకు బంధువవు. రశ్మలకు తల్లివి. ధనములకు ఈశ్వరివి.

4. హే సత్యవచన ఉషా ! నీవు శత్రువులను వేరు చేయుము. మాకు సంజ్ఞానము చేయుము. మేము నిన్ను స్తుతించి ప్రభోదితను చేతుము.

5. స్తుతియోగ్యములగు కిరణములు గోచరించినవి ! జగత్తునకు వర్షదారవలె ఉష జగమున వెలుగులు విరజిమ్మినది.

6. కాంతిమతీ ఉషా ! నీవు జగములను వెలుగులతో నింపుము. వెలుగులతో చీకట్లను తరిమికొట్టుము.

తదనంతరము విధిపూర్వకముగ హవిర్లక్షణ అన్నమును రక్షింపుము.

7. ఉషా ! ఓ ఉషా ! నీవు దీప్తి తేజోయుక్తవగుము. నీ కిరణముల ద్వారా ద్యులోకమును, విశాలము ప్రియమగు అంతరిక్షమున వ్యాపింపుము.

ఏబది మూడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు దేవత - సవిత, ఛందస్సు - జగతి.

1. సవిత బలవంతుడు. బుద్ధిమంతుడు. ప్రేరకుడు. అతడు హవ్యదాతలగు యజమానులకు స్వేచ్ఛాపూర్వక ధనమును ప్రసాదించును. అట్టి వరణీయము, పూజ్యమగు ధనమును మాకు ప్రసాదించమని సవితను ప్రార్థింతుము. మహానుడగు సవిత అట్టి ధనమును మాకు నిత్యము ప్రసాదించవలెను.

2. సవిత ద్యులోక సహితముగ సమస్త లోకములను ధరించును. ప్రజలకు ప్రకాశము, వృష్టి మున్నగువానిని ప్రసాదించి పాలించును. అతడు కవి. హిరణ్మయ కవచము ధరించువాడు. సవిత విచక్షణుడు. విఖ్యాతుడు. అట్లయ్యు జగములను వెలుగులతో నింపును. స్తుతి యోగ్యములగు ప్రభూత సుఖములను సృష్టించును.

3. సవిత స్వతేజమున భూలోక, ద్యులోకములను నింపును. సత్కార్యములను ప్రశంసించును.అతడు ప్రతి దినము లోకములను పనులందు నియమించును. ప్రేరణ కలిగించును. అతడు సృజన కార్యములకుగాను తన బాహువులను ప్రసరింపచేయును. చేతులను చాచును.

4. సవిత ఆహింసితుడయి లోకములను ప్రదీప్తములు చేయును. వ్రతములను రక్షించును. భూలోక ప్రజకొఱకు తన బాహవులను ప్రసరింప చేయును. ధృత వ్రత సవిత మహా జగత్తులకు ఈశ్వరుడగును.

5. సవిత తన స్వంత మహిమతో అంతరిక్షత్రయమును వ్యాపించును. లోకత్రయమును వ్యాపించును. దీప్తిమంతులగు అగ్ని, వాయు, ఆదిత్యులను వ్యాపించును. మూడు ద్యులోకములను వ్యాపించును. మూడు పృథ్వులను వ్యాపించును.

సవిద గ్నీష్మ, వర్ష, హిమ ఋతువుల ద్వారా మమ్ము అనుగ్రహ పూర్వకముగ రక్షించవలెను.

(ద్యులోకత్రయము - ఇంద్ర, ప్రజాపతి, సత్యలోకములు మూడు అంతరిక్షత్రయము - వాయు, విజ్యుత్, వరుణములు పృథ్వులు క్షిత్యవాంతరభేదాత్ అని శాయణుడు)

6. సవిత అనంత ధనశాలి. అతడు సర్వ కర్మకారకుడు. అతడే అందరకు ధ్యేయుడు. స్థావర జంగమాత్మక లోకములు అతని వశమందున్నవి.

అట్టి సవిత మా పాపములను పరిహరించవలెను. ముల్లోకములందలి సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

7. సవిత ఋతువుల సహితుడయి విచ్చేయవలెను. మా గృహములను వర్ధిల్ల చేయవలెను. మాకు పుత్ర పౌత్రాది యుక్తమగు అన్నము ప్రసాదించవలెను. అతడు రేయింబవళ్ళు మా విషయమున ప్రీతుడు కావలెను.

సవిత మాకు అపత్యయుక్త ధనము దానము చేయవలెను.

ఏబది నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - సవిత, ఛందస్సు - జగతి, చివరిది త్రిష్టుప్.

1. సవిత ఉదయించినాడు. మనము త్వరత్వరగా అతనికి నమస్కరింతము. అతనిని ఇప్పుడు తృతీయ సవనమున స్తోతలుస్తుతించవలెను. సవిత మానవులకు రత్నదానము చేయును. అతడు మేము చేయు ఈ యజ్ఞమునకు రావలెను. మాకు శ్రేష్ఠమగు ధనము ప్రసాదించవలెను.

2. సవితా ! తొలుత యజ్ఞార్హం దేవులకుగాను అమృతత్వ సాధన భూతమగు సోమపు ఉత్కృష్ట భాగమును ఉత్పన్నము చేయుము. అనంతరము హవ్యదాతను ప్రకాశింప చేయుము. అట్లే పితృ, పుత్ర, పౌత్రాదులకు జీవన దానము చేయుము.

3. సవితా ! అజ్ఞానవశమునగాని, దౌర్బల్యమునగాని బలశాలురమయిగాని, ప్రమాదవశమునగాని, ఐశ్వర్య గర్వమునగాని, పరిజన గర్వమునగాని, నీ విషయమునను దేవతల విషయమునను, మానవుల విషయమునను అపరాధము చేసి ఉన్నచో ఈ యజ్ఞము అట్టి మా పాపములను తొలగింపుము.

4. సవిత కర్మములు కార్యములు హింసా యోగ్యములు కావు. ఏలనన అతడు విశ్వభువనములను భరించువాడగును. అతడు అంగుళి విశిష్టుడయి పృథ్విని విస్తరించుటను ప్రేరేపించును. అట్లే ద్యులోక విస్తీర్ణమునకు ప్రేరకుడగును. సవిత ఈ కర్మము వాస్తవముగ అవధ్యము.

5. "సత్యమస్యతత్" సవితా ! పరమైశ్వర్యవంతుడగు ఇంద్రుడు మా అందరకు పూజనీయుడు. నీవు మమ్ము పర్వతములకన్న ఉన్నతులను చేయుము. యజమానులందరకు గ్రామ, నగరాదులు అందింపుము. వారు నీ ఆజ్ఞను అనుసరించి ప్రవర్తింతురు. నీ ఆదేశమును అనుసరించి నిలుతురు.

6. సవితా ! నీ కొఱకు నిత్యము ముమ్మారు సౌభాగ్యజనక సోమమును అభిషవించు యజమానికి నీవు, ఇంద్రుడు, ద్యావాపృథ్వులు, జలవిశిష్ట సింధువు, దేవతలు, ఆదిత్యులు, అదితి సుఖములు ప్రసాదించవలెను. మాకును సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

ఏబది అయిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - విశ్వదేవతలు ఛందస్సు- 1-7 త్రిష్టుప్, 8-10 గాయత్రి.

1. వసువులారా ! మీలో త్రాత ఎవడగును? ఎవడు దుఃఖములను నివారించును? ఓ అఖండనీయ ద్యావాపృథ్వులారా ! మమురక్షింపుడు. వరుణా, మిత్రా ! మీరు ఉభయులు మమ్ము పరాభవకారులగు మానవులనుండి రక్షింపుడు. దేవతలారా ! యజ్ఞమునందు మీలో ఏ దేవత ధనము ప్రసాదించువాడగును?

2. ఏ దేవత స్తోతలకు పురాతన స్థానము ప్రదానముచేయునో, ఏ దేవత దుఃఖనివారకుడగునో; ఏ దేవత అమూఢుడగునో, ఏ దేవత అంధకారములను నాశనము చేయునో అతడే విధాత అగును. నిత్యాభీష్ట ఫలప్రదాత అగును. సత్య కర్మావశిష్టుడు అగును. దర్శనీయుడగును. శోభిల్లచేయువాడగును.

3. సర్వజనుల గమ్యమగు దేవమాత అదితిని సింధువును స్వస్తిదేవిని స్నేహము కొఱకుగాను మంత్రములతో స్తుతింతుము. ద్యావాపృథ్వులు మమ్ము విశేష రూపమున పాలించవలెను. అందుకుగాను వారిని స్తుతింతుము. ఉష, అహోరాత్ర్యాభిమాన దేవతలు మాకు అభిమతములు ప్రసాదించవలెను.

4. ఆర్యమ, వరుణుడు యజ్ఞమార్గమును జ్ఞాపితము చేసినారు. హవిర్లక్షణ అన్నములకు పతియగు అగ్ని సుఖకర మార్గము కనబరచినాడు. ఇంద్రుని విష్ణువును సుందరస్తుతుల స్తుతించినాము. వారు మాకు పుత్ర పౌత్రాదియుక్తము, బలసంపన్నము రమణీయమగు సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

5. ఇంద్ర సఖులగు పర్వతములను, మరుద్గణములను, భగుని మమ్ము రక్షించమని యాచించుచున్నాము. స్వామియగు వరుణుడు జనసంబంధములగు పాపములనుండి మమ్ము రక్షించవలెను. మిత్రుడు మిత్రభావమున మమ్ము కాపాడవలెను.

6. ఓ ద్యావాపృథ్వీరూప దేవీద్వయమా ! ధనాభిలాషి సముద్ర మధ్యమునకు చేరుటకుగాను సముద్రమును స్తుతించినట్లు మేము మా అభిలషిత కార్యలాభమునకుగాను అహిబుధ్న్యనామక దేవత సహితముగా మిమ్ము స్తుతింతుము. దేవగణములు దీప్తి ధ్వనియుక్తములగు నదులను విముక్తములు చేయవలెను.

7. దేవమాత అదితి అన్యదేవతల సహితముగా మమ్ము పాలించవలెను. త్రాత ఇంద్రుడు అప్రమత్తుడయి మమ్ము పాలింపవలెను. మిత్రుడు, వరుణుడు, అగ్నియొక్క సోమాది రూప సముచ్చిత అన్నమును మేము హింసింపజాలము. కాని అనుష్ఠానముల ద్వారా వర్ధిల్ల చేయగలము.

8. అగ్ని ధనములకు ఈశ్వరుడు. మహా సౌభాగ్యములకు ఈశ్వరుడు. అందువలన అగ్ని మాకు ధనము సౌభాగ్యము ప్రసాదించవలెను.

9. ఉషా ! నీవు ధనవతివి. సత్యరూప వచనాభిమానివి. మాకు అత్యంత రమణీయ ధనమును దానము చేయుము.

10. సవిత, భగుడు, వరుణుడు, మిత్రుడు, ఆర్యమ ఇంద్రుడు ధనసహితులయి విచ్చేయవలెను. ఆ సకల ధనములను మాకు అందించవలెను.

ఏబది ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - ద్యావాపృథ్వులు ఛందస్సు - 1- 4 త్రిష్టుప్ 5-7 గాయత్రి

1. ద్యావాపృథ్వులు మహిమాన్వితులు. శ్రేష్ఠులు. వారు ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయవలెను. దీప్తికర మంత్ర సోమాదియుక్తలు అయి దీప్తివిశిష్టులు కావలెను.

సేచనకారి పర్జన్యుడు విస్తీర్ణములు. మహరింతములగు ద్యావాపృథ్వులను స్థాపించి ప్రథమానులు, గమనశీలురగు మరుత్తులతో కలిసి సర్వత్ర శబ్దము చేయును.

2. ద్యావాపృథ్వులు యజనయోగ్యులు. అహింసకులు. అభీష్టవర్షులు. సత్యశీలలు. ద్రోహరహితలు. దేవతల ఉత్పాదకులు. యజ్ఞనిర్వాహకులు. వారు యష్టవ్యదేవతల సహితలయి దీప్తికర మంత్ర, హవిర్లక్షణ అన్నయుక్తలు కావలెను.

3.ఎవడు ఈ ద్యావాపృథ్వులను సృష్టించినాడో ఏధీమంతుడు విస్తీర్ణములు, అవిచలములు, సురూపలు, ఆధార రహితులగు ద్యావాపృథ్వులను సమ్యగ్రూపమున, కుశల కర్మద్వారా పరిచలింప చేసినాడో. అతడే సకల భువన శుభంకరుడు, శోభాయ మానుడు.

4. హే ద్యావా పృథ్వులారా ! మీరు పరస్పర సంగతులు అగుడు. మాకు అన్నదానము చేయు అభిలాష కలవారలు కండు. విస్తీర్ణలు, వ్యాప్తలు, యాగ యోగ్యులయి మాకు పత్నీయుక్త మహా గృహమును ప్రసాదించుడు. మమ్ము రక్షింపుడు. మేము మా కర్మబలమున రథములను, దాసులను పొందగలము.

5. ద్యుతిమతులగు ద్యావాపృథ్వులారా ! మీరు పరిశుద్ధులు. మీ కొఱకు మేము మహాస్తుతులను సేకరింతుము. మిమ్ము ప్రశంసించుటకు మేము మీదరి చేరుదుము.

6. దేవేరులారా ! మీరు ఉభయులు మీ స్వరూపము మరియు బలముల ద్వారా పరస్పరము పరిశీలించుకొనుడు. శోభాయమానులు అగుడు. సర్వదా యజ్ఞములు నిర్వహింపుడు.

7. మహాద్యావా పృథ్వులారా ! మిత్రభూతులగు స్తోతల అభీష్టములు తీర్చండి. అన్నమును విభజించియు, పూరించియు యజ్ఞపు నలుదిక్కుల ఉపవిష్టులుకండు.

ఏబది ఏడవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవత - వేరు వేరు ఛందస్సు 4,6,7 అవష్టుప్ -5 ఉష్ణిక్,
మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. మేము యజమానులము. బంధు సదృశ క్షేత్రపతి దేవతల సహితులమయి క్షేత్రములను జయింతుము. వారు మా గోవులకు, అశ్వములకు పుష్టిని ప్రసాదించవలెను. ఆ దేవతలు మాకు మేము కోరిన దాతవ్యమగు ధనములిచ్చి మమ్ము సుఖవంతులను చేయవలెను.

2. క్షేత్రపతీ ! గోవు దుగ్ధములను ప్రసాదించినట్లు నీవు మాకు మధుస్రావి, సుపవిత్ర, ఘృతతుల్య మాధుర్యయుక్త జలములను దానము చేయుము. యజ్ఞస్వామివయి మమ్ము సుఖవంతులను చేయుము.

3. వ్రీహి, పయుంగాది ఓషధులు మాకు మధుయుక్తములు కావలెను. మూడు ద్యులోకములు, జలసమూహములు, అంతరిక్షము మాకు మధుయుక్తములు కావలెను. మేము శత్రువుల ద్వారా హింసించబడక క్షేత్రపతిని అనుసరింతుము.

4. బలీవర్ద గణములు సుఖములను వహించవలెను. మనుష్యగణములు సుఖ పూర్వకముగ కృషికార్యము చేయవలెను. లాంగలములు సుఖపూర్వకముగ కర్షించవలెను. ప్రగహసమూహము సుఖపూర్వకముగ నిలిచి ఉండవలెను. ప్రతదులు సుఖములకు ప్రేరణ కావలెను.

5. శున సేరులారా ! మీరు మా యీ స్తుతిని పరిగ్రహింపుడు. మీరు ద్యులోకమున సృష్టించిన జలములతోనే పృథ్విని సిక్తము చేయుడు.

(శునసిరులు ఇంద్రవాయువులని శాయణుడు "శునింద్రః సేరోవాయుః అని)

6. సౌభాగ్యవతివగు సీతా ! నీవు మాకు అభిముఖివగుము. మేము నిన్ను స్తుతింతుము. నీవు మాకు సుందరధనమును, సుందర ఫలములను ప్రసాదించుము. అందుకే నీకు మేము నమస్కరింతుము.

(సీతా-భూమి కర్షిఇకా అని దయానందుడు అనగా నాగేటిచాలు)

7. ఇంద్రుడు సీతాధార కర్రను పట్టవలెను. పూష ఆ సీతను నియంత్రించవలెను. ఉదకవతి ద్యౌ సంవత్సరపు ఉత్తరమున సస్యములను పితుకవలెను.

8. నాగలి సుఖముగా భూమిని దున్నవలెను. రక్షక గణములు బలీవర్ది సహితముగా విచ్చేయవలెను. పర్జన్యుడు మధుర జలమున భూమిని తడుపవలెను. శునసౌరులు మాకు సుఖములు ప్రసాదించవలెను.

ఏబది ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - వామదేవుడు, దేవతలు - వేరు వేరు ఛందస్సు - చివరిది జగతి మిగిలినవి త్రిష్టుప్.

1. సముద్రమునుండి మధుమంతమగు ఊర్మి-తరంగము ఉద్భవించును. కిరణముల ద్వారా మానవుడు అమృతత్వముపొందును. ఘృతమునకు గల రహస్యనామము దేవతల జ్విగును. అమృతపు నాభి అగును. "ఘృతస్యనామగుహ్యం యదస్తి జిహ్వాదేవానామమృతస్య నాభిః"

2. మేము యజమానులము. ఘృతమును ప్రశంసింతుము. ఈ యజ్ఞమున ఘృతమునకు నమస్కరింతుము. ధరింతుము. పరివృద్ధ దేవతలు ఈ స్తవమును ఆలకించవలెను. వేద చతుష్టయ రూపమగు శృంగ విశిష్టగౌరి వర్ణ దేవత ఈ జగత్తును నిర్వహించును. పాలించును.

3. ఈ యజ్ఞాత్మక అగ్నికి నాలుగు శృంగములు ఉన్నవి. శృంగాత్మలగు నలుగురు దేవతలు ఉన్నారు. దీనికి సవనరూపమగు మూడు పాదములు ఉన్నవి. బ్రహ్మోదన, ప్రవశ్య స్వరూప మస్తకములు రెండు ఉన్నవి. చంధస్స్వరూపములగు ఏడు చేతులు ఉన్నవి. ఈ మంత్రములు కల్పము, బ్రాహ్మణము ద్వారా మూడు విధములుగా నిబ్ధమై ఉన్నవి. ఇవి అత్యంత శబ్దము చేయును. ఇవి మహా దేవతలు, మర్త్యుల మధ్య ప్రవేశించును.

(**1. యజ్ఞానికి సంబంధించిన అర్థము :-** నాలుగు శృంగములు నాలుగు వేదములు. మూడు పాదములు ఉదయ, మధ్యందిన సాయం సవనములు. రెండు తలలు బ్రహ్మోదానము ప్రవర్గ్యము అను రెండు క్రతువులు. ఏడు చేతులు గాయత్ర్యాది ఏడు ఛందస్సులు. మూడువిధములు మంత్రము, కల్పము, బ్రాహ్మణము.

2. యజ్ఞమునకే వర్తించు మరొక అర్థము :- నాలుగు శృంగములు హోత, ఉద్గాత, అధ్వర్యు బ్రహ్మ మూడు పాదములు ఋగ్యయజుస్సామ వేదములు. రెండు తలలు హవిర్ధాన, ప్రవర్గ్య క్రతువులు, ఏడు చేతులు ఏడు ఛందస్సులు. మూడు విధములు ఉదయ, మధ్యాహ్న, సాయంసవనములు.

3. ఆదిత్యునకు వర్తించు అర్థము :- నాలుగు శృంగములు నలుదిశలు. మూడు పాదములు ఉదయ, మధ్యాహ్న, సాయంత్రములు. రెండు తలలు రాత్రింబవళ్ళు. ఏడు చేతులు ఏడు కిరణములు లేకు ఆరు ఋతువులు 1 సంవత్సరము. మూడు బంధములు భూలోకము, ద్యులోకము, స్వర్గలోకము)

4. పణులు గోవునందు మూడు పదార్థములను దాచి ఉంచినారు. దేవతలు వానిని అందుకున్నారు. ఇంద్రుడు పాలను సృష్టించినాడు. సూర్యుడు ఒకదానిని పెరుగును సృష్టించినాడు. కాంతిమంతుడగు అగ్ని, గమనశీలుడగు వాయువు ఘృతము అను పదార్థమును కల్పించినారు.

5. అపరిమిత గతి విశిష్టమగు ఉదకము హృదయంగమ అంతరిక్షము నుండి క్రిందకు రాలును. ప్రతిబంధకారియగు శత్రువు దానిని చూడజాలడు. ఆ సమస్త ఘృతధారలను మేము చూడగలము. దాని మధ్యమున అగ్నిని సహితము చూడగలము.

6. ఘృతధార ప్రీతిప్రదమగు నదివలె స్రవించును. ఈ సమస్త జలము హృదయాంతర్గత చిత్తము ద్వారా పూతమగును-పవిత్రమగును. వ్యాధునిముందునుండి మృగము పలాయనమైనట్లు ఘృత తరంగములు ప్రవహించును.

7. ఏటి నీరు పల్లమునకు పారును. అట్లే వాయువువలె వేగవంతమగు మహాఘృతధారలు ద్రుత వేగమున సాగును. మదించిన గుఱ్ఱము పరుగులు తీసినట్లు ఈ ఘృతరాశి పరిధి భేదము మరిచి తరంగములయి వర్థిల్లును.

8. కళ్యాణియు, మందస్మితవదనయు అగు పత్ని ఏకైక చిత్తమయి పతి విషయమున ఆసక్తురాలయినట్లు ఘృతధార అగ్నినిగూర్చి సాగును. అది సమ్యగ్రూపమున దీప్తప్రదమయి సర్వత్ర వ్యాపించును. జాతవేద అగ్నిప్రీతుడయి ఈ సమస్తధారలను ఆశించును.

9. బాలిక పతి వద్దకు చేరుటకు అలంకార విన్యాసము చేసినట్లు సకల ఘృతధారలు సాగుటను చూడగలము. సోమము అభిషుతమగు స్థలము లక్ష్యముగా యజ్ఞము విస్తృతమగు స్థలము లక్ష్యముగా ఘృతధారలు సాగును.

10. ఋత్విక్కులారా ! గోవుల వద్దకు చేరుడు. వానిని చక్కగా స్తుతించుడు. మా యజమానులకుగాను అది స్తుతియోగ్యమగు ధనమును ధరించవలెను. మా ఈ యజ్ఞము దేవతలవద్దకు చేరవలెను. ఘృతధారలు మధుర

భావమున సాగవలెను. **"ఘృతస్యధారా మధుమత్పవన్తే"**

11. నీ యొక్క తేజము సముద్ర మధ్యమున బడబాగ్ని రూపమునను, అంతరిక్షమున సూర్యమండల రూపమునను, హృదయాంతరాళమున వైశ్వానర రూపమునను, అన్నమున ఆహార రూపమునను జల, సమూహమున విద్యుద్రూపమునను, సంగ్రామము శౌర్యరూపమునను ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది. సమస్త భూతజాతము అతని ఆధీనమున ఉన్నది. అందు ఘృత రూపమున స్థాపితమగు మధురరసము మాకు ప్రాప్తించును.

(ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహిత మూడవ అష్టకమున నాలుగవ మండలమున ఎనిమిదవ అధ్యాయము సమాప్తము)

లోకాస్సమస్తాస్సుఖినోభవంతు

అయిదవ మండలము

ఎనిమిదవ అధ్యాయము మొదటి అనువాకము

మొదటి సూక్తము మండలద్రష్ట ఆత్రేయునకు నమస్కారము

ఋషి - ఆత్రేయులు బుధగ విష్ఠిరులు ఉభయులు, దేవత - అగ్ని ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. ధేనువువలె ఆగమనకారిణి ఉష అవతరించినపుడు అగ్ని అధ్వర్యుల సమిధలనుండి ప్రవృద్ధమగును. అగ్ని శిఖాసమూహము. అద్భుతము. కొమ్మలు పెంచుకొని పెరుగు వృక్షమువలె అగ్ని అంతరిక్షాభిముఖముగ వర్ధిల్లును.

2. హోత అగు అగ్ని దేవతలను యజించుటకు ప్రవృద్ధుడగును. అగ్ని ప్రాతఃకాలమున ప్రసన్నమనస్కుడై ఊర్ధ్వాభిముఖుడయి వెలుగును. సమిద్ధ అగ్నియొక్క దీప్తిమంతమగు బలము దృగ్గోచరమగును. ఈవిధముగా ఆ మహాదేవర తమస్సు నుండి విముక్తుడగును. **"మహాన్దేవ స్తమసోనిరమోచి"**

3. అగ్ని సంఘాత్మక జగత్తుయొక్క రజ్జురూప అంధకారమును గ్రహించినపుడు ప్రదీప్తుడయి దీప్తకిరణములతో జగములను ప్రకాశవంతము చేయును. తదనంతరము ప్రవృద్ధ, అన్నాభిలాషిణి ఘృతధారాయుక్తుడై, ఉన్నతుడై, ఉపరి భాగమున వ్యాపించి ఘృతధారను జుహువు ద్వారా పానము చేయును.

4. ప్రాణుల నేత్రము సూర్యాభిముఖియై సంచరించును. అట్లే యజమానుల మానసములు అగ్నికి అభిముఖములై సంచరించును. విరూప ద్యావాపృథ్వులు ఉషాసహితులయి అగ్నిని ఉత్పన్నము చేసినపుడు శ్వేతవర్ణుడగు వాజీ స్వరూపాగ్ని ప్రాతఃకాలమున ఉద్భవించును.

5. ఉత్పాదనీయ అగ్ని ఉదయమున ప్రాదుర్భూతమగును. అప్పుడు అగ్ని దీప్తిరూపుడు అగును. బంధుభూత రమణీయ సప్తవర్ణములు ధరించిన అగ్ని యాగయోగ్యుడయి ప్రత్యేక గృహమందు ప్రవేశించును.

6. హోతయు, యష్టవ్యుడగు అగ్ని భూమాతయొడిలో ఆజ్యాది సుగంధయుక్త వేదీరూప స్థానమున ప్రతిష్ఠితుడు అగును. అగ్ని పుత్రుడు, కవి, బహుస్థాన విశిష్టుడు, యజ్ఞవంతుడు సకలమును భరించువాడు అగును. అగ్ని యజమానుల మధ్య సమిద్ధుడయి నిలుచును.

7. హోత అగ్ని ద్యావాపృథ్వులను ఉదకము ద్వారా విస్తరింప చేయును. అతడు మేధావి. యజ్ఞఫల సాధకుడు. యజమానులు అగ్నిని ఆలస్యము చేయక స్తుతులద్వారా సుతింతురు. యజమానులు అన్నవంతుడగు అగ్నిని ఘృతము సమర్పించి నిత్యము పరిచర్యలు చేయుదురు.

8. అగ్ని సమ్మాననీయుడు. తన స్థానమున పూజనీయుడు అగును. అగ్ని శాంత మనస్కుడు. కవులు అతనిని స్తుతింతురు. అతడు మాకు అతిథివంటి పూజనీయుడు. శుభంకరుడు. అతని శిఖలు అపరివార్యములు. అగ్ని అభీష్ట ఫలప్రదాయకుడు. బలశాలి.

అగ్నీ ! నిన్నుకాక నీవు అన్యసమస్త జనులను పరాస్తులను చేయగలవు.

9. నీవు యజ్ఞము స్వీకరింతువు. యజ్ఞ, కర్తముందు సుందర రూపమున ఆవిర్భవింతువు. వెంటనే అతనిని అతిక్రమించి ఇతరులవైపు సాగెదవు.

అగ్నీ ! నీవు స్తుతియోగ్యుడవు. దీప్తికరుడవు. విశిష్ట దీప్తిమంతుడవు. ప్రాణులకు ప్రియతముడవు. మానవులకు అతిథివలె పూజనీయుడవు.

10. యువతమ అగ్నీ ! మానవులు నిన్ను దగ్గరినుండియు, దూరమునుండియు పూజింతురు. నిన్ను అధికముగ స్తుతించినవాని స్తుతులను మాత్రమే నీవు గ్రహింతువు.

అగ్నీ ! నీవు ప్రసాదించు సుఖము బృహంతము, మహంతము, స్తుతియోగ్యము అగును.

11. దీప్తిమంతమగు అగ్నీ ! నేడు నీవు వెలుగుల రథమున దేవతల సహితుడవయి అధిరోహింపుము. నీవు మార్గము

తెలిసినవాడవు. విశాల అంతరిక్షమునుండి నీవు దేవతలను ఈ స్థానమునకు తోడ్కొని వచ్చెదవు.

12. మేము అత్రివంశీయులము. మేధావి, పవిత్రుడు. అభీష్టవర్షి, యువకుడగు అగ్నిని ఉద్దేశించి వందన యోగ్య స్తోత్రములను ఉచ్చరింతుము. గవిష్ఠర ఋషి ఆకాశమున దీప్తమానుడు, విస్తీర్ణగతి విశిష్టుడు, ఆదిత్యాగ్నిని ఉద్దేశించి నమస్కారయుక్త స్తోత్రమును ఉచ్చరించుచున్నాడు.

రెండవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయ పుత్రులు జానుడు, వృత్రుడు, దేవత-అగ్ని ఛందస్సు 1-11 త్రిష్టుప్, 12 శక్వరీ.

1. కొడుకునుకనగల వయసున ఉన్నతల్లి రథచక్రముల క్రిందనలిగిన తనపుత్రుని దాచినది. తండ్రికి ఇవ్వలేదు. జనులు అతని హింసితరూపమును చూడలేక పోయినారు. కాని అరణిస్థానమున స్థాపితుడు అయినపుడు మరల అతనిని చూడ కలిగినాడు.

(ఇది అగ్నిని ప్రజ్వలింప చేయుటకు సంబంధించిన గుహ్యమంత్రము.)

ఇందు తల్లి రెండు కట్టెముక్కల అరణి అగును. అందున వెలిగిన నిప్పురవ్వలు పుత్రుడు అగును. యజమాని తండ్రి. అగ్ని వెంటనే అతనికి అందదు. అది ప్రజ్వరిల్లినపుడే అతడు దర్శించగలడు.

శాయణాచార్యుడు. సాత్యాయన బ్రహ్మణము నుండి ఒక వృత్తాంతమును ఉదాహరించినాడు.

అదియు అగ్నికి సంబంధించినదేయగును :-

ఇక్ష్వాకు వంశమున త్రివష్ణుని కుమారుడు త్రయారుణుడు ఉన్నాడు. అతని పురోహితుడు జారునిపుత్రుడు వృశుడు.

ఒకనాడు రాజు, పురోహితుడు ఒకే రథమున వెళ్లుచున్నారు. పురోహితుడు రథము నడుపుచున్నాడు. రథచక్రముల క్రిందపడి ఒక బ్రాహ్మణ బాలుడు హతుడయినాడు.

బాలుని హత్యకు బాధ్యత రథపు యజమాని రాజుది అగునా? రథము నడిపిన పురోహితుని అగునా? అని వివాదము తలెత్తినది. ఇక్ష్వాకుల పరిషత్తు పురోహితునిదే నేరముగా నిర్ణయించినది. "సృషి ర్వర్శ సామ్నా కుమారముద జీవయుత్" ఆ ఋషి వర్ణసామ్నమను మంత్రమున ఆ బాలుని బ్రతికించినాడు.

బాలుని బ్రతికించినాడుకాని వృశర్షి కోపించినాడు. అప్పటి నుండి ఇక్ష్వాకుల గృహములందును

యజ్ఞవాటికలందును అగ్ని వెలుగుట నిలిచిపోయినది. అది గ్రహించిన ఇక్ష్వాకులు పురోహితుని ప్రార్థించినారు. ప్రసన్నుని చేసినారు.

వృశర్షి ప్రసన్నుడయినాడు. అతడు తిరిగి వర్ణసామ్న మంత్రముననే ఇక్ష్వాకులకు అగ్నిని అందించినాడు.

2. ఓ యువతి ! నీవు పిశాచివై ఏ కుమారుని గ్రహించినావు? పూజనీయమగు అరణి ఇతనిని కలిగించినది. అనేక సంవత్సరములు అరణి గర్భము వర్ధిల్లినది. తదనంతరము అరణితల్లి జన్మ నిచ్చిన పుత్రుని మేము చూచినాము.

3. మేము సమీప ప్రదేశము హిరణ్యదంతుడు, ప్రదీప్తవర్ణుడు, ఆయుధ స్థానీయుడు, జ్వాలానిర్మాత అగ్నిని దర్శించినాము. మేము వృశుడను అగ్నికి సర్వతోవ్యాప్తము, అవినాశమగు స్తోత్రమును సమర్పించినాము. పరమైశ్వర్యయుక్తుడగు అగ్నిని నమ్మని, అతనిని స్తుతించని ఇంద్రుడు మమ్ము ఏమి చేయగలడు?

(ఇంద్రుడు అగ్నిని మించిన సమర్థుడు కాడని)

4. నేను వృశుడను గోసమూహమువలె క్షేత్రమున నిగూఢ భావమున సంచరించునట్టియు, అనేకవిధముల స్వయం శోభాయమానమైనట్టియు అగ్నిని దర్శించినాను. నేను దర్శించినట్టి అగ్ని పిశాచములు ఆక్రమించినకాలపు నిర్వీర్య జ్వాలను ధరించదు. ఆ అగ్ని అనేకమారులు ఆవిర్భవించును. అతని వృద్ధజ్వాల యువతివలె ఉండును.

5. నా దేశపు గోవుల వెంట ఎవడు నియుక్తుడు అయినాడు? ఏమి ! ఆ గోవులకు రక్షకుడు లేడా ? నా దేశముపై దండెత్తిన వాడు నశింపవలెను. అగ్ని మా కోరికలను ఎరుగును. అగ్ని మా పశువుల వద్దకు చేరవలెను.

6. ప్రాణులకు స్వామి, జనులకు ఆవాస భూతుడగు అగ్నిని శత్రువులు మర్త్యుల మధ్యదాచి ఉంచెదరు. అత్రిగోత్రోత్పన్న వృశుని స్తోత్రము అగ్నిని విముక్తుని చేయును. నిందకులు నిందనీయులు కావలెను. **"నిందితారో నిన్ద్యాసోభవంతు"**

7. అగ్నీ ! శునఃశేష ఋషి నిన్ను స్తుతించగా అత్యంత వృద్ధుడగు ఆ ఋషిని సహస్ర యూపమునుండి విముక్తుని చేసినావు. హోతవు, విద్వాంసుడవగు అగ్నీ ! నీవు ఈ వేదిమీద అవతరించుము. మమ్ము సకల పాశములనుండి విముక్తులను చేయుము.

8. అగ్నీ ! నీవు క్రోధించినపుడు మాకు దూరముగా ఉందువని దేవతల వ్రతపాలకుడగు ఇంద్రుడు మాతో చెప్పినాడు. అతడు విద్వాంసుడు. అతడు నిన్ను దర్శించినాడు. అతని ద్వారా అనుశిష్టులమయి మేము నీవద్దకు రాగలము.

9. అగ్ని మహా తేజస్సంపన్నుడయి విచిత్రముగ ప్రజ్వరిల్లును. అగ్ని తన మహిమతో సకల పదార్థములను ప్రకాశింప చేయును. అగ్ని ప్రవద్ధుడయి ఆసురీమాయను పరాభూతము చేయును. రాక్షసులను నష్టపరచుటకు అగ్ని తన ఉధృత జ్వాలను తీక్ష్ణము చేయును.

10. శబ్దాయమాన అగ్నిజ్వాల తీక్ష్ణ ఆయుధమువలె రాక్షసులను నష్టపరచుటకు ద్యులోకమున ఉద్భవించును. ఉత్సాహవంతుడగు అగ్నిక్రోధమున జాజ్వల్యమానుడై రాక్షసులను పీడించును. బాధలు కలిగించు అసురసేన అగ్నిని బాధింపజాలదు.

11. బహుభావప్రాప్తుడవగు అగ్నీ ! మేము నీ స్తోతలము. ధీరుడు, కర్మ కుశలుడగువాడు చక్కని రథమును నిర్మించిన రీతి మేము నీ కొఱకుగాను ఈ స్తోత్రమును రచించినాము. నీవు మా ఈ స్తోత్రమును గ్రహించినచో మాకు బహు వ్యాప్త జయ లాభము కలుగును.

12. బహుజ్వాలావశిష్టుడు. అభీష్టవర్షి. వర్ధమానుడగు అగ్ని శత్రువుల ధనమును సమస్తమును గ్రహించును. దేవతల అగ్నితో చెప్పినదేమనగా యజ్ఞము చేయువారలకు, హవ్యములు ఇచ్చువారలకు సుఖములు ప్రసాదించుము.

మూడవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయుడగు వసుశ్రుతుడు దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు ఉద్భవించగనే అంధకార నివారక వరుణుడవు అగుదువు. సమిద్ధుడవయి హితకారక మిత్రుడవు అగుదువు. సమస్త దేవగణములు నిన్నే అనుసరింతురు.

బలపుత్రా ! అగ్నీ ! నీవు హవ్యదాత యజమానికి ఇంద్రుడవు.

2. అగ్నీ ! నీవు కన్యల విషయమున సర్వనియామక ఆర్యమవు. హవ్యవాహన అగ్నీ ! నీవు వైశ్వానరుడను గుప్తనామము కలవాడవు. నీవ దంపతులను ఏక మనస్కులను చేసినపుడు వారు నిన్ను బంధువునువలె గవ్యమున సిక్తము చేయుదురు "**సమనసా కృణోషి.**"

3. అగ్నీ ! నీ ఆశ్రయమునకుగాను మరుద్గణములు అంతరిక్షమును మార్జన సేతురు. రుద్రా ! నీ కొఱకు విద్యుల్లక్షణ, అతివిచిత్ర, మనోహర, అగమ్య విష్ణుపదము ఏర్పడినది. ఆ పదము ద్వారా నీవు ఉదకము యొక్క గుహ్యానామమును పాలించుము.

4. అగ్నీ ! నీ సమృద్ధి ద్వారా ఇంద్రాది దేవగణములు దర్శనీయులు అగుచున్నారు. దేవగణములు నీ విషయమున అత్యంత ప్రేమ కలిగి అమృతమును స్పృశింతురు. ఋత్విక్కులు యజమాని కొఱకు హవ్య వితరణ చేయుచు హోత అగ్నికి పరిచర్యలు చేసెదరు.

5. అగ్నీ ! నిన్ను మించిన మిత్రుడు అన్యుడు ఉండడు. యజ్ఞకారి ఉండడు. పురాతనుడు ఉండడు. భవిష్యత్కాలమున కూడ నిన్నుమించిన స్తుతియోగ్యుడు ఉండడు. నీవు ఏ ఋత్విక్కులనకు అతిథివి అగుదువో అతడు యజ్ఞము ద్వారా మానవ శత్రువులను నష్టపరచును.

6. అగ్నీ ! మేము నీ రక్షణమున శత్రువులను పీడింతుము. మేము ధనాభిలషులము. హవ్యము సమర్పించి నిన్ను వర్థిల్లసేతుము. మాకు యజ్ఞమున బలము యుద్ధమున జయము లభించవలెను. మాకు ధనము సహితముగా పుత్రలాభము కలుగవలెను.

7. అగ్నీ ! మా విషయమున అపరాధము లేక పాపము చేసినవానిని పాపిని చేయుము. విద్వాంసుడవగు అగ్నీ ! మా విషయమున అపరాధముచేసి బాధించిన వానిని పాపకర్మలద్వారా బాధించిన వారిని నష్టపరచుము.

8. అగ్నీ ! పురాతన యజమానులు నిన్ను దేవదూతను చేసి ఉషఃకాలము యజ్ఞములు చేసినారు. నీవు హవ్యములు గ్రహింతువు. ద్యుతిమంతుడవగుదువు. మానవుల ద్వారా సమిద్ధుడవయి సాగుదువు.

9. బలపుత్రా ! అగ్నీ ! నీవు పితరుడువు. నీ కొఱకు హవ్యము వహించిన విద్వాంసుడగు పుత్రుని నీవు దరి చేర్చెదవు. పాపములనుండి అతనిని దూరము చేసెదవు.

విద్వాన్ అగ్నీ ! నీవు మమ్ము ఎప్పుడు చూచెదవు? ఎప్పుడు మమ్ము సన్మార్గమునకు ప్రేరేపింతువు?

10. అగ్నీ ! నీవు నివాసప్రదుడవు. పాలకుడవు. నీ నామమునకు నమస్కరించి సమర్పించిన హవిని నీవు స్వీకరింతువు. అందువలన యజమాని పుత్రవంతుడగును. యజమాని అందించు మరింత హవిని అభిలషించువాడును. వర్ధమానుడును అగు అగ్ని బలయుక్తుడయి సుఖములను ప్రసాదించవలెను.

11. అగ్నీ ! నీవు స్వామివి. యువతముడవు. నీవు స్తోతలను అనుగ్రహింతువు. వారి దురితములను దూరము సేతువు. వారికి తస్కరగణములు అగుపించును. తెలియరాని శత్రుభూత మానవులు మాకు దూరము అగుదురు.

12. అగ్నీ ! ఈ స్తోమము నీకు అభిముఖమై సాగును. నివాసప్రదుడగు అగ్నిముందు మేము యాచింతుము. మా అపరాధములు ఉచ్ఛరింతుము. అగ్ని మా స్తుతుల ద్వారా వర్థిల్లవలెను. మమ్ము నిందకుల, అపరాధకుల చేతికి వప్పగించరాదు.

నాలుగవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయుడగు వసుశ్రుతుడు దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

1. అగ్నీ ! నీవు ధనములకు స్వామివి. మేము నిన్ను యజ్ఞమున స్తుతింతుము. మేము ధనభిలాషులము. నీ అనుకూలత వలన మేము అన్నవంతులము అగుదుము. మానవసేనను పరాభవింతుము.

2. అగ్నీ ! నీవు హవ్యవాహకుడవు. మమ్ము పాలించువాడవు. నీవు మాకు సర్వవ్యాప్త దీప్యమానుడవయి దర్శనీయుడవగుము. నీవు శుభంకరమగు గార్హపత్య అన్నమును చక్కగా ప్రకాశింప చేయుము. ప్రదానము చేయుము. మాకు బృహత్ పరిమాణమున అన్నము ప్రసాదించుము.

3. అగ్ని మానవులకు స్వామి. మేధావి. పరిశుద్ధుడు. ఇతరులను పరిశుద్ధులను చేయువాడు. ఘృతపుష్టుడు. హోమనిష్పాదకుడు. సర్వవిదుడు. ఋత్విక్కులారా ! అట్టి అగ్నిని సేవించుడు.

అగ్ని దేవతలనుండి సంగ్రహించిన ధనమును మాకు సమభక్తము చేయును.

4. అగ్నీ ! వేదభూమి ఇళాసమానుడయి ప్రతియుక్తుడవగుము. సూర్యరశ్మి ద్వారా దేదీప్యమానుడవయి స్తుతిని స్వీకరించుము.

జాతవేదా ! మేము సమర్పించు సమిధలను స్వీకరింపుము. హవ్య భోజనమునకు దేవతలను ఆహ్వానింపుము. హవ్యములను వహింపుము.

5. అగ్నీ ! నీవు పర్యాప్తుడవు. దాన్తమనస్కుడవు. గృహాగత అతిథివలె పూజనీయుడవు. మేము చేయు యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము.

విద్వాన్ అగ్నీ ! నీవు సమస్త శత్రువులను నష్టపరచుము. శత్రుచారణుల ధనమును అపహరించుము.

6. అగ్నీ ! నీవు యాజమానాది రూప పుత్రులకు అన్నదానము చేసెదవు. ఆయుధము ద్వారా దస్యులను వధింతువు. నీవు దేవతలను ఏ కారణమున తృప్తినొందింతువో అదే కారణమున మమ్ము సంగ్రామమున రక్షింపుము.

7. అగ్నీ ! మేము శస్త్రద్వారా నీ పరిచర్య చేయుదుము. మేము హవ్యముల ద్వారా నీపరిచర్య చేయుదుము.

శోధక కళ్యాణ కర దీప్తి విశిష్ట అగ్నీ ! నీవు మాకు అందరకు వరణీయమగు ధనమును ప్రసాదించుము. మాకు సమస్త ధనములను సమకూర్చుము.

8. అగ్నీ ! మా యజ్ఞమును స్వీకరింపుము. బలపుత్రా ! క్షితిజాది త్రిస్థానములందుండు అగ్నీ ! మా హవ్యములను స్వీకరింపుము. మేము దేవతల నడుమ సన్మార్గగాములము అగుదుము. నీవు మమ్ము వాచికాది భేదమున మూడు ప్రకారముల సర్వ వరణీయ సుఖముల ద్వారాగాని త్రితల విశిష్ట గృహముద్వారాగాని రక్షింపుము.

9. జాతవేదా ! నావికుడు నౌకద్వారా నదిని దాటించినట్లు నీవు మమ్ము సమస్త దుస్సహ దురితములనుండి దాటించుము.

అగ్నీ ! అత్రివలె మా స్తోత్రములద్వారా స్తుతుడవయి మా శరీర రక్షకుడవయి కరుణింపుము.

10. అగ్నీ ! మేము మర్త్యులము. నీవు అమరుడవు. మేము స్తుతులు నిండిన గుండెతో స్తవించి నిన్ను మరల మరల ఆహ్వానింతుము.

జాతవేదా ! మాకు సంతానము ప్రసాదించుము. మేము సంతతులద్వారా అవిచ్ఛిన్న అమరత్వము పొందగలము.

11. జాతవేదా అగ్నీ ! నీవు సుకర్మకృత యజమాని విషయమున సుఖకరముగ అనుగ్రహించినవాడు అశ్వయుక్తుడు, పుత్రయుక్తుడు, వీర్యయుక్తుడు, గోయుక్తుడయి అక్షయ ధనలాభము గలవాడు అగును.

అయిదవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయుడగు వసుశ్రుతుడు దేవత - వేరు వేరు నామములుగల అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.

1. ఋత్విక్కులారా ! జాతవేద, దీప్తిమాన్, సుసమిద్ధనామ అగ్నిని సమృద్ధ ఘృతమున హవనము చేయుడు.

2. నరాశంస నామక అగ్ని ఈ యజ్ఞమును ప్రదీప్తము చేయవలెను. నరాశంసుడు అహింసనీయుడు, మేధావి, హస్తవిసిష్టుడగును.

3. అగ్నీ ! నీవు స్తుతుడవగుము. మమ్ము రక్షించుటకుగాను విచిత్రము, ప్రియమగు రథము ద్వారా ఇంద్రుని ఈ యజ్ఞమునకు తీసికొని రమ్ము.

4. బర్హీ ! నీవు కంబళివలె మృదు భావమున విస్తరింపుము. స్తోతలు నిన్ను స్తుతింతురు. దీప్తిమాన్ ! మా కొఱకు

ధనప్రదుడవగుము.

5. సుగమన సాధకమగు యజ్ఞద్వారపు అభిమాన దేవేరులారా ! మీరందరు విముక్తులగుడు. మమ్ము రక్షించుటకుగాను ఈ యజ్ఞమున సుసంపన్నము చేయుడు.

6. సురూప, అన్నవర్ధయిత్రి, మహతీ, యజ్ఞనిర్మాత్రి రాత్రి మఱియు ఉషను మేము స్తుతింతుము.

7. అగ్ని ఆదిత్య సముద్భూత హోతృద్వయమా ! మీరు ఉభయులు స్తుతులయి వాయు పథమున పయనింతురు. మా యజమానుల ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

8. ఇళ సరస్వతి మహినామ దేవేరులు సుఖములను సృష్టించవలెను. హింసాశూన్యులయి మా యజమానుల ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుడు.

9. త్వష్టదేవా ! నీవు సుఖకరుడవగుము. ఈ యజ్ఞమునకు విచ్చేయుము. నీవు పోషక రూపమున వ్యాప్తుడవు. సమస్త యజ్ఞములందును నీవు మమ్ము ఉత్కృష్ట రూపమున రక్షింపుము.

10. వనస్పతీ ! నీవు ఏ స్థానమున దేవతల గుప్తనామములు ఎరుగుదువో ఆ స్థానమున హవ్యమును ప్రేరేపింపుము.

11. ఈ హవ్యము అగ్ని వరుణులకు స్వాహారూపమున సమర్పించుచున్నాము. ఇంద్రమరుత్తులకు స్వాహారూపమున సమర్పించుచున్నాము.

ఆరవ సూక్తము

ఋషి - వసుశ్రుతుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - పంక్తి

1. అగ్ని నివాసప్రదుడు. ఎల్లరకు గృహమువలె ఆశ్రయ భూతుడు గోవులు, శీఘ్రగామి అశ్వము. హవ్యములు అందించు యజమానులు అగ్నిని ప్రసన్నుని చేయుదురు. అట్టి అగ్నిని మేము స్తుతింతుము.

అగ్నీ స్తోతల కొఱకు అన్నము సముపార్జించుము. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

2. అగ్ని నివాసప్రదరూపమున స్తుతుడగును. అతనివద్దకు హోమార్థము గోవులు, శీఘ్రగాములగు అశ్వములు, సత్కులోత్పన్న మేధావులు సమాగతులగుదురు. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"** స్తోతలకు అన్నము సముపార్జించుము.

3. అగ్ని సర్వకర్మ దర్శకుడు. యజమానులకు అన్నయుక్త పుత్రులను ప్రసాదించును. అగ్ని ప్రీతుడయి సర్వత్ర వ్యాపించును. అందరు వరించు ధనము అందించుటకు సాగును. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

4. అగ్నీ ! నీవు దీప్తిమంతుడవు. జరారహితుడవు. మేము నిన్ను సర్వతో భావమున ప్రదీప్తుని చేయుదుము. స్తుతియోగ్యమగు నీదీప్తి ద్యులోకమున ప్రకాశించును. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

5. అగ్నీ ! నీవు సమూహములకు స్వామివి. ఆహ్లాదకుడవు. శత్రువినాశకుడవు. ప్రజాపాలకుడవు. హవ్యావాహనుడవు. దీప్తుడవు అగుము. నీ కొఱకు మంత్రముల సహితముగ హవ్యములు హుతములు అగును. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

6. లౌకికాగ్ని గార్హ్యపత్యాది అగ్నులందు సమస్త వరణీయ ధనమును పోషించును. అగ్ని ప్రీతి దానము చేయును. నలువైపుల వ్యాప్తుడగును. అనవరతము అన్నమును ఇచ్ఛగించును. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

7. అగ్నీ ! నీ కిరణములు అత్యంత అధిక అన్నయుక్తములయి వర్ధిల్లవలెను. ఆ కిరణములు ఖురయుక్త గోసమూహములను వాంఛించును. హోమమును ఆకాంక్షించును. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

8. అగ్నీ ! మేము అందరమును నీ స్తోతలము. నీవు మాకు నూతన గృహయుక్త అన్నమును దానము చేయుము. మేము నిన్ను ప్రత్యేక యజ్ఞగృహమున అర్చింతుము. నీ వలన దూతలాభము పొందగలము. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**.

9. హే ఆహ్లాదక అగ్నీ ! నీవు ఘృత పూర్ణుడవయి దర్వీదయమును ముఖమున గ్రహింతువు. నీకు మాకు యజ్ఞఫలములను ప్రసాదించుము. మమ్ము పరిపూర్ణులను చేయుము. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

10. ఈవిధముగా జనులు అనుషక్త అగ్నివద్దకు స్తుతి, యజ్ఞసహితులయి సాగుదురు. అగ్నిని ప్రతిష్ఠింతురు. అగ్ని మాకు పుత్రపౌత్రాదులను, వేగవంతములగు అశ్వములను ప్రసాదించవలెను. **"ఇషం స్తోతృభ్య ఆభర"**

ఏడవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయుడు ఇషుడు దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - అనుష్టుప్, చివరిది పంక్తి.

1. అగ్ని అత్యంత ప్రవృద్ధుడు. బలపుత్రుడు, బలశాలి. స్నేహితులగు ఋత్విక్కులారా ! యజమానుల కొఱకు అట్టి అగ్నిని అర్చించుడు. అతనికి యోగ్యమగు అన్నములను స్తుతులను సమర్పించుడు.

2. ఎవనిని పొంది ఋత్విక్కులు ప్రీతులగుదురో, ఎవనిని యజ్ఞగృహమున ప్రదీప్తము చేయుదుమో, ఎవని కొఱకు జంతువులు ఉత్పన్నములగునో ఆ అగ్ని ఎక్కడ?

3. మేము అగ్నికి అన్నము సమర్పించినపుడు అగ్ని మానవుల హవ్యములను స్వీకరించినపుడు అప్పుడు అగ్ని ద్యోతమానుడయి అన్నసామర్ధ్యమున జలగ్రాహక రశ్మలను గ్రహించును.

4. పావకుడు జరారహితుడగు అగ్ని వనస్పతులను దహించినపుడు రాత్రులందు సహితము దూరమునందున్న వ్యక్తిని గుర్తించగలడు.

5. అగ్నియొక్క పరిచర్య కార్యమున క్షరితములగు ఘృతములను అధ్వర్యాదులు జ్వాలల మధ్య ప్రక్షిప్తము చేసెదరు. కొడుకు తండ్రి తొడమీద కూర్చున్నట్లు ఘృతధారలు అగ్నిమీదకు ఆరోహించును.

6. యజమానులు అగ్నిని తెలియుదురు. అగ్ని వారి ద్వారా స్పృహణీయము, అందఱకు ఆధారభూతమగు అన్నమును రుచికరము చేయును. అగ్ని యజమానులకు నివాప్రదుడు అగును.

7. అగ్ని తృణచ్ఛేదక పశువులవలె నిర్జలము, తృణకాష్ఠపూర్ణమగు ప్రదేశమును ఛిన్నాభిన్నము చేయును. అగ్ని బంగరు మీసములవాడు. ఉజ్వలదంతుడు. గొప్పవాడు. అప్రతిహతుడు. బలసంపన్నుడు.

8. అగ్ని దేప్తుడు. అతని వద్దకు జనులు అత్రివద్దకువలె చేరుదురు. అతడు గొడ్డలివలె వృక్షములను నాశనము చేయును. అగ్ని అన్నమును గ్రహించువాడు. జగములకు ఉపకారకుడు. అరణిమాత అట్టి అగ్నిని ప్రసవించినది. కన్నది.

9. హవ్యభోజాగ్నీ ! నీవు సకలమును భరించువాడవు. మా స్తుతులు నిన్ను సుఖప్రదుని చేయవలెను. నీవు స్తోతలకు ధనదానము చేయుము. అన్నదానము చేయుము. అంతఃకరణ దానము చేయుము.

(మంచి మనసును ప్రసాదించుమను ప్రార్ధన ఉదాత్తము)

10. అగ్నీ ! ఇట్లే ఇతరులద్వారా అకృత్య స్తోత్రములు ఉచ్చరించు ఋషి నీవలన పశులాభము పొందును. అగ్నికి హవ్యదానము చేయని దస్యుని అత్రి మరల మరల పరాభూతుని చేయవలెను. విరోధులను మరల మరల పరాభూతులను చేయవలెను.

(**"అధ్రిజః అధృతమన్యైరగ్ని వ్యతిరక్తైః"** అని శాయణుడు. అగ్ని వ్యతిరేకులగు అన్యులు అని అర్ధము)

ఎనిమిదవ సూక్తము

ఋషి - ఆత్రేయ ఇషుడు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - జగతి.

1. అగ్నీ ! నీవు బలకర్తవు. పురాతనుడవు. పురాతన యజ్ఞకారులు ఆశ్రయ లాభమునకుగాను నిన్ను చక్కగా ప్రదీప్తుని చేయుదురు.

అగ్నీ ! నీవు అత్యంత ప్రీతిదాయకుడవు. యోగ యోగ్యుడవు. బహు అన్న విశిష్టుడవు. గృహపతివి. వరణీయుడవు.

2. అగ్నీ ! నిన్ను యజమానులు గృహస్వామి రూపమున ప్రతిష్టించినారు. నీవు అతిథివలె అత్యంత పూజ్యుడవు.

అగ్నీ ! నీవు పురాతనుడవు. దీప్తిశిఖావిశిష్టుడవు. ప్రభూత కేతు విశిష్టుడవు. బహురూపుడవు. ధనదాతవు. సుఖప్రదుడవు. సురక్షకుడవు. జీర్ణవృక్ష ధ్వంసకారివి.

3. అగ్నీ ! నీవు హోమ విదుడవు. వివేకివి. రత్నదాతలలో శ్రేష్ఠుడవు. గుహాస్థితుడవు. దర్శనయోగ్యుడవు. ప్రభూత ధ్వనియుక్త యజ్ఞకారివి. ఘృతగ్రాహకుడవు. సుందరుడవు. ధనవిశిష్టుడవు.

అగ్నీ ! మనుష్యగణములు నిన్ను స్తుతించును.

4. అగ్నీ ! నీవు సర్వము భరించువాడవు. మేము బహువిధ స్తోత్రములు, నమస్కారములద్వారా నిన్ను స్తుతింతుము. నీవద్దకు చేరుదుము.

అగ్నీ ! నీవు మాకు ధనము ప్రసాదించుము. ప్రీతులను చేయుము. అంగిరపుత్రా ! అగ్నీ ! నీవు చక్కగా ప్రదీప్తుడవగుము. నీ శిఖల ద్వారా యజమానికి అన్నము కలిగించుము. ప్రీతుని చేయుము.

5. అగ్నీ ! నీవు బహురూపయుక్తుడవు. పురాతన కాలము నుండి యజమానులకు అన్నదానము చేయుచున్నావు. నీవు నీ స్వబలమున బహు అన్నములకు స్వామివి అయినావు. నీవు దీప్తిమంతుడవు. నీ దీప్తికి సరివచ్చువారులేరు.

6. యువతను అగ్నీ ! నీవు చక్కగా వెలుగొందుము. దేవతలు నిన్ను హవ్యవాహనుని చేసినారు. దేవతలు మఱియు మానవులు ప్రభూత వేగశాలి, ఘృతయోని, ఆహుత అగ్నిని వృద్ధి ప్రేరకునిగను, దీప్తిమంతుడుగను, చక్షుఃస్థానీయునిగను చేసి భజించినారు.

7. అగ్నీ ! పురాతనులును, సుఖాభిలాషులును అగు యజమానులు నిన్ను ఘృతము ద్వారా ఆహ్వానింతురు.

సుందర సమిధలతో ప్రదీప్తుని చేయుదురు.

అగ్నీ ! నీవు వర్ధిల్లుము. ఓషధులతో సిక్తుడవగుము. పార్థివ అన్నమును వ్యక్తపరచి అవస్థితుడవు అగుము.

దాశరథి లక్ష్మణాచార్య బుచ్చమాంబల పౌత్రుండును. విద్వాన్ వేంకటాచార్య వేంకటాంబల పుత్రుండును - ఆంధ్ర ఆస్థానకవి దాశరథి కృష్ణమాచార్య అనుజుండును - కమలానామ్మి ధర్మపత్నీ సమేతుండును ఆంగ్లమునుండి 'దేవుని పేరిట'నవల, ఉర్దూనుండి 'కవయిత్రి కథ' నవల, ఖిలానీబాను కథలు తెలుగునకు అనువదించిన వాడును, తెలుగు అఫ్సానే, పేరిట తెలుగు కథలను ఉర్దూలోనికి అనువదించిన వాడును, "కొక్కొరోకో" "నీలిదీపాలు" "బీళ్లు తిరగబడుతున్నాయ" తెలుగు రేడియో నాటకముల హింది అనువాదకుడును, జిగర్, జవుఖ్, ఇక్బాల్ ఉర్దూ కవితల తెలుగు అనువాదకుడును, అనేక గ్రంథకర్తయునగు దాశరథి రంగాచార్య విరచిత ఆంధ్రవచన ఋగ్వేద సంహితమున మూడవ అష్టకము సమాప్తము.

సర్వేజనాః సుఖినోభవన్తు.

(అయిపోయింది)